

Naar een nieuwe beslagvrije voet

Vereenvoudiging in een tweetrapsraket

Naar een nieuwe beslagvrije voet

Vereenvoudiging in een tweetrapsraket

mr. J.J.L. Boudewijn
mr. dr. L.P. Broekveldt
mr. M.I. Cazemier
mr. B.T.M. Duivenvoorden
mr. J. Feikema
mr. O.M. Jans
prof. mr. A.W. Jongbloed
J. Nijenhuis
mr. E. van der Ploeg
mr. J. Rijdsijk
prof. mr. F.R. Salomons
A.C.C.M. Uitdehaag

Met een inleiding door prof. mr. L. Timmerman,
advocaat-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden

*“Geld maakt niet gelukkig,
dat heeft het met armoe gemeen”*

Simon Carmiggelt (1913-1987)

Eerder verschenen KBvG-pleadviezen:

- *Herziening van het beslagverbod roerende zaken. Een achterhaalde regeling bij de tijd gebracht (2012).*
- *Openbare exploitatie en andere ambtelijke publicaties. Artikel 54 en enkele andere artikelen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering opnieuw gezien (2011).*

Meer informatie over deze en andere uitgaven kunt u verkrijgen bij:

Sdu Klantenservice

Postbus 20014

2500 EA Den Haag

tel.: 070 – 378 98 80

fax: 070 – 378 97 83

e-mail: sdu@sdu.nl

web: www.sdu.nl/klantenservice

Vormgeving: SD Communicatie

ISBN: 9789012393669

NUR: 820

© 2014, Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders, Den Haag

Alle rechten voorbehouden. Behalve de door de Auteurswet 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd (waaronder begrepen het opslaan in een geautomatiseerd gegevensbestand) en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De bij toepassing van art. 16b en 17 Auteurswet wettelijk verschuldigde vergoedingen wegens kopiëren dienen te worden voldaan aan de Stichting Reprorecht, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, tel.: (023) 799 78 10. Voor het overnemen van een gedeelte van deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken op grond van art. 16 Auteurswet dient men zich te wenden tot de stichting PRO, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, tel.: (023) 799 78 09. Voor het overnemen van een gedeelte van deze uitgave ten behoeve van commerciële doeleinden dient men zich te wenden tot de uitgever.

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, kan voor de afwezigheid van eventuele (druk)fouten en onvolledigheden niet worden ingestaan en aanvaardt auteur(s), redacteur(en) en uitgever deswege geen aansprakelijkheid voor de gevolgen van eventueel voorkomende fouten en onvolledigheden.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system of any nature, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

While every effort has been made to ensure the reliability of the information presented in this publication, Sdu Uitgevers neither guarantees the accuracy of the data contained herein nor accepts responsibility for errors or omissions or their consequences.

Een woord van dank

De schrijvers van dit preadvies zijn zich er terdege van bewust dat zij hun werk enkel tot een goed einde hebben kunnen brengen dankzij de belangeloze medewerking van velen. Een warm woord van dank is dan ook op zijn plaats. Op de eerste plaats aan oud-gerechtsdeurwaarder Norbert Tjihuis en gerechtsdeurwaarders Chris Bakhuis-van Kesteren, Cynthia Burger, Wilbert van de Donk, Michel van Leeuwen, Leo Netten, Saskia Peijnenburg, Jan de Swart, Frans Vrouwe deunt en John Wisseborn. Zij hebben ons van waardevolle input voorzien en waar nodig hun persoonlijke netwerk voor ons opengesteld. Daarnaast hebben wij dankbaar gebruikgemaakt van de ideeën, opmerkingen en suggesties van andere (kandidaat-)gerechtsdeurwaarders die bereid waren een enquête over de praktische toepassing van de beslagvrije voet in te vullen.

Ook buiten de eigen beroepsgroep konden wij op intellectuele ondersteuning rekenen, in het bijzonder van André Moerman, Leendert Saarloos en Vino Timmerman die de technische inleiding bij dit advies heeft geschreven. Ook de namen van Annie Cox en Ingrid Meeuwissen, werkzaam bij de bibliotheek van de Rechtbank Roermond, mogen niet ongenoemd blijven. Zij stonden ons terzijde bij een deel van het literatuuronderzoek dat voor dit preadvies is verricht.

Het is inmiddels een goede traditie dat de KBvG bij het schrijven van een preadvies ook haar oor te luister legt bij onze volksvertegenwoordigers. Wij waarderen het zeer dat Tweede Kamerleden Pieter Heerma, Tunahan Kuzu, Foort van Oosten, Sjoerd Potters, Gert-Jan Segers en Jan de Wit bereid waren om ruimte te maken in hun overvolle agenda's om hun visie op de voorgenomen herziening van de beslagvrije voet te geven.

Dit preadvies bevat ook een verslag van een ronde tafel over de praktische toepassing van de beslagvrije voet. De deelnemers – Walter van den Berg (Bureau Nationale ombudsman), Maarten Bockting (LOSR), Karin Boog (VEH), Eelco Bruinsma (gemeente Rotterdam), Hans Kappen (Belastingdienst), Diederick Kraak (UWV), Peter Kuus (gemeente Utrecht), Ruud Nicolaas (SVB), Karin Stoffels (NVVK), Marcel Thijssen (gemeente Amsterdam), Marja Ververs (gemeente Den Haag) en Katrijn van Weegberg (Bureau Wsnp) – hebben onze blik op met name de praktijk van de beslagvrije voet enorm verrijkt.

Voor het rechtsvergelijkend onderzoek dat in het kader van dit preadvies heeft plaatsgevonden, danken wij een groot aantal (medewerkers van) buitenlandse beroepsorganisaties. In willekeurige volgorde noemen wij Guna Berlande (Letland), Ewa Bieda (Polen), José Carlos Resende (Portugal), Mathieu Chardon (Frankrijk), Olof Dahnell (Zweden), Horst Hesterberg (Duitsland), Laura John (Engeland), Roderick Macpherson (Schotland), Oxana Novicov (Moldavië), Luis Ortega (Spanje), Papuna Papiashvili (Georgië), Janek Pool (Estland), Usman Riaz (Noorwegen), Dovile Satkauskiene (Litouwen), Judit Szabados-Dotsch (Hongarije), Petr Prokop Ustohal (Tsjechië) en Charissa Voet (België). Ook het BCPEA-team (Bulgarije), Le bureau de la Chambre Nationales des huissiers de justice Grecs (Griekenland) en de Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești (Roemenië) leverden waardevolle data aan.

Naar een nieuwe beslagvrije voet

Een bijzonder woord van dank doen wij uitgaan naar de medewerkers van het Bureau van de KBvG die blijmoedig het vele extra werk hebben verricht dat de publicatie van een preadvies nu eenmaal met zich meebrengt. Het bestuur van de KBvG, tot slot, zijn wij zeer erkentelijk voor het in ons gestelde vertrouwen en voor de geboden mogelijkheid het benodigde onderzoek in de volle breedte en diepte uit te kunnen voeren.

Jeroen Rijsdijk

Oscar Jans

Jean Feikema

Onderzoeksopzet en plan van behandeling

Het onderhavige preadvies kent twee doeleinden. Het eerste doel is het verkrijgen van inzicht in de opzet en werking van de regeling van de beslagvrije voet zoals die sinds 1 april 1991 in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is neergelegd, waarbij als einddatum van het manuscript 1 mei 2014 geldt. Het tweede doel is een wetenschappelijke verkenning naar de mogelijkheden om de regeling te herzien, uitmondend in een wetsvoorstel met memorie van toelichting en een reeks aanbevelingen aan de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

In dit preadvies is ten behoeve van voornoemde doeleinden de volgende hoofdvraag geformuleerd: moet de beslagvrije voet worden herzien en zo ja, op welke manier? Teneinde deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden, moet eerst antwoord worden gegeven op de onderstaande deelvragen:

1. Welke ontwikkeling kent de beslagvrije voet?
2. Hoe is de sociaal-maatschappelijke context van de beslagvrije voet in de loop van de tijd veranderd?
3. Hoe is de beslagvrije voet in andere Europese landen vormgegeven en wat kan Nederland daarvan leren?
4. Hoe steekt de regeling van de beslagvrije voet in elkaar?
5. Hoe is de beslagvrije voet buiten het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering geregeld?
6. Hoe beoordelen voor de KBvG belangrijke stakeholders uit politiek en praktijk de werking van de beslagvrije voet en welke knelpunten doen zich daarbij voor?
7. Hoe kijken zij aan tegen een herziening van de beslagvrije voet?
8. Hoe beoordeelt de beroepsgroep de praktische werking van de beslagvrije voet en welke knelpunten doen zich daarbij voor?
9. Hoe kijkt zij aan tegen een herziening van de beslagvrije voet?
10. Op welke manier dient de regeling van de beslagvrije voet te worden herzien?

De opzet van het onderzoek is de volgende. De centrale hoofdstukken behandelen elk een bepaald aspect van de beslagvrije voet. Zij vangen allemaal aan met een inleiding en eindigen met een deelconclusie, waarin de in de inleiding uiteengezette subvragen worden beantwoord. Het bronnenmateriaal dat bij dit onderzoek is gebruikt, bestaat uit wetgeving, jurisprudentie, literatuur, interviews met politieke en maatschappelijke stakeholders en de uitkomsten van een enquête over de praktische toepassing van de beslagvrije voet die onder de beroepsgroep is uitgezet. Omwille van de leesbaarheid is ervoor gekozen om achter een artikel niet telkens 'Rv' te zetten. Telkens wordt in dit preadvies dus het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering bedoeld, tenzij anders aangegeven.

De opbouw van het voorliggende werk ziet er als volgt uit. In *hoofdstuk 1* zullen eerst de bredere contouren van het derdenbeslag worden geschetst, waarbinnen de beslagvrije voet zijn eigen plaats heeft. *Hoofdstuk 2* zal aandacht besteden aan de voorgeschiedenis van de beslagvrije voet (van circa 1800 tot 1981) en aan de sociaal-maatschappelijke context van de afgelopen dertig

jaar. *Hoofdstuk 3* behelst een rechtsvergelijkend onderzoek waarin de Nederlandse regeling vergeleken wordt met de beslagvrije som in 24 andere Europese landen.

In *hoofdstuk 4* wordt de beslagvrije voet vervolgens besproken aan de hand van de actuele stand van het recht. Uitgebreid zal worden stilgestaan bij de relevante literatuur en jurisprudentie, alsmede bij de verschillen in inzicht die in de praktijk bestaan ten aanzien van de toepassing van de regeling. Ook komt de beslagvrije voet buiten het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering aan de orde: de overheidsvordering (art. 19 IW 1990), de terugvordering in de sociale zekerheidswetgeving (art. 60 Wwb), de bestuursrechtelijke premie (art. 18f Zvw) en het Vrij te laten bedrag (art. 295 lid 2 en 3 Fw) passeren de revue.

In *hoofdstuk 5* komen voor de KBvG belangrijke stakeholders uit de politiek en de praktijk aan het woord over een mogelijke herziening van de beslagvrije voet. *Hoofdstuk 6* zal aandacht besteden aan de mening van de beroepsgroep over een vereenvoudiging van de artikelen 475b-g. Ook wordt ingegaan op de afwikkeling van het derdenbeslag (art. 478), mede in relatie tot preferente vorderingen. *Hoofdstuk 7* bevat een voorstel tot herziening van de beslagvrije voet en een reeks aanbevelingen aan de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De conclusie bevat ten slotte een samenvatting van de voorgaande hoofdstukken en het antwoord op de hierboven geformuleerde hoofdvraag.

Inhoud

Een woord van dank		7
Onderzoeksopzet en plan van behandeling		9
Lijst van afkortingen		17
Technische inleiding		21
Cartoon		x
Hoofdstuk 1 Derdenbeslag en beslagvrije voet		29
1.1 Inleiding		29
1.2 Enkele kernpunten van het derdenbeslagrecht		30
1.2.1 Derdenbeslag alléén als verhaalsbeslag		30
1.2.2 Andere objecten van derdenbeslag dan geldvorderingen		31
1.2.2.1 Roerende zaken en toonder- of orderpapieren		32
1.2.2.2 Vordering tot levering van een goed op naam		32
1.2.2.3 Slotopmerking		33
1.2.3 Beslag op bestaande en toekomstige geldvorderingen		34
1.2.3.1 Toekomstige vorderingen		35
1.2.3.2 Twee voorbeelden van Mijnsen		37
1.2.3.3 Beslagvrije voet en loonvordering		39
1.2.4 Twee rechtsverhoudingen en drie beginselen van derdenbeslagrecht		39
1.2.4.1 Achtergrond en vraagstelling		39
1.2.4.2 De nemo plus-regel of regel van gebondenheid		40
1.2.4.3 De non peius-regel		42
1.2.4.4 Het congruentiebeginsel		44
1.2.5 Blokkerende werking beslag, opheffing, herleving en faillissement derde-verkrijger		46
1.2.5.1 Kern van elk beslag: de blokkeringsregel		46
1.2.5.2 Rechtskarakter en functie blokkeringsregel		47
1.2.5.3 Hoge Raad kiest zaaksgevolg		47
1.2.5.4 Gevolgen faillissement derde-verkrijger voor beslaglegger		50
1.2.6 Eis in de hoofdzaak, verklaringplicht, 477a-procedures en bewijslast		51
1.2.6.1 Achtergrond en opzet		51
1.2.6.2 Eis in de hoofdzaak		52
1.2.6.3 De verklaringplicht		54
1.2.6.4 De drie artikel-477a-procedures		56
1.2.6.5 Slotbeschouwing: een lastige bewijslast		59

1.2.7	En tot slot: wilsrechten, opschortingsrechten en verrekening bij derdenbeslag	61
1.2.7.1	Achtergrond	61
1.2.7.2	Wilsrechten en derdenbeslag	61
1.2.7.3	Derdenbeslag en opschortingsrechten	64
1.2.7.4	Derdenbeslag en verrekening	66
1.3	Nog enkele vragen en knelpunten bij derdenbeslag en de beslagvrije voet	70
1.3.1	De beslagvrije voet in andere wetten	70
1.3.2	Beslagvrije voet en bankbeslag	72
1.3.3	De beslagvrije voet en fictief loon	78
1.3.4	Beslagvrije voet en vakantiegeld	78
1.4	Conclusie	79
Hoofdstuk 2	De voorgeschiedenis en sociaal-maatschappelijke context van de beslagvrije voet	83
2.1	Inleiding	83
2.2	Het loonbeslag in historisch perspectief	84
2.2.1	Een samenleving in verandering	84
2.2.2	De totstandkoming van de Wet op de arbeidsovereenkomst	86
2.2.3	Beperking van het beslag op loon	87
2.2.4	Rapport van de Staatscommissie-Haardt	91
2.2.5	Wet tot wijziging van het loonbeslag	92
2.2.6	Tussenbalans I	97
2.3	De stand van het land	98
2.3.1	Proloog: eind jaren zestig, begin jaren zeventig: voltooiing van de verzorgingsstaat	98
2.3.2	Tweede helft jaren zeventig en jaren tachtig: de verzorgingsstaat onder druk	99
2.3.3	Jaren negentig: welvaartsstaat	104
2.3.4	21ste eeuw: van welvaartsstaat naar participatiestaat	110
2.3.5	Tussenbalans II	117
2.4	Kritiek op de beslagvrije voet	117
2.4.1	Van Asperen	117
2.4.2	Van der Heijden	118
2.4.3	Huls	118
2.4.4	Emmerzael	119
2.4.5	Iest	119
2.4.6	Harenberg	119
2.4.7	Van Schaik	120
2.4.8	Van der Hoeden	120
2.4.9	Moerman	121
2.4.10	Burger	122
2.4.11	LOSR	122
2.4.12	KBvG	123

Inhoud

2.4.13	Nationale ombudsman I	124
2.4.14	Stein en Westenberg	124
2.4.15	Nationale ombudsman II	125
2.4.16	Nationale ombudsman III	126
2.4.17	Van Duin	127
2.5	Conclusie	127
Hoofdstuk 3 De beslagvrije voet in rechtsvergelijkend perspectief 131		
3.1	Inleiding	131
3.2	België	132
3.3	Frankrijk	138
3.4	Duitsland	142
3.5	Engeland en Wales	144
3.6	Schotland	146
3.7	Scandinavië	148
3.7.1	Noorwegen	148
3.7.2	Zweden	149
3.8	Baltische staten	151
3.8.1	Estland	151
3.8.2	Letland	151
3.8.3	Litouwen	153
3.9	Kaukasus	154
3.9.1	Georgië	154
3.9.2	Azerbeidzjan	155
3.10	Oost- en Centraal-Europa	157
3.10.1	Bulgarije	157
3.10.2	Hongarije	157
3.10.3	Moldavië	159
3.10.4	Polen	160
3.10.5	Roemenië	162
3.10.6	Tsjechië	163
3.11	Zuid-Europa	165
3.11.1	Griekenland	165
3.11.2	Portugal	165
3.11.3	Spanje	166
3.12	Zuid-Oost-Europa	167
3.12.1	Servië	167
3.12.3	Slovenië	169
3.13	Conclusie	170
Hoofdstuk 4 De beslagvrije voet nader beschouwd 175		
4.1	Inleiding	175
4.2	De beslagvrije voet	176
4.2.1	Artikel 475b	178

- 4.2.1.1 Beperking omvang derdenbeslag | 178
- 4.2.1.2 Beslag op meerdere inkomensbronnen | 179
- 4.2.1.3 Nabetaling | 180
- 4.2.1.4 Jurisprudentie | 181
- 4.2.3 Artikel 475c | 183
  - 4.2.3.1 Verplichte beslagvrije voet | 183
  - 4.2.3.2 Loon | 184
  - 4.2.3.3 Voorlopige teruggaaf | 186
  - 4.2.3.4 Sociale uitkeringen | 187
  - 4.2.3.5 Pensioenen, lijfrente en uitkeringen van lijfrentespaarverzekering | 187
  - 4.2.3.6 Verzekeringsuitkeringen | 187
  - 4.2.3.7 Alimentatie | 187
  - 4.2.3.8 Oorlogsgetroffenen | 188
  - 4.2.3.9 Bezoldiging | 188
  - 4.2.3.10 Jurisprudentie | 188
- 4.2.4 Artikel 475d | 192
  - 4.2.4.1 Alleenstaande, alleenstaande ouder, echtgenoten of geregistreerd partners | 193
  - 4.2.4.2 Verpleegde of verzorgde in een inrichting | 197
  - 4.2.4.3 Inkomsten van de echtgenoot of geregistreerd partner | 198
  - 4.2.4.4 Verhoging ziekte- en woonkosten | 198
  - 4.2.4.5 Volgorde van verhogingen en verlagingen | 203
  - 4.2.4.6 Niet beslagen inkomsten van de schuldenaar | 204
  - 4.2.4.7 Wijziging van omstandigheden | 205
  - 4.2.4.8 Herleiding naar maandbedragen | 207
  - 4.2.4.9 Jurisprudentie | 208
- 4.2.5 Artikel 475e | 213
  - 4.2.5.1 Uitzondering op de beslagvrije voet | 213
  - 4.2.5.2 Jurisprudentie | 216
- 4.2.6 Artikel 475f | 219
  - 4.2.6.1 Uitbreiding beslagvrije voet | 219
  - 4.2.6.2 Jurisprudentie | 220
- 4.2.7 Artikel 475g | 222
  - 4.2.7.1 Informatieverplichting van de schuldenaar | 223
  - 4.2.7.2 Opgeven van inkomsten partner | 224
  - 4.2.7.3 Informatieverplichting van derden | 225
  - 4.2.7.4 Informatie opvragen bij het UWV | 227
  - 4.2.7.5 Gebruik van het burgerservicenummer | 228
  - 4.2.7.6 Jurisprudentie | 229
- 4.3 De beslagvrije voet buiten het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering | 231
  - 4.3.1 De overheidsvordering | 232
    - 4.3.1.1 Terminologie | 232
    - 4.3.1.2 Algemeen | 233

4.3.1.3	Loonvordering	233
4.1.3.4	Inbreuk met de beslagvrije voet	235
4.3.2	De bankvordering	238
4.3.2.1	Algemeen	239
4.3.2.2	Inbreuk met de beslagvrije voet	240
4.3.3	Terugvordering in de socialezekerheidswetgeving	242
4.3.3.1	Kader	242
4.3.3.2	Inbreuk op de beslagvrije voet	244
4.3.4	De inning van de bestuursrechtelijke premie	246
4.3.4.1	Kader	247
4.3.4.2	Inbreuk op de beslagvrije voet	248
4.3.5	Het Vrij te laten bedrag	250
4.3.5.1	Kader	251
4.3.5.2	Vergelijking met de beslagvrije voet	254
4.4	Conclusie	255

Hoofdstuk 5 Stakeholders aan het woord | 259

5.1	Inleiding	259
5.2	De mening van de politiek	260
5.2.1	Herziening van de regeling	260
5.2.2	Duivels dilemma	260
5.2.3	Gulzige spin	261
5.2.4	Ontspoord	262
5.2.5	Niet pampieren maar helpen	263
5.2.6	Een vorm van bescherming	264
5.3	Verslag van de ronde tafel	264
5.3.1	Mutatiegevoeligheid	264
5.3.2	Hoge woonlasten	265
5.3.3	Onderzoeksplicht	266
5.3.4	Stringentere richtlijnen	267
5.4	Conclusie	268

Hoofdstuk 6 Gerechtsdeurwaarders aan het woord | 271

6.1	Inleiding	271
6.2	De uitkomsten van vraag 1	272
6.2.1	Positief over de werking van de beslagvrije voet	272
6.2.2	Negatief over de werking van de beslagvrije voet	272
6.2.3	De praktijk van de huidige regelgeving	272
6.3	De uitkomsten van vraag 2	273
6.3.1	Schuldenaren zijn in staat om in hun levensonderhoud te voorzien	273
6.3.2	Schuldenaren zijn niet in staat om in hun levensonderhoud te voorzien	274
6.3.3	De praktijk van de huidige regelgeving	274
6.4	De uitkomsten van vraag 3	275
6.4.1	Informatieverplichting derde voldoet	275

6.4.2	Informatieverplichting derde voldoet niet	275
6.4.3	Informatieverplichting schuldenaar voldoet	275
6.4.4	Informatieverplichting schuldenaar voldoet niet	276
6.4.5	De praktijk van de huidige regelgeving	276
6.5	De uitkomsten van vraag 4	277
6.5.1	Voor een herziening van de beslagvrije voet	277
6.5.2	Tegen een herziening van de beslagvrije voet	278
6.5.3	De praktijk van de huidige regelgeving	278
6.6	De uitkomsten van vraag 5	279
6.6.1	Beslagvrije voet gekoppeld aan bankbeslag	279
6.6.2	Beslagvrije voet niet gekoppeld aan bankbeslag	279
6.6.3	De praktijk van de huidige regelgeving	29
6.7	De afwikkeling van het derdenbeslag: artikel 478	280
6.7.1	Algemeen	280
6.7.2	Enkelvoudige en meervoudige beslagen	281
6.7.3	De rol van de gerechtsdeurwaarder	282
6.7.4	Complicaties	285
6.8	Conclusie	288

Hoofdstuk 7 | 293

7.1	Inleiding	293
7.2	Een vereenvoudiging in een tweetrapsraket	294
7.3	Het wetsvoorstel	296
7.4	Lange termijn	324
7.5	Conclusie	331

Afronding | 333

Literatuurlijst | 337

Jurisprudentieoverzicht | 348

Trefwoordenregister | 353

Over de auteurs | 358

Lijst van afkortingen

A-G	advocaat-generaal
AA	Ars Aequi
aant.	aantekening
Abw	Algemene bijstandswet
AKW	Algemene Kinderbijslagwet
AMvB	algemene maatregel van bestuur
Anw	Algemene nabestaandenwet
AOW	Algemene Ouderdomswet
art.	artikel
AW	Ambtenarenwet
Awb	Algemene wet bestuursrecht
Awir	Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen
B&W	burgemeester en wethouders
BER	Tijdschrift Beslag en Executie in de Rechtspraak
bijv.	bijvoorbeeld
bnp	bruto nationaal product
BSN	burgerservicenummer
Btag	Besluit tarieven ambtshandelingen gerechtsdeurwaarders
BW	Burgerlijk Wetboek
cao	collectieve arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CDA	Christen-Democratisch Appèl
CJIB	Centraal Justitieel Incassobureau
c.q.	casu quo
CRvB	Centrale Raad van Beroep
c.s.	cum suis
CU	ChristenUnie
CVZ	College voor Zorgverzekeringen
diss.	dissertatie
d.w.z.	dat wil zeggen
e.a.w.	en andere wetten
ECLI	European Case Law Identifier
e.d.	en dergelijke
EEX-vo	EEX-verordening
EUR	Erasmus Universiteit Rotterdam
e.v.	en verder
Fw	Faillissementswet
GBA	Gemeentelijke Basisregistratie personen
Gdw	Gerechtsdeurwaarderswet
gesch.	geschiedenis
Gw	Grondwet

hfdst.	hoofdstuk
Hof	gerechtshof
HR	Hoge Raad
HvJ EG	Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen
i.c.	in casu
i.f.	ipso facto
IMF	Internationaal Monetair Fonds
inv.	invordering
IW 1990	Invorderingswet 1990
JAR	Jurisprudentie Arbeidsrecht
JBPr	Jurisprudentie Burgerlijk Procesrecht
JHV	Jaarboek Huur en Verhuur
jo.	juncto
JOL	Jurisprudentie On Line
JOR	Jurisprudentie Onderneming & Recht
JOW	Jurisprudentie Ontnemingswetgeving
JPF	Jurisprudentie Personen- en familierecht
JWWB	Jurisprudentie Wet Werk en Bijstand
KB	koninklijk besluit
KBvG	Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders
KG	Kort Geding
Ktr.	kantonrechter
KvG	Kamer voor Gerechtsdeurwaarders
LBIO	Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen
LOSR	Landelijk Overleg Sociaal Raadslieden
m.i.	mijns inziens
m.nt.	met noot
MvA	Memorie van Antwoord
MvT	Memorie van Toelichting
NBW	Nieuw Burgerlijk Wetboek
NJ	Nederlandse Jurisprudentie
NJB	Nederlands Juristenblad
NJF	Nederlandse Jurisprudentie Feitenrechtspraak
N.o.	Nationale ombudsman
nr.	nummer
NTBR	Nederlands Tijdschrift voor Burgerlijk Recht
NVVK	Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet
o.a.	onder andere
OBW	Oud Burgerlijk Wetboek
o.i.d.	of iets dergelijks
o.m.	onder meer
p.	pagina
par.	paragraaf
Parl.	parlementaire

Lijst van afkortingen

PJ	Pensioenjurisprudentie
PP	Praktisch Procederen
pres.	president
Prg.	Praktijkgids
PvdA	Partij van de Arbeid
q.q.	qualitate qua
R-C	rechter-commissaris
RAR	Rechtspraak Arbeidsrecht
Rb.	rechtbank
red.	redactie
resp.	respectievelijk
RFR	Rechtspraak Familierecht
RN	Rechtspraak Notariaat
r.o.	rechtsoverweging
RSV	Rechtspraak Sociale Verzekering
RUG	Rijksuniversiteit Groningen
RUN	Radboud Universiteit Nijmegen
Rv	Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering
RvdW	Rechtspraak van de Week
SB	Sociaal Bestek
schr.	schrijver
Sdu	Staatdrukkerij en Uitgeverij
SER	Sociaal-Economische Raad
SP	Socialistische Partij
Sr	Wetboek van Strafrecht
Stb.	Staatsblad
Stcr.	Staatscourant
suppl.	supplement
Sv	Wetboek van Strafvordering
SVB	Sociale Verzekeringsbank
SZW	ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
T&C	Tekst & Commentaar
t.a.p.	ter aangehaalde plaatse
t.b.v.	ten behoeve van
TCR	Tijdschrift voor Civiele Rechtspleging
Tw	Toeslagenwet
TvI	Tijdschrift voor Insolventierecht
UL	Universiteit Leiden
USZ	Uitspraken Sociale Zekerheid
UU	Universiteit Utrecht
UWV	Uitkeringsinstituut Werknemersverzekeringen
V-N	Vakstudie Nieuws
VEH	Vereniging Eigen Huis
VenJ	ministerie van Veiligheid en Justitie

Naar een nieuwe beslagvrije voet

vlg.	vergelijk
Vtlb	Vrij te laten bedrag
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VS	Verenigde Staten
VUT	Vervroegde uittreding
VVD	Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
vrz.	voorzieningenrechter
W	Weekblad van het Recht
WAHV	Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften
Wajong	Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten
WAM	Wet aanpassingsmechanismen minimumloon en sociale uitkeringen
WAO	Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering
Wbleu	Wet beslag loon, sociale uitkeringen en andere periodieke uitkeringen
WCK	Wet op het consumentenkrediet
Wet RO	Wet op de rechterlijke organisatie
Wet SUWI	Wet structuur uitvoeringsorganisatie Werk en inkomen
WIA	Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen
WFR	Weekblad Fiscaal Recht
Wht	Wet op de huurtoeslag
Wna	Wet op het notarisambt
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WPNR	Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie
Wsnp	Wet schuldsanering natuurlijke personen
WW	Werkloosheidswet
Wwb	Wet werk en bijstand
WWV	Wet werkloosheidsvoorziening
ZiN	Zorginstituut Nederland
Zvw	Zorgverzekeringswet
zzp'er	zelfstandige zonder personeel

Technische inleiding

1. Het executie- en beslagrecht zijn in zeker opzicht de tanden van het recht, zo schreef prof. Hammerstein in zijn inleiding op het KBvG-preadvies van twee jaar geleden over het beslagverbod op roerende zaken. Tandem moeten een zekere scherpte hebben, wil men ermee kunnen bijten. De vraag is hoe scherp de tanden van het executie- en beslagrecht mogen zijn. Dit is een fundamentele kwestie van privaatrecht waarover dit preadvies, evenals het preadvies van twee jaar geleden, gaat. Beslag dient noodzakelijk, redelijk en proportioneel te zijn. Een schuldenaar staat echter met zijn gehele vermogen in voor zijn schulden, tenzij wet of overeenkomst anders bepalen. Door het in beginsel royale Nederlandse beslagrecht zou een schuldenaar beneden zijn bestaansminimum kunnen geraken. Dat is niet acceptabel, zelfs niet voor een schuldenaar die enigszins lichtzinnig schulden is aangegaan. De wettelijke regeling van de beslagvrije voet streeft ernaar een bestaan op het minder dan het minimum te verhinderen door beslagbeperkingen tot stand te brengen. De wetgever heeft de beslagvrije voet in hoofdzaak in de artikelen 475b-g geregeld. Met die bepalingen wil de wetgever voorkomen dat een schuldenaar als gevolg van beslag op zijn inkomsten een beroep op de bijstand moet doen waardoor geld omslachtig van de ene broekzak in de andere verdwijnt. De achterliggende bedoeling van de beslagvrije voet is te bewerkstelligen dat degene die zijn levensonderhoud uit periodieke inkomsten moet bekostigen hiervoor nog juist voldoende overhoudt.

2. De beslagvrije voet is in beginsel bepaald op negen tienden van de bijstandsnorm die overigens, zoals bekend, verschillend uitpakt naar gelang van de leefsituatie van de schuldenaar en die tenminste twee keer per jaar veranderd wordt (art. 475d). Dat maakt toepassing van de wettelijke regeling van de beslagvrije voet ingewikkeld. De beslagvrije voet kan worden verhoogd met woonkosten (waarbij een normhuur geldt die vaak lager blijkt te zijn dan de werkelijke woonlasten van de schuldenaar) en zorgkosten. In bepaalde omstandigheden kan de voet ook worden verlaagd. Er is ook een regeling in de wet opgenomen die rekening houdt met wijziging van omstandigheden. Dit alles maakt toepassing van de wettelijke regeling nog gecompliceerder.

De wettelijke regeling van de beslagvrije voet is van toepassing op een door de schuldeiser gelegd beslag onder een derde van wie de schuldenaar iets te vorderen heeft. De vorderingen waaraan een beslagvrije voet is verbonden zijn limitatief opgesomd in artikel 475c. Het gaat daarbij – kort gezegd – om periodieke inkomensbronnen, zoals loon, pensioen en alimentatie. Op deze inkomensbronnen wordt meestal het derdenbeslag gelegd waarvoor de beslagvrije voet geldt. Men spreekt in dit verband kort van inkomensbeslag.

Voor wat ik maar even kort noem zzp'ers die geen vast loon ontvangen, is een aparte regeling in artikel 475f opgenomen. Ook zzp'ers kunnen onder omstandigheden aanspraak maken op een beslagvrije voet.

Het geheel van deze wetsbepalingen maakt op mij de indruk een nogal abstract en bureaucratisch onderdeel van het Nederlandse privaatrecht te zijn. Maar gelukkig helpt hoofdstuk 4 van het preadvies om op deze weerbarstige materie greep te krijgen. De wettelijke regels en de daarbij beho-

rende jurisprudentie worden daar op bekwame wijze gefileerd. Dit hoofdstuk biedt diepgaand inzicht in de werking van de beslagvrije voet in de rechtspraak.

3. Is deze in de hierboven in enkele penningen weergegeven wettelijke regeling bevredigend? De huidige wettelijke regeling van de beslagvrije voet wordt in het preadvies vanuit een indrukwekkend aantal relevante gezichtspunten bezien. Zo wordt de regeling van de beslagvrije voet in een doorwrocht betoog van mr. dr. Broekveldt bekeken vanuit de algemene systematiek van derdenbeslag. In die verhandeling wordt de kern van het derdenbeslag blootgelegd. Ik wijs nog in het bijzonder op het voor de rechtspraak belangrijke betoog van Broekveldt over de vraag of de beslagvrije voet ook van toepassing is op bijvoorbeeld verschuldigd loon dat de werkgever iedere maand op een ten name van de werknemer/schuldenaar gestelde bankrekening overmaakt. Op die bankrekening legt de schuldeiser beslag (een zogenaamd verkapt loonbeslag). Broekveldt komt tot een negatief antwoord waarbij de dogmatiek van het privaatrecht voor hem een belangrijke rol speelt. Geen beslagvrije voet dus voor bankbeslag. Ik vind dat juridisch-dogmatische betoog van Broekveldt overtuigend.

In hoofdstuk 4 is echter de rechtspraak van diverse rechtbanken over dit vraagstuk te vinden met een nogal wisselende uitkomst. Dat mag uit het oogpunt van rechtseenheid natuurlijk niet. Misschien is het tijd voor een cassatie in het belang der wet. Of het standpunt van Broekveldt ook maatschappelijk aanvaardbaar is, is een andere vraag. Met behulp van een bankbeslag kunnen immers de regels van de beslagvrije voet die zich op de werkgever van de werknemer/schuldenaar richten door een schuldeiser worden omzeild. We houden tegenwoordig niet meer van zoiets als het ontgaan van de wet. Daartegen willen we graag optreden. Uit het fraaie rechtsvergelijkende overzicht over de werking van de beslagvrije voet dat zelfs de Kaukasus en Moldavië bestrijkt (Rusland wordt door de preadviseurs geboycot, als ik het goed heb gezien) blijkt dat in België op grond van een wetbepaling de beslagvrije voet ook geldt voor bedragen die door een werkgever worden gestort op een bankrekening. In Duitsland is met een andere techniek (een bijzonder soort bankrekening waarop loon wordt gestort) door de wetgever in dit probleem van het handhaven van de beslagvrije voet voorzien. Zo blijkt maar weer: waar een wil is, is een weg.

4. In het uitvoerige hoofdstuk 2 zijn interessante gegevens te vinden over de wetshistorie van de beslagvrije voet. Aan het eind van dit hoofdstuk wordt duidelijk gemaakt dat de wettelijke regeling van de beslagvrije voet inmiddels bepaald niet boven kritiek verheven is. Daar wordt een keur van auteurs ten tonele gevoerd die de wettelijke regeling van de beslagvrije voet vanuit verschillende invalshoeken onder vuur nemen. De kritiek komt erop neer dat het bedrag van de beslagvrije voet te laag is, de berekening ervan in sommige gevallen te ingewikkeld en dat de gerechtsdeurwaarder onder de huidige wettelijke regeling vaak moeilijk aan de gegevens kan komen om de hoogte van de beslagvrije voet te berekenen en deze de voet als gevolg hiervan soms enigszins lichtvaardig, met de natte vinger vaststelt. Dit alles mondde uit in een rapport van de Nationale ombudsman met de grappige, maar vast niet grappig bedoelde titel *Sta op je beslagvrije voet*.

In aansluiting hierop verbaast het dan ook zeker niet in hoofdstuk 6 te lezen dat 70% van de gerechtsdeurwaarders die aan een door KBvG georganiseerde enquête hebben meegedaan over de werking van de beslagvrije voet negatief oordeelt. Kort gezegd, volgens een grote meerder-

heid van gerechtsdeurwaarders is de regeling te ingewikkeld met onder andere teveel categorieën schuldenaren en voldoet de wettelijke informatieverplichting van de schuldenaar jegens de gerechtsdeurwaarders niet. De hoofdregels van de beslagvrije voet worden doorkruist door steeds meer door de wetgever gecreëerde schuldeisers met bijzondere bevoegdheden, zoals het ZiN en door de zogenoemde bij beschikking en zonder tussenkomst van gerechtsdeurwaarder in te stellen overheidsvordering van artikel 19 IW 1990. Als gevolg hiervan kunnen schuldenaren uiteindelijk onder de 90%-norm terecht komen en is er vaak geen beslagruimte meer over. De positie van de gewone concurrente schuldeisers komt hiermee onder druk te staan. Overigens, over vooral de overheidsvordering is veel nuttige informatie in hoofdstuk 4 van het preadvies te vinden.

5. 76% van de gerechtsdeurwaarders meent dat de wettelijke regeling van de beslagvrije voet herzien dient te worden. Voelt de wetgever hiervoor? Hiervoor is het van belang om hoofdstuk 5 te lezen. In dat hoofdstuk zijn meningen van een aantal parlementariërs te vinden. Een meerderheid van de Kamerleden blijkt voorstander te zijn van een centraal beslagregister om de hierboven aangeduide knelpunten te ondervangen. De houder van dit centrale register zou ook voor iedereen bindend de beslagvrije voet dienen te berekenen. In het preadvies is een concept wetsvoorstel opgenomen. In dit conceptwetsvoorstel is geen voorstel te vinden voor een dergelijk beslagregister. Niettemin wordt er door de KBvG en het ministerie van Veiligheid en Justitie achter de schermen hard gewerkt aan de bouw van een beslagregister. Het is de bedoeling dat de hoogte van de beslagvrije voet in het register wordt opgenomen. Het conceptwetsvoorstel heeft een sterk pragmatisch en korte termijn-karakter. De tekst van de artikelen 475b-475g wordt ingekort, vereenvoudigd en beter gesystematiseerd. Mooi natuurlijk.

De inhoudelijke wijzigingen zijn vooral te vinden in artikel 475g en het nieuwe artikel 475ga. Artikel 475g probeert de informatiewisseling tussen schuldenaar en gerechtsdeurwaarder te verbeteren door aan de gerechtsdeurwaarder de plicht op te leggen aan de schuldenaar informatie te verschaffen over onder andere de wijze van berekening van de beslagvrije voet en de omstandigheden die tot verhoging dan wel vermindering van de beslagvrije voet leiden. Artikel 475ga bevat een aangename verrassing voor de gerechtsdeurwaarders: het biedt hen de mogelijkheid allerlei gegevens voor de berekening van de beslagvrije voet bij het bestuursorgaan dat belast is met de verwerking van gegevens over periodieke betalingen op te vragen. Met deze nieuwe regels wordt iets gedaan aan een veelgehoorde klacht over de toepassing van beslagvrije voet: te weinig informatie bij de gerechtsdeurwaarder.

Op de langere termijn – het preadvies lanceert immers een tweetrapsraket – wordt gedacht aan meer ingrijpende maatregelen, zoals het invoeren van een staffel in plaats van een absolute, voor iedereen geldende voet waardoor schuldenaren met een hoog inkomen niet onmiddellijk de diepe val naar het minimum van de beslagvrije voet hoeven te maken en het onmogelijk maken van een onder een bank verkapt loonbeslag waarover ik hierboven schreef. Al met al biedt het preadvies de goede handvatten om de wettelijke regeling van de beslagvrije voet goed te doordenken en op korte en lange termijn te moderniseren.

Prof. mr. L. Timmerman, advocaat-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden

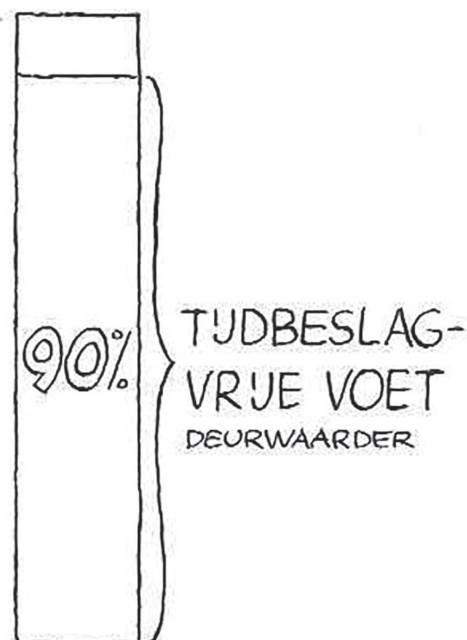
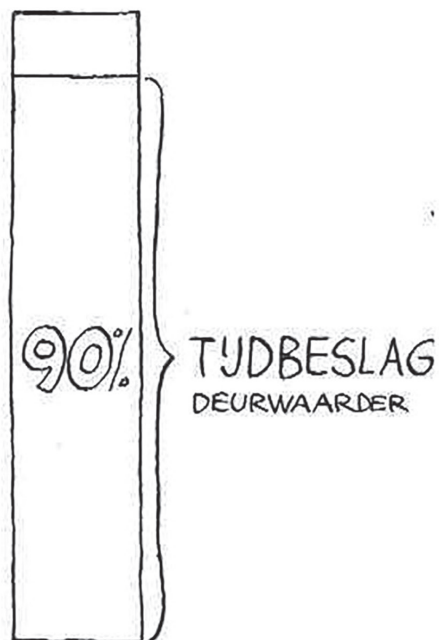

VASTSTELLING BESLAGVRIJE VOET

VOOR PREADVIES

NA PREADVIES

MESS IS MORE!

LESS IS MORE!

TDM
VAN
DUIN

1

Derdenbeslag en beslagvrije voet

Hoofdstuk I

Derdenbeslag en beslagvrije voet

L.P. Broekveldt

1.1 Inleiding

In mijn dissertatie (2003) ben ik destijds niet of nauwelijks ingegaan op de wettelijke regeling van de beslagvrije voet als neergelegd in de artikelen 475b-g.¹ Hoewel deze bepalingen een integraal onderdeel uitmaken van de regeling van het executoriaal – en via artikel 718 juncto artikel 720 ook van het conservatoir – derdenbeslag, heb ik daarvan toen afgezien omdat zij op zichzelf geen bijzondere vragen en problemen van derdenbeslagrecht oproepen.²

Dit uitgangspunt acht ik nog steeds juist, terwijl daarin mogelijk mede de verklaring is gelegen dat dit onderwerp in de gangbare handboeken over het burgerlijk procesrecht slechts zeer summier wordt behandeld.³ Dat geldt in zekere zin óók voor de specifiek op het beslagrecht gerichte boeken.⁴ Een en ander wordt in het voorliggende preadvies dan ook in die zin bevestigd, dat daaruit duidelijk blijkt dat de problematiek rond (de toepassing van) de beslagvrije voet in de praktijk in het bijzonder is gelegen in (1) de soms zeer ingewikkelde wijze van berekening ervan en (2) de vraag welke (maatschappelijke) factoren daarbij in aanmerking dienen te worden genomen om tot een aanvaardbare toepassing van deze (vorm van) beslagbeperking te komen. Dit neemt niet weg dat het zeker van belang én ook nodig is in dit hoofdstuk in vogelvlucht enkele belangrijke aspecten en kernpunten van het – soms ook: vereenvoudigd⁵– derdenbeslagrecht de revue te laten passeren, onder meer (maar niet alleen) waar dit voor een juiste toepassing van de beslagvrije voet als zodanig nuttig kan zijn. Ik zal daarbij vrij vaak naar mijn dissertatie verwijzen, maar ook naar andere publicaties van mijn

---

1 Hier signaleer ik slechts dat er een wetsvoorstel Wwb-maatregelen (nr. 33 801) aanhangig is waarbij met name art. 475d ingrijpend gewijzigd zal worden. Voor het door mij te behandelen onderwerp heeft dat, als ik het goed zie, geen specifieke gevolgen, terwijl op een en ander in hfdst. 4 nader zal worden ingegaan.

2 Zie aldus: mijn *Derdenbeslag*, nr. 6, p. 26 (en daar ook noot 37).

3 Daarbij heb ik in het bijzonder het oog op: Snijders, Klaassen & Meijer 2011, p. 498 en Stein & Rueb 2013, p. 368-369 en 402-403. Het gaat hier om zeer globale beschouwingen.

4 Zie daarvoor met name: Jongbloed 2011, p. 13 en 14 en Stein 2010, p. 30 en 31. Ook in deze geschriften gaat het niet om diepgaande verhandelingen. Bij Mijnsen & Van Mierlo 2009 heb ik er niets over gevonden. Een uitzondering daarop vormt Westenberg in zijn *Sdu-commentaren* bij de art. 475b-g Rv.

5 Daarbij gaat het om: (1) beslag in zaken betreffende levensonderhoud en uitkering voor de huishouding (art. 479b-g), (2) de overheidsvordering ex art. 19 IW 1990 en de strafvorderlijke derdenbeslagen (art. 576 Sv en art. 27 WAHV). Zie daarover ook mijn *Derdenbeslag*, p. 792-846.

hand, waarin aandacht is besteed aan de met name ná 2003 door de Hoge Raad op het terrein van het derdenbeslagrecht gewezen, soms baanbrekende arresten.⁶

Een en ander zal hierna vrij uitvoerig in paragraaf 1.2 worden behandeld, waarna in paragraaf 1.3 enkele casusposities nader zullen worden bezien waarin de beslagvrije voet die aan een vordering is verbonden dat karakter onder omstandigheden (weer) kan verliezen, zodat het derdenbeslag – en/of de betreffende wettelijke regeling – in zoverre tekort zou kunnen schieten. In dit laatste deel zal in paragraaf 1.3.1 ook kort aandacht worden besteed aan bepalingen in andere wetten, zoals de Invorderingswet 1990 en artikel 576 lid 6 Sv, waarin de hier aan de orde zijnde beslagbepalingen op vergelijkbare wijze zijn vormgegeven, dan wel van overeenkomstige toepassing zijn verklaard. Dit geldt ook voor de volgende bepalingen in het BW: artikel 6:54 onder c (geen bevoegdheid tot opschorting), artikel 6:135 onder a (uitsluiting verrekening) en artikel 7:632 lid 2 BW (geen looncompensatie). Daarop zal in dit gedeelte van het preadvies niet heel uitvoerig worden ingegaan, aangezien daaraan in hoofdstuk 4 in het bijzonder aandacht zal worden besteed. Maar ook in de paragrafen 1.2.7.3, 1.2.7.4 en 1.3.1 zullen er nog een paar opmerkingen over worden gemaakt.

1.2 Enkele kernpunten van het derdenbeslagrecht

1.2.1 Derdenbeslag alléén als verhaalsbeslag

Hoewel ik niet over statistische gegevens beschik, ben ik er vrij zeker van dat het derdenbeslag het in de dagelijkse praktijk meest gehanteerde middel is om tot verhaal van een geldvordering te komen.⁷ Daarmee is het dan ook het verhaalsbeslag ‘par excellence’: immers, het is (1) tamelijk eenvoudig te leggen (vgl. art. 475),⁸ terwijl (2) de meeste schuldenaren wel over een of meer bankrekeningen beschikken en (3) de eis van ‘vrees voor verduistering’ in geval van conservatoir derdenbeslag niet behoeft te worden gesteld en aannemelijk gemaakt.⁹ Derdenbeslag wordt derhalve gelegd tot verhaal van een geldvordering en in veruit de meeste gevallen – maar zie paragraaf 1.2.2 voor meer objecten van deze beslagvorm – op een geldvordering: dus voor en op een geldvordering. Dit is het stramien dat ook ten grondslag ligt aan de regeling van het derdenbeslag in relatie tot de beslagvrije voet, zoals omschreven in artikel 475b lid 1:

6 Alleen al op het gebied van het derdenbeslagrecht zijn door de Hoge Raad ná 2003, als ik het goed heb bijgehouden, veertien arresten gewezen, waaronder enige baanbrekende, waarvan er enkele ook in deze bijdrage kort de revue zullen passeren.

7 In die zin: mijn *Derdenbeslag*, nr. 39, p. 68 en 69; zo ook: Stein/Rueb 2013, p. 398.

8 Hoewel dat in de gerechtsdeurwaarderspraktijk, indien mogelijk, meestal wél gebeurt, behoeft in het beslagexploot – teneinde rechtens doel te treffen – geen omschrijving van de in beslag te nemen vorderingen en/of roerende zaken te worden opgenomen (vgl. Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 154 (MvT Inv. bij art. 475). Zie voor de enige uitzondering daarop: hierna in par. 1.2.2.2 bij art. 475a lid 3.

9 In mijn *Derdenbeslag*, nrs. 392 en 393, p. 646-648, ben ik ook op dit aspect ingegaan. Hoewel door de wetgever geen enkele motivering voor deze keuze is gegeven, die overigens ook onder het oude recht al gold, lijkt aannemelijk dat de aard van de als regel door derdenbeslag te treffen goederen – te weten: geldvorderingen – daarbij een doorslaggevende rol heeft gespeeld: deze zijn immers zo ‘beweeglijk’, zeker in het huidige giraal-elektronische tijdperk, dat de ‘vrees’ voor onttrekking aan verhaal praktisch niet of nauwelijks valt aan te tonen.

1 Derdenbeslag en beslagvrije voet

“Beslag onder een derde op een of meer vorderingen van de schuldenaar tot periodieke betalingen waaraan een beslagvrije voet is verbonden, is slechts geldig voor zover een periodieke betaling de beslagvrije voet overtreft.”

Op het onderscheid tussen (bestaande) periodieke vorderingen en toekomstige vorderingen zal door mij in paragraaf 1.2.3 nader worden ingegaan. In dit verband is het van belang erop te wijzen dat verschillende auteurs menen – maar mijns inziens ten onrechte – dat het derdenbeslag óók kan worden gebruikt om een ‘vordering tot levering van een goed’ rechtens te effectueren: (A) heeft zodanige vordering jegens (B) (bijv. tot levering van een onroerende zaak), welke zaak echter nog eerst door (C) aan (B) geleverd dient te worden.¹⁰ In mijn boekbeschuiving van het proefschrift van Harreman uit 2007 (*Conservatoire beslagen tot afgifte en levering. Een studie naar de werking en problematiek van het 730 Rv-beslag, mede in rechtshistorisch perspectief*)¹¹ heb ik betoogd, dat een en ander op een juridische misvatting van deze schrijvers berust:¹² hun opvatting is in strijd met (1) de afzonderlijke én exclusieve regeling in artikel 730 (jo. art. 3:300 BW) van met name het reële (conservatoire) beslag tot levering van een goed op naam¹³ én (2) het rechtskarakter van het hier te lande geldend derdenbeslagrecht, zowel vóór als met name ook ná 1992. Het derdenbeslag komt dus louter voor als verhaalsbeslag.¹⁴ Voor een vrij recente beschouwing over ‘opzet en structuur’ van het vernieuwde beslagrecht, zoals dat sedert 1992 geldt, verwijs ik naar mijn opstel over – kort gezegd – het algemeen bewijsbeslag (zoals dat door de HR daarna in september 2013 is aanvaard).¹⁵

1.2.2 Andere objecten van derdenbeslag dan geldvorderingen

Naast de geldvorderingen – waarop ik in paragraaf 1.2.3 terugkom – kent het derdenbeslag ook nog andere objecten (of voorwerpen) waarop onder een derde beslag kan worden gelegd. Nu deze in het kader van de beslagvrije voet geen rol spelen, zal daarop hier niet uitgebreid worden ingegaan, maar voor een goed begrip van het derdenbeslagrecht zal er toch wel enige aandacht¹⁶ aan moeten worden besteed. In artikel 475 lid 1 worden eerst in heel algemene zin de voor beslag vatbare – bestaande en/of toekomstige – vorderingen genoemd, zonder te

10 De letters A, B en C zullen, evenals in al mijn andere publicaties, ook hier worden gebruik ter aanduiding van resp. de beslaglegger, de beslagschuldenaar en de derde-beslagene. Met de letter D zal door mij meestal een bij een derdenbeslag betrokken vierde worden aangeduid, zoals een pandhouder of cessionaris, maar ook een partij die een betaling of afgifte moet doen aan C.

11 Broekveldt I 2013, p. 240-242.

12 Ik noem hier: Stein 2010, p. 54 (waar hij het verhaalsbeslag op de leveringsvordering en het eigenlijke leveringsbeslag ex art. 730 door elkaar lijkt te halen, maar heel duidelijk is deze passage niet), Huydecoper 2011, p. 33 en 34 en Westenbergh, die in zijn *Sdu commentaar* bij art. 730 Rv als voorbeeld noemt de zogenaamde A-B-C contracten bij verkoop van een onroerende zaak, in welk geval niet ten laste van B op die zaak beslag kan worden gelegd, maar alleen ‘op het recht van levering’ van B op C, wat echter in strijd is met de tekst en strekking van art. 730). In mijn bewerking van aant. 10 bij art. 475 in Kluwer Rv (suppl. 345) heb ik mijn afwijkende visie uiteengezet.

13 Die beslagmogelijkheid – zowel in zijn conservatoire (art. 730) als in zijn executoriale (art. 492-500) vorm – is pas in 1992 in de wet opgenomen. De dichotomie in ons beslagrecht is daarmee (1): verhaalsbeslag versus reëel beslag en daarnaast en er doorheen (2): conservatoir versus executoriaal beslag.

14 Zie daarover nader: mijn *Derdenbeslag*, nrs. 38 en 39, p. 66-68 en ook: Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 153 (*Algemeen*, onder a).

15 Broekveldt II 2013, p. 125-139. Zie voor het baanbrekende arrest: HR 13 september 2013, *RvdW* 2013, 1059 (*Molenebeek Invest/Begeer c.s.*).

16 Voor een uitvoerige beschrijving daarvan verwijs ik naar: mijn *Derdenbeslag*, nrs. 100-118, p. 179-213.

vermelden om welke soort van vorderingen het gaat: geldvorderingen of ook andersoortige vorderingen (wat alleen in de wetsgeschiedenis nader is toegelicht).¹⁷ Een en ander zal hierna in de paragrafen 1.2.2.1-1.2.2.3 nader worden toegelicht.

1.2.2.1 *Roerende zaken en toonder- of orderpapieren*

Daarna is in het eerste lid bepaald dat een gelegd derdenbeslag mede omvat “de roerende zaken die geen registergoederen zijn” en die de derde voor de geëxecuteerde onder zich mocht hebben. In de memorie van toelichting bij de Invorderingswet 1990 is daarbij de volgende niet onbelangrijke toelichting gegeven:¹⁸

“Hier is geen sprake van een beslag op een vordering, maar van een beslag op deze zaken zelf. Gedacht moet worden aan het geval dat niet de derde, maar de geëxecuteerde daarvan de eigenaar is. De zaak kan bestaan in een toonder- of orderpapier.”

Anders dan bij in beslag te nemen geldvorderingen – waarop de beslagleggende schuldeiser zich verhaalt door deze langs de weg van artikel 477 lid 1 te innen¹⁹ –, zullen in voorkomende gevallen roerende zaken (en dus ook beslagen toonder- of orderpapieren) in beginsel²⁰ wél op de voet van artikel 477 lid 5 in het openbaar verkocht (lees: geëxecuteerd) moeten worden, waarna de opbrengst de beslaglegger tot verhaal strekt. In dit verband wijs ik ter wille van de volledigheid op een beslagbeperking die zich alléén kan voordoen als het gaat om roerende zaken: het bepaalde in de sterk verouderde artikelen 447 en 448²¹ is óók van toepassing indien derdenbeslag op deze zaken is (of blijkt te zijn)²² gelegd. Deze bepalingen zonderen uitsluitend bepaalde soorten van zaken, die, kort gezegd, betrekking hebben op het dagelijks bestaan en levensonderhoud van de schuldenaar, van verhaal door beslag uit. In dat opzicht is zeker sprake van een parallel met de beslagvrije voet.

1.2.2.2 *Vordering tot levering van een goed op naam*

Naast geldvorderingen kan, sinds de ingrijpende wijziging van het beslag- en executierecht in 1992 (in het kader van de NBW-operatie), óók derdenbeslag worden gelegd op een ‘vordering tot levering van een goed op naam’, zoals een onroerende zaak of ander registergoed, maar ook van een vordering op naam. De wetgever heeft het namelijk “wenselijk geacht de mogelijkheid

17 Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 153 (*Algemeen*, onder a); zie ook hierna aan het slot van par. 1.2.2.2.

18 Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 155 en 156; zie ook: Kluwer Rv (*Broekveldt*), aant. 11 bij art. 475 Rv.

19 Zie daarover kort en bondig: W. Snijders 2001, p. 62: “Derdenbeslag leidt – anders dan andere vormen van executie – niet tot executoriale verkoop maar tot inning.” Dat neemt niet weg dat onder omstandigheden ook een vordering tot betaling van een geldsom (of tot levering van een goed) op de voet van art. 474b lid 1 als zodanig kan worden geveild, waarna de opbrengst strekt tot verhaal van de beslaglegger (zie daarover recentelijk mijn noot bij Hof Den Haag 7 juni 2011, *JBPR* 2013, 4).

20 Indien alle betrokken partijen – beslagleggers, beslagsschuldenaar, derde-beslagene en eventuele pandhouders – daarmee uitdrukkelijk instemmen, zal de executieverkoop ook onderhands kunnen plaatsvinden (vgl. Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 196, onder 4 (MvA I Inv. bij de art. 480-490d en 551-553)).

21 Eind 2012 is door de KBvG, onder de titel *Herziening van het beslagverbod roerende zaken*, een preadvies uitgebracht dat daartoe een viertal varianten behelst, die ook meteen zijn voorzien van vier conceptwetsvoorstellen, teneinde deze bepalingen een geheel nieuw leven in te blazen.

22 Dat zal dan met name moeten blijken uit de door de derde-beslagene overeenkomstig de art. 476a en 476b af te leggen buitengerechtelijke verklaring. In par. 1.2.6.3 zal nader op deze verklaringsplicht worden ingegaan.

van derdenbeslag op vorderingen niet te beperken tot geldvorderingen en vorderingen tot levering van roerende zaken, die geen registergoederen zijn, maar een zodanig beslag in beginsel mogelijk te maken op elke vordering tot levering van een goed, ongeacht de aard van dat goed.”²³

Een en ander is tot uiting gebracht – zo vervolgt de wetgever – “in de aanhef van artikel 475 lid 1, waar gesproken wordt van vorderingen in het algemeen, zij het dat daarop weer een (...) beperking wordt aangebracht in artikel 475a lid 1.” Deze beperking ziet dan onder meer op ‘vorderingen of zaken die volgens de wet niet voor beslag vatbaar’ zijn, waaronder dus ook de vorderingen als bedoeld in artikel 475c vallen, waar een beslagvrije voet aan is verbonden.²⁴ Op de hiervóór kort geschetste wijze heeft de wetgever zijn in artikel 3:276 lid 1 BW neergelegde uitgangspunt geëffectueerd, welk artikel (t.a.p., p. 153, onder a) een schuldeiser in beginsel verhaal toekent op alle goederen van zijn schuldenaar.

Hiermee is tevens nog eens onderstreept en nader onderbouwd dat (zowel het executoriale als het conservatoire) derdenbeslag, zoals in paragraaf 1.2.1 al aangestipt, louter in de gedaante van het verhaalsbeslag voorkomt (en niet ook als verkapt reëel beslag). Het spreekt ten slotte vanzelf dat het beslag op een vordering tot levering van een goed op naam, niet zal kunnen worden geëffectueerd door enige vorm van ‘inning’, maar dat een en ander uiteindelijk zal moeten leiden tot de executoriale verkoop van het goed waarop de (persoonlijke) vordering tot levering recht geeft. De tamelijk ingewikkelde – en in de praktijk ook niet zo vaak voorkomende – gang van zaken, zal hier niet verder worden besproken, vooral omdat de problematiek rond de beslagvrije voet daarbij geen rol speelt.²⁵ Wel is het hier nog van belang erop te wijzen dat, wil een zodanig beslag enig effect kunnen sorteren, de in beslag te nemen leveringsvordering uitdrukkelijk in het beslagexploot moet worden omschreven (vgl. art. 475a lid 3 en noot 22).

1.2.2.3 Slotopmerking

Alleen de door een derdenbeslag getroffen geldvorderingen worden dus geïnd, alle andere objecten van zodanig beslag worden daadwerkelijk geëxecuteerd, terwijl in alle besproken gevallen de beslagleggende schuldeiser zich op de (gerealiseerde) geldsommen verhaalt. Gegeven nu dit algemene beslagkader, zal ik mij hier verder beperken tot het beslag op geldvorderingen, aangezien alleen dáár de beslagvrije voet een rol speelt.

23 Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 153 (*Algemeen*, onder a); zie ook: Kluwer (*Broekveldt*), aant. 3 bij art. 475 Rv.

24 Die beperking ziet voorts op “vorderingen die recht geven op een volgens de wet of naar haar aard niet voor beslag vatbare prestatie.” Ook daartoe – zo stipuleert art. 475a lid 1 – “strekt (het beslag) zich niet uit”, even daargelaten wat daar nu precies onder moet worden verstaan. Zie over een en ander ook mijn binnenkort te publiceren bewerking in Kluwer Rv (*Broekveldt*) van de aant. 1-6 bij art. 475a Rv; zie over art. 475a ook mijn *Derdenbeslag*, nrs. 79-81, p. 139-148.

25 Zie verder: mijn *Derdenbeslag*, nrs. 110-118, p. 194-213; en Kluwer Rv (*Broekveldt*), aant. 9 bij art. 475 Rv. Zie ook: *Broekveldt* 2010, nrs. 90 en 91, p. 84-87.

1.2.3 Beslag op bestaande en toekomstige geldvorderingen

In artikel 475 lid 1 is het onderscheid tussen bestaande en toekomstige (geld)vorderingen, waar derdenbeslag op kan worden gelegd, voor zover hier van belang, als volgt verwoord:

“Het beslag op vorderingen die de geëxecuteerde op derden mocht²⁶ hebben of uit een ten tijde van het beslag reeds bestaande rechtsverhouding rechtstreeks zal verkrijgen (...), geschiedt bij een exploit van een deurwaarder (...).”

Daarmee rijst dan de vraag wat precies onder bestaande en toekomstige vorderingen dient te worden verstaan.²⁷ In de zaak *Stichting Visserij/ABN* (HR 1982),²⁸ waarin het overigens niet ging om een vraag die enig verband hield met het derdenbeslag, is door de Hoge Raad, zij het op een enigszins indirecte wijze, aangegeven welke typen vorderingen met name onder de bestaande vorderingen moeten worden begrepen.²⁹ De desbetreffende rechtsoverweging luidt als volgt:³⁰

“Een toekomstige vordering – die moet worden onderscheiden van bijv. een terstond krachtens overeenkomst³¹ ontstane vordering onder een opschortende tijdsbepaling of voorwaarde of tot periodieke betalingen – kan ook niet geacht worden reeds te hebben bestaan ten tijde van het ontstaan van de betreffende rechtsverhouding op grond van het enkele feit dat zij daarin haar onmiddellijke grondslag vond.”

Het hier gemaakte onderscheid draait in wezen om de mate en ook de betekenis van het ‘toekomstig element’: de aan een vordering verbonden tijdsbepaling, voorwaarde of periodiciteit van betaling, is rehtens (veel) minder ‘toekomstig’ dan het geval is bij de zuiver toekomstige vorderingen, zodat de eerste op die grond als reeds bestaande vorderingen kunnen worden aangemerkt. Voor vorderingen waar een tijdsbepaling of voorwaarde aan is verbonden, volgt een en ander tevens uit artikel 477 lid 3 waarin, voor zover hier van belang, is bepaald dat, indien door het beslag een vordering is getroffen onder tijdsbepaling of voorwaarde, door de beslaglegger “slechts betaling (...) na het verschijnen van het aangewezen tijdstip of de vervulling van de voorwaarde (kan) worden gevorderd.” Dit neemt echter niet weg dat zeker niet vaststaat dát, laat staan wanneer, aan de overeengekomen tijdsbepaling of de voorwaarde zal worden voldaan: maar dat maakt die vorderingen niet in juridische zin toekomstig

²⁶ Zie hierbij hetgeen eerder in noot 22 is opgemerkt.

²⁷ Zie ook daarover: mijn *Derdenbeslag*, nrs. 85-86, p. 151-154 (bestaande vorderingen) en nrs. 87-99, p. 154-179 (toekomstige vorderingen).

²⁸ HR 26 maart 1982, *NJ 1982*, 615 (*Stichting Visserij/ABN*) m.nt. Kleijn.

²⁹ Het ging om de vraag of een cessie tot zekerheid van een toekomstige vordering, die was ontstaan nádat de cedent failliet was verklaard, aan de failliete boedel kon worden tegengeworpen. Dat was niet het geval, en dat is het ook nú niet in geval van stille cessie (art. 3:94 lid 3 BW) of stille verpanding (art. 3:239 lid 1 BW) van zodanige vordering.

³⁰ Zie ook: mijn *Derdenbeslag*, nr. 85, p. 151 en 152.

³¹ Voor beslag vatbare – bestaande – vorderingen kunnen uiteraard ook uit de wet ontstaan, zoals uit onrechtmatige daad, zaakwaarneming, onverschuldigde betaling of ongerechtvaardigde verrijking (waarover ook mijn *Derdenbeslag*, nr. 85, p. 152). Aan die vorderingen, die veelal strekken tot vergoeding van schade, zal echter geen tijdsbepaling of voorwaarde verbonden kunnen zijn.

(waarover nader in par. 1.2.3.2). Een en ander geldt nog te meer voor de zogenaamde periodieke betalingen (zie ook: art. 475b lid 1), die ik in mijn dissertatie als volgt heb omschreven:

“Onder ‘periodieke betalingen’ dienen steeds terugkerende betalingen te worden verstaan (zoals bijv. alimentatie- en sociale zekerheidsuitkeringen, pensioenen, lijfrenten, e.d.) zónder dat de gerechtigde schuldeiser telkens weer een op het ontstaan van de aanspraak gerichte specifieke rechtshandeling of prestatie behoeft te verrichten. De schuldplichtigheid is derhalve gegeven met het bestaan én voortduren van de betreffende rechtsverhouding.”³²

Dit betekent dat alleen wanneer aan die rechtsverhouding definitief een einde komt – omdat de alimentatieplicht bijvoorbeeld eindigt, de lijfrente wordt afgekocht of de sociale uitkeringsplicht vervalt (en daarmee het beslagobject) – óók de betalingsverplichting vervalt (en dus ook het gelegde beslag). Bij de hierna te bespreken toekomstige vorderingen kan dat ook het geval zijn, maar daar gaat het in de eerste plaats om andere vragen.

1.2.3.1 Toekomstige vorderingen

Bij de vraag óf, en zo ja in hoeverre, ook (relatief)³³ toekomstige vorderingen voor beslag vatbaar zijn, is in beginsel bepalend, zoals ook in artikel 475 lid 1 tot uitdrukking is gebracht (zie boven in par. 1.2.3), dat (1) er ten tijde van het beslag een rechtsverhouding aanwezig is, waaruit (2) de vordering(en) later rechtstreeks zal (c.q. zullen) ontstaan. Of anders gezegd: in hoeverre kunnen geldvorderingen die pas ná het gelegde beslag ontstaan en verschuldigd worden – dus in de toekomst – óók onder dat beslag vallen? Het ontstaansmoment is weliswaar gelegen ná het beslag, maar de juridische grondslag is er vóór gesitueerd. Bij de in paragraaf 1.2.3 besproken periodieke betalingen ligt dat anders, nu daar alleen de werking van de vordering pas ná het beslag wordt geactiveerd, maar de vordering als zodanig dan al bestaat. Daarmee beweegt het beslag op geldvorderingen zich op een grensgebied van bestaande en toekomstige vorderingen, waarvan de precieze grenzen (nog) altijd niet heel duidelijk zijn afgebakend. In een vrij recent opstel over dit thema heb ik daarover het volgende opgemerkt:

“Wel is duidelijk wat er in elk geval niet en wat er zeker wél onder valt, maar hoe het schemergebied precies in kaart moet worden gebracht is en blijft vaag.”³⁴

Het is hier niet de plaats nog eens uitvoerig op dit onderwerp in te gaan, te minder nu – als ik het goed zie – de beslagvrije voet bij toekomstige vorderingen geen grote rol speelt (maar wel enige rol). Ik volsta daarom met het volgende. In 1929 en 1932 zijn door de Hoge Raad twee arresten gewezen – het *Girobeslag-arrest*, respectievelijk het *Loonbeslag-arrest* – waarin enkele duidelijke grenzen zijn aangegeven. Zo is in HR 1929³⁵ uitgemaakt dat, in het geval

32 Zie: mijn *Derdenbeslag*, nr. 85, p. 152.

33 Zie over dat onderscheid: noot 48 hierna.

34 Broekveldt III 2013, p. 6. Het hiernavolgende is voor een deel aan dit opstel, dat ook in *BER* 2013-4, p. 23-29, is gepubliceerd, ontleend.

35 HR 7 juni 1929, *NJ* 1929, 1285 (*Girobeslag-arrest*) m.nt. Scholten; zie over dit arrest, de kritiek erop en de keuze van de wetgever, mijn *Derdenbeslag*, nrs. 92-94, p. 161-166; zie ook: Mijnsen & Van Mierlo 2009, p. 90-94, Stein 2010, p. 123-125; Jongbloed 2011, p. 74 en 75 en Kluwer Rv (*Broekveldt*), aant. 7 bij art. 475 Rv.

van beslag onder een bank- of giro-instelling, daardoor uitsluitend het op de beslagdatum aanwezige saldo wordt getroffen, en dus niet ook de eventuele nadien nog in de rekening-courant bijgeschreven bedragen. In dit arrest zal men echter tevergeefs zoeken naar enige motivering van deze beslissing: die is pas in HR 1932 gegeven.³⁶ Met dit arrest – dat, evenals HR 1929, uitdrukkelijk³⁷ het huidige derdenbeslagrecht vanaf 1992 weergeeft – heeft de Hoge Raad de grondslag gelegd voor (de mogelijkheid van) beslag op toekomstige vorderingen en de daarvoor ten minste geldende vereisten.³⁸ De casus lag eenvoudig: de Ontvanger had tot verhaal van een belastingschuld ten laste van Van Diggelen onder diens werkgever Schermer executoriaal beslag gelegd op alle bestaande en in de toekomst nog verschuldigde loontermijnen, dit uit hoofde van een op de beslagdatum tussen deze partijen reeds bestaande arbeidsovereenkomst. Zo rees de vraag of ook de ná het beslag ontstane loonvorderingen daardoor getroffen waren. De Hoge Raad overwoog – hier in de oude spelling weergegeven – als volgt (waarbij ik voor de leesbaarheid de verschillende ‘dats’ heb onderstreept):

“dat, in verband met de strekking der wetsbepalingen die het beslag regelen, mag worden aangenomen, dat een vordering bij het leggen van het beslag in den zin van evenvermeld wetsartikel (lees: art. 475 Rv-Brv) bestaat, indien zij haar onmiddellijken grondslag vindt in een rechtsverhouding, waarin degene, te wiens laste het beslag gelegd wordt, dan reeds staat tot hem, onder wien het gelegd wordt;

dat zoodanige grondslag niet reeds ligt in een bij het beslag tusschen hen bestaande rechtsverhouding, die voor den derden beslagene de verplichting medebrengt om gelden of goederen, die hij daarna ingevolge andere rechtshandelingen ten behoeve van den geëxecuteerde onder zich krijgt, aan deze af te dragen, op hoedanig geval betrekking had het arrest van den Hogen Raad van 7 juni 1929, waarop in dit geding beroep is gedaan; dat echter in het onderhavige geval tusschen den geëxecuteerde Van Diggelen en den derden beslagene Schermer bij het leggen van het beslag een arbeidsovereenkomst bestond, die ook daarna is blijven doorloopen;

dat deze arbeidsovereenkomst den rechtstreekschen grondslag uitmaakt ook van de verplichting tot uitbetaling van de na het leggen van het beslag vervallende loontermijnen, al was bij het leggen van het beslag de verschuldigdheid van die termijnen in zoover nog onzeker, dat zij tegelijk met de beëindiging der arbeidsovereenkomst kan ophouden te bestaan of ook zou kunnen vervallen bij het niet vervullen van tegenprestaties, waartoe Van Diggelen zich bij die zelfde overeenkomst tegenover Schermer had verbonden.”

In deze overwegingen liggen alle kernelementen besloten die ook in het huidige derdenbeslagrecht van essentieel belang zijn voor de beoordeling van de vraag óf ook toekomstige vorderingen van de beslagschuldenaar door het beslag worden getroffen. Dat zijn: (1) een ten tijde van het beslag bestaande (én met name ook voortdurende) rechtsverhouding én (2) het rechtstreeks ontstaan van de (latere) vorderingen uit dié rechtsverhouding. In

36 HR 25 februari 1932, NJ 1932, 301 (*Loonbeslag-arrest*) m.nt. Scholten, W 1932, 12405 m.nt. Star Busmann.

37 Zie daarvoor: Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 155 en 159-160.

38 Zie daarover in het bijzonder: Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 154-161 en mijn *Derdenbeslag*, nrs. 87-99, p. 154-179. Zie voorts: Mijnsen & Van Mierlo 2009, p. 90-94, Stein 2010, p. 123-125, Jongbloed 2011, p. 66-80, Kluwer Rv (*Broekveldt*), aant. 6 bij art. 475 Rv en ook: T&C Rv (*Gieske*), 2012, aant. 6, sub c, bij art. 475 Rv.

het geval van HR 1929 was nu juist aan element-(2) niet voldaan: de ná het beslag in de rekening-courant bijgeboekte ('gecrediteerde') bedragen, vloeiden namelijk niet voort uit de door de beslagschuldenaar (B) met de bank- of giro-instelling als derde-beslagene (C) gesloten overeenkomst, maar vonden hun oorsprong in betalingen door 'vierden' (D) op de rekening van hún schuldeiser (B) bij (C), dus 'ingevolge andere rechtshandelingen'. Hoewel de 'leer' van HR 1929 – en daarmee ook de opvatting van de wetgever (van 1992) op dit punt – altijd enigszins omstreden is geweest,³⁹ is zij onlangs, met uitdrukkelijke verwijzing naar juist de wetsgeschiedenis bij artikel 475, in *Rabobank/Kézér q.q.* (HR 2012)⁴⁰ gehandhaafd. Toen ging het overigens niet om een beslagcasus, maar om stille verpanding van toekomstige creditbedragen, waarmee de bankrekening van de gefailleerde schuldenaar/pandgever later was gecrediteerd: deze bedragen vielen dus niet onder het pandrecht van de bank. Met het voorgaande is wel voldoende duidelijk gemaakt waaraan tenminste moet zijn voldaan, wil een toekomstige vordering met succes door een gelegd derdenbeslag kunnen worden getroffen: zij moet rechtstreeks voortvloeien uit een op de beslagdatum bestaande rechtsverhouding, welke op elk afzonderlijk ontstaansmoment nog op regelmatige wijze dient voort te duren. Dat is bijvoorbeeld het geval bij een arbeids- of huurovereenkomst en meestal ook bij een overeenkomst van aanneming van werk, die alle gedurende het beslag door beide contractpartijen steeds naar behoren moeten worden nagekomen: zo'n beslag kan soms heel lang blijven liggen en daarmee tot onwenselijke situaties leiden.⁴¹ Het is overigens niet altijd duidelijk óf sprake is van een steeds voortdurende contractuele rechtsverhouding, waaruit in beginsel telkens weer een (toekomstige) vordering zal ontstaan. Dat wordt bijvoorbeeld niet aangenomen bij een tussen een advocaat en zijn cliënt min of meer vaste overeenkomst van opdracht, in het kader waarvan telkens andere zaken worden behandeld. Het zal bij twijfelgevallen steeds op uitleg van de rechtsverhouding aankomen.

1.2.3.2 Twee voorbeelden van Mijnsen

Bij een en ander zal het ook kunnen gaan om een enkelvoudig toekomstige vordering, een die dus slechts eenmalig in de toekomst ontstaat. Dat zal zich kunnen voordoen in het eerder genoemde schemergebied, waarvan de contouren minder precies vastliggen. Daarbij heb ik het oog op de twee destijds door Mijnsen⁴² gegeven voorbeelden, waarop nadien ook door de wetgever is ingegaan. Nu de beslagvrije voet hier geen rol van betekenis zal spelen – hoewel

39 Zie: mijn *Derdenbeslag*, nr. 93, p. 163-164 (waar op p. 163 in noot 319 al is verwezen naar de m.i. onjuiste en ook niet relevante opvatting van Stein & Van Mierlo in de vorige versie van aant. 6 in Kluwer Rv bij art. 475). Dat geldt ook voor Heemskerk, die nog steeds van oordeel is dat de later in de rekening-courant binnenkomende bedragen hun juridische grondslag 'rechtstreeks' zouden vinden in de rechtsverhouding tussen de beslagen rekeninghouder en de bank; Heemskerk 2012, p. 255 en 256.

40 HR 17 februari 2012, NJ 2012, 605 (*Rabobank/Kézér q.q.*) m.nt. Verstijlen. Het arrest is ook gepubliceerd in *JBPR* 2012, 3, nr. 39 m.nt. Broekveldt en in *JOR* 2012, 7, nr. 234 m.nt. Schuyling.

41 Dat blijkt bijv. heel duidelijk uit de zaak *Van Berkel/Tribosa* (HR 25 januari 1991, NJ 1992, 172 m.nt. H.J. Sniijders). Daarin kon een beslag op huurpenningen onder de huurder van een onroerende zaak (blijven) voortduren, óók nadat die zaak executoriaal was verkocht door de hypotheekhouder. Door de werking van art. 475h lid 1 kon deze verkoop, die tevens de overdracht van de huurpenningen impliceerde, niet aan de beslaglegger worden tegengeworpen.

42 Zie daarvoor: Mijnsen & Van Mierlo 2009, p. 93 en 94; en mijn *Derdenbeslag*, nr. 97, p. 172-175. De hier bedoelde voorbeelden stammen al uit een preadvies van Mijnsen, dat hij in 1983 heeft uitgebracht voor de toenmalige Broederschap van Candidaat Notarissen; Mijnsen 1983, p. 53 en 54.

dat ook weer niet volstrekt is uitgesloten⁴³ – zal ik op deze mogelijkheid niet te uitgebreid ingaan.⁴⁴ Het gaat in de kern hierom dat, door de woorden ‘rechtstreeks verkrijgen uit een bestaande rechtsverhouding’ vrij ruim op te vatten, de in de arresten van 1929 en 1932 tamelijk strak getrokken grenzen behoorlijk kunnen worden opgerekt (waarbij zeker ook het in noot 44 genoemde arrest HR 1995 betrokken zal moeten worden). De door Mijnsen beschreven gevallen, die zich in de praktijk heel eenvoudig kunnen voordoen, hebben met elkaar gemeen dat door (A) ten laste van (B) – de cliënt/opdrachtgever – onder (C) als diens advocaat of notaris (als opdrachtnemer) beslag wordt gelegd op een vordering die door (C), in zijn genoemde hoedanigheid, van (D), die een geldbedrag aan (B) is verschuldigd, moet worden geïncasseerd of ontvangen. Ten tijde van het beslag is deze door (D) verschuldigde geldsom nog niet aan (C) ten behoeve van (B) voldaan, met dien verstande dat deze geldsom in beginsel wél door (D) aan (C) moet worden voldaan. Daarmee rijst de vraag of óók de vordering die (B) op (D) heeft in voldoende mate rechtstreeks voortvloeit uit de op de beslagdatum bestaande rechtsverhouding van opdracht (art. 7:400 lid 1 BW) tussen (B) en (C). Zo op het eerste gezicht lijkt dat niet direct het geval te zijn, maar de wetgever dacht daar toch anders over:⁴⁵

“De vraag die door Mijnsen in zijn voormelde opmerkingen aan de orde wordt gesteld komt hierop neer, of de voormelde regel⁴⁶ ook geldt voor gevallen als die van de voormelde advocaat of de notaris, waarin tevoren vaststaat dat de bestaande rechtsverhouding – hier met name de aan de advocaat of de notaris gegeven opdracht – gericht is op het ontvangen en aan de geëxecuteerde afdragen van bepaalde, tevoren door partijen aangewezen gelden, met de voldoening waarvan de opdracht in de regel ook geheel zal zijn uitgevoerd. In de huidige rechtspraak zijn aanwijzingen te vinden, dat een derdenbeslag op zodanige vorderingen inderdaad doel treft (...).”⁴⁷

Hier is zonder twijfel sprake van een verruiming van de mogelijkheid om in dit soort – bijzondere – feitelijke omstandigheden, waarop allerlei variaties denkbaar zijn (zie ook noot 43 voor een ‘setting’ waarin zelfs de beslagvrije voet een rol kan spelen), met een redelijke kans op succes (óók) op een (relatief)⁴⁸ toekomstige vordering beslag te leggen. De wetgever heeft in dit verband echter nog wel een waarschuwing laten horen, namelijk (t.a.p., p. 159):

-
- 43 Zo is denkbaar dat binnen een groot concern de werknemers bij een afzonderlijke dochtervennootschap in loondienst zijn (X), terwijl de lonen worden uitbetaald door een andere servicevennootschap (Y), en wel door girale overmaking of per internet aan (X). Vervolgens wordt ten laste van een werknemer derdenbeslag op diens loon onder (X) gelegd, zulks op een moment dat (Y) de gelden wel al heeft betaald maar deze door (X) nog niet zijn ontvangen, dus nog ‘onderweg’ zijn. Een eerder stadium in de verwerking van deze betaling is ook heel goed denkbaar (zoals het geval in HR 1995 en de twee voorbeelden van Mijnsen). De aan de loonvordering verbonden beslagvrije voet, zou zo dus ook nog tot zijn recht kunnen komen.
- 44 Zie o.m.: Broekveldt III 2013, p. 9-11, en het daar besproken arrest *Jahn c.s./Nask* (HR 24 maart 1995, NJ 1996, 447 m.nt. H.J. Snijders); zie ook Kluwer Rv (*Broekveldt*), aant. 6 bij art. 475 Rv.
- 45 Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 158 en 159; zie ook daarover mijn *Derdenbeslag*, nr. 97, p. 173 en 174.
- 46 Daarmee doelt de wetgever hier op de regel van HR 1932, zoals in par. 1.2.3.1 besproken.
- 47 Op die plaats verwijst de wetgever (o.m.) naar HR 10 mei 1929, NJ 1929, 1378 (*Mr. Huizinga/Ontwanger*). In dat arrest is die ‘aanwijzing’ echter m.i. niet zo duidelijk te lezen.
- 48 Zie over het onderscheid tussen absoluut en relatief toekomstige vorderingen: mijn *Derdenbeslag*, nr. 89, p. 156 en 157, waar vooral de door Hartkamp en H.J. Snijders gemaakte onderscheidingen zijn weergegeven. In latere drukken van het daar genoemde handboek zijn ter zake geen wezenlijke wijzigingen opgetreden.

1 Derdenbeslag en beslagvrije voet

“Men stelle zich van het resultaat van derdenbeslagen van de boven omschreven soort overigens niet te veel voor. Juist het feit dat beslag is gelegd, kan er immers gemakkelijk toe leiden dat van de voorgenomen inning door de advocaat of de bemiddelende rol van de notaris wordt afgezien, eventueel door een en ander over een andere advocaat of notaris te laten lopen.”

De wetgever wijst er daar verder nog op dat de beslaglegger “geen middelen ten dienste (staan)” om dit soort van ‘omleiden’ te voorkomen of tegen te gaan. Dat is misschien wat sterk uitgedrukt, maar het zal voor een beslaglegger zeker niet eenvoudig zijn aan te tonen dat beslagnschuldenaar (B), derde-beslagene (C) en vierde (D) met elkaar hebben samengespannen – en aldus mogelijk onrechtmatig hebben gehandeld –, juist om hém als schuldeiser verhaalschade toe te brengen.

1.2.3.3 *Beslagvrije voet en loonvordering*

Zoals al enige keren gememoreerd, zullen de in het voorgaande gemaakte onderscheidingen tussen bestaande en toekomstige vorderingen bij toepassing in de praktijk van de beslagvrije voet niet zo heel vaak een rol spelen. Anderzijds zou ook de gedachte onjuist zijn dat, gelet op de stellige bewoordingen van artikel 475b lid 1 en 2 waarin gesproken wordt van “vorderingen van de schuldenaar tot periodieke betalingen waaraan een beslagvrije voet is verbonden,” uitsluitend sprake zal zijn van (derdenbeslag op) bestaande vorderingen in de in paragraaf 1.2.3.2 uiteengezette zin. Sterker nog, vermoedelijk zullen de meeste derdenbeslagen in de praktijk worden gelegd op de loonvorderingen als bedoeld in artikel 475c onder a, die door de wetgever in de aanhef ten onrechte zijn aangemerkt als ‘vorderingen tot periodieke betaling’. Uit hetgeen hiervóór in de tweede alinea is uiteengezet volgt dat het bij deze loonvorderingen juist bij uitstek gaat om toekomstige vorderingen, met alle in het voorgaande beschreven juridische consequenties. Alle overige in artikel 475c onder b-i opgesomde vorderingen kwalificeren rechtens echter wél als vorderingen die strekken tot typisch periodieke betalingen. Maar hoe bijvoorbeeld over de – meestal jaarlijkse – vordering wegens vakantiegeld geoordeeld moet worden, is niet helemaal duidelijk (waarover nog in par. 1.3.4).

1.2.4 Twee rechtsverhoudingen en drie beginselen van derdenbeslagrecht

1.2.4.1 *Achtergrond en vraagstelling*

Na de in de paragrafen 1.2.1-1.2.3 uiteengezette aard en voorwerpen van derdenbeslag – meer in het bijzonder de voor beslag vatbare (bestaande en toekomstig) geldvorderingen –, zal nu wat meer uitgebreid worden ingegaan op enerzijds de twee rechtsverhoudingen en de partijen die bij het derdenbeslag een kernrol spelen en anderzijds de drie fundamentele beginselen, aan de hand waarvan mijns inziens veel, zo niet de meeste, vragen en problemen van derdenbeslagrecht kunnen worden opgelost. Wat die twee rechtsverhoudingen betreft,⁴⁹ gaat het in de eerste plaats om de (veelal contractuele) verhouding tussen beslaglegger (A) en beslagene (B): daarin is (A) schuldeiser van schuldenaar (B). In de tweede plaats gaat het om de

49 Zie daarover met name ook: mijn *Derdenbeslag*, nr. 3, p. 20 en 21. Deze paragraaf is ook eerder gepubliceerd in *BER: Broekveldt* 2014, p. 27-32.

eveneens meestal contractuele rechtsverhouding tussen (B) en (C), waarin (B) de schuldeiser is van (C). Bij een derdenbeslag figureert (B) dus in twee hoedanigheden: als schuldenaar en als schuldeiser. Deze meerpartijenverhouding leidt zo tot de tamelijk complexe beslagcasus, waarin (A) beoogt zijn vordering op (B) te verhalen door de vordering van (B) op (C) te innen. Het spreekt natuurlijk vanzelf dat een en ander nog een heel stuk ingewikkelder kan worden, indien er, zoals vrij vaak voorkomt, nog een vierde partij (D) ten tonele verschijnt, bijvoorbeeld een (stille) pandhouder of (stille) cessionaris die zich op het standpunt stelt dat door (B) bepaalde rechten aan hem zijn verleend met betrekking tot diens – beslagen – vordering op (C). In het licht van artikel 475h lid 1⁵⁰ kan dit tot lastige complicaties leiden. Los hiervan zullen de betrokken beslagpartijen, in het kader van de (buitengerechterlijke of gerechtelijke)⁵¹ afwikkeling van een derdenbeslag, geconfronteerd kunnen worden met aan een of aan beide rechtsverhoudingen inherente (contractuele) bijzonderheden of eigenaardigheden. Om deze nu op een juiste en efficiënte manier te kunnen oplossen, zijn door mij drie fundamentele leidende beginselen geformuleerd, die kunnen worden gezien als ‘de hoekstenen waarbinnen het derdenbeslag zich afspeelt’.⁵² Hoewel zij zeker niet nieuw zijn – en ook al gold voor het ‘oude’ derdenbeslagrecht (1838-1992) – zijn zij door de wetgever niet of nauwelijks onder woorden gebracht, behoudens de in paragraaf 1.2.4.2 nu als eerste te bespreken *nemo plus-regel*, terwijl ook de Hoge Raad pas een keer een van die beginselen met zo veel woorden heeft genoemd. Deze beginselen of regels zijn: (a) de *nemo plus-regel* of de *regel van gebondenheid*, (b) de *non peius-regel* en (c) het *congruentie-beginsel*. Deze zullen hierna in de paragrafen 1.2.4.2-1.2.4.4 nader worden toegelicht.

1.2.4.2 De *nemo plus-regel* of *regel van gebondenheid*

Deze regel heeft weliswaar primair betrekking op de rechtsverhouding tussen (A) en (B) – (A) kan immers in beginsel niet méér rechten of bevoegdheden uitoefenen dan (B) jegens (C) heeft of aan hem toekomen –, maar zij is daarmee wel met name geworteld in de rechtsverhouding van (B) tot (C). Het gaat er immers om dat (A) zijn vordering op (B) door inning (of anderszins; zie nader in par. 1.2.2.2) kan verhalen op de vordering van (B) op (C). In mijn dissertatie heb

---

50 Daarin is o.m. bepaald dat een ‘vervreemding’ of een ‘verpanding’ die ná het beslag is tot stand gekomen, niet aan de beslaglegger kan worden tegengeworpen. Dat geldt dus – a contrario – niet als die vervreemding of verpanding geldig vóór het beslag is geëffectueerd. De eventuele ongeldigheid van de ‘benadelende rechtshandeling’ zal in beginsel wel door de beslaglegger moeten worden aangetoond (zie ook hierover mijn *Derdenbeslag*, nr. 154, p. 270).

51 Op inhoud en belang van het ex de art. 476a-476b door (C) doen van buitengerechterlijke verklaring en het erop eventueel volgen van procedures ex art. 477a (leden 1, 2 of 4) zal hierna in par. 1.2.6.3 nader worden ingegaan.

52 In die zin: mijn *Derdenbeslag*, nr. 42, p. 73, zij het dat zulks toen nog alleen gold voor de hier in par. 1.2.4.2 en 1.2.4.3 te bespreken regels. Het congruentiebeginsel is pas later zo door mij onder woorden gebracht (waarover in par. 1.2.4.4).

ik deze regel – die, zoals reeds gezegd, door de wetgever slechts min of meer terloops is aangestipt⁵³ – als volgt omschreven:⁵⁴

“De nemo plus-regel komt in de kern hierop neer dat schuldeiser (A) die tot verhaal van zijn vorderingen beslag legt op de vorderingen die zijn schuldenaar – beslagdebiteur (B) – op derde-beslagene (C) heeft of zal verkrijgen, de rechtsverhouding waarin laatstgenoemde vorderingen hun grondslag vinden, of waaruit zij rechtstreeks zullen voortvloeien, in beginsel dient te aanvaarden, zoals hij deze aantreft, derhalve met alle van die rechtsverhouding deel uitmakende rechten én ook verplichtingen. Of anders gezegd: de rechtsverhouding (B)-(C) vormt voor (A) een feitelijk en met name juridisch gegeven waarin hij als beslagleggende schuldeiser – op een aantal uitzonderingen na (...)”⁵⁵ – geen wijzigingen kan brengen.”

Om die reden kan evengoed – en misschien zelfs wel beter – gesproken worden van de regel van gebondenheid: zo zal door (A) als beslaglegger een door (B) en (C) gemaakt beding moeten worden gerespecteerd, waarbij tussen hen bijvoorbeeld is overeengekomen dat bepaalde vorderingen met elkaar verrekend mogen worden, ook al zou die verrekening ingevolge het bepaalde in artikel 6:130 lid 2 (jo. art. 6:127) BW niet aan de beslaglegger hebben kunnen worden tegengeworpen. In zo'n geval zal (A) een zodanige compensatie dus tegen zich moeten laten gelden, evenals (B) dat als schuldeiser van (C) zou hebben moeten doen, indien ten laste van hem geen beslag onder zijn schuldenaar (C) zou zijn gelegd. Overigens zou ook het omgekeerde gelden indien tussen (B) en (C) verrekening contractueel zou zijn uitgesloten.⁵⁶ De nemo plus-regel heeft echter ook nog een (positieve) keerzijde: de beslagleggende schuldeiser (A) kan weliswaar niet méér rechten of bevoegdheden uitoefenen dan zijn schuldenaar (B) zélf jegens (C) heeft, maar in beginsel ook niet minder rechten of bevoegdheden. Daarbij valt bijvoorbeeld te denken aan bevoegdheden als opzegging, ontbinding of vernietiging van de onderliggende overeenkomst (B)-(C), maar dat is zeker niet in alle gevallen mogelijk.⁵⁷ In

-
- 53 De nemo plus-regel is in het kader van het opschortingsrecht (art. 6:53 BW) en het retentierecht (art. 3:291 lid 1 BW) ter sprake gekomen, waar het erom gaat dat recht ook aan derden – onder wie vooral beslagleggende schuldeisers van de wederpartij – te kunnen tegenwerpen. Dat moet kunnen omdat – aldus: Parl. Gesch. Boek 6, p. 211 (MvA II bij art. 6:53) – aan die beslagleggers “niet meer rechten behoren toe te komen dan de debiteur zelf had”; zie ook mijn *Derdenbeslag*, nr. 322, p. 537 (retentierecht) en nr. 326, p. 542 (opschortingsrecht). Zie in dit verband ook nog de MvA II bij art. 6:114 BW (Parl. Gesch. Boek 6, p. 463) voor een vergelijkbare opmerking in het geval van een onder een bank- of giro-instelling ten laste van haar rekeninghouder gelegd beslag, zulks met betrekking tot de vraag óf en zo ja, in hoeverre de beslaglegger een vóór het beslag gegeven betalingsopdracht nog zou kunnen intrekken (zie ook mijn *Derdenbeslag*, nr. 172, p. 298 en 299, en de daar geciteerde opvatting van W. Sniijders in noot 286 op p. 286).
- 54 Zie aldus: mijn *Derdenbeslag*, nr. 43, p. 73; zie ook Kluwer Rv (*Broekveldt*), aant. 2 bij art. 475 Rv.
- 55 Deze uitzonderingen – drie in totaal – zijn uitvoerig beschreven in mijn *Derdenbeslag*, nrs. 45-58, p. 76-107. Daarbij gaat het – kort gezegd – om (1) het beroep op de Pauliana (ex art. 3:45 BW), (2) de toepassing van art. 479a (fictief loon) en (3) het fenomeen van ‘vereenzelviging’. De kwestie van het ‘fictief loon’ kan ook in het kader van de beslagvrije voet een rol spelen, waarover in par. 1.3.3 nader.
- 56 Voor een mooi voorbeeld verwijs ik naar HR 20 januari 1984, NJ 1984, 512 (*Ontvanger/Barendregt*) m.nt. Van der Grinten (zie ook mijn *Derdenbeslag*, nr. 43, p. 74 en daar noot 36, en nr. 318, p. 531-533).
- 57 Daarvoor is immers vereist dat de beslaglegger gerechtigd is om die bevoegdheden – zogeheten wilsrechten – in plaats van de beslagschuldenaar uit te oefenen. Dat kan zeker indien die mogelijkheid hem in de wet is toegekend (vgl. o.m. art. 477 lid 4, op grond waarvan de beslaglegger een vordering in beginsel opeisbaar kan maken), maar de Hoge Raad lijkt op dit gebied een vrij restrictief beleid voor te staan (waarover het in 2004 gewezen *Krediet-ruimte-arrest* dat in par. 1.2.7.2 nog besproken zal worden.)

dit verband is het ten slotte nog van belang erop te wijzen dat, indien tussen (B) en (C) op de voet van het bepaalde in artikel 3:83 lid 2 BW is overeengekomen dat de vordering van (B) op (C) niet voor overdracht vatbaar is, dat beding tóch niet aan de beslaglegger zal kunnen worden tegengeworpen. Zoals blijkt uit de parlementaire geschiedenis bij artikel 475a wordt de vordering van (B) jegens (C) in geval van derdenbeslag niet uitgewonnen door overdracht, maar door inning ervan op de voet van artikel 477 lid 1: betaling door de derde-beslagene aan de gerechtsdeurwaarder van de beslaglegger.⁵⁸ Hier speelt de *nemo plus*-regel dus geen rol.

1.2.4.3 *De non peius-regel*

Deze regel komt er in de kern op neer dat (C) als derde-beslagene niet slechter⁵⁹ (of minder) af mag zijn in zijn verhouding tot (A) als beslaglegger – die zich wil verhalen op de vordering van (B) op hem – dan wanneer (C) als schuldenaar rechtstreeks door (B), al dan niet in rechte, tot betaling zou zijn aangesproken.⁶⁰ Of anders gezegd, alle verweren en andere rechten die (C) als schuldenaar tegen (B) zou kunnen tegenwerpen of geldend maken, dient hij rechtens ook tegenover beslaglegger (A) in stelling te kunnen brengen. Dit betekent met name dat (A) zich niet kan onttrekken aan (de inhoud van) de onderliggende rechtsverhouding (B)-(C) – die immers de kern van elk derdenbeslag vormt –, zodat de *non peius*-regel als het ware de tegenhanger – of misschien beter: het complement – vormt van de *nemo plus*-regel:⁶¹ deze regel bindt immers (A) eveneens aan de inhoud van dié rechtsverhouding. In de parlementaire geschiedenis van het NBW zijn, zoals gezegd, op een paar plaatsen wel aanwijzingen te vinden dat ook de wetgever (van een combinatie) van deze beginselen is uitgegaan.⁶² Maar pas in *De Jong/Carnifour* (HR 2001)⁶³ is de *non peius*-regel uitdrukkelijk in het kader van het derdenbeslag aanvaard en geformuleerd. In die zaak ging het – kort gezegd – om de vraag of het een derde-beslagene (hier: Carnifour) vrij stond op de door haar overeenkomstig artikel 476a-b afgelegde schriftelijke verklaring – inhoudend dat zij op de beslagdatum een bepaalde geldsom aan de beslagschuldenaar was verschuldigd en bereid was deze af te geven – kon terugkomen (in de zin van: wijzigen of zelfs volledig herroepen). Nadat zij door De Jong (als beslaglegger) op de voet van artikel 477a lid 4 was gedagvaard tot nakoming van de door haar in de conservatoire fase van het beslag gedane verklaring (lees: tot betaling van de door haar verschuldigd verklaarde geldsom), stelde Carnifour zich op het standpunt dat zij zich destijds bij het doen van deze verklaring had vergist en dat zij aan de beslagschuldenaar juist niets was verschuldigd.⁶⁴ Bij de beoordeling van deze vraag – die nog niet eerder aan de Hoge Raad was voorgelegd (ook niet onder het oude recht)⁶⁵ – moet (aldus: r.o. 3.3.2, eerste alinea):

58 Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 161. Zie ook: Kluwer Rv (*Broekveldt*), aant. 3.3.3 bij art. 475a Rv en mijn *Derdenbeslag*, nr. 81, p. 146 en 147. Voorts verwijs ik hier nog naar: Beekhoven van den Boezem 2003, p. 119-148 (met welke publicatie ik destijds nog geen rekening heb kunnen houden) en naar: Parl. Gesch. Boek 3, p. 314.

59 De uitdrukking 'non peius' is door mij bedacht potjeslatijn voor 'niet slechter' of 'niet minder'.

60 Zie ook daarover: mijn *Derdenbeslag*, nr. 42, p. 72 en 73, en uitvoerig nrs. 210-212, p. 368-372.

61 In die zin ook: mijn *Derdenbeslag*, nr. 201, p. 368.

62 Zie eerder: noot 52 en ook nog mijn *Derdenbeslag*, nr. 211, p. 369-371.

63 HR 30 november 2001, NJ 2002, 419 (*De Jong/Carnifour*) m.nt. H.J. Snijders; zie ook mijn *Derdenbeslag*, nr. 251, p. 434-437.

64 Het opgegeven bedrag was Carnifour namelijk aan een andere vennootschap (met een enigszins vergelijkbare naam) binnen hetzelfde concern verschuldigd. Maar ten laste van die vennootschap was het beslag niet gelegd.

65 Maar dan zou de derde-beslagene die mogelijkheid moeten hebben gehad in het kader van de toen steeds verplicht te voeren verklaringsprocedure.

“(…) het volgende worden vooropgesteld. (a) In geval van derdenbeslag wordt de derde-beslagene, zonder daartoe zelf aanleiding te geven, betrokken in een geding tussen de executant en de geëxecuteerde. (b) De derde-beslagene mag als gevolg van het derdenbeslag niet in een slechtere positie komen dan waarin hij stond tegenover de geëxecuteerde. (c) Een derde-beslagene zal in beginsel ook niet meer aan de executerende deurwaarder behoeven te voldoen, of ter beschikking te stellen, dan hij aan de geëxecuteerde schuldig was of aan deze diende af te geven.”

Op grond van deze drie kernregels – met onder (b) de non peius-regel –, in onderling verband en samenhang beschouwd, kwam de Hoge Raad tot de slotsom dat moest worden aangenomen dat (r.o. 3.3.2, tweede alinea) “het de derde-beslagene in beginsel vrij staat om zijn verklaring te herroepen of te wijzigen.” Daaraan werd nog wel toegevoegd dat ten eerste, indien aan alle vereisten van artikel 6:162 BW is voldaan “een derde-beslagene onrechtmatig jegens de executant handelt door een onjuiste verklaring af te leggen”, terwijl ten tweede ook nog denkbaar is dat, “zo daartoe gronden zijn, moet worden aangenomen dat de derde-beslagene het recht heeft verwerkt zich er op te beroepen dat zijn verklaring onjuist was.” Voor zover mij bekend, heeft dit nog niet tot een heel duidelijke lijn in de lagere rechtspraak geleid, zij het dat er intussen wel een paar uitspraken zijn gepubliceerd.⁶⁶ Het belangrijkste aspect van de non peius-regel is mijns inziens daarin gelegen dat de derde-beslagene alle verweermiddelen die hij ook tegen zijn schuldeiser (de beslagschuldenaar of geëxecuteerde) in stelling zou kunnen brengen én aan hem tegenwerpen – indien hij door hem rechtstreeks, al dan niet in rechte, zou zijn aangesproken – óók aan de beslaglegger kan tegenwerpen. Daarbij moet onder meer aan de volgende bevoegdheden worden gedacht: inroepen verrekening, beroep op een opschortings- of retentierecht, inroepen van ontbinding en/of vernietiging van de onderliggende overeenkomst. Ook de bewijsrechtelijke positie van de derde-beslagene in een van de procedures als bedoeld in artikel 477a (zie ook nader in par. 1.2.6.4), zal in dit verband een niet onbelangrijke rol kunnen spelen: nu de derde-beslagene in zo’n geval als gedaagde door de beslaglegger als eiser in rechte zal worden betrokken, zal de bewijslast in beginsel op de voet van artikel 150 bij de beslaglegger liggen, wat in beginsel ook het geval zou zijn wanneer de derde-beslagene rechtstreeks door zijn schuldeiser zou zijn aangesproken. Dit stelsel spoort dus in beginsel met de non peius-regel, die mijns inziens strak zal moeten worden toegepast en zeker niet buiten het eigenlijke doel ervan, te weten het niet onnodig verzwaren van de juridische positie van de derde-beslagene.⁶⁷ Maar als bijvoorbeeld in de onderliggende rechtsverhouding (B)-(C) een beding voorkomt dat als gevolg van het gelegde derdenbeslag voor de derde-beslagene in mogelijk nadelige zin wordt ‘geactiveerd’, dan zal dat niet zonder meer met een beroep op de non peius-regel ongedaan gemaakt kunnen worden.

66 Door de Rb. Rotterdam (2 oktober 2013, *JOR* 2013, 12, nr. 352 m.nt. Steneker), is recentelijk in een tamelijk ingewikkelde casus aanvaard dat de derde-beslagene op zijn verklaring mocht terugkomen, ook al had hij de vordering zonder voorbehoud, zij het aan een ander dan de beslaglegger – dus in strijd met art. 475h lid 1 –, voldaan. Zie in dit verband ook nog: Hof Den Bosch 3 september 2013, *NJF* 2014, 46, waarin de herroeping van de verklaring eveneens werd aanvaard, omdat geen sprake was van rechtsverwerking of onrechtmatige daad.

67 In mijn *Derdenbeslag*, nr. 212, p. 371 en 372 ben ik ook op deze aspecten ingegaan. Zie in dit verband ook: Broekveldt 2012, p. 17-22. Hierna in par. 1.2.6.4 zal op de bewijsrechtelijke positie van de beslagleggende schuldeiser nog nader worden ingegaan.

Het voert echter te ver om op dit thema en de uiteenlopende (lagere) rechtspraak daarover hier nader in te gaan.⁶⁸

1.2.4.4 *Het congruentiebeginsel*

Met dit beginsel, dat niet zo expliciet in mijn dissertatie tot uitdrukking is gebracht, heb ik beoogd aan te geven dat – kort gezegd – de uitkomst van een gelegd derdenbeslag dat doel heeft getroffen, niet in essentie behoort af te wijken van de uitkomst die zou zijn verkregen indien die onderliggende rechtsverhouding rechtstreeks tussen (B) en (C) zou zijn afgewikkeld (al dan niet in rechte). Daarmee heb ik dus niet het oog op een verschil in uitkomst dat bijvoorbeeld het gevolg is van het feit dat de vordering van (A) op (B) minder beloopt dan de beslagen vordering van (B) op (C), zodat (C) uiteindelijk nog een bedrag aan (B) verschuldigd blijft. Het hier bedoelde congruentiebeginsel, dat ik voor het eerst met zo veel woorden heb geformuleerd naar aanleiding van de zaak *FIC/Van Lieshout* (HR 2006),⁶⁹ zou als een synthese kunnen worden gezien van zowel de nemo plus-regel als ook de non peius-regel. Enerzijds ervan uitgaande dat (A) als beslaglegger – op een enkele uitzondering na – niet méér rechten en/of bevoegdheden kan uitoefenen dan beslagnemende (B) als schuldeiser van (C) toekomen, terwijl anderzijds (C) als gevolg van het onder hem gelegde beslag niet ‘slechter’ af mag zijn dan zonder dat beslag het geval zou zijn geweest, leidt dit tot het primaat van de onderliggende rechtsverhouding tussen (B)-(C) en daarmee tot een congruentie van uitkomst mét en zónder beslag. Aan de hand van genoemd arrest kan dat goed inzichtelijk worden gemaakt. In de kern genomen lag de casus betrekkelijk eenvoudig: onder Van Lieshout (de notaris) was op verzoek van twee partijen – Van Os en Sint Alexis – een bedrag van f 75.000 ter verdeling in depot gestort. Over de vraag welke partij recht had op dat bedrag, werd tussen Van Os en Sint Alexis een bodemprocedure gevoerd. De notaris diende het bedrag uit te keren aan dié partij die bij onherroepelijk gewijsde in het gelijk zou worden gesteld. Van Os werd aanvankelijk in het gelijk gesteld, maar de notaris weigerde toen het depotbedrag aan hem uit te betalen. Nadien werd Van Os in hoger beroep definitief in het gelijk gesteld, zodat hij als enige tot het depotbedrag gerechtigd was. Intussen was echter door een andere schuldeiser van Sint Alexis – te weten: FIC – onder de notaris executoriaal derdenbeslag gelegd, naar aanleiding waarvan de notaris prompt op de voet van artikel 477 lid 1 tot betaling van het gehele depotbedrag aan (de gerechtsdeurwaarder van) FIC was overgegaan. Aangezien de notaris uit hoofde van de depotovereenkomst niets aan Sint Alexis verschuldigd bleek te zijn – en daarmee (indirect) ook niets aan FIC –, stelde hij op grond van artikel 6:203 lid 1 BW (onverschuldigde betaling) een rechtsovereenkomst tot terugbetaling tegen FIC in. Die vordering werd in alle instanties aan

68 In aant. 4 bij art. 475 in Kluwer Rv (*Broekveldt*) is daarvan (in noot 1, p. 9) het volgende voorbeeld gegeven. In Rb. Amsterdam 16 april 2006, *NJF* 2006, 347 (*Curatoren Jomed/Chubb*), werd met een beroep op de non peius-regel het beslag op met name de kosten van rechtsbijstand als misbruik van bevoegdheid – en dus onrechtmatig – aangemerkt en op die grond opgeheven: als derde-beslagene zou de positie van Chubb als verzekeraar te zeer kunnen worden benadeeld, indien de beslagen verzekerden zich niet (langer) naar behoren in rechte zouden kunnen verdedigen. Het was niet het derdenbeslag, maar de inhoud van de polisvoorwaarden die de verzekeraar en haar verzekerden hier parten speelden. Deze m.i. onjuiste zienswijze is herhaald in Rb. Oost-Brabant 24 juli 2013, *JBP* 2014, 1, nr. 11 m.nt. Van Hooff. Daarin worden ook twee uitspraken vermeld die van de tegenovergestelde – juiste – visie getuigen (zie ook aant. 4 bij art. 475 in Kluwer Rv (*Broekveldt*), p. 9, noten 1 en 2). Verzekeraars zouden doende zijn hun BCA-polissen aan te passen en op dit punt ‘beslagproof’ te maken.

69 HR 24 november 2006, *NJ* 2007, 540 (*FIC/Van Lieshout*) m.nt. H.J. Snijders; zie over dit arrest ook: *Broekveldt* 2007, p. 353-362.

de notaris toegewezen, wat in het licht van de in de paragrafen 1.2.4.2 en 1.2.4.3 besproken regels niet kan verbazen. In *FIC/Van Lieshout* begon de Hoge Raad dan ook met een aantal beslissingen uit *De Jong/Carnifour* (in r.o. 3.7.1) voorop te stellen:

“Aan deze klachten ligt de opvatting ten grondslag dat de rechtsgrond voor de betaling door de derde-beslagene (Van Lieshout) aan de beslaglegger (FIC) is gelegen in de verplichting krachtens art. 477 lid 1 Rv de volgens de afgelegde verklaring verschuldigde geldsommen aan de deurwaarder te voldoen. Die rechtsopvatting is echter onjuist, zoals blijkt uit het arrest van de Hoge Raad van 30 november 2001, nr. C00/041, NJ 2002, 419. In dat arrest heeft de Hoge Raad, na vooropstelling van enige uitgangspunten in 3.3.2,⁷⁰ geoordeeld dat de enkele omstandigheid dat een derde-beslagene op de voet van de art. 476a en 476b Rv heeft verklaard dat hij een bedrag aan de geëxecuteerde schuldig is, niet rechtvaardigt dat de derde-beslagene verplicht is om hetgeen hij volgens zijn verklaring aan de geëxecuteerde schuldig is, te voldoen aan de met de executie belaste deurwaarder. Voorts oordeelde de Hoge Raad (in 3.3.3), samengevat, dat daarom niet als juist kan worden aanvaard dat uit het bepaalde bij art. 477 lid 1 Rv voortvloeit dat een derde-beslagene verplicht is om hetgeen hij volgens zijn verklaring aan de geëxecuteerde verschuldigd is te voldoen aan de met de executie belaste deurwaarder, ook wanneer de verklaring berust op een vergissing en de derde-beslagene niets aan de geëxecuteerde schuldig is.”

In de daaropvolgende overweging (r.o. 3.7.2) stelt de Hoge Raad enerzijds vast, dat er (1) voor de afdracht door notaris Van Lieshout aan FIC geen ‘rechtsgrond bestond’ (omdat de enkele betaling conform de verklaring op een vergissing had berust) en (2) dat óók “in de rechtsverhouding tussen Van Lieshout en Sint Alexis (...) die rechtsgrond niet te vinden” is.⁷¹ Hoewel de Hoge Raad dat niet met zoveel woorden heeft gezegd, komt het sub (1) en (2) gestelde er, in onderling verband en samenhang bezien, op neer dat (de afwikkeling van) de rechtsverhouding tussen Van Lieshout (als derde-beslagene) en FIC (als beslaglegger)⁷² niet wezenlijk anders behoort ‘uit te pakken’ dan wanneer – het derdenbeslag weggedacht – Van Lieshout evenzeer bij vergissing (en dus ook zonder rechtsgrond) aan FIC zou hebben betaald. Een en ander betekent dat er tussen de beide mogelijke situaties congruentie dient te zijn (bijzondere feiten of omstandigheden, zoals een geslaagd beroep op verjaring, daargelaten).⁷³

70 Deze drie uitgangspunten zijn in het hiervóór in par. 1.2.4.3 weergegeven citaat opgesomd.

71 Bij onherroepelijk gewijsde was immers tussen Van Os en Sint Alexis vastgesteld dát laatstgenoemde geen recht had op het door de notaris gehouden depotbedrag.

72 Tussen (A) als beslaglegger en (C) als derde-beslagene bestaat als zodanig geen rechtsverhouding in de eigenlijke zin van het begrip, zoals dat het geval is bij een overeenkomst of onrechtmatige daad. De verhouding (A)-(C) wordt dan ook uitsluitend bepaald en omlijnd door het gelegde derdenbeslag en de daarop van toepassing zijnde wettelijke regels.

73 Zo is denkbaar dat de notaris zó lang met zijn actie tot terugvordering heeft gewacht, dat FIC, zoals zij ook heeft getracht ingang te doen vinden (maar tevergeefs; zie: HR 2006, r.o. 3.7.3), wel met succes een beroep op verjaring van de rechtsoverdracht zou hebben kunnen doen (vgl. art. 3:309 BW).

1.2.5 Blokkerende werking beslag, opheffing, herleving en faillissement derde-verkrijger

1.2.5.1 Kern van elk beslag: de blokkeringsregel

Algemeen wordt aangenomen dat de blokkerende werking een van de belangrijkste gevolgen van een gelegd – conservatoir of executoriaal – beslag is.⁷⁴ In het bijzonder waar het de gevolgen ervan betreft, zal het in de praktijk vrijwel steeds gaan om een verhaalsbeslag (zoals derdenbeslag), ook al kan het bij het leveringsbeslag als bedoeld in artikel 730 zeker ook een rol spelen (maar mijns inziens minder pregnant).⁷⁵ Het is curieus dat een zodanig belangrijk beginsel van beslagrecht niet expliciet in de wet is opgenomen en daarin onomwonden is verwoord, terwijl het ook in de parlementaire geschiedenis niet heel expliciet is toegelicht.⁷⁶ Het moet – met name voor de gevolgen ervan – worden afgeleid uit de (sinds 1992)⁷⁷ bij elke beslagsoort in de wet opgenomen afzonderlijke bepalingen, zoals bijvoorbeeld⁷⁸ artikel 475h (derdenbeslag) en artikel 505 lid 2 (beslag onroerende zaken), welke bepalingen van overeenkomstige toepassing zijn verklaard op de daarmee corresponderende conservatoire beslagen (vgl. art. 720, resp. art. 726 lid 1). In het arrest *Ontvanger/De Vlaanderen* (HR 2005)⁷⁹ – dat hierna in paragraaf 1.2.6.3 nog in ander verband ter sprake zal komen – is over de blokkerende werking⁸⁰ het volgende opgemerkt (r.o. 3.3.1, tweede alinea):

“Aan het in deze zaak aan de orde zijnde executoriale derdenbeslag als bedoeld in art. 475 Rv komt – evenals aan ieder ander beslag – blokkerende werking toe. Art. 475h lid 1 Rv bepaalt in dit verband – voorzover hier van belang – dat een in weerwil van het beslag gedane betaling niet tegen de beslaglegger kan worden ingeroepen. De blokkerende werking betreft ingevolge laatstgenoemde bepaling de ‘door het beslag getroffen vordering.’”

Als rechtshandelingen die niet tegen de beslaglegger kunnen worden ingeroepen, zijn in artikel 475h lid 1 verder nog genoemd: vervreemding, bezwaring, afstand en onderbewindstelling van de door het beslag getroffen vordering, terwijl in het tweede lid, wanneer het gaat om door het beslag getroffen roerende zaken, artikel 453a van overeenkomstige toepassing is verklaard.

-
- 74 In die zin ook: mijn *Derdenbeslag*, nr. 143, p. 250 en 251. Zie ook: Mijnsen & Van Mierlo 2009, p. 11-16 en 86-90, Jongbloed 2011, p. 48-50, T&C Rv (*Gieske*), 2012, aant. 2 bij art. 475h Rv en Westenberg (*Sdu commentaar burgerlijk procesrecht*), art. 475h Rv lid 1, aant. C.1-C.3 (zie t.a.p. ook het commentaar van Stein bij art. 453a Rv, aant. C.1-C.3).
- 75 In mijn bespreking van het proefschrift van Harreman ben ik daarop uitvoerig ingegaan. Daar heb ik betoogd dat, indien er twee elkaar ‘concurrerende’ leveringsbeslagen (art. 730) zijn gelegd, de vraag welk beslag het sterkste recht belichaamt (en dus voorgaat), wordt bepaald door art. 3:298 BW en niet zonder meer door het oudste beslag; Broekveldt I 2013, p. 235-237.
- 76 Zie daarover nog wel: Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 118-121 (MvT Inv. bij art. 453a).
- 77 Tot dan was alleen in art. 505 lid 4 (oud) (beslag onroerende zaken) een blokkeringsregel opgenomen. Maar de regel gold voor alle soorten beslagen.
- 78 Voor een opsomming van alle blokkeringsbepalingen verwijs ik naar: mijn *Derdenbeslag*, nr. 145, p. 254 en 255 en naar Stein 2010, p. 87-90.
- 79 HR 21 januari 2005, NJ 2006 310 (*Ontvanger/De Vlaanderen*) m.nt. H.J. Snijders.
- 80 Ook in HR 3 september 2010, NJ 2013, 329 (*HCB/DHV*) m.nt. Van Mierlo, is in r.o. 3.3.2, tweede alinea, kort gerefeerd aan de ‘blokkerende werking’ van een – ook toen – gelegd derdenbeslag, in welk geval daarna de beslagen vorderingen waren verpand. In dit arrest (waarover ook Van Zanten 2011) was echter een andere vraag aan de orde die hierna in par. 1.2.6.2 ook nog onder ogen zal worden gezien.

1.2.5.2 *Rechtskarakter en functie blokkeringsregel*

Op het rechtskarakter van de blokkeringsregels – met name tot uitdrukking komend als het beslagen goed bijvoorbeeld wél wordt vervreemd, of als de beslagen vordering of zaak in weerwil van het beslag tóch wordt voldaan of afgegeven – zal in paragraaf 1.2.5.3 nader worden ingegaan in het kader van de problematiek van opheffing en (mogelijke) herleving van een gelegd beslag, een situatie die zich uiteraard ook kan voordoen in geval sprake is van toepassing van de beslagvrije voet. Juist ook in verband met dit laatste is het goed om hier eerst nog – heel kort – in te gaan op de functie van de blokkerende werking, zoals die blijkt uit het arrest *Ajax/Reule* (HR 1999),⁸¹ in het bijzonder in het verband van een conservatoir verhaalsbeslag (r.o. 3.4.2):

“Conservatoir beslag is een middel tot bewaring van recht, dat ertoe strekt te voorkomen dat in beslag genomen goederen worden vervreemd en aldus niet meer door executoriaal beslag kunnen worden getroffen op het tijdstip waarop met betrekking tot die goederen een executoriale titel is verkregen.”

Het gaat er hier dus om de schuldeiser te behoeden voor eventuele ná het beslag met betrekking tot het beslagen goed – zoals bijvoorbeeld vorderingen tot betaling van een geldsom of levering van een goed, roerende en onroerende zaken – verrichte rechtshandelingen, waardoor met name het verhaalsrecht van de beslaglegger illusoir of ernstig aangetast kan worden. De blokkeringsregel heeft aldus de functie om met name iedere beslaglegger te beschermen in zijn (mogelijke) rechten van verhaal (of van andere aanspraken). In de diverse blokkeringsbepalingen, die niet alle op dezelfde wijze zijn geformuleerd (maar wel alle dezelfde strekking en functie hebben),⁸² is de blokkeringsregel nergens in een positieve zin geformuleerd, maar steeds in een negatieve zin, te weten dat de benadelende⁸³ rechtshandeling – aldus (o.m.) artikel 475h lid 1 eerste volzin – “niet tegen de beslaglegger (kan) worden ingeroepen.”

1.2.5.3 *Hoge Raad kiest zaaksgevolg*

Wat betekent het in paragraaf 1.2.5.2 opgemerkte nu precies? Of anders gezegd: hoe moet rechtens geoordeeld worden over (bijv.) een betaling of een vervreemding in strijd met een gelegd beslag? Die vraag is naar mijn mening glashelder door de Hoge Raad beantwoord⁸⁴ – hetgeen niet wegneemt dat er nog steeds (of weer) auteurs zijn die zich daar niet bij kunnen neerleggen⁸⁵ –, en wel in déze zin dat er, kort gezegd, sprake is van zaaksgevolg, zoals bij pandrecht, en niet van beschikkingsonbevoegdheid aan de zijde van de beslagene door wie

81 HR 26 februari 1999, NJ 1999, 719 (*Ajax/Reule*) m.nt. H.J. Sniijders; zie mijn *Derdenbeslag*, nrs. 397-398, p. 654-659.

82 Zie ook daarover: mijn *Derdenbeslag*, nr. 145, p. 254 en 255.

83 Deze term heb ik gebruikt in mijn *Derdenbeslag*, nr. 147, p. 255. Daarmee is ook tot uitdrukking gebracht dat er een zekere verwantschap is met de benadelende rechtshandelingen waar tegen de Pauliana in voorkomende gevallen in stelling kan worden gebracht (zie t.a.p. ook nr. 147, p. 257-259).

84 In mijn *Derdenbeslag*, nrs. 146-147, p. 255-258, heb ik alle toen gangbare theorieën besproken, zonder daarbij overigens zelf een heel duidelijke voorkeur uit te spreken. Maar de ‘leer’ van de beschikkingsonbevoegdheid leek mij in elk geval niet juist. En dat is ook nu zo gebleken, terwijl dat uit enkele oudere arresten van de Hoge Raad eveneens al viel af te leiden (zie hierna: noot 88).

85 Als ik het goed zie, is dat ná HR 2008 nog steeds Van der Kwaak. In Van der Kwaak 2009 noemt hij op p. 137 Harreman als enige medestander, maar die kende HR 2008 nog niet.

gehandeld wordt in weerwil van het te zijnen laste gelegde beslag, laat staan van (absolute of relatieve) nietigheid van de verrichte rechtshandeling.⁸⁶ In het arrest *Forward/Huber* (HR 2008)⁸⁷ – waarin het uiteindelijk ging om de gevolgen van een opgeheven en – al dan niet – herleefd beslag (zie daarover in par. 1.2.5.4) – besliste de Hoge Raad (in r.o. 3.3.2) kort en bondig als volgt: “Een beslag als het onderhavige leidt niet tot beschikkingsonbevoegdheid van degene ten laste van wie het is gelegd, en staat dus ook niet in de weg aan overdracht van het beslagen goed aan een derde, maar brengt wél mee dat een vervreemding of bezwaring, tot stand gekomen na het beslag, ingevolge art. 505 lid 2 Rv niet tegen de beslaglegger kan worden ingeroepen.”

Daarmee koos ons hoogste rechtscollege – opnieuw,⁸⁸ maar nu héél duidelijk – voor de ‘leer’ van het zaaksevolg, en verwees daarmee alle andere theorieën om een soortgelijk resultaat te bereiken – dat wil zeggen de mogelijkheid om, ondanks een vervreemding of bezwaring, het beslagen goed onder de derde-verkrijger als formeel-rechthebbende door de beslaglegger te doen uitwinnen tot verhaal van zijn geldvordering – definitief naar het verleden. In HR 2008 ging het echter in wezen om een heel andere vraag – de hiervóór beantwoorde kwestie was dus meer een ‘bijvangst’ –, te weten in welke gevallen een beslag dat bij vonnis uitvoerbaar bij voorraad was opgeheven, kon herleven. Over díé vraag waren door de Hoge Raad in de periode 1995-2000 al drie standaardarresten geweest, die hier niet (meer)⁸⁹ uitvoerig zullen worden besproken. Dat zijn: *Smokehouse/Culimer* (HR 1995), *DKHB/KIVO* (HR 1996) en met name *Ontvanger Aruba/Boeije* (HR 2000).⁹⁰ Uit het laatste arrest wil ik hier alleen de volgende passage citeren (r.o. 3.3.2, tweede alinea):

“Een beslag als het onderhavige heeft mede de strekking degene ten laste van wie het is gelegd, de beslagene, in zoverre te beletten het goed te vervreemden of te bezwaren dat een vervreemding of bezwaring, tot stand gekomen na het beslag, niet kan worden ingeroepen tegen de beslaglegger. Opheffing van een beslag bij of ingevolge een bij voorraad uitvoerbaar vonnis, strekt ertoe de beslagene volledig te herstellen in zijn bevoegdheid om het goed te vervreemden of te bezwaren. Een derde kan rechten, die hij van de beslagene heeft verkregen in het tijdvak gelegen tussen de opheffing van het beslag en de vernietiging van het vonnis, dan ook aan de beslaglegger tegenwerpen.”

86 Op deze materie ben ik uitvoerig ingegaan in: Broekveldt I 2013, p. 235-236.

87 HR 5 september 2008, NJ 2009, 154 (*Forward/Huber*) m.nt. Van Mierlo, JBPr 2008, 5, nr. 52 m.nt. Loesberg, JOR 2008, 11, nr. 320, m.nt. Steneker.

88 In drie oudere arresten, waarin telkens de geldigheid van de eigendomsoverdracht, ondanks op de onroerende zaak of op de vordering gelegd beslag, tot uitgangspunt werd genomen, was de Hoge Raad al op deze weg voorgedaan. Daarmee heb ik het oog op: (1) HR 21 juli 1944, NJ 1944/45, 576 (*Landbouwersbank/Ringel*), (2) HR 10 april 1953, NJ 1953, 587 (*Gemeente Ede/Ontvanger*) en (3) HR 25 januari 1991, NJ 1992, 172 (*Van Berkel/Tribosa*). Met name HR 1944 is m.i. al heel duidelijk.

89 Deze zijn uitvoerig de revue gepasseerd in: Broekveldt I 2013, p. 238-240. Dat geldt overigens ook voor HR 2008.
90 De precieze vindplaatsen zijn: HR 20 januari 1995, NJ 1995, 415 (*Smokehouse/Culimer*) m.nt. Ras, HR 23 februari 1996, NJ 1996, 434 (*DKHB/KIVO*), HR 26 mei 2000, NJ 2001, 388 (*Ontvanger Aruba/Boeije*) m.nt. H.J. Snijders. Zie daarover ook mijn *Derdenbeslag*, nr. 413, p. 681-683.

In HR 2008 – het vierde arrest in deze reeks – wordt op het voorgaande in díe zin voortgeborduurd, dat herleving van het opgeheven beslag (als gevolg van vernietiging in appel of in cassatie van de opheffingsuitspraak) niet alleen is uitgesloten in geval van tussentijdse vervreemding, bezwaring of betaling van de aanvankelijk beslagen vordering tot betaling van een geldsom⁹¹ (of van een ander goed), maar óók indien een van die ‘benadelende’ rechtshandelingen al vóór de opheffing van het beslag had plaatsgevonden (wat m.i. onnodig ver gaat). Maar daarvoor is in HR 2008 de volgende reden gegeven (r.o. 3.3.5):

“Is het beslagen goed, zoals in de onderhavige zaak, na de beslaglegging aan een derde overgedragen en daardoor uit het vermogen van de beslagene verdwenen, dan volgt uit het vorenstaande dat de vervreemding wel tegen de beslaglegger kan worden ingeroepen. Als dit anders zou zijn, zou de wijziging in de rechtstoestand van het beslagen goed die door de opheffing van het beslag intrad, daarin bestaande dat de derde alsnog de onbezwaarde eigendom van het overgedragen goed verkreeg, immers niet worden geëerbiedigd.”

Hoe men hier verder ook over wil oordelen, deze rechtspraak komt er in elk geval op neer, dat enerzijds een bij uitvoerbaar bij voorraad verklaard vonnis opgeheven beslag, in beginsel kan herleven⁹² – en wel ex nunc, dus vanaf de vernietiging van dat vonnis⁹³ – maar dat anderzijds, indien het oorspronkelijk beslagen goed tussentijds of al kort ná het beslag is vervreemd, bezwaard of voldaan, het daardoor als voor verhaal vatbaar vermogensbestanddeel definitief uit het vermogen van de beslagene/schuldenaar is verdwenen. Op deze situatie heeft ook de jongste loot van de Hoge Raad aan deze stam betrekking, te weten het arrest inzake *Van Egmond/Rosendaal c.s.* (HR 2013). Hoewel het in die zaak met name ging om de lastige verhouding tussen Vormerkung (art. 7:3 lid 3 BW) en een onder de koper ‘op de koopsom’ gelegd derdenbeslag,⁹⁴ werd de Hoge Raad in het kader van de afdoening ten principale van die zaak gesteld voor de vraag óf het beslag op de vordering ter zake van die koopsom – dat in kort geding was opgeheven – nog kon herleven, op de grond dat die in kort geding gewezen uitspraken (vonnis en bekrachtigend Hof-arrest) niet in stand konden blijven. Dat was niet het geval (aldus: r.o. 3.6, tweede alinea):

---

91 Bij een en ander moet bedacht worden dat het in de vier berechte gevallen ging om op onroerende zaken gelegde beslagen en daarmee om de blokkeringregel als neergelegd in art. 505 lid 2.

92 Dat is alleen anders indien het opheffingsvonnis niet uitvoerbaar bij voorraad is verklaard, zodat het daartegen aangewende rechtsmiddel wél schorsende werking heeft en daarmee ook het beslag blijft voortduren. Zie daarover met name: HR 1995 (in noot 90).

93 Indien het gaat om een herleefd beslag op een onroerende zaak (of een ander registergoed), dient binnen veertien dagen ná de herleving in de openbare registers een exploit te worden ingeschreven, waarbij aan de schuldenaar – die dan weer beslagene is – mededeling is gedaan van die herleving, zulks op straffe van verval van die herleving. Het beslag was immers als gevolg van de opheffing op de voet van art. 513a doorgehaald. Dit is in deze zin zo beslist in HR 1996 (zie noot 90).

94 HR 12 juli 2013, *RvdW* 2013, 878 (*Van Egmond/Rosendaal c.s.*) waarbij, voor zover het betreft het aspect van Vormerkung en derdenbeslag op de koopsom, HR 8 oktober 2010, *NJ* 2012/212 (*Van den Berg Makelaardij/Bernhard*) m.nt. Hijma en Van Mierlo, werd herhaald. Zie daarover ook: Broekveldt IV 2013, p. 24-29.

“Als gevolg van een en ander is de vordering van Boutens c.s. op Rosendahl c.s. waarop het beslag was gelegd, door betaling tenietgegaan. Gelet daarop kon vernietiging van het vonnis van de voorzieningenrechter niet meer tot gevolg hebben dat het beslag op de koopsom herleefde, nu wijzigingen in de rechtstoestand van het beslagen goed in de periode gelegen tussen de opheffing van het beslag en de vernietiging van dat vonnis geëerbiedigd moeten worden (...).⁹⁵ Dit brengt mee dat Van Egmond in zoverre geen belang meer had bij zijn hoger beroep, ook al was (ook) de voorzieningenrechter in zijn vonnis van dezelfde onjuiste rechtsopvatting uitgegaan als hiervoor vermeld.”

HR 2013 voegt alleen in zóverre een nieuw element toe aan het hiervóór besproken ‘kwartet’ van arresten, dat het (1) hier niet ging om (opheffing van) een beslag op een onroerende zaak, maar nu eens om een derdenbeslag op een vordering die ‘tussentijds’ werd voldaan, waardoor (2) van enige herleving geen sprake meer kon zijn (wat overigens óók het geval was in HR 2000 en HR 2008). De oorspronkelijk beslagen vordering tot betaling van de koopsom was immers intussen voldaan.

1.2.5.4 Gevolgen faillissement derde-verkrijger voor beslaglegger

Het zal na het voorgaande wel duidelijk zijn dat de hier geschetste problematiek zich ook vrij eenvoudig in het kader van de beslagvrije voet zal kunnen doen voordoen. Met name de schuldeiser die na verkregen verlot (art. 700 lid 1) ter verzekering van ‘een vooralsnog geheel onbewezen vordering’⁹⁶ – wat in beginsel zeker mogelijk is – conservatoir derdenbeslag legt op een vordering waaraan een beslagvrije voet is verbonden (art. 475c), zal daarmee gemakkelijk geconfronteerd kunnen worden. Immers, in het geval van een gegronde onzekerheid over het bestaan van een reële vordering, zal zodanig conservatoir beslag – soms zelfs zonder al te veel omhaal – kunnen worden opgeheven bij een uitvoerbaar bij voorraad verklaard vonnis. Indien dat beslag later herleeft, terwijl de aanvankelijk beslagen vordering intussen – indien dat al rechtens mogelijk is⁹⁷ – aan een derde is vervreemd (of te zijnen behoeve is bezwaard),⁹⁸ dan zal de beslaglegger uiteindelijk achter het net vissen (al aangenomen dat diens beslag alsnog overeenkomstig artikel 704 lid 1 in de executoriale fase is overgegaan). Een geheel andere situatie, die zich in de praktijk inmiddels ook heeft voorgedaan, is hier ook nog denkbaar, te weten dat de door (A) ten laste van (B) onder (C) beslagen vordering, waaraan eveneens een beslagvrije voet is verbonden, door (B) in weerwil van het beslag (art. 475h lid 1) is vervreemd aan (D), waarna zowel (B) als (D) failliet wordt verklaard. Het faillissement van (B) zal beslaglegger (A) niet deren, omdat de vervreemde vordering ten tijde van de cessie (overdracht ex art. 3:94

95 Daar volgt dan verwijzing naar de arresten HR 2000 en HR 2008, zoals vermeld in resp. de noten 87 en 90.

96 Zie daarover: Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 314 (MvA I Inv. bij art. 705) en met name het daar genoemde arrest HR 20 maart 1959, NJ 1959, 246 (Smits/Heyman en Potter q.q.), waarover ook mijn *Derdenbeslag*, nr. 409, p. 674-676.

97 Er zijn immers vorderingen die (1) geheel of gedeeltelijk niet voor overdracht vatbaar zijn en waaraan tevens (2) een beslagvrije voet is verbonden, zoals bijv. loonvorderingen (vgl. art. 7:633 lid 1 BW). De vraag is dan hoe rechtens over die overdracht (hier van (B) aan (D)) geoordeeld zal moeten worden, met name nu zij beiden failliet zijn. Wordt de vordering dan toch (weer) geacht te behoren tot de boedel van (B)?

98 Als gevolg van een (stille of openbare) verpanding van een vordering (art. 3:239 lid 1 jo. art. 3:237 lid 1 BW) wordt deze weliswaar niet in goederenrechtelijke zin buiten het vermogen van de beslagsschuldenaar/schuldeiser gebracht, maar geheel afhankelijk van de grootte van de vordering van pandhouder (D) op pandgever/beslagsschuldenaar (B), zal de eventueel voor de beslaglegger (A) resterende verhaalswaarde weinig of niets bedragen.

lid 1 BW) al niet meer tot het vermogen van (B) behoorde, terwijl – zie eerder: HR 2008 – de vordering rehtens deel is gaan uitmaken van het – intussen failliete (vgl. art. 20 Fw) – vermogen van (D), dat nu verder door zijn curator zal moeten worden beheerd en vereffend. Op zodanige casuspositie heeft betrekking het arrest *Ontvanger/De Jong q.q.* (HR 2009), welke uitspraak intussen veel pennen in beweging heeft gebracht.⁹⁹ Deze discussie gaat in het bijzonder om de vraag wélke gevolgen het faillissement van de derde-verkrijger nu precies heeft voor beslaglegger (A), die zijn vordering op beslagschuldenaar (B) nú verder zal moeten zien geldend te maken in het faillissement van (D).¹⁰⁰ Voor zijn vordering op (B) dient (A) nu als schuldeiser op te komen in het faillissement van (D) – ook al is (D) niet zijn schuldenaar – , zodat het ‘beslagen’ goed (hier: de vordering van (B) op (C) tot betaling van een geldsom) door de curator te gelde gemaakt (d.w.z. door hem geïnd) zal moeten worden. Deze aldus binnen het faillissement te realiseren executieopbrengst strekt er volgens HR 2009 voor de beslaglegger toe (r.o. 3.5) “om daarin naar de hem toekomende rang te worden erkend als bevoorrecht op de opbrengst van die zaak.”

De ‘strijd’ in de literatuur – die mijns inziens voor een belangrijk deel zijn grond vindt in een niet helemaal juiste lezing of uitleg van deze passage in het arrest – gaat in het bijzonder over de vraag hoe deze overweging en de daarin vervatte beslissing precies begrepen moeten worden. Daarover heb ik eerder enige gedachten ontwikkeld, die erop neerkomen dat het door de Hoge Raad gehanteerde begrip ‘bevoorrecht’ niet verward moet worden met het fiscale (of enig ander) privilege.¹⁰¹ Een geheel andere vraag is echter óf, als gevolg van de eerder geschetste (goederenrechtelijke) gang van zaken én de afwikkeling van de oorspronkelijk beslagen vordering in het faillissement van (D) als derde-verkrijger, deze vordering het karakter van beslagvrije voet heeft kunnen behouden, en zo ja, op welke wijze die dan nog geldend zou kunnen worden gemaakt. Op deze niet zo heel eenvoudig te beantwoorden vraag, zal in paragraaf 1.3.5 nog kort nader worden ingegaan.

1.2.6 Eis in de hoofdzaak, verklaringplicht, 477a-procedures en bewijslast

1.2.6.1 Achtergrond en opzet

Met betrekking tot deze onderwerpen, die elk voor zich aanleiding tot uitvoerige beschouwingen zouden kunnen geven (zie daarvoor verder mijn dissertatie), wil ik hier – mede gelet op het meer beperkte kader van de beslagvrije voet – slechts een paar ‘actualiserende’ opmerkingen maken. Dat zal ik voor een deel, zoals in het voorgaande, weer doen aan de hand van ná 2003 verschenen rechtspraak van de Hoge Raad en recente literatuur.

99 HR 20 februari 2009, NJ 2009, 376 (*Ontvanger/De Jong q.q.*) m.nt. Van Mierlo, *JOR* 2009, 4, nr. 120 m.nt. Rijkensberg, *JBPr* 2009, 4, nr. 36 m.nt. Broekveldt. In dit arrest herhaalde de Hoge Raad zijn overweging uit HR 2008, dat een ‘beslag als het onderhavige’ niet leidt tot beschikkingsonbevoegdheid van de beslagene, zodat de derde-verkrijger de eigendom van het beslagen goed – in dit geval was dat een roerende bodemzaak (art. 22 lid 3 IW 1990) – verkreeg, maar vervolgens het verhaalsrecht van de beslaglegger – óók in het faillissement – moet dulden.

100 Zie daarover: Van den Heuvel 2009, p. 668-673 en Verdaas 2009, p. 342-347. Voor meer literatuur over dit arrest verwijs ik verder naar Jongbloed 2011, p. 50, waaraan ook nog toe te voegen: Van der Kwaak 2011, p. 69-79 en Van Loon 2012, p. 95-104.

101 Zie mijn noot bij dit arrest in *JBPr* 2009, 4, nr. 36. Gegeven het nog steeds zeer hoge aan de fiscale vordering verbonden voorrecht (art. 21 IW 1990), zal die ‘bijzondere’ opbrengst in beginsel aan de Ontvanger toevallen, tenzij een schuldeiser een hoger bijzonder voorrecht zou hebben (maar die is er m.i. niet).

1.2.6.2 *Eis in de hoofdzaak*

Wat de eis in de hoofdzaak betreft,¹⁰² waarvan het instellen is voorgeschreven in artikel 700 lid 3, hebben wij te maken met een al gelegd (of een nog te leggen) conservatoir (derden)beslag, dus ook indien zodanig beslag wordt gelegd op (een) vordering(en) waar een beslagvrije voet aan is verbonden. In de zaak *Ajax/Reule* (HR 1999)¹⁰³ ging het om de – toen nogal omstreden – vraag óf een ‘eis in de hoofdzaak’ óók rechtsgeldig kon worden ingesteld door de vordering die tot een executoriale titel moest leiden, in kort geding aanhangig te maken. Deze vraag is toen door de Hoge Raad bevestigend beantwoord, in het kader waarvan, nadat hij (in r.o. 3.4.2) eerst een lang citaat uit de parlementaire geschiedenis van artikel 700 lid 3¹⁰⁴ had weergegeven, (o.m.) het volgende heeft overwogen (waarvan de eerste volzin hiervóór in par. 1.2.5.2 al is geciteerd):

“Conservatoir beslag is een middel tot bewaring van recht, dat ertoe strekt te voorkomen dat in beslag genomen goederen worden vervreemd en aldus niet meer door executoriaal beslag kunnen worden getroffen op het tijdstip waarop met betrekking tot die goederen een executoriale titel is verkregen. Deze strekking levert een toereikende rechtvaardiging op voor de door de wetstekst niet uitgesloten en inmiddels in de rechtspraak van kort geding rechters in eerste aanleg gangbaar geworden opvatting dat ook een vordering in kort geding, strekkende tot een voor tenuitvoerlegging vatbare veroordeling tot voldoening aan de vordering waarvoor het conservatoir beslag is gelegd, kan gelden als een eis in de hoofdzaak in de zin van art. 700 lid 3.”

De Hoge Raad besloot deze ‘leerstellige overweging’– volgens annotator Snijders “een mooi staaltje van rechtsvinding”¹⁰⁵ – als volgt:

“Het onderdeel is derhalve gegrond, met dien verstande dat alleen een kort geding dat strekt tot het verkrijgen van een voor tenuitvoerlegging vatbare veroordeling tot voldoening aan de vordering ter verzekering waarvan het conservatoir beslag is gelegd, voor de toepassing van art. 700 lid 3 en art. 704 als ‘hoofdzaak’ kan worden aangemerkt.”

Daarbij zal het in de praktijk vrijwel steeds gaan om verhaalsbeslagen, dus om vorderingen die – in enigerlei vorm – strekken tot betaling van een geldsom. Van de mogelijke procedures die in dit verband kunnen kwalificeren als een ‘eis in de hoofdzaak’, zijn er verschillende in de parlementaire geschiedenis opgesomd,¹⁰⁶ waarvan ik hier in willekeurige volgorde noem:¹⁰⁷ civiele procedure in het buitenland, instellen van een eis in reconventie, de verzoekschriftprocedure, de rangregeling buiten faillissement (art. 482 lid 2), het opleggen van

102 Zie daarover: mijn *Derdenbeslag*, nrs. 396-398, p. 652-659, waar in nr. 397, p. 654-656, vrij uitgebreid op het hier kort te bespreken arrest inzake *Ajax/Reule* is ingegaan (waarover eerder ook al in par. 1.2.5.2 en noot 81).

103 HR 26 februari 1999, NJ 1999, 717 (*Ajax/Reule*) m.nt. H.J. Snijders. In die zaak ging het overigens niet om een verhaalsbeslag, maar om een beslag tot afgifte (ex art. 730) van sportshirts die volgens Ajax met schending van haar auteurs- en/of merkrechten in omloop waren gebracht.

104 Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 310 (MvT Inv). Zie ook mijn *Derdenbeslag*, nr. 397, p. 655.

105 Zie aldus: mijn *Derdenbeslag*, nr. 397, p. 655.

106 Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 310-311 (zie ook mijn *Derdenbeslag*, nr. 396, p. 652-653).

107 Voor een goed en recent overzicht verwijs ik hier verder naar: Janssen 2011, p. 15-20. Zie ook: de recente bewerking van art. 700 Rv (lid 3) in Kluwer Rv (*Van den Heuvel*) en ook Stein 2010, p. 117-120, T&C Rv (*Gieske*), 2012, aant. 8, sub a, bij art. 700 lid 3 Rv en Jongbloed (*Sdu commentaar burgerlijk procesrecht*), art. 700 Rv, aant. C.4.

een belastingaanslag, vaststelling premie- en terugvorderingsbesluiten van het UWV, arbitrale procedures (in binnen- of buitenland) en ook de civiele vordering van een benadeelde bij de (buitenlandse) strafrechter.¹⁰⁸ Met betrekking tot de vraag of ook het bindend advies geschikt is om als aanvaardbare 'eis in de hoofdzaak' te gelden, blijven de opvattingen verdeeld, waarbij ik nog steeds tot de tegenstanders behoor, zoals dat ook al in mijn dissertatie is uiteengezet, maar er zijn nu ook vrij sterke geluiden van steeds meer voorstanders, zij het dat hun betogen mij nog steeds niet hebben kunnen overtuigen.¹⁰⁹ In de literatuur is men het er wél over eens dat (de procedure van) mediation niet als zodanig kan kwalificeren.¹¹⁰ Waar het immers bij de eis in de hoofdzaak, zoals in de zaak *Ontvanger/Heemhorst* (HR 2003)¹¹¹ is overwogen, uiteindelijk op aankomt is het volgende (r.o. 3.4):

“Het conservatoir beslag strekt naar zijn aard ertoe over te gaan in een executoriaal beslag (vgl. art. 704 lid 1 (oud)¹¹² Rv). De overgang van het beslag in de executoriale fase wordt bewerkstelligd door een onherroepelijk geworden (in de regel: rechterlijke) beslissing ten voordele van de beslaglegger in een procedure waarin toetsing plaatsvindt van de grondslag en de omvang van het door de beslaglegger ingeroepen vorderingsrecht. De door de president te bepalen termijn waarbinnen de eis in de hoofdzaak dient te zijn ingesteld (art. 700 lid 3 (oud) Rv) heeft als doel te verzekeren dat – binnen deze termijn – die procedure aanhangig wordt gemaakt.”

Het gaat er dus om dat in de verhouding tussen (A) en (B) wordt vastgesteld, dát (1) (A) jegens (B) een vordering tot betaling van een bepaalde geldsom heeft én dat (2) de – als regel (maar zeker niet noodzakelijk) rechterlijke – beslissing, waarbij de omvang en de gegrondheid van die vordering zijn vastgesteld, voor tenuitvoerlegging vatbaar is,¹¹³ in welk geval het conservatoire (derden)beslag kan overgaan in de executoriale fase (art. 704 lid 1). Wat betreft het derdenbeslag zal dit betekenen dat (A) nu in beginsel verhaal kan nemen op de ten laste van (B) onder (C) in beslag genomen vordering(en), waar mogelijk een beslagvrije voet aan is verbonden. En óf dat het geval is zal moeten blijken uit de door (C) als derde-beslagene af te leggen buitengerechtelijke verklaring en/of uit een van de in dat kader mogelijk te voeren

108 Zie daarover: Broekveldt 2011, p. 4 en 5.

109 Zie daarover recentelijk: Ernste 2012, p. 263-267 (die zich reeds eerder in deze zin had uitgesproken), waar op p. 265, in noot 7, meer medestanders worden opgesomd. Met name het beroep op het in noot 111 nog te noemen arrest HR 2003 kan niet overtuigen, omdat zowel de Inspecteur (gegrondheid fiscale vordering) als de Ontvanger (verschaffing executoriale titel) organisatorisch tot een zelfde instantie behoren: de Belastingdienst.

110 Zie ook daarover: Ernste 2012, p. 265, met daar noot 8.

111 HR 3 oktober 2003, NJ 2004, 557 (*Ontvanger/Heemhorst*) m.nt. H.J. Snijders. In die zaak ging het om de door de Hoge Raad – in een zeer uitvoerig gemotiveerd arrest – bevestigend beantwoorde vraag of als 'eis in de hoofdzaak' ook een belastingaanslag kon dienen. Dat is het geval omdat – zeer kort gezegd – (1) de fiscale bestuursrechter als enige over omvang en gegrondheid van de door de Inspecteur opgelegde aanslag dient te oordelen en dat (2) de Ontvanger vervolgens bevoegd is om ter zake een dwangbevel uit te vaardigen dat ingevolge art. 14 IW 1990 een executoriale titel oplevert. Zie daarover ook: Broekveldt 2004, p. 532 e.v.

112 Op deze zaak waren nog de bepalingen van het vóór 2002 geldende Rv van toepassing, die overigens, voor zover hier van belang, niet anders luiden dan de huidige art. 700 lid 3 en 704.

113 Met betrekking tot buiten Nederland verkregen civiele (of andere) executoriale titels zal daartoe hier te lande een exequatur moeten worden verkregen, in verband waarmee de betreffende titel op grond van een internationale regeling als een Executieverdrag, zoals de EEX-Vo, in beginsel in Nederland voor tenuitvoerlegging vatbaar moet zijn. Hetzelfde geldt op grond van het Verdrag van New York voor buiten Nederland verkregen arbitrale vonnissen, terwijl voorts – met name voor in Nederland gewezen arbitrale vonnissen – het bepaalde in de art. 1062-1063 geldt.

procedures bedoeld in artikel 477a (leden 1 of 2). In de paragrafen 1.2.6.3 en 1.2.6.4 zal daarop nader worden ingegaan. Maar alvorens dat te doen wil ik – tot slot van het hier betoogde – er nog op wijzen, dat het niet in alle gevallen noodzakelijk is, dat de hiervoor bedoelde gegrondheid en omvang van de vordering waarvoor het beslag is gelegd, specifiek worden getoetst en vastgesteld in het kader van de overeenkomstig de door de voorzieningenrechter in zijn verlobbeschikking vastgestelde – in beginsel: fatale¹¹⁴ – termijn als bedoeld in artikel 700 lid 3 (eerste volzin). In HR 2010 (HCB/DHV) – waaraan ook reeds in paragraaf 1.2.5.2 is gerefereerd – deed zich de volgende processuele situatie voor: de gegrondheid en omvang van de vordering van DVO, waarvoor het conservatoire beslag was gelegd, zijn, nadat de bodemprocedure tijdig aanhangig was gemaakt (maar niet voortgezet), in een nadien begonnen kort geding door de voorzieningenrechter getoetst, waarna de vordering door hem geheel werd toegewezen. Op grond daarvan had DVO een executoriale titel verkregen als bedoeld in artikel 704 lid 1, als gevolg waarvan – in beginsel – het conservatoire derdenbeslag was overgegaan in een executoriaal derdenbeslag, tenzij zou moeten worden aangenomen dat dié ‘eis in de hoofdzaak’ niet tijdig door DVO was ingesteld. Dat was ook de vraag die in cassatie aan de orde werd gesteld. De Hoge Raad oordeelde daarover als volgt (r.o. 3.3.3, tweede alinea):

“Daaraan doet niet af dat de (reconventionele) vordering is ingesteld buiten de door de president bepaalde termijn van veertien dagen, nu vaststaat dat DVO binnen die termijn de vordering in de bodemprocedure had ingesteld en het bij de (reconventionele) vordering in kort geding ging om dezelfde vordering als die welke DVO in de bodemprocedure aanhangig had gemaakt.”

Het zal duidelijk zijn dat hetgeen in het voorgaande weliswaar kort – maar toch vrij volledig – over de verschillende mogelijke soorten en typen van procedures, die als ‘eis in de hoofdzaak’ kunnen fungeren in de verhouding van (A) tot (B), naar voren is gebracht, zich ook zal kunnen voordoen indien er een beslag onder een derde wordt gelegd op vorderingen waar een beslagvrije voet aan is verbonden. En óf dat het geval is, zal weer moeten blijken uit de door die derde-beslagene (hierna ook alleen: ‘de derde’) af te leggen buitengerechtelijke verklaring.

1.2.6.3 De verklaringsplicht

Over deze in de artikelen 476a-b neergelegde en vormgegeven verklaringsplicht valt veel te zeggen,¹¹⁵ maar hier kan worden volstaan met het volgende. Het kernbelang van de door de derde-beslagene buiten rechte – dus min of meer informeel, maar wel schriftelijk – af te leggen verklaring is met name hierin gelegen dat langs deze weg én (alleen) op deze wijze

114 Overschrijding van die termijn ‘doet het beslag vervallen’ (art. 700 lid 3 laatste zin), tenzij tijdig verlengd.

115 Zie: mijn *Derdenbeslag*, nrs. 219-239, p. 385-418. Zie ook: Mijnsen & Van Mierlo 2009, p. 80 en 81, Stein 2010, p. 25-27, Jongbloed 2011, p. 69-71 en Westenbergh (Sdu commentaar burgerlijk procesrecht), art. 476a-b Rv, aant. C.1-C.5.

beslaglegger (A) te weten komt óf zijn beslag in enig opzicht doel heeft getroffen.¹¹⁶ Zeker voor de schuldeiser die alleen conservatoir derdenbeslag heeft gelegd (vgl. art. 720),¹¹⁷ zal dit belangrijke informatie kunnen opleveren – vooral als deze juist en betrouwbaar is (wat voor een beslaglegger echter niet altijd even eenvoudig is om te beoordelen) –, omdat hij op grond daarvan zal kunnen besluiten de ‘eis in de hoofdzaak’ al dan niet voort te zetten. In verband daarmee is het dan ook van wezenlijk belang dat de derde-beslagene, zo veel als mogelijk is, voldoet aan de in artikel 476b lid 2 op hem gelegde verplichting om zijn “verklaring zo veel mogelijk vergezeld van afschrift van tot staving dienende bescheiden” te laten gaan. Helaas moet echter worden geconstateerd dat in de praktijk veel derde-beslagene – en dat geldt zeker voor de banken, onder wie de meeste beslagen worden gelegd – daaraan zelden vrijwillig voldoen. Of dat eveneens geldt voor instellingen, zoals bijvoorbeeld het UWV, onder wie beslagen worden gelegd op vorderingen waar een beslagvrije voet aan is verbonden, is mij niet bekend (maar het zou mij niet verbazen). Maar juist hier zal het in verband met de vaak ingewikkelde berekening van die beslagvrije voet van wezenlijk belang zijn dat een alleszins duidelijke en gespecificeerde schriftelijk verklaring zal worden gedaan, die dan ook van de nodige bewijsstukken is voorzien. Daarnaast zal die verklaring ook, voor zover van toepassing, de informatie moeten bevatten die in artikel 476a lid 2 sub a-f van de derde-beslagene wordt verlangd, waarbij het dan met name gaat om (1) en (2). Op grond van (1) moet de derde-beslagene, met redenen omkleed, opgave doen van de rechtsverhouding uit hoofde waarvan hij iets verschuldigd is en/of zal worden, terwijl hij op grond van b) dient op te geven of er eventueel ook nog andere beslagen onder hem zijn gelegd op dezelfde – bestaande en/of toekomstige – vorderingen (zulk in verband met het bepaalde in artikel 478).¹¹⁸ Ter afronding van deze alinea over de verklaringplicht, wil ik nogmaals (zie ook al kort in par. 1.2.5.1) een passage citeren uit het arrest *Ontvanger/De Vlaanderen* (HR 2005), dat in paragraaf 1.2.6.4 ook nog ter sprake zal komen.¹¹⁹ In rechtsoverweging 5.3.1 (tweede alinea) stelde de Hoge Raad (o.m.) het volgende voorop:

116 Weliswaar is in art. 476b lid 1 bepaald dat de verklaring wordt gericht aan de gerechtsdeurwaarder die het beslag heeft gelegd of aan de advocaat die voor de beslaglegger optreedt, “op een bij algemene maatregel van bestuur vast te stellen wijze”, maar in de praktijk pleegt dit regelmatig te gebeuren bij brief of e-mail, met name door de banken. Dit stuk dient uiteraard wel, voor zover van toepassing, de in art. 476a lid 2 verlangde gegevens te bevatten (zie daarover ook: mijn *Derdenbeslag*, nr. 236, p. 411 en 412).

117 Ook in het geval van een conservatoir derdenbeslag dient er overeenkomstig de art. 476a-476b een schriftelijke verklaring te worden gedaan. De derde-beslagene die daarmee in gebreke blijft, zal daartoe, zo nodig, in kort geding gedwongen kunnen worden. Zie daarvoor: Hof Amsterdam 15 april 2008, *NJF* 2008, 478 (*Fortis/Alba*) en hetzelfde Hof 10 april 2012, *NJF* 2012/246 (*Llanos/RBS*). Met name in deze laatste zaak werd de Bank (RBS) bevolen een vrij gedetailleerde en specifieke verklaring te doen. Een dergelijke verklaring zal overigens pas in de executoriale fase betwist kunnen worden, nu het bepaalde in art. 477a, geleet op art. 723, pas dán van toepassing is.

118 Daarin zijn regels gegeven indien op dezelfde vordering(en) meer derdenbeslagen zijn gelegd. Het gaat om een lastig onderwerp, waar hfdst. 7 van mijn dissertatie aan is gewijd. In art. 475b lid 2 is, voor de berekening van de beslagvrije voet, rekening gehouden met het geval dat ten laste van de schuldenaar onder verschillende derden beslag is gelegd op periodieke betalingen. De ‘voet’ moet in verhouding tot die periodieke betalingen worden omgeslagen.

119 HR 21 januari 2005, *NJ* 2006, 310 m.nt. H.J. Snijders. In die zaak ging het met name om de vraag of, wanneer de beslaglegger de fatale termijn van dagvaarden als bedoeld in art. 477a lid 2 ongebruikt voorbij heeft laten gaan, er door hem opnieuw voor en op dezelfde vorderingen beslag kon worden gelegd. Dat is in beginsel het geval, waarover in par. 1.2.6.5 nog nader.

“De door de derde-beslagene af te leggen buitengerechtigde verklaring van art. 476a Rv strekt, voor zover hier van belang, ertoe vast te stellen welke vorderingen door het beslag worden getroffen. Wordt de buitengerechtigde verklaring niet door de beslaglegger betwist, dan staat daarmee vast wat door het beslag is getroffen. Dit betekent dat wanneer de derde in zijn buitengerechtigde verklaring vermeldt niets aan de geëxecuteerde schuldig te zijn en de beslaglegger deze verklaring niet (of niet-tijdig) betwist, het beslag geen doel treft.”

Het omgekeerde geldt echter ook: houdt de afgelegde verklaring in dat door de derde-beslagene een bepaalde geldsom uit hoofde van een specifiek aangeduide rechtsverhouding aan beslagschuldenaar (B) is verschuldigd – al dan niet met een daaraan verbonden beslagvrije voet –, dan is de beslaglegger er evenzeer aan gebonden, zodat hij in beginsel op de voet van artikel 477a lid 4 – zie daarover nader in paragraaf 1.2.6.4 – in rechte tot nakoming zal kunnen worden veroordeeld. Dit is alleen anders, indien de derde-beslagene zich bij het doen van zijn buitengerechtigde verklaring vergist, en hij op grond van HR 2001 (*De Jong/Carnifour*) – waarover ook in paragraaf 1.2.4.3 – in beginsel gerechtigd is zijn verklaring te wijzigen of zelfs volledig te herroepen.

1.2.6.4 De drie 477a-procedures

Opzet en bedoeling van het in paragraaf 1.2.6.3 uiteengezette – in beginsel: eenvoudige – systeem van het doen van de buitengerechtigde verklaring, zoals dat in 1992 is ingevoerd, was (en is) het bereiken van een snelle en weinig kostbare afwikkeling van een gelegd derdenbeslag, dus zonder het voeren van een – vroeger: verplichte – gerechtelijke verklaringsprocedure. In die opzet is de wetgever heel goed geslaagd, met name in die gevallen dat er geen geschillen ontstaan over (c.q. naar aanleiding van) de afgelegde verklaring: op grond van het bepaalde in artikel 477 – zie daartoe vooral de leden 1 en 5 – zullen die derdenbeslagen als in de regel vlot kunnen worden afgewikkeld. En uiteraard geldt dat ook voor die gevallen waarin beslag is gelegd op vorderingen waar een beslagvrije voet aan verbonden is, ook al zal juist bij die beslagen nog wel eens discussie ontstaan over de door de derde-beslagene afgelegde verklaring, in het bijzonder over de berekening van de bedragen die wél en die níét voor beslag vatbaar zijn. Voor de verschillende typen van geschillen die kunnen rijzen naar aanleiding van een al dan niet afgelegde verklaring, zijn in artikel 477a drie procedures in het leven geroepen. Over elk van deze 477a-procedures – die zich alle ook in het kader van de beslagvrije voet kunnen voordoen – wil ik hier kort een paar opmerkingen maken. Voor meer uitvoerige beschouwingen verwijs ik weer naar mijn dissertatie.¹²⁰ De procedure die in het eerste lid van artikel 477a is geregeld betreft – kort gezegd – dat de derde-beslagene ‘in gebreke blijft verklaring te doen’, in welk geval hij op vordering van de beslaglegger (executant) “veroordeeld (wordt) tot betaling van het bedrag waarvoor het beslag is gelegd als ware hij daarvan zelf schuldenaar (...).”

Zeker wanneer dit bedrag (aanzienlijk) méér beloopt dan de beslagen vordering – dus het bedrag dat (C) aan (B) in beginsel is verschuldigd – kan dit voor de derde-beslagene

---

120 Zie: mijn *Derdenbeslag*, nrs. 272-292, p. 461-492.

onaangename gevolgen hebben. Maar de derde die in deze procedure betrokken wordt, heeft nog wel de mogelijkheid – zie het eerste lid, tweede volzin – om ‘alsnog een gerechtelijke verklaring te doen’, zij het dat hij wel het risico loopt te worden veroordeeld in door hem ‘nodeloos’ veroorzaakte kosten. De door de derde-beslagene ten processe af te leggen verklaring dient aan dezelfde vereisten te voldoen als de verklaring die door hem buitengerechtelijk had moeten worden gedaan, zoals die zijn opgenomen in de artikelen 476a-b. Ten slotte is in dit verband nog van belang dat de ‘lat hoog ligt’ voor de beslaglegger ten einde de derde-beslagene op grond van deze bepaling met succes veroordeeld te krijgen: de derde-beslagene dient daadwerkelijk in gebreke te zijn – dus na een of meer schriftelijke aanmaningen – met het doen van enige verklaring, hetgeen dan ook wil zeggen dat het doen van een gebrekkige en/of onvolledige verklaring rechtens mijns inziens niet voldoende is om het ‘paardenmiddel’¹²¹ van het eerste lid in stelling te brengen. Dat betekent dat de andersluidende lagere rechtspraak op dit punt niet alleen onjuist is, maar ook onwenselijk.¹²² Als er wél een verklaring is afgelegd, maar de beslaglegger is het daarmee inhoudelijk of anderszins oneens, bijvoorbeeld omdat hij door het ontbreken van de in artikel 476b tweede lid bedoelde bescheiden onvoldoende de juistheid van de verstrekte gegevens kan verifiëren, dan biedt het tweede lid van artikel 477a de mogelijkheid om daartegen in rechte op te komen. Immers, de executant is bevoegd de door de derde-beslagene afgelegde verklaring, aldus het tweede lid, “geheel of ten dele te betwisten dan wel aanvulling daarvan te eisen door de derde binnen twee maanden na zijn verklaring te dagvaarden tot het doen van gerechtelijke verklaring en tot betaling of afgifte van hetgeen volgens de vaststelling door de rechter aan de executant zal blijken toe te komen.”

Overschrijding van deze termijn¹²³ – zo vervolgt het tweede lid – “doet deze bevoegdheid vervallen.” In dit verband breng ik het (in par. 1.2.6.3 reeds genoemde) arrest HR 2005 (*Ontvanger/De Vlaanderen*) in herinnering, waarin met name – zie noot 119 – is uitgemaakt dat overschrijding van deze fatale termijn niet tévens impliceert dat de beslaglegger niet opnieuw voor én op dezelfde vordering onder de derde beslag mag leggen: het risico bestaat alleen dat de oorspronkelijk beslagen vordering dan intussen is voldaan (of het betreffende goed anderszins uit het vermogen van (B) is geraakt) – wat in beginsel rechtens is geoorloofd –, maar minder waarschijnlijk is indien die vordering wérkelijk ten gronde door de derde-beslagene werd bestreden (waarover hierna aan het slot van paragraaf 1.2.6.4 nog een paar opmerkingen zullen worden gemaakt). Met betrekking tot de hier – in het kort – besproken eigenlijke verklaringsprocedure van het tweede lid, is het van belang rechtsoverweging 5.3.3 van HR 2005 nog te citeren, omdat daarin de werking en het onderlinge verband van het wettelijke systeem van de buitengerechtelijke én de gerechtelijke Verklaring scherp, maar niet heel eenvoudig leesbaar, is verwoord:

121 Want dat is het als men het risico loopt veroordeeld te kunnen worden tot betaling van het volle bedrag waarvoor het beslag is gelegd. Een zodanige sanctie is alleen gerechtvaardigd indien men ook volledig met het doen van iedere verklaring in gebreke is gebleven. Zie daarover ook mijn *Derdenbeslag*, nrs. 277 en 278, p. 466-470.

122 In deze zin bijv.: Rb. Amsterdam 20 mei 2009, *JBPr* 2010, 1, nr. 13 m.nt. Van Rijswijk, *JOR* 2009, 10, nr. 270. Anders en m.i. juist: Rb. Middelburg 30 juni 2010, ECLI:NL:RBMID:2010:BO3667. In deze zin ook: Westenberg (*Sdu commentaar burgerlijk procesrecht*), art. 477a Rv, aant. C.1 (waar hij spreekt van het doen van “geen enkele verklaring”), resp. C.9 (met uiteenlopende uitspraken van lagere rechters).

123 Die termijn gaat lopen vanaf de dag nádat de verklaring door de beslaglegger is ontvangen (zie daarover ook: mijn *Derdenbeslag*, nrs. 284 en 285, p. 477-479.) In die zin ook: Rb. Arnhem 7 maart 2007, *NJF* 2007, 208.

“Art. 477a lid 2 Rv houdt in dat overschrijding van de termijn van twee maanden de bevoegdheid van de beslaglegger om de buitengerechtelijke verklaring te betwisten, doet vervallen. Overschrijding van deze termijn leidt er derhalve toe dat de door de derde afgelegde buitengerechtelijke verklaring rechtens voor juist moet worden gehouden, zodat de derde krachtens art. 477 lid 1 Rv verplicht is het volgens die buitengerechtelijke verklaring eventueel verschuldigde aan de deurwaarder te voldoen. Betalingen die de derde aan de geëxecuteerde doet na afloop van genoemde termijn en boven hetgeen hij volgens zijn buitengerechtelijke verklaring verschuldigd is, zijn derhalve niet ‘in weerwil van het beslag’ gedaan. Gelet op het hiervoor weergegeven systeem van de wet¹²⁴ is en blijft de blokkerende werking van het beslag ingeval de buitengerechtelijke verklaring niet wordt betwist, beperkt tot de vordering zoals die in de buitengerechtelijke verklaring is vermeld.”

Met een getalsmatig voorbeeld kan deze passage als volgt worden verduidelijkt: door (C) is als derde-beslagene aan (A) als beslaglegger verklaard dat hij € 50.000 aan beslagschuldenaar (B) is verschuldigd. (A) betwist deze buitengerechtelijke verklaring, stellende dat (C) ten minste een bedrag van € 100.000 is verschuldigd, maar verzuimt vervolgens (C) tijdig op de voet van artikel 477a lid 2 te dagvaarden, zodat daarmee tussen deze partijen in beginsel vaststaat dat het uit hoofde van het beslag verschuldigde niet meer dan € 50.000 belooft, welk bedrag door (C) dan ook aan de deurwaarder van (A) wordt afgedragen. Enige tijd later betaalt (C) tóch nog aan (B) het volledige ‘omstreden’ bedrag van € 50.000 hetgeen op een ‘opzette’ tussen (B) en (C) zou kunnen wijzen, maar dat is voor (A) meestal niet eenvoudig te bewijzen. Nu het beslag niet óók op dit deel van de vordering lag, zal het bepaalde in artikel 475h lid 1 tweede volzin (A) hier geen soelaas kunnen bieden, terwijl een opnieuw gelegd beslag geen doel meer zal treffen, omdat (zie ook boven) de vordering is voldaan (en daarmee niet meer tot het vermogen van (B) behoort). Met betrekking tot het vierde lid van artikel 477a, dat de derde en laatste beslagprocedure behelst, kan ik kort zijn. Daarin gaat het om de derde-beslagene die keurig een verklaring heeft afgelegd – die verder ook niet (tijdig) is bestreden –, maar waar door die derde toch niet aan wordt voldaan: hetzij (1) door de verschuldigde geldsommen aan de gerechtsdeurwaarder te voldoen, hetzij (2) door de roerende zaken of de order- of toonderpapieren ter executie aan de gerechtsdeurwaarder af te geven, hetzij (3) door het te leveren goed op naam schriftelijk ter beschikking te stellen (art. 477 lid 1 jo. art. 525 lid 2). Op de voet van artikel 477a lid 4¹²⁵ wordt de derde-beslagene dan op vordering van de executant veroordeeld tot nakoming van deze verplichting, alsmede tot de vervangende schadevergoeding, die hij in geval van niet-nakoming daarvan verschuldigd zal zijn.

De voornaamste grond om niet aan een gedane verklaring te voldoen, zal in de praktijk meestal zijn dat de derde-beslagene zich – alsnog – realiseert dat de destijds door hem afgelegde verklaring inhoudelijk geheel of ten dele onjuist is, zodat hij die op grond van HR 2001 (*De Jong/Carnifour*) wil wijzigen of zelfs volledig herroepen (waarover eerder in par. 1.2.4.3 en kort in par. 1.2.6.3). Daarbij zal het van de concrete feiten en omstandigheden van

124 Zie eerder in par. 1.2.6.3 voor een gedeelte van de hier door de Hoge Raad bedoelde r.o. 5.3.1.

125 Zie daarover verder: mijn *Derdenbeslag*, nrs. 290-292, p. 488-492.

het geval afhangen, waaronder (1) de tijd die is verstreken tussen het doen van de verklaring (bijvoorbeeld reeds in de conservatoire fase van het beslag) en de wijziging/herroeping ervan, en (2) de vraag of, en zo ja in hoeverre, de beslaglegger daardoor wèrkelijk in zijn verhaalsmogelijkheden is geschaad, óf het de derde-beslagene rechtegens nog vrijstaat zijn verklaring te wijzigen of te herroepen, dan wel dat hij daartoe zijn recht heeft verwerkt (zoals in HR 2001 o.m. als 'ontsnapping' is aanvaard). Dit zal in de praktijk niet zo eenvoudig voor de beslaglegger te bewijzen zijn.

1.2.6.5 Slotbeschouwing: een lastige bewijslast

Deze laatste observatie brengt mij ertoe om tot besluit van deze paragraaf nog een paar opmerkingen te maken over (de verdeling van) de bewijslast – en daarmee ook het bewijsrisico – in het kader van de besproken 477a-procedures. Aan dit onderwerp heb ik begin 2012 een uitgebreider beschouwing gewijd, waaraan ik hier enkele passages zal ontlenuen.¹²⁶ Het kan inmiddels als vaste rechtspraak van de Hoge Raad worden beschouwd dat de bewijslast van bestaan en omvang van, voor zover hier van belang, de beslagen vordering tot betaling van een geldsom van (B) op (C) in beginsel bij (A) als beslaglegger ligt, die ook als de eisende partij zal optreden in de hier besproken 477a-procedures. Een en ander volgt ook uit artikel 150, welke bepaling geldt als hoofdregel van ons bewijsrecht.¹²⁷ Deze rechtspraak – die zowel het oude (tot 1992) als het huidige (vanaf 1992) derdenbeslagrecht omspant – is vervat in: *HBU/De Leeuw* (HR 1994)¹²⁸ en in *Bos/Ontvanger* (HR 2009).¹²⁹ In HR 1994 is in het kader van een door De Leeuw onder HBU gelegd derdenbeslag, met betrekking tot de bewijslast (o.m.) het volgende overwogen:

“Stelt de beslaglegger dat de incasserende bank, onder wie hij in Nederland derdenbeslag heeft gelegd, niet op redelijke gronden heeft aangenomen dat de opdrachtgevende bank als schuldeiser tot de betaling gerechtigd was, dan rust volgens de hoofdregel van art. 177 Rv¹³⁰ de bewijslast van feiten en omstandigheden waaruit zulks zou moeten worden afgeleid, in beginsel op de beslaglegger.”

Aan deze overweging is door de Hoge Raad echter de volgende mogelijkheid van versoepeling van de nogal zware bewijspositie van de beslaglegger toegevoegd:

“Daarbij verdient evenwel aantekening dat van de incasserende bank wel kan worden verlangd dat zij voldoende feitelijke gegevens verstrekt ter motivering van haar stelling dat zij op redelijke gronden heeft aangenomen dat zij de opdrachtgevende bank als de schuldeiser mocht beschouwen.”

126 Zie: Broekveldt 2012, p. 18-23.

127 Zie daarover verder: Asser, 2012 (3), 2012, nrs. 286-287, p. 315 en 316.

128 HR 25 maart 1994, NJ 1995, 638 (*HBU/De Leeuw*) m.nt. Van Schilfgaarde. Het arrest is nog gewezen met toepassing van het oude derdenbeslagrecht, maar dat maakt voor deze bewijskwestie geen verschil. Zie over dit arrest en de bewijslast ook mijn *Derdenbeslag*, nr. 334, p. 560-563.

129 HR 13 februari 2009, NJ 2009, 106 (*Bos/Ontvanger*). In *JBPr* 2009, 3, nr. 24 is het arrest besproken door Wieten.

130 Dat was tot 2002 de 'voorloper' van art. 150, die in essentie dezelfde regel van bewijslastverdeling inhield.

Deze zogeheten verzwaarde motiveringsplicht is – met name in aansprakelijkheidszaken – intussen vaste rechtspraak van de Hoge Raad geworden, teneinde de positie van in bewijsnood verkerende eisende procespartijen, zo veel mogelijk, te verlichten.¹³¹ En dat geldt ook voor (A) als derde-beslaglegger, die immers – als regel – weinig of geen eigen wetenschap zal hebben van de bijzonderheden van de door hem in beslag genomen vordering: die wetenschap berust immers volledig bij beslagschuldenaar (B) en ook bij (C) als derde-beslagene, maar (B) zal meestal niet bereid zijn om (A) in zijn verhaalspoging tegen hém te steunen, zodat (A) het meer van (C) zal moeten hebben. Maar het zou te ver gaan om (C) dan maar met dit bewijs te belasten, wat ook in strijd zou zijn met de eerder in paragraaf 1.2.4.3 besproken non peius-regel: immers, wanneer er geen derdenbeslag onder (C) zijn gelegd, maar was hij als schuldenaar rechtstreeks door zijn eigen schuldeiser/beslagschuldenaar (B) in rechte was aangesproken, dan had de bewijslast overeenkomstig de hoofdregel van artikel 150 ook zonder meer bij (B) als eiser hebben gelegen. In HR 2009 is het arrest uit 1994 – overigens zonder enige verwijzing er naar – gehandhaafd. In rechtsoverweging 3.3 overwoog de Hoge Raad daartoe als volgt:

“De bewijslast van de stelling dat A. een vordering op Bos had,¹³² rust op de Ontvanger. Dat wordt niet anders door de omstandigheid dat het hier gaat om een verklaringsprocedure als bedoeld in art. 477a lid 2 Rv. Weliswaar is de derde-beslagene gehouden zijn verklaring zo veel mogelijk te staven met gegevens en bescheiden (art. 476a lid 2 en 476b lid 2 Rv), maar het hof heeft niet vastgesteld dat Bos daarin is tekort geschoten, zodat tot uitgangspunt dient dat Bos zijn betwisting voldoende heeft gemotiveerd.”

De eerste volzin is kort, bondig en volkomen duidelijk: op de beslaglegger rust de bewijslast van zijn stellingen, in het bijzonder het bestaan en de omvang van de beslagen vorderingen (of andere beslagobjecten). Aan het enkele feit dat de Hoge Raad in dit arrest, anders dan in HR 1994, niet naar de hiervóór genoemde verzwaarde motiveringsplicht heeft verwezen, die onder omstandigheden op de derde-beslagene kan (komen te) rusten, zou ik geen bijzondere betekenis willen hechten, nu een en ander met name ná 1994 vaste rechtspraak van de Hoge Raad is geworden. Wat meer hoofdbrekens leveren de tweede en derde volzin op. Het lijkt er enigszins op dat de Hoge Raad hier de mate van gemotiveerdheid van de buitengerechtelijk gedane verklaring als het ware laat ‘doorwerken’ in de nadien, zo nodig, op de voet van artikel 477a lid 2 nog gerechtelijk af te leggen (c.q. al afgelegde) verklaring. Of dat helemaal zuiver is vraag ik me af, aangezien nu juist déze verklaringsprocedure ertoe strekt om een onvolledig en/of ondeugdelijk buiten rechte gedane verklaring te doen aanvullen en/of te verbeteren: beide verklaringsfasen dienen dus niet door elkaar te worden gehaald, maar mijns inziens juist van elkaar gescheiden te worden gehouden. Het is echter ook mogelijk – maar het voert te ver om in het kader van deze bijdrage daarop dieper in te gaan – dat de Hoge Raad, bijvoorbeeld

131 Zie daarover ook: Schwartzberg 2011, p. 98 en 288 en ook: Asser, 2012 (3), 2012, nrs. 306-307, p. 334 en 335.

132 Met A. wordt in dit citaat bedoeld op de beslagschuldenaar, terwijl Bos de derde is onder wie de Ontvanger beslag had gelegd. Zowel Rb. als Hof was hier van oordeel dat de Ontvanger als eiser voldoende aannemelijk had gemaakt – en dus in beginsel bewezen had – dat A. daadwerkelijk op Bos als schuldenaar een vordering had. Door de Hoge Raad wordt Bos echter alsnog toegelaten tegenbewijs te leveren, wat hem door het Hof was geweigerd op de grond dat Bos dat aanbod onvoldoende had gespecificeerd. Voor het leveren van alléén tegenbewijs is dat rechtens echter niet vereist, zo herhaalt de Hoge Raad nog eens (r.o. 3.3, i.f.).

wanneer óók de gerechtelijke verklaring niet aan de vereisten van de artikelen 476a-b blijft voldoen, daarin een grond zou kunnen vinden om de bewijslast op de voet van artikel 150 (slotzin) om te keren en bij de derde-beslagene te leggen. Hoe dit ook zij, alle in het voorgaande gesignaleerde bewijsvragen kunnen ook rijzen in het geval beslag is gelegd op vorderingen waar een beslagvrije voet aan is verbonden. En gegeven (1) de vaak heel ingewikkelde berekeningen die in dat verband gemaakt moeten worden en (2) de voor buitenstaanders (zoals de meeste derde-beslagleggers zullen zijn) niet steeds even toegankelijke wetgeving die op de beslagvrije voet van toepassing is, zal hier met name op de derde-beslagene de taak rusten om een duidelijke en uitvoerig gespecificeerde buitengerechtelijke (en, indien nodig, gerechtelijke) verklaring te doen en deze te voorzien van de nodige bewijsstukken.

1.2.7 En tot slot: wilsrechten, opschortingsrechten en verrekening bij derdenbeslag

1.2.7.1 Achtergrond

Ter afronding van deze paragraaf inzake enkele kernpunten van het derdenbeslagrecht, is het voor een goed begrip nuttig ook een paar opmerkingen te maken over de volgende juridische fenomenen: (1) wilsrechten, (2) opschortingsrechten en (3) verrekening, alle uiteraard bezien in het kader van een gelegd derdenbeslag.¹³³ Daarbij gaat het telkens om rechten of bevoegdheden die een schuldeiser en/of schuldenaar krachtens het privaatrecht – vermogens- en/of verbintenissenrecht – in bepaalde gevallen toekomen. Als regel gaat het dan om (contractuele) rechtsverhoudingen die zich kunnen of zullen voordoen in het kader van de al enige keren bij het derdenbeslag besproken onderliggende relatie (B)-(C). Het is dus niet verwonderlijk dat de hier nu nog te bespreken bevoegdheden, ook al even ter sprake zijn gekomen in paragraaf 1.2.4, waar de drie kernbeginselen van het derdenbeslagrecht onder de loep zijn genomen. Er is nog een andere reden om met name in paragraaf 1.2.7.3 aan de opschortingsrechten en in paragraaf 1.2.7.4 aan het recht op verrekening aandacht te besteden, omdat bij deze twee bevoegdheden ook de beslagvrije voet een rol kan spelen. Dat zal, als ik het goed zie, niet zo spoedig het geval zijn bij de nu in paragraaf 1.2.7.2 te bespreken wilsrechten.

1.2.7.2 Wilsrechten en derdenbeslag

In mijn dissertatie ben ik nogal uitvoerig op dit onderwerp ingegaan, meer in het bijzonder op de vraag of de beslaglegger (A) bepaalde aan de beslagschuldenaar (B) toekomende wilsrechten in zijn plaats jegens de derde-beslagene (C) zou kunnen uitoefenen, teneinde – en daarin zit de kern – een vorderingsrecht (als regel: tot betaling van een geldsom) alsnog te verkrijgen, dan wel om de voorwaarden van verhaal op die vordering te verbeteren.¹³⁴ In *Ontvanger/Schot* (HR 1961)¹³⁵ is door de Hoge Raad voor het eerst onomwonden aanvaard, dat door schuldeiser (A) die onder een derde beslag op een vordering heeft gelegd die niet opeisbaar is, maar die in beginsel wél door (B) op grond van de onderliggende overeenkomst (meestal een geldlening)

¹³³ Zie over deze onderwerpen ook: mijn *Derdenbeslag*, § 3.6, resp. § 5.5.3.2 en § 5.5.2.

¹³⁴ Zie: mijn *Derdenbeslag*, nrs. 59 en 60, p. 107-111 en nrs. 73-76, p. 132-138, voor hieraan gewijde algemene beschouwingen. In Faber e.a. (red.) 2009, ben ik ook nog op dit thema ingegaan, met name n.a.v. het *Kredietruimte-arrest* uit 2004 (HR 2004); zie ook eerder: noot 57.

¹³⁵ HR 23 juni 1961, NJ 1962, 263 (*Ontvanger/Schot*) m.nt. Rutten, waarover mijn *Derdenbeslag*, nr. 71, p. 128-130. De kernoverwegingen van de Hoge Raad zijn daar volledig geciteerd.

met (C) door opzegging opeisbaar gemaakt zou kunnen worden, die bevoegdheid namens (B) als beslagschuldenaar/schuldeiser uit de lening kan uitoefenen, zij het binnen zekere grenzen. Ik citeer hier uit dit arrest de volgende slotpassage (in de oude spelling), nadat de Hoge Raad eerst de belangen van (A) en (C) de revue heeft laten passeren:

“dat voorts, wat betreft den schuldeiser van de in beslag genomen vordering, diens belang om dit vermogensbestanddeel voor onbepaalde tijd aan verhaal te onttrekken in rechte geen bescherming verdient, terwijl de mogelijkheid van nadeel, welke voor hem kan voortvloeien uit de omstandigheid dat zijn schuldenaar – de derde beslagene – op een door hem, den schuldeiser, niet zelf gekozen tijdstip tot betaling wordt gedwongen en eventueel geëxecuteerd, evenzeer aanwezig is bij inbeslagneming van vorderingen die onmiddellijk opeisbaar zijn.”

De Hoge Raad aanvaardde hiermee – en dat nogal rechtstreeks en zonder veel slagen om de arm – de mogelijkheid dat de derde-beslaglegger in zodanig geval, in plaats van de beslagdebiteur, diens wilsrecht tot opzegging van de overeenkomst van geldlening kon uitoefenen. Voor de wetgever van 1992 is dit arrest de directe aanleiding geweest om deze regel in artikel 477 lid 4 te codificeren.¹³⁶

Op nog een paar andere plaatsen heeft de wetgever de derde-beslaglegger de mogelijkheid gegeven om een aan de schuldenaar toekomend wilsrecht (c.q. een te maken keuze) uit te oefenen, en wel in artikel 479m lid 1 (afkoop van levensverzekering/afkoop van begunstiging) en artikel 6:19 lid 3 BW (bepalen van keuze tussen twee of meer alternatieve verbintenissen). Een zelfde mogelijkheid heeft hier ook de pandhouder (zie ook noot 136). Het bepaalde in artikel 477 lid 4 luidt als volgt: “De beslaglegger is bevoegd tot opzegging, wanneer de vordering niet opeisbaar is, maar door opzegging opeisbaar gemaakt kan worden. Hij is jegens de geëxecuteerde gehouden niet onnodig van deze bevoegdheid gebruik te maken.”

Gegeven voormelde regelingen, is de niet geheel onbegrijpelijke vraag gerezen óf, zij het binnen zekere grenzen,¹³⁷ sprake is van een meer algemeen beginsel dat door beslagleggende schuldeisers bepaalde bevoegdheden van hun schuldenaren mogen worden uitgeoefend, om zo hun gerechtvaardigd verhaalsrecht beter en/of efficiënter te kunnen realiseren. Maar deze verwachting – of misschien beter: hoop – lijkt in het *Kredietruimte-arrest* (HR 2004)¹³⁸ enigszins de bodem te zijn ingeslagen. Gesteld voor de vraag of het mogelijk is om op nog niet-benutte kredietruimte – dat wil zeggen de vordering ter zake ervan – onder de bank van de schuldenaar beslag te leggen en, indien nodig, in zijn plaats het krediet af te roepen, is deze

136 Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inw. 3, 5 en 6), p. 176, waar alleen naar HR 1961 en de overeenkomstige bepaling bij pandrecht (nu: art. 3:246 lid 2 BW) is verwezen. Zie ook mijn *Derdenbeslag*, nr. 72, p. 130 en 131.

137 Door W. Snijders (zie noot 141 voor de vindplaats) is als grens aangegeven dat door uitoefening van het betreffende wilsrecht “geen of nauwelijks verdere rechtsgevolgen in het leven” moeten worden geroepen. Juist aan die voorwaarde was in het *Kredietruimte-arrest* niet voldaan, hetgeen door de Hoge Raad met veel omhaal van woorden dan ook zo is uitgedrukt.

138 HR 29 oktober 2004, NJ 2006, 203 (*Van den Bergh/Van der Walle en ABN-AMRO*) m.nt. H.J. Snijders. Voor meer literatuur verwijs ik naar: Jongbloed 2011, p. 74 en 75 en vooral de noot van H.J. Snijders onder 2 in NJ 2006, 1880; zie over deze vraag uitvoerig: Mijnsen & Van Mierlo 2009, p. 94-98.

vraag door de Hoge Raad nogal categorisch ontkennend beantwoord. Zo is hij onder meer van oordeel (r.o. 3.5, i.f.) “dat het enkele bestaan van een kredietrelatie tussen bank en cliënt nog geen voor beslag vatbare vordering van de cliënt op de bank impliceert”, waarmee de kous eigenlijk al meteen af was. In r.o. 3.6, eerste alinea, voegt de Hoge Raad daar nog aan toe dat (1) het wilsrecht van de cliënt dat ligt besloten in zijn bevoegdheid tot afroep “naar zijn aard niet vatbaar (is) voor beslag en executie omdat dit recht niet kan worden overgedragen”, terwijl het ook niet (r.o. 3.6, tweede alinea) (2) “door de beslaglegger in de plaats van de beslagene/cliënt (kan) worden uitgeoefend.”¹³⁹ Daarna volgt (in r.o. 3.6, vierde alinea) de meer algemene rechtsopvatting van ons hoogste rechtscollege over de uitoefening van wilsrechten door een beslaglegger:

“De vraag of de beslaglegger in verband met een door hem gelegd derdenbeslag een door de beslagene nog niet uitgeoefend wilsrecht in dien plaats mag uitoefenen, laat zich niet in algemene zin beantwoorden aangezien het antwoord afhankelijk is van de aard van het wilsrecht in kwestie. Zulks volgt mede uit de art. 477 lid 4 en 479l-q Rv waarin – in het kader van executoriaal beslag – een specifieke regeling wordt gegeven voor een tweetal bijzondere gevallen, zonder dat uit de tekst van die bepalingen of de daarop gegeven toelichting blijkt dat daarmee een precisering is bedoeld van een algemene regel.”

De conclusie uit het voorgaande zou dus kunnen zijn dat de Hoge Raad, zoals ik ook eerder heb aangenomen,¹⁴⁰ van oordeel is dat een beslaglegger uitsluitend op grond van een uitdrukkelijke wetsbepaling waarin hem die bevoegdheid expliciet is gegeven, wilsrechten van een beslagschuldenaar kan uitoefenen. Indien dit juist is, verwerpt de Hoge Raad de benadering in mijn dissertatie – in navolging overigens van W. Sniijders¹⁴¹ – dat er in beginsel een redelijk ruime mogelijkheid is (of zou moeten zijn) om bepaalde wilsrechten uit te oefenen, niet alleen om een vordering opeisbaar of in ander opzicht meer effectief inbaar te maken, maar óók om onder omstandigheden een nog niet-bestaande vordering te verkrijgen. In de ogen van de Hoge Raad gaat dit laatste vermoedelijk te ver, maar of hij ook wérkelijk van oordeel is dat iedere (vorm van) wilsrechtuitoefening door een derde-beslaglegger zónder een uitdrukkelijke grondslag in de wet rechtens ongeoorloofd is, acht ik – bij nader inzien en na herlezing van het arrest – toch minder aannemelijk dan ik aanvankelijk meende. Het vrij strakke oordeel van de Hoge Raad lijkt mij vooral te zijn ingegeven door (1) de bijzondere rechtsverhouding tussen bank en cliënt, hetgeen (2) ook zou verklaren dat in het arrest bij herhaling wordt gesproken van het onderhavige wilsrecht. Voor andere wilsrechten staat de deur dus mogelijk nog

139 Blijkens r.o. 3.6, derde alinea, is dat niet mogelijk omdat het wilsrecht tot afroep niet overdraagbaar is. Zou dat anders zijn, dan zou de bank tegen haar zin een andere contractspartij krijgen opgedrongen, terwijl juist “voor haar de persoon van haar wederpartij van groot belang is.”

140 Zie ook: mijn beschouwingen inzake het *Kredietruimte-arrest* in Broekveldt I 2005, p. 18-25.

141 Zie: noot 134 voor de vindplaatsen in mijn dissertatie (en daar in nr. 73, p. 133 en 134, voor de opvatting van W. Sniijders). Deze is ook geciteerd in mijn eveneens in noot 134 genoemde opstel uit 2009 (t.a.p., nr. 14, p.14).

enigszins open. Laat de praktijk dan ook niet schromen deze rechtsvraag nog eens, maar dan in een niet-bancaire casus, aan de Hoge Raad voor te leggen.¹⁴²

1.2.7.3 *Derdenbeslag en opschortingsrechten*

Een aansprekend voorbeeld, waarin de in paragraaf 1.2.4.3 besproken non peius-regel wérkelijk tot haar recht komt, wordt gevormd door de opschortingsrechten, waarvan het algemene opschortingsrecht, zoals neergelegd in de artikelen 3:52-57 BW,¹⁴³ hier in het bijzonder de revue zal passeren. Dat zal ook daarom gebeuren omdat juist bij dit algemene opschortingsrecht ook de beslagvrije voet onder omstandigheden een rol kan spelen (vgl. art. 3:54, sub c BW). De bevoegdheid tot opschorting is in het eerste lid van artikel 3:52 BW als volgt tot uitdrukking gebracht: “Een schuldenaar die een opeisbare vordering heeft op zijn schuldeiser, is bevoegd de nakoming van zijn verbintenis op te schorten tot voldoening van zijn vordering plaatsvindt, indien tussen vordering en verbintenis voldoende samenhang bestaat om deze opschorting te rechtvaardigen.”

Van zodanige ‘samenhang’ is volgens het tweede lid met name sprake, indien (1) de verbintenissen over en weer voortvloeien uit ‘dezelfde rechtsverhouding’ of (2) uit zaken die partijen regelmatig met elkaar hebben gedaan.¹⁴⁴ In artikel 6:53 BW is het volgende bepaald: “Een opschortingsrecht kan ook worden ingeroepen tegen de schuldeisers van de wederpartij.”

In de wetsgeschiedenis is duidelijk aangegeven dat daarbij met name wordt gedacht aan (1) de derde-beslaglegger en (2) de curator in het faillissement van de schuldeiser. Deze regel ligt voor de hand – aldus de MvA II bij deze bepaling – omdat “aan de schuldeisers van de debiteur jegens degene die het opschortingsrecht inroept, niet meer rechten behoren toe te komen dan de debiteur zelf had.”¹⁴⁵

Het gaat er dus om óf de schuldenaar (= derde-beslagene) het opschortingsrecht dat hem in beginsel – zie de voorwaarden sub (1) en (2) – toekomt jegens zijn wederpartij (= de beslag-schuldenaar), óók kan tegenwerpen aan de schuldeiser van die wederpartij (= de beslaglegger), zodat ook hier bepalend is de onderliggende rechtsverhouding (B)-(C). Zou (C) daarin zijn opschortingsrecht met succes tegen (B) kunnen geldend maken, dan zal hij dat ook kunnen jegens (A) als beslagleggende schuldeiser. Daarbij is het niet van belang of het vorderingsrecht

142 Het valt overigens niet uit te sluiten dat de Hoge Raad in *Rabobank/Stormpolder en Hengstmengel c.s.* (HR 11 maart 2005, NJ 2006, 362 m.nt. H.J. Snijders) al van een ruimere opvatting heeft doen blijken, ook al is in dat arrest met geen woord over wilsrechten gesproken. Het ging – heel kort gezegd – over de vraag of de beslaglegger een aan de beslagen vordering verbonden zakelijk zekerheidsrecht (pand- of hypotheekrecht) in plaats van de beslagschuldenaar zou kunnen uitoefenen. Die vraag is toen door de Hoge Raad zonder veel omhaal bevestigend beantwoord (waarover ook: Broekveldt II 2005, p. 106-113).

143 In het BW komen, afhankelijk van de rechtsverhouding waarin het een verweer zal kunnen vormen, diverse vormen van opschortingsrechten voor, zoals art. 6:37 ('twijfelexceptie') en art. 6:262 ('exceptio non adimpleti contractus'). Zie over deze opschortingsrechten in verband met derdenbeslag: mijn *Derdenbeslag*, nrs. 326-335, p. 542-566 (en daar noot 576 op p. 542, voor een opsomming ervan in het BW); zie ook: Mijnsen & Van Mierlo 2009, p. 99 en ook: Streefkerk 2006, p. 39-40 en 52-54.

144 Het begrip sub 1 komt ook voor in art. 6:130 lid 1 (jo. lid 2) BW, waarin het o.m. gaat om verrekening en beslag. In par. 1.2.7.4 zal daarop nog nader worden ingegaan.

145 Parl. Gesch. Boek 6, p. 211; zie ook: mijn *Derdenbeslag*, nr. 326, p. 542.

van de schuldeiser (A) vóór of ná het opschortingsrecht is ontstaan.¹⁴⁶ Het gaat het bestek van deze bijdrage te buiten om allerlei casusposities te bespreken waarin – óók door een derde-beslagene/schuldenaar – met succes beroep op een opschortingsrecht zou kunnen worden gedaan. Zoals blijkt uit enige vrij recente arresten van de Hoge Raad, gaat het veelal om casusposities – overigens zonder dat er sprake was derdenbeslagen (maar die zijn eenvoudig ‘in te denken’) – waarin de schuldenaar het opschortingsrecht wenst te hanteren om een recht op verrekening met een jegens die schuldeiser (dus: (B)) gepretendeerde tegenvordering, zo veel mogelijk, veilig te stellen, en in voorkomend geval aan de derde-beslaglegger tegen te werpen. In *Kenter/Slierings* (HR 2014)¹⁴⁷ werd (in r.o. 3.5, derde alinea) omtrent doel en strekking van het opschortingsrecht als volgt overwogen:

“Het opschortingsrecht strekt immers juist ertoe druk op Slierings uit te oefenen om de tegenvordering na te komen, en heeft, voor het geval Slierings daarmee in gebreke zou blijven, mede het karakter van zekerheid voor de voldoening (door middel van verrekening) van de uit zijn verzuim voortvloeiende schadevordering (...).”¹⁴⁸

In deze zaak ging het – kort gezegd – om bepaalde door Slierings verrichte werkzaamheden die volgens Kenter niet voldoende deugdelijk waren uitgevoerd, op grond waarvan Kenter wegens mogelijk geleden schade een tegenvordering op Slierings stelde te hebben. In verband daarmee schortte Kenter de betaling van de facturen van Slierings op, totdat deze alsnog naar behoren zou hebben gepresteerd, bij gebreke waarvan de tegenvordering in beginsel zou worden verrekend met de schuld van Kenter aan Slierings. Dit is een klassieke opschortings-casus¹⁴⁹ die er eenvoudig toe kan leiden dat, indien er door een schuldeiser van Slierings onder Kenter beslag zou zijn gelegd op diens vordering en de ‘opschorting tot verrekening’ van Kenter zou slagen, het derdenbeslag uiteindelijk niet of slechts in beperkte mate doel zou treffen. Bij het voorgaande dient ten slotte nog bedacht te worden dat het beroep op een opschortingsrecht er niet toe kan leiden dat de schuldenaar definitief van zijn verbintenis wordt bevrijd: dat zal in beginsel alleen kunnen door opzegging of ontbinding van de overeenkomst wegens wanprestatie.¹⁵⁰

Na deze algemene opmerkingen over de betekenis en toepassing van opschortingsrechten, mede in relatie tot een gelegd derdenbeslag, zal tot slot nog iets gezegd moeten worden over de beslagvrije voet en het opschortingsrecht als bedoeld in artikel 6:52 BW, in verbinding met

146 Zie ook: Parl. Gesch. Boek 6, p. 211 (MvA II bij art. 6:53 BW) en ook: *Asser/Hartkamp & Sieburgh*, 6-1*, 2012, nr. 278, p. 212 en 213.

147 HR 17 januari 2014, *RvdW* 2014, 164 (*Kenter/Slierings*). In dat arrest wordt uitdrukkelijk verwezen naar HR 21 september 2007, NJ 2009, 50 (*Ammerlaan/Enthoven*) m.nt. Hijma. In dat arrest is de Hoge Raad ingegaan op doel en strekking van de ‘opschorting tot verrekening’ (r.o. 4.6, derde alinea), met name de ermee beoogde ‘zekerheid’ voor de schuldenaar om zo voldoening van zijn tegenvordering af te dwingen, indien deze definitief komt vast te staan (zie ook noot 149).

148 En daar volgt verwijzing naar het in de vorige noot genoemde arrest uit 2007.

149 Ook in het in noot 147 genoemde arrest HR 2007 ging het om een vergelijkbare casuspositie. Daarbij is het nog wel van belang er op te wijzen dat de tegenvordering van de schuldenaar weliswaar opeisbaar moet zijn, maar dat deze niet ook qua omvang al moet vaststaan, dus ‘liquide’ en vereffenbaar moet zijn (zie de noot van Hijma, onder 10 en 11, en r.o. 4.6, derde alinea). Dat zal dus, zo nodig, nog in rechte moeten worden vastgesteld.

150 Zie daarover: mijn *Derdenbeslag*, nr. 328, p. 547-549 en ook: *Asser/Hartkamp & Sieburgh*, 6-1*, 2012, nr. 287, p. 218 en 219.

artikel 6:54, sub a-c BW. Daarin zijn immers de drie uitzonderingen op de regel van artikel 6:52 BW opgenomen, waarvan sub c hier van belang is. Deze bepaling luidt als volgt:

“Geen bevoegdheid tot opschorting bestaat:

- a. (...);
- b. (...);
- c. voor zover op de vordering van de wederpartij geen beslag is toegelaten.”

De ratio van deze bepaling – zie ook artikel 6:135 sub a BW bij verrekening (waarover in par. 1.2.7.4 nader) – is dat “waar beslag niet is toegelaten omdat de aard van de betrokken vorderingen eist dat zij zonder verwijl worden voldaan (doorgaans zal het gaan om vorderingen die strekken tot voorziening in de eerste levensbehoeften), ook opschorting niet mogelijk behoort te zijn.”¹⁵¹

Een en ander komt erop neer dat, voor zover het de beslagvrije voet als bedoeld in artikel 475c betreft, de bevoegdheid tot opschorting – bijvoorbeeld, zo al mogelijk, ter inleiding van ontbinding of verrekening – beperkt blijft tot dát gedeelte van de vorderingen (of de periodieke betalingen) dat nog wél voor beslag vatbaar is (te weten – grof gezegd – 90% van de bijstandsnorm). Het voorgaande zal zich overigens niet spoedig bij toepassing van artikel 475c (kunnen) voordoen, en wel om de volgende redenen: (1) alleen bij het op grond van een arbeidsovereenkomst verschuldigd loon is het denkbaar dat de werkgever, onder wie derdenbeslag wordt gelegd (C), zich bij wege van verweer op een opschortingsrecht zou kunnen beroepen (zie ook noot 151), maar dat zal (2) nóch (B) als schuldeiser en beslag schuldenaar (nóch (A) als beslaglegger) voordeel brengen, omdat de arbeidsovereenkomst een wederkerige overeenkomst is als bedoeld in de artikelen 6:261 en 6:262 BW (de ‘exceptio non adimpleti contractus’), ter zake waarvan ingevolge artikel 6:264 BW onder meer het bepaalde in artikel 6:54 sub c BW niet geldt. In zodanig geval zal dan ook (C) als derde-beslagene zich in alle gevallen, niet alleen wat het beslagvrije deel betreft, maar ook het voor beslag vatbare deel ervan, op zijn opschortingsrecht kunnen beroepen.¹⁵² Daarmee is bij de beslagvrije voet, zoals geregeld in artikel 475c – in het bijzonder het daar sub a genoemde ‘loon’ – , geen rol voor het inroepen van een opschortingsrecht in de zin van artikel 6:262 BW jo. artikel 6:52 BW weggelegd.¹⁵³ En met betrekking tot de in artikel 475c genoemde periodieke betalingen, die een wezenlijk andere juridische grondslag plegen te hebben, valt mijns inziens niet goed in te zien hoe opschortingsrechten hier aan de orde kunnen komen.

1.2.7.4. Derdenbeslag en verrekening

Zoals in paragraaf 1.2.4.2 en 1.2.4.3 al is aangegeven, ligt ook het – vrij lastige – onderwerp ‘derdenbeslag en verrekening’ op het snijpunt van de twee kernbeginselen van het derden-

151 Zie aldus: T&C Vermogensrecht (*Oosterveen & Frenk*), 2013, aant. 4, bij art. 6:54 BW; zie ook: Parl. Gesch. Boek 6, p. 212-214 en *Asser/Hartkamp & Sieburgh*, 6-1*, 2012, nr. 281, p. 214 en 215.

152 In deze zin ook: T&C Vermogensrecht (*Olthof*), 2013, aant. 2, sub b, bij art. 6:264 BW; zie ook: Parl. Gesch. Boek 6, p. 214 (MvA II bij art. 6:54 BW). Daar gaat het specifiek over de opschorting van betaling van loon in de gevallen dat de werknemer niet naar behoren heeft gepresteerd.

153 In deze zin ook al: mijn *Derdenbeslag*, nr. 331, p. 555 en 556.

beslagrecht, te weten (1) de nemo plus-regel en (2) de non peius-regel. Enerzijds zal de beslaglegger (A) niet méér (maar zeker ook niet minder) rechten kunnen uitoefenen dan de beslagschuldenaar (B) toekomen, terwijl anderzijds de derde (C) als gevolg van het onder hem gelegde beslag niet in een slechtere positie mag komen te verkeren dan zonder dat beslag het geval zou zijn geweest. Dat betekent – heel kort gezegd – dat (A) als buitenstaander op het punt van verrekening in beginsel zal moeten aanvaarden wat er tussen (B) en (C) in hún onderlinge (= de onderliggende) rechtsverhouding dienaangaande is overeengekomen en vastgelegd. Zou er geen beslag zijn gelegd, dan zou – afgezien van afwijkende contractuele afspraken – de verrekening in beginsel beheerst worden door artikel 6:127 e.v. BW. De omstandigheid dat de verrekeningsbepalingen in het BW echter van regelend recht zijn, betekent enerzijds dat (1) bij overeenkomst, of daarop van toepassing verklaarde Algemene Voorwaarden (met name van Banken), verrekening geheel kan worden uitgesloten of sterk beperkt, terwijl anderzijds (2) de mogelijkheid van verrekening – in afwijking van de wet – ook kan worden uitgebreid.¹⁵⁴ In dit verband is voorts van belang dat, hoezeer een gelegd derdenbeslag de bevoegdheid tot verrekening door de derde-beslagene in beginsel ook kan beperken,¹⁵⁵ de enkele omstandigheid dat (a) óf op de te verrekenen vordering van (B) op (C) beslag is gelegd, óf (b) die vordering van (B) onder bijzondere titel is overgegaan op een derde (D), de mogelijkheid van verrekening in artikel 6:130, lid 1 (jo. lid 2) BW ook weer enigszins is verruimd.¹⁵⁶ Het bepaalde in dit eerste lid luidt als volgt:

“Is een vordering onder bijzondere titel overgegaan, dan is de schuldenaar bevoegd ondanks de overgang ook een tegenvordering op de oorspronkelijke schuldeiser in verrekening te brengen, mits deze tegenvordering uit dezelfde rechtsverhouding als de overgegangene vordering voortvloeit of reeds vóór de overgang aan hem is opgekomen en opeisbaar geworden.”

In het tweede lid is het voorgaande van overeenkomstige toepassing verklaard, “wanneer op een vordering beslag is gelegd of een beperkt recht is gevestigd waarvan mededeling aan de schuldenaar is gedaan.”¹⁵⁷ Het is hier niet de plaats om uitvoerig in te gaan op de vraag in welke gevallen sprake is of kan zijn van “dezelfde rechtsverhouding”, waaruit de met elkaar te verrekenen vordering en tegenvordering voortvloeien: dat is uiteindelijk een vraag van uitleg en casuïstiek.¹⁵⁸ Hoewel daarover hierna nog wel iets zal worden gezegd – zulks naar aanleiding van een vrij recent arrest van de Hoge Raad uit 2012¹⁵⁹ in een casus die enige verwantschap

154 Zie daarover: mijn *Derdenbeslag*, nr. 300, p. 506 en 507; zie ook: Mijnsen & Van Mierlo 2009, p. 104 en 105.

155 In die zin: Mijnsen & Van Mierlo 2009, p. 102 en 103, waar terecht wordt opgemerkt dat, gelet op art. 6:127 lid 2 jo. BW met name art. 6:130 lid 1 BW, de tegenvordering van de derde-beslagene, wil hij deze met zijn schuld aan de beslagschuldenaar (B) kunnen verrekenen (en aan de beslaglegger tegenwerpen), vóór de beslaglegging moet zijn ontstaan én opeisbaar geworden.

156 Zie ook daarover: mijn *Derdenbeslag*, nrs. 310-316, p. 507-530; Mijnsen & Mierlo 2009, p. 103 en 104 en T&C Vermogensrecht (*Rank*), 2013, aant. 3, bij art. 6:130 lid 2 BW; zie ook: Faber 2005, p. 268-278.

157 Bij het laatste moet worden gedacht aan het openbare pandrecht of het medegeedeelde stil pandrecht (art. 3:236, resp. 3:239 en 3:246 BW) en het vruchtgebruik van een vorderingsrecht dat steeds wordt medegeedeeld (art. 3:210 BW); zie ook hierover: T&C Vermogensrecht (*Rank*), 2013, aant. 3, bij art. 6:130, lid 2 BW.

158 In die zin reeds: HR 21 januari 2000, NJ 2000, 237 (*Stet/Braaksma*), waarover ook mijn *Derdenbeslag*, nr. 315, p. 526 (en daar noot 52).

159 HR 27 januari 2012, NJ 2012, 244 (*Gangadin/Sheorotan*) m.nt. Wortmann.

vertoont met de problematiek rond de beslagvrije voet – is er ook een andere reden om hier niet te veel aandacht aan te besteden, te weten dat: (1) in artikel 6:135 sub a BW de bevoegdheid van de schuldenaar tot verrekening is uitgesloten, “voor zover beslag op de vordering van de wederpartij niet geldig zou zijn”, dus in alle gevallen van (o.m.)¹⁶⁰ artikel 475c, terwijl bovendien (2) alléén, als ik het goed zie, bij vorderingen of periodieke betalingen van loon¹⁶¹ respectievelijk alimentatie verrekening enigszins denkbaar is.¹⁶²

In het eerdergenoemde HR 2012 is door de Hoge Raad, voor zover ik kan zien, voor het eerst een duidelijke uitspraak gedaan over het begrip dezelfde rechtsverhouding, maar voor ons onderwerp zijn interessanter de casus zelf en de conclusie van de A-G. In het kader van een echtscheiding zijn tussen de man en de vrouw allerlei vermogensrechtelijke afspraken gemaakt, die in een schriftelijk convenant zijn vastgelegd. In verband met de overbedeling van de vrouw wegens toedeling van de echtelijke woning, is zij, na verkoop van het huis (en aftrek hypotheekschuld), per saldo aan de man een bedrag van ruim € 85.000 verschuldigd. Deze vordering op de vrouw heeft de man bij hetzelfde convenant voor gelijke delen aan hun drie kinderen gecedeerd, terwijl de man daarnaast aan de vrouw gedurende een periode van twaalf jaren € 113,64 per maand wegens alimentatie is verschuldigd. De man spreekt – in zijn hoedanigheid van wettelijk vertegenwoordiger van de kinderen – de vrouw aan tot betaling van ongeveer € 18.000. Op haar beurt stelde de vrouw dat zij wegens achterstallige alimentatie nog een hoger bedrag van de man te vorderen had en beriep zich daartoe op verrekening. Op hier verder niet ter zake doende gronden verwierp het Hof dit beroep op compensatie, waarop de moeder in cassatie ging.¹⁶³ Daarin ging het eindelijk om de uitleg van artikel 6:130, lid 1 (jo. lid 2) BW, en met name of de vorderingen over en weer wel uit ‘dezelfde rechtsverhouding’ voortvloeiden. In dit verband is door de A-G in haar conclusie onder meer het volgende be-
toogd (NJ 2012, p. 2760, onder 3.7-3.9):

“3.7 Over het algemeen is de bevoegdheid tot verrekening gegeven ongeacht de aard van de schulden en de rechtsfeiten waaruit zij zijn ontstaan. In de wet komen echter verschillende bepalingen voor die met zich brengen dat verrekening niet kan plaatsvinden, hoewel aan de materiële vereisten daarvan wordt voldaan. Art. 6:135, aanhef en onder a, BW, bepaalt dat een schuldenaar niet bevoegd is tot verrekening voor zover beslag op de vordering van de wederpartij niet geldig zou zijn. Dit verrekeningsverbod voorkomt dat de effectiviteit van een beslagverbod wordt ondergraven. Voor zover een vordering niet

160 In par. 1.3.1 zal op de verschillende hier relevante beslagverboden en beslagbeperkingen nog kort worden ingegaan.

161 Verrekening in geval van verschuldigd loon is in art. 7:632 lid 2 BW óók nog eens afzonderlijk uitgesloten. In zo'n geval heeft het dus geen enkele zin, zoals in par. 1.2.7.3 ook reeds is aangestipt, om ter zake een beroep op de 'opschorting ter verrekening' te doen, wat in beginsel mogelijk zou zijn. Maar de wetgever lijkt hier de samenhang tussen verrekening en opschorting enigszins uit het oog te hebben verloren.

162 Dat zal veel minder het geval zijn – zij het misschien niet volstrekt uitgesloten – bij de door de overheidsinstanties als bedoeld in art. 475c verschuldigde periodieke betalingen. Niet ondenkbaar is immers dat zij bepaalde bedragen ten onrechte hebben uitgekeerd en dus uit dien hoofde een verrekenbare tegenvordering op de schuldenaar hebben. Maar vermoedelijk voorzien de betreffende wetten in de mogelijkheid van inhouding van die bedragen.

163 Het Hof was o.m. van oordeel dat van wederkerig schuldenaarschap als bedoeld in art. 6:127 lid 2 BW geen sprake was, met name omdat de vader in zijn hoedanigheid van wettelijk vertegenwoordiger procedeerde en de schuld wegens alimentatie aan de vrouw hem persoonlijk betrof.

voor beslag vatbaar is, dient op die vordering evenmin op een andere wijze ‘verhaal’ te kunnen worden genomen, zoals in het geval van verrekening. De betalingsfunctie en de zekerheidsfunctie van verrekening moeten hier wijken voor het doel en de strekking van het beslagverbod.¹⁶⁴

3.8 Bij de uitzondering zoals bedoeld in art. 6:135, aanhef en onder a BW kan onder meer worden gedacht aan een vordering tot levensonderhoud. Alimentatie-uitkeringen hebben een bestemming, namelijk om te voorzien in het levensonderhoud van iemand die niet in staat is zich dit zelf te verschaffen. Om te voorkomen dat deze uitkeringen aan hun bestemming worden onttrokken, mogen zij niet in beslag worden genomen. Om dezelfde reden verklaart de wet hen niet vatbaar voor verrekening.

3.9 Benadrukt dient te worden dat het verrekeningsverbod uitsluitend is gericht tot de schuldenaar van de niet of slechts gedeeltelijk voor beslag vatbare vordering, en niet in de weg staat aan verrekening door de schuldeiser van die vordering.¹⁶⁵ Dit betekent voor de onderhavige zaak dat art. 6:135, aanhef en onder a, BW, er niet aan in de weg staat dat de moeder als alimentatiegerechtigde een beroep zou kunnen doen op verrekening.”

Uitgaande van het aldus op heldere wijze door de A-G geschetste juridisch kader van beperkingen met betrekking tot beslag en verrekening (zie ook de in par. 1.2.7.3 besproken (beperkte) mogelijkheden van opschorting), kon de Hoge Raad zich verder volledig richten op de vraag of de wederzijdse vorderingen van de man en de vrouw – die in hetzelfde convenant waren vastgelegd – ook rechtens uit ‘dezelfde rechtsverhouding’ voortvloeiden, zodat zij met elkaar verrekend konden worden. Het bijzondere karakter van de alimentatievordering – met de daaraan in beginsel verbonden beslagvrije voet – speelde hier dus verder geen rol (zie de conclusie A-G, onder 3.9, supra). Nadat door de Hoge Raad (in r.o. 3.5.1, eerste en tweede alinea) eerst op het ‘uitzonderingskarakter’ van artikel 6:130 lid 1 BW is gewezen – namelijk een uitzondering op de hoofdregel van artikel 6:127 lid 2 BW (zie hierna het citaat) –, te weten het geval dat (1) een vordering onder bijzondere titel is overgegaan en (2) het geval dat op die vordering beslag is gelegd, merkt de Hoge Raad daarover (in r.o. 3.5.2, derde alinea) het volgende op:

“Verrekening is in dat geval mogelijk indien (1) de tegenvordering voortvloeit uit dezelfde rechtsverhouding als de overgegane (of: beslagen-Brv.) vordering of (2) de tegenvordering reeds vóór de overgang (of: het beslag-Brv.) aan de schuldenaar is opgekomen en opeisbaar geworden. De onderhavige zaak spitst zich toe op de vraag aan welke eisen moet zijn voldaan, wil voorwaarde (1) zijn vervuld.”

In rechtsoverweging 3.5.2 wordt dat als volg uitgewerkt:

“Het uitzonderingskarakter van de in art. 6:130 lid 1 BW aan de schuldenaar toegekende bevoegdheid brengt mee dat deze slechts kan worden aanvaard als de tegenvordering waarop de schuldenaar zich beroept, voldoende nauw samenhangt met de gecedeerde

¹⁶⁴ Daar verwijst de A-G in noot 12 naar: Faber 2005, p. 105 en 106.

¹⁶⁵ Daar verwijst de A-G in noot 16 opnieuw naar: Faber 2005, p. 105 en 106.

(of: beslagen-Brv) vordering om doorbreking van de in art. 6:127 lid 2 BW neergelegde hoofdreël (van identiteit van partijen) te kunnen rechtvaardigen. Het antwoord op de vraag of dit het geval is, moet in beginsel worden gegeven naar de stand van zaken op het moment waarop de cessie op de voet van art. 3:94 lid 1 BW aan de schuldenaar wordt medegedeeld,¹⁶⁶ tenzij partijen bij de rechtsverhouding waaruit de gecedeerde vordering voortvloeit, anders hebben bepaald, of uit hun rechtsverhouding anders voortvloeit. Daarbij moet worden gelet op alle omstandigheden van het geval.”

Op grond van dit alles vernietigde de Hoge Raad het arrest van het Hof en verwees de zaak naar een ander Hof om alsnog te beoordelen of het verrekeningsverweer van de vrouw gegrond is. In het bijzonder zou nu moeten worden onderzocht of er (r.o. 3.7) “voldoende nauwe samenhang tussen vordering en tegenvordering (is) teneinde te kunnen aannemen dat de tegenvordering voortvloeit uit dezelfde rechtsverhouding als bedoeld in artikel 6:130 lid 1.” De enkele omstandigheid dat beide vorderingen in het schriftelijk convenant zijn vastgelegd, is daartoe niet voldoende, maar kan wel een aanwijzing zijn (r.o. 3.6.2) “voor de te dezen vereiste samenhang.” Indien deze casus zou worden gezien in de sleutel van een gelegd derdenbeslag – waarbij de cessie van de vordering dan wordt weggedacht –, zou de hier op de achtergrond spelende beslagvrije voet van de vordering van de vrouw wegens alimentatie als volgt in beeld kunnen komen: bijvoorbeeld aannemer (A) legt ten laste van de vrouw (B) wegens verrichte maar door haar niet betaalde werkzaamheden beslag onder de man (C) op de door hem nog verschuldigde alimentatie, waarna de man als derde-beslagene jegens (A) zijn tegenvordering op de vrouw uit overbedeling in verrekening wil brengen. Voor zover het de beslagvrije voet betreft, zal dit beroep zonder meer op artikel 6:135, onder a BW (jo. art. 475c sub f) afstuiten, terwijl voor het deel van de alimentatie waarop wél beslag is toegestaan de hiervóór besproken problematiek van de ‘nauwe samenhang’ aan de orde komt.¹⁶⁷ Met dit voorbeeld sluit ik paragraaf 1.2 van dit hoofdstuk af, om in paragraaf 1.3 nog – kort – op enkele (andere) knelpunten in te gaan.

1.3 Nog enkele vragen en knelpunten bij derdenbeslag en de beslagvrije voet

1.3.1 De beslagvrije voet in andere wetten

Zoals aan het slot van 1.2 ook al aangestipt, is artikel 475c weliswaar de kernbepaling waarin de verschillende vorderingen zijn opgesomd, waaraan een beslagvrije voet¹⁶⁸ is verbonden, maar er zijn meer wettelijke bepalingen die daarop betrekking hebben. De beslagvrije voet is daarin op een vergelijkbare wijze vormgegeven, dan wel is het bepaalde in artikel 475c van overeenkomstige toepassing verklaard. Om het overzicht – na de uitvoerige paragraaf

¹⁶⁶ In het geval van beslag zal dat moment m.i. moeten worden gelegd bij het tijdstip waarop dat wordt gelegd door de betekening van het exploit aan de derde-beslagene (art. 475 lid 1). Maar denkbaar is ook het tijdstip waarop het (al) gelegde derdenbeslag op de voet van art. 475i aan de beslagsschuldenaar wordt overbetekend. Maar dat tijdstip is om verschillende hier nu niet ter zake doende redenen niet steeds even zeker.

¹⁶⁷ In dit voorbeeld is, zoals gezegd, de cessie van de vordering van de man aan zijn drie minderjarige kinderen wegens overbedeling weggedacht. Maar zou dat anders zijn, dan zou de man deze vordering, die niet tot zijn vermogen behoort, niet aan (A) als beslaglegger hebben kunnen tegenwerpen.

¹⁶⁸ Dit blijft een enigszins dubbelzinnige uitdrukking: het suggereert dat het leggen van beslag vrijstaat, terwijl het omgekeerde juist wordt bedoeld.

1.2 inzake de kernpunten van het derdenbeslagrecht – niet geheel uit het oog te verliezen, is het nuttig deze regelingen nog eens kort op een rij te zetten, waarna in deze paragraaf op sommige ervan – met name waar die tot moeilijkheden of onduidelijkheden in de praktijk (kunnen) leiden – nog wat nader in te gaan. In de paragrafen 1.2.7.3 en 1.2.7.4 zijn artikel 6:54 onder c, respectievelijk artikel 6:135 onder a BW vrij uitvoerig besproken. Daar ging het enerzijds om de bevoegdheid tot opschorting en anderzijds om die tot verrekening: in beide gevallen is deze bevoegdheid afwezig, ‘voor zover op de vordering van de wederpartij geen beslag is toegelaten’, respectievelijk beslag daarop ‘niet geldig zou zijn’. Daarbij is gebleken dat, met name als het gaat om beslag op een vordering tot betaling van loon (art. 475c onder a) de mogelijkheid tot opschorting minder effectief is dan het verrekeningsverbod (vgl. art. 6:264 BW). In dit verband is van belang erop te wijzen dat in artikel 7:632 lid 2 BW óók nog een specifieke beperking tot verrekening door de werkgever van een tegenvordering op de (ex-) werknemer is opgenomen, namelijk voor zover het betreft het niet voor beslag vatbare deel van het loon. Het is eveneens dát gedeelte van het loon dat ingevolge artikel 7:633 lid 1 BW¹⁶⁹ door de werknemer zelf rechtens niet kan worden overgedragen: met het oog op zijn bescherming is ook hier aansluiting gezocht bij de regeling van de beslagvrije voet. Ten slotte vraag ik hier nog aandacht voor twee meer publiekrechtelijk getinte beslagbeperkingen, te weten het bepaalde in (1) artikel 576 lid 6 Sv en (2) artikel 19 lid 1 IW 1990. Op 1 zal verder niet worden ingegaan.¹⁷⁰ Met betrekking tot de zogenoemde fiscale ‘vordering ex artikel 19’ volsta ik hier¹⁷¹ met erop te wijzen dat deze, naar algemeen wordt aangenomen, het karakter heeft van een vereenvoudigd derdenbeslag met een executoriaal tintje, ook al voorziet artikel 19 IW 1990 pas in het achtste lid in de mogelijkheid van het leggen van een ‘echt’ executoriaal derdenbeslag, indien niet aan de vordering gevolg wordt gegeven. In mijn dissertatie ben ik zeer uitvoerig op dit bijzondere beslagfenomeen ingegaan,¹⁷² waarbij aantekening verdient dat artikel 19 IW 1990 sedertdien (2003) op enkele punten ingrijpend is gewijzigd. De opsomming in het eerste lid onder a-f, van enige aan de belastingschuldige verschuldigde periodieke betalingen en uitkeringen komt, voor zover deze niet vatbaar zijn voor beslag, in grote lijnen overeen met artikel 475c. Daarna is in 2007 op grond van de Wet versterking fiscale rechtshandhaving (*Stb.* 2007, 376) in die zin (in het tweede lid, tweede volzin) nog een uitzondering gemaakt dat, voor zover “een en ander niet vatbaar is voor beslag (...) de derde op vordering van de ontvanger verplicht (is) ten hoogste een tiende gedeelte daarvan aan te wenden voor betaling van de belastingaanslagen van de belastingschuldige.” Dat komt dus – heel globaal genomen – neer op 9% van de bijstandsnorm. De fiscus heeft zich dus, evenals in het vierde lid van artikel 19 IW 1990 dat toen ook is ingevoegd,¹⁷³ ten nadele van de belastingschuldige bevoorrechte posities verschaft in verhouding tot diens ‘gewone’ schuldeisers.

169 Voor een toelichting op deze bepalingen verwijs ik verder naar: T&C Arbeidsrecht (*Van Slooten*), 2012.

170 Zie daarover heel kort nog wel: hierna in noot 191 voor enige recente gegevens.

171 In hfdst. 4, par. 4.3.1 zal meer uitgebreid op de overheidsvordering worden ingegaan.

172 Zie: mijn *Derdenbeslag*, nrs. 485-498, p. 805-828.

173 Zie daarover: Broekveldt 2009, p. 43-45. Tot op zekere hoogte kan de Ontvanger op grond van art. 19 lid 4 IW 1990 voor bepaalde belastingschulden wél de kredietruimte van een belastingschuldige bij zijn bank benutten, dus ondanks het in par. 1.2.7.2 besproken *Kredietruimte-arrest* van 2004.

1.3.2 Beslagvrije voet en bankbeslag

Hier gaat het om een voor de praktijk nogal belangrijke kwestie, die zowel (de bescherming van) de rechtspositie van schuldenaar als ook die van zijn verhaal zoekende schuldeiser(s) in de kern raakt. De in de praktijk vermoedelijk veelvuldig voorkomende casus – waarover intussen ook reeds enige (verdeelde) rechtspraak is verschenen – ligt in beginsel heel eenvoudig: de vordering waar de beslagvrije voet aan is verbonden, bijvoorbeeld het verschuldigde loon,¹⁷⁴ wordt door de werkgever elke maand overgemaakt op een ten name van de werknemer staande bank- of girorekening, waarna door een schuldeiser van deze werknemer op die rekening (conservatoir of executoriaal) beslag onder die bank- of giro-instelling wordt gelegd. Zou het beslag onder de werkgever (resp. onder de uitkeringsinstantie) als derde-beslagene zijn gelegd, dan zou er geen enkele twijfel bestaan over de vraag dát een gedeelte van dat loon (resp. van de periodieke betalingen) onder de beslagvrije voet zou zijn gevallen (even aangenomen dat het beslag werd gelegd op een tijdstip dat het loon (c.q. het anderszins verschuldigde) door de derde-beslagene nog niet was overgemaakt naar de eigen bankrekening van de werknemer/beslagschuldenaar. De vraag is echter – en in de praktijk wordt daarover in rechtspraak en literatuur heel verschillend gedacht – óf deze vordering het karakter van beslagvrije voet verliest, indien en zodra het er mee gemoeide bedrag is bijgeschreven (gecrediteerd) op de eigen bankrekening van de gerechtigde. Ik meen dat deze vraag bevestigend dient te worden beantwoord, in welke opvatting ik mij gesteund weet door een al wat ouder arrest van de Hoge Raad uit 1999.¹⁷⁵ In mijn dissertatie ben ik ook al op deze vraag ingegaan, waaraan ik hier het volgende ontleen:¹⁷⁶

“Bij het in de vorige alinea opgemerkte¹⁷⁷ dient echter nog wel te worden bedacht, dat de uitsluiting of beperking van de mogelijkheid deze vorderingen in beslag te nemen, uitsluitend geldt, indien en voorzover deze vorderingen in beslag worden genomen onder de betreffende uitkeringsinstantie of eigenlijke schuldenaar. Zodra deze echter de verschuldigde uitkering of geldsom heeft overgemaakt naar de eigen bank- of girorekening van de gerechtigde, verliest de vordering daardoor – en ook door de vermenging met andere gelden – haar bescherming tegen faillissement of beslag ten laste van de gerechtigde schuldeiser. Zelfs wanneer de oorspronkelijke vordering nog op enigerlei wijze in die bank- of girorekening individualiseerbaar is, staat dat er niet aan in de weg daarop zonder verdere belemmeringen beslag te leggen.¹⁷⁸ De wettelijke uitsluiting of beperking

174 Het spreekt voor zich zelf dat hetzelfde geldt voor alle overige in art. 475c genoemde uitkeringen en periodieke betalingen, die door de betreffende instellingen op rekeningen van de gerechtigde schuldeisers worden overgemaakt.

175 HR 21 mei 1999, NJ 2001, 630 (*Bahceci/Van der Zwan q.q.*) m.nt. S.C.J.J. Kortmann, JOR 1999, nr. 157 m.nt. Faber.
176 Zie: mijn *Derdenbeslag*, nr. 80, p. 142 en 143; zie over deze vraag ook: Jongbloed 2008, p. 196-199, waarin hij tot een andere slotsom komt dan ik (waarover in de laatste alinea van 3.2 en daar noot 191 nog nader).

177 Daarin ben ik, zij het vrij kort, ingegaan op enkele wettelijke bepalingen die beslagverboden of beslagbeperkingen inhouden, zoals de art. 447, 448 en 436. Zie daarover uitgebreid: Kluwer Rv (*Broekveldt*), aant. 1-7 bij art. 475a Rv, dat binnenkort volledig herzien zal worden gepubliceerd.

178 Op deze plaats verwees ik toen – en nu nog steeds – naar het in noot 175 genoemde HR-arrest uit 1999 (en ook nog een eerder arrest in dezelfde zin van Hof Den Haag 19 april 1973, NJ 1973, 513). Zie ook: Vzr. Rb. Arnhem 13 maart 2007, NJF 2007, 429 voor een vergelijkbare beslissing. Zo ook: Rb. Dordrecht 12 februari 1986, NJ 1987, 372; anders en m.i. onjuist: Pres. Dordrecht 24 juli 1991, KG 1991, 289, Hof Amsterdam, 24 mei 2007, ECLI:NL:GHAMS:2007:BB3135 en Vzr. Assen 19 februari 2009, NJF 2010, 136.

van beslag op deze vorderingen heeft in de praktijk dus maar een beperkte reikwijdte. Alleen door de uitkering of geldsom direct in contanten op te nemen, lijkt deze tegen beslag gevrijwaard te kunnen worden.”

In zijn arrest uit 1999 heeft de Hoge Raad zich – in navolging van zijn toenmalige A-G Hartkamp – in vrij stellige bewoordingen uitgelaten, waarbij (in r.o. 3.2, tweede alinea) meer in het bijzonder werd verwezen naar het arrest inzake het faillissement van notaris Slis-Stroom.¹⁷⁹ In dit befaamde arrest (HR 1984), waarin het ging om de gevolgen van het faillissement van deze Amsterdamse notaris, werd door Van Hese – als verkoper van een onroerende zaak – getracht om alsnog betaling van de door de koper aan de notaris betaalde koopsom, die ten tijde van het uitspreken van het faillissement nog in de rekening van het notariskantoor stond bijgeschreven, buiten de boedel om voldaan te krijgen. Daartoe werd de stelling betrokken dat deze koopsom bestemd was om door de notaris te worden doorbetaald aan de verkoper, zodat, nu het betreffende bedrag nog aanwijsbaar op de rekening van het notariskantoor (gecrediteerd) stond, buiten het faillissement viel. Deze stelling werd door de Hoge Raad als volgt verworpen (in r.o. 3.2, derde alinea):

“Anders dan in de middelen wordt aangevoerd, is er in het licht van een en ander geen plaats om met het oog op het verschaffen van een bevoorrechte positie aan de verkoper aan te nemen dat het door de notaris op de te diens name staande bankrekening ontvangen bedrag niet tot diens vermogen zou behoren. Ook al kan dit bedrag aan de hand van de creditering van de bankrekening nog geheel of ten dele worden geïdentificeerd, deze identificatie zal slechts betrekking kunnen hebben op een uit die rekening blijvende vordering van de notaris zelf op die bank, eventueel als bestanddeel van het saldo dat de bank krachtens die rekening aan de notaris verschuldigd is, terwijl, anders dan het middel wil, ook niet gezegd kan worden dat de notaris deze vordering slechts als ‘bewaarder’ of als ‘trustee’ beheert.”

In de daarop volgende vierde alinea voegt de Hoge Raad daar nog het volgende aan toe, nadat hij eerst heeft vastgesteld dat het er niet toe doet dat het nimmer in de bedoeling van de partijen zou hebben gelegen om de notaris “bedoeld geldbedrag met eigen geld te laten vermengen”:¹⁸⁰

“Beslissend is immers dat het geld, al of niet in de bovenomschreven vorm, deel van het vermogen van de notaris is gaan uitmaken en dat niet de weg is gekozen van storting van het bedrag op een afzonderlijke rekening ten name van de notaris met vermelding van diens hoedanigheid van opdrachtnemer van de betreffende koper en verkoper, noch een – voor wat betreft het afgescheiden blijven van het overgemaakte bedrag van het vermogen van de notaris – daarmee gelijk te stellen weg.”

179 HR 3 februari 1984, NJ 1984, 752 (Van Hese/Broos) m.nt. Kleijn.

180 Zie daarover ook: mijn *Derdenbeslag*, nr. 515, p. 864 (en daar de noten 12 en 13).

Zoals reeds opgemerkt, werd in *Bahceci/Van der Zwan q.q.* (HR 1999) uitdrukkelijk verwezen naar het Slis-Stroom-arrest uit 1984. In die zaak was een situatie aan de orde, die – wat de kernvraag betreft – een zekere gelijkenis vertoont met de hier aan de orde gestelde problematiek. Daarin ging het – kort gezegd – om het volgende. Op verzoek van de uitkeringsgerechtigde (Bahceci) is door de SVB een aantal bedragen ten titel van kinderbijslag uitbetaald op een gezamenlijke bankrekening van ‘A en een zekere G.’, welke alle vóór de datum van de faillietverklaring van A. op die rekening zijn bijgeschreven. Artikel 23 lid 1 onder c AKW bepaalt – ook in de nu nog vigerende tekst – dat de kinderbijslag, behoudens voor zoveel die dient tot verhaal van een uitkering tot levensonderhoud van het kind, “niet vatbaar is voor executorial of conservatoir beslag noch voor faillissementsbeslag (vgl. r.o. 3.3).” In deze procedure (ex art. 69 Fw) is door Bahceci in drie instanties – tevergeefs – getracht te bewerkstelligen, dat de rechter-commissaris zou bepalen dat die bedragen rechtens buiten het faillissement vallen, onder meer op de grond dat (r.o. 3.2, eerste alinea) “de som van de bijgeschreven bedragen aan kinderbijslag een herkenbaar en afgescheiden vermogen vormt dat geen deel uitmaakt van het vermogen in de zin van de Faillissementswet van de failliet A.” Maar de Hoge Raad oordeelde ter zake – in overeenstemming met de conclusie van A-G Hartkamp – (in r.o. 3.2, tweede alinea), voor zover hier van belang, als volgt:

“Deze oordelen zijn juist, naar volgt uit HR 3 februari 1984, nr. 12 219, NJ 1984,752. Zoals eveneens uit dit arrest volgt, leidt, anders dan de middelen kennelijk aannemen, ook de omstandigheid dat de op voormelde rekening bijgeschreven bedragen nog geheel kunnen worden geïdentificeerd, niet tot de slotsom dat sprake is van een afgescheiden vermogen als bedoeld door Bahceci.”

Ook het beroep van Bahceci op voormeld art. 23 lid 1 sub c AKW, meer in het bijzonder dat de kinderbijslag (ook) niet vatbaar is voor faillissementsbeslag, kon hem niet baten. In r.o. 3.3, tweede alinea, overweegt de Hoge Raad daarover tot slot als volgt:

“Het oordeel van de Rechtbank moet aldus worden begrepen dat voormelde bepaling slechts betrekking heeft op de vordering van degene die tot de kinderbijslag is gerechtigd, op de SVB, en niet op de bedragen die de SVB op de bankrekening van de gerechtigde, of, zoals hier, van een derde heeft doen bijschrijven. Dat oordeel is juist.”

Daarmee is mijns inziens definitief het pleit beslecht ten nadele van degenen die menen dat de bescherming, die de beslagvrije voet de gerechtigde tot de vordering waaraan die is verbonden beoogt te bieden, óók nog in stand blijft én werkt, indien het met die vordering gemoeide bedrag is bijgeschreven op de eigen bankrekening van de gerechtigde (c.q. van een ander in zijn opdracht). Of anders gezegd: de beslagvrije voet blijft uitsluitend in stand, indien en voor zover op deze vordering beslag is gelegd onder de eigenlijke schuldenaar van die vordering, zoals de SVB of de werkgever met betrekking tot loon. Een andere opvatting zou, gelet op de wijze waarop het girale betalingsverkeer verloopt (vgl. art. 6:114 BW) en het systeem van het derdenbeslagrecht, tot mogelijk niet goed op te lossen problemen leiden (waarover in de twee laatste alinea’s van 3.2 nader).

Alvorens dat te doen wil ik hier eerst nog opmerken dat óók de eventuele gedachte om – louter voor het betalen van loon en uitkeringen waar een beslagvrije voet aan is verbonden – daartoe één afzonderlijke bankrekening te openen die dan het karakter van bijzondere kwaliteitsrekening¹⁸¹ heeft, rechtens niet tot de mogelijkheden behoort. In het arrest *Pro-Call/Beatrix Ziekenhuis* zijn door de Hoge Raad in 2003¹⁸² de mogelijkheden om een afgescheiden vermogen in het leven te roepen – terecht – sterk ingeperkt, omdat het een inbreuk betekent op het kernbeginsel van het verhaalsrecht als neergelegd in artikel 3:276 BW: “Tenzij de wet of een overeenkomst anders bepaalt, kan een schuldeiser zijn vordering op alle goederen van zijn schuldenaar verhalen.”

Door het Beatrix Ziekenhuis was Pro-Call belast met de inning en afdracht van door het ziekenhuis verzonden facturen. Deze werden door Pro-Call geïnd en geadmistreerd op een door haar daartoe speciaal geopende rekening, waarbij uit de tenaamstelling van die rekening – zie het Slis-Stroom-arrest uit 1984 – heel duidelijk bleek dat het ging om de ten behoeve van het ziekenhuis ontvangen bedragen. Nadat Pro-Call failliet was verklaard, rees de vraag of de zo voor het ziekenhuis geïnde gelden – als op een bijzondere kwaliteitsrekening afgescheiden vermogen – buiten het faillissement van Pro-Call zouden vallen. Die vraag werd door de Hoge Raad ontkennend beantwoord, onder meer met de volgende motivering (r.o. 3.3.4):

“Aanvaarding van een kwaliteitsrekening betekent dat een uitzondering wordt gemaakt op het hiervoor in 3.3.2 (slot) onderstreepte, in art. 3:276 BW verankerde, uitgangspunt dat een schuldenaar in beginsel met zijn gehele vermogen instaat voor zijn schulden tegenover al zijn schuldeisers.”

Vervolgens brengt de Hoge Raad in herinnering dat hij in 1984 op dit uitgangspunt in het Slis-Stroom-arrest een uitzondering heeft aanvaard, “maar dat met verdere uitbreiding daarvan terughoudendheid (dient) te worden betracht gezien de rechtszekerheid en de belangen van het financieringsverkeer, die bij het voormelde uitgangspunt bij uitstek zijn betrokken.”

Een en ander komt er dan ten slotte op neer dat de Hoge Raad – naast de door de wetgever in het leven geroepen algemene kwaliteitsrekeningen van de notaris en de gerechtsdeurwaarder¹⁸³ – uitsluitend bereid was om voor twee beroepsgroepen – advocaten en accountants – de mogelijkheid te aanvaarden om, ter bescherming van hun cliënten, door middel van een Stichting een algemene kwaliteitsrekening in het leven te roepen. De Hoge Raad bracht dit, met een formulering ontleend aan het bekende arrest *Quint/Te Poel* (HR 1959),¹⁸⁴ als volgt onder woorden (r.o. 3.3.4, slot):

181 Zie over het fenomeen (algemene en bijzondere) kwaliteitsrekening ook: mijn *Derdenbeslag*, nrs. 515-525, p. 862 en 883.

182 HR 13 juni 2003, NJ 2004, 196 (*Pro-Call/Beatrix Ziekenhuis*) m.nt. Kleijn. Zie over het *Pro-Call-arrest* uitvoerig: *Asser/Bartels & Van Mierlo*, 3-IV, 2013, nr. 575, p. 581-583.

183 Zie: art. 25 Wna, resp. art. 19 Gdw. Zie ook: HR 12 januari 2001, NJ 2002, 371 (*Koren q.q./Tekstra q.q.*), waarover in r.o. 3.3.3, tweede alinea van het *Pro-Call-arrest* en mijn *Derdenbeslag*, nrs. 520-522, p. 873-877. In dit arrest is, naar analogie van art. 25 Wna, aanvaard dat ook bij overeenkomst een bijzondere notariële kwaliteitsrekening kon worden gecreëerd, dus voor één bepaalde transactie, bijv. inzake de verdeling van een executieopbrengst (zoals in dat arrest).

184 HR 30 januari 1959, NJ 1959, 548 (*Quint/Te Poel*) m.nt. Veegens.

“Overeenkomstige toepassing van de regeling opgenomen in art. 25 Wet op het notarisambt en art. 19 Gerechtsdeurwaarderswet op de door advocaten en accountants met het oog op het ontvangen van voor derden bestemde gelden aangehouden rekeningen – (...) – is dan ook, als passende binnen het stelsel van de wet en aansluitend bij de wel in de wet geregelde gevallen, mogelijk.”

Zoals hiervoor ook al gememoreerd, dient het publiek erop te moeten kunnen vertrouwen dat deze beroepsbeoefenaren, zo overweegt de Hoge Raad ook nog, “als degenen wier wettelijke taak in vele gevallen meebrengt dat hun door derden gelden worden toevertrouwd, deze gelden afgescheiden van hun eigen vermogen houden.” Het zal, in het licht van al hetgeen hiervoor is opgemerkt, geen nader betoog behoeven dat een dergelijke situatie zich rechtens niet kán voordoen met betrekking tot een vordering waar een beslagvrije voet aan is verbonden, nog daargelaten dat die schuldeiser niet behoort tot een van de hier besproken categorieën van personen. Ook overigens beoogt déze schuldeiser nu juist dat die vordering alléén in zijn vermogen valt en uitsluitend voor hém zal zijn bestemd, voor zover het de beslagvrije voet betreft. Het speciaal voor dit doel door een zodanige schuldeiser openen van een afzonderlijke rekening, die alléén is bestemd voor het ontvangen bedragen die overeenstemmen met de beslagvrije voet, zal dus niet baten: ook het saldo van die bankrekening zal dus in een eventueel faillissement vallen of zal voor ‘ongehinderd’ beslag vatbaar zijn.

Zoals aan het slot van de eerste alinea aangestipt, zijn er ook nog enige aan (1) het systeem van het girale betalingsverkeer en (2) het derdenbeslagrecht te ontlenen bezwaren tegen het als het ware afzonderen op (c.q. in) een bankrekening van het met de beslagvrije voet overeenstemmend gedeelte van de vordering. Wat (1) betreft, dient goed in het oog te worden gehouden wat – rechtens én feitelijk – gebeurt, indien overeenkomstig artikel 6:114 lid 1 BW¹⁸⁵ door een schuldenaar een girale betaling wordt verricht op (c.q. naar) de bankrekening van zijn schuldeiser. In een arrest uit 2004 is dit door de Hoge Raad als volgt (in r.o. 3.3.1) onder woorden gebracht:¹⁸⁶

“In geval van voldoening van een schuld door de debiteur door middel van overboeking van het verschuldigde bedrag op een bankrekening van de crediteur, zal in het algemeen de betaling worden geëffectueerd door en op het tijdstip van creditering van die bankrekening. Op dat tijdstip verkrijgt de crediteur een vordering op de bank ter grootte van het overgeboekte bedrag, hetgeen leidt tot verhoging van zijn creditsaldo, respectievelijk een verlaging van zijn debetsaldo met eenzelfde bedrag.”

Het systeem van het girale betalingsverkeer¹⁸⁷ komt er aldus op neer dat, mede gelet op het bepaalde in artikel 6:140 lid 1 BW, de in de rekening-courant bij- en afgeschreven bedragen van rechtswege worden verrekend, zodat “op ieder tijdstip alleen het saldo (is) verschuldigd”,

185 Zie daarover ook: T&C Vermogensrecht (*Rank*), 2013, aant. 1, bij art. 6:114 BW.

186 HR 3 december 2004, NJ 2005, 200 (*Mendel q.q./ABN AMRO*) m.nt. Van Schilfgaarde; zie over dit arrest en de geciteerde overweging ook de conclusie van A-G Langemeijer (onder 2.13 en noot 17) bij HR 26 januari 2007, NJ 2007, 76 (*Ontvanger/Fruitveiling*); zie ook: Mijnsen 2010, p. 1-5.

187 Zie daarvoor de in de vorige noot genoemde conclusie van A-G Langemeijer, onder 2.7, met name noot 15.

aldus het slot van het eerste lid. Dit betekent met name dat er geen afzonderlijke betaling van individuele posten uit de rekening-courant kan worden gevorderd.¹⁸⁸ Als gevolg van dit systeem van giraal betalingsverkeer en ook de aard van de rekening-courantverhouding, verliest dus óók de vordering met een beslagvrije voet zijn individuele karakter: deze zal door de gerechtigde schuldeiser niet uit die rekening kunnen worden ‘losgemaakt’, wat nog eens te meer klemt indien het – bijvoorbeeld door SVB overgemaakte – geldbedrag (inclusief beslagvrije voet) – wordt verrekend, geheel of gedeeltelijk, met een negatief saldo in de rekening-courant. Dit alles betekent dat de ‘leer’ van HR 1999 (*Bahceci/Van der Zwan q.q.*), zoals in de eerste alinea is besproken, ook onverkort geldt voor de hier beschreven situaties, waaraan niet afdoet dat – in het geval van een volledig positief saldo in de rekening-courant, het overgemaakte bedrag nog ‘geheel zou kunnen worden geïdentificeerd’.¹⁸⁹

Wat betreft (2), wil ik er nog alleen op wijzen dat in het kader van een gelegd bankbeslag – dus in het geval dat de SVB de verschuldigde uitkering op de bankrekening van de gerechtigde heeft overgemaakt (en deze is ‘verdwenen’ in het positieve of ten dele negatieve saldo –, het voor de bank als derde-beslagene onmogelijk zal zijn een verklaring als bedoeld in de artikelen 476a-476b (waarover eerder in par. 1.2.6.3) te doen, waarin óók de gegevens worden verschaft met betrekking tot (de berekening van) de beslagvrije voet: over díe gegevens zal de bank als derde-beslagene niet kunnen beschikken. Het zelfde geldt voor de beslagleggende schuldeiser, die ook niet tevoren weet of kan weten dat hij – misschien – beslag legt op een vordering waar oorspronkelijk een beslagvrije voet aan was verbonden, maar die als gevolg van de betaling op een ‘gewone’ bankrekening-courant dat karakter is kwijt geraakt en is ‘veranderd’ in een saldo-vordering louter op de bank. Het valt dan ook niet goed in te zien, zoals door enkele auteurs wordt verdedigd en ook in enige lagere rechtspraak is aangenomen (zie noot 178), dat de beslaglegger zich schuldig maakt aan misbruik van bevoegdheid (art. 3:13 BW) door zijn beslag te leggen én te handhaven, en zich, indien mogelijk, op het saldo te verhalen.¹⁹⁰ In het licht van het vorenstaande kan dan ook geen sprake zijn van een vexatoir beslag: de beslagvrije voet is immers, zoals gezegd, door de overboeking in het saldo ‘verdwenen’,¹⁹¹ terwijl nóch de beslaglegger, nóch de derde-beslagene daarvan enig verwijt kan worden gemaakt. Ook voor de wetgever is hier mijns inziens geen rol weggelegd, nog daargelaten dat niet goed valt in te zien hoe hij dit probleem juridisch-technisch moet oplossen, zonder het systeem van het girale betalingsverkeer en de verklaringsplicht van de derde-beslagene aan te tasten. De gedachte van Jongbloed (zie ook noot 191) om de schuldenaar – de beslagschuldenaar (!) – enkele dagen te gunnen om het met de beslagvrije voet gemoeide bedrag van zijn rekening te halen, is niet alleen in strijd met de hiervóór genoemde beginselen (bank/girosysteem en het derdenbeslag,

188 Zie daarover ook: Mijnsen 2010, p. 17-19.

189 Zie aldus: *Asser/Bartels & Van Mierlo*, 3-IV, 2013, nr. 575, p. 583.

190 Wat de schrijvers betreft gaat het, voor zover ik heb kunnen nagaan, om: Jongbloed 2008, p. 196-199 (en dezelfde in: Jongbloed 2011, p. 67) en ook: Snijders, Klaassen & Meijer 2011 p. 498 (noot 147). Voor de lagere rechtspraak verwijs ik hier naar noot 178 en de conclusie van A-G Langemeijer (onder 2.4-2.6, en daar noot 10) bij HR 20 december 2013, *NJ* 2014, 36 (*K./Staat*). In die zaak ging het o.m. om de toepassing van art. 576 Sv (zie ook in 3.1, i.f.), waarbij in het zesde lid de art. 475b-475g Rv van overeenkomstige toepassing zijn verklaard.

191 Door de saldering van posten in de rekening-courant zijn de individuele bedragen, zoals het met de beslagvrije voet gemoeide deel van het bedrag, niet meer te traceren (zo dat al het geval was). Hoogstens valt uit het rekeningafschrift te zien dat op een bepaald valuta-tijdstip dat bedrag door creditering is bijgeschreven in de rekening.

waaronder dan óók art. 475h lid 1), maar zeker ook met de in paragraaf 1.3.2 besproken onmogelijkheid voor die schuldenaar een soort van afgescheiden vermogen te creëren.

1.3.3 De beslagvrije voet en fictief loon

Op het ‘fictief loon’ als bedoeld in artikel 479a ben ik in paragraaf 1.2.4.2 al even ingegaan in het kader van de nemo plus-regel (of de regel van gebondenheid): die wettelijke regeling vormt op die regel(s) één van de drie uitzonderingen (zie ook noot 55).¹⁹² Deze bepaling geeft – alléén – de beslaglegger (én ook de faillissementscurator) de bevoegdheid om, in het geval dat een schuldenaar, “die om niet of tegen een onevenredig lage vergoeding geregeld werkzaamheden of diensten voor een derde verricht welke aard en omvang zodanig zijn, dat zij gewoonlijk slechts tegen betaling worden verricht”, de derde-beslagene te nopen, zo nodig in het kader van een van de procedures van artikel 477a (eerste of tweede lid), ter zake ‘een redelijke vergoeding’ af te dwingen (waarbij het precieze rechtskarakter van zodanige vergoeding niet geheel duidelijk is). Die vergoeding is de derde-beslagene (C), als pseudo-werkgever of pseudo-opdrachtgever, uitsluitend aan de beslaglegger (A) verschuldigd, ook al is op die ‘vordering’ ten laste van (B) als debiteur het beslag gelegd. Hoe dit ook zij, dit enigszins hybride systeem impliceert dat het hier in elk geval niet gaat om een vordering tot betaling van loon (of een andere vergoeding) die rechtens zou toekomen aan de beslagdebiteur, zodat de beslagvrije voet in dit verband in het geheel geen rol kan spelen, nog daargelaten dat hier juist *geén* sprake is van een arbeidsovereenkomst of vergelijkbare rechtsverhouding (waar een beslagvrije voet aan verbonden zou kunnen zijn). Bij een beslag ex artikel 479a behoeft daarmee dan ook geen rekening te worden gehouden.¹⁹³

1.3.4 Beslagvrije voet en vakantiegeld

Zowel in de literatuur als in de (lagere) rechtspraak bestaat er al enige tijd een controverse over de vraag of, kort gezegd, voor de (berekening van de) beslagvrije voet het aan de uitkeringsgerechtigde (c.q. de werknemer) jaarlijks uit te betalen vakantiegeld op het tijdstip van betaling voor het volle bedrag ineens in aanmerking moet worden genomen (1), dan wel dat zulks steeds elke maand voor het daarmee overeenkomende deel (dus een twaalfde) van het vakantiegeld dient te gebeuren (2). Een en ander kan voor de gerechtigde tot (ook) het vakantiegeld groot verschil uitmaken, wanneer deze een uitkering geniet die (veel) lager is dan de bijstandsnorm van 90%: in dat geval zal er maandelijks niet op die uitkeringen met succes beslag kunnen worden gelegd. Zodanige uitkeringsgerechtigde zal er dus belang bij hebben dat elke maand met een twaalfde gedeelte van het vakantiegeld wordt rekening gehouden (ook al ontvangt hij dan nog niets), in welk geval hij verder geen ‘last’ heeft van het feit dat het vakantiegeld (elk jaar) in de maand mei aan hem voor het volle bedrag wordt uitbetaald (omdat de beslagvrije voet dan al elke maand is verdisconteerd). Maar in het andere geval zal het met het vakantiegeld gemoeide en in mei uitbetaalde bedrag – grotendeels – wél voor beslag vatbaar zijn. Het heeft geen zin hier verder op deze controverse in te gaan – en daarin

192 Zie over art. 479a: mijn *Derdenbeslag*, nrs. 48-50, p. 83-89 en Kluwer Rv (*Broekveldt*), aant. 1-6 (suppl. 336, maart 2011); zie ook: T&C Rv (*Gieske*), 2012, aant. 1 en 2 bij art. 479a en Westenberg (*Sdu commentaar burgerlijk procesrecht*), art. 479a Rv, aant. C.1, C.2 en D.

193 In deze zin besliste ook: Rb. Noord-Nederland 8 mei 2013, *NJF* 2013, 282 (waar in r.o. 2.7, i.f., ook nog wordt verwezen naar Hof Leeuwarden 5 maart 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ3264).

ook een standpunt te bepalen (wat ik hierna toch zal doen) –, aangezien deze rechtsvraag inmiddels door middel van het buitengewoon rechtsmiddel van cassatie in het belang der wet (art. 78 Wet RO) aan de Hoge Raad is voorgelegd. Namens de procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden is door waarnemend A-G Hammerstein in dit verband een cassatiemiddel voorgedragen en toegelicht tegen een vonnis van de kantonrechter in Brielle van 8 januari 2013.¹⁹⁴ In de conclusie van de A-G is de literatuur en rechtspraak te vinden, waarin de hiervoor – kort – beschreven controversie goed tot uitdrukking komt, maar die niet leidt tot één duidelijke en overwegende rechtsopvatting. Dat geldt ook voor de verschillende door de A-G geciteerde wetgevingspassages, die het ‘beeld’ er allerminst duidelijker op maken. De A-G kiest dan uiteindelijk – en mijns inziens terecht – voor de hierboven onder (1) aangegeven opvatting, wat onder omstandigheden voor de uitkeringsgerechtigde minder gunstig kan uitpakken dan het ‘opknippen’ en telkens voor een twaalfde deel in aanmerking nemen van de het vakantiegeld voor de toepassing (en berekening) van de beslagvrije voet. Voor dit laatste biedt het wettelijke systeem geen steun, nu het gaat om een ééns per jaar in een keer uit te betalen vergoeding, zodat geen sprake is van ‘nabetaling’ als bedoeld in artikel 475b lid 3. De uitspraak van de Hoge Raad zullen we nu moeten afwachten.¹⁹⁵

1.4 Conclusie

In het voorgaande heb ik getracht een aantal vragen en knelpunten van derdenbeslagrechtelijke aard in kaart te brengen, die zich bij de toepassing (en ook de berekening van) de beslagvrije voet kunnen voordoen. Ik heb niet de illusie daarmee het gehele veld van problemen in kaart te hebben gebracht. In dit verband breng ik ook nog een paar casusposities in herinnering – zie de beschrijving daarvan in de noten 43 en 97¹⁹⁶ – waarin de beslagvrije voet ook nog in de verdrukking zou kunnen komen, zij het dat deze situaties zich niet vaak zullen voordoen. Ten slotte stel ik vast dat ik niet ben ingegaan op het bepaalde in artikel 475e (waarin is bepaald dat voor vorderingen van in het buitenland woonachtige of gevestigde schuldenaren in beginsel geen beslagvrije voet geldt), terwijl ik ook het bepaalde in artikel 475f (waarin de kantonrechter de bevoegdheid is gegeven om de artt. 475b en 475d van overeenkomstige toepassing te verklaren in gevallen van ‘wekerende betalingen’ die niet in art. 475c zijn opgesomd) buiten beschouwing heb gelaten. Deze artikelen leveren, voor zover ik kan zien, geen bijzondere problemen van derdenbeslagrechtelijke aard op. Zij zullen in hoofdstuk 4 worden besproken.

194 Ktr. Brielle 8 januari 2013, *NJF* 2013, 372. De conclusie van de A-G is te vinden in: ECLI:NL:PHR:2014:71 en is gedateerd 14 februari 2014, HR 14 februari 2014, *Prg.* 2014, 101.

195 Zie ook over het vakantiegeld: hfdst. 4, par. 4.2.3.

196 Het gaat daar om de par. 1.2.3.3, resp. 1.2.5.4.

2

**De voorgeschiedenis en
sociaal-maatschappelijke
context van de beslagvrije
voet**

Hoofdstuk 2

De voorgeschiedenis en sociaal-maatschappelijke context van de beslagvrije voet

M.I. Cazemier, J. Rijdsdijk en B.T.M. Duivenvoorden

2.1 Inleiding

De huidige regeling van de beslagvrije voet sluit aan bij de hoogte van de WWB-uitkering en bedraagt 90% van de voor de schuldenaar toepasselijke bijstandsnorm. De regeling zoals hij thans bestaat is niet zonder antecedenten. Na een lange parlementaire voorgeschiedenis werd begin twintigste eeuw de arbeidsovereenkomst wettelijk geregeld en werd ook voor het eerst voorzien in een beperking op het beslag op loon onder de werkgever. Paragraaf 2.2 van dit hoofdstuk beschrijft de eerste ontwikkelingen van de wettelijke arbeidsovereenkomst en de daarbij behorende regelingen tot het leggen van beslag op het uit die arbeidsovereenkomst voortvloeiende loon.

In 1981 werd de hoogte van de beslagvrije voet¹ gekoppeld aan de bijstandsnorm, waarmee de positie van de door een derdenbeslag getroffen schuldenaar onderhevig werd aan de uitkomsten van het maatschappelijk discours en het wetgevingsproces aangaande de sociale zekerheid. De keuzes die hieromtrent door de tijd heen door de Nederlandse wetgever zijn gemaakt worden ingekleurd door veranderende ethische en rechtspolitieke opvattingen en zijn ingebed in de context van internationale ontwikkelingen. Paragraaf 2.3 belicht op hoofdlijnen hoe de maatschappij zich vanaf de jaren tachtig in sociaal-maatschappelijk opzicht heeft ontwikkeld en wat dit in concreto betekende voor het sociaal minimum en de daaraan gekoppelde beslagvrije voet.

De in diezelfde decennia complexer geworden maatschappij, gecombineerd met steeds pluriformere wijzen van samenleving, heeft daarnaast een gedifferentieerd toeslagenstelsel in het leven geroepen. De huidige regeling wordt daardoor als ingewikkeld beschouwd en is het onderwerp geweest van diverse rechtswetenschappelijke beschouwingen en kritiek, die in paragraaf 2.4 uitgebreid onder de loep worden genomen. Dit overzicht biedt tezamen met de beschouwingen uit de overige hoofdstukken, een theoretisch kader voor de richting waarin kan worden gedacht bij de oplossingen die worden aangedragen in het uiteindelijke wetsvoorstel.²

---

1 Al zou het nog tot de inwerkingtreding van de Wet op het uitkeringsbeslag (Wet van 13 december 1990, *Stb.* 605) duren tot de term 'beslagvrije voet' werd gecodificeerd.

2 Zie hfdst. 7.

2.2 Het loonbeslag in historisch perspectief³

2.2.1 Een samenleving in verandering

Nederland was tot ver in de negentiende eeuw een landbouw-stedelijke samenleving.⁴ De beroepsbevolking bestond vooral uit kleine zelfstandigen: boeren en eigenaren van kleine industriële bedrijven, die de meeste arbeid zelf verrichtten, bijgestaan door familieleden en soms een enkele arbeider. Grotere productie-eenheden kwamen nauwelijks voor.⁵

De wetgever van 1838 had aan de regeling van de arbeidsovereenkomst weinig aandacht besteed: slechts vijf artikelen waren gewijd aan de arbeid in loondienst. Artikel 1583 en 1585 BW 1838 gingen over 'huur en verhuur van diensten, werk en nijverheid', artikel 1637 tot en met 1639 BW 1838 zagen op 'huur van dienstboden en werklieden'.⁶

Men was ervan overtuigd met deze bepalingen een volledige regeling te hebben. Dat was ook het geval, totdat halverwege de jaren zestig van de negentiende eeuw een nationale arbeidsmarkt begon te ontstaan.⁷ Als gevolg van de Industriële Revolutie deed de stoommachine zijn intrede. Die maakte het mogelijk op grote schaal te gaan produceren. Kleine zelfstandige bedrijven maakten plaats voor grote fabrieken, waar grote groepen arbeiders gingen werken. Zij verkeerden in een afhankelijke positie van hun patroon: door een gebrek aan regulering waren de voorwaarden waartegen zij hun arbeid verrichtten ronduit slecht.⁸ Het ontbreken van een deugdelijke regeling van de arbeidsovereenkomst deed zich voelen.

Met deze ontwikkelingen als motor ontspoon zich in het negentiende-eeuwse Nederland een brede maatschappelijk discussie over de 'staatsstusschenkomst'.⁹ Niet iedereen zag direct de noodzaak in van meer overheidsbemoeienis op – in dit geval – het terrein van het arbeidsrecht. Een voorstel van Kuyper in 1875 voor een 'wetboek van den arbeid' stuitte op verzet van de minister van Justitie,¹⁰ Van Lynden van Sandenberg, die het schertsend vergeleek met "een stokje, dat in zich zelve dood is, op geen wortel rust en tot geene groei kracht kan geraken met welk levend water ook besproeid."¹¹

In die manier van denken kwam langzaam verandering toen in de laatste twee decennia van de negentiende eeuw de nieuwe arbeidsverhoudingen het bestaande stelsel in zijn voegen deden kraken. Het waren de aanhoudende klachten van Groningse veenarbeiders die in 1888

3 Omwille van de leesbaarheid is ervoor gekozen in deze paragraaf achter art. 1638g niet telkens 'OBW' te zetten. Telkens wordt in deze paragraaf, in afwijking van de overige delen van het preadvies, dus het OBW bedoeld, tenzij anders aangegeven.

4 Rijdsdijk & Nijenhuis (red.) 2012, p. 92.

5 Van der Wiel-Rammeloo 2008, p. 16.

6 Idem, p. 16.

7 Roebroek & Hertogh 1998, p. 96.

8 Van der Wiel-Rammeloo 2008, p. 17.

9 Roebroek & Hertogh 1998, p. 93.

10 Van Boetzelaer sprak drie decennia later zijn verwondering uit over dit verzet: "Deze zonderlinge houding der Regeering wekt (...) bevreemding, als men weet, dat in datzelfde jaar 1875 door het Engelsche Parlement conceptwetten waren aangenomen, in dat land al niet nieuw meer, doch slechts een wijziging der wetgeving van 1831"; Van Boetzelaer 1902, p. 3.

11 *Handelingen II 1874/75*, nr. 361, p. 9.

2 De voorgeschiedenis en sociaal-maatschappelijke context van de beslagvrije voet

een wettelijke regeling van de arbeidsovereenkomst opnieuw op de politieke agenda plaatste. Tweede Kamerlid Domela Nieuwenhuis beschreef de werkstakingen als “het natuurlijk gevolg van de wantoestanden die gaande waren in de veenkolonien, zoals die van onderbetaling, niet-tijdige betaling, toepassing van het Truck-systeem¹² en gedwongen winkelnering.”¹³ Met name aan dat laatste punt besteedde hij veel aandacht. Om te illustreren van welk staaltje afzetting de arbeiders het slachtoffer waren, gaf hij de volgende cijfers:¹⁴

	In den gewonen winkel	Bij den veenbaas
10 pond roggebrood	32 cent	39 cent
1 pond meel	7 „	8 „
1 kop groene erwten	9 „	12 „
1 kop bruine boonen	10 „	14 „
½ K.G. spek	31 „	39 „
½ K.G. rijst	7 „	10 „

Aan het eind van zijn betoog vroeg Domela Nieuwenhuis aan de minister van Justitie, Ruys de Beerebrouck, of hij bereid was een wetsontwerp in te dienen, dat aan de door hem geschetste problematiek een einde maakte. De minister gaf aan dat dit het geval was, maar dat hij dit niet direct kon doen, omdat een wettelijke regeling een “nauwgezette voorbereidende studie”¹⁵ vereiste. Daar nam het Kamerlid echter geen genoegen mee: op 10 juli 1888 diende hij zelf een wetsvoorstel in, dat arbeiders een loon in algemeen gangbare munt moest garanderen.¹⁶

Veel genoegen beleefde Domela Nieuwenhuis niet aan zijn proeve van initiatief; scherpe kritiek werd er van alle kanten op uitgeoefend. In het weekblad *Patrimonium*¹⁷ merkte Kater het volgende op: “Zoo gebrekkig als wij zelden iets onder de oogen kregen. Schoterland! Schoterland! Wat hebt gij ons een bijzonder soort van afgevaardigde op het lijf gezonden: om zulke wetten te ontwerpen hoeft men niet gestudeerd te hebben, zoo kan een Laplander wel.”¹⁸ Tot een algemene beraadslaging kwam het dan ook niet, mede omdat Ruys de Beerebrouck zijn belofte nakwam en bij KB van 17 mei 1889 zelf met een wetsontwerp kwam. Bij de memorie

12 Het Trucksysteem is het systeem waarbij de arbeiders in waren, in plaats van in geld worden uitbetaald; Smit 2012, p. 13. Zie uitvoerig over het Trucksysteem: Schoute 1892. Volgens Lambert was de naam ‘Truck-systeem’ zeer goed gekozen: “Hij kenschetst dadelijk de sociale positie dier arbeiders, die voor hun diensten levensmiddelen ontvangen en zodoende tot het bestaan der slaven zijn teruggekeerd”; Lambert 1897, p. 7. De geciteerde tekst betreft een vrije vertaling vanuit het Frans.

13 Gedwongen winkelnering is de verplichting om aankopen bij een bepaalde leverancier te doen, die veelal (in)direct gelieerd is aan de werkgever; Smit 2012, p. 13. Diepenhorst schetste het probleem van de gedwongen winkelnering: “Het kwaad uit dit alles voortvloeiend, is gemakkelijk te bevroeden. Door de afhankelijke positie, waarin de arbeider verkeert, moet hij menigmaal met slechte kwaliteit en hoge prijzen genoegen noemen; een goede inrichting van het arbeidshuishouden wordt verzwaard, doordien het overzicht van de uitgaven zeer moeilijk is en de gemakkelijheid van voorschot den aankoop bevordert en sparen belemmert”; Diepenhorst 1930, p. 50 en 51.

14 De tabel is ontleend aan: Diepenhorst 1930, p. 52.

15 Idem, p. 53.

16 Idem, p. 53.

17 Dit was een christelijk-sociaal weekblad van het Nederlands Werklieden Verbond *Patrimonium*.

18 Diepenhorst 1930, p. 30.

van antwoord voegde hij een gewijzigd ontwerp, dat hij later nog een keer zou wijzigen. Dit laatste ontwerp was vervat in het KB van 1 juni 1891 en staat bekend als het Truck-Ontwerp, omdat een bepaling tegen het Truck-systeem was toegevoegd.¹⁹ Ook dit voorstel haalde de eindstreep niet: het kabinet trad als gevolg van de verkiezingsuitslag af en de nieuwe regering trok, in het verlangen haar eigen stempel te drukken, het ontwerp in.

Later dat jaar, weinige maanden na zijn aantreden als nieuwe minister van Justitie, gaf Schmidt aan de Leidse hoogleraar Romeinsrecht Drucker²⁰ de opdracht om een ontwerp te maken voor een regeling van de arbeidsovereenkomst in het Burgerlijk Wetboek. Daarmee werd alsnog recht gedaan aan de recente ontwikkelingen: de arbeidsovereenkomst was in de afgelopen jaren uitgegroeid tot de juridische basis van de meeste arbeidsverhoudingen, maar was nog steeds geregeld in de vijf eerdergenoemde artikelen.²¹

2.2.2 De totstandkoming van de Wet op de arbeidsovereenkomst

De totstandkoming van boek 7A BW, waarin de regeling van de arbeidsovereenkomst werd opgenomen, was een weg met hindernissen. De verantwoordelijke ministers van Justitie volgden elkaar aan het einde van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw snel op, met als gevolg dat de invoering van de regeling telkens werd uitgesteld. Een kort historisch overzicht mag dit verduidelijken.

Drucker bood zijn ontwerp begin 1894, ruim twee jaar nadat hij de opdracht had aanvaard, aan Schmidt aan; door allerlei omstandigheden hadden zijn werkzaamheden enige vertraging opgelopen. Kort daarna echter zag Schmidt zich, om geheel andere redenen, genoodzaakt af te treden.²²

In 1898 vernieuwde de nieuwe minister van Justitie, Cort van der Linden, de opdracht aan Drucker. Die paste zijn ontwerp aan de eisen van nieuwe wetgeving en veranderde opvattingen in de literatuur aan. Nadat het ontwerp de voor wetsvoorstellen gebruikelijke weg had afgelegd, werd het op 7 mei 1901 aan de Tweede Kamer aangeboden. Niet veel later vond een kabinetswissel plaats. Cort van der Lindens opvolger, Loeff, trok het wetsvoorstel nauwelijks anderhalve maand na zijn aantreden, tezamen met bijna alle andere aanhangige ontwerpen, in.²³

Begin 1904 diende Loeff een nieuw wetsontwerp in bij de Tweede Kamer, dat op enkele kleine wijzigingen na gelijk was aan het ontwerp van 7 mei 1901. Als gevolg van de verkiezingsuitslag van 1905 trad een nieuwe regering aan.²⁴ Loeff werd opgevolgd door Van Raalte. Dit keer

19 Smit 2012, p. 51.

20 Diepenhorst ging in 1930, dertien jaar na het overlijden van Drucker, in op de belangrijke rol die hij speelde bij de totstandkoming van de Wet op de arbeidsovereenkomst: "Deze voortreffelijke jurist (...), facile princeps onder de kenners van het arbeidsrecht (...), heeft door zijn verhandelingen over en de voorbereiding van dit ontwerp op de geldende wet van het arbeidscontract meer dan iemand zijn stempel gezet"; Diepenhorst 1930, p. 11.

21 Van der Wiel-Rammeloo 2008, p. 22.

22 Idem, p. 22 en 23.

23 Idem, p. 23.

24 Diepenhorst 1930, p. 11.

werd het voorstel niet ingetrokken. Het was Van Raalte die op 7 februari 1906 het gewijzigd ontwerp van wet naar de Tweede Kamer stuurde.²⁵

Tijdens de beraadslagingen in de Staten-Generaal bleek dat er veel behoefte bestond aan een wettelijke regeling.²⁶ Ook van regeringszijde werd het belang onderkend, getuige de opmerking in de memorie van toelichting dat “de weinige artikelen in ons geldende recht (...) op den naam der arbeidsovereenkomst nauwelijks aanspraak kunnen maken.”²⁷ Op 11 mei 1907 verscheen het eindverslag, met daarin opgenomen de memorie van antwoord. Uiteindelijk trad op 1 februari 1909 de Wet op de arbeidsovereenkomst in werking.²⁸ Dat was vijftien jaar na het eerste ontwerp van Drucker.

2.2.3 Beperking van het beslag op loon

Tot de inwerkingtreding van de Wet op de arbeidsovereenkomst werd in Nederland geen beperking gesteld aan het beslag op loon.²⁹ Daarmee vormde ons land een uitzondering in Europa.³⁰ Slechts een bepaling raakte aan de bescherming van het loon: in artikel 21 derde alinea van de Tuchtwet³¹ werd het schuldeisers belet om beslag te leggen op de gage van schipper en schepelingen. Deze bepaling, die ogenschijnlijk strekte tot voordeel van loontrekkenden, had echter een geheel ander doel. Volgens de memorie van toelichting diende zij slechts om aan de rederij of hem die de gage uitkeert, de mogelijkheid te waarborgen haar in de door de wet bepaalde gevallen ten volle in te houden. Deze bevoegdheid zou illusoir blijven indien onder hen die de gage moesten uitbetalen, beslaglegging door derden werd toegelaten.³²

Al bij de behandeling van het Truck-Ontwerp in 1891 was naar voren gekomen dat er beperkingen moesten worden gesteld aan het beslag op loon. Men dacht dat het doel dat met het ontwerp werd beoogd, niet zou worden bereikt “zoolang niet ook omtrent beslag op en cessie van het loon en het geven van volmacht tot het ontvangen daarvan bepalingen worden gemaakt.”³³ Dat deze gedachte breed werd gedragen, blijkt uit het feit dat vanaf het Ontwerp-Drucker in de memorie van toelichting telkens over artikel 1638g werd opgemerkt, dat “de noodzaak tot wettelijke regeling wel algemeen erkend zal worden.”³⁴

De wetgevers elders in Europa hanteerden verschillende maatstaven ten aanzien van het beslag op loon. Globaal konden er drie stromingen worden onderscheiden: het bedrag van het

25 Van der Wiel-Rammeloo 2008, p. 23.

26 Diepenhorst verwoordde het, onder verwijzing naar twee Duitse rechtsgeleerden, aldus: “Vrij algemeen was het besef dat de bestaande artikelen een caricatuur vormden van eene moderne regeling voor eene overeenkomst, welke Schmoller betitelde als “die Fundamentealeckstein unserer volkswirtschaftlichen Organisation”, en van welke Anton Menger getuigde: “die ganze Existenz der überwiegenden Mehrheit des Volkes ist auf diesen Vertrag gegründet”; Diepenhorst 1930, p. 10.

27 Bles 1907, p. 5.

28 Wet van 13 juli 1907, *Stb.* 1907, 193.

29 Van Boetzelaer 1902, p. 141.

30 Zie voor een overzicht van de beslagbeperkingen elders in Europa: Fruin 1892, p. 46-75.

31 Wet van 7 mei 1856, *Stb.* 1856, nr. 32.

32 Van Boetzelaer 1902, p. 141.

33 Bles 1908, p. 55.

34 *Idem*, p. 54 e.v.

loon, de tijd waarop het loon werd uitbetaald en de staat van de arbeider.³⁵ Drucker sloot zich bij de eerste stroming aan. De tekst van het latere artikel 1638g³⁶ eerste alinea luidde in zijn ontwerp:

“Beslag onder den werkgever op het door dezen verschuldigde loon is niet verder geldig dan een vijfde gedeelte van het in geld vastgestelde loon, indien of voor zoover dit niet meer dan drie gulden per dag bedraagt; bij hooger loon is van het meerdere een derde gedeelte vatbaar voor beslag. Deze beperkingen gelden niet, wanneer het beslag dient tot verhaal van onderhoud, waarop de beslaglegger volgens de wet aanspraak heeft.”³⁷

In de ontwerpen van Cort van der Linden en Loeff werd een andere maatstaf gekozen, namelijk die van de tijd waarop het loon werd uitbetaald. Daarover werd in de memorie van toelichting bij de beide ontwerpen opgemerkt: “(...) voor de onderscheiding der twee categorieën van arbeiders is hier een andere maatstaf gebezigd dan in het Ontwerp-Drucker. Het is hier wenschelijk eene onderscheiding te maken niet naar het toevallig bedrag van het loon, doch naar den tijd, waarbij het is vastgesteld, waardoor men eerder tot eene afscheiding van categorieën arbeiders geraakt.”³⁸ De tekst van artikel 1638g eerste alinea werd herschreven tot:

“Beslag onder den werkgever op het door dezen aan den arbeider verschuldigde loon is niet verder geldig dan een vijfde gedeelte van het in geld vastgestelde loon, indien hetzelfde bij het kwartaal of bij korteren tijd is vastgesteld, en niet verder dan een vierde, indien hetzelfde bij langere tijd is vastgesteld. Deze beperkingen gelden niet, indien het beslag dient tot verhaal van onderhoud, waarop de beslaglegger volgens de wet aanspraak heeft.”³⁹

De gekozen maatstaf leidde tot kritiek in de Tweede Kamer. In het voorlopig verslag werd aangegeven dat de door Drucker gehanteerde scheidslijn meer aanbeveling verdiende dan het thans gebezigde onderscheid. De Kamer vond dat het geen zin had het beslag op het loon van hoogbezoldigde personen niet verder dan tot een vierde gedeelte van het in geld vastgestelde loon geldig te verklaren. Dat zou het krediet van deze personen te veel belemmeren. De Kamer vroeg zich af of het niet gewenst was met het oog hierop aan de bepaling toe te voegen, dat voor het geval het in geld vastgestelde loon een zeker bedrag overtrof, op een groter gedeelte dan een vierde beslag kon worden gelegd.⁴⁰ Loeffs opvolger Van Raalte nam de kritiek ter harte en kwam met een gewijzigd ontwerp van wet, waarin de tekst van artikel 1638g eerste alinea luidde:

“Beslag onder den werkgever op het door dezen aan den arbeider verschuldigd loon is, indien het in geld vastgesteld loon minder dan vier gulden per dag bedraagt, niet verder

---

35 Van Boetzelaer 1902, p. 144.

36 Art. 30 van zijn ontwerp.

37 Bles 1908, p. 53 en 54.

38 Idem, p. 56.

39 Idem, p. 55 en 56.

40 Idem, p. 58.

2 De voorgeschiedenis en sociaal-maatschappelijke context van de beslagvrije voet

geldig dan tot een vijfde gedeelte van het in geld vastgesteld loon. Deze beperking geldt niet, indien het beslag dient tot verhaal van onderhoud, waarop de beslaglegger volgens de wet aanspraak heeft.”

In de memorie van antwoord werd deze wijziging als volgt gemotiveerd: “In dit artikel is, naar wordt vertrouwd, verbetering aangebracht door de bepaling slechts van toepassing te verklaren op de minder onafhankelijke arbeiders. De hooger bezoldigden komen dus verder onder hetzelfde als het thans geldende recht: voor het beslag is geene grens aangegeven.”⁴¹ Later werd door middel van een nota van wijziging nog een kleine aanpassing in de tekst aangebracht: de woorden “minder dan vier gulden per dag bedraagt” werden vervangen door de woorden “vier gulden per dag of minder bedraagt.”⁴²

De Tweede Kamer was niet tevreden met deze aanpassingen. Het waren Limburg en Jannink die een amendement indienden waarin werd voorgesteld om achter de eerste zin van artikel 1638g een nieuwe zin te doen volgen, luidende: “Bij hooger loon is van het meerdere twee derde gedeelte vatbaar voor beslag.” Jannink vond het onwenselijk dat arbeiders die meer dan *f* 4 per dag verdienen door dit laatste ontwerp weer in de toestand gebracht werden dat op hun volle loon beslag kon worden gelegd. Terwijl iemand die *f* 4 of minder verdiende slechts kon worden getroffen voor een vijfde van zijn loon.⁴³

Het amendement leidde in de Tweede Kamer tot een discussie over de vraag in hoeverre mensen met hun vermogen aansprakelijk zijn voor hun schulden. Van Doorn vond het een sympathiek idee dat aan eenieder die een zeker inkomen had, genoeg moest worden gelaten om een menswaardig bestaan te hebben, maar hij wilde daarbij de belangen van de schuldeisers niet uit het oog verliezen. Hij was bang dat degenen die een hoog gesalarieerde positie hebben, van dit amendement op een onbillijke wijze zouden kunnen profiteren:

“Neem een directeur eener naamloze vennootschap met een inkomen van *f* 15.000 per jaar. Nu kan men zeggen: die man moet niet zoo uitgeschud worden dat hij armlastig wordt, en hem moet een zeker bedrag worden verzekerd. Maar nu laat men hem nog een traktement van ruim *f* 5000, waarop niemand beslag mag leggen. Welke houding is dat tegenover zijn schuldeischers? (...) Moeten die aanzien dat hun schuldenaar, die nog altijd een betrekkelijk flink inkomen heeft, blijft rondlopen en zegt: ge kunt mij toch niets doen? De schuldeischers, die te goeder trouw geleverd hebben aan den schuldenaar, krijgen van die *f* 5000 niets. Mij ontgaat de billijkheid van dat stelsel. (...) Men late aan iemand zeker inkomen om zijn bestaan te rekken, maar men ga niet zoover om den menschen nog een vrij groot inkomen te laten en hen in staat te stellen hun schuldeischers uit te lachen.”⁴⁴

---

41 Idem, p. 58 en 59.

42 Idem, p. 59.

43 Idem, p. 59 en 60.

44 Idem, p. 62.

Limburg kon zich vinden in de kritiek op het amendement. Hij en Jannink wilden de rechten van de schuldeisers ook niet meer inperken dan strikt noodzakelijk: zij wilden slechts een einde maken aan de ongelijke situatie dat bij een arbeider met *f* 4 loon per dag beslag kan worden gelegd voor een vijfde, terwijl een arbeider met *f* 5 loon per dag voor het volle loon kan worden beslagen.⁴⁵ Met andere woorden, de grootste betekenis van het amendement was er in gelegen om dit euvel de kop in te drukken.

De voorzitter van de commissie van rapporteurs, Drucker, gaf aan Jannink en Limburg in overweging om het minimum voor de minder afhankelijke arbeiders ook te laten blijven voor arbeiders met een hoger loon. Die suggestie werd door de heren opgevolgd. Het amendement werd als volgt gewijzigd: aan de eerste zin van het eerste lid werd een zinsnede toegevoegd, luidende: "Bij hooger loon is op het meerdere beslag onbeperkt toegelaten." Dit amendement werd aangenomen. De eerste zin van artikel 1638g eerste alinea kwam als volgt te luiden: "Is het in geld vastgesteld loon hoger dan vier gulden per dag, dan is ten aanzien van dit bedrag evenzeer slechts tot een vijfde gedeelte geldig en is op het meerdere onbeperkt beslag toegelaten."⁴⁶

De Eerste Kamer toonde zich op haar beurt kritisch over het wetsontwerp. Verschillende leden vonden het bedrag van het loon dat onvatbaar is voor beslag te hoog. Daarnaast gaven zij aan dat de schuldeiser altijd nog de mogelijkheid heeft om de schuldenaar failliet te doen verklaren (vgl. art. 21 Fw).⁴⁷

De regering antwoordde als volgt op deze kritiek: "Wat nu het bedrag van het loon, dat buiten beslag gehouden zal worden, betreft, kan niet worden ontkend, dat het gekozen cijfer enigszins willekeurig is, gelijk trouwens ieder bedrag voor sommige omstandigheden te hoog, voor andere te laag zoude zijn. Men bedenke echter dat de loonstandaard hier te lande zich gemeenlijk niet boven het voor levensonderhoud noodzakelijke verheft. Ook is het volkomen juist, dat de bepalingen van dit artikel niet zullen gelden ingeval van faillissement, doch art. 21 sub 2 dan van toepassing zal zijn."⁴⁸ Met dat antwoord nam de Kamer genoegen. De uiteindelijke tekst van artikel 1638g eerste alinea, die zoals gezegd op 1 februari 1909 in werking trad, luidde:

"Beslag onder den werkgever op het door dezen aan den arbeider verschuldigd loon is, indien het in geld vastgesteld loon vier gulden per dag of minder bedraagt, niet verder geldig dan tot een vijfde gedeelte van het in geld vastgesteld loon. Is het in geld vastgesteld loon hooger dan vier gulden per dag, dan is ten aanzien van dit bedrag beslag evenzeer slechts tot een vijfde gedeelte geldig en is op het meerdere beslag onbeperkt toegelaten. Geenerlei beperking geldt, indien het beslag dient tot verhaal van onderhoud, waarop de beslaglegger volgens de wet aanspraak heeft."⁴⁹

45 Idem, p. 64.

46 Idem, p. 64 en 65.

47 Idem, p. 68 en 69.

48 Idem, p. 69.

49 Idem, p. 53.

2.2.4 Rapport van de staatscommissie-Haardt

De in artikel 1638g genoemde loongrens werd bij Wet van 7 september 1948⁵⁰ verhoogd tot *f* 10 en bij Wet van 4 juli 1960⁵¹ tot *f* 20.⁵² Ter gelegenheid van die laatste wijziging gaf de Vaste Commissie voor Justitie in haar verslag in overweging de bepaling van het bedrag over te laten aan vaststelling bij AMvB, omdat de wet dan niet meer regelmatig – eens in de twaalf jaar – aangepast zou hoeven worden aan het gestegen loonpeil. Hoewel de minister van Justitie, Beerman, erkende dat deze aanbeveling aandacht verdiende, werd hier in het wetsontwerp nog geen gevolg aan gegeven. Het ontwerp leende zich in de ogen van Beerman niet tot oplossing van vragen van overgangsrecht.

In juni 1967 verzocht zijn opvolger, Polak, de Subcommissie Burgerlijke Rechtsvordering,⁵³ die destijds onder voorzitterschap van de Leidse hoogleraar Burgerlijk Procesrecht Haardt stond, de vereenvoudiging van de bepalingen omtrent het loonbeslag in studie te nemen.⁵⁴ De commissie nam deze studie weliswaar ter hand, maar kwam daarbij al spoedig tot het inzicht dat de regeling van het derdenbeslag in volle omvang verbetering behoefde.⁵⁵ Een voor de handliggende conclusie: sinds de inwerkingtreding van het Burgerlijk Wetboek in 1838⁵⁶ waren in de regeling van het derdenbeslag als zodanig geen wijzigingen van betekenis aangebracht.⁵⁷

Als resultaat van haar beraadslagingen stelde de Subcommissie *Een ontwerp tot herziening van het executoriaal beslag onder derden en in verband daarmee, tot herziening van het conservatoir derdenbeslag, met memorie van toelichting* op. Een titel die volgens Broekveldt de lading van het ontwerp niet volledig dekte: “Het rapport behelst (...) tevens voorstellen van het conservatoir beslag onder de schuldeiser zelf (het eigenbeslag) en het vreemdelingenbeslag.”⁵⁸ Ironisch genoeg werd het loonbeslag zelf in het rapport nogal ‘stiefmoederlijk’ bedeed.⁵⁹ Het enige voorstel van betekenis was in dit verband om de verplichte verklaringsprocedure te vervangen door een buitengerechtelijk af te leggen verklaring.⁶⁰

Het rapport ontvouwde ook geen nieuwe visie op de beperkingen die aan het loonbeslag moesten worden gesteld. Slechts in het tweede lid van het voorgestelde artikel 475, dat de werksfeer van het derdenbeslag omschreef, werd enige aandacht aan dit onderwerp besteed. De relevante leden van dit artikel luiden:

---

50 Stb. 406.

51 Stb. 283.

52 Voor de bepaling van deze bedragen was aansluiting gezocht bij het maximumpremieloon dat overeenkomstig de Ongevallenwet bij de dagloonberekening volgens die wet in aanmerking kwam, en dat later krachtens art. 9 Coördinatiewet Sociale Verzekering werd vastgesteld.

53 Voluit: de Staatscommissie voor de Nederlandse Burgerlijke Wetgeving.

54 Brief van 14 juni 1967, Stafafdeling Wetgeving-Privaatrecht, nr. 167/210.

55 Staatscommissie-Haardt 1973, p. 3.

56 Wet van 1 september 1838, Stb. 1831, 1 en 6.

57 Dit ondanks het feit dat er verschillende rapporten waren verschenen, waarin gepleit werd voor een herziening van het burgerlijk procesrecht: Staatscommissie-Gratama 1920, Nederlandse Advocaten-Vereeniging 1924 en 1927, Cohen 1932 en Parser 1932. Zie voor een bespreking van de genoemde rapporten: Broekveldt 2003, p. 42-57.

58 Idem, p. 57.

59 Th.J. van der Heijden 1976, p. 285.

60 Broekveldt 2003, p. 59.

Lid 2 – Dit beslag strekt zich niet uit tot gelden of goederen, waarvan de wet bepaald heeft dat zij niet voor inbeslagneming vatbaar zijn.

Lid 4 – Bij beslag op uitkeringen waarop krachtens de wet enigerlei belasting of premie ten laste van de geëxecuteerde ingehouden moet worden, worden de in te houden bedragen niet door het beslag getroffen.

Lid 5 – Indien een in een breuk of percentage uitgedrukt gedeelte van een uitkering niet voor beslag vatbaar is, wordt dit gedeelte berekend over het bedrag van de uitkeringen, verminderd met daarop krachtens de wet in te houden bedragen ter zake van enige belasting of premie ten laste van de geëxecuteerde.⁶¹

In de memorie van toelichting bij het rapport werd over artikel 475 opgemerkt, dat in de praktijk vragen zijn gerezen of bij een beslag op een vordering ter zake van loon, ook de loonbelasting en de premies sociale verzekering onder het beslag vallen. Het kwam de Subcommissie voor om deze vragen op te lossen en wel in de zin dat de inhoudingen niet door het beslag worden getroffen, aangezien de werkgever krachtens de wet een eigen verplichting heeft deze bedragen af te dragen: “Het is dan (...) een voor de hand liggende consequentie, dat het voor beslag vatbare gedeelte wordt berekend, niet over het totale bedrag aan loon of pensioen, maar over dit bedrag, verminderd met de verplichte inhoudingen.”⁶² Artikel 1638g zelf liet de Subcommissie ongewijzigd. Dat mocht best opmerkelijk heten, omdat de lonen sinds de inwerkingtreding van de Wet op de arbeidsovereenkomst met ruim 350% waren gestegen.⁶³ In feite bood het artikel nauwelijks bescherming meer.⁶⁴

2.2.5 Wet tot wijziging van het loonbeslag⁶⁵

In 1972 stond de aanpassing van de loongrens van artikel 1638g weer op de politieke agenda. In een ambtelijke notitie uit dat jaar werd voorgesteld om een stap verder te gaan dan de aanbeveling van de Vaste Commissie voor Justitie destijds, namelijk door in artikel 1638g een mechanisme in te bouwen waardoor de loonontwikkeling op de voet kan worden gevolgd. Minister van Justitie Van Agt verwoordde het aldus:

---

61 Staatscommissie-Haardt 1973, p. 7.

62 Idem, p. 28 en 29.

63 *Kamerstukken II 1975/76*, 14 029, nr. 3, p. 2 (MvT).

64 Th.J. van der Heijden 1976, p. 289.

65 Deze paragraaf is grotendeels geschreven aan de hand van ambtelijke notities. Deze notities, waarnaar een verwijzing zinloos is, zijn voor geïnteresseerden in te zien bij het Nationaal Archief (dossiermappen 653-656).

2 De voorgeschiedenis en sociaal-maatschappelijke context van de beslagvrije voet

“Er bestaat thans alle aanleiding om over te gaan op een systeem dat op eenvoudige wijze een geregelde aanpassing aan het loonpeil waarborgt. Achterblijven bij de loonontwikkeling maakt dat de toepassing van de wetgeving op dit punt na verloop van tijd moeilijkheden kan gaan opleveren. Met name doen zich problemen gevoelen op het terrein van het loonbeslag. Wanneer de lonen stijgen en het grensbedrag in artikel 1638g gelijk blijft, is immers het gevolg dat op den duur op een te groot gedeelte van het loon beslag kan worden gelegd.”⁶⁶

Het inbouwen van een dergelijk mechanisme in artikel 1638g bleek echter gemakkelijker gezegd dan gedaan. Deze op het oog eenvoudige wetswijziging had raakpunten met een aantal gecompliceerde onderwerpen. Het gevolg was een lange ambtelijke discussie tussen de ministeries van Justitie, Sociale Zaken, Financiën en Cultuur, Recreatie en Maatschappij; tal van knelpunten moesten worden beslecht. Een aantal daarvan worden in het vervolg uitgelicht: de hoogte van de te stellen grens, de vraag of de vakantie-uitkering ook onder het beslag moest vallen en of de grenzen die aan het loonbeslag werden gesteld, niet ook van toepassing moesten zijn bij een bankbeslag.

Eind 1975, ruim drie jaar na de eerste ambtelijke notitie, werd een Ontwerp van wet tot wijziging van de grens van twintig gulden in Titel VIIA van het Derde Boek van het Burgerlijk Wetboek naar de Tweede Kamer gestuurd. Naar de zin van de Kamer had dit ontwerp te lang op zich laten wachten. Het waren de leden Cornelissen en Van Schaik die hierover eerder dat jaar vragen hadden gesteld aan Van Agt.⁶⁷ In het ontwerp luidde het nieuwe artikel 1638g lid 1 als volgt:

“Beslag onder de werkgever is niet geldig op het gedeelte van het door deze aan de arbeider verschuldigde loon dat daarop wordt ingehouden krachtens de wet dan wel uit hoofde van een pensioenregeling of een ondernemersspaarregeling met het oog op een uitkering bij wijze van oudedagsverzorging. Op het gedeelte van het loon dat overblijft is beslag onder de werkgever niet verder geldig dan tot het bedrag dat wordt gevonden door dat gedeelte te verminderen met negentig ten honderd, voor dezelfde tijdsruimte vastgesteld krachtens artikel 14 van de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag, waarvan is afgetrokken het gedeelte dat daarop krachtens de wet voor een arbeider die zich in dezelfde positie bevindt wordt ingehouden.”⁶⁸

Aanvankelijk bepaalde artikel 1638g op welk gedeelte van het brutoloon beslag mocht worden gelegd en welk gedeelte daarvan vrij moest blijven. Met die traditie werd in dit wetsontwerp gebroken: men wilde voortaan uitgaan van het nettoloon. Sinds de inwerkingtreding van de Wet op de arbeidsovereenkomst in 1909 waren er steeds meer wettelijke regelingen gekomen die de werkgever verplichtte bepaalde gedeeltes van het loon in te houden, zoals de loonbelasting en de premies op grond van de socialeverzekeringswetten. Van Agt merkte hierover het volgende op:

66 *Kamerstukken II 1975/76*, 14 029, nr. 3, p. 1 (MvT).

67 Zij vroegen zich af wanneer de in art. 1638g genoemde loongrens weer bij de tijd zou worden gebracht en wanneer een wetsvoorstel dienaangaande tegemoet kon worden gezien.

68 *Kamerstukken II 1975/76*, 14 029, nr. 2, p. 2.

“Stelt men nu voor de hoge en lage lonen het grensbedrag gelijk, dan zal in de bestaande constructie van artikel 1638g het resultaat zijn dat de arbeider die een hoger loon heeft en bij wie dus een hoger bedrag door de werkgever wordt ingehouden, minder overhoudt om van te leven dan de arbeider met een lager loon. Het gaat hier om zo grote verschillen in bedragen dat het onmogelijk is in de bestaande constructie van artikel 1638g het bedrag zo te kiezen dat enerzijds de arbeider na inhouding van loonbelasting en sociale verzekeringspremies, ongeacht de hoogte van die bedragen, in ieder geval voldoende over heeft voor de directe levensbehoeften en dat anderzijds de belangen van de crediteuren niet illusoir gemaakt worden.”⁶⁹

Voor de grens die aan het loonbeslag moest worden gesteld, werd in het nieuwe artikel 1638g aansluiting gezocht bij het nettominimumloon. Op die manier bleef het ook mogelijk om bij lage lonen enig beslag te leggen. Van Agt vond het niet juist om beslag op lage lonen geheel uit te sluiten: niet alleen omdat dan elk verhaal van een vordering op een arbeider praktisch onmogelijk zou zijn, hetgeen ten opzichte van de schuldeisers onbillijk zou zijn, maar ook omdat dit voor de arbeider weinig aantrekkelijk zou zijn, daar hij dan waarschijnlijk nergens meer krediet zou kunnen verkrijgen. Hij benadrukte in de memorie van toelichting het belang dat er na gelegd beslag voldoende middelen voor de schuldenaar overblijven ter bestrijding van de noodzakelijke kosten van levensonderhoud van hem en zijn gezin. Dat was ook de reden dat ervoor gekozen werd om het na loonbeslag beschikbare inkomen niet te ver af te laten liggen van het wettelijk minimumloon.⁷⁰

De vakantie-uitkering werd in het voorgestelde artikel 1638g vatbaar geacht voor beslag, voor zover deze hoger was dan de beslagvrije voet.⁷¹ De staatssecretaris van Sociale Zaken had dat onder verwijzing naar de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag en de Algemene Bijstandswet graag anders gezien, maar Van Agt was onvermurwbaar op dit punt. Volgens hem was de gedachte achter dit wetsontwerp niet dezelfde als die van de genoemde wetten:

“Die wetten waarborgen een zeker inkomen; dit wetsontwerp tast het inkomen van de werknemer niet aan. In ruil voor de schulden die hij heeft gemaakt, heeft hij doorgaans voordelen genoten. Deze tegenstelling maakt vergelijking met andere wetten moeilijk en verhindert precedentwerking van de beslagregeling ten opzichte van de hoogte van het in andere wetten gewaarborgde inkomen. De wetten gaan niet zo ver dat een werknemer of uitkeringstrekker verplicht is zijn vakantiegeld aan vakantie te besteden.”

Van Agt gaf aan dat de werknemer of uitkeringsgerechtigde daarmee bijvoorbeeld zijn huis kan opknappen of andere uitgaven kan doen die hem vreugde verschaffen. Het zou volgens hem vreemd zijn wanneer de werknemer dergelijke uitgaven op krediet doet, de wet beslag op vakantiegeld zou verbieden, te meer omdat het zelfs goed mogelijk is dat het beslag kosten

69 *Kamerstukken II 1975/76, 14 029, nr. 3, p. 6 (MvT).*

70 *Idem*, p. 6 en 7.

71 In de MvA werd aangegeven dat negen tienden van de wekelijkse of maandelijkse aanspraak op vakantie-uitkering buiten het beslag valt. Dit bleek uit art. 6 van het Besluit landelijke normering, waarnaar art. 1638g lid 1 verwees; *Kamerstukken II 1979/80, 14 029, nr. 5, p. 1 (MvA II).*

betreft die ten behoeve van de vakantie zijn gemaakt. Hij had daarbij ook uitgebreid aandacht voor de positie van de schuldeiser:

“(…) wanneer een werknemer zijn schulden aan een winkelier niet betaalt, kan dat de winkelier, die wellicht minder verdient dan het minimumloon, in geldelijke moeilijkheden brengen. Tegenover de winkelier zou het onrechtvaardig zijn, wanneer de werknemer vakantiegeld kan innen ondanks gelegd loonbeslag. De winkelier moet dan gedogen dat de wanbetaler zijn vakantie betaalt, in feite met het geld dat hij van de winkelier tegen diens wil heeft ‘geleend’. Dit zou des te schrijnender zijn, wanneer de vakantie van de winkelier er wegens wanbetalingen bij inschiet. Hij krijgt immers geen vakantiegeld. De voorgestelde regeling zou te kort doen aan de belangen van anderen dan werknemers.”

In het wetsontwerp werd uiteindelijk niet gekozen voor een koppeling met het bankbeslag, omdat dit in de ogen van de nieuwe minister van Justitie, De Ruiter, tot te veel praktische problemen aanleiding zou geven.⁷² Bovendien werd voor een echte uitholling van artikel 1638g niet gevreesd, omdat men ervan uitging dat schuldeisers de voorkeur zouden geven aan een loonbeslag boven een bankbeslag. Als reden daarvoor werd gegeven, dat bij een beslag onder de werkgever kan worden volstaan met eenmaal beslag leggen waarna net zo lang een gedeelte van het salaris wordt ingehouden tot de schuld is afbetaald, terwijl dat bij een beslag onder de bank niet mogelijk is. Dit zal maken, zo was de inschatting, dat de schuldeiser als het om een groot bedrag gaat aan een loonbeslag onder de werkgever de voorkeur zal geven. Dat werd een voldoende praktische rem gevonden.

Tijdens de parlementaire behandeling van de Wet tot wijziging van het loonbeslag ontstond in de Tweede Kamer enige discussie over de vraag of bij de voorgestelde aanpassing van de loongrens de gerechtvaardigde belangen van de schuldeisers wel voldoende waren afgewogen. De Ruiter gaf aan dat dit het geval was: “Indien het bedrag van *f* 20 sedert de vaststelling in 1960 gelijke tred had gehouden met de gemiddelde loonontwikkeling, zou het thans *f* 75 per dag of, omgerekend per maand, ruim *f* 1600 bedragen. Dat bedrag ligt in de buurt van het brutominimumloon.”⁷³ Door niet opnieuw een vast bedrag te kiezen, dat van de gemiddelde loonontwikkeling zou zijn afgeleid, maar rekening te houden met inhoudingen en gezinssamenstelling, is de uitkomst waartoe dit wetsontwerp leidt volgens hem doorgaans gunstiger voor de schuldeisers dan in 1960 de grens van *f* 20.⁷⁴

Ook toonde de Tweede Kamer zich kritisch over de redactie van artikel 1638g lid 1, die als te ingewikkeld werd beschouwd. De Ruiter reageerde hierop in de memorie van antwoord dat hij de bepaling van de eerste zin zou overbrengen naar artikel 475a. Ook de tweede, nu eerste zin wilde hij vereenvoudigen. Maar er werd nog een wijziging van veel ingrijpender aard

72 In een ambtelijke notitie werden drie mogelijkheden voorgesteld waarop het beslag op een bankrekening kon worden beperkt: (1) het bankbeslag wordt in het geheel onmogelijk gemaakt, (2) het beslag is slechts geldig voor zover men van een bedrag, gelijk aan het niet voor beslag vatbare deel van het loon van de schuldenaar, af blijft, (3) in art. 447 wordt gesteld dat een bepaald bedrag aan geld (bijv. een bedrag gelijk aan de bijstandsnorm) niet vatbaar is voor beslag. Aan al deze mogelijkheden waren in meer of mindere mate haken en ogen verbonden.

73 *Kamerstukken II 1979/80*, 14 029, nr. 5, p. 4 (MvA II).

74 *Idem*, p. 4.

voorgesteld: voor de grens van het loonbeslag werd niet langer aansluiting gezocht bij het minimumloon, maar bij de bijstandsnormen. Uitgangspunt van het wetsontwerp was steeds geweest een grens te zoeken in de buurt van deze normen. Aanvankelijk kon in het ontwerp niet naar de bijstandsnormen worden verwezen, omdat deze waren opgebouwd uit een laag grondbedrag met allerlei van geval tot geval wisselende toeslagen. Sinds de indiening van het ontwerp waren de bijstandsnormen in het Besluit landelijke normering⁷⁵ echter vereenvoudigd, zodat het toch mogelijk werd daarnaar te verwijzen.⁷⁶ Na de wijzigingen luidde artikel 1638g lid 1 als volgt:

“Beslag onder de werkgever op het door deze aan de arbeider verschuldigde loon is slechts geldig voor zover het loon meer bedraagt dan negen tienden van het bedrag van de uitkering en aanspraak per week of per maand, naar gelang van de loonbetaling, ingevolge de artikelen 3-6 van het Besluit landelijke normering (Stb. 1974, 418); indien dit op de arbeider van toepassing zou zijn; geen rekening wordt gehouden met de in die artikelen genoemde premies. Buiten zulk een beslag valt een bedrag ter grootte van de premie van een ziektekostenverzekering die tijdens het beslag is vervallen en die de arbeider voor zich heeft betaald. Hij en zijn werkgever kunnen slechts een beroep op de bepaling van de vorige zin doen, indien zij een verklaring van de verzekeraar hebben overlegd waaruit de verzekering blijkt alsmede de betaling en de vervalddag van de premie.”⁷⁷

De Tweede Kamer was nog niet helemaal tevreden met deze aanpassingen. Een ander discussiepunt laaide op. Men vroeg zich af of de zinsnede ‘geen rekening wordt gehouden met de in die artikelen genoemde premies’ niet tot verwarring en tweërlei interpretaties aanleiding zou kunnen geven, zowel positief als negatief.⁷⁸ Dat was voor De Ruiter aanleiding om artikel 1638g lid 1 in dit opzicht te verduidelijken:

“In de eerste zin wordt ‘het bedrag’ gewijzigd in ‘de som’. Het deel van de zin na de puntkomma wordt vervangen door ‘bij deze berekening wordt deze som verminderd met die in die artikelen genoemde premies.’ De derde zin van artikel 1638g, eerste lid, wordt vervangen door ‘Op deze premiebetaling kan hij of zijn werkgever slechts een beroep doen onder overlegging van een verklaring van de verzekeraar waaruit de premie blijkt alsmede de betaling en de vervalddag van de premie.’”⁷⁹

---

75 Stb. 1974, 418.

76 Idem, p. 2.

77 Kamerstukken II 1979/80, 14 029, nr. 7, p. 2.

78 Kamerstukken II 1980/81, 14 029, nr. 10, p. 2 (EV II).

79 Kamerstukken II 1980/81, 14 029, nr. 12, p. 1.

De Wet tot wijziging van het loonbeslag werd tegelijk met een aantal andere ontwerpen bij de Eerste Kamer ingediend. Nadat de behandeling in de Tweede Kamer de nodige tijd in beslag had genomen,⁸⁰ ging de behandeling in de Eerste Kamer een stuk sneller. De Vaste Commissie voor Justitie berichtte op 24 februari 1981 dat het onderzoek van het wetsvoorstel geen aanleiding had gegeven tot het maken van opmerkingen.⁸¹ Het wetsontwerp werd afgedaan als hamerstuk. In *Staatsblad* 1981, III werd opgenomen de Wet van 11 maart 1981, houdende wijziging van de regeling over loonbeslag en van enige andere arbeidsrechtelijke en beslagrechtelijke bepalingen. Het wetsvoorstel trad bij KB van 24 april 1981, *Stb.* 224 in werking.⁸² De uiteindelijke tekst van artikel 1638g lid 1 luidde hierin:

“Beslag onder den werkgever op het door deze aan de arbeider verschuldigde loon is slechts geldig voor zover het loon meer bedraagt dan negen tienden van de som van de uitkering en aanspraak per week of per maand, naar gelang van de loonbetaling, ingevolge de artikelen 3-6 van het Besluit Landelijke Normering (Stb. 1974, nr. 418), indien dit op de arbeider van toepassing zou zijn; bij deze berekening wordt deze som verminderd met de in die artikelen genoemde premies. Buiten zulk een beslag valt een bedrag ter grootte van de premie van een ziektekostenverzekering, die tijdens het beslag is vervallen en die de arbeider voor zich heeft betaald. Op deze premiebetaling kan hij of zijn werkgever slechts een beroep doen onder overlegging van een verklaring van de verzekeraar, waaruit de berekening blijkt alsmede de betaling en de vervalgdag van de premie (nieuw).”

2.2.6 Tussenbalans I

Nederland was tot ver in de negentiende eeuw een landbouw-stedelijke samenleving. Dat was ook de reden dat de wetgever van 1838 aanvankelijk weinig aandacht had besteed aan de regeling van de arbeidsovereenkomst. Als onder invloed van de Industriële Revolutie een nationale arbeidsmarkt begint te ontstaan, komt de arbeider in een afhankelijke positie van zijn patroon te verkeren. Misstanden zijn het gevolg. Dat is het moment dat in het parlement een wettelijke regeling van de arbeidsovereenkomst op de agenda wordt geplaatst. Na een lange en moeizame discussie treedt op 1 februari 1909 de Wet op de arbeidsovereenkomst in werking, ruim vijftien jaar na het eerste ontwerp.

De Wet op de arbeidsovereenkomst beperkte in artikel 1638g, in navolging van veel andere landen in Europa, het beslag op loon. Aanvankelijk was in dit artikel een vast bedrag opgenomen. Dit bedrag werd vanaf 1948 eens in de twaalf jaar aangepast. Ter gelegenheid van de

---

80 De behandeling van de Wet tot wijziging van het loonbeslag in de Tweede Kamer duurde bijna zes jaar. Niet omdat het onderwerp zo controversieel was, integendeel, maar omdat met enige regelmaat andere zaken tussendoor kwamen die op het ministerie van Justitie voor oponthoud zorgden. In 1979 vroegen de Kamerleden Van Dam en Hermesen wanneer de memorie van antwoord, waarvan op 10 oktober 1978 was gezegd dat die spoedig zou komen, daadwerkelijk zou verschijnen. Deze werd toegezegd voor later dat jaar en die toezegging zou ook worden nagekomen. Als reden voor de vertraging werd gegeven, dat aan andere wetgevingsprojecten voorrang moest worden gegeven. Uit een ambtelijke notitie valt af te leiden dat de betrokken ambtenaar veel tijd had besteed aan het wetsontwerp tot aanpassing van het vennootschapsrecht aan de Tweede EGG-richtlijn.

81 *Kamerstukken II* 1980/81, 14 029 enz., nr. 95.

82 De Ruiter stuurde op 14 april 1981 het KB tot inwerkingtreding van de wet ter ondertekening naar de koningin. Daarbij gaf hij aan dat spoedige inwerkingtreding was gewenst, omdat de thans geldende beslagvrije voet veel te laag was.

wijziging in 1960 gaf de Vaste Commissie voor Justitie in haar verslag in overweging de bepaling van het bedrag over te laten aan vaststelling bij AMvB, omdat de wet dan niet meer telkens hoeft te worden aangepast. Na een lang ambtelijk voortraject treedt op 24 april 1981 de Wet tot wijziging van het loonbeslag in werking: in artikel 1638g is een mechanisme opgenomen dat een geregelde aanpassing aan het loonpeil waarborgt.

2.3 De stand van het land

Nadat in 1981 voor de bepaling van het bedrag van de beslagvrije voet aansluiting is gezocht bij het bestaansminimum en de daaruit afgeleide (half)jaarlijks wijzigende bijstandsnorm, werd de ontwikkeling van de beslagvrije voet automatisch gekoppeld aan de budgettaire uitkomsten van het sociale zekerheidswetgevingsproces. Deze uitkomsten zijn de resultante van diverse, telkens wijzigende omstandigheden en sociaal-maatschappelijke factoren. De keuzes die hieromtrent door de tijd heen door de Nederlandse wetgever zijn gemaakt worden tevens ingekleurd door de veranderende ethische en rechtspolitieke opvattingen en zijn ingebed in de context van internationale ontwikkelingen. Deze paragraaf poogt deze factoren en ontwikkelingen, alsmede hun invloed op de sociale zekerheidswetgeving en het bestaansminimum te beschrijven. Met dien verstande, dat uit de aard van het onderwerp volgt, dat slechts hoofdlijnen kunnen worden beschreven en dat bij die beschrijving ongetwijfeld ook andere keuzes hadden kunnen worden gemaakt.

2.3.1 Proloog: eind jaren zestig, begin jaren zeventig: voltooiing van de verzorgingsstaat

De periode na de Tweede Wereldoorlog was er een van langdurige en wereldwijde economische bloei. In de meeste westerse landen stonden welvaart en sociale zekerheid eind jaren zestig en in de jaren zeventig op een hoog peil. Het leek erop dat armoede voorgoed tot het verleden behoorde. Waar de Armenwet van 1912⁸³ de Armenzorg nog grotendeels in handen van particulieren en kerkelijke instellingen legde en de overheid in een complementaire rol voorzag,⁸⁴ legden de Algemene Bijstandswet⁸⁵ en de Algemene Ouderdomswet⁸⁶ voor vrijwel alle inwoners een stevige bodem onder het bestaansminimum. De overheid verplichtte zich tot bijstandsverlening aan iedere Nederlander die niet over de middelen beschikte om te voorzien in de noodzakelijke kosten van bestaan. Het bestaansminimum kwam ook in de jaren daarna steeds hoger te liggen.⁸⁷ De vondst van een enorm aardgasveld bij het Groningse Slochteren in 1959 was in dit kader een bijzondere meevaller: de verkoop van aardgas aan het

83 Wet van 27 april 1912, *Stb.* 165.

84 In tegenstelling tot de Armenwet van 1854 (Wet van 28 juni 1854, *Stb.* 100), die steunvoorziening beperkte tot de situatie waarin geen enkele private of kerkelijke instelling ondersteuning verleende en steun door de overheid 'volstrekt onvermijdelijk' was. Degene die meer informatie over de Armenwet wil, kan o.a. worden gewezen op: Pyttersen 1894, Smislaert 1912, Fukkink 1947, De Vries 1955 en Van Dam e.a. 1955.

85 Wet van 13 juni 1965, *Stb.* 284. De ABW verving de uit 1854 daterende en in 1912 gewijzigde Armenwet. De AWB verlegde het primaat van de armenzorg van kerkelijke en seculiere liefdadigheidsinstellingen naar de overheid.

86 Wet van 31 mei 1956, *Stb.* 1956, 281.

87 Een breed scala aan sociale beschermingswetten zag het licht, waaronder de Noodwet Ouderdomsvoorziening (1947), de Werkloosheidswet (1949), de Algemene Ouderdomswet (1956), de Algemene Kinderbijslagwet (1962), de eerdergenoemde Algemene Bijstandswet (1963), de Ziekenfondswet en de Rijksgroepsregeling werkloze werknemers (beiden 1964), de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (1966), de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (1967) en de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (1975); Roebroek & Hertogh 1998, p. 323.

buitenland leverde de Nederlandse schatkist vele miljarden op. Omdat veel Nederlandse socialezekerheidswetgeving tot stand was gekomen in deze periode van aanhoudende economische groei, bood zij burgers een in vergelijking met andere landen zeer hoge graad van collectieve inkomensbescherming.

De welvaarts groei kende echter ook schaduwzijden, zoals aantasting van natuur en milieu en een dreigende energieschaarste. Overal in de westerse wereld protesteerden vooral jongeren en studenten tegen de negatieve kanten van de gestegen welvaart. Dit protest keerde zich ook tegen de rol van de Verenigde Staten in hun oorlog met Vietnam, waarmee voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog werd getornd aan vertrouwde beelden van Goed (het Westen) en Kwaad (het Oosten). Jongeren verzetten zich tegen de gevestigde orde en eisten meer inspraak. Sommige groepen experimenteerden met alternatieve leefstijlen, met softdrugs en vrije seks. Dit 'opkomen voor jezelf' markeerde het begin van individualisering en secularisatie van deze en toekomstige generaties.

Aan de economische groei kwam een einde aan het begin van de jaren zeventig. Na een periode die werd gekenschetst door een ongekende stijging van arbeidsproductiviteit en loonontwikkeling,⁸⁸ kondigde een reeks van binnen- en buitenlandse stressoren en gebeurtenissen een periode van stagnatie aan. Deze periode werd in de jaren tachtig gevolgd door een wereldwijde economische crisis die ook in Nederland het economische en politieke klimaat tekende. Hierdoor kwamen de grenzen van de sociale zekerheid in zicht.

De eerste internationale verschuivingen in de tot dan toe stabiele opwaartse economie hadden zich al aangekondigd in 1971. Nixon schortte de inwisselbaarheid van de dollar tegen goud op⁸⁹ en de zwevende dollar werd de nieuwe basismunt voor het internationale handelsverkeer. De daarop volgende deregulering van de mondiale kapitaalmarkten leidde tot zwevende valuta's.

Kort daarna, in 1973, brak de eerste oliecrisis uit. In combinatie met de daaropvolgende olieboycot stortten deze gebeurtenissen Nederland in de eerste economische recessie sinds de Tweede Wereldoorlog.

2.3.2 Tweede helft jaren zeventig en jaren tachtig: de verzorgingsstaat onder druk

Tegelijk met het loslaten van de mondiale kapitaalmarkten kwam in Europa vanaf midden jaren zeventig een proces van herstructurering van de economie op gang. De grote industrieën die deels nog waren gebaseerd op een grondstoffentoevoer en afzetmarkt zoals die bestond ten tijde van de koloniale situatie, raakten in de problemen door het wegvallen van het koloniale systeem. Door de hoge sociale premies en de economische crisis begonnen bedrijven hun productie te verplaatsen naar lagelonenlanden. Mechanisering en automatisering van

88 De Nederlandse economie groeide – (in)direct ten gevolge van door de VS verstrekte Marshallhulp – in die tijd met jaarlijks 4,5 tot 5%; Schuyt & Taverne 2000, p. 269. De loonstijgingen werden o.a. opgestuwd door een arbeidstekort.

89 Nixon onttrekt zich op 15 augustus 1971 aan de afspraken van Bretton Woods, ook wel bekend geworden als de zogeheten Nixon-shock. Vanaf midden jaren zestig raakte de dollar overgewaardeerd waardoor de Amerikaanse export averij opliep, door de loskoppeling hoopte het Congres de lonen te kunnen beteugelen en ook indirect de kosten van de Vietnamoorlog.

het productieproces maakte bovendien veel banen overbodig, een trend die zich sindsdien aanhoudend heeft doorgezet.

Om de gevolgen van de meer volatiele economie te beteugelen werd op diverse wijze geanticipeerd. Teneinde de hevige koersschommelingen binnen de Europese Gemeenschap te beperken, deed de Duitse bondskanselier Helmut Schmidt in 1978 een voorstel om de wisselkoers van de diverse Europese munteenheden vast te leggen in een gefixeerd stelsel: een Europees Monetair Systeem en de 'European Currency Unit' zagen in 1979 het daglicht. Desondanks zette het uitbreken van de tweede oliecrisis in 1979 de economie verder onder druk.

Op het politieke wereldtoneel markeerde het begin van de jaren tachtig in zekere zin een terugkeer naar de gevestigde orde. In 1979 komt in het Verenigd Koninkrijk een conservatieve regering aan de macht, gevolgd door een republikeinse overwinning in de Verenigde Staten in 1981 en in 1982 volgt de Bondsrepubliek.⁹⁰ De jaren tachtig werden gedomineerd door drie staatshoofden: Margaret Thatcher, Ronald Reagan en Helmut Kohl. De collectieve denkkaders van deze regeringen werden vormgegeven door de toonaangevende econoom Milton Friedman.⁹¹ Deze stroming verwierf faam onder de naam 'Thatcherisme' of neoliberalisme en legde de nadruk op het versterken van de internationale concurrentiepositie, de aanbodkant van de economie en het terugdringen van de staatsinvloed daarin.⁹² Door de Glasnost-politiek van Michail Gorbatsjov in de voormalige Sovjet-Unie boette het communistische gedachtegoed aan gezag in. Vele rechts-liberalen vatten dit op als een bevestiging van het vrijemarkt-denken.⁹³

Ook het Nederlandse publieke debat werd door deze 'Zeitgeist' ingekleurd. Binnenlandse ontwikkelingen droegen hieraan bij en accumuleerden een gevoel van noodzaak tot het voeren van een ander economisch beleid. In het voetspoor daarvan gingen politiek en burgers de voorzieningen van de verzorgingsstaat steeds nadrukkelijker beoordelen op de uitkomsten van de sociaal-economische verdelingspolitiek en op de gevolgen daarvan op (macro-)economisch niveau.

Het was niet alleen de hegemonie van het marktdenken die de politiek in een andere richting dirigeerde. Het in de loop van anderhalve eeuw zorgvuldig opgebouwde systeem van sociale voorzieningen, ook wel de verzorgingsstaat⁹⁴ genoemd, begon door de terugloop aan belastinginkomsten onbetaalbaar te worden, terwijl de sociale uitgaven door de oplopende werkloosheid juist een stijgende lijn vertoonden. Een gedeelte van deze werkloosheid was

---

90 In Frankrijk en Spanje zitten in die tijd socialistische regeringen onder leiding van François Mitterand en Felipe González, evenals in de landen van het voormalig Oostblok. De ideologische invloed van deze regeringen op de Nederlandse politiek kan echter bepaald niet doorslaggevend worden genoemd.

91 Zie hiervoor uitgebreid: Friedman 1988.

92 Voor een overzicht van alle dimensies en analyses van de invloed van het Thatcherisme op de Britse samenleving kan verwezen worden naar: Evans 1999, p. 206-240.

93 Let wel: het einde van de communistische dictatuur in het Oostblok was in die tijd echter nog op geen enkele manier voorzienbaar. Dictators als Ceaucescu en Honecker zaten nog stevig in het zadel.

94 Economische groei had een omvangrijk stelsel van uitkeringen, publiek gefinancierde gezondheidszorg en onderwijs mogelijk gemaakt, inclusief het daarbij behorende ondersteunende ambtenarenapparaat. Dit stelsel werd ook wel bekend als 'verzorgingsstaat'.

2 De voorgeschiedenis en sociaal-maatschappelijke context van de beslagvrije voet

conjunctureel van aard, een ander gedeelte van de werkloosheid kon verklaard worden uit de te hoog opgelopen loonkosten die ten laste kwamen van het bedrijfsleven. In de *Nota Selectieve groei*⁹⁵ werd een expliciet verband gelegd tussen de hoge loonkosten en de structurele werkloosheid van die tijd. Een poging tot loonmatiging door middel van de Machtigingswet⁹⁶ mocht niet baten.

De hoge lonen en een demografisch arbeidsoverschot maakten dat de afzetmarkt voor de Nederlandse productie kromp en dat een toenemend beroep werd gedaan op de socialezekerheidsvoorzieningen. Dit maakte een einde aan de tot dan toe nagenoeg onbegrensde mogelijkheden om een progressieve sociale politiek te bedrijven.

Het dan zittende kabinet-Den Uyl kwam onder druk te staan en in het voetspoor van een onderzoek door de Sociaal-Economische Raad⁹⁷ werd het beleidsvoornemen geformuleerd dat de overheidsuitgaven per jaar niet meer dan 1% zullen mogen stijgen. Op het terrein van de sociale zekerheid werd dit voornemen mede geoperationaliseerd door het uitkeringspercentage van langdurig arbeidsongeschikten⁹⁸ gelijk te schakelen aan de uitkering van langdurig werklozen.⁹⁹ Per saldo kwam dit neer op een nivellering van 80 naar 75% van het dagloon. Hoewel de 1%-norm door deze en andere ingrepen niet werd gehaald, markeerde deze bezuiniging een koerswijziging in een meer restrictief sociaal beleid.

Met het aantreden van het kabinet-Van Agt-Wiegel ontvouwdde zich ook in Nederland de eerste beleidsvoornemens die passen binnen de ideologie en het beleid van het neoliberalisme. In 1978 formuleerde dit kabinet zijn bezuinigingsplannen in de *Nota Bestek '81*¹⁰⁰ Deze nota voorzag in een sociaal-economische ombuigingsoperatie ter beperking van de collectieve sector, verminderen van inflatie en het terugdringen van de werkloosheid. Het beleid van het kabinet richtte zich primair op vrijwillige loonmatiging, waardoor het niet lukte een eenduidig neoliberale politiek te realiseren.¹⁰¹

Als omslagmoment kan het Akkoord van Wassenaar¹⁰² worden aangewezen. Teneinde het probleem van de opgelopen werkloosheid en de daarmee gemoeide kosten te beteugelen werden de werkgevers- en werknemersinstituten aan elkaar gekoppeld in een polderoverleg, de eerste opmaat naar een zich allengs terugtrekkende overheid. De kern van het akkoord was dat de werknemersorganisaties zich bereid toonden tot loonmatiging, in ruil voor arbeidstijdverkorting. Met het beteugelen van de loonkosten moest de winstgevendheid van het bedrijfsleven hersteld worden en de vrijgekomen arbeidsuren moesten de (jeugd)werkloos-

95 Voluit: *Nota inzake de selectieve groei (Economische structuurnota); Kamerstukken II 1975/76, 13 955, nr. 1.*

96 Wet van 10 januari 1974, *Stb.* 1.

97 *Nota over het te voeren beleid ter zake van de Collectieve voorzieningen en werkgelegenheid* uit 1976, te raadplegen via: www.ser.nl/~media/db_adviezen/1970_1979/1976/b05299.ashx.

98 Burgers die een uitkering ingevolge de WAO ontvingen.

99 Zij die een uitkering ingevolge de WWV ontvingen.

100 Voluit: *Bestek '81, Hoofdelijnen voor het financiële en sociaal-economische beleid voor de middellange termijn; Kamerstukken II 1977/78, 15 081, nrs. 1-2.*

101 Trommel & Van der Veen 1999, p. 126 en 127.

102 *Centrale aanbevelingen inzake aspecten van een werkgelegenheidsbeleid* van 24 november 1982.

heid bestrijden.¹⁰³ Geheel in lijn met de overeengekomen loonmatigingen ontkwamen ook de bijstandsuitkeringen niet aan de bezuinigingsdrift: nadat in de jaren zeventig de bijstandsuitkeringen jaarlijks werden verhoogd, werden deze vanaf de periode 1979-1981 gedeeltelijk bevroren; ze bleven ieder half jaar 0,5% achter bij de loonontwikkeling.¹⁰⁴

Een jaar voorafgaand aan het akkoord publiceert het ministerie van Sociale Zaken en werkgelegenheid het *Rapport inzake Heroverweging van het Stelsel van Sociale Zekerheid*. Dit rapport markeert het begin van de discussie over een stelselherziening van het tot dan toe bestaande systeem van sociale zekerheid.¹⁰⁵ In de periode 1980-1987 worden met name door de kabinetten-Lubbers I en II in het kader van deze herziening in diverse socialezekerheidswetten wijzigingen aangebracht. De aanvankelijke voorkeur van het kabinet gaat hierbij uit naar een zogeheten tweetrajectenstelsel met een basistraject op minimumloonniveau, gefinancierd uit de algemene middelen en een aanvullend premieafhankelijk traject bij loonderving. Onder druk van de sociale partners die hun medeverantwoordelijkheid voor het stelsel niet graag uit handen geven, wordt gekozen voor een loondervingsstelsel waar de hoogte van de uitkering afhankelijk is van het laatst verdiende loon en waarbij is voorzien in een vangnetvoorziening indien het inkomen hierdoor beneden het sociaal minimum uitkomt.¹⁰⁶

Deze vangnetvoorziening heeft een zogeheten ‘minimumbehoeftefunctie’ en is gericht op vrijwaring van gebrek van alle Nederlandse ingezetenen. Deze primaire vrijwaring wordt gezien als een collectieve taak voor de overheid en wordt gefinancierd uit de publieke middelen. De inkomensafhankelijke derving werd binnen dit stelsel gezien als een particulier te verzekeren, premieafhankelijke voorziening.

Zoals gezegd was er in het vangnetsysteem “een duidelijker verdeling van verantwoordelijkheden voor de sociale zekerheid tussen overheid en sociale partners.”¹⁰⁷ Door de tegenstrijdige belangen die inherent zijn aan de hoedanigheid van alle bij de uitvoering van de socialezekerheidswetten betrokken actoren, bleef de uiteindelijke stelselherziening van 1987 steken in een stapeling van maatregelen binnen het bestaande systeem. Tevens kwamen de noodzakelijk geachte wijzigingen in het versnipperde uitvoeringssysteem niet van de grond.

De sfeer van de stelselherziening laat zich nog het best kenschetsen als een van het beperken van sociale rechten en aanscherpen van plichten, geoperationaliseerd door enerzijds intensivering van het werkgelegenheidsbeleid en anderzijds de niet overtuigende herziening van het stelsel van sociale zekerheid.

Ten gevolge van diverse maatschappelijke ontwikkelingen, zoals het structurele en omvangrijke karakter van de werkloosheid, de toename van het aantal echtscheidingen en de reeks van

---

103 Trommel & Van der Veen 1999, p. 129 e.v.

104 Soede, Vrooman & Wildeboer Schut 2009, p. 39.

105 *Kamerstukken II* 1980/81, 16 625, nr. 4.

106 Het collectieve karakter van dit vangnet komt o.a. tot uitdrukking in de Toeslagenwet (Wet van 6 november 1986, *Stb.* 1986, 562).

107 *Kamerstukken II* 1982/83, 17 475, nr. 6, p. 11 en *Kamerstukken II* 1985/86, 19 261, nr. 3, p. 17 (MVT).

ingrepen in het stelsel van de sociale zekerheid, nam het beroep op de ABW toe, waardoor de ABW verwerd tot een structurele inkomensvoorziening van grote groepen uitkeringsgerechtigden. Doelstelling van de herinrichting was daarom primair gericht op het vergroten van de effectiviteit van de bijstandsverlening door het verminderen van een langdurig beroep op deze voorziening. De doorstroom naar betaalde arbeid moest worden verhoogd en de afstemming van de bijstandsverlening op de individuele cliënten moest dit gaan ondersteunen. Het voornaamste middel hiervoor werd het vergroten van de gemeentelijke beleidsvrijheid bij de verlening en toekenning van de uitkeringen.

Naast vergroting van de effectiviteit trad ook de handhavingsproblematiek op de voorgrond. Een systeem van verscherpte controle aan de toegangspoort werd geïntroduceerd, aangevuld met een uitbreiding van de gegevensuitwisseling en een gewijzigde inrichting van het toezicht. Aanleiding voor deze maatregelen was dat de aandacht voor misbruik van socialezekerheidsvoorzieningen was toegenomen, en daarmee ook voor de economische en maatschappelijke schade die daarvan het gevolg was.¹⁰⁸ De grondslag hiervan vormde de constatering dat op uitgebreide schaal misbruik werd gemaakt van de regelingen¹⁰⁹ en dat de focus van de regelingen lag op inkomen, en niet op arbeid.¹¹⁰ Ook werd een nieuw normenstelsel ter bepaling van de hoogte van de uitkering vastgesteld, bestaande uit landelijke basisnormen en gemeentelijke toeslagen.¹¹¹

De genoemde verscherpingen bij toekenning en handhaving van de individuele bijstandsuitkeringen gingen gepaard met aanpassingen aan de hoogte van de uitkering die verband hield met het onder druk van de crisis buiten werking stellen van de Wet aanpassingsmechanismen minimumloon en sociale uitkeringen. De WAM voorzag in een automatische koppeling van de uitkeringshoogte aan het minimumloon en aan de gemiddelde loonstijgingen. De uitkeringen waren hiermee in beginsel welvaartsvast. Hoewel maar vijf procent van de werkenden daadwerkelijk tegen het minimumloon werkte, werd het wettelijk minimumloon door de koppeling met de uitkeringshoogte bepalend voor de inkomenspositie van miljoenen Nederlanders. Onder druk van de verslechterde economische omstandigheden werd de WAM regelmatig geheel of gedeeltelijk buiten werking gesteld via ad-hoc wetgeving.¹¹² Doordat ook de minimumlonen onder druk van de aanhoudende crisis werden verlaagd, kwam het in 1984 voor dat bovenop een 3%-verlaging van het minimumloon en het achterwege laten van een indexering van de sociale uitkeringen, minimumloners en minimum-uitkeringsgerechtigden een koopkrachtachteruitgang ondervonden van ongeveer 3%. Dit terwijl het inkomen van de

108 Zie o.a.: Stal, Van Ruth & Woldring 1993 en Brunt, Grotenberg & Ronden 1993.

109 Zo was het voor werkgevers vaak voordeliger voormalige werknemers te laten afvloeien naar de collectief gefinancierde WAO of vervroegd uit te laten treden via een zogeheten VUT-regeling, dan naar een uitkering uit de WW. Hierdoor lieten ook de werkloosheidscijfers een tijdlang een geflatteerd beeld zien.

110 Zo was het destijds bijv. mogelijk om met behoud van uitkering werkzaamheden beneden het eigen opleidingsniveau te weigeren.

111 Zie o.a.: Schell 1995, p. 79 en 80.

112 Die mogelijkheid was gecreëerd bij Wet van 17 december 1981, *Stb.* 742, 2.

modale werknemer gelijk bleef dan wel licht steeg met circa 0,5%.¹¹³ Deze maatregel werd gevolgd door een bevrozing tot eind 1989.¹¹⁴

Dit had onmiskenbaar tot gevolg dat de sociale ongelijkheid tussen inkomensgroepen toenam en het besteedbaar inkomen van de laagste inkomenscategorieën daalde.¹¹⁵

Tegen deze achtergrond wordt al duidelijk dat de beslagvrije voet ter hoogte van 90% van de bijstandsnorm op basis van de toen geldende Algemene Bijstandswet een bepaald knellende situatie moet hebben opgeleverd voor diegenen die door een derdenbeslag op hun inkomen werden getroffen. Extra wrang voor de schuldenaren, maar toch vooral voor schuldeisers, moet zijn geweest dat op inkomens uit sociale verzekeringen geen beslag mogelijk was. Grote groepen schuldenaren bleven buiten schot van het derdenbeslag en hadden in zekere zin een belang bij het in stand houden van de uitkeringssituatie.

2.3.3 Jaren negentig: welvaartsstaat

De jaren negentig van de twintigste eeuw waren optimistisch. Na het beëindigen van de Koude Oorlog en het verdwijnen van de Berlijnse Muur leek het kapitalisme het winnende staatsmodel. Tegelijkertijd trok de wereldeconomie aan, niet in de laatste plaats door toedoen van nieuwe informatietechnologie. Internet maakte wereldwijd furor en er werd gesproken over 'de nieuwe klant', een consument die digitaal goederen en diensten zou gaan aanschaffen en die de economie verder in de lift zou helpen. Deze propagering van consumentisme ging hand in hand met het toenemende aanbod van het door een lage rentestand goedkope krediet, waardoor de economische groei tot grote hoogte werd opgestuwd. Door het aanjagen van leengedrag stegen de consumptieve uitgaven spectaculair. Het leengedrag van burgers veranderde ingrijpend. Het werd steeds gebruikelijker om met behulp van persoonlijke of hypothecaire leningen consumptiegoederen aan te schaffen. In combinatie met het toenemend aantal tweeverdieners leidde dit tot een 'boom' in de huizenmarkt en een explosieve stijging van de huizenprijzen.

Van een economie gebaseerd op geldtransacties bewogen Nederland en de wereld richting een economie gebaseerd op krediet. Een combinatie van toegenomen computerkracht, rekenkundige¹¹⁶ en technologische ontwikkelingen maakte de ontwikkeling van complexe financiële handel en producten mogelijk. Doordat schulden werden gebundeld en verhandeld op de internationale kapitaalmarkt, begon krediet zich te gedragen als vermogensbestanddeel. Om de omzet op peil te houden, werden telkens nieuwe klanten voor complexe kredietproducten gezocht, de risico's werden verhandeld en gedeeld met investeerders en andere financiële instellingen. De financiële sector groeide door deze ontwikkelingen harder dan de productieve sector. Ook de inkomensstijging binnen de financiële sector liep exponentieel op ten opzichte

113 *Kamerstukken II 1984/85*, 18 687, nrs. 1-3 (MvT).

114 *Kamerstukken II 2009/10*, 24 515, nr. 183, p. 3. Indien de hoogte van de bijstandsuitkering ontoereikend was om in het sociale minimuminkomen van de bijstandsgerechtigde te voorzien, werd naar gelang zijn leefomstandigheden voorzien in een toeslag op basis van de Toeslagenwet.

115 Engbersen, Vrooman & Snel 1999, p. 74.

116 Rekenkundige ontwikkelingen in de zin van de ontwikkeling van nieuwe econometrische modellen.

van de inkomensstijgingen daarbuiten.¹¹⁷ De financiële sector, maar ook de samenleving als geheel, kreeg belang bij het in stand houden van de krediet economie. Daarop anticiperend werd het niet terugbetalen van aangegane schulden door schuldenaren een risicofactor die door de instellingen binnen de financiële sector op voorhand werd ingecalculeerd.

Ondanks de gestegen welvaart keerde de sociale gedachte van de verzorgingsstaat niet terug. De ideologie van flexibilisering van de arbeidsmarkt en de sociale zekerheid werd vanaf begin jaren negentig vanuit de Verenigde Staten over de rest van de wereld verspreid. Ook Nederland ontrok zich niet aan deze tendens. Verschillende ontwikkelingen gingen hierbij hand in hand: de definitieve afbraak van de centraal aangestuurde socialistische staten van het voormalige Oostblok bevestigden de hegemonie van het neoliberalistische gedachtegoed, de sociale onverschilligheid die samenging met de verregaande individualisering van de samenleving speelde een rol¹¹⁸ en mogelijk had men lessen getrokken uit het verleden waar het ging om fraude en oneigenlijk gebruik van sociale voorzieningen.

Daarbij kwam dat het eerdere beleid en de Stelselherziening Sociale Zekerheid niet het verwachte rendement hadden opgeleverd. Met name het beroep op de arbeidsongeschiktheidsverzekering¹¹⁹ bleef fors toenemen. De sterke nadruk op verder economisch herstel en sanering van het sociale zekerheidsstelsel wordt dan ook samengevat onder de noemer 'sociale vernieuwing': het bevorderen van de (arbeidsmarkt)participatie, het verbeteren van de re-integratie van mensen die buiten het arbeidsproces zijn geraakt en een actief arbeidsmarktbeleid.

Zeer tegen de zin van werknemerszijde kwamen de SER en werkgevers in 1991 tot een voorstel dat werd overgenomen door de CDA-PvdA regering en waarmee de WAO-uitkeringen werden verlaagd en waarbij de uitkeringshoogte werd gekoppeld aan leeftijd.

Met het aantreden van het tweede kabinet-Kok in 1994 werd onder het motto van het regeerakkoord *Keuzes voor de Toekomst* het creëren van werkgelegenheid centraal gesteld. Het regeerakkoord was ook voor het overige doordeesemd van een neoliberale geest. Een transitie van de verzorgingsstaat werd in gang gezet. Waar eerst de nadruk lag op inkomens- en bestaanszekerheidsgarantie, werden nu stappen gezet richting een activerende verzorgingsstaat, met een nadruk op werkgelegenheid en de internationale concurrentiepositie van het bedrijfsleven. Ook trok de overheid zich deels terug uit de socialezekerheidsvoorzieningen die in de voorafgaande decennia uit de collectieve middelen waren gefinancierd: een tweede stelselherziening van de sociale zekerheid werd in gang gezet. Meer concreet betekende dat: privatisering van de Ziektewet, gekoppeld aan een introductie van meer marktwerking. Premiedifferentiatie en concurrentie bij de uitvoering van de WAO en verscherping van de toegang tot de WW. De brede verplichte collectieve verzekeringsarrangementen werden vervangen door een ministelsel of een bijstandsstelsel. Grote groepen Nederlanders bleven goed beschermd tegen een terugloop in inkomsten door semicollectieve en private arrangementen. Echter, collectieve

117 Zie: Boon 2012, p. 86-119.

118 Dezelfde individualisering die door de verzorgingsstaat mede mogelijk was gemaakt.

119 Ook wel 'The Dutch disease' genoemd; zie o.a.: Goudswaard 2011, p. 21.

uitkeringen op grondslag van burgerschap werden zoveel mogelijk beperkt tot de minimale bestaanszekerheid.¹²⁰

De meest scherpe wijzigingen werden echter aangebracht in het arbeidsmarktbeleid. De arbeidsmarktparticipatie moest omhoog teneinde het uitkeringsvolume omlaag te brengen. Er werd een reeks banenplannen gecreëerd, de zogenaamde ‘Melkert’-banen, genoemd naar de PvdA-minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Ook won het idee terrein dat werkgelegenheid vooral gecreëerd wordt door het flexibiliseren van de arbeidsmarktverhoudingen teneinde het bedrijfsleven een optimale concurrentiepositie te bieden. Een en ander komt sterk naar voren in de memorie van toelichting bij de Arbeidstijdenwet,¹²¹ waaruit een trend spreekt tot terugtrek van de overheid naar het waarborgen van minimumnormen, en waarbij de sociale partners op bedrijfstak- en ondernemingsniveau¹²² een belangrijkere rol moeten gaan spelen.

Ook op de minimale bestaanszekerheid, zoals die wordt gegarandeerd door de Algemene Bijstandswet, werd beknipt. Zo werd de personenkring verkleind door het afschaffen van de bijstand voor 16- en 17-jarigen en er werden extra voorwaarden gesteld aan het verkrijgen van bijstand, het sanctiebeleid werd aangepast en de controleerbaarheid vergroot.

De uit 1980 stammende Wet aanpassingsmechanismen minimumloon en sociale uitkeringen werd in 1991 vervangen door de Wet koppeling met afwijkingmogelijkheden. Deze wet had als uitgangspunt dat het minimumloon en de uitkeringen conform de gemiddelde loongroei zouden worden geïndexeerd, behoudens twee afwijkinggronden: een bovenmatige loonontwikkeling en een zo sterke toename van het aantal uitkeringsgerechtigden dat een aanzienlijke verhoging van belastingen en premies noodzakelijk zou zijn. Op grond hiervan werden in 1991 het minimumloon en de bijstand verhoogd conform de contractloonontwikkeling. In 1992 werden de aanpassingen gematigd, gevolgd door een periode van bevriezing van het minimumloon en de sociale uitkeringen tussen 1993 en 1995.¹²³

In 1996 werd de Algemene Bijstandswet, die Nederland sinds 1963 kende, vervangen door de Algemene bijstandswet¹²⁴ – met een kleine b.

Met de invoering van de Abw werd ernaar gestreefd de wettelijke voorwaarden te scheppen voor een effectievere bijstandverlening. Aan dit streven lag een drietal concrete doelstellingen ten grondslag:

- een doeltreffender bevordering van de zelfstandige bestaansvoorziening;
- een zuiverder afstemming van de bijstand op de specifieke omstandigheden van het individuele geval;
- een verbeterde afstemming van de Abw op andere voorzieningen.

120 Roebroek & Hertogh 1998, p. 451 e.v.

121 Wet van 23 november 1995, Stb. 1995, 598.

122 Waaronder de ondernemingsraden.

123 *Kamerstukken II 2009/10*, 24 515, nr. 183, p. 3.

124 Wet van 12 april 1995, Stb. 1995.

Deze doelstellingen werden voornamelijk geoperationaliseerd door de beslissingsbevoegdheid omtrent individuele toekenning en controle te decentraliseren en te verschuiven richting gemeenten.

Voor waar het de hoogte van de uitkering betrof: de aanpassingen aan het individuele geval brachten mee dat er voor volwassen bijstandsgerechtigden nog slechts drie landelijke inkomensnormen golden: 50% van het minimumloon voor alleenstaanden, 70% voor eenoudergezinnen en 100% voor paren. Voor de zogenoemde woningdelers – die in 1985 een eigen bijstandsnorm hadden gekregen – kon dit een inkomensachteruitgang van 10% inhouden. De nieuwe Abw bracht mee dat in beginsel iedere bijstandsgerechtigde zich beschikbaar diende te stellen voor betaald werk.¹²⁵

In gevallen waarin de kosten van bestaan door de landelijke normbedragen niet werden gedekt, kon de gemeente op basis van haar beslissingsbevoegdheid aan alleenstaanden en eenoudergezinnen een toeslag van maximaal 20% toekennen. De nieuwe Abw bood gemeenten daarnaast nog een aantal beïnvloedingsmogelijkheden en een zekere beleidsvrijheid waar het ging om het toekennen van toeslagen en kortingen, de hoogte van het drempelbedrag van de bijzondere bijstand voor uitkeringsgerechtigden die noodzakelijke bijzondere kosten moeten maken, de wijze van uitkering van deze bijzondere bijstand en het eventueel te voeren sanctiebeleid. Deze beleidsvrijheid diende te worden vastgelegd in verordeningen, welke verordeningen op hun beurt weer mochten worden gewijzigd.¹²⁶ Hiermee ontstond, zeker landelijk gezien, ruimte voor rechtsongelijkheid en rechtsonzekerheid in het toekennen van bestaanszekerheid op minimumniveau.

In samenhang met de wijzigingen op het gebied van de arbeidswetgeving leidden de uitkomsten van de stelselherziening in de jaren negentig tot decollectivering en selectiviteit van bescherming op basis van arbeidsrechtelijke bescherming.¹²⁷ De geest van het bedrijfsleven die door de Nederlandse en Europese sociale politiek waarde, de teloorgang van Europese sociale solidariteit en de intrede van op Amerikaanse leest geschoeide flexibiliteit, werd in heel Europa echter kritisch bekeken.¹²⁸

Met de groei van de werkgelegenheid lijkt het in die tijd echter beter te gaan: er was sprake van een licht verminderd beroep op Werkloosheidswet en Algemene Bijstandswet, en de arbeidsmarktparticipatie stijgt scherp: deze tendens is echter grotendeels toe te schrijven aan nieuwe toetreders op de arbeidsmarkt.¹²⁹ Deze nieuwe toetreders bestaan vooral uit vrouwen. In de jaren negentig werd in steeds meer huishoudens door twee personen gewerkt,¹³⁰ het einde van het kostwinnersmodel van de eerste decennia na de oorlog. Door de toename van het tweeverdienersmodel stijgen de gemiddelde gezinsinkomens. Veel huishoudens beschikken

125 Met uitzondering van mensen ouder dan 57,5 jaar en alleenstaande ouders die een kind jonger dan 5 jaar verzorgen.

126 Ter Beek e.a. 1995, p. 1-9.

127 Engbersen, Vrooman & Snel 1999, p. 76 en 77.

128 Zie: Judt 2005, p. 777 e.v.

129 Engbersen, Vrooman & Snel 1999, p. 77.

130 Deze tendens was al vanaf de jaren tachtig ingezet.

daardoor over hogere spaartegoeden dan voorheen en zijn vaak ook in het bezit van andere financiële producten. Logischerwijs werd het derdenbeslag hierdoor een populair alternatief voor beslag op (on)roerende zaken door schuldeisers.¹³¹

Het derdenbeslag ontsnapt ook niet aan het oog van de wetgever. In 1991 werd beslag op sociale uitkeringen mogelijk.¹³² Tot die tijd was dat in het algemeen niet mogelijk,¹³³ zodat schuldeisers bij een schuldenaar – uitkeringsgerechtigde – veelal geen verhaal konden halen. In april 1991 werd de regeling van beslag op loon uitgebreid tot beslag op sociale uitkeringen en andere periodieke betalingen. Overigens is de reden dat het in 1991 mogelijk werd om beslag te leggen op sociale uitkeringen, dat deze uitkeringen door het gestegen welvaartspeil nagenoeg gelijk waren geworden aan het minimumloon. De regering vond het gehanteerde onderscheid om die reden niet langer gerechtvaardigd.¹³⁴ In veel opzichten een terechte keuze: door het wetsontwerp ontstond er rechtsgelijkheid tussen loontrekkenden en uitkeringsgerechtigden. De regering meent tevens dat het wenselijk is om “ook degenen met een minimuminkomen aansprakelijk te houden en enig verhaal te laten bieden voor de schulden die zij aangaan. Zou de beslagvrije voet de bijstandsnorm evenaren, dan zouden zij geen enkel verhaal bieden. Voor sommigen zou dat de verleiding kunnen inhouden schulden aan te gaan zonder die te willen betalen. Anderzijds zou menigeen weigeren hen krediet te geven, zodat iemand met een minimuminkomen zelfs niet, als dat eens nodig mocht zijn, zijn levensbehoefte op krediet zou kunnen kopen.”¹³⁵ Daaraan zou kunnen worden toegevoegd dat gelijk-trekking tussen werkenden en uitkeringsgerechtigden een armoedeval voorkomt in het geval uitkeringsgerechtigde beslagenen weer aan het werk zouden willen gaan. In die zin past deze keuze binnen de overige keuzes die in deze tijd worden gemaakt: het nemen van eigen verantwoordelijkheid door en het aansprakelijk houden van de burger. Deze wetwijziging houdt tevens een versterking in van de positie van ondernemers die verhaal zoeken bij hun schuldenaren, wat zowel past binnen het neoliberalistische streven de positie van het bedrijfsleven te versterken als binnen het stelsel van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering dat de schuldeiser de bevoegdheid verleent om in rechte nakoming van een verbintenis te vorderen.

Overigens worden private schulden hiermee voor het eerst in de Nederlandse geschiedenis publieke schulden, waarmee de problematiek van private schulden hoger op de politieke agenda werd gezet. In de parlementaire discussie bij de invoering van de Wet op het uitkeringsbeslag werd een voorschot genomen op de zeven jaar later ingevoerde Wet schuldsanering natuurlijke personen.¹³⁶

131 De toegenomen populariteit van het derdenbeslag blijkt uit de toenemende interesse voor de mogelijkheid beslag te kunnen leggen op kredietruimte, waarbij het krediet als een vordering en dus een vermogensbestanddeel werd beschouwd. Ondanks het toegenomen aantal en typen kredietfaciliteiten bleef beslag op kredietruimte onmogelijk gedurende de jaren negentig. Zie o.a.: Van der Lely & De Bruyn Ouboter 2001, p. 190 en 191 en HR 29 oktober 2004, *RvdW* 2004, 123 (*Van den Bergh/Van der Walle en ABN-AMRO*), *JOW* 2005, 59, *JOR* 2004, 338 m.nt. Van Hees, *JOL* 2004, 558, *JBPr* 2004, 68 m.nt. Jongbloed, *NJ* 2006, 203 m.nt. H.J. Snijders, *Tvl* 2005, 9 m.nt. Verstijlen, *Ondernemingsrecht* 2005, 23 m.nt. Spanjaard.

132 Wet van 13 december 1990, *Stb.* 605.

133 Behoudens t.b.v. onderhoudsverplichtingen.

134 *Kamerstukken II 1982/83*, 17 897, nrs. 1-3, p. 10 (MvT).

135 *Idem*, p. 9.

136 *Bijlagen Handelingen II 1988/89*, 17 897, nr. 19.

Kritische kanttekeningen zijn evenwel te maken: via een omweg betaalt de belastingbetaler de schulden van een uitkeringsgerechtigde die niet wil betalen. Daarnaast ontbreken humanitaire overwegingen en sociale argumenten bij het vaststellen van de hoogte van het vrij te laten bedrag. Ten onrechte wordt geen belang gehecht aan factoren op macro-economisch niveau, zoals het feit dat bepaalde noodzakelijke artikelen – zoals de auto, maar ook een computer – door minima niet meer zonder ondersteunende kredietfaciliteiten kunnen worden aangeschaft. De kredietsamenleving heeft deze ontwikkeling bovendien gestimuleerd met als gevolg dat veel burgers, waarvan een aanzienlijk deel door niet-verwijtbare oorzaken zoals werkloosheid in de schulden komt, in de positie komen dat zij – nagenoeg – levenslang de aangeane schulden zullen moeten afbetalen en zullen moeten rondkomen op een beneden-minimumniveau.¹³⁷

Gelijksoortige kritiek kwam ook uit de hoek van de gemeentelijke kredietbanken: het beslag op uitkeringen en vrijwillige schuldhelpverlening werkten als communicerende vaten, waarbij het voor schuldeisers aantrekkelijker was om beslag te leggen dan om mee te werken aan vrijwillige schuldhelpverlening.¹³⁸

Ook in deze kritiek valt te beluisteren dat de tijd rijp was voor een andere benadering van schuldenaren: men kon moeilijk een privépersoon bij wijze van straf het hele leven aan de bedelstaf houden voor problemen die de hele samenleving aangingen. Het duurde echter nog tot 1998 totdat de gewenste wijziging in de Faillissementswet tot stand kwam.

Begin jaren negentig veranderde zowel op macro- als op microniveau de visie ten opzichte van schuldeisers en schuldenaren. Waar onder andere het IMF en de wetgever voordien het meest zagen in liquidatie van het vermogen van een schuldenaar ten bate van de schuldeiser, verschoof de aandacht naar sanering van de financiële situatie van de schuldenaar in ruil voor gewenst gedrag. Her en der worden grenzen gesteld aan de rechten van schuldeisers tegenover schuldenaren die niet tot betalen in staat zijn onder het adagium dat rechtstoepassing iemand niet tot de bedelstaf mag brengen en geen onmenselijke gevolgen mag hebben.¹³⁹ De aanpak van schuldenproblematiek wordt meer en meer gezien in het licht van een aanpak die is gebaseerd op economische principes. Op mondiaal niveau geldt dit voor het plan Brady: een spraakmakend voorstel dat een combinatie van schuldverlichting en kwijtschelding combineerde teneinde de schuldenlast van de ontwikkelingslanden te verlichten.¹⁴⁰ Een belangrijk onderdeel van dat plan was kwijtschelding van een deel van de schulden in ruil voor onder meer liberalisering van de markt.

In Nederland komt de wetgeving waarbij schuldenaren in bescherming worden genomen aanvankelijk schoorvoetend tot stand. Zo komt in 1990 de Wet op het consumentenkrediet¹⁴¹ tot stand, die schuldenaren moet gaan beschermen tegen onder andere uitwassen in de vaststelling van de rentevoet door beroeps- of bedrijfsmatige kredietgevers. Deze wet heeft echter

137 Huls 1989, p. 521-525.

138 Huls 1992, p. 181-200.

139 Zie o.a.: Meijknecht 1987.

140 Dit plan was vernoemd naar Nicolas Brady, de Amerikaanse minister van Financiën die in 1989 dit voorstel lanceerde.

141 Wet van 4 juli 1990, *Stb.* 1990, 530.

een beperkt toepassingsbereik en kan niet verhinderen dat consumptieve en hypothecaire kredieten in de loop van de jaren negentig ruimhartig worden verleend.

Pas veel later wordt ook de schuldenproblematiek van particulieren serieus genomen: de Faillissementswet wordt uitgebreid met een derde titel: *Schuldsaneringsregeling natuurlijke personen*, waarmee de weg vrij wordt gemaakt voor schuldenaren die bereid zijn de aangegane schulden terug te betalen en die dankzij interventie van een rechterlijke uitspraak niet levenslang aansprakelijk hoeven te worden gehouden voor hun schulden.¹⁴² Hiermee wordt uitwerking gegeven aan een reeds tien jaar daarvoor geformuleerd voornemen, uitgesproken ten tijde van de voorbereiding van de Wet op het Uitkeringsbeslag:

“De Kamer, gehoord de beraadslaging; overwegende dat binnenkort de Faillissementswet wordt gewijzigd, mede op basis van het rapport van de commissie-Mijnssen; overwegende, dat daarbij mede de positie van privé-personen in een faillissementssituatie aan de orde komt; voorts overwegende, dat het wenselijk is dat de schuldenlast van privé-personen, niet ondernemer zijnde, na verloop van tijd beëindigd wordt; verzoekt de regering, de mogelijkheden daartoe te onderzoeken en de Kamer van de bevindingen op de hoogte te stellen, en gaat over tot de orde van de dag.”¹⁴³

Hiermee kan worden geconcludeerd dat bescherming van de positie van privépersonen en het bieden van een mogelijkheid tot economische rehabilitatie ook door de wetgever als de meest wenselijke uitkomst wordt gezien. Een duidelijke vingerwijzing dat een adequate schuldhulpverlening een definitieve plek heeft verworven op de Nederlandse politieke agenda. De afweging met de belangen van de concurrente schuldeisers, die de belangrijkste crux vormden in de Wet op het uitkeringsbeslag, valt ditmaal echter minder in het voordeel van de schuldeisers uit. De invoering van de Wsnp brengt ontegenzeggelijk met zich mee dat de positie van met name de concurrente schuldeisers averij oploopt.

2.3.4 21ste eeuw: van welvaartsstaat naar participatiestaat

Begin 21ste eeuw is het pessimisme wat de klok slaat. Met het uiteenspatten van de internetbubbel in 2000 werd duidelijk dat economische groei en welvaart geen vanzelfsprekendheid zijn. De intrede van de euro wordt ondergesneeuwd door de terroristische aanslagen waardoor New York en Washington worden getroffen op 11 september 2001. In de jaren daarna volgen aanslagen op andere steden, waaronder Madrid, Londen en Casablanca. De kwetsbaarheid van de instituties die de economische groei van de jaren negentig hadden vormgegeven, was hiermee geïndiceerd.

De opkomst van het populisme, dat ook na de moord op Pim Fortuyn opnieuw gedaante krijgt, geeft een nieuwe toon aan het politieke debat. Er klinkt een nieuwe stem in het politieke spectrum die de vanouds als uiterst rechts-conservatief geduide kritiek op de multiculturele samenleving koppelt aan een eis om sociale bescherming van zwakkeren in de samenleving. Door de roep van de kiezer komt het sociaaldemocratische poldermodel onder druk te staan.

142 Wet van 25 juni 1998, *Stb.* 1998, 445.

143 *Bijlagen Handelingen II* 1988/89, 17 897, nr. 19.

Verdere onrust ontstaat in 2007, wanneer blijkt dat Amerikaanse huizenbezitters hun hypotheek niet kunnen afbetalen. Het blijft niet bij een Amerikaans probleem. De kredieteconomie is een mondiaal gegeven. De internationale interdependentie en alomvattende rol daarin van globaal opererende banken en financiële instituties maakt duidelijk dat lokale en nationale economieën kwetsbaarder zijn voor tegenslag die elders in de wereld ontstaat. De economie raakt in een duikvlucht met de bankencrisis in 2008. De waarde van de vermogensbestanddelen van banken en investeerders, zoals pensioenfondsen, verdampt nagenoeg grotendeels en banken zijn zeer terughoudend in het verstrekken van kredieten.

Naast de Amerikaanse, raken ook de Europese hypotheekmarkten in de problemen. Nederland vormt hierop geen uitzondering: ronduit slecht is het gesteld met het in onroerend goed geconsolideerd vermogen van de Nederlandse huishoudens, door het imploderen van de huizenbubbel is men er niet in geslaagd het economisch potentieel van de in de jaren negentig royaal met hypotheken bezwaarde goederen te fixeren. Ondanks de dalende gemiddelde huizenprijs hebben Nederlandse huishoudens de hoogste langlopende schuld van de eurozone, uitgedrukt als percentage van het bruto binnenlands product. Het totaal aan langlopende schulden van alle Nederlandse huishoudens steeg van 56% van het bnp in 1995 tot meer dan 125% in 2011. Ruim 90% hiervan wordt gevormd door hypotheekschulden.¹⁴⁴

Een ander punt van aandacht is de naoorlogse babyboomgeneratie die de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt, terwijl de cohorten van jongere generaties al decennia in aantal slinkende zijn. Hierdoor neemt zowel de druk op de collectieve voorzieningen als op de pensioenpotten toe.

De Europese staatsschuldencrisis brengt daarbovenop een strikte, bovenstatelijke begrotingsdiscipline met zich mee, die de marges voor het voeren van een sociaal beleid minimaliseren. In deze sfeer van gedwongen bezuinigingen worden sociale verantwoordelijkheden op het gebied van inkomen en zorg verlegd van de overheid naar burgers zelf, de participatiesamenleving wordt geboren. De troonrede van 17 september 2013 stelt dat de verzorgingsstaat zal transformeren naar een zogenoemde participatiesamenleving. Sindsdien vindt de nodige discussie plaats over wat die participatiesamenleving inhoudt. De expliciete link met de transformatie vanuit de verzorgingsstaat impliceert echter dat het hier – mede – gaat om economische participatie. Onder druk van de Europese 3%-norm, die de lidstaten van de Europese Unie in het kader van het Verdrag van Maastricht hebben afgesproken, zal de vangnetfunctie van het socialezekerheidsstelsel mogelijk steeds verder worden afgebroken. Het participatievoornemen van overheidswege ten spijt steeg het aantal mensen met een bijstandsuitkering recentelijk nog van 274.000 in 2007 naar ruim 400.000 in januari 2014.¹⁴⁵

144 Zie: CBS-publicatie *Hypotheekschuld in Nederland*, te raadplegen via: www.cbs.nl/NR/rdonlyres/EC5E7E8A-8A14-4A51-BC57-8F2464BEAEC0/0/HypotheekschuldinNederland.pdf.

145 <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=03763&D1=8&D2=0,2,4,6,12,22,32,42,52,62,%28l-6%29-l&VW=T>.

Deze bijstandsuitkering wordt sinds 1 januari 2004 verleend op basis van de Wet werk en bijstand,¹⁴⁶ die de voorheen geldende Abw heeft vervangen.

Het uitgangspunt van de Wwb is om te komen tot een meer activerend stelsel van bijstand naar werk. Het verstrekken van bijstand moet geen doel op zich zijn, maar een tijdelijk noodverband dat gecombineerd wordt met het re-integreren van mensen naar werk.¹⁴⁷ Anders gezegd, de Wwb stelt werk boven inkomen en legt de nadruk op de preventie van bijstandsfankelijkheid en op de re-integratie van bijstandsgerechtigden. Ook gaat de Wwb uit van een strenger fraudebeleid en een strengere handhaving daarvan: een systeem van dwingende controles en het classificeren van onjuist gebruik van uitkeringen als fraude werd in de nieuwe wet opgenomen. Het verkleinen van het aantal mensen in de Wwb werd een volledig financieel belang van de gemeenten, een verdere decentralisering van controle op de uitvoering van de bijstandsverstrekking.

Voor waar het gaat om de hoogte van de uitkering, kozen het kabinet en de sociale partners in de jaren 2004 en 2005 voor het handhaven van een nullijn. Deze nullijn werd primair ingegeven door de ratio dat een hogere stijging van lonen en uitkeringen potentieel schadelijk werd geacht voor de werkgelegenheidsontwikkeling. Doordat de wettelijke berekeningssystematiek zou leiden tot een stijging van het minimumloon en de uitkeringen werd besloten te ontkoppelen. Hierdoor werd de gekozen nullijn ook daadwerkelijk gerealiseerd voor minima en bijstandsgerechtigden. In het Centraal Akkoord van 2004 werd besloten de koppeling tussen lonen en uitkeringen met ingang van 2006 volledig te herstellen.¹⁴⁸ Onder druk van de bezuinigingen wordt per 1 januari 2015 echter het aantal kindregelingen (kindgebonden toeslagen) teruggebracht van elf naar vier stuks, waardoor voor veel huishoudens het inkomen verder zal afnemen. In de bijstand wordt tevens de 'kostendelersnorm' ingevoerd, waarbij de bijstandsuitkering lager wordt naarmate meer personen hoofdverblijf hebben in dezelfde woning. Deze norm zal van overeenkomstige toepassing worden verklaard op de beslagvrije voet in artikel 475d lid 3.

Uit het voorgaande wordt duidelijk dat de discussie omtrent de hoogte van de bijstandsuitkering vaak niet is gebaseerd op daadwerkelijke financiële armslag om aan een basisbehoeftepakket te kunnen voldoen, maar veel eerder de uitkomst is van factoren als beschikbare rijksbegrotingsruimte, politieke wenselijkheid en tertiaire effecten zoals de wenselijkheid tot het intreden in de arbeidsmarkt en het voorkomen van de zogenaamde armoedeval.

Inmiddels is er nieuwe bijstandswetgeving aangekondigd. De Wet werk en bijstand zou aanvankelijk worden vervangen door de Wet werken naar vermogen, waardoor de Wajong, de sociale werkplaatsen en de bijstand volledig onder gemeentelijk toezicht zouden komen. Inmiddels is dit wetsvoorstel van de baan en vervangen door de Participatiewet, die per 1 januari 2015 in werking zal treden. Het gemeentelijk toezicht en beleid zijn er daarbij op

¹⁴⁶ Wet van 9 oktober 2003, *Stb.* 2003, 375.

¹⁴⁷ *Kamerstukken II* 2007/08, 29 674, nr. 21.

¹⁴⁸ *Kamerstukken II* 2009/10, 24 515, nr. 183, p. 3.

2 De voorgeschiedenis en sociaal-maatschappelijke context van de beslagvrije voet

ingericht toe te zien op een activerend karakter van de bijstandsvoorziening. Wie een uitkering krijgt wordt verplicht tot een permanente zoektocht naar een baan, ofwel in het vergaren van competenties om een baan te krijgen of tot het verrichten van vrijwilligerswerk of anderszins maatschappelijk verantwoorde activiteiten.

De ontwikkelingen in de bijstandswetgeving staan niet ver verwijderd van de eerdergenoemde beginselen van de participatiestaat. In de participatiesamenleving wordt sociale zekerheid weer een verantwoordelijkheid van burgers voor zichzelf en hun omgeving, waarbij de actieve verantwoordelijkheid voor de bijstandsgerechtigde eruit bestaat om nu juist niet van die bijstandsuitkering afhankelijk te zijn en te blijven.¹⁴⁹ In zekere zin laat de participatiestaat zich hiermee kenschetsen als post-operationele verzorgingsstaat, in zijn ultieme consequentie vergelijkbaar met de situatie van voor inwerkingtreding van de Armenwet 1912 en Algemene Bijstandswet in 1965, toen bijstandsverlening van overheidswege nog was gekoppeld aan de grondslag van 'volstrekte onvermijdelijkheid', wanneer kerkelijke en particuliere instellingen niet thuis gaven.¹⁵⁰

De urgentie van deze situatie lijkt in het bewustzijn van veel Nederlanders ver weg. Door het grote aantal tweeverdieners en de kleine gezinnen kunnen de meeste Nederlanders goed rondkomen. Zo is in de periode 2000-2012 zowel het gemiddelde inkomen, als het (gestandaardiseerde) gemiddelde besteedbare inkomen gestegen.¹⁵¹ De economische crisis heeft ook het ongebreidelde consumentisme een halt toegeroepen, de spaartegoeden van Nederlanders zijn volgens een bericht van 4 maart 2013 nog niet eerder zo hoog geweest.¹⁵²

Daarbij moet echter wel bedacht worden, dat ook de eerdergenoemde schuldenlast tot een hoogte is gestegen die in de Nederlandse geschiedenis geen precedent kent. Veel Nederlanders betalen maandelijks grote bedragen voor de aflossing, kapitaalopbouw en rente van de op hun woonhuis rustende hypotheekschuld. Een niet genoemd deel van de spaartegoeden kan dan ook worden weggestreept als kapitaalopbouw ter aflossing van een (bank)sparhypotheek. In het geval dat de hypotheek strekt ter financiering van een woning die sterk in waarde is gedaald, vertegenwoordigt dat spaartegoed geen reëel opgebouwd vermogen.

Voor veel Nederlanders zal het beperkte of zelfs tekort aan eigen vermogen geen acute problemen opleveren. Maar ondanks dat het merendeel weinig of geen negatieve gevolgen van de crisis ondervindt, zullen de lasten van de recessie op microniveau in het huidige arbeidsrech-

149 Tot op zekere hoogte is deze ontwikkeling strijdig aan het gegeven van de natiestaat 'an sich'. Zie hierover meer uitgebreid: Trommel & Van der Veen 1999, p. 24 e.v.

150 Met deze ontwikkeling is al een begin gemaakt. Vanaf het begin van de 21ste eeuw zijn door diverse kerken en particuliere instellingen plaatselijk voedselbanken ingesteld. Het aantal huishoudens dat een beroep deed op de voedselbanken groeide in 2013 met 30% t.o.v. 2012. In maart 2014 maakten wekelijks 85.000 Nederlanders gebruik van voedselpakketten van de voedselbank; *Feiten en Cijfers Voedselbanken Nederland Maart 2014*, p. 1, te raadplegen via: www.voedselbankennederland.nl/nl/feiten-cijfers-en-filmpjes.html). Ook de opkomst van de zogenaamde broodfondsen voor ZZP'ers kan in deze context worden gezien.

151 <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=70843ned&D1=a&D2=0&D3=0&D4=a&HDR=G1,G2,G3&S TB=T&VW=T>.

152 Zie: www.sparen.nl, een blog van het CBS over spaargedrag en spaartegoeden van Nederlanders. Het bericht is te raadplegen via: <http://weblog.sparen.nl/spaartegoed-nederland-bereikt-hoogtepunt>.

telijke en sociale zekerheidsklimaat niet evenredig neerslaan. Degenen die hun baan kwijt raken, worden bij een voortdurende werkloosheid zwaarder getroffen dan in eerdere periodes van economische neergang. Het recht op een WW-uitkering eindigt eerder dan voorheen, waardoor werklozen relatief snel moeten terugvallen op een bijstandsuitkering. Die is gewoonlijk lager, en staat vooral in schril contrast met de in verhouding sterk gestegen gemiddelde inkomens. Vooral wanneer in betere tijden grote financiële verplichtingen zijn aangegaan, kan de krapte in de portemonnee pijnlijk worden. De ruimte die mensen dan kunnen inleveren aan vrij besteedbaar inkomen, is beperkt. Bovendien wordt bij de bijstandsuitkering, anders dan bij de WW-uitkering, het eigen vermogen en neveninkomsten grotendeels in mindering gebracht op de uit te keren bedragen. De financiële terugval kan mede hierdoor lastiger op te vangen zijn naarmate de werkloosheid langer duurt, doordat grotere uitgaven niet langer uit te stellen zijn of een eventuele buffer aan spaargeld slinkt.

Doordat in de loop van de afgelopen tien, vijftien jaar de inkomensongelijkheid is toegenomen,¹⁵³ zullen Nederlanders die ten gevolge van baanverlies op of onder bijstandsniveau terecht komen, een diepere inkomensval maken dan in de afgelopen veertig jaar het geval is geweest. Bijgevolg geldt hetzelfde voor diegenen die door een derdenbeslag op het inkomen worden getroffen.

Armoede treft niet alleen mensen die roekeloos met geld omgaan. De economische crisis, al dan niet in combinatie met wijzigingen in het arbeidsrecht, flexibilisering van arbeidscontracten en het toenemend aantal echtscheidingen leiden ook tot armoede onder werkenden, waarbij met name kinderen en vrouwen worden getroffen. Door de gestegen woon- en zorgkosten komen velen van hen al snel in een positie waarin de eerder aangegane verplichtingen niet langer kunnen worden nagekomen. Het is deze groep die de prijs betaalt voor de krediet samenleving van de jaren negentig en de economische crisis.

Deze groep zal volgens een aantal Nederlandse topeconomen ook in Nederland steeds groter worden. Doordat de factor arbeid sinds 1980 terrein verliest ten gunste van kapitaalverschaffers en de top van het management brokkelt de middenklasse af.¹⁵⁴ Niet alleen automatisering, robotisering en offshoring zijn hieraan debet, de middenklasse staat tevens onder druk door toenemende lastenverzwaringen en afnemende publieke voorzieningen.¹⁵⁵

Een toenemend aantal huishoudens komt na een inkomensval in betalingsproblemen door kosten die voortvloeien uit de decentralisering van voormalige overheids(zorg)taken en het doorgaans verplichte karakter van het treffen van particuliere maatregelen. Kosten voor zorg en kinderopvang moeten bijvoorbeeld eerst voldaan worden, waarna een gedeelte van het bedrag via een toeslagenstelsel terug kan worden verkregen. En dat geldt niet alleen voor de kosten van de zorg en kinderopvang. De Rijksoverheid en gemeenten hebben een groot aantal verschillende regelingen gecreëerd, waarvan huishoudens rond het bestaansminimum

153 Soede, Vrooman & Wildeboer Schut 2009, p. 44.

154 J. van Duijn in: 'Middenklasse brokkelt af', *Trouw* 3 maart 2014, p.13.

155 R. van der Ploeg & S. Eijffinger, idem, *Trouw* 3 maart 2014, p. 13.

financieel afhankelijk zijn. De veelheid en complexiteit van deze regelingen maakt de uitkomst van de berekeningen en terugvordering vaak onvoorspelbaar, waardoor probleemschulden ontstaan. Een toekenning van een voorschot kan van de ene op de andere dag worden herberekend en teruggevorderd, waarvoor de betreffende overheidsdienst¹⁵⁶ vaak bijzondere mogelijkheden tot verhaal en beslaglegging ter beschikking staan. In het in opdracht van de KBvG uitgevoerde onderzoek en rapport *Paritas passé* wordt een nauwgezet beeld gegeven van de complexiteit van de bijzondere incassobevoegdheden van diverse schuldeisers. Er wordt beschreven hoe de diverse verhaalsmethoden (beslag, verrekening en incasso) in de praktijk uitwerken en de complexe en knellende situaties die daardoor vaak ontstaan voor de individuele schuldenaar en tevens hoe concurrente schuldeisers hierdoor vaak buitenspel worden gezet. Een van de conclusies van het rapport is dat mensen steeds vaker onder het wettelijke bestaansminimum terechtkomen door een opeenstapeling van beslagleggingen en andere vormen van verhaal. Daarnaast wordt geconcludeerd dat het beginsel van de ‘paritas creditorum’, de uit het privaatrecht voortvloeiende gelijkheid van schuldeisers, hierdoor in de praktijk is verworden tot een wassen neus.¹⁵⁷

Ook de Nationale ombudsman wijst op de knellende situatie van veel minima. In het rapport *In het krijt bij de overheid* wordt mede geschetst hoe de verantwoordelijkheid voor de controle van de hoogte van de ontvangen vergoedingen bij de burger zelf wordt gelegd. De financiële zelfredzaamheid die dit van mensen vraagt, is niet iedereen gegeven.¹⁵⁸ Sterker nog, uit diverse sociaalwetenschappelijke onderzoeken komt naar voren, dat financiële schaarste en de stress van het leven op de rand van een bestaansminimum leidt tot een blikvernaauwing waarbij de kans op het nemen van onoordeelkundige en onverstandige beslissingen groter wordt naarmate de duur van de schaarstesituatie langer standhoudt. Een van die onverstandige beslissingen kan het aangaan van leningen inhouden om eerdere schulden af te dekken.¹⁵⁹ Leven op bijstandsniveau vraagt om capaciteiten die juist bij uitstek in een situatie van leven op het bestaansminimum onder druk staan. Tel daarbij op de pro-activiteit en eigen verantwoordelijkheid die de Wet werken naar vermogen aan bijstandsgerechtigden oplegt en het mag duidelijk zijn dat een leven op het bestaansminimum veel van mensen vraagt, zeer veel stress met zich meebrengt en een gemoedstoestand teweegbrengt die de financiële risico's die deze mensen lopen potentieel verder vergroot.

Het gaat daarbij om steeds meer Nederlanders voor wie deze situatie geheel of ten dele geldt. Er zijn steeds meer huishoudens met betalingsproblemen: 22% van de huishoudens met een laag inkomen en 4% van de overige huishoudens kampte in 2011 met het afbetalen van uitstaande schulden: dit tegenover respectievelijk 7% en 2% in 2000. Velen rapporteren problemen te hebben met het serveren van een warme maaltijd om de andere dag, het kopen van nieuwe kleding, verwarmen van het huis, te eten vragen van familie en vrienden, of om jaarlijks een week op vakantie te gaan.¹⁶⁰

156 Waaronder de Belastingdienst, waterschappen, gemeenten en het ZIN.

157 Jungmann e.a. 2012.

158 N.o. 17 januari 2013, 2013/03 (*In het krijt bij de overheid*).

159 Mullainathan & Shafir 2013.

160 <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=70264ned&D1=a&D2=30-31&D3=a&VW=T>.

Schuldenaren en minima zijn niet de enige gedupeerden van het ontstane systeem van bijzondere verhaals- en beslagbevoegdheden. Vaak is er voor concurrente – private – schuldeisers niets te halen, omdat overheidsinstellingen en andere preferente schuldeisers¹⁶¹ alles wat te verdelen viel al hebben opgesoupeerd. Zonder de mogelijkheid tot toelating tot de Wsnp zou daarom sprake zijn van een situatie waarin noch liquidatie ten behoeve van de private schuldeisers bestaat, noch sanering ten behoeve van de concurrente schuldenaren. Deze laatste vallen overigens vaak ook met toepassing van de Wsnp buiten de boot. Zonder de verantwoordelijkheid voor het ontstaan van de crisis eenzijdig neer te willen leggen bij banken, verzekeraars of toezichthoudende overheidsorganen mag toch voorzichtig gesignaleerd worden dat de risico's en de afwenteling van de schuldenlast die is ontstaan als gevolg van de kredietsamenleving van de jaren negentig en de daaropvolgende crisis onevenredig neerslaan bij midden- en kleinbedrijf en mensen met een langdurig laag inkomen.

De eerdergenoemde rapporten *In het krijt bij de overheid* en *Paritas passé* vragen aandacht voor dit probleem. De sociale grondrechten die hierbij in het geding zijn, roepen de vraag op of er binnen de genoemde thema's ruimte is voor een andere belangenafweging. Een belangenafweging die recht doet aan de sociale waardigheid van de schuldenaar, en waarbij het Vrij te laten bedrag¹⁶² wordt gebaseerd op ijkpunten die recht doen aan een reëel bestaansminimum, en waarbij ook wordt voorzien in een reële mogelijkheid tot verhaal door concurrente schuldeisers.

De wetgever heeft in zijn reactie op het rapport *Paritas passé* een aantal adviezen overgenomen om bepaalde scherpe kantjes van de huidige systematiek af te slijpen. De onderzoekers stellen in het rapport dat posterieure incassowetgeving vaak niet in samenhang met reeds bestaande incassobevoegdheden wordt behandeld. De overheid heeft het advies een integrale rijksincassovisie te ontwikkelen overgenomen waardoor er een breed toetsingskader zal ontstaan ten behoeve van toekomstige incassowetgeving. Het kabinet heeft ook de aanbeveling overgenomen om in overleg met de KBvG werk te maken van een beslagregister.¹⁶³

Op het moment van schrijven van dit preadvies zijn tevens de eerste stappen gezet richting het vereenvoudigen en transparanter maken van het toeslagenstelsel en de bijbehorende beslagen en incassobevoegdheden. Het kabinet is voornemens om in navolging van het voorstel van de commissie-Van Dijkhuizen¹⁶⁴ de huidige toeslagen te stroomlijnen en te vereenvoudigen door de invoering van de huishoudentoeslag.¹⁶⁵ Het aanvankelijke plan was de huishoudentoeslag

---

161 Met name banken en andere hypotheekverstrekkers.

162 Hierbij wordt stilgestaan in hfdst. 4, par. 4.3.5.

163 Brief van 8 april 2013 van de staatssecretaris van SZW, mede namens haar collega van VenJ, aan de Tweede Kamer met de kabinetsreactie op het rapport *Paritas passé*. Zie ook noot 199. De bouw van dit register is op het moment van schrijven in volle gang.

164 Commissie-Van Dijkhuizen 2013, p. 84

165 In de huishoudentoeslag zullen de huidige zorgtoeslag, het kindgebonden budget, de huurtoeslag en een oudercomponent worden samengevoegd tot een toeslag per huishouden.

vanaf 2015 gefaseerd in te voeren,¹⁶⁶ inmiddels is door geconstateerde uitvoerbaarheidsproblemen de implementatie tot nader te bepalen tijdstip uitgesteld.¹⁶⁷

2.3.5 Tussenbalans II

Tal van factoren zijn van invloed geweest op de ontwikkeling van het bestaansminimum in Nederland in de afgelopen dertig tot veertig jaar. Een andere houding ten opzichte van het aangaan van schulden en een verschuiving naar eigen verantwoordelijkheid van burgers heeft de sociale ongelijkheid tussen inkomensgroepen in deze periode doen toenemen. Het besteedbaar inkomen van de laagste inkomenscategorieën is als gevolg van gestegen kosten en vaste lasten gedaald. Bijgevolg geldt hetzelfde voor het uit het minimuminkomen afgeleide percentage van de beslagvrije voet. Het complexer worden van de samenleving heeft bovendien een gedifferentieerd toeslagenstelsel in het leven geroepen, met bijbehorende incasso- en beslagbevoegdheden waardoor ook de positie van de concurrente schuldeiser schipbreuk heeft geleden. In combinatie met de, onder druk van het op orde brengen van de rijksbegroting, aangebrachte bezuinigingen op het socialezekerheidsstelsel is het bestaansminimum in Nederland niet meer in alle gevallen gegarandeerd.

2.4 Kritiek op de beslagvrije voet

De regeling van de beslagvrije voet wordt als ingewikkeld beschouwd. De verschillende categorieën schuldenaren, zoals onderscheiden in artikel 475d, dragen daar voor een groot deel aan bij. Het mag dan ook geen verbazing wekken dat de regeling in menig artikel centraal heeft gestaan en meestal niet in positieve zin. Een overzicht van de kritiek die in de loop der jaren op de regeling is geuit, wordt in deze paragraaf gegeven. Het resultaat is een kleurrijke bloemlezing, die inzicht geeft in de weerbarstige praktijk van het loonbeslag.

2.4.1 Van Asperen¹⁶⁸

Van Asperen reageert in *SB* op het destijds voorliggende wetsvoorstel *Wbleu*. Hij kan zich vinden in de keuze van de wetgever om de verschillende inkomensbronnen gelijk te stellen. Minder te spreken is hij over het vrijstellingscriterium van 90% van de bijstandsnorm. Dit is in zijn ogen geen reële grens. De wetgever heeft deze grens gemotiveerd met de stelling dat men van een bijstandsuitkering geacht mag worden 10% te reserveren dan wel te besteden aan de betaling van schulden. Dit percentage is volgens Van Asperen gebaseerd op cijfers uit 1974/75. Latere onderzoeken hebben volgens hem overtuigend aangetoond dat deze fictie niet opgaat: van een bijstandsuitkering kunnen nauwelijks de lopende kosten van levensonderhoud worden voldaan. Het verbaast Van Asperen dan ook niet dat een niet onbeduidend aantal mensen met een uitkering in min of meerdere mate te veel aan uitkering ontvangt, omdat inkomsten en/of samenwoning worden verzwegen. Dit kan niet alleen uit hebzucht

¹⁶⁶ Zie: *Miljoenennota 2014*, p. 75 e.v., te raadplegen via: www.rijksfinancien.nl/fbccontent.ashx/downloads/Miljoenennota_2014.pdf#page=75.

¹⁶⁷ Brief van 14 april 2014 van de minister van SZW en de staatssecretaris van Financiën aan de Tweede Kamer over de huishoudentoeslag, te raadplegen via: www.rijksoverheid.nl/ministeries/szw/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2014/04/14/kamerbrief-over-de-huishoudentoeslag.html.

¹⁶⁸ Mr. R. van Asperen was op het moment van schrijven van dit artikel advocaat in Groningen.

voortvloeiën. Hij stelt daarom voor de beslagvrije voet op 100% van de bijstandsnorm vast te stellen.¹⁶⁹

2.4.2 Van der Heijden¹⁷⁰

Ook Van der Heijden staat kritisch tegenover het wetsvoorstel, maar om een geheel andere reden. Om de beslagvrije voet te kunnen bepalen, moet bekend zijn wat de leefomstandigheden van de schuldenaar zijn, bijvoorbeeld of hij een verdienende huisgenoot heeft. Is dat het geval, dan is de beslagvrije voet lager dan de bijstandsnorm voor een alleenstaande. Dit betekent dat de verdienende huisgenoot de schuldenaar financieel zal moeten ondersteunen. Bovendien wordt in het ontwerp voorgesteld om de beslagvrije voet te halveren, zolang de schuldenaar niet aan de beslaglegger opgeeft hoeveel inkomen toekomt aan degene aan wie samen met hem gezinsbijstand zou kunnen toekomen. Weigert de huisgenoot zijn gegevens te overleggen, dan wordt de beslagvrije voet gehalveerd en ontkomt hij er helemaal niet meer aan om financieel bij te springen. Behalve zijn portemonnee is nu ook nog de privacy van de huisgenoot in het geding.¹⁷¹ Van der Heijden is van mening dat het zijn van huisgenoot niet voldoende is voor een dergelijke gedwongen zorgzaamheid.¹⁷²

2.4.3 Huls¹⁷³

In 1989 geeft Huls in het *NJB* een reactie op het genoemde wetsvoorstel. Hij merkt op dat dit voorstel breekt met voorgaande wetgeving, nu de beslagvrije voet ook van toepassing wordt verklaard op sociale en andere periodieke uitkeringen. Huls is net als Van Asperen van mening dat het voor beslag vatbaar bedrag te hoog is, waardoor het gevaar bestaat dat de schuldenaar nieuwe schulden moet aangaan om in zijn dagelijkse behoeften te voorzien. Dat gevaar wordt vermeden indien de beslagvrije voet op een hoger bedrag wordt bepaald. Hij stelt daarbij voor om aansluiting te zoeken bij de normen voor de destijds gebruikelijke leenbijstand. Huls geeft aan dat de 10% van de bijstandsnorm waarop beslag kan worden gelegd, bedoeld is om te sparen voor de aanschaf van duurzame goederen, zodat het niet wenselijk is dat op die volledige reserveringsruimte beslag kan worden gelegd. Ten gevolge van een dergelijk beslag raken mensen onder het bestaansminimum en zullen zij aanvullende bijstand moeten aanvragen voor de nodige vervanging van duurzame goederen. Het door de wetgever gebezigde argument dat er bij een (te) hoge beslagvrije voet geen verhaalsmogelijkheden resteren voor de schuldeisers vindt hij onjuist. Zeker nu de artikelen 447 en 448 Rv niet gewijzigd worden, blijft de schuldenaar middels zijn gehele overige vermogen aansprakelijk voor de door hem aangegane verplichtingen.¹⁷⁴

169 Van Asperen 1987, p. 141-143.

170 Prof. mr. P.F. van der Heijden is tegenwoordig hoogleraar Internationaal Arbeidsrecht aan de UL.

171 Van der Heijden kon toen nog niet vermoeden dat er vele jaren later plannen zouden zijn voor het invoeren van een kostendelersnorm (wetsvoorstel Wwb-maatregelen, nr. 33 801). Zie voor een overzicht van bezwaren tegen de kostendelersnorm: LOSR/MoGroep 2014.

172 P.F. van der Heijden 1988, p. 171.

173 Prof. mr. N.J.H. Huls is tegenwoordig hoogleraar rechtssociologie aan de EUR en de UL.

174 Huls 1989, p. 521-525.

2.4.4 Emmerzael¹⁷⁵

Emmerzael deelt in haar artikel, dat verschijnt na inwerkingtreding van de nieuwe regeling, het standpunt van Huls: door de onbepaalde duur van het beslag zullen schuldenaren jarenlang moeten leven van 90% van de bijstandsnorm en op die manier komen zij in uitzichtloze situaties terecht met alle maatschappelijke gevolgen van dien. Zo ontstaat ook het gevaar van de schuldenpiraal. Door het beslag wordt het bedrag dat bedoeld is als reserveringsruimte geheel opgesoupeerd voor oude schulden. Als men dan voor nieuwe noodzakelijke uitgaven komt te staan, zal men gedwongen zijn hiervoor opnieuw te lenen of bijstand aan te vragen. Volgens haar ligt de oplossing van dit probleem niet in een aanpassing van de beslagregeling, maar in een wijziging van de Faillissementswet. De nieuwe regeling acht zij niet wenselijk voor de minnelijke schuldregeling. Een enkele schuldeiser kan immers een minnelijke schuldregeling tegenhouden door het leggen van derdenbeslag.¹⁷⁶

2.4.5 Iest¹⁷⁷

Enkele maanden later verschijnt over dit onderwerp een artikel van Iest in AA. Hierin komt zij (all!) tot de conclusie dat de berekening van de beslagvrije voet in de praktijk niet altijd even gemakkelijk is. De reden is dat de hoogte van de beslagvrije voet het resultaat is van een optellen aftreksom van een groot aantal bedragen. Zij komt eveneens tot de conclusie dat, nu beslag op een uitkering mogelijk is geworden, schuldenaren gedwongen zijn om schulden af te lossen, ook wanneer dit niet of nauwelijks haalbaar is zonder nieuwe schulden te maken. Een positief effect van de regeling is volgens haar dat beslaglegging een stok achter de deur kan zijn voor het treffen van een betalingsregeling en het zoeken naar een schuldhulpverlener.¹⁷⁸

2.4.6 Harenberg¹⁷⁹

Harenberg gaat in zijn bijdrage in *Aanspraak* in op het doelhof van bedragen waarmee de beslagvrije voet verhoogd of verlaagd dient te worden. Hij beziet de nieuwe regeling vooral vanuit de werkgever die wordt geconfronteerd met een onder hem gelegd derdenbeslag, hoe de werkgever de beslagvrije voet berekent en vervolgens op het salaris toepast.¹⁸⁰ In zijn artikel gaat de auteur ervan uit dat in het proces-verbaal van beslaglegging niet wordt opgenomen wat de hoogte is van de beslagvrije voet.¹⁸¹ Hij pleit ervoor dat in het proces-verbaal door de gerechtsdeurwaarder wordt opgegeven wat wel en wat niet onder het beslag valt. Harenberg meent dat juist de omstandigheid dat er diverse kostenposten zijn waarmee de beslagvrije voet verhoogd of verlaagd dient te worden, dit tot een onmogelijke exercitie voor de werkgever maakt, nu deze niet beschikt over voldoende informatie om een juiste en passende beslagvrije voet te bepalen. Zo zal bij veel werkgevers niet bekend zijn wat het inkomen van de partner is. Ook de verhoging van de beslagvrije voet met de woonkosten maakt het berekenen ervan niet eenvoudiger, nu deze

175 Mr. I.A. Emmerzael was op het moment van schrijven van dit artikel beleidsmedewerkster bij de GSD-Rotterdam.

176 Emmerzael 1991, p. 10-12.

177 Mr. K. Iest was op het moment van schrijven van dit artikel werkzaam bij de Stafafdeling Wetgeving Privatrecht van het ministerie van – toen nog – Justitie.

178 Iest 1991, p. 573-575.

179 Mr. W.L. Harenberg was op het moment van schrijven van dit artikel advocaat in Deventer.

180 Het systeem van de buitengerechtelijke verklaring, zoals we dat thans kennen, bestond toen nog niet.

181 In de praktijk is het gebruikelijk dat gerechtsdeurwaarders de hoogte van de beslagvrije voet in het proces-verbaal van beslaglegging opnemen, maar een wettelijke verplichting daartoe bestaat niet.

woonkosten niet zonder meer gelijk zijn aan de huur voor huurders en de hypotheekrente voor eigenaren, aldus Harenberg. Hij pleit ervoor dat het aan de schuldeiser en/of de schuldenaar is om de werkgever van de benodigde informatie te voorzien.¹⁸²

2.4.7 Van Schaik¹⁸³

Van Schaik geeft aan dat een gerechtsdeurwaarder over een groot aantal persoonlijke gegevens van de schuldenaar moet beschikken om de beslagvrije voet te kunnen vaststellen. Een redelijke wetsuitleg brengt volgens hem mee dat het niet zo kan zijn dat een gerechtsdeurwaarder geen beslag zou mogen leggen voordat hij over alle gegevens beschikt. Verder is hij van mening dat de berekening van de beslagvrije voet in de praktijk te wensen overlaet. Dit komt volgens hem omdat veel gerechtsdeurwaarders nog steeds beslag leggen op “alle gelden, geldswaarden en goederen die de derde aan de debiteur verschuldigd is en/of verschuldigd zal worden, dan wel van de debiteur onder zich heeft en/of onder zich zal verkrijgen zonder enige specificatie en zonder vermelding van de beslagvrije voet.”¹⁸⁴

Van Schaik concludeert aan de hand van de parlementaire geschiedenis dat de wetgever veronderstelt dat er voor het leggen van een derdenbeslag mondeling contact tussen de gerechtsdeurwaarder en de schuldenaar is geweest, waarin de gerechtsdeurwaarder de inlichtingen bedoeld in artikel 475g lid 1 heeft kunnen vragen. De praktijk is echter weerbarstig, zoals verderop in dit preadvies zal blijken. De auteur stelt voor dat de gerechtsdeurwaarder in zijn exploit van betekening en bevel mede bevel doet om te voldoen aan de verplichting van artikel 475g lid 1. Hoewel de schuldenaar niet verplicht is deze informatie schriftelijk te verstrekken, heeft dat uiteraard wel de voorkeur. Dat zou bijvoorbeeld kunnen via een formulier dat aan het exploit wordt gehecht. Het onjuist invullen van een dergelijk formulier levert een delict op in de zin van artikel 225 lid 1 Sr.¹⁸⁵

2.4.8 Van der Hoeden¹⁸⁶

Van der Hoeden besteedt in 1999 aandacht aan de verhoging van de beslagvrije voet met woonkosten. De beslagvrije voet dient te worden verhoogd met de woonkosten van de schuldenaar met aftrek van de normhuur en aan de schuldenaar toekomende huursubsidie. De woonkostenverhoging is aan een maximum gebonden. Van der Hoeden concludeert dat de huursubsidie alleen in mindering kan worden gebracht indien de schuldenaar deze subsidie heeft aangevraagd. Door het niet aanvragen van huursubsidie frustrereert de schuldenaar de beslaglegging in die zin dat de beslagvrije voet met dat bedrag wordt verhoogd en er een lager bedrag ter verdeling onder de schuldeisers overblijft. Van der Hoeden acht dat onwenselijk. Hij is van mening dat op iedere schuldenaar de verplichting rust om zijn schulden zo spoedig mogelijk af te lossen. Dat houdt zijns inziens in dat naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid op de schuldenaar ook een

182 Harenberg 1991, p. 10-15.

183 Mr. F. van Schaik was op het moment van schrijven van dit artikel advocaat in Rotterdam.

184 Van Schaik 1991, p. 603 en 604.

185 Idem, p. 605 en 606.

186 E. van der Hoeden is oud-gerechtsdeurwaarder.

zekere inspanningsverplichting rust om zijn woonkosten zoveel mogelijk te beperken, indien de wetgever daarin heeft voorzien. Het aanvragen van huursubsidie is daarvan een voorbeeld.¹⁸⁷

2.4.9 Moerman¹⁸⁸

Moerman geeft in zijn in 2001 verschenen artikel aan dat de gerechtsdeurwaarder afhankelijk is van de door de schuldenaar te verstrekken informatie teneinde de beslagvrije voet op de juiste wijze te kunnen vaststellen. Veelal wordt, volgens Moerman, echter op onduidelijke gronden om informatie verzocht nu dat informatieverzoek vaak is bijgesloten bij de betekening van het (reeds gelegde) derdenbeslag. Hij is van mening dat dergelijke exploitatie meestal niet uitblinken in leesbaarheid, zodat een dergelijk verzoek tot nadere gegevens aan de aandacht van de schuldenaar zal ontsnappen. Daarnaast zal het de schuldenaar veelal niet duidelijk zijn wat de gevolgen zijn van het niet voldoen aan de informatieverplichting.¹⁸⁹

Moerman werpt de vraag op of de gerechtsdeurwaarder gehouden is bij de schuldenaar navraag te doen naar factoren die de beslagvrije voet kunnen verhogen, zoals woon- en zorgkosten. De gemiddelde schuldenaar zal zich er immers niet van bewust zijn dat dergelijke kosten de hoogte van de beslagvrije voet voor hem in gunstige zin kunnen beïnvloeden. Moerman beantwoordt de vraag zelf. Hij acht het verdedigbaar dat de gerechtsdeurwaarder, gezien zijn bijzondere positie, gehouden is om op een voor de schuldenaar toegankelijke wijze te informeren naar de beslagvrije voet verhogende omstandigheden.¹⁹⁰

Om tot een betere waarborg van de belangen van de schuldenaar te komen, stelt Moerman een wetwijziging voor. Die wetwijziging houdt in dat de gerechtsdeurwaarder bij de betekening van het derdenbeslag aan de schuldenaar een bij AMvB vast te stellen formulier met toelichting mee betekent, zulks ter vaststelling van de beslagvrije voet. Dit formulier dient vervolgens binnen twee weken door de schuldenaar te worden geretourneerd. Aan de hand van die door de schuldenaar verstrekte gegevens stelt de gerechtsdeurwaarder de beslagvrije voet vast en informeert hij de schuldenaar over de hoogte van de beslagvrije voet en de berekening, volgens een bij AMvB vast te stellen rekenmodel.¹⁹¹

Ontvangt de gerechtsdeurwaarder het formulier niet van de schuldenaar, dan bepaalt hij de beslagvrije voet aan de hand van de hem bekende gegevens. Het vast te stellen formulier dient niet alleen vragen te bevatten over de woon- en zorgkosten, maar dient de schuldenaar ook te wijzen op de gevolgen van het niet invullen en opsturen van het formulier. Moerman verwacht dat door het opvolgen van deze aanbevelingen het minder vaak zal voorkomen dat de beslagvrije voet zal worden verlaagd wegens het niet verstrekken van informatie.¹⁹²

187 Van der Hoeden 1999, p. 69-71.

188 Mr. A.J. Moerman is afdelingsmanager sociaal raadslieden en schuldhulpverlening bij Rijnstad.

189 Moerman 2001, p. 30.

190 Idem, p. 31.

191 Idem, p. 31 en 32.

192 Idem, p. 33.

2.4.10 Burger¹⁹³

Burger komt in 2002 tot de conclusie dat de beslagvrije voet in de praktijk nogal gemakkelijk wordt vastgesteld. Vaak wordt alleen de standaardtabel gebruikt, die afhankelijk is van de bijstandsnorm, terwijl er meer factoren van belang zijn voor een juiste vaststelling. Burger is van mening dat met het vaststellen van de beslagvrije voet zorgvuldig moet worden omgegaan: de beroepsethiek legt de gerechtsdeurwaarder enige onderzoeksplicht op naar omstandigheden die tot een verhoging van de beslagvrije voet leiden. Daarbij ziet zij een rol voor de wetgever weggelegd, die zou kunnen bepalen dat een beslaglegend gerechtsdeurwaarder niet alleen verplicht is om de schuldenaar de hoogte van de beslagvrije voet mee te delen, maar dat hij ook gehouden is om de schuldenaar te vragen naar verhogende omstandigheden, met de mededeling dat medewerking meestal in het voordeel van de schuldenaar zal zijn.¹⁹⁴

2.4.11 LOSR

In 2008 verschijnt het LOSR-rapport *Mensen met schulden in de knel*.¹⁹⁵ In dit rapport wordt onder andere aandacht besteed aan de beslagvrije voet. Het LOSR constateert dat het weinig voorkomt dat de beslagvrije voet juist is berekend en dat er regelmatig wordt uitgegaan van de laagst mogelijke basishoogte. Bovendien wordt, aldus het LOSR, de beslagvrije voet vrijwel nooit verhoogd met de bijtelling voor woonkosten en de premie zorgverzekering. In het rapport geeft het LOSR aan dat beslaglegend gerechtsdeurwaarders een te laag vastgestelde beslagvrije voet verklaren door erop te wijzen dat de schuldenaar de benodigde gegevens niet heeft aangeleverd en dat het formulier waarin naar deze informatie wordt gevraagd, niet wordt teruggestuurd. Het LOSR merkt daarover op dat:

- niet alle gerechtsdeurwaarders dit formulier aan de schuldenaar toesturen en dat een dergelijk formulier ook niet verplicht is;
- er niet nadrukkelijk gevraagd wordt naar woonkosten en de hoogte van de ziektekostenverzekering;
- niet wordt aangegeven welk belang de schuldenaar heeft bij het invullen van het formulier;
- een dergelijk formulier vaak aan de aandacht van de schuldenaar ontsnapt omdat het formulier wordt meebetekend bij de overbetekening van het derdenbeslag, doorgaans een dik pak papier, dat voor de gemiddelde schuldenaar zeer moeilijk te begrijpen is.¹⁹⁶

Als oplossing stelt het LOSR voor dat de KBvG een standaardmodel vragenformulier plus toelichting ontwerpt en bij verordening regelt dat gerechtsdeurwaarders deze moeten gebruiken. In de toelichting kan dan worden gewezen op het belang van de gevraagde gegevens voor het vaststellen van de beslagvrije voet en voor de hoogte van het maandelijks te betalen bedrag. Ook dient te worden vermeld dat de schuldenaar informatie en advies kan vragen aan Sociaal raadslieden of het Juridisch Loket. Naast de inkomensbronnen dient op het formulier in ieder geval gevraagd te worden naar het soort huishouden, de betaalde woonkosten en de eventueel

193 C.M.G. Burger is toegevoegd kandidaat-gerechtsdeurwaarder.

194 Burger 2002, p. 140-146.

195 Het LOSR heeft dit rapport aangeboden aan de staatssecretaris van SZW, die mede namens zijn collega's van Financiën en Justitie, met een uitgebreide reactie is gekomen op de in totaal 34 aanbevelingen. Zie voor die reactie: *Kamerstukken II 2007/08*, 24 515, nr. 138.

196 MoGroep/LOSR 2008, p. 25 en 26.

2 De voorgeschiedenis en sociaal-maatschappelijke context van de beslagvrije voet

ontvangen huurtoeslag, de betaalde premie zorgverzekering en de eventueel ontvangen zorgtoeslag.¹⁹⁷

Ten aanzien van een beslag onder de sociale dienst speelt volgens het LOSR nog het volgende. Sinds 2004, sinds de invoering van de Wet werk en bijstand, bestaat de zogeheten langdurigheidstoeslag, bedoeld voor langdurige minima. Een dergelijke toeslag dient jaarlijks te worden aangevraagd en wordt ook jaarlijks uitgekeerd. Het LOSR is van mening dat duidelijkheid moet worden gecreëerd in welke gevallen een dergelijke toeslag onder het beslag valt, nu er geen beslagverbod geldt voor deze toeslag. Naar het oordeel van het LOSR valt een dergelijke toeslag slechts onder het beslag, wanneer tussen de aanvraag van de toeslag en de uitbetaling daarvan onder de sociale dienst beslag is gelegd. Het LOSR doet de aanbeveling om de sociale diensten hierover te instrueren, dan wel een beslagverbod in te stellen voor de langdurigheidstoeslag.¹⁹⁸

2.4.12 KBvG

In het in opdracht van de KBvG geschreven rapport *Paritas passé* komt de samenloop van beslagen op het inkomen en de zorg- of huurtoeslag aan de orde.¹⁹⁹ De auteurs constateren dat er al lang geen sprake meer is van een eenvoudige rangorde tussen concurrente en preferente schuldeisers. Dankzij allerlei bijzondere bevoegdheden duwen schuldeisers elkaar steeds vaker op zij.²⁰⁰

In het rapport wordt ook stilgestaan bij de beslagvrije voet. De berekening daarvan is volgens de auteurs ingewikkeld en van veel factoren afhankelijk. Het juist vaststellen van de beslagvrije voet is daardoor geen gemakkelijke opgave, te meer omdat de gerechtsdeurwaarder afhankelijk is van informatie die de schuldenaar moet verstrekken. Een schuldenaar die deze informatie niet verstrekt, loopt het gevaar dat hij onder de beslagvrije voet uitkomt.²⁰¹

De auteurs wijzen erop dat veel schuldenaren niet alleen financiële, maar ook immateriële problemen hebben. Door die problematiek, die zich uit in een tekort aan basisvaardigheden, zoals lezen en schrijven, of een verstandelijke beperking zijn zij nauwelijks in staat om de gerechtsdeurwaarder te voorzien van de informatie die hij nodig heeft voor het berekenen van de beslagvrije voet. Ook zijn zij er veelal niet mee bekend dat een wijziging van de beslagvrije voet in hun voordeel mogelijk is.²⁰²

---

197 Idem, p. 27.

198 Idem, p. 61 en 62.

199 De KBvG heeft dit rapport aangeboden aan de Tweede Kamer. Bij brief van 8 april 2013 hebben de staatssecretarissen van SZW en VenJ gereageerd. Een aantal aanbevelingen is overgenomen. Die reactie is na te lezen via de volgende link: www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/04/08/kamerbrief-kabinetsstandpunt-paritas-passe.html.

200 Jungmann e.a. 2012, p. 71 en 72.

201 Idem, p. 24.

202 Idem, p. 60 en 61.

De auteurs pleiten voor het inrichten van een landelijk beslagregister.²⁰³ Als een gerechtsdeurwaarder wordt ingeschakeld om een vordering te innen, weet hij niet of en zo ja, hoeveel andere gerechtsdeurwaarders reeds beslag hebben gelegd. Onnodige incassoacties kunnen dan het gevolg zijn.²⁰⁴

Daarnaast kan het beslagregister een rol spelen bij het handhaven van de beslagvrije voet. Door te voorzien in een dergelijk register, kunnen eerdere beslagleggers op de hoogte gesteld worden van samenloop waardoor zij weten dat het te incasseren bedrag bijgesteld moet worden.²⁰⁵

2.4.13 Nationale ombudsman I

In januari 2013 verscheen van de hand van de Nationale ombudsman het rapport *In het krijt bij de overheid*. In dit rapport wordt aangevoerd dat een deel van de schulden ontstaat door de complexiteit van de wet- en regelgeving die juist tot doel heeft om burgers van een bestaansminimum te voorzien. Uit de titel van het rapport volgt dat het ziet op de overheid in zijn rol van schuldeiser, zowel in publiekrechtelijke als in privaatrechtelijke hoedanigheid.²⁰⁶

De ombudsman geeft in zijn publicatie een aantal spelregels (aanbevelingen) voor behoorlijke invordering door overheidsinstanties. Zo doet hij onder meer de aanbeveling dat de schuldeiser (i.c. de overheid) en de hem vertegenwoordigende gerechtsdeurwaarder de schuldenaar actief moeten informeren over zijn recht op de beslagvrije voet. Die informatie moet in duidelijke en voor de schuldenaar begrijpelijke taal gesteld zijn. Ook dient de schuldenaar bij het leggen van derdenbeslag duidelijk geïnformeerd te worden over de hoogte van het bedrag dat wordt ingehouden, alsmede over de ingangsdatum van die inhouding, de hoogte van de beslagvrije voet en de wijze waarop deze is bepaald.

Daarnaast dient de overheid de schuldenaar te informeren over de gegevens die wel en niet een rol hebben gespeeld bij het vaststellen van de beslagvrije voet. Tot slot dient de schuldenaar te worden voorgelicht over de stappen die hij kan nemen, indien hij van mening is dat de berekening van de beslagvrije voet onjuist of onvolledig is. Mocht dat inderdaad het geval zijn, dan moet deze met terugwerkende kracht worden aangepast.²⁰⁷

2.4.14 Stein²⁰⁸ en Westenberg²⁰⁹

Stein en Westenberg hebben onderzocht op welke wijze de beslagvrije voet in de praktijk moet worden toegepast en of het noodzakelijk is om tot wetwijzigingen te komen, zoals voorgesteld in het al besproken rapport *Paritas passé*. Zij concluderen dat de voorstellen in dit rapport niet op zichzelf staan en aansluiten bij de behoefte een groter evenwicht aan te

203 De aanbeveling uit het rapport om een beslagregister op te richten is overgenomen; zie de brief van de staatssecretaris van SZW van 8 april 2013 (voor de relevante link wordt verwezen naar noot 199). Zie voor de actuele stand van het beslagregister: noot 163.

204 Jungmann e.a. 2012, p. 27 en 28.

205 Idem, p. 74.

206 N.o. 17 januari 2013, 2013/03 (*In het krijt bij de overheid*), p. 2 en 3.

207 Idem, p. 18-25.

208 Mr. H.A. Stein is advocaat in Breda.

209 Mr. J.W. Westenberg was vice-president van de Rb. Den Haag.

2 De voorgeschiedenis en sociaal-maatschappelijke context van de beslagvrije voet

brengen tussen de bescherming van de belangen van de schuldeiser tegenover de belangen van de schuldenaar.²¹⁰

De auteurs zijn daarnaast van mening dat uit de rapporten van de Nationale ombudsman en de tuchtrechtspraak van de Kamer voor Gerechtsdeurwaarders blijkt, dat niet alleen gerechtsdeurwaarders, maar ook belasting- en gemeentedeurwaarders lichtvaardig omspringen met de vaststelling van de beslagvrije voet en die veelal te laag vaststellen.²¹¹

Stein en Westenberg menen dat als aan de toename van het aantal klachten bij de Kamer voor Gerechtsdeurwaarders conclusies zijn te verbinden, dat het er dan op lijkt dat gerechtsdeurwaarders vaker dan voorheen de beslagvrije voet te laag vaststellen. Nu de berekening op zichzelf niet moeilijker is geworden, dringt de gedachte zich op dat de gerechtsdeurwaarder niet te allen tijde zijn taak naar eer en geweten uitoefent. Het rapport van de Nationale ombudsman *In het krijt bij de overheid*,²¹² waarin vermeld staat dat geconstateerd is dat de beslagvrije voet in veel gevallen te laag wordt vastgesteld, is volgens hen reden tot grote zorg.²¹³

De auteurs vinden een wetswijziging niet noodzakelijk, indien de beslagvrije voet tot uitgangspunt wordt genomen. Dat veronderstelt dan wel dat schuldeisers en met name hun gerechtsdeurwaarders bij het leggen van beslag doordrongen zijn of worden van de toepasselijke beslagvrije voet en die ook in acht nemen. Wel menen zij dat wetswijzigingen op dit vlak kunnen bijdragen aan verduidelijking van de verhoudingen tussen schuldeisers, zowel onderling als in relatie tot de schuldenaar.²¹⁴

2.4.15 Nationale ombudsman II

In de publicatie van de Nationale ombudsman *Sta op je beslagvrije voet*, wordt aangevoerd dat de beslaglegger in veel gevallen de beslagvrije voet op een te laag bedrag bepaalt. De oorzaak is veelal dat de schuldenaar aan de gerechtsdeurwaarder geen inzage geeft in de gegevens die noodzakelijk zijn voor het bepalen van de beslagvrije voet. Zonder die gegevens is het voor de gerechtsdeurwaarder niet mogelijk de beslagvrije voet vast te stellen en zal hij deze moeten schatten, welke schatting meestal te laag uitvalt.²¹⁵

De ombudsman voert aan dat het voor de bepaling van de beslagvrije voet noodzakelijk is dat de gerechtsdeurwaarder wordt geïnformeerd over onder meer het soort huishouden (alleenstaande, samenwonend met partner, al dan niet met een eigen inkomen) en de woon- en

210 Stein & Westenberg 2012, p. 21.

211 Schrijvers verwijzen hiertoe onder meer naar het in par. 2.4.11 besproken rapport van de Nationale ombudsman en naar een aantal uitspraken van de KvG: 7 juli 2009, ECLI:NL:RBAMS:2009:YB0317, 31 augustus 2010, ECLI:NL:RBAMS:2010:YB0426, 7 juni 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:YB0644, 18 oktober 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:YB0730, 20 december 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:YB0745, 6 maart 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:YB0790, 27 maart 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:YB0797 en 26 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:YB0854; Stein & Westenberg 2012, p. 22, voetnoot 21.

212 Zie noot 209.

213 Deze conclusie wordt niet door ons gedeeld: de berekening van de beslagvrije voet is, door de komst van preferente beslagleggers, wel degelijk meer complex geworden; zie ook hfdst. 6, par. 6.2-6.6.

214 Stein & Westenberg 2012, p. 25.

215 www.nationaleombudsman-nieuws.nl/nieuws/2012/ombudsman-sta-op-je-beslagvrije-voet.

zorgkosten van de schuldenaar. Ook is het van belang dat de gerechtsdeurwaarder door de schuldenaar wordt geïnformeerd of de aan de schuldenaar toekomende huur- of zorgtoeslag daadwerkelijk aan de schuldenaar wordt uitgekeerd of dat hierop (ook) beslag is gelegd dan wel dat de Belastingdienst deze toeslag verrekent met een vordering die de Belastingdienst op de schuldenaar heeft. De gerechtsdeurwaarder dient immers in dat geval de beslagvrije voet op die situatie aan te passen.²¹⁶

2.4.16 Nationale ombudsman III

Recent verscheen het rapport van de Nationale ombudsman *Met voeten getreden*, dat grotendeels voortborduurt op de in paragraaf 2.4.11 besproken publicatie.²¹⁷ De ombudsman concludeert hierin dat de beslagvrije voet veelal te laag wordt vastgesteld en dat deze niet wordt toegepast bij beslag op huur- of zorgtoeslag of bij in het buitenland verblijvende personen. Ook stelt hij vast dat de beslagvrije voet niet met terugwerkende kracht wordt aangepast, indien blijkt dat deze verkeerd is vastgesteld, en dat de beslagvrije voet niet altijd wordt toegepast bij beslag op voorlopige teruggaaf heffingskortingen.²¹⁸

De ombudsman richt zijn aanbevelingen tot drie partijen: de individuele (kandidaat-) gerechtsdeurwaarders, de KBvG, de minister van Veiligheid en Justitie en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Ten aanzien van de individuele gerechtsdeurwaarders doet hij de aanbeveling dat deze altijd relevante informatie moeten opvragen bij de schuldenaar, in een zo vroeg mogelijk stadium, waarbij de schuldenaar moet worden uitgelegd waarom het in zijn eigen belang is dat hij dergelijke informatie verstrekt. Daarbij moet duidelijke taal worden gebruikt en, indien mogelijk, sprake zijn van persoonlijk contact.²¹⁹

Verder wordt de aanbeveling gedaan dat de gerechtsdeurwaarder aan de schuldenaar schriftelijk informatie verstrekt over de hoogte van de beslagvrije voet, de wijze waarop deze is berekend en welke informatie eventueel nog nodig is om tot een juiste berekening van de beslagvrije voet te komen. Daarbij moet de door de KBvG verstrekte bijsluiters over het derdenbeslag worden meegestuurd en worden verwezen naar de rekenmodule voor het berekenen van de beslagvrije voet. De gerechtsdeurwaarder dient ook in dit geval duidelijke taal te gebruiken.²²⁰

Ook is de ombudsman van mening dat de gerechtsdeurwaarder een zorgvuldige en correcte berekening van de beslagvrije voet moet maken en dat hij deze met terugwerkende kracht moet aanpassen zodra blijkt dat de beslagvrije voet in de voorliggende periode onjuist is

216 Idem.

217 De staatssecretaris van VenJ heeft bij brief van 18 maart 2014, mede namens zijn collega van SZW, de conclusies van de Nationale ombudsman genuanceerd. De reactie op het rapport is te lezen via de volgende link: www.rijks-overheid.nl/documenten-en-publicaties/brieven/2014/03/19/bijlage-reactie-rapport-nationale-ombudsman.html. Eerder liet de KBvG bij brief van 21 februari 2014 aan de Nationale ombudsman weten dat zij het rapport weliswaar als steun in de rug ziet voor het onderhavige preadvies, maar dat zij ook enige kritische kanttekeningen plaatst bij de negatieve toonzetting van het rapport en bij enkele 'misslagen' aangaande de praktische toepassing van de beslagvrije voet. De brief is te lezen via de volgende link: www.kbv.nl/2438/604-1102%20ombudsman%20en%20bvv.pdf.html.

218 N.o. 2 november 2013, 2013/150 (*Met voeten getreden*), p. 29.

219 Idem, p. 29.

220 Idem, p. 29 en 30.

2 De voorgeschiedenis en sociaal-maatschappelijke context van de beslagvrije voet

vastgesteld. Tot slot doet de ombudsman de aanbeveling de beslagvrije voet toe te passen bij beslag op huur- of zorgtoeslag, bij beslag op de periodieke inkomsten van in het buitenland woonachtige personen en op de voorlopige teruggaaf heffingskorting(en).²²¹

Aan de KBvG doet de ombudsman de aanbeveling haar leden te overtuigen van de noodzaak om de bovenstaande aanbevelingen op te volgen en een verordening op te stellen waarin de KBvG de leden zo concreet mogelijk voorschrijft op welke wijze de wettelijke bescherming van de beslagvrije voet het beste kan worden gegarandeerd. Hij stelt voor dat de KBvG aan haar leden modelbrieven, modelformulieren en modelrekenmodules ter beschikking stelt, zodat gerechtsdeurwaarders de communicatie met schuldenaren kunnen verbeteren.²²²

Aan de minister van Veiligheid en Justitie en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid doet de ombudsman de aanbeveling dat zijn aanbevelingen worden ondersteund en onder de aandacht van de KBvG en de beroepsgroep worden gebracht, alsmede dat de vaststelling van de beslagvrije voet wordt vereenvoudigd. Daarnaast dient artikel 475c zodanig te worden aangepast dat de beslagvrije voet ook van toepassing is bij beslag op huur- of zorgtoeslag en dient artikel 475e te worden geschrapt, zodat ook de schuldenaar die in het buitenland woont wordt beschermd door de beslagvrije voet.²²³

2.4.17 Van Duin²²⁴

Van Duin constateert dat gerechtsdeurwaarders bij een beslag op inkomen vaak de beslagvrije voet onjuist berekenen. Volgens hem zou het systeem van de Recofa-methode moeten worden gevolgd.²²⁵ Als een gerechtsdeurwaarder de beslagvrije voet te laag vaststelt, is hij aansprakelijk voor de schade die hier voor de schuldenaar uit voortvloeit. Verder geeft Van Duin aan dat er naast het beslag op inkomen soms ook beslag wordt gelegd op het woonhuis en de inboedel. Hij vindt dat beslag op inkomen voldoende zou moeten zijn.²²⁶

2.5 Conclusie

Het bij een derdenbeslag vrij te laten bedrag hangt nauw samen met ontwikkelingen op het gebied van het arbeidsrecht, sociale zekerheid en de positie van minima en bijstandsgerechtigden. De duiding van de inkomenspositie van minima en de daaraan gekoppelde hoogte van de beslagvrije voet valt, met andere woorden, niet los te zingen uit haar politieke en sociaal-maatschappelijke geschiedenis en context en de veranderende tijdgeest.

De hierboven genoemde ontwikkelingen hebben in een wisselend samenspel met demografische en andere factoren een belangrijke invloed gehad op de inkomensontwikkeling, de sociale zekerheid en de positie van minima in Nederland.

---

221 Idem, p. 30.

222 Idem, p. 30.

223 Idem, p. 30.

224 Mr. drs. G.M. van Duin is schrijver van diverse handboeken over opleiden en sociaal-juridische zaken.

225 In hfdst. 4, par. 4.2.4.4 zal worden ingegaan op de verschillende berekeningswijzen die in de praktijk bestaan ten aanzien van de beslagvrije voet.

226 Van Duin 2013, p. 5-7.

Een aantal kenmerkende ontwikkelingen heeft sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw bijgedragen aan de wetswijzigingen binnen de genoemde rechtsgebieden. Een van de belangrijkste is de door de toenemende internationale interdependentie kwetsbaar geworden economie en de bijbehorende werkloosheid en inkomensonzekerheid. Tevens heeft een verandering plaatsgevonden in het denken over de rol van de overheid bij het oplossen van maatschappelijke en sociaaleconomische problemen en wordt in toenemende mate gekeken naar de markt, het maatschappelijk middenveld en naar burgers zelf.

Een daarnaast zeer belangrijke factor in het politieke denken over de omgang met schulden vormt de opkomst van de kredietmaatschappij. Consumptiedrang en individualisering maken dat het leven op krediet niet langer taboe is in Nederland. Voor veel aankopen en investeringen is het aangaan van krediet zelfs economische noodzaak. Dit geldt niet alleen voor bedrijven, maar in toenemende mate ook voor huishoudens. De toename van het aantal particuliere schulden zet de schuldenproblematiek op de publieke agenda, waarbij ook de beslagwetgeving niet onderbelicht mag blijven.

Sinds de inwerkingtreding van de beslagvrije voet is er kritiek op de regeling geweest. Verschillende auteurs beschrijven de problematiek bij het vaststellen van de beslagvrije voet onder de huidige regeling, waarbij twee kernproblemen worden gesignaleerd. Ten eerste is in de huidige situatie door de introductie en uitbreiding van het toeslagenstelsel de toepassing van de beslagwetgeving en berekening van de beslagvrije voet complex en welhaast ondoorgroendelijk. Daarnaast is de gerechtsdeurwaarder voor de informatie die hij nodig heeft voor het berekenen van de beslagvrije voet, afhankelijk van de medewerking van de schuldenaar. Deze afhankelijkheid en de bijgevolg niet eenduidige beschikbaarheid van informatie die nodig is voor het uitvoeren van de berekening, maakt het er niet eenvoudiger op.

De gesignaleerde problemen treffen zowel de uitvoerbaarheid als de realisatie van een voor alle partijen rechtmatige uitkomst, waarbij in het bijzonder de positie van de concurrente schuldeiser en de bestaanszekerheid van derdenbeslagen worden getroffen.

De overheid is begonnen een integrale rijksincassovisie en een beslagregister te ontwikkelen. Ook zijn eerste aanzetten gemaakt tot vereenvoudiging van het toeslagenstelsel door invoering van de huishoudentoeslag. Hiermee heeft de overheid op dit moment de eerste stappen richting vereenvoudiging en transparantie gezet. Het zou mooi zijn als in die ontwikkeling ook de belangen van concurrente schuldeisers en schuldenaren zouden worden meegewogen teneinde de prijs van de kredietsamenleving en de economische crisis niet eenzijdig bij deze private partijen neer te leggen.

3

De beslagvrije voet in rechtsvergelijkend perspectief

Hoofdstuk 3

De beslagvrije voet in rechtsvergelijkend perspectief

A.W. Jongbloed en A.C.C.M. Uitdehaag

3.1 Inleiding

Een preadvies als dit wint aan waarde als ook aandacht wordt besteed aan regelgeving en praktische toepassing van de beslagvrije voet in andere Europese landen. Immers slechts door rechtsvergelijking kan het eigen rechtssysteem op de juiste waarde worden geschat en kan worden beoordeeld of een ander systeem c.q. een andere 'inkleuring' van dat systeem tot een beter resultaat leidt. Zo is het mogelijk dat elders is gekozen voor een minder gedetailleerd systeem waarbij dan de vraag moet worden gesteld in hoeverre dat tot onredelijke oplossingen leidt. Een pluspunt zou kunnen zijn dat het voor de schuldenaar eenvoudiger is na te gaan welk bedrag van toepassing is en of in de berekening een fout is gemaakt. Een minpunt zou kunnen zijn dat bepaalde groepen eerder 'in de knel' komen, omdat geen rekening wordt gehouden met de daadwerkelijke situatie maar wordt gewerkt met forfaits. Gedacht zou kunnen worden aan de huurder die een meer dan gemiddelde huur betaalt. Hoe wordt elders de balans gevonden? Kan worden gewerkt met forfaits of moet gedetailleerder te werk worden gegaan?

Gekozen is voor een uitgebreide(re) inhoudelijke bespreking van de beslagvrije voet in de ons omringende landen. Het betreft een bespreking van het recht in landen ten zuiden (België en Frankrijk), ten oosten (Duitsland) en ten westen (Engeland en Schotland) van Nederland. Dat aan deze landen uitgebreid aandacht wordt besteed heeft er ook mee te maken dat het daar geldende recht niet te ver van de Nederlandse situatie af staat, zodat mag worden verwacht dat daarin de nodige aanknopingspunten te vinden zijn. Een belangrijke vraag was: wat kan de Nederlandse wetgever c.q. rechter leren van het recht in deze landen? Daarmee is tevens verklaard waarom de meeste aandacht uitgaat naar België: buurland, vergelijkbaar rechtsstelsel, zelfde taal en de meeste informatie beschikbaar. Ook in het preadvies van 2012 nam dit land een bijzondere positie in.

We kunnen ons echter gelukkig prijzen met de informatie die uit andere landen beschikbaar kwam. Die informatie varieerde in omvang, was soms fragmentarisch, bevestigde soms wat voor de ons omringende landen al was geconstateerd of was soms minder eenvoudig met het Nederlandse systeem te vergelijken, maar steeds konden we daarmee ons voordeel doen. Bij de verwerking van al die gegevens is er rekening mee gehouden dat er geen sprake moest zijn van een herhaling van wat al aan de orde was gekomen en is ook de omvang in de beschouwingen betrokken.

3.2 België¹

In het Gerechtelijk Wetboek is opgenomen in Deel V (*Bewarend beslag, middelen tot tenuitvoerlegging en collectieve schuldenregeling*), titel 1 (*Voorafgaande regels*), hoofdstuk 5 *Goederen die niet in beslag genomen kunnen worden*. Het betreft de artikelen 1408-1412quater.

Nadat in artikel 1408 het beslagverbod op roerende zaken aan de orde is gekomen, geeft artikel 1409 aan dat op bepaalde bedragen geen of slechts gedeeltelijk beslag kan worden gelegd. § 1 van dit artikel luidt als volgt:

Bedragen uitgekeerd ter uitvoering van een arbeidsovereenkomst, een leerovereenkomst, een statuut, een abonnement, alsmede die welke worden uitgekeerd aan personen die tegen loon onder het gezag van een ander persoon arbeid verrichten buiten een arbeidsovereenkomst, en het vakantiegeld betaald krachtens de wetgeving op de jaarlijkse vakantie kunnen onbeperkt overgedragen of in beslag genomen worden voor het gedeelte van hun totaal bedrag en boven 1268 euro (1386 euro, schr.)² per kalendermaand.

Het gedeelte van die bedragen boven 1050 euro (1149 euro, schr.) en tot ten hoogste 1159 euro (1267 euro, schr.) per kalendermaand, kan niet worden overgedragen of in beslag genomen voor meer dan 30 % in totaal, het gedeelte boven 1159 euro (1267 euro, schr.) en tot ten hoogste 1268 euro (1386 euro, schr.) per kalendermaand, kan niet worden overgedragen of in beslag genomen voor meer dan 40 % in totaal; het gedeelte boven 978 euro (1069 euro, schr.) en tot ten hoogste 1050 euro (1149 euro, schr.) per kalendermaand, kan niet worden overgedragen of in beslag genomen voor meer dan een vijfde in totaal.

Het gedeelte van genoemde bedragen dat 978 euro (1069 euro) per kalendermaand niet te boven gaat, is niet vatbaar voor overdracht of beslag.

Wanneer personen die inkomsten genieten bedoeld in het eerste lid één of meer kinderen ten laste hebben, wordt het voor beslag of overdracht vatbare bedrag, binnen de grenzen ervan, verminderd met 60 euro (66 euro, schr.) per kind ten laste.] De Koning bepaalt bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad wat moet verstaan worden onder kind ten laste.

Hij bepaalt bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad eveneens de regels voor de bewijsvoering, erin begrepen de bewijskracht en de geldigheidsduur van de bewijzen alsook de regels van rechtspleging. Daartoe kan Hij, tot 31 december 2004, wettelijke

- 1 Degene die meer informatie wil, kan worden gewezen op K. Broeckx in haar commentaar in de losbladige Gerechtelijke recht ad art. 1408 e.v. Gerechtelijk Wetboek (waar ook nadere literatuur en belangrijke rechtspraak wordt aangehaald), E. Dirix en K. Broeckx, *Beslag*, APR-reeks, Kluwer 2010, p. 126 e.v., P. Druyts, *De bescherming tegen beslag en overdracht van bedragen op zichtrekeningen*, Tijdschrift voor Procesrecht en Bewijsrecht 2007, p. 258-265, J. Laenens, K. Broeckx en D. Scheers, *Handboek gerechtelijk recht*, Intersentia 2004, p. 579-584 (nrs. 1256-1268); A. Vanderhaegen, *Beslag onder derden op een bankrekening*, Jura Falconis, (44), 2007-2008, nr. 2, p. 161-190. Zie ook het KBvG-preadvies van twee jaar geleden: Rijdsijk & Nijenhuis (red.) 2012, p. 142-146.
- 2 De bedragen worden jaarlijks aangepast. De thans geldende bedragen staan tussen haakjes en zijn opgenomen in het Koninklijk besluit tot uitvoering van artikel 1409, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek d.d. 15 december 2013, gepubliceerd op 23 december 2013 in het Belgisch Staatsblad, nr. 2013009543, p. 101840. Vgl. [www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a.pl?N=&sql=\(text+contains+\(""\)\)&rech=1&language=nl&tri=dd+AS+RANK&numero=1&table_name=wet&cn=2013121528&caller=image_a1&fromtab=wet&la=N&pdf_page=44&pdf_file=http://www.ejustice.just.fgov.be/mopdf/2013/12/23_3.pdf](http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a.pl?N=&sql=(text+contains+(). De wet geeft aan hoe de bedragen jaarlijks worden berekend, waarbij steeds afronding naar boven plaatsvindt.

3 De beslagvrije voet in rechtsvergelijkend perspectief

bepalingen uitvaardigen en wijzigen, zelfs inzake aangelegenheden die de Grondwet uitdrukkelijk aan de wet voorbehoudt, met uitsluiting van de aangelegenheden waarvoor de meerderheid voorgeschreven in artikel 4, derde lid, van de Grondwet wordt vereist. Vóór 1 januari 2005 dient de Koning bij de Kamer van volksvertegenwoordigers een wetsontwerp in ter bekrachtiging van de besluiten uitgevaardigd krachtens dit lid en die wettelijke bepalingen uitvaardigen of wijzigen. De besluiten die vóór 1 januari 2006 niet worden bekrachtigd hebben geen uitwerking.

Met deze bepaling heeft de Belgische wetgever een glijdende schaal aangebracht voor het in beslag nemen van – kort gezegd – loon. Wie maximaal € 1.069 per maand verdient, loopt niet het risico dat beslag wordt gelegd op het inkomen. Bij degenen die een hoger inkomen genieten, namelijk tussen de € 1.069 en de € 1.149, kan 20% van het bedrag boven de minimumstandaard van € 1.069 in beslag worden genomen. Dat percentage stijgt voor inkomens tussen € 1.149 en de € 1.267 per maand tot 30% en voor inkomens tussen de € 1.267 en € 1.386 tot 40%. Gaat het om een loonbedrag dat meer dan € 1.386 per maand bedraagt, dan kan het surplus geheel in beslag worden genomen. Daar komt voor degene die een of meer kinderen te zijnen laste heeft dat het voor beslag vatbare bedrag wordt verminderd met € 66 per kind.³

Aansluitend wordt in artikel 1409 § 1bis bepaald dat als het gaat om inkomsten uit andere activiteiten dan deze bedoeld in § 1, deze onbeperkt in beslag genomen kunnen worden voor het gedeelte boven de € 1.386 per kalendermaand en dat dergelijke inkomsten tot en met € 1.069 in het geheel niet in beslag kunnen worden genomen. Voor tussenliggende bedragen geldt dat tussen de € 1.149 en € 1.386 per kalendermaand twee vijfde in beslag kan worden genomen en bij bedragen tussen de € 1.069 en de € 1.149 een vijfde. Ook hier geldt dat voor wie een of meer kinderen te zijnen laste heeft, het voor beslag vatbare bedrag wordt verminderd met € 66 per kind.

In diverse landen bestaat de mogelijkheid om loon in natura te verstrekken in de vorm van maaltijdcheques. In landen als België en Frankrijk wordt daar in ruime mate gebruik van gemaakt.⁴ Om onduidelijkheid te voorkomen is in artikel 1409 § 1ter bepaald dat dergelijke maaltijdcheques niet voor beslag vatbaar zijn.

³ In art. 1409quater is een regeling opgenomen ter zake van het bewijs dat een kind te zijnen laste komt.

⁴ Het is een vergoeding voor werknemers in bedrijven waar geen kantine of bedrijfsrestaurant is en voor werknemers die 'en route' zijn zoals vertegenwoordigers. Ter vervanging kunnen ze dan de cheques gebruiken om elders te gaan eten. Ze kunnen ook worden ingewisseld in supermarkten. De werknemer krijgt op het einde van de maand een maaltijdcheque per gepresteerde werkdag. Het al dan niet geven van maaltijdcheques en de hoogte van het bedrag kan onderwerp zijn van een cao of een sociaal akkoord tussen werkgevers en werknemers in een bepaald bedrijf of een bepaalde sector. De cheques worden onder meer uitgegeven door cateraar Sodexo en Eenered (het voormalige Accor services) onder de naam 'Ticket Restaurant'. Maaltijdcheques zijn voordelig voor de werkgever en voor de werknemer omdat er geen sociale lasten of inkomensbelasting over betaald moet worden. Ongeveer 80% van de Belgische werkgevers geeft maaltijdcheques aan zijn personeel, ongeveer 40% van de werknemers krijgt ze, en 4% van het totale beloningspakket bestaat uit maaltijdcheques in België. De maximale waarde is € 7 per maaltijdcheque waarvan de werknemer minimaal € 1,09 betaalt. De werkgever kan een bedrag van € 1 per cheque van de winst aftrekken. Vgl. <http://be.benefits-rewards.sodexo.com/sites/be/files/2013-White-Paper-Maaltijdcheques.pdf>.

Aanvullende regelgeving is te vinden in artikel 1410 Gerechtelijk Wetboek. Deze bepaling luidt:

- § 1. Artikel 1409 (, § 1bis, § 2 en § 3,) vindt bovendien toepassing op:
  - 1° de al dan niet provisionele uitkeringen tot onderhoud, door de rechter toegewezen, alsmede de uitkeringen die na echtscheiding aan de niet schuldige echtgenoot worden toegekend;
  - 2° de pensioenen, aanpassingsuitkeringen, renten, rentebijslagen of als pensioen geldende voordelen betaald krachtens een wet, een statuut of een overeenkomst;
  - 2°bis. het vakantiegeld en de aanvullende toeslag bij het vakantiegeld betaald krachtens de wetgeving betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers;
  - 3° de werkloosheidsuitkeringen en de uitkeringen betaald door fondsen voor bestaanszekerheid;
  - 4° de uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid en de invaliditeitsuitkeringen betaald krachtens de wetgeving op de ziekte- en invaliditeitsverzekering of de wet van 16 juni 1960 die onder meer de maatschappelijke prestaties waarborgt ten gunste van de gewezen werknemers van Belgisch-Congo en Ruanda-Urundi en de wetgeving betreffende de overzeese sociale zekerheid;
  - 5° de uitkeringen, renten en toelagen betaald krachtens de wetgeving op de vergoeding van schade uit arbeidsongevallen of beroepsziekten, of de genoemde wet van 16 juni 1960 of verzekeringsovereenkomsten aangegaan bij toepassing van de wetgeving op de overzeese sociale zekerheid, met uitzondering van het gedeelte van de uitkering bedoeld in § 2, 4°, van dit artikel;
  - 6° (...)
  - 7° de militievergoedingen bedoeld bij de wet van 9 juli 1951;
  - 8° de uitkering toegekend bij onderbreking van de beroepsloopbaan.
- § 2. De volgende schuldvorderingen zijn niet vatbaar voor overdracht of beslag ten laste van de rechthebbende:
  - 1° de gezinsbijslagen, met inbegrip van deze betaald krachtens de wetgeving betreffende de soldijtrekkende militairen;
  - 2° de wezenpensioenen of -renten betaald krachtens een wet, een statuut of een overeenkomst;
  - 3° de tegemoetkomingen aan minder-validen;
  - 4° het gedeelte van de vergoedingen uitgekeerd krachtens de wetgeving op de vergoeding van schade uit arbeidsongevallen die 100 pct. overschrijdt en toegekend wordt aan zwaar verminkten wier toestand de hulp van een andere persoon volstrekt en normaal vergt, evenals de bedragen toegekend voor de behoefte aan andermans hulp krachtens de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen gecoördineerd op 14 juli 1994;
  - 5° de bedragen uit te keren;
    1. aan de rechthebbende van geneeskundige verstrekkingen als tegemoetkoming ten laste van de verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen of krachtens de wet van 16 juni 1960 of de wetgeving betreffende de overzeese sociale zekerheid;

3 De beslagvrije voet in rechtsvergelijkend perspectief

2. als kosten voor geneeskundige, heelkundige, farmaceutische en verplegingszorgen of als kosten voor prothesen en orthopedische toestellen aan een door een arbeidsongeval of een beroepsziekte getroffen persoon krachtens de wetgeving betreffende de arbeidsongevallen of de beroepsziekten.
  - 6° de bedragen uitgekeerd als gewaarborgd inkomen voor bejaarden of als inkomensgarantie voor ouderen;
  - 7° de bedragen uitgekeerd als bestaansminimum;
  - 8° de bedragen uitgekeerd als maatschappelijke dienstverlening door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.
  - 9° de uitkering voorzien in artikel 7 van het koninklijk besluit van 18 november 1996 houdende invoering van een sociale verzekering ten gunste van zelfstandigen, in geval van faillissement, en van gelijkgestelde personen, met toepassing van de artikelen 29 en 49 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels;
  - 10° de al dan niet provisionele vergoedingen voor prothesen, medische hulpmiddelen en implantaten;
  - 11° de bedragen bepaald in artikel 120 van de programmawet (I) van 27 december 2006 uitgekeerd als tussenkomst van het Schadeloosstellingsfonds voor asbestslachtoffers.
- § 3. In afwijking van § 1, kan tweederde van het pensioen en van de sociale uitkeringen der personen in een ziekenhuis opgenomen op kosten van de commissies van openbare onderstand en van het speciaal onderstandsfonds, aan die instellingen worden overgedragen. De Koning kan de in het eerste lid bepaalde verhouding wijzigen.
- § 4. In afwijking van de bepalingen van de §§ 1 en 2, kunnen de prestaties die ten onrechte uitgekeerd zijn uit de middelen van de Rijksdienst voor maatschappelijke zekerheid, van de Rijksdienst voor sociale zekerheid van de provinciale en plaatselijke overheidsdiensten, van het Nationaal Pensioenfonds voor mijnwerkers, van de Hulp- en Voorzorgskas voor zeevarenden, van het Fonds voor de beroepsziekten, van het Fonds voor arbeidsongevallen, van openbare of particuliere instellingen belast met de toepassing van de wetgeving betreffende het sociaal statuut van de zelfstandigen of van de dienst voor Overzeese Sociale Zekerheid, hetzij uit de middelen die ingeschreven zijn in de begroting van het ministerie van Sociale Zaken of uit die ingeschreven in de begroting van de pensioenen met het oog op de toekenning van het gewaarborgd inkomen voor bejaarden, hetzij uit middelen dienstig voor de toekenning van het bestaansminimum of een gelijkaardige uitkering ingeschreven in de begroting van het ministerie van Sociale Zaken en uit die ingeschreven in de begrotingen van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, ambtshalve terugggevorderd worden ten belope van 10 % van iedere latere prestatie die aan de debiteur van het onverschuldigde bedrag of aan zijn rechthebbenden wordt uitgekeerd. Hetzelfde geldt voor de intresten op die prestaties ingeval de onterechte betaling frauduleus werd uitgekeerd. Voor het bepalen van deze 10 % wordt het bedrag van die prestatie desgevallend verhoogd met de overeenkomstige prestatie die krachtens één of meerdere buitenlandse regelingen wordt genoten.
- Wanneer de in het eerste, derde en vierde lid, bedoelde terugvordering, niet meer

kan worden uitgevoerd door de instelling of door de uitbetalingsdienst bij gebrek aan nog te betalen prestaties, kan die terugvordering op haar verzoek ambtshalve worden uitgevoerd door een instelling of dienst die één der prestaties bedoeld in § 1, 2°, 3°, 4°, 5° en 8° verschuldigd is, ten belope van 10 % van dat bedrag.

Werd de betaling ten onrechte bedrieglijk verkregen, dan kan de ambtshalve terugvordering van de onverschuldigd betaalde prestaties en intresten op die bedragen slaan op het geheel van de latere prestaties van éénzelfde aard of die door dezelfde instelling of dienst worden uitgekeerd.

Werden de gezinsbijslagen ten onrechte verkregen ingevolge een nalatigheid of een verzuim van de rechthebbende of van de bijslagtrekkende, dan kan de terugvordering slaan op het geheel van de gezinsbijslag die later verschuldigd is aan dezelfde bijslagtrekkende. Indien de debiteur of zijn rechthebbenden het bewijs leveren dat het inkomen, zoals berekend volgens de principes vastgelegd in de wet van 7 augustus 1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum, lager ligt of komt te liggen ingevolge de ambtshalve terugvordering dan het bedrag van het bestaansminimum naargelang de onderscheiden categorieën vastgelegd in dezelfde wet, wordt de terugvordering naargelang het geval geschorst of beperkt.

Ter verificatie van de voorgelegde stukken beschikken de instellingen over de bevoegdheid om een onderzoek naar de bestaansmiddelen te voeren. Alle federale overheidsdiensten, alle instellingen die belast zijn met de toepassing van een wetgeving betreffende de sociale zekerheid, de arbeidsongevallen en de beroepsziekten, de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, alsook de gerechtigden, hun lasthebbers, hun erfgenamen of rechtverkrijgenden zijn verplicht aan de instellingen en uitbetalingsdiensten, op eenvoudig verzoek, alle dienstige stukken voor te leggen.

De instelling of dienst die een voordeel uitbetaalt, voorzien in §§ 1 en 2, en met terugwerkende kracht verkregen, kan van de vervallen en nog niet uitbetaalde bedragen het bedrag van de eerdere prestaties die niet samen met bedoelde voordelen mogen worden genoten, afhouden ten voordele van de instelling of dienst die ten onrechte uitbetaald heeft.

Indien een pensioengerechtigde, omwille van de toekenning van een rust- of overlevingspensioen lastens een Belgische sociale zekerheidsregeling, met terugwerkende kracht aan een met toepassing van artikel 7 van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders uitbetaald voordeel verzaakt, treedt de Rijksdienst voor arbeidsvoorziening, van rechtswege en tot beloop van de ontvangen uitkeringen, in de rechten van de pensioengerechtigde op de hem verschuldigde pensioenbedragen.

Indien een gerechtigde op uitkeringen bedoeld in artikel 7 van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, omwille van de toekenning van die uitkeringen, met terugwerkende kracht verzaakt aan een rust- of overlevingspensioen, treedt de Rijksdienst voor pensioenen, van rechtswege en tot beloop van het ontvangen pensioen, in de rechten van de uitkeringsgerechtigde op de hem verschuldigde uitkeringsbedragen.

§ 5. De instelling of de dienst die § 4, tweede lid, toepast, brengt de debiteur hiervan op

de hoogte, bij een ter post aangetekend schrijven. Deze brief vermeldt op straffe van nietigheid: :

- 1° het terug te vorderen bedrag evenals de berekeningswijze van dat bedrag;
- 2° de mogelijkheid om beroep aan te tekenen bij de bevoegde rechtbank;
- 3° de instelling of de dienst waaraan de terugvordering gevraagd wordt, evenals de terugvorderingsmodaliteiten.

De instelling of de dienst bezorgt, bij gewone brief, aan de instelling of de dienst waaraan de terugvordering wordt gevraagd:

- 1° de nodige gegevens ter identificering van de debiteur;
- 2° het bedrag van het terug te vorderen onverschuldigde bedrag en de terugvorderingsmodaliteiten;
- 3° de datum van de in voorgaand lid bedoelde notificatie;
- 4° elke wijziging van de hiervoor vermelde elementen.

De instelling of de dienst waaraan de terugvordering wordt gevraagd, stelt de debiteur, bij gewone brief, in kennis van:

- 1° de naam van de instelling of de dienst die om de terugvordering heeft verzocht evenals het bedrag en de modaliteiten ervan;
- 2° de datum vanaf dewelke het onverschuldigde bedrag zal worden ingehouden

De datum bedoeld in het derde lid, 2°, moet drie maanden later zijn dan de datum van de in het eerste lid bedoelde notificatie.

Het beroep bedoeld in het eerste lid, 2°, wordt, op straffe van verval, binnen de drie maanden na de dag van aanbidding van het aangetekend schrijven ingediend bij de bevoegde arbeidsrechtbank.

- § 6. De instelling of de dienst die ambtshalve een terugvordering uitvoert krachtens § 4, eerste, derde of vierde lid, en waaraan een verzoek is gericht op grond van het tweede lid van dezelfde paragraaf, geeft hieraan gevolg nadat zij haar eigen schuld heeft teruggevorderd. Wanneer meerdere instellingen of diensten bij éénzelfde instelling of dienst een verzoek indienen op grond van § 4, tweede lid, wordt de ambtshalve terugvordering eerst uitgevoerd ten gunste van de meest gereede instelling of dienst.

Het moge duidelijk zijn dat Belgen zich bij sommige wetsbepalingen niet bekommeren om de lengte. Een voordeel van deze wetgeving is dat alles bij elkaar staat, maar een nadeel dat de lengte leidt tot een nagenoeg onleesbare bepaling. Wel is duidelijk dat ook onder hetzelfde regime vallen – wij vatten een en andere samen conform de Nederlandse benamingen en beperken ons – door de rechter toegekende uitkeringen tot onderhoud, pensioenen, vakantiegeld conform vutregelingen, werkloosheidsuitkeringen en uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid of invaliditeit. Niet vatbaar voor beslag zijn wezenpensioenen, tegemoetkomingen aan minder validen, uitkeringen ter zake van arbeidsongevallen, de vergoeding van medische kosten en de bedragen uitgekeerd als bestaansminimum. De lengte van de bepaling is mede te verklaren doordat de mogelijkheid van terugvordering hier is uitgewerkt.

Opmerkelijk is wat in § 3 is opgenomen: in afwijking van § 1, kan twee derde van het pensioen en van de sociale uitkeringen der personen in een ziekenhuis opgenomen op kosten van de commissies van openbare onderstand en van het speciaal onderstandsfonds, aan die instellin-

gen worden overgedragen. Dit betekent dat bij een dergelijke opname de kosten daarvan niet geheel op de gemeenschap worden afgewenteld, maar dat twee derde van het pensioen c.q. de sociale uitkering die de opgenomene ontvangt aan het ziekenhuis ten goede komt.

Vermeldenswaard is dat artikel 1411bis *Gerechtelijk Wetboek*⁵ in § 1 de artikelen 1409, 1409bis en 1410 van overeenkomstige toepassing verklaart op de bedragen die worden gestort op een lopende (bank)rekening en in § 2 aangeeft dat bedragen door de werkgever gestort vermoed worden niet voor beslag vatbaar te zijn. Aldus wordt vermeden dat nadat de werkgever heeft bepaald welk gedeelte van het loon niet voor beslag vatbaar is en dat bedrag heeft overgemaakt naar de bankrekening van zijn werknemer, daarop alsnog beslag wordt gelegd, waardoor afbreuk wordt gedaan aan de bedoeling van de wetgever.⁶ Het is immers de bedoeling dat de beslagvrije som kan worden besteed aan huur, boodschappen, kleding, etc. opdat de schuldenaar op dat vlak niet in de problemen komt. Daarom is het niet verwonderlijk dat in artikel 1411ter⁷ is bepaald dat die bescherming gedurende een periode van dertig dagen geldt.

3.3 Frankrijk⁸

Het niet voor beslag vatbare gedeelte van inkomsten komt hierna met name aan de orde aan de hand van het voor beslag vatbare gedeelte van het netto-inkomen. Dat gedeelte wordt bepaald aan de hand van twee tabellen (afhankelijk van de hoedanigheid van de schuldeiser) waarvan de bedragen periodiek worden herzien. In ieder geval moet er een minimumbedrag ter beschikking van de schuldenaar blijven: de 'Revenu de solidarité active', waarbij de hoeveelheid of de lengte van de schulden of de hoedanigheid van de schuldeisers irrelevant is.

5 § 1. De beperkingen en uitsluitingen waarin de artikelen 1409, 1409bis en 1410 voorzien, zijn eveneens van toepassing op de in die artikelen bedoelde bedragen indien ze worden gecrediteerd op een zichtrekening, geopend bij een kredietinstelling als bedoeld in artikel 1 van de wet van 22 maart 1993 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen.

§ 2. De schuldenaar mag met alle wettelijke middelen bewijzen dat overeenkomstig de artikelen 1409, 1409bis en 1410 niet voor beslag of overdracht vatbare bedragen gecrediteerd werden op een zichtrekening die het voorwerp uitmaakt van beslag of overdracht.

Bedragen die de werkgever van de schuldenaar stort op een zichtrekening van de schuldenaar worden vermoed, tot anders bewezen is, gedeeltelijk onvatbaar te zijn voor beslag of overdracht overeenkomstig artikel 1409, § 1. Dit vermoeden geldt alleen bij de verhoudingen tussen de schuldenaar en zijn schuldeisers.

6 Vgl. Jongbloed 2008, p. 196-198.

7 § 1. In geval van beslag of overdracht van de in artikel 1411bis, § 1, bedoelde bedragen, gelden de beperkingen en uitsluitingen waarin de artikelen 1409, 1409bis en 1410 voorzien gedurende een periode van dertig dagen vanaf de inschrijving van deze bedragen op de creditzijde van de zichtrekening.

Wanneer niettemin de beschermde sommen het voorwerp zijn van een globale storting op een zichtrekening, terwijl ze betrekking hebben op een duur van meer dan één maand, is de bescherming van toepassing gedurende een overeenstemmende periode, vanaf de datum van inschrijving op de creditzijde van de zichtrekening. Voor de toepassing van dit lid telt een maand dertig dagen.

§ 2. De berekening van het niet voor beslag of overdracht vatbare gedeelte van het saldo op de zichtrekening gebeurt naar evenredigheid van de dagen van de in § 1 bedoelde periode die overblijven sinds de inschrijving van de niet voor beslag of overdracht vatbare bedragen op de creditzijde van de zichtrekening.

§ 3. Artikel 1411 wordt niet toegepast op de gevallen bedoeld in dit artikel.

8 Degene die meer informatie wil, kan worden gewezen op het KBvG-advies van twee jaar geleden: Rijdsdijk & Nijenhuis (red.) 2012, p. 130-136.

3 De beslagvrije voet in rechtsvergelijkend perspectief

De algemene basis voor het hierna volgende is te vinden in artikel L112-2 onder 3 Code des procédures civiles d'exécution.⁹

De vraag naar het voor beslag vatbare gedeelte valt in verschillende deelvragen uiteen. Allereerst bestaat er loonbeslag en daarnaast gaat het om een procedure tot rechtstreekse betaling inzake onderhoudsverplichtingen en een fiscale procedure. Verder verdient aandacht het niet voor beslag vatbare banksaldo ('solde bancaire insaisissable') in geval van beslag op een bankrekening.

Het beslag op loon¹⁰

Het voor beslag vatbare deel van loon dat kan worden uitgekeerd aan de schuldeisers van de werknemer wordt berekend op basis van zijn salaris en het aantal te zijnen laste komende familieleden via een tabel die jaarlijks in de Staatscourant ('Journal officiel') wordt gepubliceerd. In 2013 ging het om de volgende bedragen:

Jaarlijkse vergoeding	Maandelijks bezoldiging	Te incasseren deel	Per maand
≤ € 3.670	≤ € 305,83	1/20	€ 15,29
€ 3.670 ≤ x ≤ € 7.180	≤ € 305,83 ≤ x ≤ € 598,33	1/10	€ 44,54
€ 7.180 ≤ x ≤ € 10.720	€ 598,33 ≤ x ≤ € 893,33	1/5	€ 103,54
€ 10.720 ≤ x ≤ € 14.230	€ 893,33 ≤ x ≤ € 1.185,83	1/4	€ 1.76,67
€ 14.230 ≤ x ≤ € 17.760	€ 1.185,83 ≤ x ≤ € 1.480	1/3	€ 2.74,72
€ 17.760 ≤ x ≤ € 21.330	€ 1.480 ≤ x ≤ € 1.777,50	2/3	€ 473,06
≥ € 21.330	≥ € 1.777,50		€ 473,06 + alles boven de € 777,50

Een voorbeeld ter verduidelijking. Een werknemer ontvangt een salaris van € 1.500 netto per maand. Zijn werkgever kan op grond van een beslag per maand inhouden het bedrag gelijk aan het voor beslag vatbare gedeelte van toepassing op het deel tot € 1.480 (ofwel € 274,72) en op het gedeelte tussen € 1.480 en € 1.500 twee derde daarvan (ofwel € 1.500 – € 1.480 x 2/3 = € 13,33). In totaal bedraagt de maandelijks inhouding € 288,05 (€ 274,72 + € 13,33).

De in bovenstaande tabel genoemde drempelbedragen worden verhoogd met € 1.390 (of € 115,83 per maand) per persoon ten laste van de schuldenaar. Het gaat dan om de echtgenoot, de geregistreerd partner, kinderen waarvoor kinderslag wordt verkregen en/of waarvoor alimentatie wordt voldaan. In ieder geval zal de schuldenaar een vast bedrag van € 483,24 behouden omdat dit als bestaansminimum voor een persoon geldt.

Heeft de werknemer meer werkgevers, dan wordt het voor beslag vatbare gedeelte berekend door alle inkomsten op te tellen en de griffier bepaalt vervolgens welk bedrag de werkgevers

9 L'article L112-2 du Code des procédures: Ne peuvent être saisis:
3° Les provisions, sommes et pensions à caractère alimentaire, sauf pour le paiement des aliments déjà fournis par le saisissant à la partie saisie.

10 Vgl. art. L 3252-1 – 3252-13 en R. 3252-1 – R. 3252-49 Code du travail en Besluit 2013-44 van 14 januari 2013.

naar evenredigheid moeten inhouden op het loon, waarbij als dat mogelijk is een werkgever het totale bedrag inhoudt.

De grondslag voor het in beslag te nemen bedrag vormen het loon inclusief de betaling voor overwerk, bonussen en premies betaald uit hoofde van de arbeidsovereenkomst, voordelen in natura, fooien, vakantiegeld, ziektebewijzingen (inclusief die vanwege bevalling), vergoedingen ter zake van een niet-concurrentiebeding, ontslagvergoedingen en werkloosheidsuitkeringen. Daarbij gaat het om het nettobedrag na aftrek van sociale lasten.

Rechtstreekse betaling van alimentatie¹¹ en belastingen¹²

Wordt de verschuldigde alimentatie niet voldaan dan biedt de wet een speciale mogelijkheid doordat de gerechtigde zich rechtstreeks kan wenden tot de werkgever van degene die de alimentatie moet voldoen. Daarbij kan aanspraak worden gemaakt op betaling voor de lopende maand en de laatste zes maanden waarin geen betaling plaatsvond. De gerechtsdeurwaarder informeert de werkgever over de te volgen procedure en de werkgever is vervolgens verplicht tot rechtstreekse betaling over te gaan. Zo nodig kunnen bijzondere afspraken worden gemaakt. Bijzonder is dat in beginsel verhaal genomen kan worden op het gehele salaris; slechts een bedrag van € 483,24 – de Revenu de solidarité active – wordt nog aan de werknemer betaald.

De belastingdienst kan de werkgever via een kennisgeving verplichten om achterstallige verschuldigde belastingen (inclusief boetes) in te houden op het salaris. Deze vordering is preferent en de werkgever moet de gevraagde inlichtingen om tot een juiste berekening te komen verschaffen en de vordering inhouden op het voor beslag vatbare gedeelte van het loon.

In geval van samenloop van dergelijke procedures dient de werkgever de volgende volgorde aan te houden bij zijn afdracht: allereerst dient verschuldigde alimentatie te worden voldaan, hierna komt de belastingdienst aan bod en daarna pas de overige schuldeisers die (derden) beslag hebben gelegd. Het betekent dat als er al een vordering bestaat van de belastingdienst, waarna achterstallige alimentatie wordt gevorderd, de werkgever de betaling aan de fiscus (nadat deze daaromtrent is geïnformeerd) moet opschorten. Ook de griffier van de rechtbank wordt ingelicht opdat deze de derdenbeslagleggers kan informeren. Worden de belastingsschulden ingelost of kwijtgescholden, dan brengt de belastingdienst de rechtbankgriffier daarvan op de hoogte die op zijn beurt de bekende schuldeisers inlicht dat het gelegde beslag weer effectief wordt.

Een en ander kan als volgt worden toegelicht. Een werknemer die geen personen te zijnen laste heeft, ontvangt een nettomaandsalaris van € 1.500. De werkgever wordt ervan op de hoogte gebracht dat sprake is van een alimentatievordering van € 100, een fiscale vordering van € 150 en derdenbeslagen voor in totaal € 300. Een forfaitair bedrag gelijk aan het RSA-bedrag dient in ieder geval ter beschikking van de werknemer te worden gelaten. Conform de hierboven

11 Vgl. art. L213-1 – L213-6 en R213-1 – R213-10 Code des procédures civiles d'exécution.

12 Art. L262 – L264 Livre des procédures fiscales.

3 De beslagvrije voet in rechtsvergelijkend perspectief

genoemde tabel is bij een bedrag tot € 1.480: € 274,72 voor beslag vatbaar en voor het gedeelte van € 1.480 tot € 1.500 is dat € $20 \times 2/3 = € 13,33$. In totaal is dat een bedrag van € 288,05. Dit bedrag wordt als volgt verdeeld. De werkgever houdt een bedrag van € 100 volledig in voor degene die de alimentatievordering heeft en daarbij is de beslagvrije voet niet van belang. Vervolgens wordt de fiscale vordering in mindering gebracht op het voor beslag vatbare bedrag van € 288,05, zodat na aftrek van de € 150 er resteert voor degenen die derdenbeslag hadden gelegd: € 138,05. Dat betekent dat slechts een deel van de vordering kan worden voldaan en dat een bedrag van € 161,95 (€ 300 – € 138,05) op een volgend maandsalaris wordt ingehouden.

*Solde bancaire insaisissable*¹³

Een zeker bedrag op een bankrekening is niet vatbaar voor beslag, namelijk het al eerder genoemde RSA-maandbedrag van € 483,24 voor een alleenstaande. Dit bedrag kan op de bankrekening ontstaan doordat bijvoorbeeld het beslagvrije gedeelte van het arbeidsloon op de bankrekening wordt bijgeboekt, er toeslagen worden uitgekeerd door de overheid of er sprake is van een vergoeding van medische kosten. Wordt een hoger bedrag op de bankrekening bijgeboekt, dan komt het surplus ter beschikking aan beslagleggers. Wordt een lager bedrag dan het RSI aan het saldo toegevoegd, dan wordt toch van het RSI-bedrag uitgegaan als niet vatbaar voor beslag zolang het totale rekeningsaldo dat bedrag overtreft.

Het beslag op loon is van oudsher een mogelijkheid die het schuldeisers mogelijk moet maken hun vorderingen op tamelijk eenvoudige wijze te incasseren. Anderzijds moet de schuldenaar beschermd worden. Het uit zich erin dat jaarlijks de beslagvrije bedragen (en daarmee hetgeen wel vatbaar is voor beslag) wordt vastgesteld bij Besluit van het Conseil d'Etat.

De mogelijkheid tot rechtstreekse betaling door de werkgever aan een alimentatiegerechtigde is in 1973 ingevoerd¹⁴ en is thans opgenomen in de artikelen L213-1 – L213-6 en R213-1 – R213-10 Code des procédures civiles d'exécution. Het solde bancaire insaisissable, het beslagvrije bedrag op een bankrekening, is in de wet opgenomen bij Wet van 12 mei 2009 in artikel L162-2 Code des procédures civiles d'exécution. Wil er beslag gelegd worden, dan is het aan de schuldenaar om aan te tonen dat sprake is van een beslagvrij saldo dat zijn oorsprong vindt in bijvoorbeeld het naar de bankrekening overgemaakte beslagvrije deel van het arbeidsloon.

13 www.vos-droits.justice.gouv.fr/saisies-et-recouvrements-11972/saisie-dargent-12036/solde-bancaire-insaisissable-sbi-20697.html, alsmede art. L162-1 en L162-2 en R162-1 – R162-9 Code des procédures civiles d'exécution.

14 Wet n°73-5 van 2 januari 1973, inmiddels aangepast door Besluit n°2012-783 van 30 mei 2012.

3.4 Duitsland¹⁵

Al ruim 150 jaar bestaat in Duitsland een beslagverbod op (alle) arbeidsinkomsten. Er kan worden teruggegrepen op een wet van de Noord-Duitse bond van 21 juni 1869. De wet verbod “jede Beschlagnahme noch nicht verdienter Arbeits- und Dienstlöhne im Executions- und Arrestverfahren” en de “Vergütung für Arbeit”, waarmee werd erkend dat loontrekkenden over een zekere vorm van inkomsten moesten kunnen blijven beschikken. Het is een van de oudste verworvenheden van de Duitse sociale wetgeving: een gedeelte van het loon, pensioen of andere inkomsten uit een huidige of vroegere arbeidsverhouding moest beschikbaar blijven voor de schuldenaar opdat deze in zijn levensonderhoud en dat van zijn gezin kon blijven voorzien. De wet kwam tot stand in een tijd dat industriële werkzaamheden steeds meer opkwamen en men meer begrip kreeg voor de groeiende laag van loonarbeiders, en hing samen met de afschaffing van de gijzeling voor onbetaalde schulden. Het systeem is vervolgens in de afgelopen decennia uitgebouwd en verfijnd. Dat gebeurde door aanpassing van de beslagvrije som aan de kosten van levensonderhoud via het prijsindexcijfer van de levensstandaard alsook de tarieven van de sociale voorzieningen. Achtergrond is dat artikel 1 Grundgesetz inhoudt dat een fundamenteel recht bestaat op een menswaardig bestaan, terwijl de artikelen 20 en 28 Grundgesetz het grondbeginsel van de sociale rechtvaardigheid bevatten. Het recht op een menswaardig bestaan staat er aan in de weg dat de Staat overgaat tot algehele inbeslagname, terwijl de sociale rechtvaardigheid meebrengt dat men meedeelt in de welvaart. De relevante bepalingen zijn thans met name¹⁶ te vinden in § 850 en volgende Zivilprozessordnung.

Belangrijk is dat de ‘Gesetz zur Reform des Kontopfändungsschutzes’ van 7 juli 2009 op 1 juli 2010 in werking is getreden. In § 850k ZPO is de zogeheten P-bankrekening (‘Pfändungsschutzkonto’)¹⁷ geïntroduceerd. De bedragen die de schuldenaar op een dergelijke bankrekening ontvangt (waarbij niet van belang is wat de bron is) zijn niet voor beslag vatbaar tot de hoogte van het in § 850c ZPO genoemde ‘beslagvrije bedrag’. Iedere cliënt kan zijn bank vragen een bankrekening als zodanig te bestemmen. De wetgever hoopt met deze bankrekeningen voor een betere bescherming met minder bureaucratie te zorgen.

15 Degene die meer informatie wil, kan worden gewezen op de commentaren in de bekende Duitse handboeken: Jauernig/Hess, *Zivilprozessrecht*, 30, völlig neu bearbeitete Auflage Beck München 2011, Musielak, *Kommentar zur Zivilprozessordnung*, 10, neubearbeitete Auflage Verlag Franz Vahlen GmbH München 2013, Rosenberg/Schwab/Gottwald, *Zivilprozessrecht*, 17, neubearbeitete Auflage Beck München 2010 en Thomas/Putzo, *Zivilprozessordnung*, 33, Auflage Beck München 2012, Zöller, *Zivilprozessordnung*, 30, neu bearbeitete Auflage Dr. Otto Schmidt Köln 2014. Ook valt te wijzen op Kindl/Meller-Hannich/Wolf, *Gesamtes Recht der Zwangsvollstreckung*, 2. Auflage Nomos Baden-Baden 2013. Zie daarnaast het KBvG-preadvies van twee jaar geleden: Rijdsdijk & Nijenhuis (red.) 2012, p. 137-139.

16 Ook andere bepalingen zijn van belang, maar daarop zal vanwege de omvang niet worden ingegaan. Wij noemen enkel § 836 abs. 3 ZPO (*Aufforderungsschreiben an Schuldner*), § 840 ZPO (*Auskunftsspflicht der Bank*), § 845 ZPO (*die Vorphändung*), § 851a ZPO (*Landwirtschaft*) en § 851c ZPO (*Lebensversicherungsvertrag*).

17 ‘Pfändungsschutz’.

Volgens § 850 ZPO is derdenbeslag maar beperkt mogelijk op inkomen uit arbeid.¹⁸ Bepaald is dat het inkomen uit arbeid dat in contanten¹⁹ uitgekeerd wordt alleen vatbaar is voor een beslag conform het bepaalde in § 850-850i ZPO.

Daar staat tegenover dat uit § 850a en 850b ZPO blijkt dat soms geen beslag kan worden gelegd. Dat geldt bijvoorbeeld voor de helft van een overwerkvergoeding, het gebruikelijke vakantiegeld, eindejaarsuitkeringen tot de helft van het salaris met een maximum van € 500, gevarengeld, uitkeringen in verband met huwelijk en ziekte (zoals die voor een verloskundige en inrichting van een kraamkamer) en de vergoedingen die blinden ontvangen, maar ook smartengeld, uitkeringen uit ziektekostenverzekeringen alsook uitkeringen voor weduwen en wezen.

De kern van de regeling is te vinden in § 850c ZPO. Hier worden minimumbedragen²⁰ genoemd die niet in beslag genomen kunnen worden: wie niet meer dan € 1.045,03 per maand of € 240,50 per week dan wel € 48,10 per dag verdient. Die bedragen worden verhoogd als betrokkene op grond van een wettelijke verplichting zijn (ex-)echtgenote of een familielid onderhoudt tot € 2.314,82 per maand c.q. € 532,73 per week c.q. € 106,55 per dag. Die bedragen worden verhoogd als meer personen worden onderhouden.²¹ § 850d ZPO bevat een specifieke bepaling voor alimentatievorderingen. Hoe het voor beslag vatbare inkomen uit arbeid wordt berekend blijkt uit § 850e ZPO. Zo worden belastingen en sociale premies niet in aanmerking genomen om het nettoloon te berekenen en wordt als iemand meer inkomensbronnen heeft, het totaal genomen. Ook worden uitkeringen krachtens socialeverzekeringswetten gelijk gesteld aan arbeidsinkomsten. Deze niet voor beslagvatbare bedragen kunnen door de rechter worden aangepast conform § 850f ZPO. Dit is mogelijk als er sprake is van een onrechtmatige daad, maar kan ook geschieden op grond van bijzondere omstandigheden aan de zijde van de beslagene. In feite gaat het om hardheidsclausules. In het verlengde daarvan volgt uit § 850g dat bij een wijziging in de omstandigheden ook de bedragen kunnen worden aangepast. Uiteraard moet rekening worden gehouden met versluierde arbeidsinkomsten doordat bijvoorbeeld een niet-marktconform loon wordt uitgekeerd of doordat verrekening plaatsvindt. Blijkens § 850h ZPO wordt dan alsnog het gebruikelijke loon in aanmerking genomen.

Omdat de mogelijkheid bestaat dat de schuldenaar eenmalig inkomsten uit andere bron(nen) zal verkrijgen, geeft § 850i ZPO daarvoor een regeling. De rechter kan een redelijke termijn stellen waarbinnen het door de rechter te schatten bedrag moet worden voldaan. De rechter is daarbij vrij in de beoordeling van de mogelijkheid voor de schuldenaar andere inkomsten te verwerven en zal bij afweging van de wederzijdse belangen ten nadele van de schuldenaar oordelen als de schuldeiser zwaarwegende omstandigheden aanvoert.

18 Welk begrip ook de bezoldiging van ambtenaren en pensioenen (bijv. nabestaandenpensioenen) omvat en ruim wordt opgevat, waardoor 'zwarte' inkomsten en inkomsten uit huishoudelijke arbeid eronder vallen. Soms is het onderscheid moeilijk te maken: eronder valt bijv. wel het gedeelte dat de werkgever van een kelner door deze laat behouden, maar niet wat de gast aan de kelner geeft.

19 De inkomsten die in natura worden verstrekt blijven buiten beschouwing. Soms ontvangen werknemers maandelijks of wekelijks door de werkgever geproduceerde of verkochte zaken. Gedacht kan worden aan een zuivelfabriek waar de werknemers pakken houdbare melk of andere zuivelproducten ontvangen.

20 Die worden conform het tweede lid tweejaarlijks aangepast.

21 Voor de eerste te onderhouden persoon met € 393,30 per maand c.q. € 90,51 per week c.q. € 18,10 per dag en voor de tweede tot en met vijfde persoon met € 219,12 per maand c.q. € 50,43 per week c.q. € 10,09 per dag.

Speciale aandacht verdient § 850k ZPO waar een regeling is gegeven aangaande het ‘Pfändungsschutzkonto’. Het is mogelijk dat de schuldenaar bij een financiële instelling beschikt over een betaalrekening waarop bedragen gestort worden die niet voor beslag vatbaar zijn. Volgens deze bepaling kan de schuldenaar dan tot het einde van de kalendermaand beschikken over het in § 850c ZPO bedoelde bedrag en valt dat buiten een beslag op de bankrekening. Wordt dat bedrag niet geheel benut, dan wordt het surplus toegevoegd aan het beslagvrije deel voor de volgende kalendermaand. Daarenboven kan de schuldenaar vrijelijk beschikken over het bedrag waarmee zijn beslagvrije voet is verhoogd omdat personen te zijnen laste komen, eenmalige sociale uitkeringen, smartengelduitkeringen en kinderbijslag. Op een daartoe strekkend verzoek kan de rechter in verband met de omstandigheden van het geval afwijkende bedragen vaststellen. Om tot een dergelijke ‘beslagvrije bankrekening’ te komen dienen volgens het zevende lid de schuldenaar die een natuurlijk persoon is en de financiële instelling dat te zijn overeengekomen en de schuldenaar heeft op grond van het achtste lid slechts een mogelijkheid om zo’n bankrekening van dit etiket te voorzien. Zou de schuldenaar in strijd met de regeling toch meer bankrekeningen als zodanig hebben aangewezen, dan beslist de rechter blijkens het negende lid zonder de schuldenaar te horen welke bankrekening als zodanig geldt. In aansluiting hierop houdt § 850l ZPO in dat op verzoek van de schuldenaar de rechter kan bepalen dat voor een periode van maximaal twaalf maanden het saldo op de rekening niet kan worden beslagen, maar dan moet aannemelijk zijn dat de laatste zes maanden in overwegende mate ‘beslagvrije bedragen’ zijn bijgeschreven en er geen zwaarwegende belangen van de schuldeisers zijn die zich daartegen verzetten. Een schuldeiser kan de rechter ook vragen de hier bedoelde termijn in te korten of te beëindigen.

3.5 Engeland en Wales²²

Kernbegrip is ‘sequestration’, wat wordt opgevat als “the act of removing, separating, or seizing anything from the possession of its owner under process of law for the benefit of creditors or the state.” Conform het daar geldende recht kan sequestration plaatsvinden op diverse gebieden en er gelden diverse beperkingen ten aanzien van de goederen c.q. de geldbedragen die in beslag genomen kunnen worden. In de praktijk veelvoorkomend is de sequestration op grond van een ‘Writ of Fieri Facias’:²³ het rechterlijk bevelschrift dat het recht geeft om het bezit van de schuldenaar in beslag te nemen omdat hij nog geld verschuldigd is. Die bezittingen kunnen op een openbare veiling verkocht worden. Daarbij worden grenzen getrokken. Zo houdt artikel 9 (3) van de Courts Act 2003 in dat niet in beslag kunnen worden genomen beslagvrije zaken als (a) gereedschap, boeken, voertuigen en al het andere dat iemand nodig heeft voor de beroepsuitoefening en (b) kleding, beddengoed, meubels, huishoudelijke apparatuur en overige voorzieningen die nodig zijn voor het voldoen aan de essentiële behoeften voor het huishouden van de schuldenaar en zijn gezin. Daarnaast is loonbeslag mogelijk:

22 Degene die meer informatie wil, kan worden gewezen op RSC Order 46 Writs of execution general; vgl. www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/sched_rsc/rscorder46. Definition (Rule 1), When permission to issue any writ of execution is necessary (Rule 2), Permission required for issue of writ in aid of other writ (Rule 3), Application for permission to issue writ (Rule 4), Application for permission to issue writ of sequestration (Rule 5), Issue of writ of execution (Rule 6), Duration and renewal of writ of execution (Rule 8) en Return to writ of execution (Rule 9). Zie ook het KBvG-*preadvies* van twee jaar geleden: Rijdsdijk & Nijenhuis (red.) 2012, p. 139-142.

23 Vgl. www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/sched_rsc/rscorder47.

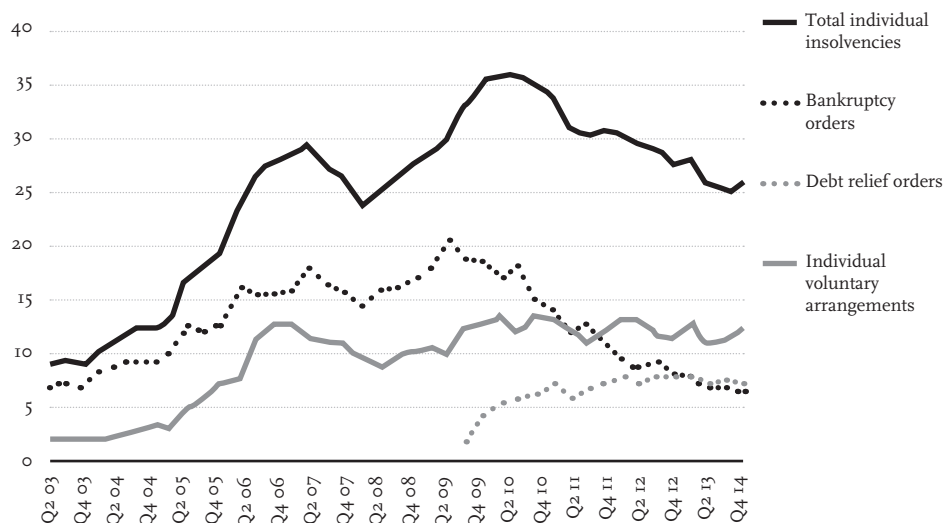
een ‘Attachment of Earnings Orders’ schrijft de werkgever voor om een gedeelte van het loon direct aan te wenden voor de aflossing van de schuld. De werkgever zal die betalingen direct aan het gerecht overmaken dat op zijn beurt weer aan de schuldeiser betaalt. De werkgever kan daarbij een bedrag van £ 1 (circa € 1,1929) in rekening brengen aan administratiekosten. Bij de bepaling van het bedrag dat de schuldeiser moet inhouden wordt uitgegaan van het bedrag dat de schuldenaar primair nodig heeft voor zijn levensonderhoud. Dat wordt de ‘protected earnings rate’ genoemd. Slechts het loonbedrag dat hierboven ligt kan door de schuldeiser aan het gerecht worden overgemaakt, zodat als minder wordt verdiend, er niets kan worden overgemaakt aan het gerecht. Dat is ook zo als het verschuldigde bedrag minder dan £ 50 (circa € 59,64) bedraagt.

Ontvangt men een week of een maand minder loon (bijv. omdat er geen of minder overwerk is verricht), dan wordt de afdracht ook verminderd, omdat het resterende inkomen niet beneden de door het gerecht bepaalde protected earnings rate kan komen. Er wordt een overzicht opgesteld waaruit blijkt met welke inhoudingen rekening is gehouden en wat de door het gerecht bepaalde protected earnings rate is. Die protected earnings rate varieert van zaak tot zaak en wordt berekend door de griffie van het gerecht en heeft – net zoals de beslagvrije zaken – tot doel dat de leefomstandigheden van de schuldenaar en zijn gezin niet beneden het bestaansminimum uitkomen.

In Engeland kan een vordering ook (in de regel slechts gedeeltelijk) geïnd worden doordat iemand failliet wordt verklaard. Een schuldenaar kan op eigen verzoek het faillissement aanvragen als deze kan aantonen de schulden niet meer te kunnen betalen. Ook schuldeisers die een bedrag van £ 750 (circa € 894,67) of meer te vorderen hebben kunnen die aanvraag doen.

Individual insolvencies in England & Wales

Thousands, not seasonally adjusted

Een volgende minder vaak voorkomende mogelijkheid biedt de ‘Writ of Sequestration’. Op deze wijze kan tenuitvoerlegging van een rechterlijke uitspraak geschieden, maar het gebeurt zelden dat op deze wijze een geldvordering wordt geïncasseerd. Dit gebeurt meestal op grond van een Writ of Fieri Facias: de Writ of Sequestration wordt het meest gebruikt in geval van Contempt of Court doordat men zich welbewust niet houdt aan een rechterlijke uitspraak en is in zekere zin een straf.²⁴ Een dergelijke Writ of Sequestration houdt in dat het vermogen van degene die zich schuldig maakt aan Contempt of Court wordt beslagen tot de rechter anders oordeelt of men zich alsnog naar de uitspraak voegt. Het kan het gehele vermogen betreffen,²⁵ zowel roerend als onroerend goed en – al naar gelang de inhoud van de Writ (vgl. Form 67) – inclusief eventuele huur en andere opbrengsten van dat vermogen.²⁶

Op grond van de Welfare Pensions and Reform Act 1999 is het mogelijk een verzoek in te dienen bij het gerecht waarbij conform Part 23 wordt vastgesteld op welk deel van de schuldenaars vermogen de Writ of Sequestration verhaalbaar zal zijn. Daarbij geldt dat de Writ of Sequestration niet automatisch betrekking heeft op landerijen en dat, als dat wel het geval dient te zijn, daarover een verzoek conform de reguliere procedure moet worden ingediend.

Wordt een Writ of Sequestration aangevraagd, dan dienen daarin de namen van vier personen te worden vermeld (maar dat hoeven geen zakenlieden te zijn en er hoeft geen zekerheid te worden gesteld) die met de inning van de vordering kunnen worden belast. In de praktijk worden vaak accountants c.q. een accountantsmaatschap voorgesteld, maar dat is geen verplichting. Wel mogen er geen tegenstrijdige belangen bestaan.²⁷ De sequestrators dienen op grond van de wet activa van de verweerder onder zich te houden totdat de verweerder zich houdt aan de eerdere rechterlijke uitspraak dan wel het gerecht de sequestratie beëindigt.

3.6 Schotland²⁸

Het Schotse recht lijkt veel op dat van Engeland en Wales, wat weinig verwonderlijk is daar die gebieden met Noord-Ierland het Verenigd Koninkrijk vormen. Maar in Edinburgh zetelt het Schotse parlement dat eigen regelgeving tot stand kan brengen. Wij herinneren aan de (tijdelijke) afschaffing van het beslag op roerende zaken enkele jaren geleden. Daarnaast bestaat er soms enig verschil in de terminologie zoals er ook uit blijkt dat Engeland ‘bailiffs’ kent en Schotland ‘messengers-at-arms’.

24 Vgl. Rules of the Supreme Court Order 46. (5) (“RSC 46 (5)”) and Civil Procedure Rules 81 (“CPR 81”).

25 Vgl. Re Lush 1870 L.R. 10 Eq 442.

26 Ter zijde kan worden vermeld dat de rechtspraak fragmentarisch is. Het pensioen van een gepensioneerde mari-neofficier kan niet (*Dent v Dent*), maar dat van een gepensioneerde landmacht-officier wel (*Birch v Birch*) in beslag worden genomen.

27 In de zaak *Romilly v Romilly* uit 1964 werd een van de voorgestelde personen afgewezen en werd een meer passende opvolger benoemd.

28 Degene die meer informatie wil, kan worden gewezen op het KBvG-advies van twee jaar geleden: Rijdsdijk & Nijenhuis (red.) 2012, p. 148-152.

Er kunnen drie soorten beslagen worden onderscheiden:

1. 'Arrestment on the dependence'. Het betreft een conservatoir derdenbeslag door de gerechtsdeurwaarder die optreedt voordat de rechter een definitieve beslissing heeft gegeven.
2. 'Arrestment in execution'. Dit is de facto de executorialle vorm van het Arrestment on the dependence en dan treedt de gerechtsdeurwaarder op basis van een rechterlijke uitspraak, een bevelschrift ter zake van de invordering van belastingen of een schuldentitel op.
3. 'Earnings arrestment'. Deze mogelijkheid is ingevoerd op basis van Part III of the Debtors (Scotland) Act 1987, waarbij op grond van een door de gerechtsdeurwaarder per post verzonden document een werkgever van een schuldenaar inhoudingen pleegt op het loon dat iedere betaaldag verschuldigd is totdat de schuld is ingelost.²⁹

Bij het voorgaande moet allereerst worden bedacht dat vanaf 1966³⁰ niet meer de mogelijkheid bestaat om op basis van een rechterlijk bevel beslag te leggen op lonen of pensioenen. Voorafgaand aan de Bankruptcy and Diligence (Scotland) Act 2007 (section 169) was het naar common law-recht mogelijk om beslag te leggen op al hetgeen de derde aan geld en/of bezittingen van de schuldenaar onder zich had. De wet uit 1987 is inmiddels geamendeerd door toevoeging van section 15H(2), inhoudende dat het maximaal te incasseren bedrag is (a) de afgesproken hoofdsom, (b) een bedrag ter zake van kosten c.s. van 20% daarvan en (c) een bedrag gelijk aan rente voor een jaar over de hoofdsom.³¹

Verder moet erop worden gewezen dat met Section 2006 van de wet uit 2007 voor het eerst een wettelijke basis is verschaft voor het executorial beslag. Daarbij is bepaald dat bij beslag op de bankrekening van de schuldenaar deze een zekere bescherming geniet.³² Gaat het om een schuldenaar in privé die de bankrekening niet voor commerciële doeleinden gebruikt, dan kan slechts een surplus boven een minimumbedrag in beslag worden genomen. Dat minimumbedrag is gebaseerd op het nettoloonbedrag dat bij een Earnings arrestment niet in beslag genomen kan worden. Thans bedraagt dat minimumbedrag £ 460,06.³³

Tot slot is van belang dat de inhoudingen die door de werkgever mogen worden verricht ter zake van een Earnings arrestment zijn bepaald door tabel A, B en C van schema 2 van de 1987 Act. Het gaat om bedragen per week, maand of dag van respectievelijk £ 106,17, £ 460,06 en £ 15,12 waaronder geen inhouding kan plaatsvinden. De tabellen verdelen de inkomsten die boven die bedragen uitgaan in drie categorieën: het loopt van 19% boven de genoemde minimumbedragen tot een maximum van 50% vermeerderd met een bedrag van £ 97,17, £ 421,07 of £ 13,84 afhankelijk van de betaling per week, maand of dag. Ook moet op iedere betaaldag een overzicht worden opgesteld totdat de volledige schuld is ingelost.

²⁹ Vgl. www.legislation.gov.uk/ukpga/1987/18/part/III/crossheading/earnings-arrestments.

³⁰ Law Reform (Miscellaneous Provisions) (Scotland) Act, 1966, Section 1. Vgl. www.legislation.gov.uk/ukpga/1966/19.

³¹ Vgl. www.legislation.gov.uk/asp/2007/3/contents.

³² Section 73F of the 1987 Act.

³³ Zie Section 73F(4) waar wordt verwezen naar het eerste bedrag genoemd in kolom 1 van tabel 2 behorende bij de 1987 Act.

3.7 Scandinavië

3.7.1 Noorwegen

De periodieke inkomsten van een Noorse schuldenaar kunnen, na aftrek van belastingen, in beslag worden genomen. Opvallend in de Noorse wetgeving is dat een beslag op periodieke inkomsten een maximale geldigheidsduur heeft van twee jaar.

Bij het beslag moet rekening worden gehouden met het recht van de schuldenaar op een zeker bestaansminimum.³⁴ Dit minimum wordt individueel bepaald, aan de hand van de standaardnormen die inmiddels zijn ontwikkeld. Aanvankelijk werden deze normen per regionaal gerechtshoofdkantoor bepaald,³⁵ met als gevolg dat het basisbedrag per regio nogal kon verschillen. Dat was voor de regering reden om in 2010 de basisbedragen te standaardiseren. Nu de huisvestingskosten niet in deze standaardisering zijn opgenomen, verschillen deze nog altijd aanzienlijk per regio.³⁶

Wat wordt verstaan onder het bestaansminimum? De Noorse Hoge Raad heeft twee uitspraken gedaan hoe dit begrip geïnterpreteerd moet worden. In de eerste uitspraak bepaalde het hoogste rechtscollege dat bij de uitleg van het bestaansminimum aansluiting moet worden gezocht bij de bedragen zoals die binnen de socialezekerheidswetgeving worden gehanteerd.³⁷ In de tweede uitspraak is dit standpunt bevestigd.³⁸

De rechtspraak heeft niet alle verschillen kunnen wegnemen. De belastingdienst in Noorwegen adviseert de lokale belastingkantoren bijvoorbeeld om bij het bepalen van de beslagvrije som uit te gaan van de normen voor het bepalen van de onderhoudsbijdrage voor kinderen.

---

34 Norwegian Satisfaction of Claims Act, par. 2-7, first paragraph: "Distrain can be taken as the debtor's claim to due or not due wages after the deduction of withholding tax, to the extent the wages exceed that which is reasonably necessary to support the debtor and the debtor's household. During the assessment that which is remaining in net wages, after already determined deductions with a greater priority, is used as a basis."

35 De gerechtsdeurwaarder in Noorwegen is ambtenaar.

36 Bijv. in het regionale gerechtsdeurwaarderskantoor in Oslo heeft men een berekening gemaakt op basis van de grootte van de woning (30-50-70-85 m²), commerciële huurkosten en de gezinssamenstelling.

37 In deze uitspraak bevestigde het Noorse Supreme Court de uitspraak van het Hof: "The Court of Appeal finds reason to define precisely that according to the Norwegian Satisfaction of Claims Act § 2-7, a specific assessment may be undertaken which, among other things, considers the duration of the deduction arrangement and any possible special circumstances that the appealing parties have drawn attention to. In addition the rates for social security benefit vary from one local authority to another. This means that the enforcement authorities should not automatically rely on the rates for social security benefit, but that they may undertake a specific assessment, where the social security office's norms to a great extent will naturally form a basis for the judgement. Depending on the circumstances in the specific case, it can be possible to deviate from the social security office's norms in both directions"; Retstidende 1993-1069.

38 Het Noorse Supreme Court bepaalde: "As mentioned the act and regulation state that a judgement must be made on the basis of the circumstances in the individual case. The committee cannot see that the Norwegian Court of Appeal has made a specific judgement according to the Norwegian Tax Payment Act § 33, the regulations for the act and the Norwegian Satisfaction of Claims Act § 2-7 as rates based on the Norwegian Debt Settlement Act are attached an importance for which there is no basis. The predictability and equal treatment that the Norwegian Court of Appeal strives for and is desirable can also be achieved by use of publicly determined rates for social security benefit, which in addition relates to the local cost of living expenses. Here the committee refers to the previously mentioned decision in Retstidende 1993-1069"; Retstidende 2001-963.

3 De beslagvrije voet in rechtsvergelijkend perspectief

In Noorwegen kan slechts beperkt beslag op pensioen worden gelegd. Op 14 mei 2004 heeft het Noorse parlement een resolutie aangenomen waarin het de regering heeft verzocht om de beslagvrije som ten aanzien van pensioen te bepalen op 85% van het minimumpensioen.

De praktijk heeft gemengde gevoelens bij deze regeling. De gerechtsdeurwaarder is bij de aanvang van de tenuitvoerlegging niet bekend met de financiële situatie van de schuldenaar. De standaardnormen zouden dan uitkomst moeten bieden, maar er zijn klachten van schuldenaren over de berekening van de beslagvrije som, met name ten aanzien van de huisvestingskosten en buitengewone kosten (bijv. medische kosten).

Tot slot nog een opmerking over de schuldenaar die in het buitenland woont. In dat geval wordt in Noorwegen, in tegenstelling tot Nederland waar de beslagvrije voet op nihil wordt vastgesteld (vgl. art. 475e), de beslagvrije som bepaald op basis van het prijsniveau van het land waar de schuldenaar woonachtig is. Uitgangspunt daarbij is de Prices and Earnings-tabel van de Zwitserse bank UBS.

3.7.2 Zweden

In het Zweedse recht kan, net als in het Nederlandse recht, een onderscheid gemaakt worden tussen executoriaal en conservatoir beslag. Het is in Zweden echter niet mogelijk om conservatoir beslag te leggen op een periodieke betaling. Ten aanzien van executoriaal beslag zijn de bepalingen van de Enforcement Code van toepassing. Het Zweedse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering maakt het mogelijk om zowel voor publieke als voor civiele vorderingen beslag te leggen op het inkomen van de schuldenaar ('löneutmätning'). Beslag kan worden gelegd op salaris, pensioen, sociale uitkeringen en andere periodieke betalingen.

Wanneer de schuldeiser een verzoek doet tot het doen van een loonbeslag, dan verzoekt de Zweedse gerechtsdeurwaarder ('Enforcement Service') de schuldenaar opgave te doen van zijn uitgaven. Nadat de betreffende informatie is ontvangen, kan de gerechtsdeurwaarder de hoogte van de beslagvrije voet bepalen ('utmättningsfritt belopp'), alsmede het bedrag dat maandelijks door de werkgever op het salaris moet worden ingehouden ('utmättningsbelopp').³⁹

---

39 Enforcement Code, Chapter 7, Section 3: "Outstanding pay from an employer may be attached by the employer being ordered to retain and pay out a particular part of the pay to the Enforcement Service. The decision concerning attachment may relate to future payments or a particular item of pay."

Ook in Zweden is een zeker bestaansminimum gegarandeerd.⁴⁰ De beslagvrije som wordt bepaald op basis van het gemiddelde prijsniveau in de maand oktober van het voorafgaande jaar, met als basisjaar oktober 1993. Vervolgens wordt rekening gehouden met de gezins-situatie van de schuldenaar (gehuwd, samenwonend en/of inwonende kinderen, waarbij een onderscheid wordt gemaakt naar leeftijd).⁴¹ Per 1 januari 2014 bedragen deze normbedragen:

	Per maand	Per twee weken	Per week	Per dag
Alleenstaande	4680 (SEK) (€ 520)	2184 (SEK) (€ 240)	1092 (SEK) (€ 120)	156 (SEK) (€ 20)
Gehuwd of samen-wonend	7732 (SEK) (€ 860)	3608 (SEK) (€ 400)	1804 (SEK) (€ 200)	258 (SEK) (€ 30)
Kinderen tot en met zes jaar	2483 (SEK) (€ 280)	1159 (SEK) (€ 130)	579 (SEK) (€ 65)	83 (SEK) (€ 10)
Kinderen vanaf zeven jaar	2858 (SEK) (€ 320)	1334 (SEK) (€ 150)	667 (SEK) (€ 75)	95 (SEK) (€ 10)

De genoemde bedragen zijn exclusief woonkosten. Het is de gerechtsdeurwaarder die bepaalt of de door de schuldenaar opgegeven woonkosten redelijk en niet bovenmatig zijn (Chapter 7, Section 8 and 8A, Enforcement Code).

Voor een vordering uit hoofde van een onderhoudsverplichting geldt nog een andere beperking: beslag is alleen mogelijk indien er een achterstand in de betaling van de onderhoudsbijdrage bestaat of als de schuldenaar gedurende de laatste twee jaar twee of meer termijnen is achtergebleven met het betalen van de onderhoudsbijdrage.⁴²

40 Enforcement Code, Chapter 7, Section 4: "Pay may be taken in claim by attachment only to the extent that it exceeds what the debtor needs for his and his family's maintenance and also to satisfy payment obligations to others who upon attachment of pay have a superior right to the pay. In connection with the attachment of claims with priority rights in accordance with Section 14, first paragraph, item 1, an obligation to pay to another who also has the same rights, as the applicant shall be taken into account. If attachment relates to piecework pay, commission or other compensation that is outstanding for a period longer than one month, particular regard shall be taken to this circumstance."

41 Enforcement Code, Chapter 7, Section 5: "That part of the pay that cannot be taken in claim through attachment (reserve amount) is decided with the guidance of an amount multiplied by a figure that specifies the relationship between the general ice level in the month of October in the Immediately preceding year and the price level in October 1993 (normal amount). This amount is 43,800 kronor for single persons, 72,360 kronor for cohabiting spouses and persons equated thereto, 23,240 kronor for each child up to and including the calendar year when the child attains the age of six years and 26,750 kronor for time thereafter. The normal amount shall be deemed to comprise all ordinary living expenses except housing expenses, which are calculated separately and added to the normal amount. The normal amount is determined every year by the Government or by the authority appointed by the Government."

42 Enforcement Code, Chapter 7, Section 6: "Attachment of pay for maintenance allowance as referred to in Chapter 4, Section 1a, first paragraph, may only take place if the amount of the allowance remains unpaid or if the debtor on two or more occasions during the last two years prior to the attachment decision has failed to pay within the proper time and there is cause to assume that this may be repeated. Attachment may only take place of allowance sums that are due when enforcement shall take place or which fall due for payment immediately thereafter. This also applies in connection with attachment for claims that relate to repayment obligations in accordance with the Maintenance Support Act."

3.8 Baltische staten

3.8.1 Estland

In Estland is het mogelijk om beslag op salaris te leggen. Artikel 132 van de Beslag- en Executiewet (Code of Enforcement Procedure) neemt het minimumloon als uitgangspunt.⁴³ Dit bedroeg per 1 juli 2013 € 320 per maand en vormt tegelijkertijd de ondergrens van beslag: slechts boven het minimumloon is beslag mogelijk. Een uitzondering wordt gemaakt voor onderhoudsverplichtingen. Ingeval er geen andere mogelijkheid is om een vordering uit hoofde van een onderhoudsverplichting te verhalen, kan beslag gelegd worden tot maximaal 50% van het minimumloon. De beslagvrije som wordt verhoogd met een derde van het minimumloon per persoon tegenover wie de schuldenaar een onderhoudsverplichting heeft.

Wat is de praktijk? Het inkomen in Estland is in het algemeen relatief laag: circa € 500 per maand. De praktijk leert, aldus de Estse beroepsorganisatie van gerechtsdeurwaarders, dat werkgevers in dat geval vaak proberen een beslag op het inkomen te voorkomen door het salaris 'kunstmatig' te verlagen naar het minimumloon (lees: de beslagvrije som).

3.8.2 Letland

Het beslag op periodieke inkomsten is in Letland geregeld in hoofdstuk 72 van de Civil Procedure Law.⁴⁴ De wet dateert uit 1998 en is in oktober 2002 (met de invoering van de gerechtsdeurwaarder-ondernemer).

Artikel 592 Civil Procedure Law bepaalt dat beslag op periodieke betalingen mogelijk is. De derde waarvan de gerechtsdeurwaarder vermoedt dat de schuldenaar bij hem werkzaam is, is desgevraagd verplicht om aan te geven of dat al dan niet het geval is. Mocht dit het geval zijn, dan moet de derde de inhoudingen verrichten en deze periodiek aan de gerechtsdeurwaarder overmaken, telkens binnen een door laatstgenoemde bepaalde termijn.⁴⁵

Artikel 594 Civil Procedure Law regelt de bedragen die zijn vrijgesteld van beslag. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt naar de aard van de vordering. Voor vorderingen uit hoofde van onderhoudsverplichtingen (de vorderingen van het Letse equivalent van het Nederlandse

43 § 132. Share of income on which claim for payment cannot be made (1) Income shall not be seized if it does not exceed the amount of minimum wages prescribed for one month or a corresponding proportion of income for a week or day. (1) If making a claim for payment on other assets of a debtor has not led to or presumably does not lead to complete satisfaction of a claim for support for a child, up to fifty per cent of the income specified in subsection (1) of this section may be seized. If the amount seized out of the income of the debtor for the fulfilment of a claim for support of child is less than a half of the amount specified in subsection (1) of this section, up to one-third of the income of the debtor may be seized.

(2) If, pursuant to law, a debtor maintains another person or pays alimony to him or her, the amount not subject to seizure increases by one-third of the minimum monthly wages per each dependant unless a claim for support for a child is subject to compulsory execution.

(3) Up to two-thirds of an amount equivalent to five times the minimum wages may be seized, and all the income which exceeds an amount equivalent to five times the minimum wages may be seized out of the proportion of income exceeding the amount not subject to seizure, provided that the amount subject to seizure does not exceed two-thirds of the total income. This provision does not apply if a claim for support is subject to compulsory execution.

44 Chapter 72 of the Civil Procedure Law: *Directing Recovery against Remuneration for Work, Payments Equivalent thereto and other Amounts of Money*.

45 Art. 593 Civil Procedure Law.

LBIO) geldt dat 50% van het maandelijks minimumsalaris in beslag kan worden genomen. Eenzelfde percentage geldt voor vorderingen uit hoofde van compensatie voor lichamelijk letsel of schade veroorzaakt door een misdrijf. Voor alle overige vorderingen geldt dat 30% van het (maandelijks) minimumloon in beslag kan worden genomen. De bedragen die onder het beslag vallen, worden berekend over het nettosalaris.⁴⁶

Met ingang van 1 januari 2014 zijn enkele aanpassingen in dit artikel gedaan en wordt een bestaansminimum gegarandeerd: 225 LVL (€ 320) plus 45 LVL (€ 64) per minderjarig kind. Het is de gerechtsdeurwaarder die controleert of, en zo ja, hoeveel minderjarige kinderen ervan de schuldenaar afhankelijk zijn. De informatie wordt verstrekt door de ‘State Revenue Service’.

Paragraaf 2 van artikel 595 Civil Procedure Law stelt beperkingen aan het beslag op sociale uitkeringen en pensioenen.⁴⁷ Artikel 596 Civil Procedure Law bevat nog een andere beperking. Op grond van dit artikel kan geen beslag worden gelegd op een ontslaguitkering, een begrafenisuitkering of een overlijdensuitkering. Evenmin is beslag mogelijk op de vergoeding voor de aanschaf van gereedschappen, reiskosten en kinderbijslag.⁴⁸

---

46 Section 594 – *Amount of Deductions from Remuneration for Work and Equivalent Payments of a Debtor:*

- (1) Until the debt to be recovered is discharged, deductions shall be made, in accordance with the execution documents, from remuneration for work and payments equivalent thereto paid to a debtor:
  - 1) in recovery of support matters for the support of minor children or for the benefit of the Administration of Maintenance Guarantee Fund – in preserving the work remuneration of the debtor and payments equivalent thereto in the amount of 50 per cent of the minimum monthly wage;
  - 2) in recovering support, compensating for losses arising from personal injuries which have resulted in mutilation or other injury to health or in the death of a person, or compensating for losses which have been occasioned through commission of a crime – 50 per cent; and
  - 3) in other types of recovery, unless provided otherwise by law – 30 per cent.
- (2) If recovery is directed against remuneration for work pursuant to several execution documents, the employee shall in any event retain 50 per cent of the remuneration for work and payments equivalent thereto, except in the case specified in Paragraph one, Clause one of this Section.
- (3) [31 October 2002].
- (4) The amount to be deducted from remuneration for work and payments equivalent thereto shall be calculated from the amount to be received by a debtor after payment of taxes.

47 Section 595 – *Directing Recovery against Income of a Debtor other than Remuneration for Work:*

- (2) In directing recovery against State pensions, State social insurance benefits and compensations, provisions regarding directing recovery against remuneration for work shall be applied, ensuring that the sum to be disbursed for the month is not lesser than the amount of the State social insurance benefit after performance of deductions, if other laws do not provide for other restrictions for deductions.

48 Section 596 – *Amounts against which Recovery may not be Directed:*

Recovery may not be directed against:

- 1) severance pay, funeral benefit, lump sum benefit to the surviving spouse, State social benefits, State support to a child having celiac disease to whom disability has not been specified, survivor’s pension and allowance for the loss of provider;
- 2) compensation for wear and tear of tools belonging to an employee and other compensation in accordance with regulatory enactments which regulate lawful employment relations;
- 3) amounts to be paid to an employee in connection with official travel, transfer, and assignment to work in another populated area;
- 4) social assistance benefits; or
- 5) child support in the amount of minimum child support specified by the Cabinet which on the basis of a court adjudication is to be paid by one of the parents, as well as child support to be disbursed by the Maintenance Guarantee Fund.

Wanneer beslag wordt gelegd op een periodieke betaling, doet de gerechtsdeurwaarder de derde-beslagene bevel om de inhoudingen op de inkomsten of andere periodieke betalingen uit te voeren. Het is in beginsel de taak van de derde-beslagene om de inhoudingen te berekenen. Echter, artikel 598 Civil Procedure Law biedt de gerechtsdeurwaarder op verzoek van de schuldeiser de mogelijkheid de juistheid van die inhoudingen te controleren.

Nieuwe wetgeving die per 1 januari 2014 is ingevoerd, heeft tot protesten geleid bij de Letse gerechtsdeurwaarders. Uit cijfers van het Letse CBS blijkt dat 46% van de werkende bevolking een salaris heeft tot 300 LVL (€ 430) en 13% een salaris tussen 300 (€ 430) en 400 (€ 575) LVL. In 2012 ontving 77% van de Letse bejaarden een ouderdomspensioen van 200 LVL (€ 285). In 2013 bedroeg het gemiddelde bedrag van een werkloosheidsuitkering 132,82 LVL (€ 190) en van een ziektegeelduitkering 175,82 LVL (€ 250). Naar de mening van de Letse beroepsorganisatie van gerechtsdeurwaarders is de beslagvrije som te hoog vastgesteld: de aangepaste regels leiden ertoe dat bij 58,71% van de werkende bevolking en bij 76,51% van de gepensioneerden geen beslag meer mogelijk is op hun periodieke inkomsten.

3.8.3 Litouwen

Net als in de beide andere Baltische Staten, is ook in Litouwen het beslag op periodieke betalingen geregeld in de Civil Procedure Code.

Een opvallend artikel in de Litouwse wetgeving is artikel 663 Civil Procedure Code. Dit artikel bevat een restrictie om beslag te leggen op de eigendommen van de schuldenaar: indien de schuldenaar aannemelijk kan maken dat met inhoudingen op zijn periodieke inkomsten de vordering binnen zes maanden kan worden voldaan, is het de gerechtsdeurwaarder niet toegestaan beslag te leggen op de roerende of onroerende zaken van de schuldenaar.

Artikel 739 Civil Procedure Code noemt, overeenkomstig de Letse wetgeving, een aantal periodieke uitkeringen waarop geen beslag kan worden gelegd, zoals een ontslaguitkering, een begrafenisuikering of een overlijdensuitkering. Ook is het niet mogelijk beslag te leggen op de vergoeding voor de aanschaf van gereedschappen en reiskosten.

Beslag op een afvloeiingsuitkering of werkloosheidsuitkering is alleen toegestaan in het geval sprake is van een vordering uit hoofde van een onderhoudsverplichting of ter zake van schadevergoeding voor lichamelijk letsel.⁴⁹

Beslag kan worden gelegd op salaris, pensioen en andere periodieke uitkeringen. In het geval van beslag op het salaris, wordt op grond van artikel 736 Civil Procedure Code de volgende methode gehanteerd:

---

49 Art. 738 Civil Procedure Code.

1. Verdeling van het salaris in twee gedeelten:
  - a. een deel van het salaris hetgeen niet hoger is dan het minimummaandloon;⁵⁰
  - b. een deel van het salaris anders dan het minimummaandloon;
2. Berekening van de inhoudingen op het salaris:
  - a. Op het deel van het salaris dat niet hoger is dan het minimumloon worden de volgende inhoudingen gedaan:
    - voor vorderingen uit hoofde van onderhoudsbijdrage, compensatie van schade in verband met lichamelijk letsel, of compensatie ten gevolge van een misdrijf of verlies van de hoofdverdiener: 50% (tenzij de rechter of de wet anders heeft bepaald);
    - Voor alle andere vorderingen (tenzij de rechter of de wet anders bepaalt): 20%;
    - Voor sommige dwangbevelen: 50%;
  - b. Op het gedeelte van het salaris dat niet valt onder het minimumsalaris (tenzij de rechter of de wet anders heeft bepaald): 70%.

Vermeldingswaard is tot slot nog dat de gerechtsdeurwaarder de beslagvrije voet met 10% kan uitbreiden per gezinslid dat afhankelijk is van de schuldenaar en zelf geen inkomsten heeft.

3.9 Kaukasus

3.9.1 Georgië⁵¹

De gerechtsdeurwaarder in Georgië is gerechtigd tot het leggen van beslag op periodieke betalingen die aan de schuldenaar worden gedaan.⁵²

---

50 Op het moment van schrijven 1000 LTL, zo'n € 300.

51 Degene die meer informatie wil over het Georgische executie- en beslagrecht, kan worden gewezen op: Uitdehaag 2013.

52 Art. 17, Paragraph 5 of the Law of Georgia on Enforcement Proceedings:

1. In the conditions of involuntary enforcement a bailiff is entitled to carrying out:
  - a. A levy;
    - a.a) by seizing the debtor's property and selling it, or if the case is about the property item of a state or local self-government, notify the state authority or the local self-government authority about it;
    - a.b) from the salary, pension, stipend or other incomes of the debtor;
    - a.c) from the debtor's monetary amounts and property located with other individuals, as well as based on income orders from the debtor's bank account;
  - b. by seizing the items from the owner, which should be transferred to the creditor based on court decision;
  - c. other measures indicated in the enforcement decision based on law.

Artikel 45 van de Georgische Law on Enforcement Proceedings⁵³ beperkt het bedrag waarvoor beslag kan worden gelegd. Niet vatbaar voor beslag zijn uitkeringen van staatswege. Georgië heeft een speciale database voor de registratie van schuldenaren waarvan geacht wordt dat zij nauwelijks voldoende middelen van bestaan hebben ('Register of socially vulnerable families'). Ten laste van deze schuldenaren kan geen beslag worden gelegd.⁵⁴

Georgië hanteert een bestaansminimum. Op of onder dit minimum kan geen beslag worden gelegd (art. 45 lid 2 en 3 Law on Enforcement Proceedings). Het bestaansminimum zelf is niet in de wet opgenomen, maar wordt vastgesteld in een aparte regeling (Government Order).⁵⁵ Momenteel bedraagt het bestaansminimum ongeveer \$ 100 per maand.

Op grond van artikel 33 lid 2 Labor Code is de werkgever verplicht de inhoudingen te verrichten op het salaris van de schuldenaar. De inhouding kan nooit meer bedragen dan 50% van het salaris.

3.9.2 Azerbeidzjan

Artikel 43 van de Azeri Law on Execution bepaalt dat beslag kan worden gelegd op de periodieke inkomsten van de schuldenaar. Beslag op een periodieke betaling kan pas worden gelegd wanneer het niet mogelijk is beslag te leggen op andere vermogensbestanddelen.⁵⁶ Het bedrag van de inhouding wordt berekend over het nettosalaris. Net zoals in de Georgische wetgeving, kan ook in Azerbeidzjan niet meer dan 50% van het salaris in beslag worden genomen,⁵⁷ tenzij sprake is van een vordering uit hoofde van een onderhoudsverplichting, compensatie voor

---

53 Art. 45 Law of Georgia on Enforcement Proceedings – *Property, from which levy cannot be demanded:*

1. The following are not subject to seizure:
  - a. (...);
  - f. Purposeful allowance allocated by the state.
  - g. The property of the family member of those families that are registered in socially vulnerable families database, except the property used for the security of the claim, whose social-economic condition is below the limit ascertained by the Government of Georgia.
2. The regulation prescribed by Georgian legislation defines the amount of survival minimum, which is necessary for a person's survival needs.
3. According to above-mentioned base, an income lower than the survival minimum is subject to the release from seizure.
4. An argument about releasing a property from levy is examined in the court.

54 Schuldenaren die in het register staan geregistreerd, hebben een vergelijkbare status als degenen die in Nederland zijn toegelaten tot de Wsnp. Zie: hfdst. 4, par. 4.3.5.

A.C.C.M. Uitdehaag is als internationaal expert betrokken geweest bij de implementatie van de voor de totstandkoming van het register noodzakelijke wetgeving.

55 Order 145 van 26 juli 2006.

56 Art. 63 Law on Execution – *Claim of debtor's wages and other incomes:*

- 63.1. Claim of debtor's wages and other incomes will be admitted in following cases:
  - 63.1.1. On performance of the writs of execution on terminal payment retention;
  - 63.1.2. When the amount to be stopped from wages as per the claim specified in the writ will not exceed the amount defined in article 65 herein;
  - 63.1.3. In case of lack or deficiency of debtor's property required for full satisfaction of a claim.

57 Art. 64 Law on Execution.

lichamelijk letsel of schadevergoeding voortkomende uit een misdrijf. In deze gevallen kan maximaal 70% van het netsalaris worden beslagen.⁵⁸

Op een sociale uitkering of werkloosheidsuitkering kan slechts beslag worden gelegd wanneer het gaat om een vordering uit hoofde van een onderhoudsverplichting, ter compensatie voor lichamelijke letsel of ter compensatie van het verlies van het inkomen van de kostwinner.⁵⁹

Artikel 68 Law on Execution bevat een aantal bepalingen betreffende de vrijstelling van beslag. Vrijgesteld van beslag zijn onder meer de kinderbijslag, invaliditeitsuitkeringen, vergoedingen ter compensatie van lichamelijke letsel en uitkeringen aan de voormalige president van Azerbeidzjan.⁶⁰

-
- 58 Art. 65 Law on Execution – *Amount of money stopped from debtor's wage or other income:*
- 65.1. Amount of money stopped from debtor's wages or other equated incomes during performance of the writ shall not be more than 50%.
  - 65.2. In case that the debtor's wage or other equated incomes are subjected to claim under several writs of execution 50 % of earnings shall remain in debtor.
  - 65.3. Limitations specified by articles 65.1 and 65.2 herein shall not be applied in cases of advance payment of maintenance, reimbursement of injured person, reparation of damages caused by the loss of family provider and damages due to criminal harm. In these cases the amount of money stopped from wage or other equated incomes shall not exceed 70%.
  - 65.4. The rules stipulated by article 65 herein shall be applied also to the cases connected with claims of debtor's scholarship, pension, author's and copyright royalties.
- 59 Art. 67 Law on Execution.
- 60 Art. 68 Law on Execution – *Amount of money not subjected to satisfaction of a claim:*
- 68.1. Claim shall not be applied to the following amounts of money that will be paid to the debtor:
    - 68.1.1. Amount of money that is paid for reimbursement of injured person, reparation of damages caused by the loss of family provider;
    - 68.1.2. Amount of money paid for reparation of injury obtained while in duty, as well as damages to family members in case of death of this person;
    - 68.1.3. Amount of money paid in connection with birth of child, possession of many children, money paid to single father or mother, pensioners, 1st category invalids and handicapped children for seniority; injured persons, for food, for prosthetics, for providing facilities in sanatoria and health resorts, as well as for the care to such persons;
    - 68.1.4. Amount of money due to heavy and harmful labor conditions;
    - 68.1.5. Amount of money due to unemployment benefit;
    - 68.1.6. Sums on alimony obligations;
      - 68.1.6-1. Pensions, benefits and other compensation to be paid to the former President of the Azerbaijan Republic and the members of his family in accordance with the Law of the Azerbaijan Republic "On provision of the former President of the Azerbaijan Republic and the members of his family" (unless there is an enforceable court decision on the payment of overdue debt to the Azerbaijan state, as well as on the payment of regular funds for the maintenance of the former spouse (wife) or a minor child of the former President, to whom a pension is granted).
    - 68.1.7. Other amounts of money defined by the legislation of Azerbaijan Republic.

3.10 Oost- en Centraal-Europa

3.10.1 Bulgarije

De regeling van de beslagvrije som is in Bulgarije opgenomen in artikel 446 Civil Procedure Code.⁶¹ Dit artikel bevat een staffel: naarmate het inkomen van de schuldenaar een bepaalde grens overschrijdt, kan van dit meerdere telkens een groter deel in beslag worden genomen. De staffel ziet er als volgt uit:

1. bij een inkomen tot 300 BGN (€ 150) valt 25% onder het beslag als de schuldenaar geen kinderen heeft en 20% als de schuldenaar wel kinderen heeft;
2. bij een inkomen tussen 300 (€ 150) en 600 BGN (€ 300): respectievelijk 33% en 25%;
3. bij een inkomen tussen 600 (€ 300) en 1.200 BGN (€ 600): respectievelijk 50% en 33%;
4. bij een inkomen hoger dan 1.200 BGN (€ 600): respectievelijk het meerdere boven 600 BGN (€ 300) en het meerdere boven 800 BGN (€ 400).

3.10.2 Hongarije

De wettelijke regeling van het beslag op periodieke uitkeringen is in Hongarije geregeld in de artikelen 58-74 Act on Judicial Enforcement. De gerechtsdeurwaarder kan beslag leggen op de periodieke inkomsten van de schuldenaar, nadat de termijn voor het vrijwillig voldoen aan een vonnis (vijftien dagen gerekend vanaf de dag van betekening, tenzij het een bedrag uit hoofde van een onderhoudsverplichting betreft) is verstreken. Het proces-verbaal van beslag wordt aan de werkgever van de schuldenaar betekend. De gerechtsdeurwaarder geeft hierin aan welk bedrag onder het beslag valt en verzoekt de werkgever de ingehouden bedragen direct aan de beslaglegger over te maken. Slechts in uitzonderingsgevallen worden de ingehouden bedra-

---

61 Art. 446 Civil Procedure Code (1) (Amended, SG No. 50/2008):

- (1) If the enforcement is levied against a labour remuneration or against any other remuneration for work whatsoever, as well as against a pension to an amount exceeding the minimum wage, only the following shall be withheld:
  1. if the person found against has a monthly income not exceeding BGN 300: one-fourth, if the person has no children, and one-fifth, if the person has any children maintained thereby;
  2. if the person found against has a monthly income exceeding BGN 300 but not exceeding BGN 600: one-third, if the person has no children, and one-fourth, if the person has any children maintained thereby;
  3. if the person found against has a monthly income exceeding BGN 600 but not exceeding BGN 1,200: one-half, if the person has no children, and one-third, if the person has any children maintained thereby;
  4. if the person found against has a monthly income exceeding BGN 1,200: the excess over BGN 600, if the person has no children, and the excess over BGN 800, if the person has any children maintained thereby.
- (2) (New, SG No. 50/2008) The monthly labour remuneration referred to in Paragraph (1) shall be determined by deducting the taxes and compulsory social insurance contributions due on the said remuneration.
- (3) (Renumbered from Paragraph (2), SG No. 50/2008) The limitations covered under Paragraph (1) shall not apply to any maintenance obligations. In such cases, the amount for maintenance as awarded shall be withheld in whole, and the deductions covered under Paragraph (1) for the other obligations of the party found against and for maintenance obligations for a past period shall be made on the balance of all income accruing to the said debtor.
- (4) (Renumbered from Paragraph (3), SG No. 50/2008) Coercive enforcement against receivables for maintenance shall not be admitted. Coercive enforcement against student grants shall be admitted solely in respect of maintenance obligations.

gen aan de gerechtsdeurwaarder overgemaakt.⁶² Het beslag geldt automatisch voor eventuele toekomstige werkgevers van de schuldenaar.⁶³

Opmerkelijk in de Hongaarse wetgeving is artikel 60 Act on Judicial Enforcement: om te kunnen controleren of de werkgever de juiste inhoudingen verricht, is de gerechtsdeurwaarder gerechtigd zich toegang te verschaffen tot het kantoor van de werkgever en inzage in de werknemersdossiers te vragen.

Het bedrag van de inhoudingen wordt berekend over het nettosalaris (na aftrek van belastingen, ziektekostenpremie, pensioenbijdragen en andere door de wet voorgeschreven inhoudingen). Aan de inhouding is een maximum verbonden van 33%. In uitzonderingsgevallen bedraagt de maximale inhouding 50%.⁶⁴

Voor de beslagvrije som heeft de Hongaarse wetgever aansluiting gezocht bij de ouderdomsuitkering: de beslagvrije voet is dat gedeelte van het inkomen dat gelijk is aan de minimale ouderdomsuitkering. De beslagvrije som geldt niet wanneer het gaat om onderhoudsverplichtingen tegenover kinderen.⁶⁵

De maximale inhouding als omschreven in artikel 61 Law on Judicial Enforcement bedraagt 50% wanneer het een vordering tot een onderhoudsverplichting, een loonvordering of sociale uitkering betreft. Voor de berekening van de inhouding vallen alle contante betalingen die de

---

62 Art. 58 Act on Judicial Enforcement – *Garnishment by the Bailiff*:

- (1) In the event that the judgment debtor fails to pay his debt to the bailiff in the course of his on-site proceedings or within 15 days of the service of the enforcement order by mail, the bailiff shall issue a withholding (garnishment) order from the judgment debtor's wages (Subsection (1) of Section 7).
- (2) In the garnishment order the bailiff shall notify the employer of the judgment debtor [Subsection (2) of Section 24] to withhold the amount indicated therein and to pay such amount to the garnishor, or, in special cases, to the bailiff's deposit account or to another designated account.
- (3) The bailiff shall send copies of the garnishment order to the employer and to the parties.
- (4) A garnishment order for collection of support shall be issued before the deadline specified in Subsection (1), or within 3 days following such deadline.

63 Artikel 59 Act on Judicial Enforcement.

64 Art. 61 Law on Judicial Enforcement - *Common Provisions of Withholding*:

- (1) Wage garnishment shall be implemented from the base amount remaining after deduction of all taxes (tax advances), health insurance and pension contributions, private pension fund membership dues and other deductions prescribed by law to be withheld from wages.
- (2) From the amount, after all deductions described in Subsection (1), generally no more than 33 per cent, or no more than 50 per cent under special circumstances, may be deducted in accordance with the provisions prescribed in this Act.

65 Section 62 Law on Judicial Enforcement:

- (1) In respect of the withholding described in Section 61, that portion of wages paid monthly which corresponds to the minimum amount of the old age pension [Paragraph a) of Section 27] shall be exempt from garnishment. Such exemption shall not apply in terms of withholding for child support and childbirth-related costs.
- (2) A judgment debtor who receives wages from more than one employer shall be entitled to the exemption described in Subsection (1) from the wages against which the first garnishment order was issued.
- (3) If a judgment debtor simultaneously receives several types of wages from the same employer, such wages shall be taken into account collectively for the purposes of exemption described in Subsection (1).

3 De beslagvrije voet in rechtsvergelijkend perspectief

werkgever aan de werknemer (lees: schuldenaar) doet en waarover inkomstenbelasting moet worden betaald, eveneens onder het salaris.⁶⁶

De Law on Judicial Enforcement heeft aparte bepalingen ten aanzien van diverse uitkeringen: pensioen,⁶⁷ compensatie van lichamelijk letsel,⁶⁸ kinderbijslag⁶⁹ en sociale uitkeringen.⁷⁰ Op deze uitkeringen kan maximaal 33% worden ingehouden en wanneer het gaat om een vordering uit hoofde van een onderhoudsverplichting 50%.

Artikel 74 Law on Judicial Enforcement bevat een aantal uitzonderingen. Sommige uitkeringen en vergoedingen kunnen niet worden beslagen, zoals de uitkeringen aan oorlogsveteranen, slachtoffers van politiek geweld en blinden en gehandicapten. Ook kan geen beslag worden gelegd op onderhoudsverplichtingen en studiefinanciering.⁷¹

3.10.3 Moldavië

De artikelen 101-114 van de Moldavische Beslag- en Executiewet (Enforcement Code) regelen het beslag op inkomen. Opvallend is de beperking die aan het leggen van beslag wordt gesteld. Artikel 101 Enforcement Code bepaalt dat de vordering niet hoger mag zijn dan twintig keer

---

66 Art. 65 Law on Enforcement - *Withholding from Employee's Wages*:

(1) From the wages received on the basis of employment no more than 33 per cent may be withheld.

(2) Deduction of no more than 50 per cent may be effected from employee's wages for the following claims:

- a) support (Section 14);
- b) for employee's wages from the judgment debtor;
- c) employee's wages and social security benefits received without entitlement.

(3) In the case of more than one garnishment order, the amount withheld may not exceed 50 per cent of the employee's wages.

(4) For the purposes of Subsections (1)-(3) hereof, all cash payments – other than non-wage benefits paid under the Personal Income Tax Act – made by the employer arising out of or in connection with the employee's employment relationship, or the termination thereof, which are subject to the obligation of payment of personal income tax advance by the private individual to whom they are paid shall be treated as employee's wages.

67 Art. 67 Law on Judicial Enforcement.

68 Art. 68 Law on Judicial Enforcement.

69 Art. 69 Law on Judicial Enforcement.

70 Art. 72 Law on Judicial Enforcement.

71 Art. 74 Law on Judicial Enforcement – *Exemptions from Garnishment*:

The following shall be exempt from garnishment:

- a) national welfare benefits, support allowance for war veterans, and the annuity provided according to the Act on the Compensation of Victims of Political Persecution;
- b) temporary aid (including those received for a specific purpose), social aid for the elderly, supplementary income allowance for the unemployed, and attendance allowance;
- c) maternity allowances;
- d) disability benefits and allowances for the blind;
- e) wage supplement, temporary wage supplement, income supplement, temporary income supplement, miners' occupational hazard allowance provided due to health impairment;
- f) support payments prescribed by law, including child support advanced by court, monetary support for child protection under the Act on Child Protection and Custody Administration;
- g) child-raising benefits, special provisions and family allowances paid to foster parents for the support of children placed in their temporary custody, or temporary or permanent foster care, or granted to young adults as part of the post-care assistance program;
- h) scholarship, with the exception of scholarships of advanced scientific training programs paid as wages [Paragraph d) of Section 66];
- i) cost reimbursement related to business trips, foreign assignment and commuting;
- j) payments for designated expenses;
- k) -m)
- n) aid to the mentally impaired.

het minimumloon. Daarnaast mag er alleen beslag op inkomen worden gelegd, indien de schuldenaar geen andere vermogensbestanddelen heeft waarop de schuldeiser zich kan verhalen.⁷²

De inhoudingen vinden plaats op het door de schuldenaar te ontvangen salaris. Bij een beslag kan niet meer dan 20% van het salaris worden ingehouden. Zijn er meerdere beslagleggers, dan kan maximaal 50% worden ingehouden. Ingeval van onderhoudsverplichtingen of compensatie voor schade kan niet meer dan 70% worden ingehouden.⁷³

3.10.4 Polen

De Poolse regeling van het beslag op periodieke betalingen is geregeld in het Poolse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Civil Procedure Code). De inhoudingsbepalingen zijn te vinden in de Labour Code, het Arbeidswetboek.

Artikel 87 Labour Code biedt een algemene instructie voor inhoudingen op het salaris. Dergelijke inhoudingen kunnen slechts plaatsvinden op vorderingen uit hoofde van onderhoudsverplichtingen, bepaalde boetes en geldvorderingen. Ingeval van een vordering uit hoofde van een onderhoudsverplichting geldt dat drie vijfde van het salaris kan worden beslagen. Voor

---

72 Art. 105 Enforcement Code – *Pursuit of debtor's salary and other income:*

- (1) The debtor's salary and other income can be pursued on the basis of enforcement documents in cases when:
  - a) the decisions regarding periodical receipts (sustenance pension, compensating damages caused by mutilation or other damage to health, as well as connected to the loss of the provider etc.) are enforced;
  - b) the pursued amount does not exceed 20 minimum salaries (in case the debtor is employed);
  - c) the debtor has no assets or his/her assets are insufficient to discharge the whole pursued amount.
  - d) in other cases, at the request of the creditor.
- (2) at the request of the court enforcement officer, individuals and legal entities are compelled to present, within the established time, information regarding monthly income and debtor's other income.

73 Art. 106 Enforcement Code – *The share deductions to salary and other debtor's income:*

- (1) The share of deductions from the salary and other income of the debtor is calculated out of the amount the debtor shall receive.
- (2) On the basis of an enforcement document, not more than 20 per cent can be withdrawn from the salary and other debtor's income and on the basis of several enforcement documents – not more than 50 per cent, until complete discharge of the pursued amount.
- (3) In case of pursuit of sustenance pension, compensation for damages caused by mutilation or by harm to health, as well as connected to the loss of the provider and the compensation of the prejudice caused by robbery or assets theft, the deductions constitute not more than 70 per cent of the salary or other income.
- (4) The provisions of the present article are applied with regard to scholarships, any type of pensions, as well as to the due amounts on the basis of author's, inventor's or innovator's rights.

3 De beslagvrije voet in rechtsvergelijkend perspectief

andere vorderingen is dat de helft.⁷⁴ Overigens kan ook in andere gevallen salaris worden ingehouden, mits de schuldenaar uitdrukkelijk en schriftelijk te kennen heeft gegeven met de inhouding akkoord te gaan⁷⁵ (vgl. art. 91 Labour Code).

Artikel 87¹ Labour Code regelt het beslagvrije gedeelte.⁷⁶ Het bedrag dat is vrijgesteld van beslag is:

1. de som van het minimumsalaris (onder aftrek van sociale verzekeringen, belastingen en onderhoudsverplichtingen);
2. 75% van de vergoeding onder 1 onder aftrek van de aan de werknemer toegekende geldelijke vergoedingen;
3. 90% van de vergoeding onder 1 onder aftrek van bepaalde in de Labour Code genoemde boetes.

---

74 Art. 87 Labour Code:

§ 1. Only the following dues may be deducted from remuneration for work, after the prior deduction of social security contributions and income tax contributions:

- 1) sums of money executed on the basis of enforcement clauses to make maintenance payments,
- 2) sums of money executed on the basis of enforcement clauses to cover dues other than maintenance payments,
- 3) advance payments granted to employees,
- 4) fines provided for in Article 108.

§ 2. Deductions are made in the order determined in § 1.

§ 3. Deductions are made within the following limits:

- 1) in the case of maintenance payments – up to three-fifths of the remuneration,
- 2) in the case of other dues or the deductions of advance payments – up to half of the remuneration.

§ 4. The deductions referred to in § 1 points 2 and 3 will not amount, in total, to more than half of the remuneration, and, together with the deductions referred to in § 1 point 1 – three-fifths of the remuneration. Regardless of the above deductions, fines are deducted within the limits specified in Article 108.

§ 5. Awards from an enterprise award fund, additional annual remuneration or amounts due to employees for the participation in profit or a balance surplus are liable to execution to make maintenance payments up to the full amount.

§ 6. (abrogated)

§ 7. Amounts paid out in a previous payment period for periods of absence for which the employee does not retain the right to remuneration are deducted from the remuneration for work in full.

§ 8. The deductions of dues from the remuneration of an employee in the month in which the components of remuneration are paid out for periods longer than one month are made from the total amount of remuneration under consideration of such components.

75 Art. 81 Labour Code.

76 Art. 87¹ Labour Code:

§ 1. The amount of remuneration for work that is exempt from deductions is the sum of:

- 1) the minimum remuneration for work, established on the basis of separate provisions, due to an employee employed full time after deducting social insurance contributions and income tax contributions – by deducting sums that are subject to execution under enforcement clauses for the coverage of dues other than maintenance payments,
- 2) 75 per cent of remuneration referred to in point 1 – by deducting money contributions granted to an employee,
- 3) 90 per cent of the remuneration determined in point 1 – by deducting fines provided for in Article 108.

§ 2. If an employee is employed part time, the sums determined in § 1 are reduced in proportion to the length of working time.

Opvallend in de Poolse wetgeving is dat een werkgever, ingeval van een vordering uit hoofde van een onderhoudsverplichting, zonder beslagprocedure al kan inhouden op het salaris (tenzij sprake is van meerdere schuldeisers of van een tenuitvoerlegging op grond van administratief recht.⁷⁷

Ook voor pensioengelden geldt een beslagvrije som. De beslagvrije som bedraagt in dat geval 50% van de minimumpensioenuitkering bij een vordering uit hoofde van een onderhoudsverplichting, 60% bij een vooruitbetaalde of ten onrechte genoten uitkering en 20% bij een verblijfsvergoeding in een verzorgingstehuis.⁷⁸

Op grond van artikel 54 Poolse Bankenwet wordt ingeval van beslag op de bankrekening(en) van een schuldenaar een bedrag ter hoogte van drie keer het gemiddelde salaris (zoals vastgesteld door het Poolse CBS) van beslag zijn vrijgesteld.⁷⁹

3.10.5 Roemenië

In 2013 is het Roemeense executie- en beslagrecht vernieuwd. Artikel 727 van het Roemeense Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Civil Procedure Code) bepaalt dat beslag kan worden gelegd op periodieke inkomsten, zoals salaris, pensioen en sociale uitkeringen. Betreft het een vordering tot (kinder)alimentatie, dan kan tot 50% van het nettosalaris in beslag worden genomen. Voor alle andere vorderingen is dit een derde.

In Roemenië geldt een beslagvrije som ter hoogte van het minimumloon. Onder dit bedrag kan geen beslag worden gelegd. Uitkeringen ten gevolge van werkloosheid kunnen niet worden beslagen, tenzij het gaat om een vordering uit hoofde van een onderhoudsverplichting of compensatie voor lichamelijk letsel. Uitkeringen ten gevolge van overlijden, kinderbijslag, studiefinanciering en bijzondere dagvergoedingen kunnen evenmin worden beslagen. Het is voor schuldeiser en schuldenaar niet mogelijk om in een minnelijke regeling van deze regels af te wijken.

---

77 Artikel 88 Labour Code:

§ 1. While observing the principles determined in Article 87, deductions to make maintenance payments can also be made by an employer without execution proceedings, except for the cases when:

- 1) maintenance payments are to be deducted for the benefit of several creditors, and the total sum that may be deducted is not sufficient to cover all maintenance dues in full,
- 2) the remuneration for work has been seized through court or administrative execution proceedings.

§ 2. The deductions referred to in § 1 are made by an employer at the request of a creditor under an enforcement clause presented by him.

78 Art. 141 jo. art. 139 Poolse Pensioenwet.

79 Art. 54 Polish Banking Law:

1. Funds held in savings accounts, savings-and-settlement accounts and in term savings deposit accounts of a single person, notwithstanding the number of agreements concluded, shall be free from being seized under the court or administrative order up to the amount of three times the average monthly salary in the corporate sector, exclusive of bonuses paid from profit, as announced by the President of the Central Statistical Office for the period immediately preceding the date of the order.
2. Funds held in savings accounts, savings-and-settlement accounts and in term savings deposit accounts operated for several natural persons shall be free from being seized up to the amount specified in item 1, notwithstanding the number of co-holders of the account.

Vermeldenswaard is tot slot artikel 78o lid 5 Civil Procedure Code. Wanneer de schuldenaar in loondienst is, kunnen zijn toekomstige salarisrechten gedurende een periode van drie maanden niet worden beslagen.

3.10.6 Tsjechië

Het beslag op periodiek inkomen is in Tsjechië geregeld in het Tsjechische Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Civil Procedure Code). Een nadere uitwerking is opgenomen in de Government Regulation 595/2006 van 12 december 2006.⁸⁰ De wettelijke regeling bestaat sinds 1983. Sinds 1991 zijn de wettelijke regels (met uitzondering van de aanpassing van de bedragen) niet meer gewijzigd. De regeling heeft volgens de Tsjechische beroepsorganisatie van gerechtsdeurwaarders zowel voor- als nadelen. Een voordeel is dat de regeling een flexibel systeem bevat: aanpassing van de basismaten is eenvoudig via een maatregel van de overheid te realiseren, er is geen nieuwe wetwijziging nodig. Een nadeel is de gecompliceerdheid van de regeling, zeker voor de werkgever die de juiste inhoudingen moet berekenen.

De inhoudingen worden gedaan op het nettosalaris. Slechts een derde mag in mindering worden gebracht op het salaris, na aftrek van de beslagvrije som. Twee derde wordt in mindering gebracht voor preferente vorderingen. De overheid stelt jaarlijks het bedrag vast waarboven het overblijvende nettosalaris mag worden ingehouden.⁸¹

---

80 Government Regulation 595/2006 van 12 december 2006 regarding the method to be used to calculate the amount below which a deduction from the debtor's monthly earnings may not be made to enforce a decision and on determining the amount above which unlimited deductions from earnings may be made ('The Protected Earnings Rate Regulation').

81 Art. 279 Civil Procedure Code:

- (1) Only one third may be deducted from the net salary remaining after deducting the unseizable sum and that is rounded down to a sum dividable by three and expressed in whole crowns to enforce a receivable of the entitled party. Two thirds shall be deducted for priority receivables mentioned in Subsection 2. The priority receivables shall first be satisfied from the second third, and if such third is not enough for the settlement thereof, such shall be satisfied from the first third with other receivables.
- (2) The priority receivables shall include
  - a) alimony receivables,
  - b) receivables of the compensation for damage incurred by the damaged party by bodily harm,
  - c) receivables of the compensation for damage caused by premeditated criminal acts,
  - d) receivables of taxes, charges and other similar financial performance,
  - e) receivables of the compensation of overpayments of health insurance, pension insurance, and old age pension scheme benefits,
  - f) receivables of social security and state labour policy contribution insurance and receivables of public health insurance,
  - g) receivables of the compensation for child alimony contribution and contribution for paying for the needs of a child placed into foster care,
  - h) receivables of the compensation of unemployment benefit and retraining support overpayments,
  - i) receivables of the compensation of state welfare benefit overpayments,
  - j) receivables of the regression compensation under the Health Insurance Act,
  - k) receivables of the compensation of wages, salary or reimbursement and reduced salary or reduced reimbursement provided in the first 14 calendar days and from 1 January 2012 to 31 December 2013 in the first 21 calendar days of temporary incapacity to work or quarantine.
- (3) The Government of the Czech Republic shall determine by decree an amount above which the remaining net salary calculated under Subsection 1 of the first sentence shall be deducted with no limitation. The fully forfeitable part of the remaining net salary determined in this manner shall be added to the second third of the remaining net salary to the extent necessary to satisfy the priority receivables; the remaining part shall be added to the first third.

Het basisbedrag is gelijk aan twee derde van het bestaansniveau plus twee derde van de normatieve huisvestingskosten.⁸² Beide bedragen worden jaarlijks door de overheid vastgesteld. De beslagvrije som is vervolgens het basisbedrag plus een vierde van het basisbedrag voor elke persoon voor wie de schuldenaar verantwoordelijk is plus een vierde van het basisbedrag ten behoeve van de echtgenote.⁸³

Voor de verdeling van de inhoudingen moet een onderscheid worden gemaakt naar de aard van de vordering. Wanneer er meerdere beslagleggers zijn, vindt verrekening plaats vanuit de toegestane inhouding, het zogenaamde een derde gedeelte. Wordt beslag gelegd op het tweede een derde gedeelte, dan vindt eerst verrekening met een eventuele alimentatievordering plaats. Ingeval dit gedeelte onvoldoende is om de volledige vordering te voldoen, vindt, voor zover mogelijk, eerst volledige verrekening met de alimentatievordering plaats.⁸⁴

Normaliter worden de ingehouden bedragen direct aan de beslaglegger betaald. Ingeval er meerdere beslagleggers zijn, kan de werkgever de ingehouden bedragen aan de rechtbank overmaken, die dan op haar beurt zorgt voor een verdeling van de ontvangen gelden.⁸⁵

-
- 82 Protected Earnings Rate Regulation, Section 2:
The amount above which the net wage balance calculated pursuant to Section 279(1) (subparagraph 1) of the Code of Civil Procedure shall be deducted without any limitation shall be the sum total of the debtor's minimum wage and standard housing costs per person.
- 83 Protected Earnings Rate Regulation, Section 1:
(1) The amount below which a deduction from the debtor's monthly earnings may not be made pursuant to Section 278 of the Code of Civil Procedure shall be the sum total of two thirds of the minimum wage of an individual and standard housing costs per person under a special legal regulation for the debtor and one quarter of the protected earnings rate per every person to whom the debtor is required to pay maintenance. The amount of standard housing costs per person shall be determined for an apartment used under a lease contract in a municipality with a population of 50,000 to 99,999.
(2) One quarter of the protected earnings rate shall be included in the calculation for the debtor's spouse, even if the spouse has a separate income. One quarter of the protected earnings rate for either spouse separately shall be included in the calculation for a child supported by the spouses jointly, where deductions are made from wages of both spouses. One quarter of the protected earnings rate shall not be included in the calculation for any person in whose favour enforcement of a decision to satisfy maintenance claims has been ordered, where the enforcement of the decision has not yet been completed.
- 84 Section 280 Civil Procedure Code:
(1) If deductions from payroll are made to recover several receivables, individual receivables shall be satisfied from the first third of the remaining net salary based on their order, notwithstanding whether priority receivables or other receivables are concerned.
(2) If, under Section 279 Subsection 1, there are deductions from the second third of the remaining net salary, such shall be used to first satisfy, notwithstanding the order, the receivables of alimony and then, based on their order (Subsection 3), other priority receivables. If the amount deducted from the second third is not enough to satisfy all receivables of alimony, common alimony of all entitled parties shall first be satisfied and then outstanding payments for the former time based on the common alimony proportion. However, if the amount deducted from the second third is not enough to cover even the common alimony of all entitled parties, an amount deducted from the second third in proportion to the amount of common alimony shall be divided between them notwithstanding the amount of outstanding payments.
(3) The order of the receivables shall be based on the day on which the decision enforcement ordering was delivered to the salary payer. If the payer was also delivered decision enforcement ordering for several receivables on the same day, such receivables shall have the same order; if the amount falling on such for the full satisfaction thereof is not enough, they shall be satisfied proportionally.
- 85 Art. 291 Civil Procedure Code.

3 De beslagvrije voet in rechtsvergelijkend perspectief

3.II Zuid-Europa

3.II.1 Griekenland

Griekenland kent verschillende wetten waarin het beslag op periodieke inkomsten is geregeld. Artikel 31 van Wet 356/1974 maakt beslag op periodieke inkomsten mogelijk, maar verbindt daaraan tevens enige restricties. Zo kan drie vierde van het salaris niet worden beslagen. Met betrekking tot een vordering van de Staat kan vier vijfde niet worden beslagen. 50% van het vakantiegeld is normaal gesproken niet vatbaar voor beslag.⁸⁶

Op grond van artikel 4 van Wet 3714/2008 kan een pensioenuitkering slechts worden beslagen voor zover deze het bedrag van € 1.000 overschrijdt. Van het meerdere kan 25% in beslag worden genomen.⁸⁷

Ook Griekenland stelt beperkingen aan het beslag op een bankrekening. Wet 4161/2013 bepaalt dat bij een individuele rekening een bedrag van € 1.500 en bij een gemeenschappelijke rekening een bedrag van € 2.000 is vrijgesteld van beslag. Voor vorderingen van de Griekse Staat geldt deze vrijstelling niet.

3.II.2 Portugal

De wettelijke regeling voor beslag op inkomen in Portugal is opgenomen in het Portugese Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Civil Procedure Code).

De hoofdregel is neergelegd in artikel 738 Civil Procedure Code, dat bepaalt dat twee derde van het salaris of van een andere periodieke uitkering niet in beslag kan worden genomen. De beslagvrije som heeft zowel een onder- als een bovengrens: de minimale limiet is eenmaal het

---

86 Art. 31 Loi 356/1974 – *Droits insaisissables appartenant à des tiers*:
Ne peuvent être saisis quand ils appartiennent à des tiers:

- a) les créances alimentaires découlant de la loi ou d'une disposition testamentaire,
- b) les 3/4 des droits relatifs aux salaires, pensions de retraite et produits d'assurances de toute nature périodiquement versés, seul 1/4 étant susceptible d'être saisi en raison de dettes de leurs bénéficiaires vis-à-vis de l'État,
- c) les 4/5èmes des salaires journaliers, seul 1/5ème étant susceptible d'être saisi en raison de dettes de leur bénéficiaire vis-à-vis de l'État et
- d) la moitié des pécules octroyés par tout organisme d'assurance sociale en raison de la cessation d'activité publique ou privée, seule une moitié de la somme étant susceptible d'être saisie en raison de dettes de leur bénéficiaire vis-à-vis de l'État.

87 Art. 4 Loi 3714/2008:
La saisie de salaires, pensions de retraites ou produit d'assurance périodiquement versés à des débiteurs de l'État n'est pas autorisée quand leur montant, déduction faite des prélèvements fiscaux obligatoires, ne dépasse pas les mille (1000) euros mensuels. Si le salaire, la pension de retraite ou l'aide sociale dépasse le montant de mille (1000) euros mensuels, la saisie de 25 % du montant est autorisée dans la mesure où le montant restant après la saisie ne peut pas être inférieur à mille (1000) euros.

minimumloon, de maximale limiet is driemaal het minimumloon. De minimale limiet is ook van toepassing bij het beslag op een bankrekening.⁸⁸

Tot 1 september 2013 kon de beslagvrije som door de gerechtsdeurwaarder (in overleg met de schuldeiser) worden aangepast. Daarbij ging het met name om de eerste zes maanden van beslaglegging. Op verzoek van de schuldenaar kon gedurende zes maanden het beslagen gedeelte van het inkomen worden gehalveerd. Daarnaast kon de schuldenaar de gerechtsdeurwaarder vragen de rechter te verzoeken het beslagen gedeelte van het inkomen gedurende een redelijke termijn aan te passen. Voor de vraag of een aanpassing gerechtvaardigd was, nam de rechter drie vierde (of minder) van het bestaansminimum als uitgangspunt.⁸⁹

Sinds de genoemde datum is de regeling vervallen.⁹⁰ Op grond van de nieuwe regeling kan de rechter op verzoek van de schuldenaar het ingehouden bedrag aanpassen (het uitgangspunt voor aanpassing is hetzelfde gebleven) en het bedrag zelfs tot een periode van een jaar opschorten.

3.11.3 Spanje

Artikel 607 van het Spaanse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Civil Procedure Law) regelt het beslag op periodieke uitkeringen. Beslag kan worden gelegd op de inkomsten van

---

88 Art. 738 Civil Procedure Code – *Partial seized goods*:

1. Its non seized 2/3 of the after taxes part of salaries, periodical payments regarding retirement or any other social benefit, insurance, accident compensation, income for life or any others of similar nature that assure the debtor subsistence.
2. To know the after taxes of the incomes mentioned in previous number, its only considered the taxes required by Law.
3. The non seized mentioned on number 1 has as maximal limit the amount similar to three national minimal salaries to the date of each apprehension and has as minimal limit, when the debtor has no other income, the amount similar to the national minimal salary.
4. The referred in previous numbers doesn't apply when the seized credit its maintenance credit, in this case is non seized the amount similar to the totality of the social income of the non contributory regime.
5. In Money or bank accounts seizure, its non-seizured the global value correspondent to the national minimal salary or, if it's a maintenance claim, the referred in the previous number.
6. Being considered the amount or the nature of the seized credit, as well as the needs of the debtor's and his family, the Judge can, exceptionally and after being asked by the debtor, reduce for a reasonable period of time, the seized part of incomes and even, for a period not more than a year, exempt them from seizure.
7. It cannot be accumulated the non-seizures referred in numbers 1 and 5.

89 De minimale sociale uitkering, ofwel 'Social Benefits reference tax amount', zoals opgenomen in de Reference Tax of Social Benefits defined by the n.53-B/2006 Law van 29 December 2006. Deze wordt jaarlijks vastgesteld door de ministeries van Financiën en SZW. In 2013 bedroeg het bedrag € 419, 22.

90 In 2013 is in Portugal zowel het executie- en beslagrecht als het burgerlijk procesrecht herzien. A.C.C.M. Uitdehaag was hierbij namens het IMF als expert bij betrokken.

3 De beslagvrije voet in rechtsvergelijkend perspectief

de schuldenaar, voor zover deze het minimumloon overschrijden.⁹¹ In Spanje wordt net als in Frankrijk en Bulgarije een staffel gehanteerd:

1. Voor het eerste bedrag tot maximaal tweemaal het minimumloon: 30%.
2. Voor het bedrag daarboven tot het equivalent van driemaal het minimumloon: 50%.
3. Voor het bedrag daarboven tot het equivalent van viermaal het minimumloon: 60%.
4. Voor het bedrag daarboven tot het equivalent van vijfmaal het minimumloon: 75%.
5. Voor ieder bedrag boven het equivalent van vijfmaal het minimumloon: 90%.

De bovengenoemde beperkingen gelden niet wanneer sprake is van een vordering uit hoofde van een onderhoudsverplichting of een invaliditeitsuitkering (vgl. art 608 Civil Procedure Law).

De schuldenaar kan de beslagleggende gerechtsdeurwaarder ('procurador') verzoeken om op grond van zijn gezinsomstandigheden de onder 1-4 genoemde percentages aan te passen. De wet geeft hierbij aan dat een korting van 10-15% kan worden gegeven.

3.12 Zuid-Oost-Europa

3.12.1 Servië

Het Servische executie- en beslagrecht (Law on Enforcement and Security) is in 2012 gewijzigd, tegelijk met de invoering van de gerechtsdeurwaarder-ondernemer.

---

⁹¹ Art. 607 Civil Procedure Law – *Saisi des salaires et pensions*:

1. Il est insaisissable le salaire, solde, pension, rétribution ou son équivalent, qui ne dépasse la quantité signalée pour le salaire minimum inter professionnel.
2. Les salaires, soldes, journées, rétributions ou pensions qui soient supérieures au salaire minimum inter professionnel seront saisis d'accord à la suivante échelle:
  - 1^{ffl}. Pour la première quantité additionnel jusqu'à celle qui suppose le montant du double du salaire minimum interprofessionnel, le 30%
  - 2^{ffl}. Pour la quantité additionnel jusqu'à le montant équivalent à un troisième salaire minimum interprofessionnel, le 50%
  - 3^{ffl}. Pour la quantité additionnel jusqu'à le montant équivalent à un quatrième salaire minimum interprofessionnel, le 60%
  - 4^{ffl}. Pour la quantité additionnel jusqu'à le montant équivalent à un cinquième salaire minimum interprofessionnel, le 75%
  - 5^{ffl}. Pour quelque quantité qui excède de la somme antérieur, le 90%.
3. Si le débiteur est bénéficiaire de plus d'une perception, seront accumulées toutes pour décompter une seule fois la partie insaisissable. Egalement seront objet d'accumulation les salaires, soldes et pensions, rétributions ou équivalents des conjoints quand son régime économique ne soit pas de séparation des biens et rentes de toute classe, circonstance qui devront créditer devant le greffier.
4. Considérant aux charges familiales du débiteur, le greffier pourra appliquer une quote entre le 10 ou 15 pour cent sur les pourcentages établis dans les numéros 1^{ffl}, 2^{ffl}, 3^{ffl} y 4^{ffl} du paragraphe 2 du présent article.
5. Si les salaires, soldes, pensions ou rétributions furent grevés avec des décomptes permanents ou transitoires de caractère publique, pour cause de législation fiscale, tribulaire ou du Sécurité Sociale, la quantité liquide que devrait percevoir le débiteur, une fois déduits, sera le type qui sert comme type pour déterminer le saisi.

In Servië kan beslag worden gelegd op twee derde van het salaris.⁹² Ingeval het salaris gelijk is aan het minimumloon, kan maximaal 50% in beslag worden genomen.

Invalideitsuitkeringen en uitkeringen van oorlogsveteranen of gewonde militairen kunnen slechts worden beslagen voor vorderingen uit hoofde van onderhoudsverplichtingen of compensatie voor lichamelijk letsel.

Op uitkeringen in verband met schadeloosstelling, onderhoudsverplichtingen of levensverzekering kan beslag worden gelegd voor zover het bedrag de hoogte van een sociale uitkering overstijgt.

---

92 Art. 148 Law on Enforcement and Security – *Limitations on Enforcement*:

- (1) Enforcement against wages, pensions and wage compensations may not exceed two-thirds of the wage, pension or wage compensation.
- (2) Enforcement against a minimum wage may not exceed one half of the minimum wage.
- (3) The provision in paragraph 1 of this Article shall also apply to the wages of army officers, non-commissioned officers, professional private soldiers and army clerks and the incomes of army reservists during military service.
- (4) Enforcement against the income of disabled war veterans and peacetime disabled military personnel deriving from disability pensions and benefits and allowances for orthopaedic aids may be conducted only with respect to claims regarding statutory maintenance, compensation for damage caused by deteriorating health or loss of or diminished work ability, and for lost maintenance owing to the death of the provider of maintenance, up to an amount of one-half of that income.
- (5) Enforcement against income deriving from compensation for damages in the form of annuities under the law on torts and contracts, lifetime support contracts and income life insurance contracts, may be conducted only against the portion that exceeds the amount of the highest welfare benefit regularly paid out in the territory where the enforcement debtor is permanently residing.

3.12.3 Slovenië

Op grond van de Sloveense Law on Execution kan twee derde van het salaris van de schuldenaar in beslag worden genomen. Een minimumbedrag van € 600 netto kan niet in beslag worden genomen, tenzij het gaat om een vordering uit hoofde van een onderhoudsverplichting. In dat geval kan zelfs een gedeelte van het genoemde minimumbedrag worden beslagen, met dien verstande dat de schuldenaar twee derde van dit bedrag moet overhouden.⁹³

---

93 Art. 102 Law on Execution – *Limitation of execution*:

In respect of wages, pensions, wage compensation, compensation paid for loss or reduction of working ability, temporary unemployment benefits and payments for work carried out by prison inmates, an execution may be levied:

1. on up to two thirds of the income subject to execution in response to monetary claims, except for those referred to in point 2 of this paragraph. However, it shall be ensured that the debtor at least retains an amount equivalent to the minimum wage, less taxes and statutory social security contributions, if he/she supports a family member or another person whom he/she is required to support under the law, and at least an amount equivalent to the income calculated for the person whom the debtor supports, according to the criteria laid down by the social security act regulating allocation of cash benefits;
2. on up to two thirds of the income subject to execution in response to claims arising from statutory maintenance or compensation for loss of maintenance due to the death of the person paying maintenance. However, it shall be ensured that the debtor at least retains an amount equivalent to two thirds of the minimum wage, less taxes and statutory social security contributions, if he/she supports a family member or another person whom he/she is required to support under the law, and at least an amount equivalent to the income calculated for the person whom the debtor supports, according to the criteria laid down by the social security act regulating allocation of cash benefits.

If a debtor who is an entrepreneur or sole trader receives no income referred to in the preceding paragraph, it shall be ensured during execution that he/she retains, from his/her total monthly earnings received from the relevant payment services organisation, an amount equivalent to the minimum wage, less taxes and statutory social security contributions, if he/she supports a family member or another person whom he/she is required to support under the law, and an amount equivalent to the income calculated for the person whom the debtor supports, according to the criteria laid down by the social security act regulating allocation of cash benefits. In respect of up to 50% of the income received by disabled war and peace-keeping veterans from disability benefits, orthopaedic aids allowance and disability allowance, an execution may only be levied in response to claims relating to statutory maintenance or compensation for loss of maintenance due to the death of the person paying maintenance.

In respect of income derived from endowment contracts, life annuities and life insurance contracts, an execution may only be levied to the extent to which they exceed the maximum continuous social benefits, according to the act regulating social security benefits.

Artikel 101 Law on Execution sluit beslag op bepaalde periodieke uitkeringen uit, zoals inkomsten vanwege een onderhoudsverplichting of ter compensatie van verlies van inkomen ten gevolge van overlijden of invaliditeit. Beslag op kinderbijslag, studiefinanciering of de inkomsten van een militair is evenmin mogelijk.⁹⁴

3.13 Conclusie

Wie niet tevreden is met de Nederlandse regeling kan inspiratie opdoen in het buitenland. Hiervoor zijn diverse landen uit Europa en iets daarbuiten de revue gepasseerd. Soms werd het rechtsstelsel uitgebreid beschreven, soms beknopt. Niet kan worden gezegd dat dé oplossing direct duidelijk is, maar wel kan op punten worden gewezen die een nader onderzoek waard zijn.

In sommige landen is de mogelijkheid om beslag te leggen op loon beperkt tot maximaal een derde of de helft van het (daar geldende minimum)loon⁹⁵ (zoals Estland, Georgië en Letland), waarbij soms sprake is van tabellen of staffels. Het betreft met name landen met een in vergelijking met Nederland lagere levensstandaard, zodat een beslaglegging anders al snel tot gevolg zou hebben dat de beslagene niet meer aan het bestedingsminimum zou komen.

94 Art. 101 Law on Execution – *Income exempt from execution:*

The following shall be exempt from execution:

1. income from statutory maintenance or compensation for loss of maintenance due to the death of the person paying maintenance;
2. income from compensation for injury under the disability insurance regulations;
3. income from social benefits paid in cash under the act regulating social security;
4. income from parental leave allowance, childbirth allowance, child allowance, large family allowance and child care allowance;
5. income from study grants and students' allowance;
6. income received by military conscripts during national service, by citizens doing alternative civilian service or those in protection and disaster relief training and by individuals training for the reserve police force;
7. income derived from the receipt of orders, medals, memorial medals or other awards and recognitions;
8. disability benefit under the act regulating social security for the mentally and physically disabled;
9. home help and attendance allowance;
10. income received by the disabled in institutional care from casual work under the act regulating social security, where they receive such income outside regular employment;
11. cash assistance for the needy provided by humanitarian organisations operating under the act regulating humanitarian organisations;
12. care home fees payable under the act regulating foster care;
13. assets for mitigating the impact of natural disasters on or damage to farming, forestry, fisheries, veterinary and phytosanitary services under regulations governing accidents or injuries;
14. grants and monies received under concessional loans or guarantees which are considered a form of state aid under the act regulating state aid to companies in difficulty, except where these monies have been received for the performance of activities as specified in Article 46 of the Slovene Income Tax Act (RS Official Gazette Nos 28/10 (consolidated text) and 43/10) or for the performance of basic agricultural and forestry activities as specified in Article 69 of the Slovene Income Tax Act (RS Official Gazette Nos 28/10 (consolidated text) and 43/10);
15. monies received under active employment schemes under the act regulating employment and insurance against unemployment;
16. monies paid by the Slovene Public Guarantee and Maintenance Fund under the Slovene Act governing the Public Guarantee and Maintenance Fund (RS Official Gazette No 78/06).

95 Soms verschilt de mogelijkheid van beslag naar gelang de aard van de vordering of het inkomensbestanddeel, bijv. alimentatie, uitkeringen van staatswege, uitkeringen ter compensatie van medisch letsel, misdrijven, vakantiegeld, werkloosheidsuitkeringen, etc.

Soms heeft dat directe gevolgen voor de verhaalbaarheid van vorderingen.⁹⁶ Zo meent de Letse organisatie van gerechtsdeurwaarders dat bij bijna 60% van de werkende bevolking en 75% van de gepensioneerden geen beslag meer mogelijk is op loon c.q. periodieke uitkering (ook al omdat de werkgever kunstmatig het loon verlaagt). Wat de effecten in Nederland zouden zijn, valt moeilijk te voorspellen. Wel kan worden gezegd dat wie nu een inkomen fors boven de beslagvrije voet geniet bij beslag terugvalt tot de beslagvrije voet en in deze stelsels de helft van het inkomen zou overhouden, ofwel: de inkomensval is geringer maar de verhaalbaarheid van vorderingen neemt ook in belangrijke mate af.

In een gedigitaliseerde maatschappij zullen de bezwaren tegen glijdende schalen minder zijn dan in de tijd dat alles met pen en papier en later met een rekenmachine moest worden uitgerekend. Er zou gewerkt kunnen worden met inkomensschijven zoals in Frankrijk, Spanje,⁹⁷ Polen en Bulgarije. Bijvoorbeeld de basis van € 1000 kan niet in beslag worden genomen, bij de eerste schijf van € 100 zou 10% verhaalbaar zijn, bij de tweede schijf 20%, en dat zo oplopend tot bij schijf tien (€ 1.900 - € 2.000) 90% en daarboven zou het surplus geheel in beslag kunnen worden genomen.

Veel landen bannen de mogelijkheid uit om beslag te leggen op 'doeluitkeringen', zoals onderhoudsverplichtingen, kinderbijslag, uitkeringen van staatswege aan oorlogsveteranen, etc. (bijv. Roemenië). Soms vallen ook blinden en gehandicapten onder deze categorie (vgl. Hongarije), waarbij het de vraag is of dat niet indirecte discriminatie oplevert.

Problemen kunnen opdoemen als de werkgever onder wie beslag wordt gelegd de ingehouden bedragen direct moet overmaken aan de beslaglegger, zoals in Hongarije. Niet alleen betekent dit een verhoging van de administratieve lastendruk (zeker als meermalen beslag is gelegd), maar de controle door de gerechtsdeurwaarder vermindert en de kans op fouten (of erger: misstanden) is niet ondenkbeeldig. Teveel rekenwerk zal het gedifferentieerde Tsjechische systeem oproepen.

Wie een tamelijk grote schuld heeft en een tamelijk laag inkomen geniet, zal lang geconfronteerd worden met een beslag op inkomen of uitkering. Dat betekent dat een situatie zal ontstaan die vergelijkbaar is met die op grond van de Wsnp. In het laatste geval verkrijgt de schuldenaar die zich aan de voorwaarden houdt na drie jaar een 'schone lei'. In Noorwegen geldt dat een beslag op periodieke inkomsten een maximale duur heeft van twee jaar. In buurland Zweden is conservatoir beslag op een periodieke betaling niet mogelijk: op der-

96 En dat klemt temeer als – zoals in Litouwen – bij vorderingen die binnen zes maanden kunnen worden geïnd geen beslag op roerende zaken mogelijk zou zijn.

97 Beslag kan gelegd worden op de inkomsten van de schuldenaar, voor zover deze het minimumsalaris overschrijden. Daarbij wordt een glijdende schaal gehanteerd:

1. Voor het eerste bedrag tot maximaal tweemaal het minimum salaris: 30%;
2. Voor het bedrag daarboven tot het equivalent van driemaal het minimum salaris: 50%;
3. Voor het bedrag daarboven tot het equivalent van viermaal het minimum salaris: 60%;
4. Voor het bedrag daarboven tot het equivalent van vijfmaal het minimum salaris: 75%;
5. Voor ieder bedrag boven het equivalent van vijfmaal het minimum salaris: 90%.

Deze beperkingen gelden echter niet wanneer sprake is van een vordering uit hoofde van een onderhoudsverplichting, invaliditeit of alimentatie.

gelijke inkomsten kan pas beslag worden gelegd als deze gelden door de schuldenaar zijn ontvangen. Daarnaast geldt voor vorderingen uit hoofde van een onderhoudsverplichting dat beslag slechts mogelijk is indien er een achterstand in de betaling van de onderhoudsbijdrage bestaat of de schuldenaar gedurende de laatste twee jaar twee of meer termijnen achterstallig is geweest met de tijdige betaling van de onderhoudsbijdrage.

Het meest interessant echter is de G-bankrekening waarbij geen beslag kan worden gelegd op het saldo. Duitsland en Portugal bieden daar een voorbeeld van en op die wijze wordt gewaarborgd dat de beslagene de beschikking blijft houden over een sociaal minimum.⁹⁸ In dat opzicht zijn ook de maaltijdcheques die een werkgever aan zijn werknemer ter beschikking kan stellen aantrekkelijk voor degene die zich in de financiële nesten heeft gewerkt.

Alles overziend kan met name inspiratie worden opgedaan in Duitsland, Frankrijk en Spanje. Zowel in Frankrijk als Spanje geldt een gedifferentieerd stelsel met een schijvensysteem inhoudende dat van een bedrag net boven het minimum slechts een beperkt gedeelte in beslag genomen kan worden, maar dat als het inkomen hoger wordt een groter percentage kan worden beslagen. Duitsland kent een geblokkeerde bankrekening waarop de beslagvrije voet kan worden gestort, zodat geen risico bestaat dat de ene schuldenaar beslag legt onder de werkgever en dat als deze de beslagvrije voet heeft overgemaakt naar de bankrekening van de schuldenaar een tweede schuldeiser hierop beslag legt waardoor de schuldenaar wederom de huur niet kan voldoen, geen voedsel kan kopen, etc. Daar komt bij dat met beide systemen ruime ervaring is opgedaan en dat zij tamelijk eenvoudig te incorporeren zijn in de Nederlandse wetgeving.

---

98 Zie voor Nederlandse problemen bij het beslag op bankrekeningen: Jongbloed 2008, p. 196-198.

4

De beslagvrije voet nader beschouwd

Hoofdstuk 4

De beslagvrije voet nader beschouwd

J. Feikema, E. van der Ploeg, J. Rijdsdijk, J.J.L. Boudewijn, O.M. Jans en M.I. Cazemier

4.1 Inleiding

“Tenzij de wet of een overeenkomst anders bepaalt, kan een schuldeiser zijn vordering op alle goederen van zijn schuldeiser verhalen”, zo zegt artikel 3:276 BW. Artikel 435 lid 1 voegt daar nog aan toe: “Het staat de executant vrij te gelijker tijd beslag te leggen op alle voor verhaal vatbare goederen, waartoe hij bevoegd is zijn vordering te verhalen.” Dat klinkt allemaal behoorlijk bedreigend voor de schuldenaar. En voor een vermogend schuldenaar is het dat ook. Niemand die daar problemen mee zal hebben. Maar van oudsher geldt als ander uitgangspunt dat iemand die al niet veel heeft moet worden beschermd, zodat een zeker bestaansminimum te allen tijde gegarandeerd blijft.¹

In de civiele rechtsverhouding tussen schuldeiser en schuldenaar worden de scherpe randjes van de twee voornoemde bepalingen in zijn algemeenheid al genuanceerd door artikel 6:2 BW, waarvan het eerste lid bepaalt dat zij zich jegens elkaar hebben te gedragen overeenkomstig de eisen van redelijkheid en billijkheid. Het tweede lid verduidelijkt dat niet alleen uit rechtshandelingen voortvloeiende regels door de redelijkheid en billijkheid terzijde kunnen worden geschoven, maar dat dit zelfs geldt voor wettelijke bepalingen als de uitwerking daarvan in het concrete geval tot onaanvaardbare gevolgen zou leiden. Aangenomen mag worden dat het onaanvaardbaar wordt geacht als iemand aan de bedelstaf zou raken doordat zijn gehele vermogen, waaronder zijn gehele inkomen, door een schuldeiser in beslag wordt genomen.

Al was het maar om uiting te geven aan een ander grondbeginsel van het vermogensrecht, de ‘paritas creditorum’ van artikel 3:277 BW, die in meerdere bijzondere wetsbepalingen een nadere invulling geeft aan de grenzen van het verhaalsrecht. Voorbeelden van dergelijke bepalingen zijn met name te vinden in de Faillissementswet (art. 21, 295) en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (art. 447, 448 en 475b e.v.). Strekking van deze bepalingen is steeds dat zowel van de inboedel als van het inkomen een bepaald deel buiten het verhaalsrecht van de schuldeiser dient te blijven, om de schuldenaar een bestaansminimum te kunnen garanderen.

---

¹ A-G Timmerman verwoordt het in relatie tot het beslagverbod roerende zaken aldus: “Ik vind het van belang dat de wetgever (...) erkent dat er ten opzichte van schuldenaren een zekere humaniteit betracht moet worden. Er moet in het recht ook rekening worden gehouden met bepaalde emoties van schuldenaren. Ik houd niet van een heel harde maatschappij. Recht moet humaan, niet onnodig vernederend zijn”; Rijdsdijk & Nijenhuis (red.) 2012, p. 182.

Duidelijk is dat de waarborging van een minimaal inkomen aan veel meer dynamiek onderhevig is dan de waarborging van een noodzakelijk gedeelte van de inboedel. In een vorig preadvies van de KBvG uit 2012 zijn voorstellen gedaan tot aanpassing van de artikelen 447 en 448, die in belangrijke mate nog dateren uit 1838. De actuele regeling van het derdenbeslag, waaronder de beslagvrije voet, dateert in grote lijnen 'nog maar' van 1991. Door de koppeling van de berekening van de beslagvrije voet in artikel 475d aan normen uit andere wetten, met name de Wet werk en bijstand, de Wet op de huurtoeslag en de Wet op de zorgtoeslag, vindt halfjaarlijks (per 1 januari en per 1 juli) bijstelling van die normen plaats. Je zou verwachten dat de regeling daarmee als vanzelf steeds 'bij de tijd' zou blijven. Dit preadvies wijst echter anders uit. Bovendien staat het door de beslagvrije voet gegarandeerde bestaansminimum in andere wetgeving onder druk. Datzelfde geldt voor de positie van de concurrente schuldeiser.

In dit hoofdstuk staan twee vragen centraal: (1) hoe steekt de regeling van de beslagvrije voet in elkaar? en (2) hoe is de beslagvrije voet buiten het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering geregeld? Teneinde deze vragen te beantwoorden, wordt in dit hoofdstuk ruim aandacht besteed aan de beslagvrije voet en de toepassing daarvan in de jurisprudentie, alsmede aan de overheidsvordering van artikel 19 IW 1990, meer in het bijzonder de loonvordering en de bankvordering, de terugvorderingsbepalingen in de Wet werk en bijstand, de inning van de bestuursrechtelijke premie krachtens de Zorgverzekeringswet en het Vrij te laten bedrag. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie waarin de hierboven geformuleerde vragen worden beantwoord.

4.2 De beslagvrije voet

De regeling van de beslagvrije voet – artikelen 475b-g – is in 1991 in het wetboek opgenomen als gevolg van de Wet op het uitkeringsbeslag.² De regeling veronderstelt een bekendheid met het begrip 'beslagvrije voet', dat in de parlementaire behandeling van de Wet tot wijziging van het loonbeslag³ voor het eerst werd gehanteerd.⁴ Het doel van de regeling is te voorkomen dat een schuldenaar wegens beslag op al zijn inkomsten een beroep op de bijstand moet doen.⁵

2 Wet van 13 december 1990, *Stb.* 605.

3 Wet van 11 maart 1981, *Stb.* 111.

4 *Kamerstukken II 1979/80*, 14 029, nr. 5, p. 2 en 3 (MvA II). Zie ook noot 5.

5 De Wet op het uitkeringsbeslag kent een lange voorgeschiedenis. Het wetsvoorstel werd ingediend op 4 mei 1983, terwijl de eerste adviezen reeds in 1973 door de Sociale Verzekeringsraad, de Sociaal-Economische Raad en de Verzekeringskamer werden uitgebracht. De wet breidde de regeling van het loonbeslag, die was opgenomen in artikel 1638g OBW (zie hfdst 2, par. 2.2), uit tot beslag op andere periodieke betalingen. Daarmee werd het voor schuldeisers mogelijk beslag te leggen onder een uitkeringsorgaan op de periodieke betalingen die een schuldenaar van dit orgaan ontving. Dat was tot de inwerkingtreding van deze wet niet mogelijk geweest, omdat de meeste wetten op het gebied van de sociale zekerheid enige regels bevatten over de vraag in hoeverre de betreffende uitkering vatbaar was voor beslag. Bijna altijd kwamen deze regels neer op een algeheel verbod van beslag, bijv. m.b.t. ouderdoms-, invaliditeits- en werkloosheidsuitkeringen; *Kamerstukken II 1982/83*, 17 897, nrs. 1-3, p. 9 en 10 (MvT). De wetgever motiveerde de keuze om beslag op sociale uitkeringen mogelijk te maken als volgt: "De meeste uitkeringen krachtens sociale verzekeringen zijn thans onvatbaar voor beslag. Dit geldt zelfs wanneer de uitkering hoger is dan het minimumloon. Een schuldeiser kan dus tegenwoordig wel beslag leggen op het loon van een wanbetaler die van het minimumloon moet rondkomen, maar niet van een wanbetaler die een even grote, iets grotere of zelfs veel grotere uitkering geniet. Dit wordt als onbillijk ervaren sinds deze uitkeringen hoger kunnen zijn dan het deel van het loon dat buiten beslag valt. (...) Aan al deze niet te rechtvaardigen verschillen die in de loop der jaren zo zijn gegroeid, behoort een einde te worden gemaakt"; idem, p. 10. Zie voor een soms kritische bespreking van de Wet op het uitkeringsbeslag in de literatuur: hfdst. 2, par. 2.4.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

De beslagvrije voet is geregeld op negen tienden van ieders 'bijstandsnorm'. De wetgever gaat er dus van uit dat – ofschoon de bijstandsnorm reeds het bestaansminimum aanwijst – nog een deel daarvan, 10%, kan worden besteed aan door beslag gedwongen afbetaling van schulden.⁶ Hij motiveerde deze keuze in de memorie van toelichting als volgt:

“Dit maakt het mogelijk ook degenen met een minimuminkomen aansprakelijk te houden en enig verhaal te laten bieden voor de schulden die zij aangaan. Zou de beslagvrije voet de bijstandsnorm evenaren, dan zouden zij geen enkel verhaal bieden. Voor sommigen van hen zou dat de verleiding kunnen inhouden schulden aan te gaan zonder die te willen betalen. Anderzijds zou menigeen weigeren hun krediet te geven, zodat iemand met een minimuminkomen zelfs niet, als dat eens nodig mocht zijn, zijn levensbehoeften op krediet zou kunnen kopen.”⁷

De regeling van de beslagvrije voet is van toepassing op derdenbeslag op periodieke betalingen. Het uitgangspunt is dat een derdenbeslag zich uitstrekt over alle vorderingen die de schuldenaar op de derde mocht hebben of uit een ten tijde van het beslag al bestaande rechtsverhouding rechtstreeks zal verkrijgen, en op aan de schuldenaar toebehorende roerende zaken die onder de derde berusten.⁸ Al is in dat laatste geval het beslagverbod van de artikelen 447 en 448 van toepassing.

De vorderingen waaraan een beslagvrije voet is verbonden, zijn limitatief opgesomd in artikel 475c. Het betreft de klassieke inkomensbronnen: loon, uitkering, pensioen en de voorlopige teruggaaf inkomstenbelasting. De beslagvrije voet omvat geen algemeen beslagverbod op de genoemde periodieke betalingen, maar slechts een gedeeltelijk. De vordering blijft buiten het beslag tot aan de beslagvrije voet. Met andere woorden, alleen datgene dat meer is dan de beslagvrije voet blijft buiten het beslag.

De regeling kent twee uitzonderingen: een negatieve en een positieve. De negatieve uitzondering wordt gevonden in artikel 475e. Hierin is bepaald dat wanneer een schuldenaar niet in Nederland woont of vast verblijft, geen beslagvrije voet geldt bij beslag op vorderingen. Artikel 475f bepaalt verder, als positieve afwijking, dat wanneer beslag is gelegd op een periodieke uitkering (lees: weerkerende betaling) die niet is genoemd in artikel 475c, er onder omstandigheden toch een beslagvrije voet van toepassing kan worden verklaard.

In het vervolg van deze paragraaf zal de beslagvrije voet artikelsgewijs worden besproken. Ook zal telkens ruim aandacht worden besteed aan de relevante jurisprudentie. Gemaakte keuzes zijn altijd arbitrair en dat is in dit geval niet anders. Gestreefd is echter naar een zo evenwichtig mogelijke verdeling van uitspraken, waarbij beide kanten van de medaille worden

6 Huls toont zich kritisch over deze keuze van de wetgever: “Het voor beslag beschikbare bedrag is veel te hoog. Bovendien wordt aldus het bedrag dat bedoeld is als reserveringsruimte (10% van een bijstandsuitkering is bedoeld om te sparen voor de aanschaf van duurzame goederen, zoals een wasmachine) geheel opgesoupeerd voor oude schulden. Zo ontstaat het gevaar van de schuldenpiraal: bij gebrek aan reserveringsruimte wordt de debiteur gedwongen voor nieuwe schulden te lenen of bijstand aan te vragen”; Huls 1989, p. 524.

7 *Kamerstukken II 1982/83*, 17 897, nrs. 1-3, p. 9 (MvT).

8 Van Mierlo (*GS Burgerlijke rechtsvordering*), art. 475b Rv, aant. 1.

belicht. De jurisprudentie over de beslagvrije voet heeft een hoog casuïstisch gehalte, maar waar mogelijk is geprobeerd een rode lijn te destilleren.

4.2.1. Artikel 475b⁹

1. Beslag onder een derde op een of meer vorderingen van de schuldenaar tot periodieke betalingen waaraan een beslagvrije voet is verbonden, is slechts geldig voor zover een periodieke betaling de beslagvrije voet overtreft.
2. Ligt beslag onder verschillende derden op vorderingen van de schuldenaar tot periodieke betalingen waaraan een beslagvrije voet is verbonden, dan wordt de beslagvrije voet omgeslagen in verhouding tot de hoogte van deze periodieke betalingen.
3. Beslag op nabetalingen is niet verder geldig dan indien de betaling gedurende het beslag tijdig was geschied.

4.2.1.1 Beperking omvang derdenbeslag

Het eerste lid bevat een beperking op de omvang van het derdenbeslag. Dit beslag is alleen geldig voor zover een periodieke betaling de beslagvrije voet overtreft. Alvorens in te gaan op deze beperking is het goed om te bedenken dat het eerste lid enkel ziet op vorderingen tot periodieke betaling. Een dergelijke vordering is vatbaar voor beslag indien deze voortvloeit uit een ten tijde van het beslag bestaande rechtsverhouding tussen de schuldenaar en de derdebeslagene.¹⁰ Die kan zijn oorsprong vinden in de wet, een overeenkomst, een beschikking van een overheidsorgaan of in een veroordelend vonnis.

Een periodieke betaling is een betaling die over een gelijke en regelmatige periode plaatsvindt. Met andere woorden, er moet sprake zijn van opvolgende termijnen, welke een week of een jaar kunnen beslaan.¹¹ De wetgever heeft daar geen beperking aan gesteld. Wel is in artikel 475c een limitatieve opsomming gegeven voor welke vorderingen tot periodieke betaling de beslagvrije voet zonder meer geldt. Het betreft de klassieke inkomensbronnen.

De wetgever onderscheidt van de periodieke betalingen de wekerende betalingen, zoals genoemd in artikel 475f. Wekerende betalingen kunnen zowel periodieke als niet-periodieke betalingen omvatten.¹² Tot wekerende betalingen behoren onder andere huurpenningen, periodieke betalingen aan een pensionhouder en de meer of minder geregeld uitgekeerde beloningen van vertalers, schrijvers of componisten.¹³

9 In het oorspronkelijke wetsvoorstel was art. 475b een combinatie van de huidige art. 475c en d; *Kamerstukken II* 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 2. Bij nota van wijziging, die tegelijk met de MvA aan de Tweede Kamer werd aangeboden, werd de redactie van de verschillende onderdelen van art. 475b over meer artikelen verspreid, zodat het geheel leesbaarder werd. Art. 475b verkreeg daarmee haar huidige functie van algemene inleiding. Ook de overige artikelen werden vernummerd; *Kamerstukken II* 1986/87, 17 897, nr. 6.

10 Art. 475 lid 1.

11 Westenberg (*Sdu commentaar burgerlijk procesrecht*), art. 475d Rv, aant. C.2.

12 Van Mierlo (*GS Burgerlijke rechtsvordering*), art. 475b Rv, aant. 2.

13 *Kamerstukken II* 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 20 (MvT).

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

Het belang van dit onderscheid is gelegen in het feit dat de beslagvrije voet niet van toepassing is op weerkerende betalingen die niet vallen onder de limitatieve opsomming van artikel 475c. Wel kan de schuldenaar de kantonrechter verzoeken om een beslagvrije voet vast te stellen (vgl. art. 475f).

De ratio achter de beperking van het eerste lid is te voorkomen dat de schuldenaar bij een beslag op al zijn inkomsten niet meer in zijn bestaan kan voorzien. In dat geval zou hij zich moeten wenden tot de bijstand. Dat wordt door de wetgever als onwenselijk beschouwd.

Van een dergelijke beperking was al sprake onder het OBW.¹⁴ In een toelichting op een aanpassing van artikel 1638g gaf de wetgever aan dat:

“De gedachte die steeds aan deze bepaling ten grondslag heeft gelegen is, dat er voor gezorgd moet worden dat de arbeider, ook indien er loonbeslag is gelegd, enige inkomsten moet overhouden om in de elementaire levensbehoeften te voorzien (...).”¹⁵

Dit standpunt herhaalde de wetgever bij de invoering van artikel 475b:

“De gedachte is (...) dat degene die (...) zijn noodzakelijke uitgaven uit deze periodieke inkomsten moet bekostigen, voor de lopende kosten van het bestaan nog juist genoeg in handen moet krijgen, ook al ligt er beslag op dit inkomen.”¹⁶

Deze bepaling is dus ingevoerd ter bescherming van de schuldenaar. Zij omvat geen oordeel over de rechtmatigheid van het beslag. Het enkele feit dat naderhand blijkt dat de periodieke betaling de beslagvrije voet niet overtreft, maakt het beslag niet nietig. Ook is daarmee niet gesteld dat het beslag (per definitie) als onrechtmatig valt aan te merken. Zo zou de schuldenaar in de toekomst meer kunnen gaan verdienen.¹⁷

4.2.1.2 Beslag op meerdere inkomstenbronnen

Het tweede lid bepaalt hoe de beslagvrije voet moet worden berekend indien een schuldeiser beslag heeft gelegd onder meerdere derden die elk aan de schuldenaar een periodieke betaling verschuldigd zijn. De wetgever motiveerde de invoering van dit lid (in het oorspronkelijke wetsvoorstel art. 475b lid 5) als volgt:

“Als een leemte in de nieuwe regeling voor het loonbeslag (bedoeld wordt de Wet tot wijziging van het loonbeslag, schr.) is ervaren dat de wet geen uitsluitel geeft hoe te handelen, indien iemand twee looninkomens heeft. Onder de nieuwe regeling kan deze vraag ook rijzen, als iemand naast een uitkering loon of nog een uitkering krijgt. Daarom wordt in het vijfde lid voorgesteld alle periodieke betalingen die onder beslag vallen samen te tellen en de beslagvrije voet evenredig aan de hoogste van elke betaling te

14 Zie voor een bespreking van art. 1638g OBW: hfdst. 2, par. 2.2.

15 *Kamerstukken II 1975/76*, 14 029, nrs. 1-3, p. 6 (MvT).

16 *Kamerstukken II 1982/83*, 17 897, nrs. 1-3, p. 9 (MvT).

17 Vgl. ook: Westenberg (*Sdu commentaar burgerlijk procesrecht*), art. 475d Rv, aant. C.3.

verdelen over al deze betalingen. Heeft de schuldenaar bij voorbeeld een deelloon en een uitkering, of twee lonen of twee uitkeringen, die zich tot elkaar verhouden als 2:1, dan is de beslagvrije voet onderscheidenlijk 60% en 30% van de bijstandsnorm.”¹⁸

Een voorbeeld kan deze bepaling verduidelijken. Een schuldenaar heeft twee werkgevers: bij de een verdient hij € 537,50 netto per maand (inclusief vakantieaanspraak) en bij de ander € 935,50 netto per maand (inclusief vakantieaanspraak). Wordt onder beide werkgevers beslag gelegd, dan wordt in totaal op € 1.473 aan inkomsten beslag gelegd en wordt zijn beslagvrije voet op grond van artikel 475d lid 2 omgeslagen over (in dit geval) twee inkomstenbronnen en wel als volgt:

Hoogte inkomsten	Totaal aan inkomsten	Omslag naar hoogte inkomsten
€ 537,50	€ 1.473	$(€ 537,50 / € 1.473) \times € 1.050,00$ (beslagvrije voet) = € 383,15
€ 935,50	€ 1.473	$(€ 935,50 / € 1.473) \times € 1.050,00$ (beslagvrije voet) = € 666,85

Als niet alle betalingen die bij de berekening van de beslagvrije voet een rol spelen weekbedragen zijn, dan moeten alle bedragen naar maandbedragen worden herleid. De bovenstaande berekening geschiedt dan als ware de uitbetalingen gedaan over dezelfde periode.

De wetgever erkende bij de invoering van deze bepaling dat hiermee de noodzaak in het leven zou worden geroepen om beslag te leggen op alle periodieke betalingen die de schuldenaar van derden ontvangt. Dit zou met zich meebrengen dat ook bij relatief kleine betalingen beslag zou worden gelegd, de reden waarom hij nog een zesde lid toevoegde aan artikel 475b (het latere art. 475d lid 6):

“Dit zou ertoe dwingen om ook op elke kleine vordering tot periodieke betalingen beslag te leggen. Om dit te vermijden en de schuldenaar de daarmee gemoeide kosten te besparen, is het zesde lid opgenomen: zolang op een periodieke uitkering aan de schuldenaar geen beslag ligt, wordt de beslagvrije voet van de betaling waarop wel beslag ligt, met het bedrag van de neveninkomsten verminderd. De schuldenaar krijgt zo het gehele bedrag van de beslagvrije voet in handen. Wel moet de beslaglegger eerst hebben aangetoond dat de schuldenaar de andere inkomsten beslagvrij geniet.”¹⁹

4.2.1.3 Nabetaling

Het derde lid behelst het antwoord op de vraag in hoeverre nabetalingen onder het beslag vallen. Een dergelijke vraag doet zich bijvoorbeeld voor in de situatie dat de werkgever het salaris niet heeft uitbetaald en dat later alsnog doet. Als kort voor deze uitbetaling beslag wordt gelegd, dan brengt het derde lid met zich mee dat deze nabetaling niet onder het beslag valt. Immers, als de werkgever het salaris wel tijdig had betaald, dan zou dit bedrag evenmin onder het beslag zijn gevallen.

¹⁸ Kamerstukken II 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 19 (MvT).

¹⁹ Kamerstukken II 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 19 (MvT).

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

Onder nabetaling valt naar vaste jurisprudentie het vakantiegeld niet.²⁰ Een beslag onder de derde-beslagene vlak voor uitbetaling van het vakantiegeld raakt dus het gehele bedrag aan vakantiegeld. De vraag of er sprake is van nabetaling staat los van de vraag in hoeverre de beslagvrije voet van toepassing is op het vakantiegeld. Deze vraag komt aan de orde bij de bespreking van artikel 475c.

4.2.1.4 Jurisprudentie

Eerste lid

De Hoge Raad heeft in 1996 bepaald dat in het geval er beslag is gelegd op een vordering waaraan een beslagvrije voet is verbonden, een bedrag ter hoogte van die beslagvrije voet als niet in beslag genomen moet worden beschouwd en periodiek aan de schuldenaar dient te worden uitgekeerd. Het gevolg daarvan is niet dat het beslag geldigheid ontbeert voor zover een periodieke uitkering de beslagvrije voet overtreft. De 'niet-geldigheid' van het beslag heeft slechts betrekking op het met de beslagvrije voet corresponderende deel van de beslagen vordering.²¹

Ook de overwerktoeslag en offshore toelagen van de schuldenaar vallen onder het beslag nu zij een periodieke uitkering vormen ex artikel 475b, aldus de Rb. Rotterdam.²²

Met betrekking tot een bankbeslag wordt weliswaar geoordeeld dat het geen beslag op een periodieke uitkering betreft, zodat de geldigheid van het beslag als bedoeld in artikel 475b lid 1 niet aan de orde is, de uitwerking in de jurisprudentie laat echter een wisselend beeld zien. Zo oordeelde de voorzieningenrechter van de Rb. Amsterdam dat de wet weliswaar aan een dergelijk beslag geen beslagvrije voet verbindt, maar dat dit niet betekent dat de schuldeiser zich geen rekenschap hoeft te geven van de omstandigheid dat met dat beslag juist dat inkomen, onderscheidenlijk het gedeelte daarvan wordt geblokkeerd, dat de schuldenaar nodig heeft voor de noodzakelijke kosten van zijn bestaan. De voorzieningenrechter achtte een beslagvrije voet daarom toch vereist, omdat de maatschappelijke gevolgen in zijn ogen anders onaanvaardbaar zouden zijn.²³

In 2007 oordeelde de voorzieningenrechter van de Rb. Arnhem in een vergelijkbare zaak, waarin de werkgever de beslagvrije voet naar de rekening van de schuldenaar had overgeemaakt, dat aan dit deel van het loon geen beslagvrije voet was verbonden. Nu de schuldenaar de hem op grond van zijn arbeidsovereenkomst toekomstige maandelijkse uitkeringen door overschrijving op zijn girorekening bij de Postbank reeds voor het leggen van het beslag had ontvangen en deze uitkering dus te zijner vrije beschikking stond, kon naar het oordeel van de voorzieningenrechter niet gezegd worden dat het bankbeslag onrechtmatig was.²⁴

20 Zie: hfdst. 4, par. 4.2.1.4.

21 HR 23 januari 1996, NJ 1998, 627 m.nt. Schalken.

22 Rb. Rotterdam 15 november 2006, ECLI:NL:RBROT:2006:AZ5356.

23 V.zr. Amsterdam 16 november 2009, ECLI:NL:RBAMS:2009:BK3544.

24 V.zr. Arnhem 13 maart 2007, NJF 2007, 429, RAR 2007, 146.

De voorzieningenrechter van de Rb. Assen oordeelde in een zaak waarin beslag op de bankrekening van de schuldenaar was gelegd op dezelfde dag dat diens Wwb-uitkering daarop werd bijgeschreven, dat de beslaglegger onrechtmatig handelde. Hij overwoog daarbij dat op zichzelf genomen de wet zich niet tegen deze wijze van beslaglegging verzet, ook niet wanneer daardoor feitelijk inkomen wordt beslagen dat onder het bereik van de beslagvrije voet valt. Maar hij achtte het beslag in casu wel onrechtmatig omdat de beslaglegger in de wetenschap dat met het door haar gelegde beslag de waarborg die de beslagvrije voet beoogt te bieden is gefrustreerd, het beslag niet wilde opheffen. De voorzieningenrechter hief het beslag op tot aan de beslagvrije voet.²⁵

De voorzieningenrechter van de Rb. Haarlem overwoog bij een bankbeslag dat indien vast komt te staan dat de rekening van beslagene door geen andere bron dan de AOW-uitkering wordt gevoed, de bescherming die beslagene op grond van de artikelen 475b-g toekomt illusoir zou worden. Dat zou tot maatschappelijk onaanvaardbare consequenties leiden. In het onderhavige geval deed die situatie zich echter niet voor, nu op de rekening ook andere bedragen zijn binnengekomen en het totaal van die bedragen het tegoed waarop beslag is gelegd ruim overschrijdt.²⁶

Tweede lid

In het geval beslag is gelegd onder verschillende derden op vorderingen van de schuldenaar tot periodieke betalingen waaraan een beslagvrije voet is verbonden, dient de gerechtsdeurwaarder zodra hij daar weet van heeft, met zijn collega-gerechtsdeurwaarder contact op te nemen teneinde samen de beslagvrije voet vast te stellen, aldus het Hof Amsterdam. Van de gerechtsdeurwaarder wordt derhalve een actieve houding verwacht.²⁷

De voorzieningenrechter van de Rb. Rotterdam oordeelde recentelijk in een geval waarbij beslag was gelegd op de voorlopige teruggave van de beslagene, terwijl eerder al beslag was gelegd op diens arbeidsongeschiktheidsuitkering, dat het beslag op de teruggave slechts geldig is voor zover het de beslagvrije voet overtreft én voor zover voldaan is aan het bepaalde in artikel 475b lid 2.²⁸

Derde lid

Over de vraag of vakantiegeld een nabetaling is in de zin van artikel 475b lid 3 is de jurisprudentie eenduidig. Dat is niet het geval, het beslag daarop is geldig. Zo oordeelde de Ktr. in Bergen op Zoom dat de vakantie-uitkering in mei betaalbaar wordt gesteld en pas dan opeisbaar is. Daardoor was het eerder gelegde beslag op de 'nabetalingen' – de artikel 475b lid 3som van de maandelijks verkregen aanspraken – geldig.²⁹

25 V.zr. Assen 19 februari 2009, *NJF* 2010, 136.

26 V.zr. Haarlem 18 maart 2011, *PJ* 2011, 68.

27 Hof Amsterdam 7 september 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BN7340.

28 V.zr. Rotterdam 20 maart 2014, zaaknr. 2740764 VV EXPL 14-52 (niet gepubliceerd).

29 Ktr. Bergen op Zoom 29 november 1995, *NJ* 1996, 415.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

De Rb. Rotterdam oordeelde dat ook betalingsverplichtingen ter zake van vakantie-uitkeringen onder het gelegde beslag vallen indien en voor zover de derde-beslagene deze aan de schuldenaar verschuldigd is ten tijde van het beslag.³⁰

Ook het Hof Amsterdam overwoog in een tegen een gerechtsdeurwaarder aangespannen tuchtprocedure dat in beginsel het volledige vakantiegeld voor beslag vatbaar is, maar dat bij de inhoudingen ten behoeve van de beslaglegger rekening dient te worden gehouden met de beslagvrije voet.³¹

4.2.3. Artikel 475c³²

Een beslagvrije voet is verbonden aan vorderingen tot periodieke betaling van:

- a. loon,
- b. inkomstenbelasting begrepen in een voorlopige teruggaaf als bedoeld in artikel 13, tweede lid, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen,
- c. uitkeringen op grond van sociale zekerheidswetten, uitgezonderd kinderbijslag onder welke benaming ook,
- d. pensioen en lijfrente, waaronder mede worden verstaan uitkeringen ten laste van een lijfrentespaarrekening of ten laste van de waarde van een lijfrentebeleggingsrecht als bedoeld in artikel 3.126a, vierde en zesde lid, van de Wet inkomstenbelasting 2001,
- e. uitkeringen uit levens-, invaliditeits-, ongevallen- of ziekengeldverzekering,
- f. uitkeringen tot levensonderhoud, verschuldigd krachtens boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, of tot vergoeding van schade door het derven van levensonderhoud,
- g. uitkeringen of buitengewone pensioenen op grond van een wettelijke regeling voor oorlogsgetroffenen of voor degenen die hun vervangende dienstplicht vervullen,
- h. bezoldiging als bedoeld in artikel 115 van de Ambtenarenwet met uitzondering van die bedragen waarop de ambtenaar of gewezen ambtenaar niet periodiek aanspraak heeft.

4.2.3.1 *Verplichte beslagvrije voet*

Voor een aantal specifieke vorderingen tot periodieke betalingen, heeft de wetgever geoordeeld dat daar een beslagvrije voet aan verbonden is. De enige uitzondering op deze regel wordt gevormd door de schuldenaar die niet in Nederland woont of verblijft (vgl. art. 475e).

De toekenning van een beslagvrije voet heeft tot doel te voorkomen dat de schuldenaar wegens beslag op zijn inkomsten een beroep moet doen op de bijstand.³³ De gedachte achter de beslagvrije voet is namelijk dat degene die zijn noodzakelijke uitgaven uit zijn periodieke inkomsten moet bekostigen, nog juist genoeg in handen krijgt, ook al ligt er beslag op het inkomen.³⁴

³⁰ Rb. Rotterdam 15 november 2006, ECLI:NL:RBROT:2006:AZ5356.

³¹ Hof Amsterdam 5 februari 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:CA3062.

³² In het oorspronkelijke wetsvoorstel: art. 475b lid 1; *Kamerstukken II* 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 2. Zie ook: noot 9.

³³ *Kamerstukken II* 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 15 (MvT).

³⁴ Idem, p. 9.

De vorderingen waaraan een beslagvrije voet is verbonden, zijn limitatief in dit artikel opgesomd.³⁵ Het betreft de klassieke inkomensbronnen. Gelet op de bedoeling van de wetgever ligt het voor de hand om bij deze inkomstenbronnen in elk geval een beslagvrije voet van toepassing te verklaren. De definities van de in dit artikel genoemde vorderingen tot periodieke betalingen sluiten elkaar niet uit en een periodieke betaling kan onder verschillende onderdelen vallen zonder verdere gevolgen.³⁶

4.2.3.2 Loon

Voor het begrip ‘loon’ geldt dat hiervan geen definitie in het Burgerlijk Wetboek is opgenomen.³⁷ Het is de Hoge Raad die in 1953 zelf het loonbegrip heeft gedefinieerd als “de vergoeding door den werkgever aan den werknemer verschuldigd ter zake van den bedongen arbeid (...).”³⁸ Dat deze definitie vandaag de dag nog actueel is, blijkt wel uit het feit dat de Hoge Raad zijn arrest uit 1953 in 2001 heeft bekrachtigd.³⁹

Het loonbegrip dat in artikel 475c onder a wordt gehanteerd, is ruimer dan bovenstaande definitie. Hier valt niet alleen onder hetgeen krachtens arbeidsrecht wordt verkregen, maar ook hetgeen krachtens het verrichten van werkzaamheden wordt betaald.⁴⁰ De wetgever verwoordde het tijdens de parlementaire behandeling van de Wet op het uitkeringsbeslag aldus:

“Loon is ook de naam van enige betalingen voor verricht werk waaraan geen arbeids-overeenkomst in de zin der wet ten grondslag ligt. Wie op grond van de Wet sociale werkvoorziening werkt, ontvangt ook loon. Ook voor zijn loon geldt de regeling van de beslagvrije voet, op grond van artikel 475b, eerste lid onder a.”⁴¹

Foaien en onkostenvergoeding vallen niet onder het loonbegrip.⁴² Wel is het mogelijk dat een onkostenvergoeding buiten het beslag valt, mits tegenover deze onkostenvergoeding een op een onkosten staan. Met andere woorden, deze vergoeding moet niet zijn aan te merken als verkapt loon. Mocht dat wel het geval zijn, dan valt ook deze vergoeding onder het beslag.⁴³

Vakantiegeld valt eveneens onder het loon,⁴⁴ zij het dat het in het geval van vakantiezegels door een ander uitbetaald kan worden. In dat geval zal dus voor beslag op het vakantiegeld beslag onder deze ander moeten worden gelegd, naast het beslag onder de werkgever van de schuldenaar.

35 T&C Rv (*Gieske*), 2012, aant. 1, bij art. 475c Rv.

36 T&C Rv (*Gieske*), 2012, aant. 2, sub a, bij art. 475c Rv.

37 Ook in het BW 1838 en de Wet op de arbeidskomst van 1907 ontbrak een wettelijke definitie; Van der Wiel-Rammelloo 2008, p. 63.

38 HR 18 december 1953, NJ 1954, 242 (*Zaal/Gossink*) m.nt. Houwing.

39 HR 12 oktober 2001, NJ 2001, 635, JAR 2001, 117 (*Huize Bethesda*).

40 Westenbergh (*Sdu commentaar burgerlijk procesrecht*), art. 475c Rv, aant. C.1.

41 *Kamerstukken II 1982/83*, 17 897, nrs. 1-3, p. 16 (MvT).

42 T&C Rv (*Gieske*), 2012, aant. 2, sub b, bij art. 475c.

43 Rb. Rotterdam 17 september 1998, *Prg.* 1999, 5095 en KvG 26 januari 2010, ECLI:NL:RBAMS:2010:YB0365.

44 *Kamerstukken II 1982/83*, 17 897, nrs. 1-3, p. 16 (MvT).

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

Omdat de berekening van de beslagvrije voet (vgl. art. 475d) plaatsvindt over het nettoloon vermeerderd met de (maandelijks) reservering van het vakantiegeld, valt het vakantiegeld in beginsel volledig onder het beslag en behoeft daarover niet (nogmaals) een beslagvrije voet te worden gehanteerd.

Het komt voor dat een schuldenaar minder ontvangt dan de voor hem van toepassing zijnde beslagvrije voet. De vraag doet zich dan voor of de beslaglegger wel volledig aanspraak kan maken op het vakantiegeld. Betoogd kan dan worden dat als het vakantiegeld maandelijks zou worden uitgekeerd, de beslaglegger hier ook geen aanspraak op kan maken gezien de hoogte van de beslagvrije voet.

Dit betoog lijkt in elk geval niet te worden gevolgd door de wetgever: “Het uitgangspunt is dat 90% van de bijstandsnorm, inclusief de aanspraak op vakantiegeld, vatbaar is voor beslag. Er bestaan vervolgens twee berekeningswijzen, die beide tot eenzelfde resultaat leiden. Bij de ene berekeningswijze wordt de maandelijks beslagvrije voet in mindering gebracht op de bijstandsnorm inclusief de aanspraak op vakantiegeld, waardoor het eenmaal per jaar uitbetaalde vakantiegeld niet meer voorbeslaglegging vatbaar is. Bij de andere berekeningswijze wordt de maandelijks beslagvrije voet in mindering gebracht op de bijstandsnorm zonder dat de aanspraak op vakantiegeld hierbij in aanmerking wordt genomen. Het eenmaal per jaar uitgekeerde vakantiegeld is in dat geval ook vatbaar voor beslag. Een verkeerde toepassing zou zijn indien maandelijks de aanspraak voor vakantiegeld in de beslagvrije voet wordt betrokken en bovendien het eenmaal per jaar daadwerkelijk uitgekeerde vakantiegeld aan de beslaglegger ten goede komt.”⁴⁵

Nu de systematiek van de berekening van de beslagvrije voet (vgl. art. 475d) met zich meebrengt dat rekening wordt gehouden met de (maandelijks) aanspraak op het vakantiegeld, valt het eenmaal per jaar uitgekeerde vakantiegeld – gezien de vraag dus volledig – onder het beslag.

Het Hof Amsterdam nam in een tuchtzaak tegen een gerechtsdeurwaarder overigens een ander standpunt in: “Evenals de kamer is het hof van oordeel dat in beginsel het volledige vakantiegeld voor beslag vatbaar is, maar dat bij de inhoudingen ten behoeve van de beslaglegger rekening dient te worden gehouden met de beslagvrije voet (...). Het vakantiegeld zou in de maand mei (...) worden uitgekeerd. Anders dan klager in hoger beroep heeft aangevoerd, doet niet ter zake dat klager in de maanden voorafgaande aan mei (...) een uitkering heeft ontvangen, die lager was dan de in die maanden voor hem geldende beslagvrije voet. Ingevolge de wet wordt immers de beslagvrije voet telkens maandelijks op de uitkering van klager toegepast.”⁴⁶

45 *Aanhangsel Handelingen II* 1997/1998, nr. 283, p. 575.

46 Hof Amsterdam 5 februari 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:CA3062.

Het Hof komt daarna tot de volgende berekeningswijze: “In dit geval was de gewone uitkering van klager ook in de maand mei (...) lager dan de beslagvrije voet. De beslaglegger had daarom in deze maand slechts recht op afdracht van: de uitkering, vermeerderd met het vakantiegeld en verminderd met de beslagvrije voet.”⁴⁷ Gezien het oordeel van het Hof lijkt dit voorlopig de te volgen handelswijze te zijn.

De vraag in hoeverre het vakantiegeld onder het beslag valt, houdt de gemoederen al langer bezig. Om aan deze discussie een eind te maken, is onlangs cassatie in het belang der wet ingesteld. In zijn conclusie legt A-G Hammerstein het volgende cassatiemiddel voor: “De rechtbank heeft in haar vonnis miskend dat het vaststellen van de beslagvrije voet als bedoeld in artikel 475d bij een maandelijks inkomen aldus dient te geschieden dat de beslagvrije ruimte telkens voor die maand wordt berekend, zodat al het inkomen dat meer is dan die beslagvrije voet, waaronder het jaarlijks uitgekeerde vakantiegeld, onder het derdenbeslag valt ongeacht of het in eerdere maanden ontvangen inkomen per maand minder bedroeg dan de beslagvrije ruimte.”⁴⁸ Daarmee lijkt A-G Hammerstein dezelfde mening toegedaan als het Hof Amsterdam.

4.2.3.3 Voorlopige teruggaaf

Dit onderdeel van artikel 475c is later toegevoegd in het kader van de Aanpassingswet inkomstenbelasting 2001.⁴⁹ De wetgever motiveerde de invoering van dit onderdeel als volgt: “Met ingang van 1 januari 2001 zal het aantal voorlopige teruggaven aanzienlijk toenemen. Meer dan nu zullen mensen met een laag inkomen in aanmerking komen voor een voorlopige teruggaaf, zoals personen met een minimum inkomen en een weinig of niet verdienende partner en personen met een bijstandsuitkering. Zou, zoals thans, volledig beslag mogelijk zijn op de voorlopige teruggaaf, dan kan dit ertoe leiden dat die personen met hun inkomen onder het bestaansminimum komen. De wijziging van artikel 475c van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering strekt ertoe dit te voorkomen. Beslag op de voorlopige teruggaaf blijft echter mogelijk als sprake is van ‘inkomen’ dat hoger is dan de beslagvrije voet. In het kader van de beslagvrije voet staat centraal het periodieke uitkeringskarakter van de vordering. Voor de voorlopige teruggaaf betekent dit dat deze bij de berekening van de beslagvrije voet in aanmerking wordt genomen als uitbetaling geschiedt in twee of meer termijnen.”⁵⁰

Vermeldenswaard is dat het moet gaan om een periodieke uitkering van de voorlopige teruggaaf. Het meest voorkomende geval is de hypotheekrenteafrek die een regelmatige teruggave kan bewerkstelligen. Beslag op hetgeen een schuldenaar, na aangifte te hebben gedaan, recht geeft op teruggave van te veel betaalde belasting valt dus niet onder dit onderdeel. De beslaglegger zal hiervoor telkens – zo nodig elk jaar nadat de schuldenaar aangifte heeft gedaan – beslag moeten leggen onder de Belastingdienst.

47 Idem.

48 Toelichting middel van cassatie bij HR 14 februari 2014, *Prg.* 2014, 101.

49 Wet van 14 december 2000, *Stb.* 571.

50 *Kamerstukken I* 2000/01, 27 184, nr. 6, p. 28.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

4.2.3.4 Sociale uitkeringen

Hieronder vallen zowel bijstandsuitkeringen als werknemers- en volksverzekeringen. Veel van deze wetten bevatten overigens bepalingen die bepaalde uitkeringen van beslag uitsluiten. In dit verband kunnen worden genoemd: de artikelen 18 lid 6 Algemene Ouderdomswet (ouderdomspensioen in de vorm van een overlijdensuitkering), 35 Ziektewet (ziektégeld in de vorm van een overlijdensuitkering) en 23 Algemene Kinderbijslagwet (kinderbijslag). De wetgever motiveerde de laatstgenoemde uitzondering als volgt: “Bij het bepalen van de bijstandsnorm voor gezinnen met kinderen wordt recht op kinderbijslag (...) verondersteld. Kinderbijslag heeft deels een verzekeringskarakter.”⁵¹

4.2.3.5 Pensioenen, lijfrente en uitkeringen van lijfrentespaarverzekering

Onder lijfrente valt ook de als lijfrente ingeklede overbedelingsvordering. Deze vordering kan bij de scheiding en deling van een huwelijksgemeenschap aan een van de echtgenoten worden toegekend. Denk bijvoorbeeld aan het geval dat aan de andere echtgenoot pensioenrechten zijn toebedeeld.⁵² De verwijzing naar artikel 3.126a lid 4 en 6 Wet inkomstenbelasting 2001 ziet op een uitkering uit een geblokkeerde bankrekening of beleggingsrecht voor een oude-dagvoorziening.⁵³

4.2.3.6 Verzekeringsuitkeringen

Een aantal limitatief met name genoemde verzekeringsuitkeringen zijn, na aftrek van de beslagvrije voet, vatbaar voor beslag. De wet noemt de levensverzekering, de invaliditeits- of ongevallenzekeringsverzekering alsmede de ziektegeldverzekering. Het gaat hier om uitkeringen krachtens andere dan sociale verzekeringen maar eveneens met het doel om het wegvallen van inkomsten uit arbeid te compenseren.⁵⁴ De wetgever merkt hierover op dat “enkele van deze uitkeringen al begrepen zijn onder het begrip pensioen (...) bij voorbeeld de weduwen- en wezenverzekering en invaliditeitsverzekering. Andere vallen ook onder het begrip lijfrente (...). Omdat in de uitwerking van de regeling geen verschil gemaakt wordt naar de aard van de periodieke uitkering, kunnen geen bezwaren voortvloeien uit het feit dat een betaling in meer dan één onderdeel wordt genoemd.”⁵⁵ Men zij erop bedacht dat het uitkeren van een bedrag ineens krachtens een dergelijke verzekering niet als een periodieke uitkering kan worden aangemerkt. Een dergelijk bedrag zou dan wel integraal vatbaar zijn voor beslag.⁵⁶

4.2.3.7 Alimentatie

De beslagvrije voet wordt krachtens deze wetsbepaling alleen toegepast bij uitkeringen tot levensonderhoud, verschuldigd krachtens Boek 1 BW, dan wel bij uitkeringen welke strekken tot het vergoeden van schade door het derven van levensonderhoud.⁵⁷ De hier bedoelde uitkeringen zijn niet beperkt tot die krachtens rechterlijke uitspraak; ook de in onderling overleg overeengekomen onderhoudsuitkeringen in het kader van familierechtelijke verhoudingen

51 *Kamerstukken II 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 16 (MVT).*

52 *Idem*, p. 16.

53 *T&C Rv (Gieske)*, 2012, aant. 2, sub d, bij art. 475c Rv.

54 *Van Mierlo (GS Burgerlijke rechtsvordering)*, art. 475c Rv, aant. 6.

55 *Kamerstukken II 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 17 (MVT).*

56 Een beslagvrije voet is immers verbonden aan vorderingen tot periodieke betalingen.

57 *Westenberg (Sdu commentaar burgerlijk procesrecht)*, art. 475d Rv, aant. C.6.

genieten van de beslagvrije voet. Ruimer is de toepassing van de beslagvrije voet bij uitkeringen tot vergoeding van schade door het derven van levensonderhoud. Het betreft de gevallen bestreken door artikel 6:108 BW.⁵⁸

4.2.3.8 Oorlogsgetroffenen

Een beslagvrije voet geldt enkel voor wettelijke regelingen voor oorlogsgetroffenen of voor degenen die voor hun vervangende dienstplicht vervullen. Zo geeft artikel 29 Wet gewetensbezwaren militaire dienst aan dat het zakgeld voor vervreemding in aanmerking komt, voor zover beslag op dit zakgeld geldig (lees: boven de beslagvrije voet uitkomt) is. Een aantal van deze regelingen bevat bepalingen die beslag geheel uitsluiten, zoals de artikelen 45 Wet uitkeringen burger-oorlogsslachtoffers 1940-1945 en 32a Wet buitengewoon pensioen zeelieden-oorlogsslachtoffers.⁵⁹

4.2.3.9 Bezoldiging

Dit betreft volgens artikel 115 Ambtenarenwet de bedragen waar de ambtenaar uit hoofde van zijn dienstbetrekking aanspraak op heeft. Deze bedragen zijn ruimer dan het loonbegrip. Hieronder valt bijvoorbeeld ook het bedrag dat een voormalig ambtenaar ontvangt als wachtgeld. Uiteraard moet deze aanspraak op wachtgeld dan wel te maken hebben met zijn vorige dienstbetrekking als ambtenaar. Uitgezonderd hierop zijn, voor wat betreft het toepassen van de beslagvrije voet, de bedragen waar de ambtenaar of gewezen ambtenaar geen periodieke aanspraak op heeft.⁶⁰

4.2.3.10 Jurisprudentie

De meeste derdenbeslagen waarvoor een beslagvrije voet geldt, worden gelegd op loon of een sociale uitkering. Een reële onkostenvergoeding is geen loon. De Rb. Rotterdam oordeelde in 1998 dat een dergelijke vergoeding niet onder een beslag valt:

“Wanneer een werknemer tijdens de uitoefening van zijn dienstbetrekking onkosten maakt en deze onkosten volgens een speciale Cao-regeling door de werkgever dienen te worden vergoed, valt deze vergoeding in beginsel buiten het loonbeslag. Dit is slechts anders indien het om een zodanige vergoeding zou gaan dat van verkapt inkomen kan worden gesproken. Nu niet is betwist dat de onderhavige Cao-vergoeding een vergoeding voor reële kosten is, kan van verkapt inkomen niet gesproken worden. Een andersluidende opvatting zou leiden tot het onaanvaardbare resultaat dat de werknemer die door loonbeslag — ingevolge de beslagvrije voet — 10% onder het bijstandsniveau komt te verkeren, hetwelk als minimum wordt geacht om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te kunnen voorzien, van dit minimum ook nog de ten behoeve van zijn dienstbetrekking te maken kosten voldoet. Overigens komt dit oordeel overeen met de voor ambtenaren uitdrukkelijk getroffen regeling dat kostenvergoedingen, die verband houden met de dienstverrichting, niet vatbaar voor beslag zijn (art. 116 lid 2 AW).”⁶¹

58 T&C Rv (*Gieske*), 2012, aant. 2, sub e, bij art. 475c Rv.

59 T&C Rv (*Gieske*), 2012, aant. 2, sub g, bij art. 475c Rv.

60 Van Mierlo (*GS Burgerlijke rechtsvordering*), art. 475c Rv, aant. 7.

61 Rb. Rotterdam 17 september 1998, *Prg.* 1999, 5095.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

De kantonrechter in Leeuwarden oordeelde in 2002 dat een door de kantonrechter verstrekte vergoeding na ontbinding van de arbeidsovereenkomst een eenmalige betaling is, waaraan naar zijn oordeel geen beslagvrije voet is verbonden. Het verzoek om aan de vergoeding een fictieve opzegtermijn te verbinden werd, nu geen beslagvrije voet van toepassing was, afgewezen.⁶²

Een door een vennootschap aan de directeur verschuldigde managementvergoeding werd door de voorzieningenrechter van de Rb. Zwolle niet als loon beschouwd, omdat deze niet was aan te merken als een van de in artikel 475c genoemde periodieke betalingen.⁶³ Ook aan de vergoeding voor het lidmaatschap van de gemeenteraad is volgens de Hoge Raad geen beslagvrije voet verbonden.⁶⁴

De voorzieningenrechter van de Rb. Maastricht was in 2002 van mening dat het provisie-inkomen van de beslagene geen loon uit een arbeidsovereenkomst was. Onder verwijzing naar de parlementaire geschiedenis oordeelde hij dat de ontvangen provisie, die een regelmatige inkomstenbron vormt, toch onder het loonbegrip van artikel 475c valt.⁶⁵

De HR bevestigde in 2010 de uitspraak van het Hof dat een overwerkvergoeding niet onder het loonbegrip valt.⁶⁶ Dit betekent overigens niet dat een dergelijke vergoeding niet onder het beslag valt, zoals de Rb. Rotterdam in 1998 bepaalde. Een beslagvrije voet is echter niet van toepassing.⁶⁷

Dat toekomstige loontermijnen onder een beslag vallen, heeft de HR al in 1931 uitgemaakt.⁶⁸ Een vordering uit huur, pacht of een andere overeenkomst die tot toekomstige betalingen verplicht, valt onder het beslag wanneer de overeenkomst reeds op het tijdstip van het beslag tot stand is gekomen.⁶⁹

De Rb. Dordrecht moest zich buigen over de vraag of een vordering op een ex-echtgenote kan worden verrekend met verschuldigde kinderalimentatie. De rechtbank overwoog dat artikel 475c het beslag op vorderingen tot levensonderhoud beperkt, door daaraan een beslagvrije voet toe te kennen. Deze toekenning geschiedt om de beslagene voldoende middelen van bestaan te laten. Hiermee is naar het oordeel van de rechtbank niet te verenigen dat deze uitkeringen door verrekening aan hun bestemming worden onttrokken.⁷⁰

---

62 Ktr. Leeuwarden 25 april 2002, *JAR* 2002, 117.

63 Vzr. Zwolle 25 november 2009, ECLI:NL:RBZLY:2009:BK4237.

64 HR 23 januari 1996, *NJ* 1998, 627 m.nt. Schalken.

65 Vzr. Maastricht 26 november 2002, ECLI:NL:RBMAA:2002:AF1281.

66 HR 10 september 2010, *RvdW* 2010, 1021, *NJB* 2010, 1698, *JAR* 2010, 254.

67 Rb. Rotterdam 17 september 1998, *PrG*. 1999, 505.

68 HR 25 februari 1932, *NJ* 1932, 301 (*Loonbeslag-arrest*) m.nt. Scholten.

69 Conclusie A-G Langemeijer bij HR 26 januari 2007, *RvdW* 2007, 123, *JOR* 2007, 79 m.nt. Faber, *NJ* 2007, *JBPr* 2013, 1. In noot 22 wordt verwezen naar Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a. (Inv. 3, 5 en 6), p. 155.

70 Rb. Dordrecht 3 februari 2010, *RFR* 2010, 66.

Een voortdurend punt van discussie blijft het beslag op vakantiegeld. Hierover zijn vele procedures gevoerd, met wisselende uitkomsten tot gevolg. Zo oordeelde de kantonrechter in Alkmaar dat het vakantiegeld voor zover dit is opgebouwd in een periode dat er nog geen beslag is gelegd, als een nabetaling in de zin van artikel 475b lid 3 moet worden beschouwd.⁷¹ Een paar dagen eerder was de kantonrechter in Bergen op Zoom nog van mening dat uitbetaling van het vakantiegeld geen nabetaling is in de zin van het genoemde artikel.⁷²

Ook over de situatie waarin de beslagvrije voet hoger is dan de maandelijkse uitkeringen voorafgaand aan de uitbetaling van het vakantiegeld wordt in de rechtspraak verschillend gedacht. Zo oordeelde het Hof Amsterdam dat “ingevolge de wet de beslagvrije voet telkens maandelijks op de uitkering van klager wordt toegepast.” Dit houdt naar het oordeel van het Hof in, dat in beginsel het volledige vakantiegeld voor beslag vatbaar is, maar dat bij de inhoudingen ten behoeve van de beslaglegger rekening dient te worden gehouden met de beslagvrije voet. Daaraan doet volgens het Hof niet af dat de beslagene in de maanden voorafgaand aan mei 2011 een uitkering heeft ontvangen die lager was dan de in die maanden voor hem geldende beslagvrije voet.⁷³ De Kamer voor Gerechtsdeurwaarders was eerder ook van mening dat niet het volledige vakantiegeld vatbaar is voor beslag, maar slechts dat deel dat overblijft nadat de te ontvangen uitkering is aangevuld tot de geldende beslagvrije voet, ook of juist in de maand mei, althans in de maand waarin het vakantiegeld wordt uitgekeerd.⁷⁴

De kantonrechter in Brielle oordeelde in tegengestelde zin: “De bedoeling van de beslagvrije voet is dat de beslagene maandelijks minimaal 90% van – grofweg – de bijstandsnorm overhoudt. Deze norm wordt berekend als de optelsom van de maandelijkse uitkering plus de vakantiegeldopbouw per maand. Daarvan moet de beslagene 90% van de voor hem geldende bijstandsnorm overhouden.” Een andere interpretatie zou er naar het oordeel van de kantonrechter toe leiden dat de beslagene in geval van beslag op zijn uitkering op jaarbasis minder zou ontvangen, dan als het vakantiegeld per maand zou worden uitbetaald.⁷⁵

Voor het Hof Arnhem-Leeuwarden wordt momenteel een procedure gevoerd, waarin de KBvG zich als partij heeft gevoegd, waarin de principiële vraag is voorgelegd of uit het vakantiegeld het verschil tussen de uitkering en de beslagvrije voet, als deze lager is dan de uitkering, moet worden aangezuiverd of dat de beslagvrije voet per maand dient te worden gezien.⁷⁶

Met betrekking tot de vraag of het vakantiegeld onder het maandelijkse beslag valt, heeft A-G Hammerstein onlangs een vordering tot cassatie in het belang der wet ingesteld. Hij stelt in zijn conclusie dat de uitspraak van de kantonrechter in Brielle weliswaar op sympathie kan rekenen, maar desondanks van een onjuiste rechtsopvatting getuigt:

71 Ktr. Alkmaar 6 december 1995, V-N 1996, 692.

72 Ktr. Bergen op Zoom 29 november 1995, V-N 1996, 4225. Zie voor een nadere duiding van deze uitspraak: Verdult 1996, p. 93-95.

73 Hof Amsterdam 5 februari 2013, ECLI:GHAMS:2013:CA3062.

74 KvG 26 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:YBo854.

75 Ktr. Brielle 8 januari 2013, NJF 2013, 372.

76 Hof Arnhem-Leeuwarden 17 december 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:9623.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

“Het is niet zo dat vakantiegeld tot de uitkering per maand behoort, maar de aanspraak op vakantiegeld per maand wordt opgebouwd en jaarlijks uitbetaald. De uitkeringsgerechtigde heeft m.i. pas een opeisbare vordering in de maand van uitkering en zijn vermogen wordt (via zijn bankrekening) pas door de (uit)betaling vermeerderd met het bedrag van de vakantie-uitkering. Bovendien geldt dat het vakantiegeld al maandelijks bij de berekening van de beslagvrije voet in aanmerking wordt genomen, zodat er een dubbelstelling zou (kunnen) plaatsvinden wanneer het (gewoonlijk) in mei uitbetaalde vakantiegeld buiten het beslag zou vallen. De beslagvrije voet zal bij een maandelijks betaling telkens per (die) maand berekend moeten worden.”⁷⁷

Bij bankbeslag geldt geen beslagvrije voet. Een verkapt loonbeslag is echter niet toegestaan. Regelmatig heeft de rechtspraak zich hierover uitgelaten. Zo oordeelde de voorzieningenrechter van de Rb. Assen dat het gelegde bankbeslag onrechtmatig was, omdat het ertoe leidt dat de schuldenaar niet de beschikking heeft over het inkomen waarop zij, wanneer de beslagvrije voet wel van toepassing zou zijn geweest, de beschikking zou hebben gehad.⁷⁸

Het Hof Amsterdam overwoog in 2007 dat een derdenbeslag onder de bank, terwijl ook beslag gelegd is onder de uitkerende instantie, onder omstandigheden vexatoir kan zijn. Daarvan kan bijvoorbeeld sprake zijn wanneer op de betreffende bankrekening(en) geen andere gelden dan uit hoofde van de uitkering aanwezig zijn of ontvangen worden, zodat de schuldenaar als gevolg van het beslag niet meer in staat zou zijn om in zijn primaire levensonderhoud te voorzien. Het is aan de schuldenaar om dergelijke omstandigheden aannemelijk te maken.⁷⁹

Naar de mening van de kantonrechter in Den Bosch kan een schuldeiser onder omstandigheden het verwijt worden gemaakt zijn bevoegdheid te misbruiken als hij beslag laat leggen op een uitkering en vervolgens ook op de bankrekening waarop naar verwachting het beslagvrije deel zal worden overgemaakt met onmiskienbaar het oogmerk op die manier alsnog de beschikking te krijgen over de totale uitkering van de uitkeringsgerechtigde.⁸⁰

De voorzieningenrechter van de Rb. Haarlem noemt de bescherming die een beslagene toekomt op grond van de artikelen 475b-g *illusoir* als beslag wordt gelegd op een bankrekening en komt vast te staan dat de rekening van eiser door geen andere bron wordt gevoed dan de AOW-uitkering.⁸¹

77 Toelichting middel van cassatie bij HR 14 februari 2014, *Prg.* 2014, 101.

78 *Vzr. Assen* 19 februari 2009, *NJF* 2010, 136.

79 Hof Amsterdam 24 mei 2007, ECLI:NL:GHAMS:2007:BB3135.

80 *Ktr. Den Bosch* 10 april 2008, ECLI:NL:RBSHE:2008:BC9363.

81 *Vzr. Haarlem* 18 maart 2011, *PJ* 2011, 68.

4.2.4 Artikel 475d⁸²

1. De beslagvrije voet bedraagt voor schuldenaren die kunnen worden aangemerkt als:
  - a. echtgenoten of geregistreerde partners als bedoeld in artikel 3 van Wet werk en bijstand die beiden 21 jaar of ouder zijn: negentig procent van de norm genoemd in artikel 21, onderdeel c, respectievelijk artikel 22, onderdeel c en d, van die wet;
  - b. een alleenstaande en een alleenstaande ouder als bedoeld in artikel 4, onderdeel a en b, van de Wet werk en bijstand die 21 jaar of ouder zijn, maar nog niet de pensioengerechtigde leeftijd, bedoeld in artikel 7a, eerste lid, van de Algemene Ouderdomswet, hebben bereikt:
    - 1°. indien het periodieke inkomen bij de beslaglegger bekend is: 90 procent van dat inkomen inclusief de vakantie-aanspraak, doch ten minste 90 procent van de norm genoemd in artikel 21, onderdeel a en b, van de Wet werk en bijstand en ten hoogste 90 procent van die norm nadat deze eerst is verhoogd met het bedrag genoemd in artikel 25, tweede lid, van die wet;
    - 2°. indien het periodieke inkomen niet bij de beslaglegger bekend is: 90 procent van de norm genoemd in artikel 21, onderdeel a en b, van de Wet werk en bijstand;
  - c. een alleenstaande en een alleenstaande ouder vanaf het moment dat zij de pensioengerechtigde leeftijd, bedoeld in artikel 7a, eerste lid, van de Algemene Ouderdomswet, hebben bereikt: negentig procent van de norm genoemd in artikel 22, onderdeel a en b, van die wet.
2. De beslagvrije voet bedraagt voor schuldenaren die kunnen worden aangemerkt als:
  - a. echtgenoten of geregistreerde partners zonder ten laste komende kinderen die beiden jonger zijn dan 21 jaar: 90 procent van de norm genoemd in artikel 20, eerste lid, onderdeel b, van de Wet werk en bijstand;
  - b. echtgenoten of geregistreerde partners zonder ten laste komende kinderen waarvan een van hen jonger is dan 21 jaar: 90 procent van de norm genoemd in artikel 20, eerste lid, onderdeel c, van de Wet werk en bijstand;
  - c. een alleenstaande jonger dan 21 jaar: 90 procent van de norm genoemd in artikel 20, eerste lid, onderdeel a, van de Wet werk en bijstand;
  - d. een alleenstaande ouder jonger dan 21 jaar: 90 procent van de norm genoemd in artikel 20, tweede lid, onderdeel a, van de Wet werk en bijstand;
  - e. echtgenoten of geregistreerde partners die beiden jonger zijn dan 21 jaar met een of meer ten laste komende kinderen: 90 procent van de norm genoemd in artikel 20, tweede lid, onderdeel b, van de Wet werk en bijstand;
  - f. echtgenoten of geregistreerde partners waarvan een van hen jonger is dan 21 jaar met een of meer ten laste komende kinderen: 90 procent van de norm genoemd in artikel 20, tweede lid, onderdeel c, van de Wet werk en bijstand.
3. Voor zover het echtgenoten of geregistreerde partners betreft, wordt de beslagvrije voet voor ten hoogste de helft verminderd met het eigen, niet onder beslag liggende

---

82 In het oorspronkelijke wetsvoorstel: art. 475b lid 2-9; *Kamerstukken II* 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 2. Zie ook: noot 9.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

periodieke inkomen inclusief vakantie-aanspraak van degene aan wie de bijstand samen met de schuldenaar zou kunnen toekomen.

4. Indien de schuldenaar ter verzorging of verpleging in een daartoe bestemde inrichting is opgenomen bedraagt de beslagvrije voet de prijs die is verschuldigd voor verzorging dan wel verpleging. De beslagvrije voet wordt verhoogd met twee derden van de bijstandsnorm genoemd in artikel 23 van de Wet werk en bijstand.
5. De beslagvrije voet wordt verhoogd met:
  - a. de premie van een door de schuldenaar gesloten ziektekostenverzekering, verminderd met de normpremie, bedoeld in artikel 2 van de Wet op de zorgtoeslag, voor zover reeds begrepen in de bijstandsnorm zoals die voor de schuldenaar geldt ingevolge het eerste, tweede en vierde lid, en met de krachtens die wet ontvangen zorgtoeslag, telkens wanneer deze premie vervalt terwijl het beslag ligt;
  - b. de voor rekening van de schuldenaar komende woonkosten verminderd met ontvangen huurtoeslag of woonkostentoeslag, voor zover de woonkosten, na deze vermindering, meer bedragen dan het bedrag, genoemd in artikel 17, tweede lid, van de Wet op de huurtoeslag, met dien verstande dat de verhoging van de beslagvrije voet niet meer bedraagt dan het huurtoeslagbedrag waarop de schuldenaar, uitgaande van de laagste inkomenscategorie, krachtens artikel 21 van de Wet op de huurtoeslag ten hoogste aanspraak heeft.
6. De beslagvrije voet wordt verminderd met de voor beslag vatbare periodieke inkomsten van de schuldenaar waarop geen beslag ligt, alsmede met het normbedrag voor de kosten van levensonderhoud en de toeslag voor een partner of eenoudergezin, begrepen in aan de schuldenaar toegekende studiefinanciering of tegemoetkoming in de studiekosten die niet vatbaar is voor beslag.
7. Met wijziging van omstandigheden die de beslagvrije voet verhogen, moet de beslaglegger onverwijld rekening houden. Hij is verplicht aan degene die de periodieke betaling moet verrichten, met het tijdstip van ingang, kennis van de verhoging te geven onmiddellijk nadat de reden daarvoor is aangetoond aan hem, zijn advocaat, zijn gemachtigde of de deurwaarder.
8. Tenzij alle betalingen wekelijks geschieden, worden zij, evenals inkomsten van degene aan wie samen met de schuldenaar gezinsbijstand zou kunnen toekomen, voor de toepassing van dit artikel berekend per maand.

4.2.4.1 Alleenstaande, alleenstaande ouder, echtgenoten of geregistreerd partners

Bij de berekening van de beslagvrije voet is aansluiting gezocht bij de Wet werk en bijstand. In de gedachte dat ook iemand met een Wwb-uitkering, toen nog een AWB-uitkering, enig verhaal moet bieden, is destijds bepaald dat de beslagvrije voet 90% van de toepasselijke Wwb-norm bedraagt. De wetgever overwoog daarbij:

“Zou de beslagvrije voet de bijstandsnorm evenaren, dan zouden zij geen enkel verhaal bieden. Voor sommigen van hen zou dat de verleiding kunnen inhouden schulden aan te gaan zonder die te willen betalen. Anderzijds zou menigeen weigeren hun krediet te geven, zodat iemand met een minimuminkomen zelfs niet, als dat eens nodig mocht zijn, zijn levensbehoeften op krediet zou kunnen kopen.”⁸³

De in artikel 475d voorkomende begrippen ‘alleenstaande’, ‘alleenstaande ouder’ en ‘echtgenoten’ of ‘geregistreerd partners’ dienen overeenkomstig de Wwb te worden uitgelegd.

Zo wordt met het begrip ‘echtgenoot’ volgens artikel 3 lid 2 Wwb niet alleen de echtgenoot of geregistreerd partner van Boek 1 BW bedoeld, maar ook de ongehuwde die met een ander een gezamenlijke huishouding voert, tenzij het gaat om een bloedverwant in de eerste of tweede graad met een zorgbehoefte.

Artikel 3 lid 3 Wwb definieert een gezamenlijke huishouding als volgt: “Twee personen (die) hun hoofdverblijf in dezelfde woning hebben en (...) blijk geven zorg te dragen voor elkaar door middel van het leveren van een bijdrage in de kosten van de huishouding dan wel anderszins.”⁸⁴ Het vierde lid van dit artikel somt vervolgens een aantal situaties op waarin hier in ieder geval sprake van is. Volgens de CRvB dient de vraag of in een bepaald geval een gezamenlijke huishouding kan worden aangenomen, te worden beantwoord aan de hand van objectieve criteria. Daarbij zijn de omstandigheden die tot het voeren van een dergelijke huishouding hebben geleid, de motieven van de betrokkenen en de aard van hun onderlinge relatie niet van belang.⁸⁵

Wederzijdse zorg kan volgens de CRvB blijken uit een bepaalde mate van financiële verstrengeling tussen de betrokkenen die verder gaat dan het uitsluitend delen van de woonlasten en hiermee samenhangende lasten. Indien van een zodanige verstrengeling niet of slechts in geringe mate sprake is, kunnen ook andere feiten en omstandigheden voldoende zijn om aan te nemen dat de betrokkenen in elkaars zorg voorzien, aldus de raad. Een afweging van alle ten aanzien van betrokkenen gebleken feiten en omstandigheden, die niet van subjectieve aard zijn, zal volgens de raad bepalend zijn voor het antwoord op de vraag of in een concreet geval is voldaan aan het criterium van wederzijdse zorg.⁸⁶

Een alleenstaande is volgens de Wwb een ongehuwde die geen tot zijn last komende kinderen heeft⁸⁷ en geen gezamenlijke huishouding voert met een ander tenzij die ander een bloedverwant in de eerste graad is.⁸⁸ Ook bij een gezamenlijke huishouding met een bloedverwant in de tweede graad kan van een alleenstaande worden gesproken, mits sprake is van een zorgbehoefte.

83 *Kamerstukken II* 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 9 (MvT).

84 Art. 3 lid 3 Wwb.

85 CRvB 9 april 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:BZ6744.

86 *Idem*.

87 Volgens art. 4 lid 1 sub e Wwb is een ten laste komend kind ruwweg gesteld een minderjarige waarvoor de alleenstaande ouder kinderbijslag ontvangt.

88 Art. 4 lid 1 sub a Wwb.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

Artikel 3 lid 2 sub a Wwb brengt de persoon die duurzaam gescheiden leeft van degene met wie hij is gehuwd ook onder het alleenstaande-begrip. Naar vaste rechtspraak leven echtgenoten duurzaam gescheiden van elkaar, indien het een door beide betrokkenen, of een van hen, gewilde verbreking van de echtelijke samenleving betreft, waardoor ieder afzonderlijk zijn eigen leven leidt als ware hij niet met de ander gehuwd en deze toestand door ten minste een van hen als bestendig is bedoeld.⁸⁹

Dit betekent dat een gehuwde man die in het kader van een echtscheidingsprocedure gedurende een langere periode afzonderlijk van zijn echtgenote en hun kinderen woont, een alleenstaande is in de zin van de Wwb.

Zodra een alleenstaande een ten laste komend kind heeft en geen gezamenlijke huishouding voert met een ander⁹⁰ is volgens de Wwb sprake van een alleenstaande ouder.⁹¹

Wordt de bij een alleenstaande moeder inwonende zoon meerderjarig, dan valt de moeder vanaf dat moment weer onder het alleenstaande-begrip. Immers, de meerderjarige zoon heeft een zelfstandige aanspraak op een Wwb-uitkering en de daarbij behorende beslagvrije voet.

Een co-ouder is noch een alleenstaande noch een alleenstaande ouder, zodat het college van B&W op grond van artikel 18 lid 1 Wwb de bijstand dient vast te stellen.⁹²

Naast de indeling in alleenstaande, alleenstaande ouder en echtpaar of geregistreerd partner kent de Wwb een nadere onderverdeling in leeftijdsgroepen. Het kent de (jongeren)normen voor personen onder de 21 jaar, voor personen van 21 jaar tot de pensioengerechtigde leeftijd en voor personen van de persoonsgerechtigde leeftijd en ouder.⁹³

Tot slot maakt de Wwb bij de jongerennormen nog een onderscheid in gehuwden met en zonder kinderen.

De halfjaarlijkse wijziging van de Wwb-normen (per 1 januari en 1 juli) werken dus ook door in de hoogte van de beslagvrije voet. Ook veel andere wijzigingen van de Wwb hebben tot aanpassing van de berekening van de beslagvrije voet geleid. Een aantal van die wijzigingen worden in het vervolg, zonder uitputtend te willen zijn, kort besproken.

De wijziging van de normensystematiek per 1 januari 1996,⁹⁴ die tot gevolg had dat de gemeente gedeeltelijk de hoogte van de uitkering ging vaststellen, leidde tot een basisuitke-

89 Gewezen kan worden op de volgende uitspraken: CRvB 17 februari 2009, ECLI:NL:CRVB:2009:BH4372, CRvB 30 november 2010, ECLI:NL:CRVB:2010:BO6538 en CRvB 1 mei 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:BZ9428.

90 Ook hier geldt de uitzondering van de gezamenlijke huishouding met een eerstegraads bloedverwant of een tweedegraads bloedverwant waarbij sprake is van een zorgbehoefte.

91 Art. 4 lid 1 sub b Wwb.

92 *Kamerstukken II* 2002/03, 28 870, nr. 3, p. 34 (MVT).

93 Art. 20-22 Wwb.

94 *Stb.* 1995, 200.

ring voor alleenstaanden en alleenstaande ouders en een maximale verhoging van 20%. Deze aanpassing heeft geleid tot de huidige regeling in artikel 475d lid 1 sub b onder 1 en 2.

De gezinsnorm werd in 2012 ingevoerd in de Wwb en leidde ook tot ingrijpende aanpassingen in artikel 475d.⁹⁵ De gezinsnorm werd overigens kort na invoering al weer ingetrokken en dat zelfs met terugwerkende kracht.⁹⁶

Ook de wijziging van de pensioengerechtigde leeftijd leidde tot aanpassingen in de Wwb en dientengevolge in artikel 475d.⁹⁷

De thans aanhangige wetsvoorstellen over onder meer de kostendelersnorm⁹⁸ en de kindregelingen,⁹⁹ die naar verluidt per 1 juli 2014 inwerking zullen treden, leiden eveneens tot aanpassing van verschillende wetten. Als gevolg van deze wijzigingen, zal ook artikel 475d weer worden aangepast.

Dat ook wijzigingen in de Wet op de huurtoeslag en de Wet op de zorgtoeslag tot een aanpassing van artikel 475d zullen leiden, spreekt voor zich.

Het eerste lid van artikel 475d bepaald hoe de basisbeslagvrije voet, dat is het bedrag zonder de verhogingen en verlagingen op grond van de daaropvolgende leden, voor personen van 21 jaar en ouder wordt berekend. Daarvoor wordt verwezen naar de normen in de Wwb en de AOW, waarvan 90% wordt genomen. Op de alleenstaanden en de alleenstaande ouderen na is dit per categorie een vast bedrag. Voor de laatstgenoemde groepen geldt, indien het inkomen bij de beslaglegger bekend is, ook een minimum- en een maximumnorm. Is het inkomen niet bekend, dan is de minimumnorm van toepassing. Twee voorbeelden ter verduidelijking:

1. Een alleenstaande heeft een inkomen van € 1.500 netto per maand (inclusief vakantie-aanspraak). De beslagvrije voet bedraagt 90% van dat inkomen, te weten € 1.350. Omdat echter een minimumnorm geldt van € 609,54 en een maximumnorm van € 853,36 belooft de beslagvrije € 853,36 per maand.
2. Er wordt beslag gelegd ten laste van een alleenstaande ouder wiens inkomen niet bekend is. Zolang dit inkomen niet bekend is, belooft de beslagvrije voet € 853,36 netto per maand (inclusief vakantie-aanspraak). Zodra het inkomen bekend wordt, wordt de beslagvrije voet opnieuw vastgesteld en bedraagt die 90% van het inkomen, met een minimum van € 853,36 en een maximum van € 1.097,18 per maand.

Voor personen tot 21 jaar belooft de basisbeslagvrije voet eveneens 90% van de in de Wwb genoemde norm, zoals blijkt uit het tweede lid van artikel 475d. Ook dit is per categorie een vast bedrag.

---

95 *Stb.* 2011, 650.

96 *Stb.* 2012, 322.

97 *Stb.* 2012, 361.

98 Wetsvoorstel Wwb-maatregelen (nr. 33 801). Zie voor een overzicht van bezwaren tegen de kostendelersnorm: LOSR/MoGroep 2014.

99 Wetsvoorstel hervorming kindregelingen (nr. 33 716).

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

4.2.4.2 Verpleegde of verzorgde in een inrichting

Het vierde lid van artikel 475d regelt de beslagvrije voet voor personen die ter verzorging of verpleging in een daartoe bestemde inrichting zijn opgenomen. Deze bedraagt de prijs die is verschuldigd voor verzorging dan wel verpleging vermeerderd met twee derde van de in artikel 23 Wwb genoemde norm.

Ook het begrip ‘inrichting’ dient overeenkomstig de Wwb te worden uitgelegd. Artikel 1 onder f Wwb verwijst daarbij naar de doelstelling en de feitelijke werkzaamheden van de instelling.¹⁰⁰

Voor de bepaling van de beslagvrije voet dient de beslaglegger te achterhalen wat ‘de prijs’ is die de persoon voor zijn verzorging of verpleging betaalt. Dit bedrag wordt verhoogd met twee derde van de in artikel 23 Wwb genoemde norm. Een voorbeeld ter verduidelijking:

Een alleenstaande verblijft in een inrichting als bedoeld in het vierde lid van artikel 475d. Zijn inkomen beloopt € 890 netto per maand. Zijn bijdrage in de verzorging bedraagt € 500 per maand. Dat levert een beslagvrije voet op van € 726,10 per maand. Deze is als volgt samengesteld: € 500 + € 226,10 (twee derde van de norm van artikel 23 Wwb ad € 339,15).

Deze berekening is juist als de wettekst letterlijk wordt gevolgd. De norm van artikel 23 Wwb bestaat namelijk uit twee delen, te weten een bedrag volgens het eerste lid, welk bedrag op grond van het tweede lid wordt verhoogd.¹⁰¹ Echter, Schuldinfo¹⁰² en de Werkgroep Rekenmethode Vtlb van Recofa¹⁰³ leggen deze verhoging anders uit. In hun benadering wordt de prijs voor verzorging of verpleging eerst verhoogd met twee derde van de norm van artikel 23 lid 1 Wwb en daarna pas met het in het tweede lid van dat artikel genoemde bedrag. Dit leidt in het bovengenoemde voorbeeld tot een beslagvrije voet van € 739,10 (€ 500 + € 239,10).

Bij de uitleg wijst Schuldinfo erop dat artikel 23 lid 2 Wwb tegelijk met de Zorgverzekeringswet is ingevoerd. Door die invoering wordt de inrichtingsnorm op grond van het tweede lid verhoogd met de normpremie, die de betrokkene zelf moet voldoen.

Hiertegen spreekt dat personen die niet zijn opgenomen, het in artikel 23 lid 2 Wwb bedoelde bedrag, zijnde de normpremie, ook uit hun Wwb-norm dienen te voldoen. In geval van beslag beloopt voor hen de beslagvrije voet een gedeelte van de Wwb-norm en dienen zij uit dat deel ook de gehele normpremie te voldoen.

¹⁰⁰ Het artikel definieert een inrichting als “een instelling die zich blijkens haar doelstelling en feitelijke werkzaamheden richt op het bieden van verpleging of verzorging aan aldaar verblijvende hulpbehoevenden” of “die zich blijkens haar doelstelling en feitelijke werkzaamheden richt op het bieden van slaapgelegenheid, waarbij de mogelijkheid van hulpverlening of begeleiding gedurende meer dan de helft van ieder etmaal aanwezig is.”

¹⁰¹ Voor een alleenstaande beloopt de norm van het eerste lid € 300,15. Deze wordt overeenkomstig het tweede lid verhoogd met € 39.

¹⁰² http://schuldinfo.nl/fileadmin/Normen/Interpretatieverschillen_hoogte_beslagvrije_voet_verpleegden_en_verzorgden.pdf.

¹⁰³ Vtlb-rapport versie januari 2014, p. 13.

Hoewel de basisbeslagvrije voet uitputtend lijkt te zijn geregeld, blijkt de praktijk weerbarstig. Hoe moet bijvoorbeeld worden omgegaan met de schuldenaar die tezamen met zijn ex-partner co-ouder over de kinderen is? De kinderen zullen dan immers de ene week bij de schuldenaar verblijven en de andere week bij zijn ex-partner. In dit gemakkelijke voorbeeld kan worden uitgegaan van het gemiddelde van de beslagvrije voet voor een alleenstaande en een alleenstaande ouder. Bij een andere verhouding kan, zoals de Werkgroep Rekenmethode Vtlb van Recofa doet, de alleenstaande norm worden verhoogd met, naar rato van het aantal verzorgingsdagen per week, het verschil tussen de alleenstaande en alleenstaande oudernorm.¹⁰⁴

4.2.4.3 *Inkomsten van de echtgenoot of geregistreerd partner*

Als sprake is van een echtpaar zoals bedoeld in de Wwb wordt op grond van het derde lid van artikel 475d de basisbeslagvrije voet verlaagd met het eigen, niet onder beslag liggende periodieke inkomen inclusief vakantieaanspraak van degene aan wie de bijstand samen met de schuldenaar zou kunnen toekomen.¹⁰⁵ Voor deze verlaging geldt wel een maximum: niet meer dan de helft van de beslagvrije voet.

De strekking van deze bepaling is volgens de wetgever dat de beslagvrije voet behoort uit te gaan van de gedachte dat de schuldenaar alleen dan beiden moet onderhouden, wanneer de echtgenoot met wie hij in gezinsverband leeft, onvoldoende eigen inkomsten heeft.¹⁰⁶

Hoewel de wetgever het aflossen van een schuld belangrijk vindt, is niet de hoogste aflossingscapaciteit als uitgangspunt genomen, maar heeft de gedachte dat degene die, hetgeen regel is, zijn noodzakelijke uitgaven uit deze periodieke inkomsten moet bekostigen, voor de lopende kosten van het bestaan nog juist genoeg in handen moet krijgen, ook al ligt er beslag op dit inkomen, centraal gestaan.¹⁰⁷

4.2.4.4 *Verhoging ziekte- en woonkosten*

Op grond van artikel 475d lid 5 sub a wordt de beslagvrije voet verhoogd indien de premie voor de ziektekostenverzekering meer bedraagt dan de normpremie als bedoeld in artikel 2 Wzt vermeerderd met de ontvangen zorgtoeslag.

Volgens de wettekst moet het gaan om een door de schuldenaar gesloten ziektekostenverzekering. Uit de parlementaire geschiedenis blijkt echter dat het ook kan gaan om een verzekering waarbij de schuldenaar niet alleen zichzelf, maar ook zijn gezin of huisgenoten heeft verzekerd.¹⁰⁸

---

¹⁰⁴ Idem, p. 36.

¹⁰⁵ Bij het inkomen van de partner hoort de vakantieaanspraak en ook een eventueel door de partner van de fiscus ontvangen algemene heffingskorting; T&C Rv (*Gieske*), 2012, aant. 4, bij art. 475d Rv.

¹⁰⁶ *Kamerstukken II* 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 11 (MvT).

¹⁰⁷ Idem, p. 9.

¹⁰⁸ Idem, p. 18.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

Daaruit valt af te leiden, hetgeen ook in de jurisprudentie is bevestigd, dat het zowel om de verschuldigde premie voor de basisverzekering als de aanvullende verzekering gaat.¹⁰⁹

Als de schuldenaar met de betaling van zijn ziektekostenpremie achterloopt, wordt de inning van de lopende premie overgedragen aan het ZiN.¹¹⁰ Het Zorginstituut kan de derde-beslagene de inkomstenbron, de premie, laten afdragen. Het dan geïnde bedrag, de bestuursrechtelijke premie, komt bij de berekening van deze verhoging in de plaats van de premie die de schuldenaar op grond van zijn eigen verzekering dient te betalen.¹¹¹

Bij een echtpaar leidt de redactie van deze bepaling tot een opmerkelijke situatie.

Als de wettekst letterlijk wordt gevolgd, hoeft de beslagvrije voet niet te worden verhoogd, indien de verzekering niet door de schuldenaar maar door zijn partner is afgesloten.

Schuldinfo gaat er bij de berekening echter van uit dat de door beide partners verschuldigde premie moet worden meegenomen. Als reden daarvoor geeft zij dat als de partner van de beslagene inkomen heeft, dit inkomen in mindering wordt gebracht op de beslagvrije voet, tot de helft van de beslagvrije voet inclusief de verhogingen.¹¹² Daarbij gaat zij er dus van uit dat de verlaging van het derde lid pas plaatsvindt na de verhogingen van het vijfde lid.

De Werkgroep Rekenmethode Vtlb van Recofa zegt hierover in haar rapport: “Iedere meerderjarige moet zelf een basisverzekering voor ziektekosten afsluiten; minderjarige kinderen zijn gratis meeverzekerd met de ouder(s). De premie die voortvloeit uit het afsluiten van de verzekering moet door de schuldenaar zelf worden betaald.”¹¹³ In de Vtlb-calculator kan ook bij beide partners premie worden ingevuld. De zorgtoeslag die in mindering moet strekken, wordt door de werkgroep naar rato van het aandeel in het gezinsinkomen (omgekeerd) verdeeld.¹¹⁴ De normpremie wordt bij beide partners voor 50% in de berekening meegenomen.¹¹⁵

De ontvangen zorgtoeslag wordt in mindering gebracht bij de berekening van de verhoging. Het gaat tenslotte om kosten die voor rekening van de schuldenaar komen. In de jurisprudentie is inmiddels bepaald dat het niet gaat om het juridisch ontvangen, dat wil zeggen toevoegen

109 Zie: par. 4.2.4.9.

110 Sinds 1 april 2014 is het CVZ omgedoopt in ZiN; Wet van 11 december 2013, *Stb.* 2013, 578.

111 *Kamerstukken II* 2008/09, 31 736, nr. 7. Zie voor een bespreking van de bestuursrechtelijke premie: hfdst. 4, par. 4.3.4.

112 www.schuldinfo.nl/index.php?id=85.

113 Vtlb-rapport versie januari 2014, p. 24.

114 In het rapport wordt hierover gezegd: “De zorgtoeslag waarop men aanspraak kan maken wordt individueel toegekend, maar wordt gebaseerd op het gezinsinkomen (inkomen van de schuldenaar en zijn eventuele partner, artikel 2 lid 1 Wet op de zorgtoeslag). Als de schuldenaar gehuwd is buiten gemeenschap van goederen of samenwonend is, wordt de zorgtoeslag eerst verdeeld naar rato (omgekeerd) van ieders aandeel in het gezinsinkomen. De persoon met het laagste inkomen krijgt het grootste aandeel in de zorgtoeslag toebedeeld. Wanneer de partner, die niet is toegelaten tot de Wsnp, geen informatie wil verstrekken over zijn/haar inkomen en er wordt zorgtoeslag ontvangen, dan wordt deze tot het maximaal door saniet ontvangen bedrag bij de schuldenaar meegerekend. Ook als niet bekend is of er zorgtoeslag wordt ontvangen, maar zou de saniet hier gezien de hoogte van zijn inkomen wel recht op hebben, dan wordt het bedrag van de zorgtoeslag meegerekend”; idem, p. 24.

115 Dit blijkt uit de berekeningen met de Vtlb-calculator.

aan het vermogen, maar om het daadwerkelijk ter beschikking krijgen.¹¹⁶ In geval van een beslag op de zorgtoeslag mag de toeslag dus niet meer in de berekening worden meegenomen.¹¹⁷ Een voorbeeld ter illustratie:

Een alleenstaande heeft een basisverzekering afgesloten waarvoor hij € 95 per maand dient te voldoen. Voor de aanvullende verzekering betaalt hij € 45 per maand. De zorgtoeslag die door hem wordt ontvangen, beloopt € 45. De verhoging op grond van artikel 475d lid 5 sub a bedraagt dan € 95 + € 49 – € 39 (de normpremie) – € 45 = € 60 per maand. Krijgt de schuldenaar de zorgtoeslag niet meer in handen, omdat daar beslag op is gelegd, dan beloopt de verhoging € 95 + € 49 – € 39 (de normpremie) – € 0 = € 105 per maand.

Het gevolg van deze in de jurisprudentie aanvaarde zienswijze is dat in het geval de ziektekostenverzekeraar beslag legt op de toeslag, de andere schuldeisers, waaronder de preferente, worden weggedrukt. De beslagvrije voet wordt immers verhoogd, waardoor er voor de andere beslagleggers minder overblijft.

De tweede verhoging van het vijfde lid vindt plaats in verband met de woonlasten van de schuldenaar. Daarbij worden de voor rekening van de schuldenaar komende woonkosten vermindert met de huur- of woonkostentoeslag en de normhuur. In tegenstelling tot de verhoging op grond van de ziektekosten kent deze verhoging wel een maximum. De verhoging mag niet meer bedragen dan het maximumbedrag waarop de schuldenaar, uitgaande van de laagste inkomenscategorie, krachtens artikel 21 Wht ten hoogste aanspraak heeft.¹¹⁸

De strekking van de bepaling is dat een deel van de woonkosten door de beslagene zelf dient te worden voldaan. In artikel 475d lid 5 sub b wordt verwezen naar artikel 17 lid 2 Wht, de zogenaamde normhuur. Door wijzigingen in de Wet op de huurtoeslag is in het laatstgenoemde artikel niet meer het volledige voor rekening van de huurder komende bedrag vermeld. Artikel 16 Wht stelt dat de basishuur het gedeelte van de rekenhuur is dat voor rekening van de huurder blijft. Dit bedrag is € 27,44 hoger dan de normhuur.

Onder verwijzing naar de tot 1 januari 1996 geldende regeling,¹¹⁹ die toen in artikel 475d lid 3 was opgenomen, wordt in de praktijk wel verdedigd dat bij de berekening van deze verhoging moet worden uitgegaan van de basishuur in plaats van de normhuur. In de toen geldende bepaling werd niet verwezen naar een wetsartikel, maar was de zinsnede ‘voor eigen rekening komt’ opgenomen. Nu de aanpassingen van deze verhoging op grond van de woonkosten in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering uitsluitend wetstechnische redenen had,

116 V.zr. Den Bosch 22 juli 2010, *JHV* 2011, 113 m.nt. Gardenbroek.

117 Zo is in de volgende uitspraken bepaald: Ktr. Arnhem 20 oktober 2010, *NJF* 2010, 458, *JHV* 2011, 15 m.nt. Gardenbroek, Ktr. Arnhem 9 oktober 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BY5724 en Ktr. Zwolle 13 december 2012, ECLI:NL:RBZLY:2012:BY8876.

118 Tweede Kamerlid Wolffensperger voorspelde bij de invoering van deze bepaling al dat het “allemaal veel ingewikkelder” zou worden; *Handelingen II* 1988/89, 72, p. 6041. Hij had een vooruitziende blik.

119 De oorspronkelijke tekst van het artikel, vastgesteld bij de Wbleu, is met ingang van de genoemde datum gewijzigd (Wet van 12 april 1995, *Stb.* 200). Die wijziging was ingrijpend en bestond in het vervangen van de oude leden 1 en 2 door de nieuwe leden 1-4. Van Mierlo noemt deze wijziging geen gelukkig product van wetgeving; Van Mierlo (*GS Burgerlijke rechtsvordering*), art. 475d Rv, aant. 1.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

althans uit de toelichtingen op die aanpassingen niet blijkt dat dit uitgangspunt is verlaten, valt voor deze redenering veel te zeggen.

In de spaarzame jurisprudentie over dit onderwerp wordt echter gekozen voor de normhuur. Ook de Nationale ombudsman kiest daarvoor.¹²⁰

Bij de keuze voor de normhuur wordt vooral waarde gehecht aan de verwijzing naar artikel 17 lid 2 Wht.

Een andere vraag die bij de berekening van deze verhoging moet worden beantwoord, is hoe het maximum van de verhoging moet worden bepaald. Is het de bedoeling van de wetgever geweest dat dit een vast bedrag per categorie is (de abstracte methode) of dient dit voor elke schuldenaar apart te worden berekend (de concrete methode)?

Voor de concrete methode pleit dat de huidige tekst spreekt over “waarop de schuldenaar (...) aanspraak heeft.”

Uit de wetsgeschiedenis blijkt echter dat de wetgever voor de abstracte methode heeft gekozen. In het amendement van Ter Veld wordt het maximum als volgt omschreven:

“(...) met dien verstande dat de verhoging van de beslagvrije voet niet meer bedraagt dan de huursubsidie waarop volgens tabel I van de Wet individuele huursubsidie bij de maximumgrens in de laagste inkomenscategorie recht bestaat.”¹²¹

Bij de nadien doorgevoerde tekstuele wijzigingen is in de bijbehorende toelichtingen niet aangegeven dat dit uitgangspunt is verlaten.

Moerman stelt dat “de redactie van artikel 475d lid 4 pleit voor de abstracte rekenwijze. ‘Ten hoogste’ zou erop kunnen duiden dat uitgegaan moet worden van de huursubsidie die bij een bepaald huishoudtype maximaal verkregen kan worden, los van de hoogte van de huur die de schuldenaar betaalt. Bij de concrete rekenwijze komt aan ‘ten hoogste’ geen enkele betekenis toe.”¹²²

Ook het antwoord van toen nog het ministerie van Justitie¹²³ op een door Saarloos in 1997 gestelde vraag pleit voor de abstracte methode:

---

120 N.o. 19 oktober 2011, rapport 2011/312.

121 *Kamerstukken II* 1988/89, 17 897, nr. 13.

122 Moerman 2001, p. 29 en 30.

123 Sinds 15 oktober 2010 heet het ministerie van Justitie het ministerie van Veiligheid en Justitie.

“De verhoging van de BVV is beperkt tot het maximale huursubsidiebedrag voor een huurder in dezelfde situatie (gezinssamenstelling, leeftijd, eventueel handicap) als de schuldenaar. (...) Voor de verhoging van de BVV is niet van belang of de huurder daadwerkelijk recht heeft op huursubsidie of daarvoor niet in aanmerking komt (omdat b.v. de rekenhuur hoger is dan fl. 1.085,-) Van belang is alleen de berekening op grond van art. 21 van de Huursubsidiewet. (...) Voor de maximale verhoging van de BVV is niet het huishoudinkomen van belang; art. 475d Rv. gaat uit van het minimuminkomen.”¹²⁴

Gezien het vorenstaande lijkt de abstracte methode de juiste en deze wordt in de praktijk dan ook gehanteerd.

De onduidelijkheden over deze verhoging zijn, zoals uit het voorgaande blijkt, veelal veroorzaakt door wijzigingen in andere wetgeving, welke aanpassingen doorwerken in deze bepaling.

Zoals gesteld wordt in de praktijk bij de berekening de normhuur en de abstracte methode gehanteerd. Opvallend is daarbij dat bij de ene onduidelijkheid, die van de norm- of basishuur, veel waarde wordt gehecht aan de letterlijke tekst, namelijk de verwijzing naar artikel 17 lid 2 Wht, terwijl bij de andere discussie, de abstracte of de concrete methode, kennelijk minder waarde aan de wettekst, ‘de schuldenaar’, wordt gehecht. Het zij zo. Duidelijkheid over de vraag hoe de berekening moet plaatsvinden is belangrijker dan juridische dogma’s.

Wordt de huurtoeslag niet door de schuldenaar ontvangen, bijvoorbeeld omdat daar beslag op is gelegd of omdat verrekening heeft plaatsgevonden, dan mag deze volgens vaste jurisprudentie niet bij de berekening worden meegenomen. Dat zagen we eerder ook bij de niet ontvangen zorgtoeslag. Hetgeen op die plaats is gesteld over het verdringen van andere schuldeisers geldt ook hier.

Niet onbesproken mag blijven dat de verhoging op grond van de woonkosten ook geldt voor koopwoningen. Dit blijkt uit de toelichting bij het al eerder genoemde amendement van Ter Veld, waarbij de verhoging werd toegevoegd.¹²⁵

In de wet wordt echter in het geheel niet gesproken over de vraag hoe de verhoging zou moeten plaatsvinden. Ook de wetsgeschiedenis geeft geen aanwijzing. De Werkgroep Rekenmethode Vtlb van Recofa gaat bij de berekening uit van betaalde hypotheekrente, erfpacht en overige kosten. Aflossingen op een hypothecaire lening en de premie van een kapitaalverzekering vormen naar het oordeel van de werkgroep geen woonkosten. Het gaat dan immers om vermogensvorming.¹²⁶ Die overige kosten bestaan volgens de werkgroep uit de premie voor

124 Brief van mr. J.M. Meijer-van der Aa aan mr. L.J. Saarloos van 9 december 1997.

125 Hierover wordt opgemerkt: “De beslagvrije voet wordt verhoogd met het bedrag van de huur of de kosten van een eigen woning, voor zover deze huur of de woonkosten de wooncomponent, zoals gehanteerd in de Algemene Bijstandswet te boven gaat en is uitgewerkt in de Wet individuele huursubsidie en de woonkostentoeslag in het kader van de Algemene Bijstandswet. De verhoging wordt aan een maximum gebonden om te voorkomen dat bij een dure huurwoning (...) geen beslag mogelijk zou zijn”; *Kamerstukken II* 1988-1989, 17 897, nr. 13.

126 Vtlb-rapport versie januari 2014, p. 40.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

opstalverzekering en klein onderhoud. Zij hanteert daarbij een maandbedrag ter hoogte van 0,06% van de WOZ-waarde van de woning.

Het belastingvoordeel dat betaling van de hypotheekrente oplevert, wordt door de werkgroep niet bij de berekening van de verhoging meegenomen. De verhoging wordt gezien als inkomen, dat op grond van het zesde lid van artikel 475d bij de berekening van de beslagvrije voet wordt betrokken.¹²⁷

Een probleem ontstaat in het geval een paar zonder gemeenschap van goederen een woning bezit en de ene partner de rente betaalt en de andere het fiscale voordeel ontvangt. De werkgroep lost dit op door het belastingvoordeel (en de woonkosten) over beiden te verdelen naar rato van hun inkomens. Deze verdeling wordt door de werkgroep ook gehanteerd bij de berekening van de verhoging ingeval twee partners een huurwoning bewonen, zonder dat tussen hen een gemeenschap van goederen bestaat.

4.2.4.5 Volgorde van de verhogingen en verlagingen

De plaats van de verlaging met de inkomsten van de echtgenoot of geregistreerd partner op grond van het derde lid geeft al geruime tijd aanleiding tot enige discussie. Dient deze nu direct na bepaling van de basisbeslagvrije voet of pas na de verhogingen plaats te vinden?

Als de volgorde van de wet wordt aangehouden, wordt de basisbeslagvrije voet verminderd met de inkomsten van de andere partner tot de helft. In het geval de woonkosten en de ziektekosten door de schuldenaar verschuldigd zijn, betekent dit dat de verhoging geheel bij de schuldenaar plaatsvindt. Dat levert in een situatie waarbij de schuldenaar en de partner in gemeenschap van goederen zijn gehuwd geen probleem op. Bij beslaglegging op de inkomsten van de partner zullen bij de berekening van de beslagvrije voet de verhogingen voor de woon- en ziektekosten dan immers niet meer aan de orde zijn.

In de praktijk is de schuldenaar echter vaak niet gehuwd met de partner.¹²⁸ In die gevallen levert het volgen van de volgorde van de wet wel een vreemde situatie op, zoals ook hiervoor bij de verhoging op grond van de ziektekosten is aangegeven. Als de partner de ziektekostenverzekering en ook de huurovereenkomst heeft gesloten, zou er immers geen verhoging van de basisbeslagvrije voet plaatsvinden in het geval er (alleen) beslag wordt gelegd ten laste van de schuldenaar. Zelfs als dit de grootste inkomstenbron van de beide partners is.

In verband hiermee vindt in de module van de KBvG en Schulinfo de verlaging met het inkomen van de partner niet plaats na bepaling van de basisbeslagvrije voet, maar na de verhogingen op grond van de ziekte- en woonkosten. Hierbij wordt in de berekening de gezamenlijke ziektekosten en woonkosten meegenomen. De beslagvrije voet wordt na de verhoging verlaagd met de inkomsten van de partner tot maximaal de helft van de verhoogde beslagvrije

127 Idem, p. 41.

128 In 2013 telde Nederland bijna 893.000 ongehuwd samenwonende stellen, blijkt uit cijfers van het CBS. Sinds 1995 is het aantal koppels dat ongehuwd samenwoont, gegroeid met maar liefst 72%; www.ing.nl/nieuws/nieuws_en_persberichten/2014/01/In_het_nieuws_samenwonen_is_de_norm.aspx.

voet. Ook de Nationale ombudsman volgt deze berekening in zijn rapport *Met voeten getreden*, maar geeft geen reden waarom daarbij wordt afgeweken van de wet.¹²⁹

De Werkgroep Rekenmethode Vtlb van Recofa gaat weliswaar uit van de volgorde van de wet, maar zij verdeelt de verhoging op grond van de woonkosten en, in het geval de partners toeslagpartners zijn, ook de zorgtoeslag die in mindering moet strekken naar rato van het aandeel in het gezinsinkomen (omgekeerd). Dat de toeslag moeten worden verdeeld, volgt niet letterlijk uit de tekst van artikel 475d. Bij de berekening door de werkgroep maakt het dus niet alleen uit of de partners gehuwd zijn, maar ook of zij beiden in de schuldsanering zitten en al dan niet toeslagpartner zijn.

Uitgaande van de door de Nationale ombudsman in het genoemde rapport gehanteerde bedragen levert dit een beslagvrije voet op die varieert van € 619,09 tot € 982,21.

De wetgever heeft zich onlangs bij de behandeling van het wetsvoorstel Wet maatregelen Wet werk en bijstand en enkele andere wetten¹³⁰ over de volgorde van verhogen en verlagen uitgelaten. In dat voorstel wordt de verlaging van het derde lid overgebracht naar het zesde lid. De verlaging dient volgens de wetgever dus plaats te vinden na de verhogingen. Dit is, aldus de wetgever, in lijn met de bestaande rechtspraktijk.¹³¹

4.2.4.6 Niet beslagen inkomsten van de schuldenaar

De wetgever heeft in het zesde lid van artikel 475d bepaald dat andere voor beslag vatbare periodieke inkomsten van de schuldenaar in mindering kunnen worden gebracht op de beslagvrije voet.¹³²

Hiermee wordt voorkomen dat een schuldeiser op alle inkomstenbronnen afzonderlijk beslag moet leggen. De kosten en administratieve lasten die aan een beslaglegging zijn verbonden, worden op die manier voor de beslagene beperkt.¹³³

Bij deze andere inkomsten kan worden gedacht aan een andere werkgever maar ook aan een onderhuurder.¹³⁴ De inkomsten kunnen ook bestaan uit door een onderhuurder in natura betaalde vergoeding.¹³⁵

129 N.o. 2 november 2013, rapport 2013/150 (*Met voeten getreden*), p. 10, 11 en 38.

130 Nr. 33 801.

131 Hij verwoordde het aldus: "Het nieuwe zesde lid van artikel 475d Rv correspondeert met het geldende derde lid van artikel 475d.. Met de verplaatsing van het lid wordt alleen maar beoogd duidelijker in de wet tot uitdrukking te brengen dat de verhoging van de beslagvrije voet overeenkomstig het bepaalde in artikel 475d, vierde en vijfde lid, voor de verlaging van beslagvrije voet overeenkomstig het bepaalde in artikel 475d, zesde lid, plaatsvindt. Dat is geheel in lijn met de toepassing van het geldende artikel 475d Rv. De bestaande rechtspraktijk wordt, anders gezegd, gecodificeerd. Een inhoudelijke wijziging is daarmee dus niet beoogd"; *Kamerstukken II* 2013/14, 33 801, nr. 3, p. 65 (MvT).

132 *Kamerstukken II* 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 19 (MvT).

133 Een gerechtsdeurwaarder heeft in dezen ook nog een eigen verantwoordelijkheid: art. 8 Verordening beroeps- en gedragsregels gerechtsdeurwaarders bepaalt dat een gerechtsdeurwaarder geen onnodige kosten mag maken.

134 T&C Rv (*Gieske*), 2012, aant. 7, bij art. 475d Rv.

135 Vlg. Vzr. Middelburg 5 oktober 2010, ECLI:NL:RBMIDD:2010:BR4215.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

Naast de ‘normale’ andere periodieke inkomsten mag ook het normbedrag voor de kosten van levensonderhoud en de toeslag voor een partner of eenoudergezin, begrepen in aan de schuldenaar toegekende studiefinanciering of tegemoetkoming in de studiekosten, in mindering worden gebracht. Deze toevoeging aan het zesde lid was noodzakelijk, omdat de studiefinanciering niet voor beslag vatbaar is en “omdat anders tot twee keer toe met die levensonderhoudskosten rekening zou worden gehouden.”¹³⁶

Is op de andere periodieke inkomsten van de schuldenaar wel beslag gelegd dan mogen deze inkomsten, zoals eerder gesteld, uiteraard niet meer in mindering worden gebracht op de beslagvrije voet op grond van het zesde lid. Zijn die andere inkomsten periodieke betalingen waaraan een beslagvrije voet is verbonden, dan wordt de beslagvrije voet op grond van artikel 475b lid 2 over beide periodieke betalingen verdeeld.

4.2.4.7 Wijziging van omstandigheden

Het zevende lid van artikel 475d bepaalt dat de beslaglegger met een wijziging van omstandigheden die de hoogte van de beslagvrije voet kan beïnvloeden onverwijld¹³⁷ rekening moet houden.

Uit de parlementaire geschiedenis blijkt dat met deze bepaling wordt bedoeld dat de beslagvrije voet moet worden aangepast met terugwerkende kracht tot het moment van wijziging.¹³⁸

Wijzigingen van omstandigheden die van invloed zijn op de hoogte van de beslagvrije voet zijn bijvoorbeeld een wijziging van de Wwb-normen, van de gezinssamenstelling, van het inkomen van de partner of van andere inkomensbronnen van de schuldenaar. De eerstgenoemde wijziging zal voor iedereen duidelijk zijn, maar de andere wijzigingen zijn dat veel minder.

Het verkrijgen van informatie over die wijzigingen levert vaak problemen op. De wetgever heeft in de memorie van antwoord aangegeven dat “de juiste gegevens voor de berekening van de beslagvrije voet (...) door de beslagene (moeten) worden aangedragen.”¹³⁹ Dit gebeurt in de praktijk echter te weinig en als het al gebeurt, gebeurt het vaak te laat. Het gevolg is dan dat een schuldenaar gedurende een kortere of langere periode een te hoge of een te lage beslagvrije voet heeft.¹⁴⁰

136 Westenberg (*Sdu commentaar burgerlijk procesrecht*), art. 475d Rv, aant. C.8.

137 ‘Onderwijld’ moet worden uitgelegd als direct nadat die wijziging zich heeft voorgedaan ook al is die wijziging nog niet doorgegeven; Westenberg (*Sdu commentaar burgerlijk procesrecht*), art. 475d Rv, aant. C.9. Volgens Van Mierlo brengt een redelijke wetstoepassing echter met zich mee dat de beslagsschuldenaar (...) de relevante wijzigingen aan de (gerechtsdeurwaarder van de) beslaglegger opgeeft. Immers, de beslaglegger heeft meestal geen zicht op een wijziging van omstandigheden; Van Mierlo (*GS Burgerlijke rechtsvordering*), art. 475d Rv, aant. 9.

138 De wetgever zegt hierover: “In lid 5 is de regel vastgelegd dat wijziging van omstandigheden ten voordele van de schuldenaar meteen de beslagvrije voet beïnvloedt: is in onwetendheid te veel aan de beslaglegger betaald, dan moet hij dat onverwijld teruggeven of verrekenen (...)”; *Kamerstukken II* 1986/87, 17 897, nr. 5, p. 13.

139 Idem, p. 13.

140 In het rapport *Paritas passé* wordt hier uitvoering op ingegaan; Jungmann e.a. 2012, p. 60 en 61.

In het geval van een te lage beslagvrije voet moet de beslaglegger de te veel ontvangen gelden terugbetalen. Bij een te hoog vastgestelde beslagvrije voet heeft de wetgever van verrekening afgezien, omdat verrekening in die omstandigheden te zware gevolgen zou kunnen hebben.¹⁴¹

Een van de vragen die rijzen bij de terugwerkende kracht is de termijn waarover moet worden terugbetaald. In het rapport *Mensen met schulden in de knel* doet het LOSR de aanbeveling om in de wet vast te leggen dat de gerechtsdeurwaarder de beslagvrije voet “met terugwerkende kracht van maximaal een jaar moet aanpassen.” In dit rapport stelt het LOSR ook dat het, zoals uit de tekst van het zevende lid zou kunnen blijken, niet alleen gaat om wijzigingen tijdens het beslag maar ook om een vanaf het moment van de beslaglegging verkeerd vastgestelde beslagvrije voet.¹⁴²

In reactie daarop wordt door de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mede namens de minister van Financiën en de staatssecretaris van Justitie, gesteld dat voor een wettelijke regeling van de laatste situatie onvoldoende grond is. De regeling zou zich naar zijn mening ook voor overeenkomstige toepassing kunnen lenen in de gevallen dat vanaf de beslaglegging een onjuiste beslagvrije voet is vastgesteld. In de reactie wordt tevens aangegeven dat er geen aanleiding voor terugwerkende kracht is als de onbekendheid “te wijten is aan (toerekenbaar) onjuiste of onnodige inlichtingen van de zijde van de beslagene.”¹⁴³

De door het LOSR voorgestelde termijn wordt ook door sommige rechters als uitgangspunt genomen. Andere rechters zijn echter van mening dat tot het moment van wijziging of zelfs tot het moment van de beslaglegging moet worden terugbetaald.¹⁴⁴

Een volgende vraag die moet worden beantwoord, is wie moet terugbetalen. De tekst lijkt duidelijk, de beslaglegger. De Kamer voor Gerechtsdeurwaarders heeft daarin voor de beroepsgroep echter een nuancering aangebracht. De gerechtsdeurwaarder dient terug te betalen hetgeen hij nog onder zich heeft. Niet onvermeld mag blijven dat de Kamer veel waarde hecht aan het onverwijld rekening houden met een wijziging, zoals blijkt uit het feit dat er berispingen worden opgelegd als een gerechtsdeurwaarder dit niet doet.¹⁴⁵

Het met terugwerkende kracht vaststellen van de juiste beslagvrije voet lijkt eenvoudig, maar blijkt in de praktijk toch vaak lastig. Alle informatie dient over de gehele periode voor handen te zijn. Zoals uit het voorgaande blijkt, is dat veel informatie.

---

141 Dit betekent dat deze wijzigingen dus niet ingaan voordat de beslaglegger degene die de periodieke betalingen moet verrichten, heeft ingelicht; *Kamerstukken II 1986/87, 17 897, nr. 5, p. 13.*

142 MoGroep/LOSR 2008, p. 28.

143 *Kamerstukken II 2007/08, 24 515, nr. 138, p. 3 en 4.*

144 Zie: par. 4.2.4.9.

145 Zie o.a.: KvG 27 februari 2007, ECLI:NL:RBAMS:2007:YB0090, KvG 29 maart 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:YB0556 en KvG 18 oktober 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:YB0730.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

Daarnaast is in de praktijk vaak sprake van cumulatief beslag, waardoor de vaststelling van wie wat moet terugbetalen niet altijd eenvoudig is. Denk bijvoorbeeld aan de situatie waarin moet worden terugbetaald over een periode waarin er eerst drie beslagleggers zijn, daarna vier, dan weer drie en ten slotte weer vier.

Het door de KBvG in te voeren beslagregister zal in ieder geval een deel van de wijzigingen aan de beslaglegger, althans aan de hem vertegenwoordigende gerechtsdeurwaarder bekend maken. Als een gerechtsdeurwaarder bijvoorbeeld beslag legt op een inkomstenbron die een collega op grond van het zesde lid in mindering heeft gebracht, wordt dit onmiddellijk aan de eerste beslagleggende gerechtsdeurwaarder bekend, zodat de verlaging kan worden beëindigd. Voor de hand liggend is ook dat de gerechtsdeurwaarder geen beslag meer zal leggen op een andere inkomstenbron, maar op de bron waarop al beslag ligt.

Wijzigingen in de persoonlijke levenssfeer, zoals wijziging van de gezinssamenstelling, zullen door het register echter niet worden opgelost. Deze zullen door de schuldenaar moeten worden doorgegeven. Dit geldt ook voor wijzigingen in de ziekte- en woonkosten en het al dan niet ontvangen van toeslagen. Gezien de ervaringen in de praktijk zal dit een groot probleem blijven.¹⁴⁶

Gelukkig heeft de wetgever dit nu ook ingezien en heeft hij toegezegd om bij het invoeren van de op stapel staande wijzigingen van artikel 475d in overleg met de KBvG een informatiecampa­gne te houden.¹⁴⁷

4.2.4.8 Herleiding naar maandbedragen

Niet alle inkomsten van de schuldenaar en zijn eventuele partner hebben altijd dezelfde uitbetalingsfrequentie. De wetgever heeft hiervoor in het achtste lid bepaald dat de inkomsten worden omgerekend naar een maandelijks bedrag, zodat daarmee de beslagvrije voet per maand kan worden berekend.¹⁴⁸ Dit sluit weer aan bij paragraaf 3.2 van de Wet werk en bijstand, waarin de normen ook per (kalender)maand worden gegeven.

De uitzondering “tenzij alle betalingen wekelijks geschieden” komt in de praktijk vrijwel nooit voor, omdat toeslagen en voorlopige teruggaven inkomstenbelasting per maand worden uitgekeerd.

---

¹⁴⁶ Zie: hfdst. 6, par. 6.4.

¹⁴⁷ *Kamerstukken II 2013/14, 33 801, nr. 25, p. 6.*

¹⁴⁸ De wetgever heeft in het midden gelaten hoe dit dient te geschieden, maar men mag ervan uitgaan dat hiervoor een redelijke en gebruikelijke rekenwijze wordt gehanteerd; Westenberg (*Sdu commentaar burgerlijk procesrecht*), art. 475d Rv, aant. C.10.

4.2.4.9 Jurisprudentie

Eerste lid

De president van de Rb. Leeuwarden bepaalde in 1997 dat het systeem van de Wwb, toen nog de Abw, doorwerkt in de bepalingen van de beslagvrije voet. Het maakt geen verschil of de beslagene met zijn partner is gehuwd of niet. Slechts het voeren van een gemeenschappelijke huishouding is bepalend om te worden gezien als echtpaar in de zin van de Wwb. Als gevolg van die systematiek wordt degene die met de schuldenaar samenwoont geconfronteerd met de gevolgen van de schuld van laatstgenoemde.¹⁴⁹

De Rb. Maastricht kende in 1998 een beslagvrije voet in de zin van artikel 475e toe aan een beslagene en bepaalde daarbij dat deze overeenkomstig artikel 1:402a BW wordt geïndexeerd. De HR vernietigde de beschikking, omdat de in de Abw genoemde bedragen die ingevolge artikel 475d de grondslag voor de bepaling van de beslagvrije voet vormen, niet overeenkomstig artikel 1:402a BW worden geïndexeerd. Een zodanige indexering is niet in overeenstemming met het wettelijk systeem van de beslagvrije voet, aldus de HR.¹⁵⁰

Het systeem van de Wwb leidde ook tot een aanpassing van de beslagvrije voet in een procedure die voor de voorzieningenrechter van de Rb. Arnhem werd gevoerd. Naar het oordeel van de voorzieningenrechter was in deze zaak geen sprake van wederzijdse verzorging. Daardoor was volgens hem niet voldaan aan de eis van een gemeenschappelijke huishouding als bedoeld in artikel 3 lid 3 Wwb. Bij de bepaling van de beslagvrije voet had dan ook moeten worden uitgegaan van de bijstandsnorm voor een alleenstaande.¹⁵¹

Een vergelijkbare zaak speelde bij de voorzieningenrechter van de Rb. Almelo. Ook daar werd ten onrechte uitgegaan van een gezamenlijke huishouding.¹⁵²

Derde lid

Over de volgorde van de verhoging en de verlaging zijn niet veel uitspraken gedaan. De voorzieningenrechter van de Rb. Zwolle was in 2012 van mening dat de volgorde van de wet moet worden gevolgd en zocht aansluiting bij de Vtlb-berekening. De beslagvrije voet dient naar zijn oordeel dus eerst verlaagd te worden met de inkomsten van de partner en pas daarna te worden verhoogd in verband met de woon- en zorgkosten.¹⁵³

Ook de Rb. Breda zocht aansluiting bij de Vtlb-berekening. Daarbij overweegt de rechtbank dat “in de civiele (insolventie)praktijk de beslagvrije voet ook op deze wijze wordt berekend. Voorts is de rechtszekerheid hiermee gediend en zijn berekeningen hiermee eenvoudiger te controleren.”¹⁵⁴

149 Pres. Leeuwarden 26 november 1997, KG 1998, 64.

150 HR 3 december 1999, RvdW 1999, 185, NJ 2000, 86.

151 Vzr. Arnhem 1 maart 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BV8597.

152 Vzr. Almelo 21 mei 2013, ECLI:NL:RBOVE:2013:CA1168.

153 Vzr. Zwolle 15 maart 2012, zaaknr. 1950720 (niet gepubliceerd).

154 Rb. Breda 1 oktober 2008, ECLI:NL:RBBRE:2008:BG3683.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

Uit een uitspraak van de president van de Rb. Groningen in 1996 is deze volgorde eveneens af te leiden. In deze procedure wordt het standpunt van de Ontvanger, eerst verlagen met de inkomsten van de partner en daarna verhogen in verband met de woonkosten, gevolgd. Een reden waarom deze volgorde wordt gehanteerd, geeft de president evenwel niet.¹⁵⁵

De CRvB was in 1998 dezelfde mening toegedaan. Echter, ook de raad motiveerde niet waarom juist deze volgorde moet worden gehanteerd.¹⁵⁶

Vijfde lid

Slechts in de in het vijfde lid van artikel 475d gestelde situaties is sprake van een verhoging van de beslagvrije voet. De verplichting tot betaling van (kinder)alimentatie leidt niet tot een verhoging, zoals blijkt uit een uitspraak van de Rb. Zwolle. De rechtbank leidt uit het genoemde artikel af dat de verhaalspositie van bestaande schuldeisers voorrang geniet boven toekomstige termijnen van te betalen onderhoudsbijdragen. Immers, de wetgever heeft in dit artikel de beslagvrije voet niet verhoogd met verschuldigde onderhoudsbijdragen.¹⁵⁷

Vaste jurisprudentie is inmiddels dat als de schuldenaar geen huur- of zorgtoeslag meer ontvangt, bijvoorbeeld omdat daarop beslag is gelegd, bij de berekening van de verhoging in verband met woon- en ziektekosten die toeslag niet meer in mindering mag worden gebracht.¹⁵⁸

Ook de voorzieningenrechter van de Rb. Den Bosch oordeelde in 2010 op deze wijze. Diens overweging, die bij latere uitspraken vaak wordt gevolgd, luidt: “Het gaat er dus om dat de schuldenaar juist genoeg in handen krijgt om de lopende kosten van het bestaan te voldoen. Het meerdere is beschikbaar voor de aflossing van de schulden. Het voldoen van huurschulden, die reeds in het verleden zijn ontstaan, zijn niet te rekenen tot de lopende kosten van het bestaan. Het gaat dan alleen om de lopende huur, dat wil zeggen de huur die moet worden betaald voor de actuele maand waarop de periodieke uitkering betrekking heeft. Het is dan ook opvallend dat (...) de memorie van toelichting niet spreekt van ‘ontvangen’ maar van ‘in handen krijgen’. Het gaat dus niet (alleen) om ontvangen in juridische zin (toevoegen aan het vermogen) maar om ontvangen in meer praktische zin: voor (de kosten van) de lopende maand daadwerkelijk ter beschikking krijgen. Een andere uitleg zou meebrengen dat de schuldenaar voor de betrokken maand over minder dan ‘juist genoeg’ zou beschikken om de lopende kosten te voldoen. Hij zou dan van die ‘juist voldoende middelen’ ook nog schulden aflossen, zoals – in het onderhavige geval – een oude huurschuld. Aldus zou hij ofwel een beroep moeten doen op de bijstand ofwel noodzakelijkerwijs nieuwe schulden moeten maken (of erger).”¹⁵⁹

¹⁵⁵ Pres. Groningen 19 april 1996, V-N 1996, 2382.

¹⁵⁶ CRvB 13 maart 1998, RSV 1998, 169.

¹⁵⁷ Rb. Zwolle 3 november 2005, Prg. 2006, 8, JPF 2006, 13.

¹⁵⁸ Vrz. Arnhem 20 oktober 2010, NJF 2010, 458, JHV 2011, 15 m.nt. Gardenbroek, Ktr. Arnhem 9 oktober 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BY5724 en Ktr. Zwolle 13 december 2012, ECLI:NL:RBZLY:2012:BY8876.

¹⁵⁹ Vzr. Den Bosch 22 juli 2010, JHV 2011, 113 m.nt. Gardenbroek.

De voorzieningenrechter van de Rb. Zwolle oordeelde in 2006 in kort geding dat bij de berekening van de verhoging in verband met de ziektekosten de normpremie en de ontvangen zorgtoeslag op de verschuldigde premie in mindering dienen te worden gebracht. In hetzelfde vonnis oordeelde de voorzieningenrechter dat bij de verhoging in verband met de woonkosten de voor rekening van de schuldenaar komende woonlasten dienen te worden verlaagd met de door haar ontvangen huursubsidie (thans: huurtoeslag, schr.). De aldus berekende woonkosten leiden alleen tot verhoging van de beslagvrije voet indien zij uitkomen boven het drempelbedrag van artikel 17 lid 2 Whv.¹⁶⁰

In dezelfde zaak oordeelde de voorzieningenrechter dat bij de berekening van de verhoging de normhuur moest worden betrokken en niet de basishuur (de normhuur plus een bijtelling van toentertijd € 14,28, schr.). Zijn redenering dat moet “worden bekeken welk bedrag met betrekking tot de woonlasten uit de bijstandsnorm bekostigd moet worden en op grond daarvan niet tot verhoging van de beslagvrije voet mag leiden” is daarbij opvallend: dat is nu juist hetgeen de aanhangers van het hanteren van de basishuur betogen.¹⁶¹

Ook de Rb. Arnhem oordeelde in 2007 “dat het bedrag dat van de kale huur resteert na aftrek van de huurtoeslag alleen dan tot verhoging van de beslagvrije voet leidt, indien dit bedrag uitkomt boven het drempelbedrag van artikel 17, tweede lid, van de Wet op de huurtoeslag.”¹⁶²

De president van de Rb. Groningen moest zich in 1996 buigen over de vraag wat wordt bedoeld met de zinsnede ‘met ten hoogste aanspraak heeft’, zoals thans in artikel 475d lid 5 sub b opgenomen. Hij was van mening dat deze zinsnede geen betrekking heeft op de persoon van de beslagene, maar op het in de tabel genoemde maximale bedrag.¹⁶³

De kantonrechter in Tiel oordeelde dat als de beslagene de bestuursrechtelijke premie is verschuldigd, deze in de berekening van de beslagvrije voet moet worden betrokken in plaats van de premie van zijn ziektekostenverzekering. Dat van die bestuursrechtelijke premie slechts een deel wordt voldaan doet daaraan naar het oordeel van de kantonrechter niet af, “omdat de wet slechts spreekt van het vervallen van die premie.”¹⁶⁴ Ook de CRvB was van mening, zij het impliciet, dat het maximum van de verhoging volgens de abstracte methode moet worden bepaald.¹⁶⁵

---

160 V.zr. Zwolle 11 april 2006, ECLI:NL:RBZLY:2006:BA8615.

161 Idem.

162 Rb. Arnhem 26 november 2007, *JWWB* 2008, 36.

163 De verhoging op grond van de woonkosten was destijds geregeld in 475d lid 3. Dat sprak van “het maximumbedrag dat voor eigen rekening (van de huurder) komt”; Wet van 13 december 1990, *Stb.* 605.

164 Ktr. Tiel 9 oktober 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BY5724.

165 CRvB 13 maart 1998, *RSV* 1998, 169.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

Zesde lid

De inkomsten die op de beslagvrije voet in mindering mogen worden gebracht op grond van artikel 475 lid 6 moeten wel voor beslag vatbare periodieke inkomsten zijn. Zo oordeelde de president van de Rb. Leeuwarden dat de opbrengsten van spaarbrieven ten onrechte door de Ontvanger in mindering waren gebracht, omdat dit geen voor beslag vatbare periodieke inkomsten zijn, maar losstaande eenmalige uitkeringen.¹⁶⁶

De CRvB oordeelde in 2006 over een situatie waarbij sprake was een verstrengeling tussen een stichting en een bestuurder van die stichting, dat de bedragen die de stichting ontving moesten worden aangemerkt als inkomen uit arbeid van de beslagene.¹⁶⁷

In 2009 moest de voorzieningenrechter van de Rb. Assen zich buigen over een zaak waarin door de beslaglegger werd gesteld dat de beslagene een aanzienlijk vermogen had. Dat werd door de laatste ontkend. De rechter vond de verklaringen van de beslagene over een opgenomen bedrag van € 328.790 echter zodanig ongeloofwaardig, dat diende te worden aangenomen dat beslagene nog steeds over dit bedrag kon beschikken, “zodat hij daarover rente kan genereren, welke rente moet worden geschat op een percentage van 4.” Dit bedrag kon, aldus de voorzieningenrechter, op grond van dit artikel in mindering worden gebracht.¹⁶⁸

De voorzieningenrechter van de Rb. Haarlem besliste dat een belastingteruggave wegens betaalde kinder- en partneralimentatie op grond van het zesde lid van artikel 475d in mindering kan worden gebracht op de beslagvrije voet, nu dit voor beslag vatbare periodieke inkomsten van de schuldenaar zijn waarop geen beslag ligt.¹⁶⁹

Zevende lid

Terugwerkende kracht

De Kamer voor Gerechtsdeurwaarders heeft in 2011 geoordeeld dat de beslaglegger met een wijziging van omstandigheden onverwijld rekening dient te houden. Op een verzoek tot aanpassing van de beslagvrije voet moet door de gerechtsdeurwaarder adequaat worden gereageerd; aangegeven dient te worden welke bewijsstukken nodig zijn om tot aanpassing van de beslagvrije voet over te gaan.¹⁷⁰

De Kamer was in dezelfde uitspraak van mening dat het begrijpelijk is dat klaagster met terugwerkende kracht hetgeen te veel is ingehouden terugbetaald wil zien, maar dat dit slechts mogelijk is als de gerechtsdeurwaarder de gelden nog onder zich heeft.¹⁷¹ In 2014 heeft de Kamer aangegeven dat het inmiddels vaste jurisprudentie is dat de gerechtsdeurwaarder niet meer hoeft terug te betalen dan hij onder zich heeft.¹⁷²

166 Pres. Leeuwarden 22 maart 1995, V-N 1995, 1707, KG 1995, 214.

167 CRvB 14 maart 2006, JWVB 2006, 126.

168 Vزر. Assen 10 december 2009, ECLI:NL:RBASS:2009:BK6135.

169 Vزر. Haarlem 16 juli 2009, ECLI:NL:RBHAA:2009:BJ3023.

170 KvG 29 maart 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:YB0556.

171 KvG 18 oktober 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:YB0730.

172 KvG 22 april 2014, zaaknr. 27.2014 (niet gepubliceerd).

Dat de gerechtsdeurwaarder niet meer hoeft terug te betalen dan hij onder zich heeft, zoals de Kamer voor Gerechtsdeurwaarders bepaalde, houdt niet in dat de beslaglegger dat niet hoeft. De voorzieningenrechter van de Rb. Arnhem bepaalde dat al hetgeen op grond van het beslagexploot vanaf de datum van beslaglegging, vermeerderd met de wettelijke rente daarover, door de beslaglegger moest worden terugbetaald.¹⁷³

De kantonrechter in Leiden oordeelde in 2002 dat ook ingeval van een gehalveerde beslagvrije voet ex artikel 475g lid 2 altijd met terugwerkende kracht gecorrigeerd dient te worden, indien de geëxecuteerde achteraf alsnog de juiste gegevens voor toepassing van een hogere beslagvrije voet aan de gerechtsdeurwaarder aanlevert.¹⁷⁴

Dat de terugbetalingstermijn niet onbegrensd is, bepaalde de kantonrechter in Heerenveen. Deze achttentwintig terugbetaling over een termijn van ten hoogste een jaar in beginsel niet onredelijk. Wel gaf hij aan dat dit van geval tot geval zal moeten worden bekeken. Daarbij kan onder meer van belang zijn of de gerechtsdeurwaarder de uit het beslag ontvangen gelden al dan niet reeds aan de schuldeiser(s) heeft afgedragen. Ook het handelen van de beslagene zelf speelt een rol.¹⁷⁵

De kantonrechter in Zwolle oordeelde dat de beslagene, in casu de gemeente Zwolle, wettelijk verplicht is om een beslag op de huur- en zorgtoeslag te verdisconteren in haar eigen beslaglegging, door het hanteren van een hogere beslagvrije voet: "Er mag vanuit worden gegaan dat de gemeente Zwolle alsnog doet waartoe zij verplicht is en wel vanaf het moment dat zij daartoe gehouden was, dat wil zeggen het moment waarop zij of haar deurwaarder weet had van het beslag op de huurtoeslag en de zorgtoeslag."¹⁷⁶

De voorzieningenrechter van de Rb. Zwolle achtte het niet toepassen van de regels omtrent de beslagvrije voet onrechtmatig tegenover de beslagene.¹⁷⁷

Wie stelt vast

De kantonrechter in Leiden oordeelde in 2002 dat de derde-beslagene niet lijdelijk is en niet alles moet afdragen wat hij aan de beslagsschuldenaar schuldig is boven de in het beslagexploot vermelde beslagvrije voet, ook indien hij weet of indien achteraf blijkt, dat de in het beslagexploot genoemde beslagvrije voet te laag is. De derde-beslagene heeft een eigen verantwoordelijkheid.¹⁷⁸

De Rb. Zwolle was in 2011 een andere mening toegedaan: het is de gerechtsdeurwaarder die de beslagvrije voet vaststelt en niet zijn opdrachtgever(s). Het verweer van de gerechtsdeurwaarder dat niet hij maar zijn opdrachtgever in rechte betrokken had moeten worden, werd

173 V.zr. Arnhem 1 maart 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BV8597.

174 Ktr. Leiden 27 februari 2002, *Pr.g.* 2002, 5857 m.nt. Kuhlman.

175 *Idem.*

176 Ktr. Zwolle 13 december 2012, ECLI:NL:RBZLY:2012:BY8876.

177 V.zr. Zwolle 4 november 2009, ECLI:NL:RBZLY:2009:BL0084.

178 Ktr. Leiden 27 februari 2002, *Pr.g.* 2002, 5857 m.nt. Kuhlman.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

door de rechtbank verworpen. Naar zijn mening handelt de gerechtsdeurwaarder weliswaar in opdracht van zijn opdrachtgever, maar dat laat onverlet dat het zijn zelfstandige taak is om de beslagvrije voet juist te berekenen en hier bij de beslaglegging rekening mee te houden.¹⁷⁹

De CRvB oordeelde in 2008 in dezelfde zin. Het bestuursorgaan komt volgens haar bij een derdenbeslag geen beoordelingsvrijheid toe bij het vaststellen van de beslagvrije voet: “Met betrekking tot de hoogte van de beslagvrije voet zal de beslag schuldenaar zich met de deurwaarder kunnen verstaan.”¹⁸⁰

Een jaar later oordeelde de CRvB dat ingeval de beslag schuldenaar het niet eens is met het door de gerechtsdeurwaarder aan het bestuursorgaan opgegeven bedrag van de beslagvrije voet, de schuldenaar zijn grief kan voorleggen in een civiele procedure tegen de executie en dat de schuldenaar daarbij opheffing van het beslag kan vorderen voor zover dit bedrag de beslagvrije voet te boven gaat. De civiele rechter zal, volgens de raad, de berekening van de beslagvrije voet in dat geval volledig toetsen.¹⁸¹

In augustus 2010 was de CRvB echter een andere mening toegedaan. Het door het college van B&W aangevoerde betoog dat zij gehouden is de vaststelling van de gerechtsdeurwaarder te volgen, onderschreef de raad niet. Zij oordeelde dat het college de hoogte van de beslagvrije voet vaststelt en mede aan de hand daarvan dient te bepalen of de uitkering ruimte laat voor inhoudingen ter uitvoering van het daarop gelegde beslag.¹⁸² In december 2010 kwam de CRvB al weer op deze uitspraak terug. Is geen sprake van een eigen invordering of verrekening, dan mag het college de beslagvrije voet niet zelf vaststellen, aldus de raad. Zij moet in dat geval uitgaan van het door de gerechtsdeurwaarder opgegeven bedrag.¹⁸³

4.2.5 Artikel 475e¹⁸⁴

“Geen beslagvrije voet geldt voor vorderingen van een schuldenaar die niet in Nederland woont of vast verblijft. Indien hij evenwel aantoonbaar dat hij buiten deze vorderingen onvoldoende middelen van bestaan heeft, kan de kantonrechter op zijn verzoek een beslagvrije voet vaststellen voor zijn vorderingen op schuldenaren die woonplaats hebben in Nederland.”

4.2.5.1 Uitzondering op de beslagvrije voet

In artikel 475c heeft de wetgever voor een aantal vorderingen tot periodieke betalingen bepaald dat daarvoor een beslagvrije voet geldt. Deze geldt in beginsel niet voor de schuldenaar die niet in Nederland woont of vast verblijft (vgl. art. 475e).

179 V.zr. Zwolle 4 november 2009, ECLI:NL:RBZLY:2009:BL0084.

180 CRvB 10 juli 2008, PJ 2009, 39.

181 CRvB 30 juni 2009, ECLI:NL:CRVB:2009:BJ6529.

182 CRvB 17 augustus 2010, JWWB 2010, 103, RSV 2010, 266, USZ 2010, 266.

183 CRvB 21 december 2010, JWWB 2011, 42, RSV 2011, 46, USZ 2011, 46 m.nt. Red.

184 In het oorspronkelijke wetsvoorstel: art. 475c; *Kamerstukken II 1982/83*, 17 897, nrs. 1-3, p. 2. Zie ook: noot 9.

Voor de vraag of een schuldenaar niet in Nederland woont, kan aansluiting worden gezocht bij artikel 1:10 BW.¹⁸⁵ De gerechtsdeurwaarder kan bij de gemeente navraag doen naar de woonplaats van de schuldenaar. Wanneer de gemeente aangeeft dat deze is vertrokken zonder bekende woon- of verblijfplaats, is dat enkele feit niet voldoende om aan te nemen dat de schuldenaar in het buitenland verblijft. Immers, hij kan wel degelijk in Nederland verblijven, maar niet bij een gemeente staan ingeschreven.

Enkel in het geval er (andere) aanwijzingen zijn dat een schuldenaar daadwerkelijk niet in Nederland woont, kan het toepassen van een beslagvrije voet buiten beschouwing blijven.

De ratio van dit artikel is te voorkomen dat beslagenen buiten Nederland worden bevoordeeld, indien zij in Nederland de volle beslagvrije voet zouden genieten zonder dat rekening wordt gehouden met inkomsten buiten Nederland.¹⁸⁶ De schuldenaar die in het buitenland verblijft, wordt daarom geacht over voldoende inkomsten te beschikken om in zijn bestaan te voorzien.¹⁸⁷

Is deze schuldenaar een andere mening toegedaan, dan kan hij zich tot de kantonrechter wenden. De gewone regels van de verzoekschriftprocedure zijn van toepassing (art. 261 e.v.).¹⁸⁸ Nu het verzoek moet worden gedaan aan de kantonrechter, is verplichte procesbijstand door een advocaat niet vereist (art. 278 lid 3). De schuldenaar mag dus zelf een verzoekschrift indienen. De wetgever nam overigens aan dat van deze mogelijkheid beperkt gebruik zou worden gemaakt: “Doorgaans zal deze oplossing in overleg met de schuldeiser worden bereikt; zo nodig moet de kantonrechter beslissen. Een veelvuldig beroep op de kantonrechter behoeft om dezelfde redenen hier evenmin te worden verwacht als bij de toepassing van het volgende artikel (bedoeld wordt artikel 475f, schr.).”¹⁸⁹

De wetgever gaat er expliciet van uit dat partijen eerst in overleg met elkaar treden. Mocht de beslaglegger niet bereid zijn alsnog een beslagvrije voet toe te passen, dan staat de weg naar de kantonrechter open. Gelet op de bedoeling van de wetgever zou betoogd kunnen worden dat een schuldenaar die zich zonder overleg tot de kantonrechter wendt, in de proceskosten van de schuldeiser kan worden veroordeeld.

Het is aan de schuldenaar om aan te tonen dat hij niet over voldoende middelen van bestaan beschikt. Voor zover dit door hem wordt aangetoond, rijst de vraag in hoeverre de kantonrechter dan een beslagvrije voet overeenkomstig artikel 475d dient vast te stellen. Bedacht dient te worden dat deze bepaling bedoeld is om de schuldenaar voldoende middelen van bestaan te geven. De wetgever verwoordde het aldus: “De gedachte (achter de regeling, schr.) is (...) dat degene die, hetgeen regel is, zijn noodzakelijke uitgaven uit deze periodieke inkomsten moet

185 Westenberg (*Sdu commentaar burgerlijk procesrecht*), art. 475e Rv, aant. C.1.

186 *Kamerstukken II 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 20 (MvT)*.

187 T&C (*Gieske*), 2012, art. 475e Rv.

188 *Idem*.

189 *Kamerstukken II 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 20 (MvT)*.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

bekostigen, voor de lopende kosten van het bestaan nog juist genoeg in handen moet krijgen, ook al ligt er beslag op dit inkomen.”¹⁹⁰

Tijdens de parlementaire behandeling stelden enkele Eerste Kamerleden de volgende vraag aan de minister: “Waarom zou de Kantonrechter alleen met een hogere levensstandaard dan in Nederland rekening mogen houden en niet met een lagere? De voorgestelde tekst schakelt (...) de in Nederland geldende beslagvrije voet voor aan een in het buitenland wonende beslagene verschuldigde periodieke betalingen geheel uit en schrijft alleen voor dat de Kantonrechter alsnog een beslagvrije voet kan vaststellen als betrokkene aantoonde dat hij anders onvoldoende middelen van bestaan zou overhouden. De vraag of zulks het geval is hangt niet af van de in Nederland geldende omstandigheden maar van de ter plaatse geldende. Waarop berust de poging om via de toelichting toch de in Nederland geldende beslagvrije voet weer in dit artikel in te schuiven?”¹⁹¹

De minister antwoordde als volgt: “Met betrekking tot het antwoord op de vraag (...) ten aanzien van artikel 475e kunnen wij het met deze leden eens zijn dat mogelijk is dat in het buitenland een lagere levensstandaard geldt dan in Nederland. Daartegenover kunnen dan echter onder meer reis- en telefoonkosten staan voor de nodige contacten met familie en kennissen die wellicht tot de levensbehoeften te rekenen zijn. De ondergetekenden handhaven hun mening dat de tekst van het wetsvoorstel bepalend is; aan de toelichting komt illustratieve betekenis toe. Van ‘inschuiven’ via de toelichting in de tekst kan geen sprake zijn en is geen sprake.”¹⁹²

Ook de wetgever sluit dus niet uit dat indien een schuldenaar woonachtig is in een land met een lagere levensstandaard, daar bij het vaststellen van de beslagvrije voet rekening mee wordt gehouden. Deze gedachte is niet nieuw. In diverse wetgeving wordt rekening gehouden met de levensstandaard in andere landen. Gedacht kan worden aan de Remigratiewet¹⁹³ en aan de Wet Woonlandbeginsel in de sociale zekerheid.¹⁹⁴ Bij beide wetten wordt de hoogte van de uitkering gekoppeld aan het land waar de schuldenaar woont. Daarbij geldt dat de uitkering nooit meer kan bedragen dan 100% van de uitkering die de schuldenaar in Nederland zou hebben gekregen.

Gelet op de intentie van de wetgever kan betoogd worden dat voor een schuldenaar die niet in Nederland woont, de beslagvrije voet niet meer kan zijn dan hetgeen artikel 475d voorschrijft, maar wel minder als hij in een land woont met een lagere levensstandaard. Daarmee wordt niet voorbijgegaan aan het geven van voldoende middelen van bestaan van de schuldenaar, deze worden immers afgestemd op het land waar hij verblijft.

---

190 Idem.

191 *Kamerstukken I* 17 897, nr. 101c, p. 2.

192 *Kamerstukken I* 17 897, nr. 12, p. 2.

193 Wet van 22 april 1999, *Stb.* 1999, 232.

194 Wet van 29 maart 2012, *Stb.* 2012, 198.

4.2.5.2 *Jurisprudentie*

De voorzieningenrechter van de Rb. Almelo bepaalde in 2010 dat het aan de beslagene is om aan te tonen dat hij niet in Nederland woonachtig is. Hij overwoog daarbij dat de inschrijvingen in de GBA niet doorslaggevend zijn: “Informatie uit de GBA levert (...) geen dwingend bewijs op, maar kan slechts bij onduidelijkheid een aanwijzing vormen voor de werkelijke woonplaats van iemand.”¹⁹⁵

In 2013 was ook de voorzieningenrechter van de Rb. Gelderland van oordeel dat het aan de beslagene is om aan te tonen dat hij niet in Nederland woonachtig is. De beslagene diende in dit kader het bewijsvermoeden van artikel 1:11 lid 2 BW, te weten zijn uitschrijven uit de GBA naar Duitsland, te ontzenuwen.¹⁹⁶ Eerder al oordeelde het Hof Arnhem in dezelfde zin.¹⁹⁷

Bij de beoordeling of iemand in aanmerking komt voor een beslagvrije voet op grond van artikel 475e wordt niet alleen naar de beslagene zelf gekeken. In een procedure voor de kantonrechter Amsterdam verzocht de beslagene, die duurzaam gescheiden leefde van een eerdere echtgenote, rekening te houden met zijn tweede huwelijk in Marokko en de daaruit voortvloeiende financiële verplichtingen. De kantonrechter oordeelde dat voor de bepaling van de beslagvrije voet dit geval het meest aansluit bij, dan wel gelijk te stellen is aan het geval van een remigrant die gehuwd is en in Marokko woont.¹⁹⁸

De Rb. Haarlem oordeelde bij een verzoek om vaststelling van de beslagvrije voet op grond van dit artikel van een beslagene die in Nederland woonde maar wiens echtgenote en kinderen in het buitenland woonachtig waren, dat in het kader van de berekening van een uitkering ingevolge de Algemene bijstandswet een buiten Nederland wonend gezin niet in die berekening dient te worden betrokken. Volgens de beslagene gold dit zogenaamde territorialiteitsbeginsel niet als het gaat om de berekening van de beslagvrije voet als bedoeld in artikel 475b e.v., omdat anders hijzelf en zijn gezin over onvoldoende middelen van bestaan zouden komen te beschikken. Naar het oordeel van de rechtbank dient gelet op de samenhang tussen de artikelen 475d en 475e ook bij toepassing van deze artikelen bedoeld territorialiteitsbeginsel in aanmerking te worden genomen, omdat artikel 475e anders geen betekenis zou hebben.¹⁹⁹

Naar het oordeel van het Hof Amsterdam dient een beslagene bij het beantwoorden van de vraag of hij buiten de beslagen vordering onvoldoende middelen van bestaan heeft, in beginsel volledig inzicht te geven in zijn financiële situatie.²⁰⁰ Eerder oordeelde het Hof al dat de beslagene dient te stellen, en zo nodig te bewijzen dat hij over onvoldoende middelen van bestaan beschikt.²⁰¹ De strekking van artikel 475e is volgens haar “dat een schuldenaar die in Nederland geen vaste verblijfplaats heeft, wordt geacht over bronnen van inkomsten te beschikken

195 Vrz. Almelo 18 juni 2010, *NJF* 2010, 236, *Prg.* 2010, 182.

196 Vrz. Gelderland 19 april 2013, *PJ* 2013, 138.

197 Hof Arnhem 20 oktober 2009, ECLI:NL:GHARN:2009:BL3575.

198 Ktr. Amsterdam 22 juli 1993, *JABW* 1993, 215.

199 Rb. Haarlem 7 november 1995, *V-N* 1995, 26 m.nt. Kluwer.

200 Hof Amsterdam 7 juni 2011, ECLI:NL:GHAMS:2011:BQ8689.

201 Hof Amsterdam 25 januari 2007, ECLI:NL:GHAMS:2007:BA5935.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

– anders dan de vorderingen tot periodieke betaling die hij in Nederland heeft – die voldoende bestaansmiddelen opleveren.” Het Hof Den Haag oordeelde in 2008 op soortgelijke wijze.²⁰²

Het Hof Den Bosch wees in 2011 een verzoek van een beslagene af, omdat deze “op geen enkele wijze ook maar enigszins aannemelijk heeft gemaakt, laat staan aangetoond, dat zij buiten de vordering op SRLEV onvoldoende middelen van bestaan heeft.”²⁰³

Ook een beslagene op wier AOW-uitkering executoriaal derdenbeslag was gelegd, kreeg nul op haar rekest. Uit overgelegde stukken bleek dat een aanzienlijk bedrag resteerde na verkoop van haar woning. De kantonrechter in Den Haag oordeelde dat zij geenszins aannemelijk had gemaakt dat zij op haar vermogen heeft ingeteerd. Daardoor had zij naar het oordeel van de kantonrechter niet aangetoond dat zij naast haar AOW-uitkering onvoldoende andere middelen van bestaan had. De kantonrechter sloot zijn uitspraak af met de woorden: “Indien verzoekster de werking van artikel 475e had willen ontgaan en een beslagvrije voet had willen verkrijgen, had zij maar in Nederland moeten gaan wonen of vast verblijven.”²⁰⁴

Korte tijd later moest de kantonrechter in Den Haag zich over een soortgelijke zaak uitspreken. Hij stelde vast dat de in Turkije woonachtige verzoeker op wiens remigratie-uitkering beslag was gelegd ten minste een onroerende zaak in Turkije bezat, waarop zijn zonen een huis hadden gebouwd en waarbij verzoeker het recht had om gedurende zijn leven om niet een etage te bewonen. Daarnaast zou verzoeker naar het oordeel van de kantonrechter huur kunnen vragen voor de grond. De kantonrechter vervolgde en stelde dat verzoeker ook in de door zijn zonen gedreven onderneming zou kunnen werken, “zodat geenszins vaststaat dat hij voor de noodzakelijke kosten van zijn bestaan is aangewezen op de remigratie-uitkering.”²⁰⁵

De regeling van artikel 475e is in een procedure voor het Hof Amsterdam ter discussie gesteld, omdat deze in strijd zou zijn met Europees recht. Het Hof oordeelde, onder verwijzing naar het *Pasquini-arrest*,²⁰⁶ dat dit niet het geval is: “Ook als artikel 475e Rv dient te worden aange-merkt als een procedureregeling voor de regeling van een situatie waarin een werknemer gebruik heeft gemaakt van het door het Verdrag voorziene recht van vrij verkeer (...) en het gemeenschapsrecht daarom vereist dat dit artikel de hiervoor omschreven beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid dient te eerbiedigen, dan nog geldt dat aan deze beginselen is voldaan. Op de voet van artikel 475e Rv komt immers ook de schuldenaar die niet in Nederland woont of vast verblijft in aanmerking voor (de vaststelling van) een beslagvrije voet, waarmee deze regeling in beginsel niet ongunstiger is dan die welke voor de zuiver interne situatie geldt (te weten artikel 475c Rv). De enkele omstandigheid dat deze schuldenaar, anders dan de in Nederland woonachtige schuldenaar, eerst dient aan te tonen dat hij buiten deze vorderingen onvoldoende middelen van bestaan heeft, maakt dit niet anders. Evenmin maakt artikel 475e Rv de uitoefening van de door het gemeenschapsrecht verleende rechten in de praktijk onmo-

202 Hof Den Haag 2 april 2008, ECLI:NL:GHSGR:2008:BC9533.

203 Hof Den Bosch 26 april 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BQ2759.

204 Ktr. Den Haag 13 maart 1996, *Prg.* 1996, 4614.

205 Ktr. Den Haag 3 april 1996, *Prg.* 1996, 4557.

206 HvJ EG 19 juni 2003, *NJ* 2004, 231 (*Pasquini/NPS*) m.nt. Westenberg.

gelijk of uiterst moeilijk: het staat de schuldenaar immers vrij (...) hiertoe een verzoekschrift bij de kantonrechter in te dienen en een en ander aan te tonen.”²⁰⁷

De voorzieningenrechter van de Rb. Amsterdam moest in 2010 een geschil over de ingangsdatum van de beslagvrije voet ex artikel 475e beslechten. Gelet op de bedoeling van de wetgever was hij van oordeel dat de beslagvrije voet in beginsel geldt vanaf de datum van beslaglegging.²⁰⁸

Ook over de hoogte van de overeenkomstig dit artikel vastgestelde beslagvrije voet is jurisprudentie beschikbaar. Zo stelde de kantonrechter in Den Haag in 1995 een beslagvrije voet vast op het bedrag dat voor de verzoeker zou gelden als hij in Nederland woonachtig zou zijn. Hierbij overwoog de kantonrechter dat er geen aanleiding was om het woonlandbeginsel toe te passen, omdat toepassing van elders geldende normen van behoefteigheid in het onderhavige geval – het betrof een AOW-gerechtigde met de Nederlandse nationaliteit, die regelmatig buiten Indonesië verbleef – tot een onaanvaardbaar resultaat zou leiden.²⁰⁹

De kantonrechter in Rotterdam paste op zijn beurt de in Nederland geldende beslagvrije voet met een factor 1,13 aan voor de in Canada geldende situatie.²¹⁰ Echter, in een andere zaak waarin de verzoeker eveneens in Canada woonachtig was, stelde de kantonrechter in Heerlen op grond van artikel 475e de Nederlandse beslagvrije voet vast, zonder daarbij rekening te houden met de verschillen in levensstandaard tussen Nederland en Canada.²¹¹

Met betrekking tot een verzoeker die in Ecuador woonachtig was, oordeelde de kantonrechter in Maastricht in 2006 dat het gemiddeld inkomen per hoofd van de bevolking in Ecuador € 1.129,37 per jaar beliep. De kantonrechter stelde de beslagvrije voet vervolgens vast op 90% van dit bedrag, hetgeen neerkwam op € 1.016,43 per jaar ofwel € 84,70 per maand.²¹²

Ook de kantonrechter te Amsterdam rekende bij de vaststelling van de beslagvrije voet op grond van artikel 475e de in Nederland geldende beslagvrije voet om naar de – in dit geval – in Turkije geldende (bijstands)norm. Die beliep zo’n 44% van de Nederlandse norm.²¹³

Het Hof Den Bosch oordeelde dat bij het bepalen van een beslagvrije voet bij een remigratieuitkering geen plaats is voor een correctie in verband met het verschil in levensstandaard, omdat bij het bepalen van de uitkering (o.m.) al rekening is gehouden met de levensstandaard in het betreffende land.²¹⁴

207 Hof Amsterdam 16 februari 2010, *NJF* 2010, 214.

208 *Vz.* Amsterdam 29 juli 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BR3777.

209 *Ktr.* Den Haag 9 januari 1995, *V-N* 1995, 872 (Indonesië).

210 *Ktr.* Rotterdam 14 juli 1995, *V-N* 1996, 498, 27 m.nt. Kluwer.

211 *Ktr.* Heerlen 27 september 1996, *V-N* 1996, 4686 (Canada).

212 *Ktr.* Maastricht 12 juni 2006, ECLI:NL:RBMAA:2006:AY7608.

213 *Ktr.* Amsterdam 29 april 2013, zaaknr. 1406129 EA VERZ 13-61 (niet gepubliceerd).

214 *CRvB* 31 januari 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BV3467.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

4.2.6 Artikel 475f²¹⁵

“Indien beslag is gelegd op een vordering tot wekerende betalingen die niet in artikel 475c is omschreven en de schuldenaar onvoldoende andere middelen van bestaan heeft, kan hij de kantonrechter verzoeken de artikelen 475b en 475d mede op die vordering van toepassing te verklaren.”

4.2.6.1 *Uitbreiding beslagvrije voet*

In artikel 475c heeft de wetgever voor een aantal vorderingen tot periodieke betalingen bepaald dat daarvoor een beslagvrije voet geldt. Dat sluit evenwel niet uit dat een schuldenaar inkomen verwerft via andere vorderingen dan genoemd in dit artikel. De wetgever omschrijft deze vorderingen in artikel 475e als ‘wekerende betalingen’. Uit de memorie van toelichting blijkt dat hij daarmee bedoelt: “Periodieke en ongeregelde betalingen die niet zijn genoemd in artikel 475b, eerste lid.”²¹⁶ Hieruit volgt dat dit artikel een vangnet is voor schuldenaren die op grond van artikel 475c geen beslagvrije voet toekomt.

Indien beslag gelegd wordt op een vordering als bedoeld in artikel 475e, is de beslagvrije voet in beginsel niet van toepassing. Om te voorkomen dat de schuldenaar door het beslag niet langer in zijn bestaan kan voorzien, biedt dit artikel hem de mogelijkheid de kantonrechter te verzoeken toch een beslagvrije voet ex artikel 475d van toepassing te verklaren. De wetgever lichtte dit als volgt toe:

“Gedacht kan bij voorbeeld worden aan de periodieke betalingen aan een pensionhouder of aan de meer of minder geregeld uitgekeerde beloningen van vertalers, schrijvers of componisten. Pensioengelden worden niet in artikel 475b genoemd, omdat als de pensionhouder eigenaar is, beslag op het huis zelf meer voor de hand ligt, terwijl een wettelijke omschrijving moeilijk te geven is en tot allerlei geschillen kan leiden. Dit laatste geldt eveneens voor wekerende betalingen aan vertalers en dergelijke. Op deze betalingen is beslag onbeperkt toegestaan. Om te voorkomen dat dit de schuldenaar ertoe noopt bijstand te vragen, wordt in artikel 475d bepaald, dat hij de rechter kan verzoeken om toepassing van artikel 475b. Toepassing van artikel 475b houdt in dat zijn, in voorkomend geval samengetelde, inkomsten waarop beslag is gelegd, beslagvrij worden gemaakt tot de grens van de beslagvrije voet van artikel 475b.”²¹⁷

Vooropgesteld moet worden dat deze voorbeelden niet limitatief zijn. Ook andere vorderingen tot wekerende betalingen kunnen hieronder vallen. Te denken valt bijvoorbeeld nog aan de huurpenningen die de schuldenaar als verhuurder ontvangt.

215 In het oorspronkelijke wetsvoorstel: art. 475d; *Kamerstukken II 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 2*. Zie ook: noot 9.

216 *Kamerstukken II 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 20 (MvT)*.

217 *Ibidem*, p. 20.

De schuldenaar kan zich wenden tot de kantonrechter. Hiervoor gelden de gewone regels van de verzoekschriftprocedure (art. 261 e.v.).²¹⁸ Nu het verzoek moet worden gedaan aan de kantonrechter, is verplichte procesbijstand door een advocaat niet vereist (art. 278 lid 3). De schuldenaar mag dus zelf een verzoekschrift indienen. Opgemerkt zij wel dat de wetgever ervan uitging dat een gang naar de rechter niet snel zou volgen. Hij gaf namelijk aan dat:

“Van de bepaling zal vermoedelijk een preventieve werking uitgaan. De beoogde uitwerking kan (...) eenvoudiger worden bereikt wanneer de beslaglegger en de schuldenaar afspreken dat een deel van zijn inkomen ter grootte van de beslagvrije voet niet onder het beslag zal vallen. Een veelvuldig beroep op de rechter behoeft daarom niet te worden verwacht.”²¹⁹

De wetgever gaat er dus expliciet van uit dat partijen eerst in overleg met elkaar treden. Mocht de beslaglegger niet bereid zijn alsnog een beslagvrije voet toe te passen, dan staat de weg naar de kantonrechter open. Gezien de bedoeling van de wetgever zou betoogd kunnen worden dat een schuldenaar die zich zonder overleg wendt tot de kantonrechter in de proceskosten zou kunnen worden veroordeeld van de schuldeiser.

De wetgever laat zich, anders dan in artikel 475e, niet uit over de vraag wie moet aantonen dat er sprake is van onvoldoende middelen van bestaan. Het ligt evenwel voor de hand dat het aan de schuldenaar is om aan te tonen dat deze – behalve de vordering tot wekerende betaling – niet beschikt over voldoende middelen van bestaan. De schuldenaar beschikt, althans mag geacht worden te beschikken, over het nodige inzicht in zijn financiële situatie en de nodige stukken waarmee aangetoond kan worden dat er verder onvoldoende middelen van bestaan zijn.

4.2.6.2 *Jurisprudentie*

De Hoge Raad heeft in 1996 geoordeeld dat de beslagene daadwerkelijk een verzoek tot toepassing van de artikelen 475b en 475d moet indienen. In de onderhavige (straf)zaak had de rechtbank geoordeeld dat geen rekening met de beslagvrije voet hoefde te worden gehouden, omdat er sprake was van een niet in 475c genoemde periodieke betaling. Naar het oordeel van de Hoge Raad was deze beslissing juist: niet gebleken was dat de schuldenaar een verzoek ex artikel 475f had gedaan.²²⁰

De Rb. Alkmaar verklaarde zich onbevoegd over een dergelijk verzoek te beslissen, nu dit aan de kantonrechter moet worden gedaan. De rechtbank overwoog in de beslissing nog wel dat zo'n verzoek in dat geval, er was sprake van een beslag op huurpenningen, mogelijk was.²²¹

218 T&C Rv (*Gieske*), 2012, art. 475f Rv.

219 *Kamerstukken II* 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 20 (MvT).

220 HR 23 januari 1996, *JOW* 1996, 165, *NJ* 1998, 627 m.nt. Schalken.

221 Rb. Alkmaar 13 november 2012, ECLI:NL:RBALK:2012:BY2955.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

De kantonrechter in Arnhem heeft de regels inzake de beslagvrije voet meermaals van toepassing verklaard op een beslag op huur- of zorgtoeslag.²²² Daarbij overwoog hij dat het gaat om periodieke betalingen en dat de beslagene had aangetoond onvoldoende andere middelen van bestaan te hebben. Daarmee was voldaan aan de eis van artikel 475f. De kantonrechter stelde in deze gevallen de beslagvrije voet vast, waarbij hij de beslagen toeslag niet in de berekening meenam, omdat deze niet daadwerkelijk door de beslagene werd ontvangen. De door hem vastgestelde beslagvrije voet was hoger dan het inkomen van de schuldenaar. Het deel van de toeslag boven het bedrag van het inkomen minus de beslagvrije voet (het tekort) werd voor beslag vatbaar geacht. De kantonrechter formuleerde het in zijn uitspraak van 20 oktober 2010 aldus: “Een ander oordeel zou er (...) toe leiden dat door het beslag op de huurtoeslag nieuwe (huur)schulden ontstaan, hetgeen niet de bedoeling van de wetgever kan zijn geweest en hetgeen in elk geval in strijd is met de gedachte achter de beslagvrije voet. Naar het oordeel van de kantonrechter dient de huurtoeslag daarom in dit geval te worden aangewend voor de lopende (huur)verplichtingen.”²²³

Ook de kantonrechter in Zutphen heeft een dergelijk verzoek toegewezen. De verzoeker ontving na beslaglegging slechts de basisbeslagvrije voet van € 1.185,86, terwijl hij zonder beslag op de zorgtoeslag en de heffingskorting € 1.540,86 kon besteden.²²⁴

In een procedure voor de kantonrechter in Den Haag²²⁵ stelde de beslagene door het beslag op zijn huurtoeslag onder de beslagvrije voet te komen. De rechter verklaarde vervolgens onder verwijzing naar de verhoging in artikel 475d lid 5 sub a de regeling van de beslagvrije voet van toepassing op de toeslag. De kantonrechter in Eindhoven besliste in dezelfde zin.²²⁶

Anders oordeelde de kantonrechter in Zwolle. Hij ging ervan uit dat door de beslaglegging op de huur- en zorgtoeslag bij de berekening van de beslagvrije voet de toeslagen niet meer in mindering mogen worden gebracht, alsmede dat de beslaglegger de beslagvrije voet in acht zal nemen. Daardoor komt, volgens de kantonrechter, “het daadwerkelijk voor verzoeker beschikbare inkomen, ondanks het beslag op de huurtoeslag en de zorgtoeslag (...) niet onder de norm, waarbij zij nog geacht kan worden over voldoende middelen van bestaan te beschikken.”²²⁷

De kantonrechter in Hoorn wees een verzoek om de regeling van toepassing te verklaren bij een beslag op de zorgtoeslag eveneens af. Voor toewijzing was volgens hem geen reden, omdat betrokkene “met zijn overige samengestelde inkomsten voldoende bestaansmiddelen overhoudt, en in ieder geval ook boven de door betrokkene zelf berekende beslagvrije voet blijft.”²²⁸

222 Ktr. Arnhem 20 oktober 2010, *NJF* 2010, 458, *JHV* 2011, 15 m.nt. Gardenbroek, Ktr. Arnhem 25 juli 2011, ECLI:NL:RBARN:2011:BR5805 en Ktr. Arnhem 9 oktober 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BY5724.

223 Ktr. Arnhem 20 oktober 2010, *NJF* 2010, 458, *JHV* 2011, 15 m.nt. Gardenbroek.

224 Ktr. Zutphen 30 juni 2010, te raadplegen via: http://schuldingo.nl/fileadmin/Rechtspraak/Rb_Zutphen_kanton_30_juni_2010.pdf.

225 Ktr. Den Haag 3 mei 2012, te raadplegen via: http://schuldingo.nl/fileadmin/Rechtspraak/Rb_Den_Haag_3_mei_2012.pdf.

226 Rb Oost-Brabant 23 december 2013, zaaknr. 2544988 EJ VERZ 13-937 (niet gepubliceerd).

227 Ktr. Zwolle 13 december 2012, ECLI:NL:RBZLY:2012:BY8876.

228 Ktr. Hoorn 3 oktober 2013, ECLI:NL:RBNHO:2013:13365.

De kantonrechter in Groningen heeft daarentegen bij een beslag op zorgtoeslag de regeling van de beslagvrije voet wel van toepassing verklaard.²²⁹

Bij een beslag op huurtoeslag stelde de kantonrechter in Utrecht in 2013 geen enkele aanleiding te zien om, anders dan de beslaglegger, te oordelen dat de huurtoeslag niet behoort tot de in artikel 475f bedoelde vorderingen tot wekerende betalingen en hij verklaarde de regeling van de beslagvrije voet dan ook van toepassing op het beslag.²³⁰

4.2.7 Artikel 475g²³¹

1. Een schuldenaar is verplicht aan een deurwaarder die gerechtigd is tegen hem beslag te leggen, desgevraagd zijn bronnen van inkomsten op te geven. Een deurwaarder die beslag heeft gelegd, is verplicht hem op te geven hoeveel zijn beslagvrije voet bedraagt, berekend volgens artikel 475d, eerste lid.
2. Zo lang als de schuldenaar desgevraagd niet aan de beslaglegger of diens vertegenwoordiger opgeeft of en hoeveel inkomen toekomt aan degene aan wie samen met hem gezinsbijstand zou kunnen toekomen, wordt de beslagvrije voet gehalveerd.
3. Een deurwaarder die gerechtigd is tegen een schuldenaar beslag te leggen, is bevoegd aan degene van wie hij vermoedt dat deze aan de schuldenaar periodieke betalingen verricht of schuldig is, te vragen of dat zo is. Ieder is verplicht hierop desgevraagd schriftelijk te antwoorden. Daarbij moeten de termijn van de betalingen en hun omvang na aftrek van de in artikel 475a genoemde inhoudingen worden opgegeven alsmede eventuele gelegde beslagen. De Staat en degenen die periodieke betalingen doen aan personen wier naam zij niet rechtstreeks uit hun administratie kunnen lichten, behoeven de vraag slechts te beantwoorden ten aanzien van in de vraag omschreven betalingen of aangeduide collectieve verzekeringen.
4. Een deurwaarder die gerechtigd is tegen een schuldenaar beslag te leggen, is bevoegd ten behoeve van het leggen van dit beslag aan een door Onze Minister van Justitie aangewezen bestuursorgaan, dat belast is met de verwerking van gegevens met betrekking tot periodieke betalingen, mededeling te vragen van de naam, het adres, de vestigingsplaats en de overige gegevens die door dit bestuursorgaan in de administratie worden verwerkt, voor zover die vereist zijn voor het vaststellen van de identiteit van degene die de periodieke betaling aan de schuldenaar verricht. Het bestuursorgaan is verplicht hierop desgevraagd schriftelijk te antwoorden.
5. Met het oog op het inwinnen van de in het derde en vierde lid bedoelde gegevens is de deurwaarder bevoegd bij de basisregistratie personen het burgerservicenummer van de schuldenaar op te vragen. Met behulp van dit nummer kunnen gegevens worden opgevraagd bij personen of instanties, bedoeld in het derde en vierde lid, die zelf reeds gerechtigd zijn tot het gebruik van het nummer.
6. De deurwaarder gebruikt het burgerservicenummer uitsluitend voor het opragen van

229 Rb. Noord-Nederland 13 februari 2014, zaaknr. 2633114 EJ VERZ 13-327 (niet gepubliceerd).

230 Ktr. Utrecht 13 december 2013, zaaknr. 2534388 UE VERZ 13805 GD/4243, te raadplegen via: http://schuldingfo.nl/fileadmin/Rechtspraak/Rb_Utrecht_13_december_2013.pdf.

231 In het oorspronkelijke wetsvoorstel: art. 475e; *Kamerstukken II* 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 3. Zie ook: noot 9.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

de in het derde en vierde lid bedoelde gegevens bij de in het derde en vierde lid bedoelde personen of instanties, die zelf reeds gerechtigd zijn tot het gebruik van het nummer.

4.2.7.1 Informatieverplichting van de schuldenaar

Het eerste lid van artikel 475g schept een verplichting voor de schuldenaar om aan de gerechtsdeurwaarder desgevraagd zijn bronnen van inkomsten mee te delen. Deze verplichting tot het prijsgeven van de bronnen van inkomsten geldt alleen als daarnaar wordt gevraagd. Bovendien moet de gerechtsdeurwaarder bevoegd zijn om beslag te leggen. Dit laatste zal in het algemeen het geval zijn als hij beschikt over een executoriale titel en hij deze aan de schuldenaar heeft betekend. De wetgever motiveerde deze verplichting bij de invoering van artikel 475g als volgt:

“Tussen schuldeiser en schuldenaar bestaat, althans indien de schuld uit overeenkomst voortvloeit, een wederzijdse verplichting tot uitvoering te goeder trouw van de plichten jegens de wederpartij. Wanneer een schuldenaar, al dan niet opzettelijk, het zover heeft laten komen dat de schuldeiser beslag laat leggen, ligt het in de lijn daarvan om de schuldenaar gehouden te achten aan de deurwaarder die een opdracht heeft gekregen die beslaglegging omvat, mee te delen welke bronnen van inkomsten hij heeft.”²³²

Deze verplichting bestaat niet enkel in het geval een overeenkomst niet wordt nagekomen door de schuldenaar, maar ook als sprake is van een andere wettelijke aansprakelijkheid. De wetgever merkt op dat “er geen reden om in het geval van wettelijke aansprakelijkheid, bij voorbeeld indien de schuld voortkomt uit een door de schuldenaar veroorzaakte aanrijding, hierover anders te denken. Ook door deze aansprakelijkheid is (...) een rechtsband met de schuldeiser ontstaan. Daarom bevat het eerste lid van deze mededelingsplicht, die slechts geldt indien een deurwaarder die beslag mag leggen, ernaar vraagt.”²³³

Het eerste lid bevat een verplichting, maar stelt geen expliciete sanctie op niet-nakoming door de schuldenaar. Een bewuste keuze van de wetgever: “Er is van afgezien om op deze verplichting een bijzondere sanctie te stellen. Een boete komt in dit geval niet in aanmerking, sterkere sancties evenmin en een zwakkere sanctie, schadevergoeding, zou tot weinig leiden, omdat de schade eerst wordt aangetoond, als de bron van inkomsten bekend wordt, en de schuldeiser dan zijn vordering toch al daarop kan verhalen. Het doorlopen van de wettelijke rente is al een prikkel voor de schuldenaar om deze verplichting na te leven, evenals wellicht het dreigement dat anders faillissement wordt aangevraagd met de kans dat de mededelingsplicht daarna met de sancties van de Faillissementswet kan worden afdgedwongen.”²³⁴

232 *Kamerstukken II 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 21 (MVT).*

233 *Idem, p. 21.*

234 *Idem, p. 21.*

Deze verplichting valt te vergelijken met de verplichtingen die een schuldenaar heeft nadat hij failliet is verklaard, maar gaat minder ver.²³⁵ Hoewel in het artikellid geen expliciete sanctie wordt vermeld, brengt dat niet mee dat het niet nakomen van deze verplichtingen door de schuldenaar geen gevolgen heeft. Zo wijst de wetgever erop dat een schuldeiser het faillissement van de schuldenaar kan aanvragen, zodat diens mededelingsplicht alsnog kan worden afgedwongen. Een andere mogelijkheid is een procedure te starten – een kort geding lijkt het meest voor de hand te liggen – waarbij een veroordeling wordt gevraagd van de schuldenaar tot nakoming van de genoemde verplichting. Afdwingen van deze verplichting via een dwangsom ligt niet altijd voor de hand, nu – zonder de informatie van de schuldenaar – eventuele verbeurde dwangsommen niet verhaald kunnen worden. Daarmee mist het opleggen van een dwangsom de benodigde prikkel en zal bij niet nakoming gijzeling verzocht moeten worden.²³⁶

4.2.7.2 *Opgeven van inkomsten partner*

Uit het tweede lid van artikel 475g volgt dat de verplichting tot het opgeven van de inkomsten zich niet beperkt tot het inkomen van de schuldenaar. Het strekt zich ook uit tot het inkomen van degene aan wie samen met de schuldenaar gezinsbijstand zou kunnen worden verleend.²³⁷

Artikel 3 Wwb bevat het antwoord op de vraag aan wie samen met de schuldenaar gezinsbijstand zou kunnen worden verleend. Uit dit artikel volgt dat dit – dus – betreft de echtgenoot, de geregistreerd partner of degene met wie de schuldenaar een gezamenlijke huishouding voert.

De schuldenaar moet aan de beslaglegger of diens vertegenwoordiger opgeven of zijn partner inkomsten heeft en zo ja, hoe hoog die zijn. In de praktijk zal het veelal de gerechtsdeurwaarder zijn, die mede op grond van het eerste lid de schuldenaar vraagt naar zijn inkomsten en die van degene aan wie samen met hem gezinsbijstand zou kunnen worden verleend.

Anders dan het eerste lid bevat dit artikellid wel een sanctie. Als de schuldenaar deze verplichting niet nakomt, wordt de beslagvrije voet gehalveerd.

Volledigheidshalve wordt nog opgemerkt dat deze sanctie uitsluitend geldt voor zover de schuldenaar samen met een ander in aanmerking zou kunnen komen voor gezinsbijstand. Als daar geen sprake van is, dan mag de beslagvrije voet niet worden gehalveerd. Ook niet als de schuldenaar weigert de verplichting van het eerste lid na te komen. Evenmin kan deze sanctie worden opgelegd als de schuldenaar niet is gevraagd om deze informatie te verstrekken.

---

235 Idem, p. 21.

236 Idem, p. 22.

237 Zie voor een kritische beschouwing over deze bepaling: Van Asperen 1987, p. 141-143. Op het moment van zijn kritiek bevond de Wet op het uitkeringsbeslag zich nog in het stadium van wetsvoorstel. Zie ook hfdst. 2, par. 2.4.1.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

Bij de invoering van de Wet maatregelen Wet werk en bijstand en enkele andere wetten²³⁸ wordt de informatieverplichting uitgebreid, in die zin dat als het periodiek inkomen van de alleenstaande of alleenstaande ouder niet bekend is bij de beslaglegger, de beslagvrije voet dan 72% bedraagt van de voor de beslagene geldende norm.²³⁹

4.2.7.3 Informatieverplichting van derden

Naast een verplichting van de schuldenaar bevat dit artikel ook een verplichting voor derden tot het verstrekken van informatie. De verplichting van de derde geldt overigens enkel tegenover de gerechtsdeurwaarder. Vereist is wel dat de gerechtsdeurwaarder gerechtigd is tot het leggen van beslag. Dit laatste zal in het algemeen het geval zijn als hij over een executoriale titel beschikt en hij deze aan de schuldenaar heeft betekend.

Hoewel het in de praktijk niet snel zal voorkomen, kan betoogd worden dat deze verplichting ook geldt in het geval de gerechtsdeurwaarder beslag mag leggen op grond van een beschikking van de voorzieningenrechter die verlof geeft tot het leggen van een conservatoir derdenbeslag. Een dergelijke beschikking wordt immers als een grosse afgegeven en geeft de gerechtsdeurwaarder de bevoegdheid tot het leggen van beslag. De reden dat dit niet snel zal voorkomen is dat in het verzoekschrift waarbij verlof wordt gevraagd, expliciet is aangegeven onder welke derde beslag gelegd moet worden. Denkbaar is dat in het verzoekschrift enkel wordt gevraagd om beslag te mogen leggen onder (nog niet nader genoemde) derden die aan de schuldenaar periodieke betalingen verrichten of verschuldigd zijn. In dat geval zou de gerechtsdeurwaarder op grond van dit artikellid een bevoegdheid hebben om informatie op te vragen bij derden.

De wetgever beperkt de bevoegdheid van de gerechtsdeurwaarder om informatie bij derden op te vragen door aan te geven dat hij enkel die derden mag bevragen waarvan hij vermoedt dat zij periodieke betalingen verrichten of verschuldigd zijn aan de schuldenaar. Met andere woorden, de gerechtsdeurwaarder kan dus niet een willekeurige derde bevragen, maar alleen die derde ten aanzien van wie dit vermoeden heeft. De wetgever heeft in het vierde lid van dit artikel de bevoegdheid voor de gerechtsdeurwaarder in het leven geroepen om via het UWV na te gaan welke derden periodieke betalingen verrichten aan de schuldenaar aan de hand van het burgerservicenummer. De wetgever stelt hierover dat:

“De gedachte is opgekomen om de opgaveplicht te leggen op ieder van wie de schuldenaar iets te vorderen heeft, ook voor vorderingen die niet periodiek worden uitbetaald. Deze gedachte is evenwel verworpen. Wanneer bij voorbeeld aan een bank deze vraag wordt gesteld, zal zij zich in haar verhouding tot de betrokken klant verplicht voelen mee te delen dat een deurwaarder deze vraag heeft gesteld. De klant zal dan zijn tegoed kunnen opnemen voordat beslag is gelegd. Uit vrees hiervoor zou een deurwaarder van dit recht kunnen afzien door veiligheidshalve steeds meteen derdenbeslag te leggen. Hetzelfde geldt voor anderen dan bankiers. Het bijzondere van een periodieke betaling is,

238 Wetsvoorstel Wwb-maatregelen, nr. 33 801.

239 *Kamerstukken I* 2013/14, nr. A, p. 23.

dat deze 'niet wegloopt', omdat vervroegde betaling geheel of vrijwel geheel is uitgesloten. Daarom heeft een mededelingsplicht juist hier wel zin."²⁴⁰

De wetgever heeft uitdrukkelijk aangegeven welke informatie door de derde verschaft moet worden. De derde is verplicht op te geven of hij aan de schuldenaar periodieke betalingen verricht of verschuldigd is. Als dat het geval is, moet de derde ook de termijnen van deze betalingen opgeven. Daarnaast moet de derde de omvang van de betalingen aangeven. Voor het bepalen van de omvang van de bedragen worden de inhoudingen genoemd in artikel 475a in mindering gebracht. Tot slot is de derde verplicht op te geven of er andere beslagen zijn gelegd op deze vordering tot periodieke betaling.

Op de hier besproken verplichting wordt een uitzondering gemaakt voor de Staat der Nederlanden en voor degenen die periodieke betalingen verrichten aan personen wier naam zij niet rechtstreeks uit hun administratie kunnen lichten. Bij de laatste categorie kan – zoals ook blijkt uit de wettekst – gedacht worden aan verzekeringsmaatschappijen waarbij de schuldenaar in het kader van een collectieve verzekering is aangesloten. De ratio achter deze uitzondering is dat de derde niet in staat is zonder extra informatie te achterhalen waar de informatieaanvraag op ziet. Om te voorkomen dat de derde wel aansprakelijk kan worden gehouden voor het niet geven van, althans het geven van onvoldoende, informatie, is deze uitzondering opgenomen. Deze uitzondering geldt ook voor de Staat waarbij de wetgever kennelijk al voorzag dat gezien de omvang van de Staat het – zonder extra informatie – geven van volledige informatie tot problemen zou kunnen leiden.

De wetgever heeft artikel 475g met een expliciet doel in het leven geroepen: "In deze bepaling wordt op de werkgever, verzekeraar, alimentatieplichtige, kortom op ieder die aan een ander een periodieke betaling verschuldigd is, de plicht gelegd hiervan desgevraagd mededeling te doen aan een deurwaarder die gerechtigd is beslag te leggen. Dit voorkomt onnodige beslagleggingen. Omdat de kosten van onnodig beslag op de schuldenaar worden verhaald, worden hem hierdoor kosten bespaard."²⁴¹

De derde mag zich voor wat betreft deze verplichting niet beroepen op een geheimhoudingsplicht. De wetgever heeft dit uitdrukkelijk niet toegestaan: "Omdat de mededelingsplicht is beperkt tot deze gegevens, wordt niet de mogelijkheid geopend dat het antwoord zou kunnen worden geweigerd met een beroep op enigerlei geheimhoudingsplicht. Deze geringe mededeling kan voor geen der betrokkenen ongewenste nevengevolgen hebben."²⁴²

Een sanctie op het niet nakomen van deze verplichting ontbreekt. Dit werd door de wetgever als volgt gemotiveerd: "Indien achteraf blijkt dat onjuiste gegevens zijn verschaft, is de verstrekker aansprakelijk voor de daardoor veroorzaakte schade. Hij heeft die immers onrecht-

240 *Kamerstukken II 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 22 (MvT).*

241 *Idem*, p. 21. Op grond van art. 10 van de Verordening beroeps- en gedragsregels gerechtsdeurwaarders hebben gerechtsdeurwaarders een eigen verantwoordelijkheid om nauwgezet te handelen in financiële aangelegenheden: zij mogen geen onnodige kosten maken.

242 *Kamerstukken II 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 22 (MvT).*

matig veroorzaakt. Indien hij bij voorbeeld ten onrechte opgeeft iets verschuldigd te zijn en daarmee een vruchteloze beslaglegging uitlokt, zal hij de kosten daarvan moeten vergoeden. Ook bestaat de mogelijkheid van een vervolging wegens valsheid in geschrifte. Deze sancties behoeven geen aanvulling.”²⁴³

Betoogd kan worden dat onder het verschaffen van onjuiste gegevens ook valt het niet antwoorden op de vraag van de gerechtsdeurwaarder om informatie te verstrekken. Immers, door het uitblijven van een antwoord kan vooraf niet vastgesteld worden of een beslaglegging zinvol is. Dat het dan toch tot een beslaglegging komt, valt de derde te verwijten als deze niet de gevraagde informatie verstrekt. Op die grond kan de derde dus aangesproken worden op de aldus veroorzaakte schade.

Opgemerkt moet worden dat dit artikellid een bevoegdheid geeft aan de gerechtsdeurwaarder om informatie op te vragen, maar geen verplichting. Er kan dus beslag gelegd worden onder een derde, zonder een voorafgaande bevraging. Het is bijvoorbeeld denkbaar dat de schuldenaar in eerdere correspondentie al heeft aangegeven welke derde periodieke betalingen verricht, zodat een bevraging van deze derde niet meer noodzakelijk is.

Ook is denkbaar dat er andere goede gronden zijn om zo snel mogelijk beslag te leggen zonder eerst de derde om informatie te vragen. Dat is bijvoorbeeld het geval als bekend is dat de schuldenaar op korte termijn zal worden ontslagen en aan hem een ontslagvergoeding zal worden toegekend.

Het is in elk geval onjuist om aan te nemen dat een gerechtsdeurwaarder zonder meer onrechtmatig handelt indien hij niet telkens voorafgaand aan een beslag op een vordering tot periodieke betaling onder een derde, deze derde eerst om informatie vraagt.

4.2.7.4 Informatie opvragen bij het UWV

In het vierde lid wordt aan de gerechtsdeurwaarder de bevoegdheid gegeven om aan het UWV te vragen welke derden aan de schuldenaar periodieke betalingen verrichten of verschuldigd zijn. Bij de invoering van dit artikel lichtte de wetgever dit als volgt toe: “Voorgesteld wordt de informatiebevoegdheid van gerechtsdeurwaarders in die zin uit te breiden dat een gerechtsdeurwaarder zich tot het UWV kan richten teneinde te achterhalen wie de werkgever van de schuldenaar is. Informatie die op grond van artikel 475g Rv toch al aan de schuldenaar of bij een vermoeden aan zijn werkgever gevraagd kan worden, kan zo op efficiëntere wijze (rechtstreeks bij het UWV en zonder inschakeling van een handelsinformatiebureau) worden ingewonnen. Het gaat om verstrekking van gegevens aan deurwaarders die handelen als bestuursorgaan voor de uitvoering van een bij wet opgedragen taak (de tenuitvoerlegging van een executoriale titel).”²⁴⁴

²⁴³ Idem, p. 22.

²⁴⁴ *Kamerstukken II 2007/08, 31 240, nr. 3, p. 6 (MvT).*

Deze bevoegdheid komt de gerechtsdeurwaarder enkel toe voor zover hij gerechtigd is tot het leggen van beslag. De wetgever heeft daar bewust voor gekozen: "In artikel 475g, vierde lid, wordt bepaald dat de gerechtsdeurwaarder alleen gegevens bij het UWV kan opvragen indien hij dit doet ten behoeve van de beslaglegging tegen een schuldenaar tegen wie hij gerechtigd is beslag te leggen. Daarmee wordt het doel van de gegevensbevraging expliciet genoemd. De Wet bescherming persoonsgegevens is van toepassing; de gegevens kunnen niet voor andere doeleinden dan waarvoor zij zijn ingewonnen worden gebruikt of aan derden worden verstrekt."²⁴⁵

Zoals gezegd, geldt in het algemeen dat een dergelijke bevoegdheid bestaat als de gerechtsdeurwaarder beschikt over een executoriale titel welke is betekend aan de schuldenaar. Op deze plaats kan eveneens worden betoogd dat deze bevoegdheid ook kan bestaan in het geval de voorzieningenrechter bij beschikking verlot heeft verleend om beslag onder derden te mogen leggen op wie de schuldenaar een vordering tot periodieke betalingen heeft. Of een dergelijk toestemming, gezien de verplichting tot het horen van de schuldenaar ex artikel 720, zal worden gegeven, is uiteraard de vraag.

Evenwel zou dit de mogelijkheid openen voor een schuldeiser die conservatoir beslag wenst te leggen op het inkomen van de schuldenaar, maar (nog) niet weet onder welke derde, de gerechtsdeurwaarder de bevoegdheid te geven op grond van dit artikellid navraag te doen bij het UWV. Op grond van deze informatie zou dan op grond van het verlot beslag gelegd kunnen worden onder deze derde. Zo nodig zou voorafgaand aan het beslag eerst nog informatie kunnen worden ingewonnen bij deze derde op grond van het derde lid van dit artikel.

4.2.7.5 *Gebruik van het burgerservicenummer*

In de vijfde en zesde lid van dit artikel is het gebruik van het burgerservicenummer door gerechtsdeurwaarders geregeld. Het gebruik daarvan is gekoppeld aan het opvragen van informatie bij derden. De wetgever lichtte dit als volgt toe: "De voorgestelde wijzigingen van het nieuwe vijfde en zesde lid houden in dat de deurwaarder ook voor de uitoefening van de in het nieuwe vierde lid genoemde informatiebevoegdheid het sociaal-fiscaal nummer (thans het burgerservicenummer, schr.) van de schuldenaar op kan vragen bij de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens. De deurwaarder mocht het sociaal-fiscaal nummer van de schuldenaar reeds opvragen om te achterhalen wie periodieke betalingen aan de schuldenaar verricht of schuldig is. Het betreft dan ook geen nieuwe bevoegdheid om dit nummer op te vragen. Ook hier geldt dat de deurwaarder het nummer uitsluitend mag gebruiken voor het opvragen van de in het derde en vierde lid bedoelde gegevens bij de daar bedoelde personen of instanties, die zelf reeds gerechtigd zijn tot het gebruik van het nummer."²⁴⁶

---

245 Idem, p. 6.

246 Idem, p. 6.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

De gerechtsdeurwaarder mag het BSN alleen gebruiken in het geval hij informatie bij derden of het UWV opvraagt. Daaruit volgt ook dat hij het burgerservicenummer alleen mag opvragen als hij gerechtigd is tot het leggen van beslag tegen de schuldenaar.

Dit brengt met zich mee dat de gerechtsdeurwaarder meermalen informatie bij de gemeentelijke basisadministratie moet opvragen. Eerst om het vonnis te kunnen betekenen en daarna weer voor het verkrijgen van het BSN om navraag te mogen doen naar mogelijke derden waarvan de schuldenaar periodieke betalingen ontvangt. Dit brengt extra – zij het relatief lage – kosten met zich mee voor de schuldenaar.

Een ander probleem is dat de gerechtsdeurwaarder het BSN niet mag gebruiken bij beslaglegging, terwijl het gebruik van dit nummer ook dan juist van belang is. Immers, door dit nummer kunnen derden zoals het UWV eenduidig de schuldenaar identificeren en wordt ook ten laste van de juiste schuldenaar beslag gelegd. Het zesde lid verbiedt het gebruik van het BSN voor andere doeleinden dan het opvragen van informatie. Dit betekent dat de gerechtsdeurwaarder het BSN niet mag gebruiken voor het leggen van beslag of het corresponderen met overheidsorganen. Het gevolg daarvan kan zijn dat beslag wordt gelegd onder de verkeerde persoon.

Mogelijk was dit de reden waarom de wetgever in eerste instantie in de Aanpassingswet basisregistratie personen²⁴⁷ voorstelde dit artikellid te schrappen. Na een opmerking hierover van de Raad van State liet hij dit artikellid echter in stand.²⁴⁸

Evenwel valt moeilijk te begrijpen dat waar overheidsorganen een burger uniek identificeren met het BSN, het de gerechtsdeurwaarder, die ook als overheidsorgaan wordt aangemerkt,²⁴⁹ niet is toegestaan om dit nummer te gebruiken bij beslaglegging en correspondentie met overheidsorganen. De extra kosten die de gerechtsdeurwaarder als gevolg hiervan noodgedwongen moet maken, vallen moeilijk te rijmen met hetgeen is bepaald in artikel 1 van de Verordening beroeps- en gedragsregels gerechtsdeurwaarders: handelen zoals een goed gerechtsdeurwaarder betaamt.

4.2.7.6 *Jurisprudentie*

Eerste lid

De Hoge Raad heeft in 1991 geoordeeld dat een schuldenaar in beginsel verplicht is een schuldeiser die een veroordeling tot betaling van een geldsom jegens hem verkreeg, inlichtingen te verschaffen omtrent zijn inkomens en vermogenspositie en omtrent de voor verhaal vatbare goederen. Deze informatieverplichting is, aldus de Hoge Raad, aanvaard bij de parlementaire behandeling van het eerste gedeelte van de Invoeringswet van de Boeken 3, 5 en 6 NBW en

²⁴⁷ Wet van 10 juli 2013, *Stb.* 2013, 613.

²⁴⁸ *Kamerstukken II* 2012/13, 33 555, nr. 4, p. 2.

²⁴⁹ De gerechtsdeurwaarder is een bestuursorgaan (b-orgaan) en valt als zodanig onder de reikwijdte van het begrip 'overheidsorgaan'; *Kamerstukken II* 2011/12, 33 219, nr. 3, p. 30 (MvT).

“is thans ook tot uitdrukking gebracht in artikel 475g Rv.” De verplichting is niet onbegrensd. Van de schuldenaar wordt niet verlangd dat hij volledige rekening en verantwoording aflegt.²⁵⁰

Het Hof Leeuwarden oordeelde in 2010 dat een schuldenaar verplicht is inlichtingen omtrent zijn inkomens- en vermogenspositie en omtrent de voor verhaal vatbare goederen te verschaffen. Echter, deze verplichting strekt zich slechts uit tot die bronnen van inkomsten die vatbaar zijn voor beslag door een Nederlandse gerechtsdeurwaarder. Het Hof leidde dit af uit de bewoordingen van artikel 475g en de wetssystematiek. Daaronder vielen naar haar mening niet de inkomsten die de schuldenaar uit hoofde van zijn rechtsbetrekking met een Amerikaanse vennootschap ontving. De stelling van de schuldeisers dat de beslagene omtrent zijn inkomsten en vermogen “zijn hele hebben en houden dient bloot te leggen”²⁵¹ werd afgewezen.²⁵²

In 2011 oordeelde het Hof Den Bosch dat een ieder die in Nederland woont of vast verblijft recht heeft op toepassing van de beslagvrije voet. Het niet nakomen van de in artikel 475g opgenomen verplichting van de schuldenaar om aan de gerechtsdeurwaarder desgevraagd zijn bronnen van inkomsten op te geven, heeft volgens het Hof niet tot gevolg dat hij geen recht kan doen gelden op toepassing van de beslagvrije voet.²⁵³

Tweede lid

In een procedure waarin de Ontvanger de beslagvrije voet op € 0 had vastgesteld, besliste de voorzieningenrechter van de Rb. Utrecht dat dit niet juist was. De beslagene had weliswaar geen inkomensgegevens van zich en de zijnen verstrekt, maar naar het oordeel van de voorzieningenrechter geldt de in artikel 475g lid 2 weergegeven sanctie – halvering van de beslagvrije voet – alleen als hij geen informatie verstrekt over het inkomen van zijn echtgenote. De voorzieningenrechter oordeelde verder: “Op het niet nakomen door beslagene van de in lid 1 genoemde informatieplicht, is door de wetgever niet expliciet een sanctie gesteld.”²⁵⁴

De beslagvrije voet kan naar het oordeel van de Kamer voor Gerechtsdeurwaarders alleen worden gehalveerd, indien de gerechtsdeurwaarder een redelijk vermoeden heeft dat de schuldenaar een partner heeft.²⁵⁵ Vage vermeldingen op een Hyves-pagina zijn daarvoor niet voldoende.²⁵⁶

Volgens vaste jurisprudentie is halvering van de beslagvrije voet ook niet juist als er geen verzoek ex artikel 475g lid 2 door de gerechtsdeurwaarder is gedaan.²⁵⁷

250 HR 20 september 1991, *RvdW* 1991, 201, NJ 1992, 552 (*Tripels/Mason*) m.nt. Vrancken, *V-N* 1993, 858 m.nt. Kluwer.

251 Voor zover dat betrekking heeft op zijn inkomens- en vermogenspositie.

252 Hof Leeuwarden 30 maart 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BL9953.

253 Hof Den Bosch 29 juni 2010, *JPF* 2010, 135.

254 Vzr. Utrecht 5 augustus 2009, ECLI:NL:RBUTR:2009:BJ4893.

255 KvG 31 augustus 2010, ECLI:NL:RBAMS:2010:YB0426 en KvG 7 juni 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:YB0644.

256 KvG 7 juni 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:YB0644.

257 KvG 16 december 2008 ECLI:NL:RBAMS:2008:YB0010, KvG 30 maart 2010, ECLI:NL:RBAMS:2010:YB0407 en Hof Amsterdam 18 juni 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:2457.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

Het Hof Amsterdam achtte in 2013 het handelen van een gerechtsdeurwaarder die de beslagvrije voet op nihil had gesteld zonder voorafgaand enige informatie in te winnen over de financiële situatie van klagster laakbaar. Bij het inzetten van een ingrijpend middel als beslaglegging, mag naar het oordeel van het Hof, van de gerechtsdeurwaarder uiterste zorgvuldigheid worden verwacht.²⁵⁸

Het Hof Amsterdam oordeelde al eerder in een tuchtzaak, in tegenstelling tot de Kamer voor Gerechtsdeurwaarders, dat het verstrekken van gebrekkige informatie door een schuldenaar geen reden voor halvering van de beslagvrije voet is. Van het halveren wegens het niet opgeven van inkomsten kan, naar het oordeel van het Hof, slechts sprake zijn, indien klagster een partner had. Dat was in casu niet het geval en de gerechtsdeurwaarder was daarvan op de hoogte.²⁵⁹

Derde lid

Het in artikel 475g lid 3 omschreven verzoek dient er volgens het Hof Den Bosch enkel toe om onnodige beslaglegging te voorkomen door aan degene van wie de gerechtsdeurwaarder vermoedt dat die aan de schuldenaar periodieke betalingen verricht of schuldig is, te vragen of dat zo is. De stelling van de derde-beslagene dat hij reeds een verklaring had afgegeven toen hij op het verzoek van de gerechtsdeurwaarder inkomensgegevens had verstrekt, werd door het Hof afgewezen.²⁶⁰

Het is een gerechtsdeurwaarder die met een schuldenaar een betalingsregeling heeft getroffen volgens de Kamer voor Gerechtsdeurwaarders niet toegestaan op grond van artikel 475g lid 3 bij een derde te informeren of deze aan de schuldenaar periodieke betalingen verricht of schuldig is.²⁶¹

4.3 De beslagvrije voet buiten het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering

In diverse wetten wordt de verhaalsbevoegdheid van de schuldeiser beperkt, doordat aansluiting wordt gezocht bij de beslagvrije voet. Het gedeelte van het inkomen waarop de schuldeiser zich in een bepaalde situatie kan verhalen, verschilt echter van regeling tot regeling. Soms wordt het verschil veroorzaakt door de situatie waarin de schuldenaar zich bevindt, soms ook door de bijzondere positie van de schuldeiser. De ene schuldeiser is de andere niet. In deze paragraaf worden een aantal bijzondere invorderingsbevoegdheden besproken in relatie tot de beslagvrije voet: de overheidsvordering, meer in het bijzonder de loonvordering en de bankvordering, de terugvorderingsbepalingen in de Wet werk en bijstand en de inning van de bestuursrechtelijke premie krachtens de Zorgverzekeringswet. Ook komt het Vrij te laten bedrag als enigszins vreemde eend in de bijt aan de orde.

258 Hof Amsterdam 18 juni 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:2457.

259 Hof Amsterdam 7 september 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BN7340.

260 Hof Den Bosch 15 augustus 2007, ECLI:NL:RBSHE:2007:BB1694.

261 KvG 18 januari 2005, te raadplegen via: http://schuldingo.nl/fileadmin/Kamer_voor_gerechtsdeurwaarders/2003.214.pdf.

4.3.1 De overheidsvordering

In vergelijking met andere schuldeisers heeft de overheid het een stuk eenvoudiger als het om de invordering van openstaande bedragen gaat. Voor veel schulden hoeft niet eerst de dure en tijdrovende gang naar de rechter te worden gemaakt alvorens tot dwanginvordering kan worden overgegaan, maar genereert de betrokken overheidsinstantie zelf zijn eigen executoriale titel in de vorm van een dwangbevel. Betekening van die executoriale titel kan door toezending per post geschieden. Daarna kan de overheid zich verhalen op vorderingen van de schuldenaar jegens derden zonder dat daarop beslag hoeft te worden gelegd. Los van de voorrang die aan bepaalde vorderingen van de overheid is verbonden, heeft de overheid bij verhaal op periodieke vorderingen onder omstandigheden de mogelijkheid om een kleiner deel van het inkomen vrij te laten dan de beslagvrije voet van artikel 475d. Bij verhaal op bancaire tegoeden kan de overheid, anders dan andere schuldeisers, ook de kredietruimte op een betaalrekening benutten.

Dat, anders dan artikel 3:277 BW doet vermoeden, alle schuldeisers voor de wet gelijk zijn, is steeds minder waar. De overheid heeft, zeker waar het fiscale aangelegenheden betref, altijd al een streepje voor gehad. Maar de afgelopen jaren heeft de wetgever de overheid ten opzichte van andere schuldeisers extra bevoegdheden gegeven. In deze paragraaf wordt met name artikel 19 IW 1990 nader bekeken en bezien welke argumenten de wetgever had voor de uitbreiding van de bevoegdheden van de overheid en hoe dit in de praktijk uitpakt.

4.3.1.1 Terminologie

Bij de bespreking van deze materie in de parlementaire geschiedenis, literatuur en jurisprudentie worden verschillende termen gebruikt waarmee soms hetzelfde wordt aangeduid, zoals met de begrippen 'bankvordering' en 'overheidsvordering'. Met de overheidsvordering wordt dan weer iets anders bedoeld dan een vordering van de overheid die de schuldenaar nog moet betalen. Het komt dan ook zinnig voor om hier eerst kort iets op te merken over de gebruikte terminologie.

Hoewel de term overheidsvordering tegenwoordig met name wordt gebruikt voor de in 2009 in artikel 19 lid 4 IW 1990 ingevoerde mogelijkheid voor de overheid om betaling te vorderen van een bankinstelling uit de door de schuldenaar bij die bank aangehouden tegoeden (dus ook wel bankvordering genaamd), is er qua techniek geen wezenlijk verschil met de reeds sinds 1990 bestaande bevoegdheid om betaling te vorderen van werkgever of uitkerende instantie door inhouding op loon of uitkering op grond van artikel 19 lid 1 IW 1990. De wijze waarop de vordering wordt gedaan is dan ook voor beide typen van de overheidsvordering gelijk. Beide verschijningsvormen zullen hier dan ook worden aangeduid als overheidsvordering. Net als bij het derdenbeslag dient vervolgens wel onderscheid te worden gemaakt tussen de overheidsvordering waarbij verhaal wordt gezocht op periodieke betalingen en die waarbij verhaal wordt gezocht op banktegoeden. Voor deze twee verschijningsvormen van de overheidsvordering worden ook wel de termen vereenvoudigd loonbeslag, respectievelijk vereenvoudigd bankbeslag gebruikt. Maar omdat van beslag geen sprake is, worden die begrippen hier vermeden en zal worden gesproken van bankvordering en loonvordering, waarbij voor ogen moet worden gehouden dat een loonvordering ook kan zien op andere periodieke betalingen dan loon.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

4.3.1.2 Algemeen

De reden voor invoering van de overheidsvordering, aanvankelijk dus slechts op periodieke betalingen, was gelegen in efficiëncyoverwegingen. De wetgever wilde voorkomen dat in een aantal in de praktijk vaak voorkomende gevallen steeds de tijdrovende en kostbare weg van het executoriale derdenbeslag moest worden bewandeld.²⁶² Hoewel de regeling van artikel 19 IW 1990 er niet aan in de weg staat dat de weg van het executoriaal beslag overeenkomstig de artikelen 475 e.v. wordt bewandeld, geeft de Leidraad Invordering aan dat het bijzondere instrument van artikel 19 IW 1990 gezien zijn doelmatige en doeltreffende werking de voorkeur verdient boven andere invorderingsmaatregelen.

De vordering wordt gedaan bij beschikking. Daarvoor dient de ontvanger te beschikken over een dwangbevel dat aan de schuldenaar is betekend en waarvoor (anders dan bij derdenbeslag) ook bevel tot betaling dient te zijn gedaan. Is het dwangbevel betekend door verzending per post, zoals omschreven in artikel 13 lid 3 IW 1990, dan wordt een loonvordering nog voorafgegaan door een schriftelijke aankondiging van het voornemen tot het doen van een loonvordering. Die aankondiging kan echter achterwege blijven als er onder dezelfde werkgever al eerder een loonvordering werd gedaan.²⁶³

Hoewel de overheidsvordering dus geen beslag betreft en er derhalve ook geen sprake is van een executiehandeling, kan de belastingschuldige daartegen wel op dezelfde wijze in verzet komen namelijk door dagvaarding van de ontvanger voor de rechtbank van zijn woonplaats.²⁶⁴ Dus waar de communicatie van de ontvanger richting belastingschuldige omtrent de betekening en tenuitvoerlegging van een dwangbevel inmiddels ook per post kan geschieden, geldt omgekeerd nog steeds dat een deurwaardersexploot verplicht is voorgeschreven.

4.3.1.3 Loonvordering

Artikel 19 lid 1 en 2 IW 1990 luidt als volgt:

1. Een derde die:
  - a. loon;
  - b. uitkeringen op grond van sociale zekerheidswetten, uitgezonderd kinderbijslag onder welke benaming ook;
  - c. pensioen en lijfrente, waaronder mede worden verstaan uitkeringen ingevolge een lijfrentespaarrekening of lijfrentebeleggingsrecht als bedoeld in artikel 3.126a van de Wet inkomstenbelasting 2001;
  - d. uitkeringen uit levens-, invaliditeits-, ongevallen- of ziekengeldverzekering;
  - e. uitkeringen tot levensonderhoud, verschuldigd krachtens boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, of tot vergoeding van schade door het derven van levensonderhoud;
  - f. uitkeringen of buitengewone pensioenen op grond van een wettelijke regeling voor oorlogsgetroffenen of voor degenen die hun vervangende dienstplicht ver-

262 *Kamerstukken II 1987/88*, 20 588, nr. 3, p. 54 en 55 (MvT).

263 Art. 19 lid 5 IW 1990.

264 Art. 19 lid 6 IW 1990.

vullen; verschuldigd is aan een belastingschuldige, is op vordering van de ontvanger verplicht de belastingaanslagen van de belastingschuldige te betalen, voor zover één en ander vatbaar is voor beslag. Voor zover één en ander niet vatbaar is voor beslag is de derde op vordering van de ontvanger verplicht ten hoogste een tiende gedeelte daarvan aan te wenden voor betaling van de belastingaanslagen van de belastingschuldige.

2. Het eerste lid, tweede volzin, vindt alleen toepassing indien de belastingschuldige op het tijdstip waarop de vordering wordt gedaan, meer dan één belastingaanslag waarvan de enige of laatste betalingstermijn met ten minste twee maanden is overschreden, niet heeft betaald en hij met betrekking tot deze belastingaanslagen:
  - a. geen verzoek om uitstel van betaling heeft gedaan, niet in aanmerking komt voor uitstel van betaling of de gestelde voorwaarden voor uitstel van betaling niet is nagekomen, en
  - b. geen verzoek om kwijtschelding van belasting heeft gedaan of niet in aanmerking komt voor kwijtschelding van belasting.

Op het eerste gezicht vertoont artikel 19 IW 1990 grote overeenkomsten met de regeling van het derdenbeslag. Zo lopen de inkomensbronnen waarop een loonvordering kan worden gedaan in lid 1 sub a-f parallel met de inkomensbronnen waarvoor krachtens 475c sub a-i bij derdenbeslag een beslagvrije voet geldt. Alleen ontbreekt in artikel 19 lid 1 IW 1990 logischerwijs de inkomstenbelasting zelf als inkomstenbron waarop verhaal kan worden gezocht en wordt ook de bezoldiging van ambtenaren niet genoemd, omdat daarvoor verrekening langs de weg van artikel 118 Ambtenarenwet openstaat.

Het belangrijkste verschil tussen de regeling in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en artikel 19 IW 1990 is dat voor verhaal op de genoemde inkomensbronnen geen beslaglegging nodig is. De overheid vordert eenvoudigweg betaling door de derde. Anders dan bij het derdenbeslag hoeft de derde niet eerst vier weken na beslag een verklaring af te leggen en vervolgens af te dragen hetgeen volgens de afgelegde verklaring onder het beslag valt. De derde dient direct aan de overheidsvordering te voldoen door betaling aan de ontvanger.²⁶⁵ Een ander verschil is gelegen in de mate waarin latere aanpassingen in de beslagvrije voet met terugwerkende kracht worden doorgevoerd. Bij beslaglegging krachtens de artikelen 475 e.v. dient in beginsel de beslagvrije voet met terugwerkende kracht te worden aangepast. Bij de loonvordering was dat aanvankelijk in het geheel niet het geval. Pas sedert 1 november 2013 is naar aanleiding van het rapport *Paritas passé* artikel 19.3.4 van de Leidraad Invordering 2008 aldus gewijzigd dat wijzigingen in de beslagvrije voet in beperkte mate met terugwerkende kracht worden toegepast.²⁶⁶

265 Art. 19 lid 7 IW 1990.

266 *Stcr.* 2013, nr. 29 815.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

4.1.3.4 Inbreuk met de beslagvrije voet

Artikel 19 lid 1 IW 1990 geeft de ontvanger de mogelijkheid van de derde die het inkomen aan de schuldenaar verschuldigd is betaling te vorderen “voor zover één en ander vatbaar is voor beslag.” Daarmee lijkt de regeling van de beslagvrije voet dus een op een bij deze wijze van fiscale dwanginvordering te worden geïmplementeerd, ware het niet dat er in de tweede volzin van deze bepaling een inbreuk op de beslagvrije voet mogelijk wordt gemaakt tot maximaal 10% van het niet voor beslag vatbare gedeelte van het inkomen. Deze zinsnede is toegevoegd bij invoering van de Wet versterking fiscale handhaving per 1 januari 2008.²⁶⁷ Het uitgangspunt bij de vaststelling van de beslagvrije voet op 90% van de bijstandsnorm is dat daarmee een bestaansminimum wordt gegarandeerd. Als de overheid die norm nog eens met 10% verlaagt en het inkomen van schuldenaren terugbrengt tot slechts 81% van de bijstandsnorm, houden zij normaal gesproken dus te weinig over om van te kunnen leven.

Een argument waarom de Belastingdienst wel een dergelijke inbreuk op de beslagvrije voet mag maken en andere schuldeisers niet, wordt gevonden in het feit dat fiscale betalingsverplichtingen voortvloeien uit de wet en de Belastingdienst zijn schuldenaren dus niet voor het uitzoeken heeft en ook niet bij het aangaan van de verplichting voorwaarden kan stellen of garanties kan bedingen.²⁶⁸

Blijkens de parlementaire geschiedenis werd deze inbreuk gerechtvaardigd geacht daar waar het gaat om ‘notoire wanbetalers’. Zowel uit die benaming als uit de parlementaire behandeling valt op te maken dat daarbij werd gedacht aan zeer onwillige en ongrijpbare schuldenaren. De aanzet tot deze wetgeving werd gevormd door de maatschappelijke ophef over de fiscale invordering op het Maastrichtse woonwagencamp De Vinkenslag in 2004. De belastingdienst bleek met bewoners van dit kamp afwijkende, aanzienlijk gunstigere afspraken omtrent belastingheffing en -betaling te hebben gemaakt dan wettelijk voorgeschreven. Dit werd onaanvaardbaar geacht.

Het is goed om deze context waarin de aanzet werd gegeven tot een inbreuk op een fundamenteel grondrecht (art. 20 Gw) goed voor ogen te houden. In de zogenaamde ‘vrijplaatsenbrief’ van de toenmalige staatssecretaris van Financiën wordt als verklaring voor de afwijkende afspraken met de bewoners van het woonwagencamp genoemd dat er sprake was van het stelselmatig weigeren van het voeren van een administratie, intimidatie en geweld, het buiten het zicht van de fiscus houden van activiteiten en verhaalsobjecten. Naast woonwagencampen worden ook belwinkels, illegale uitzendbureaus, de prostitutiesector en illegale casino’s als voorbeelden van dergelijke vrijplaatsen genoemd, waar het (althans op dat moment) niet lukte om geldende wet- en regelgeving te handhaven. De betrokken belastingplichtigen worden aangeduid als ‘windhappers’: personen die volgens de officiële gegevens niet of nauwelijks inkomsten genieten, maar die het in de praktijk aan niets ontbreekt. Zij lijken dus als het ware van de wind te leven. Er zijn dan dus minstens sterke vermoedens dat er nog andere, niet-legale of althans niet bekende inkomstenbronnen moeten zijn. In dat kader valt te begrijpen

267 Wet van 27 september 2007, *Stb.* 2007, 367.

268 *Kamerstukken II* 2005/06, 30 322, nr. 9, p. 5 (NV II).

dat de staatssecretaris in zijn brief voor deze categorie personen, naast een breed scala aan andere maatregelen, ook aankondigt te overwegen om het beslagverbod gedeeltelijk op te heffen, de beslagbeperking op te heffen en de bankvordering te introduceren.²⁶⁹

Maar in de memorie van toelichting worden de begrippen 'notoire wanbetaler' en 'vrijplaats' aanzienlijk ruimer ingevuld. Er wordt gesproken over hardnekkige wanbetalers, waarbij bestaande invorderingsinstrumenten geen soelaas bieden omdat er sprake is van een permanente schuldenlast, die vaak sneller oploopt dan er via een inhouding op het inkomen op afbetaald kan worden. De beslagvrije voet is voor deze categorie personen feitelijk een 'vrijplaats', zo heet het in de memorie van toelichting. Hierbij wordt niet meer expliciet gesteld dat er aanwijzingen moeten zijn dat deze situatie aan de schuldenaar verwijtbaar dient te zijn, bijvoorbeeld omdat aannemelijk is dat de schuldenaar naast het inkomen waarop de beslagvrije voet van toepassing is, nog andere inkomsten geniet, hetgeen zou kunnen blijken uit het feit dat hij ondanks een inkomen op het bestaansminimum, toch in redelijke luxe leeft. Er wordt in de memorie van toelichting slechts – met licht verwijtende onderton – geconstateerd dat deze groep feitelijk genoeg neemt met een inkomen gelijk aan de beslagvrije voet als bedoeld in artikel 475c e.v. oftewel het bestaansminimum.²⁷⁰ Het gaat met andere woorden wel om ongrijpbare, maar niet noodzakelijkerwijs om onwillige schuldenaren. Hoewel dat in de memorie van toelichting niet expliciet wordt uitgesproken, is de redenering kennelijk dat als er sprake is van een schuld aan de overheid, niet kan worden getolereerd dat iemand genoeg neemt met het bestaansminimum waarop geen beslag mogelijk is en tegelijkertijd zijn schulden niet betaalt. Er moet dan een verdere inbreuk op dit bestaansminimum mogelijk worden gemaakt om generiek oninbare vorderingen van de overheid te voorkomen.

Dit gaat onder andere de Raad van State dan ook een stap te ver. In het advies van de Raad wordt aangegeven dat de strekking van de wet weliswaar wordt onderschreven, maar dat bijvoorbeeld op het punt van de aantasting van de beslagvrije voet de regeling moet worden aangevuld om te voorkomen dat deze ook niet-notoire wanbetalers zal treffen.²⁷¹

In het gehele wetgevingstraject wordt de 'doelgroep' voortdurend aangeduid als notoire wanbetalers. Deze groep van (hardnekkige) 'niet-willers' dient duidelijk te worden onderscheiden van de 'niet-kunners'. Voor die laatste groep is de inbreuk op de beslagvrije voet volgens de regering niet bedoeld. Vanuit het parlement worden regelmatig vragen gesteld waaruit blijkt dat er zorgen zijn dat ook andere groepen geconfronteerd zouden kunnen worden met een inbreuk op het bestaansminimum. Een amendement van SP-Kamerlid Irrgang om de strafkorting uit het wetsvoorstel te schrappen redt het echter niet.²⁷² Telkenmale wordt echter verzekerd dat de strafkorting niet geldt voor de 'niet-kunners' maar alleen voor de notoire wan

269 *Kamerstukken II 2003/04, 29 643, nr. 2.*

270 *Kamerstukken II 2005/06, 30 322, nr. 3, paragraaf 3.2.1 (MVT).*

271 *Kamerstukken II 30 322, nr. 5, p. 1 en 13.*

272 *Kamerstukken II 2006/07, 30 322, nrs. 17 en 21 resp. Handelingen II 2006/07, nrs. 37 en 42.*

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

betalers.²⁷³ Om diezelfde reden wordt het ook niet nodig geoordeeld om de extra strafkorting van 10% op de beslagvrije voet in de tijd te beperken.²⁷⁴

Het advies van de Raad van State en de door de Tweede Kamer geuite zorgen leiden wel tot invoeging van een nieuw tweede lid bij nota van wijziging. Het criterium dat in artikel 19 lid 2 IW 1990 wordt aangelegd voor toepassing van de 'strafkorting' van 10% is echter neutraal geformuleerd: het moet gaan om meer dan een belastingaanslag waarvan de betalingstermijn met minstens twee maanden is verstreken, waarbij de belastingsschuldige geen aanspraak maakt of kan maken op uitstel van betaling of kwijtschelding. Er wordt in de wetstekst niet expliciet gesteld dat de belastingsschuldige te kwader trouw moet zijn, terwijl dat kennelijk wel de intentie van de wetgever was.²⁷⁵ Als daarbij voorts in ogenschouw wordt genomen dat bijvoorbeeld geen kwijtschelding wordt verleend als de belastingplichtige tot betaling in staat wordt geacht en de Belastingdienst bij de vaststelling van die betaalcapaciteit geen rekening houdt met betalingsverplichtingen aan andere schuldeisers, dan is aanstonds duidelijk dat ook veel 'niet-kunners' vallen onder de wettelijke definitie. En daarmee is er dus een categorie mensen die – zonder dat er een rechterlijke toetsing heeft plaatsgevonden en zonder dat er een gerechtsdeurwaarder aan de deur is geweest om bij exploit te waarschuwen voor naderende invorderingsmaatregelen – geheel in lijn met de wettelijke regeling van de ene op de andere dag onder het bestaansminimum terecht kan komen.

Geluiden uit kringen van sociaal raadslieden en schuldhulpverleners geven aan dat de Belastingdienst zich nog wel bewust is van de parlementaire geschiedenis en de 10% strafkorting in ieder geval niet algemeen toepast, daar waar dat naar de letter van de wet mogelijk is.²⁷⁶ Bij sommige lagere overheden lijkt echter wel sprake van generieke toepassing en wordt de strafkorting ook toegepast in gevallen waarin aannemelijk is dat de wetgever dat nooit heeft gewild. Dat ook lagere overheden de overheidsvorderingen van artikel 19 IW 1990 kunnen toepassen vloeit voort uit schakelbepalingen in de Gemeentewet (art. 231), Provinciewet (art. 227a) en Waterschapswet (art. 123).

Op Kamervragen naar aanleiding van de in de vorige alinea vermelde signalen heeft de staatssecretaris in 2013 nogmaals aangegeven dat onderscheid dient te worden gemaakt tussen mensen die niet kunnen betalen en mensen die niet willen betalen en dat er slechts sprake kan zijn van notoire wanbetalers, en dus van de 10% strafkorting, als het niet betalen ook verwijtbaar is.²⁷⁷ Alleen lijkt het alsof noch de Kamer, noch de staatssecretaris zich ervan bewust is dat de term notoire wanbetaler weliswaar in het parlement veelvuldig wordt gebezigd, maar in de wettekst niet is terug te vinden. Enigszins ten onrechte verwijst de staatssecretaris in

273 Zie bijv. *Kamerstukken I* 2006/07, 30 322, nr. D, p. 4 (MvA I), maar nog veel meer vindplaatsen van parlementaire geschiedenis waaruit deze intentie van de wetgever blijkt. Deze zijn terug te vinden in V-N Artikelsgewijze toelichting op art. 19 IW 1990.

274 *Kamerstukken II* 2006/07, 30 322, nr. 13, p. 4 (NV II).

275 Zie bijv. *Kamerstukken II* 2006/07, 30 322, nr. 7 p. 5 (NV II): "(...) is de regering van opvatting dat deze nieuwe invorderingsmaatregel passend is daar waar notoire wanbetalers welbewust de verhaalsmogelijkheden van de ontvanger frustreren."

276 Zie Leidraad Invordering 2008 op dit punt en V-N art. 19 IW 1990, aant. 2.16.12.

277 Brief van de staatssecretaris van SZW van 17 juni 2013.

haar antwoord dan ook naar “het in de Invorderingswet opgenomen begrip ‘notoire wanbetaler’.” Waaruit de verwijtbaarheid moet bestaan wil iemand als notoire wanbetaler kunnen worden aangemerkt, wordt door de staatssecretaris verder niet toegelicht.

In de praktijk is sprake van een groot grijs gebied. Tussen de uitgesproken ‘niet-kunners’ en de uitgesproken ‘niet-willers’, zit een hele grote groep mensen die in ieder geval niet graag willen betalen en dat ook niet zo makkelijk kunnen omdat ze weinig inkomen hebben, andere schulden en hun vaste lasten. Maar is het dan verwijtbaar als ze niet betalen of andere schuldeisers eerst betalen? Mogelijk ook gedwongen door een loonbeslag ofwel omdat ze hun huis niet uitgezet willen worden of niet afgesloten willen worden van nutsvoorzieningen? En is het in een dergelijke situatie wel wenselijk dat de overheid een dusdanig ingrijpend middel kan inzetten zonder voorafgaande rechterlijke toets? Het is tekenend te noemen dat in de officiële kabinetsreactie op het rapport *Paritas passé* met zoveel woorden wordt erkend dat het in de praktijk niet mogelijk is om onderscheid te maken naar type schuldenaar.²⁷⁸

4.3.2 De bankvordering

Artikel 19 lid 3 IW 1990 maakt onder andere de overheidsvordering jegens derden mogelijk op huur- en pachtpenningen. Dit zijn vorderingen waarvoor in beginsel geen beslagvrije voet geldt en daarom in het kader van dit preadvies minder relevant. Hoewel bij een bankbeslag normaliter ook geen beslagvrije voet geldt, is een beknopte bespreking van het vereenvoudigd bankbeslag, ofwel de overheidsvordering op banktegoeden, hierna kortweg bankvordering, hier wel op zijn plaats. Door verhaal te zoeken op een bankrekening kan immers ook de beslagvrije voet in het gedrag komen, aangezien het inkomen tegenwoordig vrijwel altijd wordt uitbetaald op een bankrekening en daarmee als het ware van kleur verschiet: inkomen wordt vermogen. Maar het is evident dat een deel van dit vermogen bestemd is voor betaling van de vaste lasten en aantasting daarvan kan dus alsnog leiden tot een inkomen onder het bestaansminimum.

Dit heeft in het kader van het bankbeslag geleid tot de nodige jurisprudentie waaruit onder meer volgt dat bankbeslag als verkapt loonbeslag niet is toegestaan, althans dat daarbij toch een beslagvrije voet in acht dient te worden genomen. Een wel heel evident geval van verkapt loonbeslag doet zich voor als een schuldeiser in plaats van een eenmalig beslag op het inkomen waarbij een beslagvrije voet geldt, iedere maand beslag zou leggen op de bankrekening waarop dat inkomen wordt betaald en waarbij geen beslagvrije voet geldt.²⁷⁹

Eveneens is in de jurisprudentie omtrent bankbeslagen uitgemaakt dat een dergelijk beslag zich niet uitstrekt tot eventueel aan een betaalrekening verbonden kredietruimte.²⁸⁰ Gezien deze in de jurisprudentie ontwikkelde beperkingen aan het bankbeslag, is het opmerkelijk te noemen dat de wetgever het voor de overheid mogelijk heeft gemaakt om de bankvordering

²⁷⁸ *Kamerstukken II 2012/13*, 24 515, nr. 255, p. 5.

²⁷⁹ Zie voor een bespreking van (jurisprudentie over) het verkapt loonbeslag: hfdst. 1, par. 1.3.2 en hfdst. 4, par. 4.2.3.10.

²⁸⁰ HR 29 oktober 2004, *RvdW* 2004, 113, *JOR* 2004, 338 m.nt. Van Hees, *JOW* 2005, 59, *JBPr* 2004, 68 m.nt. Jongbloed, *NJ* 2006, 203 m.nt. Sniijders, *Tvl* 2005, 9 m.nt. Verstijlen, *Ondernemingsrecht* 2005, 23 m.nt. Spanjaard.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

wel herhaaldelijk toe te passen en ook mede de kredietruimte te laten omvatten. Ook hier blijkt de overheid een schuldeiser met aanzienlijk verdergaande bevoegdheden dan andere schuldeisers en rijst de vraag in hoeverre een minimaal inkomen van de schuldenaar ter hoogte van het bestaansminimum daarbij wel steeds gegarandeerd is.

4.3.2.1 Algemeen

De invoering van de bankvordering maakte deel uit van hetzelfde wetgevingstraject (Wet versterking fiscale handhaving) als de hiervoor besproken strafkorting van 10% bij de loonvordering. Maar anders dan de strafkorting is de bankvordering niet slechts beoogd om te worden ingezet tegen notoire wanbetalers. De bankvordering wordt juist een geëigend middel geacht om in te zetten bij het massale invorderingsproces van de Belastingdienst, met name waar het kleinere vorderingen betreft.

De reden om de bankvordering in te voeren vloeit dan ook voort uit doelmatigheidsoverwegingen. Met verwijzing naar reeds bestaande, vergelijkbare regelingen in de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (Wet Mulder) en artikel 567 Sv wordt gewezen op procedurele (er komt geen gerechtsdeurwaarder aan te pas), financiële (er worden door de Belastingdienst geen kosten in rekening gebracht aan de belastingschuldige) en administratieve (de bank hoeft geen verklaring af te leggen) voordelen. Overigens ziet ook de wetgever wel een verband met de vordering op inkomen, als wordt opgemerkt dat ten gevolge van invoering van de bankvordering minder gebruik zal hoeven te worden gemaakt van de loonvordering. Hetgeen dan weer als voordeel (administratieve lastenverlichting) voor de werkgever wordt gezien. Voor de belastingschuldige wordt nog als bijkomend voordeel genoemd dat zijn werkgever niet bekend raakt met het bestaan van een belastingschuld van diens werknemer.²⁸¹

Artikel 19 lid 4 IW 1990 luidt als volgt:

“Een bank als bedoeld in artikel 1:1 van de Wet op het financieel toezicht is op vordering van de ontvanger verplicht, in zoverre onder blokkering van onttrekkingen aan de rekening, uit het tegoed van een rekening die een belastingschuldige bij haar heeft alsmede, indien de bank en de belastingschuldige in samenhang met die rekening een overeenkomst inzake krediet zijn aangegaan, uit het ingevolge die overeenkomst verstrekte krediet, de belastingaanslagen van de belastingschuldige te betalen. De bank is verplicht aan de vordering te voldoen, zonder zich daarbij op verrekening te kunnen beroepen. De verplichting tot betaling vervalt een week na de dag van bekendmaking van de vordering aan de bank.”

Met name in de Eerste Kamer is er aandacht geweest voor het feit dat door de Belastingdienst toe te staan zich te verhalen op kredietruimte er meer rechtsongelijkheid ontstaat tussen de Belastingdienst en concurrente schuldeisers. Omdat de verhouding tussen de Belastingdienst enerzijds en concurrente schuldeisers anderzijds mede onderwerp van discussie vormde bij de destijds actuele (en overigens nog altijd sluimerende) herziening van de Faillissements-

²⁸¹ Kamerstukken II 2005/06, 30 322, nr. 3, p. 5 en 6 (MvT).

wet, werd een Kamerbrede motie ingediend om dit deel van het wetsvoorstel uit te stellen in afwachting van de invoering van de nieuwe Faillissementswet. Uiteindelijk neemt de Eerste Kamer echter genoegen met een toezegging van de staatssecretaris om de uitwerking van de wet in de praktijk nauwkeurig te monitoren. Daarbij heeft de staatssecretaris voorts nogmaals benadrukt dat het slechts om kleine vorderingen gaat en dat met name ook de banken om een dergelijke aanpak hebben gevraagd (volgens de staatssecretaris zelfs: 'gesmeekt'). Door de Belastingdienst en de Nederlandse Vereniging van Banken is gezocht naar een – gezien de verwachte grote aantallen – eenvoudig uitvoerbaar systeem. Aldus is aansluiting gezocht bij de voor de banken reeds courante werkwijze rondom automatische incasso's. Automatische incasso's worden aan de ene kant niet afgeschreven van een eventueel bij dezelfde bank aangehouden spaarrekening, maar aan de andere kant wel van de betaalrekening totdat de eventuele kredietlimiet is bereikt.²⁸²

4.3.2.2 Inbreuk met de beslagvrije voet

Over de vraag of de invoering van de bankvordering niet kan leiden tot aantasting van de beslagvrije voet is bij de parlementaire behandeling uitvoeriger gedebatteerd. Deze vrees wordt echter weersproken door te wijzen op de reeds bestaande mogelijkheid om bankbeslag te leggen, waarbij zich hetzelfde kan voordoen aangezien blijkens de jurisprudentie eenmaal op een bankrekening overgemaakt inkomen (waarvoor een beslagvrije voet geldt) van kleur verschiet en tot het vermogen van de schuldenaar gaat behoren (waarvoor geen beslagvrije voet geldt).²⁸³ Als generiek sociaal vangnet ter bescherming van de belangen van de belastingplichtige wordt voorts op de fiscale kwijtscheldingsregeling gewezen. Zoals reeds gememoreerd bij de bespreking van de strafkorting bij een loonvordering wordt bij de beoordeling van een kwijtscheldingsverzoek echter geen rekening gehouden met verplichtingen aan andere schuldeisers. Bovendien kan bijvoorbeeld van motorrijtuigenbelasting – waarvoor de bankvordering tot nu toe met name is ingezet – nimmer kwijtschelding worden verleend en kan kwijtschelding eveneens worden afgewezen op grond van verwijtbaarheid van het onbetaald laten van een aanslag aan de belastingplichtige.²⁸⁴

Daarmee lijkt een inkomen ter hoogte van het bestaansminimum derhalve niet in alle gevallen gewaarborgd. De kans dat het inkomen onder de beslagvrije voet raakt is bij een bankvordering ook aanzienlijk groter dan bij een bankbeslag. Ten eerste omdat de bankvordering herhaaldelijk kan worden toegepast, twee keer per maand gedurende een periode van maximaal drie maanden. En ten tweede omdat een bankbeslag beperkt blijft tot het eventueel aanwezige saldo op de rekening ten tijde van de beslaglegging, terwijl bij de bankvordering geldt dat ook bijschrijvingen (zoals die uit een inkomen) binnen een week na de vordering worden getroffen. Zie de laatste twee volzinnen van artikel 19 lid 4 IW 1990. Overigens is de bankvordering anderzijds meer beperkt nu deze zich, anders dan het bankbeslag, slechts uitstrekt tot de betaalrekening (inclusief kredietfaciliteit) en niet mede tot andere bij de bank aangehouden spaar- of beleggingsrekeningen. Wil de belastingdienst zich mede op die andere rekeningen

282 *Handelingen I* 2007/08, nr. 1, p. 36 en 37.

283 *Kamerstukken II* 2005/06, 30 322, nr. 9, p. 5 en 6 (NV II).

284 *Kamerstukken III* 2005/06, 30 322, nr. 3, p. 25 en 26 (MvT).

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

verhalen, dan zal net als voorheen beslag gelegd moeten worden. Volgens de minister verhoudt dit zich goed met de doelstelling van de bankvordering die er juist toe strekt “dat belastingschulden worden voldaan uit de lopende inkomsten.”²⁸⁵

Meermaals wordt tijdens de parlementaire behandeling aangegeven dat de bankvordering met name is beoogd ter invordering van kleinere belastingschulden. Dit gegeven wordt vervolgens ook gebruikt om eventuele inbreuken op de beslagvrije voet te marginaliseren. Voor zover al een roodstand op de betaalrekening ontstaat kan dat niet heel veel zijn en dat tekort kan vervolgens weer snel worden aangevuld, omdat een bankvordering anders dan een loonbeslag of loonvordering in de tijd beperkt is tot maximaal drie maanden. In de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990²⁸⁶ is op dit punt in het kader van de met de banken gemaakte afspraken vastgelegd, dat het niet mag gaan om aanslagen van meer dan € 1.000. De vordering bedraagt voorts niet meer dan € 500 per keer en mag gedurende een maximale aaneengesloten periode van drie maanden hooguit twee keer per maand worden gedaan.²⁸⁷ Daarmee zijn weliswaar qua duur en qua hoogte van de vordering de nodige beperkingen gesteld aan de mogelijke inbreuk op de beslagvrije voet, maar als iemand hierdoor drie maanden lang zijn vaste lasten, waaronder huur- of hypotheekverplichtingen, niet kan betalen, is geenszins ondenkbaar dat betrokkene toch in aanzienlijke betalingsproblemen terechtkomt.

Tekenend voor de verschillende percepties tussen de politiek en de praktijk is dat in het rapport *Paritas passé* de volgens de wetgever ‘kleine’ aanslagen (tot € 1.000) worden aangeduid als relatief grote bedragen.²⁸⁸ In de kabinetsreactie op dit rapport wordt in hetzelfde verband echter weer gesproken over relatief geringe schulden.²⁸⁹ Tegelijkertijd onderkent de regering in dezelfde brief aan de Tweede Kamer wel het belang van handhaving van de beslagvrije voet, als wordt geschreven dat iedere inbreuk hierop onherroepelijk leidt tot het ontstaan van nieuwe schulden en mogelijk kosten als gevolg daarvan.²⁹⁰ Toch wordt het niet nodig geacht om de bijzondere incassobevoegdheden van de overheid ingrijpend te wijzigen. Van de bij de uitvoering betrokken instellingen wordt wel verwacht dat ze bij de toepassing van hun bijzondere bevoegdheden ook bijzondere verantwoordelijkheid zullen betrachten.

Uiteindelijk heeft onder meer de kritiek uit het rapport *Paritas passé* wel geleid tot een aanpassing van de Leidraad Invordering 2008 per 1 november 2013 in die zin dat bij toepassing van de bankvordering alsnog een beslagvrije voet wordt gehanteerd indien de belastingschuldige verzoekt om ongedaanmaking en daarbij aantoont dat hij anders minder aan bestaansmiddelen overhoudt dan waar hij krachtens de beslagvrije voet aanspraak op heeft.²⁹¹ Bij de vaststelling daarvan spelen echter de spaartegoeden, waartoe de overheidsvordering zich zoals gezegd niet uitstrekt, wel mee. Bovendien blijft ongedaanmaking beperkt tot de laatste vordering voorafgaand aan het verzoek. Nu bankvorderingen elkaar snel kunnen opvolgen en

285 *Handelingen II* 2006/07, nr. 37, p. 2323 en 2324.

286 *Stc.* 2009, nr. 15 128.

287 Art. 1ce Uitvoeringsregeling IW 1990.

288 Jungmann e.a. 2012, p. 108 en 109.

289 *Kamerstukken II* 2012/13, 24 515, nr. 255, p. 5.

290 *Idem*, p. 2.

291 Wijziging Leidraad Invordering 2008, *Stc.* 2013, nr. 29 815.

het initiatief voor ongedaanmaking van de belastingplichtige moet komen terwijl hij ook de bewijslast draagt, is het de vraag of deze aanpassing tot veel verlichting zal leiden. Mocht de belastingplichtige overigens een notoire wanbetaler zijn als bedoeld in artikel 19 lid 2 IW 1990, dan wordt op de beslagvrije voet wel een strafkorting van 10% toegepast.²⁹²

4.3.3 Terugvordering in de socialezekerheidswetgeving

Volgens lang staand beleid van de opvolgende regeringen moet oneigenlijk gebruik van het sociaalzekerheidstelsel voorkomen en bestreden worden.²⁹³ Fraude wordt steeds harder aangepakt.²⁹⁴

Het begrip 'fraude' is in de sociale zekerheid direct verbonden met de voorwaarden voor het recht op uitkering en de daarmee samenhangende inlichtingenplicht.²⁹⁵ Informatie die van invloed kan zijn op het recht op uitkering moet gemeld worden. Wanneer een verwijtbare overtreding van de inlichtingenplicht tot een onverschuldigde uitbetaling leidt, wordt van uitkeringsfraude gesproken. Ten onrechte uitgekeerde bedragen kunnen worden teruggevorderd. Daarnaast is het opleggen van bestuurlijke boetes mogelijk gemaakt. Door de gerealiseerde aanscherping van het sanctiebeleid, zijn die mogelijkheden verder verruimd.

De versteviging van het sanctiebeleid heeft een steeds verdergaande invloed gekregen op de toepassing van de beslagvrije voet. Die invloed zal hieronder worden besproken. De bescherming van de beslagvrije voet staat in verschillende socialezekerheidswetten onder druk. In het kader van dit preadvies is ervoor gekozen om dit aan de hand van de Wet werk en bijstand, als 'vangnetregeling', te schetsen.²⁹⁶

4.3.3.1 Kader

Artikel 60 lid 1, 2 en 6 Wwb luidt:

1. De persoon van wie kosten van bijstand worden teruggevorderd, is verplicht desgevraagd aan het college de inlichtingen te verstrekken die voor terugvordering op grond van deze paragraaf van belang zijn.
  2. Het college kan de kosten van de bijstand, bedoeld in de artikelen 58 en 59 invorderen bij dwangbevel.
- (...)
6. Zolang de belanghebbende de verplichtingen, bedoeld in het eerste lid en de artikelen 18a, achtste lid, en 47g, achtste lid, niet of niet behoorlijk nakomt:
    - a. is het college, in afwijking van artikel 4:93, vierde lid, van de Algemene wet bestuursrecht, bevoegd tot verrekening voor zover beslag op de vordering van de schuldeiser nietig zou zijn;
    - b. geldt de beslagvrije voet, bedoeld in de artikelen 475c tot en met 475e van het

292 Art. 19.4 Leidraad Invordering 2008.

293 *Kamerstukken II* 1995/95, 23 909, nr. 3, p. 3 (MvT).

294 *Kamerstukken II* 2010/11, 17 050, nr. 402.

295 *Kamerstukken II* 2011/12, 33 207, nr. 3, p. 5 (MvT).

296 *Stb.* 2003, 375.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, in afwijking van artikel 4:116 van de Algemene wet bestuursrecht, niet bij invordering van kosten van bijstand en de bestuurlijke boete bij dwangbevel.

De terugvordering van de kosten van bijstand is mogelijk gemaakt in de artikelen 58 en 59 Wwb.²⁹⁷ Door de inwerkingtreding van de Wet aanscherping handhaving en sanctiebeleid SZW-wetgeving is die terugvorderingsregeling in het geval van uitkeringsfraude aangescherpt.²⁹⁸ Indien ten onrechte bijstand is ontvangen doordat niet is voldaan aan de inlichtingenplicht als genoemd in artikel 17 lid 1 Wwb en artikel 30c lid 2 en 3 Wet SUWI, is het college van B&W in beginsel verplicht om tot terugvordering over te gaan.²⁹⁹

In aansluiting hierop is de gemeente verplicht om in een dergelijk geval tot verrekening met te ontvangen algemene bijstand of uitkering over te gaan.³⁰⁰ Ook is pseudoverrekening mogelijk.³⁰¹ Wanneer de kosten van bijstand bij dwangbevel worden ingevorderd, is het college bevoegd om vereenvoudigd derdenbeslag overeenkomstig artikel 479g te leggen.³⁰²

De terugvordering is niet te beschouwen als sanctie. Dit ondanks het feit dat dit door de betrokkene wellicht anders wordt gevoeld. Het is het herstel van de rechtmatige situatie.³⁰³

De inwerkingtreding van de genoemde wet heeft tevens de figuur van de bestuurlijke boete geherintroduceerd.³⁰⁴ Het niet voldoen aan de genoemde inlichtingenplicht resulteert sindsdien (in beginsel) in een bestuurlijke boete ter hoogte van het benadelingsbedrag.³⁰⁵ Deze op te leggen bestuurlijke boete komt derhalve naast de verplichte terugvordering van de kosten van bijstand.³⁰⁶

De regering heeft zoals gezegd noodzaak gezien om recidiverende fraudeurs harder aan te pakken.³⁰⁷ Een gemeente legt bij recidive grofweg een bestuurlijke boete van in beginsel 150% van het benadelingsbedrag op.³⁰⁸ Ook wanneer een bestuurlijke boete is opgelegd, dient

---

297 *Kamerstukken II* 2002/03, 28 870, nrs. 1-2, p. 21 en 22.

298 *Stb.* 2012, 462.

299 Zie: art. 58 lid 1 Wwb. Art. 58 lid 2 Wwb bepaalt dat er slechts een discretionaire bevoegdheid tot terugvordering ontstaat wanneer de kosten van bijstand ten onrechte zijn verstrekt om andere redenen dan het niet voldoen aan de genoemde inlichtingenverplichting.

300 Zie: art. 60 lid 4 Wwb. Art. 60 lid 3 Wwb biedt een discretionaire bevoegdheid tot verrekenen wanneer wordt teruggevorderd om andere redenen dan uitkeringsfraude.

301 Art. 60a Wwb.

302 Zie: art. 60 lid 5 Wwb. In afwijking van art. 4:123 Awb geschiedt bekendmaking van het dwangbevel dan door verzending per post.

303 *Kamerstukken II* 1995/95, 23 909, nr. 3, pag. 25 (MvT).

304 Zie: art. 18a Wwb. De boete was gecodificeerd in art. 14a Abw. De Wwb kende, tot de invoering van art. 18a Wwb, alleen de mogelijkheid om de uitkering te verlagen in art. 18 lid 2 (oud) Wwb.

305 Volgens art. 18a lid 3 Wwb wordt ook een bestuurlijke boete opgelegd wanneer geen sprake is van een benadelingsbedrag. In beginsel leidt dus het enkele plegen van de informatiefraude al tot de bestuurlijke boete.

306 De regeling van de bestuurlijke boete in de Wwb is afgeleid van de regeling in de werknemersverzekeringen en volksverzekeringen; *Kamerstukken II* 2011/12, 33 207, nr. 3, p. 42 (MvT).

307 *Kamerstukken II* 2011/12, 33 207, nr. 3, p. 3 (MvT).

308 Zie: art. 18a lid 5 Wwb. De Wet aanscherping handhaving en sanctiebeleid SZW-wetgeving heeft de recidivebepalingen ook buiten de Wwb geïntroduceerd.

verplicht verrekend te worden met te ontvangen algemene bijstand of uitkering.³⁰⁹ Voor de inning van de bestuurlijke boete bestaat tevens de mogelijkheid tot pseudoverrekening.³¹⁰

Door de (pseudo)verrekeningsmogelijkheden wordt een feitelijke preferentie gecreëerd ten opzichte van de schuldeisers die zich genoodzaakt zien zich middels derdenbeslag te verhalen op de uitkering of te ontvangen algemene bijstand. Door de verrekening gaan de 'tegenover elkaar staande' vorderingen immers tot hun gemeenschappelijk beloop teniet.³¹¹ Wanneer voor de terugvordering van de kosten van bijstand bij dwangbevel wordt ingevorderd, heeft de overheid zich een daadwerkelijke preferentie toegekend.³¹²

4.3.3.2 Inbreuk op de beslagvrije voet

De bestuursrechtelijke verrekening, die in beginsel niet verdergaat dan tot aan de beslagvrije voet, vindt plaats op grond van artikel 4:93 Awb.³¹³ Al sinds de invoering van de Aanpassingswet vierde tranche Awb is in de Wwb opgenomen dat terugvordering van de kosten van bijstand kan plaatsvinden zonder rekening te houden met de beslagvrije voet, wanneer niet alle inlichtingen worden verstrekt die voor die terugvordering noodzakelijk zijn.³¹⁴ Artikel 4:93 lid 4 Awb wordt in dat geval buiten toepassing verklaard. Ook bij invordering middels dwangbevel hoeft dan geen beslagvrije voet te worden toegepast.

De inlichtingen die voor de terugvordering van de kosten van bijstand van belang zijn, omvatten de inlichtingen die nodig zijn om de beslagvrije voet te kunnen vaststellen. Het niet hanteren van de beslagvrije voet in voornoemde gevallen lijkt niet te worden gezien als daadwerkelijke sanctie, maar als een logische en te accepteren gevolg van het niet voldoen aan die laatstgenoemde inlichtingenplicht. De wetgever stelt dat het in de praktijk vaker voorkomt dat wordt geweigerd de benodigde inlichtingen te verstrekken voor de berekening van de beslagvrije voet. Verrekening dient desalniettemin te kunnen plaatsvinden. Dit ondanks het feit dat het risico bestaat dat die verrekening zich over de beslagvrije voet uitstrekt.³¹⁵ Opgemerkt kan worden dat de beslagvrije voet hier verdergaand mag worden genegeerd dan het eerste en tweede lid van artikel 475g in het executie- en beslagrecht toestaan.

Ook degene aan wie een bestuurlijke boete is opgelegd, is verplicht om alle inlichtingen te verstrekken die voor de tenuitvoerlegging van die bestuurlijke boete noodzakelijk zijn.³¹⁶ Artikel 18a lid 8 Wwb bepaalt voor de bestuurlijke boete hetzelfde als artikel 60 lid 1 Wwb voor de

309 Art. 60 lid 4 Wwb.

310 Art. 60a Wwb.

311 Art. 6:127 lid 1 BW.

312 Art. 60 lid 7 Wwb biedt in dat geval een voorrecht direct na die van art. 3:288 BW.

313 De regering achtte de regels inzake verrekening in het BW minder geschikt om in publiekrechtelijke verhoudingen toe te passen; *Kamerstukken II 2003/04*, 29 702, nr. 3, p. 41 (MvT).

314 *Kamerstukken II 2007/08*, 31 124, nr. 8, p. 15. Thans gecodificeerd in art. 60 lid 1 Wwb.

315 *Kamerstukken II 2007/08*, 31 124, nr. 8, p. 24.

316 Ook hier betreft het o.m. inlichtingen die nodig zijn voor de vaststelling van de beslagvrije voet; *Kamerstukken II 2011/12*, 33 207, nr. 3, p. 45 (MvT).

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

terugvordering.³¹⁷ Ook voor de inning van de bestuurlijke boete geldt dat de beslagvrije voet niet hoeft te worden toegepast wanneer de noodzakelijke inlichtingen niet worden verstrekt.³¹⁸

De inbreuk op de beslagvrije voet die mogelijk is gemaakt bij (pseudo)verrekening ten behoeve van de inning van de recidiveboete, is van geheel andere aard dan hetgeen hiervoor is besproken. Artikel 60b lid 1, 2 en 3 Wwb luidt:

1. Bij de verrekening, bedoeld in artikel 60, vierde lid, kan de bestuurlijke boete, bedoeld in de artikelen 18a, vijfde lid, en 47g, vijfde lid, door het college onderscheidenlijk de Sociale verzekeringsbank, in afwijking van artikel 4:93, vierde lid, van de Algemene wet bestuursrecht, verrekend worden gedurende een tijdvak van ten hoogste drie maanden vanaf het moment van de dagtekening waarop de bestuurlijke boete is opgelegd.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing bij de betaling, bedoeld in artikel 60a, eerste lid, van de bestuurlijke boete, bedoeld in de artikelen 18a, vijfde lid, en 47g, vijfde lid, met dien verstande dat het college van die andere gemeente, bedoeld in artikel 60a, eerste lid, onderscheidenlijk de Sociale verzekeringsbank de bevoegdheid heeft op verzoek van de belanghebbende bij de verrekening de beslagvrije voet, bedoeld in de artikelen 475c tot en met 475e van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, toe te passen.
3. Artikel 60, vierde lid, en het eerste en tweede lid zijn van overeenkomstige toepassing op de verrekening van de bestuurlijke boete, bedoeld in de artikelen 18a, eerste lid, en 47g, eerste lid, indien en voor zover op het moment van verrekening, bedoeld in het eerste lid, de bestuurlijke boete door de overtreder niet is betaald.

De (pseudo)verrekening die de beslagvrije voet gedurende drie maanden aantast voor de inning van de recidiveboete, heeft een sterk punitief karakter. Wat dat betreft heeft de wetgever met de Wet aanscherping handhaving en sanctiebeleid SZW-wetgeving een novum gecreëerd binnen het stelsel van socialezekerheidswetten.³¹⁹

Door herhaaldelijk niet aan de inlichtingenplicht te voldoen, ondermijnt de recidivist volgens de wetgever het maatschappelijk draagvlak voor de sociale zekerheid.³²⁰ Dit laatste zou de tijdelijke inbreuk op de beslagvrije voet bij (pseudo)verrekening legitimeren.³²¹ Opvallend genoeg

317 Ook hier geeft de wetgever als reden: "Omdat het uitkeringsorgaan in dat geval niet kan beoordelen tot welk bedrag de terugvordering en de boete verrekend kunnen worden met de uitkering, kunnen zij de beslagvrije voet buiten beschouwing laten"; (*Kamerstukken II 2011/12, 33 207, nr. 3, p. 8 (MvT)*)

318 Art. 60 lid 6 Wwb.

319 In andere sociale verzekeringswetten is de verrekening van de recidiveboete tot binnen de beslagvrije voet zelfs voor vijf jaar mogelijk gemaakt. Zie bijv.: art. 27h WW en art. 17j AOW.

320 *Kamerstukken II 2011/12, 33 207, nr. 3, p. 8 (MvT)*.

321 De wetgever heeft er expliciet voor gekozen om de beslagvrije voet te respecteren wanneer, voor de inning van de recidiveboete, loonbeslag wordt gelegd. Gaan werken blijft zo lonend.

lijkt een bijkomende rechtvaardiging voor de buitenwerkingstelling te zijn gevonden in het feit dat de toepassing van de beslagvrije voet simpelweg als 'lastig' wordt ervaren.³²²

Het verstrekt krijgen van een 'nihil-uitkering' gedurende drie maanden is begrijpelijkerwijze ingrijpend voor de betrokkene en dwingt hem om op zijn bezittingen in te teren. Buitenwerkingstelling van de beslagvrije voet is echter geen verplichting.³²³ Gemeenten hebben ruimte om, ter voorkoming van ongewenste maatschappelijke gevolgen, af te zien van de tijdelijke buitenwerkingstelling van de beslagvrije voet.³²⁴ Ter nadere invulling van beleid hebben gemeenten verplicht verordeningen opgesteld.³²⁵

Gemeenten zien vaak pas af van volledige verrekening over drie maanden wanneer de bezittingen van de betrokkene minder dan driemaal de toepasselijke bijstandsnorm bedragen of wanneer volledige verrekening onaanvaardbare gevolgen heeft.³²⁶ Het beleid verschilt echter per gemeente.³²⁷

Geconcludeerd moet worden dat zowel de formele wetgever als gemeenten veelal ruimte zien om tijdelijk te verrekenen zonder de beslagvrije voet te hanteren. Zelfs binnen de sociale zekerheid wordt de beslagvrije voet derhalve niet als absoluut sociaal minimum beschouwd.

4.3.4 De inning van de bestuursrechtelijke premie

Alle Nederlandse ingezetenen zijn verplicht een zorgverzekering af te sluiten.³²⁸ Artikel 16 van de Zorgverzekeringswet bepaalt dat een verzekeringnemer de nominale premie verschuldigd is aan zijn zorgverzekeraar.³²⁹ Het sociaal minimum is volgens de wetgever zo afgestemd dat iedereen in staat zou moeten zijn om de premie te voldoen.³³⁰ De beslagvrije voet biedt een schuldenaar de ruimte om de door hem afgesloten zorgverzekering te betalen.³³¹

De verzekeringsplicht kan niet voorkomen dat een aantal verzekeringsnemers zich aan hun betalingsverplichting onttrekt.³³² Daarbij kan een onderscheid worden gemaakt in 'niet-kunners' en 'niet-willers'. Hoewel de regering meende dat de wanprestatie in beginsel civielrecht-

322 De regering heeft er goede nota van genomen dat de beslagvrije voet en de complexiteit in de toepassing daarvan de mogelijkheden van gemeenten voor incasso beperken. Het voorstel van de regering om de beslagvrije voet bij recidive tijdelijk buiten werking te stellen komt hier ook aan tegemoet; *Kamerstukken II 2011/12, 33 207, nr. 3, p. 2* (MvT).

323 Verplichte buitenwerkingstelling was aanvankelijk wel degelijk beoogd. Slechts bij 'dringende redenen' kon afgeweken worden; *Kamerstukken II 2011/12, 33 207, nr. 2, p. 37*.

324 *Kamerstukken II 2011/12, 33 207, nr. 13*.

325 Art. 8 lid 1 sub i Wwb.

326 Te denken valt aan dreigende huisuitzetting of wanneer kinderen de dupe dreigen te worden.

327 De VNG heeft een modelverordening ontwikkeld.

328 Art. 2 lid 1 Zwv verplicht eenieder die ingevolge de AWBZ van rechtswege verzekerd is, verzekerd te zijn voor de risico's als genoemd in art. 10 Zwv. Militairen in actieve dienst en gemoedsbezwaarden zijn van verplichte verzekering uitgezonderd.

329 Tot en met de maand waarin een verzekerde 18 jaar wordt, is voor hem geen premie verschuldigd. Voor hen wordt voor de Zwv betaald middels een rijksbijdrage.

330 *Kamerstukken II 2008/09, 31 736, nr. 3, p. 4* (MvT).

331 Art. 475d lid 5 sub a.

332 Sommigen kiezen er bewust voor om, ondanks de verzekeringsplicht, in het geheel geen zorgverzekering af te sluiten.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

telijk bestreden dient te worden, achtte zij het gewenst verregaande maatregelen te treffen om het aantal wanbetalers terug te dringen en derhalve te voorzien in een publiekrechtelijk sluitstuk van de wanbetalersproblematiek.³³³ Dit teneinde de solidariteit van het stelsel over-eind te houden.

Met de invoering van de Wet structurele maatregelen wanbetalers zorgverzekering is voorzien in dat publiekrechtelijke sluitstuk.³³⁴ Het Zorginstituut Nederland³³⁵ heeft een centrale rol in de uitvoering van de wanbetalersregeling gekregen. De regeling heeft gevolgen voor de toepassing van de beslagvrije voet. Hieraan wordt in deze paragraaf aandacht besteed.

4.3.4.1 *Kader*

Artikel 18f lid 2, 5 en 10 Zvw luidt als volgt:

2. In opdracht van het Zorginstituut houdt de inhoudingsplichtige de bestuursrechtelijke premie geheel of voor een door dat instituut te bepalen gedeelte in op door hem aan de verzekeringnemer verschuldigd loon als bedoeld in de Wet op de loonbelasting 1964, waarna hij het ingehouden bedrag aan het instituut afdraagt.
(...)
5. Indien op loon waarop bestuursrechtelijke premie is ingehouden tevens derdenbeslag ligt, is het bedrag dat de inhoudingsplichtige ten minste aan de verzekeringnemer uitbetaalt gelijk aan de beslagvrije voet, bedoeld in artikel 475d van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, verminderd met het in opdracht van het Zorginstituut ingehouden bedrag.
(...)
10. Indien een beslag als bedoeld in het negende lid is gelegd op een vordering tot een periodieke betaling als bedoeld in artikel 475c van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, wordt de beslagvrije voet, bedoeld in artikel 475d van die wet, louter ten aanzien van de vordering van het Zorginstituut ter zake waarvan het beslag is gelegd, in aanvulling op het vijfde lid, onderdeel a, van laatstgenoemd artikel verlaagd met het verschil tussen de bestuursrechtelijke premie en het reeds ingehouden bedrag van die premie.

Heeft een verzekeringnemer ten aanzien van zijn zorgverzekering een betalingsachterstand van zes of meer maandpremies, dan meldt de zorgverzekeraar dit bij het ZiN.³³⁶ Voor de verzekeringnemer heeft dit tot gevolg dat hij vanaf de eerste dag van de maand volgend op die van

333 *Kamerstukken II* 2008/09, 31 736, nr. 3, p. 2 en 3 (MvT).

334 Wet van 18 juli 2009, *Stb.* 2009, 356.

335 Tot 1 april 2014 het CvZ; Wet van 11 december 2013, *Stb.* 2013, 578.

336 Art. 18c lid 1 Zvw.

de melding, de bestuursrechtelijke premie moet betalen aan het ZiN.³³⁷ Hij blijft verzekerd bij zijn zorgverzekeraar.³³⁸

De bestuursrechtelijke premie is geen boete, maar heeft wel een afschrikwekkende werking voor mensen die een betalingsachterstand hebben bij hun zorgverzekeraar.³³⁹ Daarnaast zou het volgens de wetgever een prikkel moeten zijn om een verstoord betaalaritme te herstellen.³⁴⁰

De inning van de bestuursrechtelijke premie geschiedt door broninhouding op het loon van de verzekeringnemer.³⁴¹ De volledige premie wordt, voor zover mogelijk, direct op het nettoloon ingehouden.³⁴² Daarnaast is het mogelijk om de premie bij dwangbevel in te vorderen. Het ZiN bepaalt in beginsel zelf welke inningsinstrumenten het inzet en in welke volgorde.

4.3.4.2 Inbreuk op de beslagvrije voet

Het ZiN hoeft bij het uitoefenen van de bevoegdheid tot inning van de bestuursrechtelijke premie door broninhouding geen rekening te houden met de beslagvrije voet.³⁴³ De inhouding van de bestuursrechtelijke premie kan samenlopen met een of meer derdenbeslagen op het inkomen van de verzekeringnemer in verband met andere schulden. De broninhouding gaat in dat geval voor op de gelegde beslagen, zo bepaalt artikel 475a lid 2.³⁴⁴ Aldus heeft de wetgever een feitelijke preferentie ten opzichte van de andere beslagleggers gecreëerd.³⁴⁵

De combinatie van broninhouding en derdenbeslag heeft gevolgen voor de beslagvrije voet. Op grond van artikel 475d lid 5 sub a wordt de beslagvrije voet verhoogd met de premie van de door de schuldenaar gesloten ziektekostenverzekering, verminderd met grofweg de normpremie voor zover begrepen in de bijstandsnorm en de ontvangen zorgtoeslag. Dit gedurende de tijd dat de premie vervalt terwijl het beslag ligt.

Is de (hogere) bestuursrechtelijke premie verschuldigd aan het ZiN, dan komt deze voor het vaststellen van de beslagvrije voet in de plaats van de vroegere (lagere) nominale premie.³⁴⁶ Dit resulteert in een hogere beslagvrije voet dan voorheen. Als gevolg hiervan blijft voor de overige schuldeisers een lager bedrag over ter verdeling. Met andere woorden, zij worden als het ware verdrongen.

---

337 De bestuursrechtelijke premie bedraagt thans 130% van de (tot maandbedrag herleide) standaardpremie (art. 18 lid 2 Zvw). In het wetsvoorstel Verbeteringen wanbetalersmaatregelen (nr. 33 683) wordt voorgesteld om een onderscheid te maken in verschillende categorieën schuldenaren en al naar gelang tot welke categorie iemand behoort, te differentiëren in de hoogte van de bestuursrechtelijke premie.

338 Een bestuursrechtelijke premie kan ook op grond van art. 18e Zvw verschuldigd worden. In dat geval betreft het echter geen 'wanbetaler', maar een 'onverzekerde' die krachtens art. 9d Zvw verzekerd wordt.

339 *Kamerstukken II 2008/09, 31 736, nr. 3, p. 15 (MvT).*

340 *Kamerstukken II 2012/13, 33 683, nr. 3, p. 17 (MvT).*

341 Met 'loon' wordt niet het civielrechtelijke loonbegrip bedoeld, maar het uniforme fiscale loonbegrip. Broninhouding op pensioenen en uitkeringen is derhalve (in beginsel) mogelijk.

342 *Kamerstukken II 2008/09, 31 736, nr. 7, p. 3.*

343 CRvB 27 februari 2013, USZ 2013, 104, RSV 2013, 147.

344 *Kamerstukken II 2008/09, 31 736, nr. 3, p. 44 (MvT).*

345 Dit afgezien van de formele preferentie die art. 18f lid 3 en 8 Zvw bieden.

346 *Kamerstukken II 2008/09, 31 736, nr. 3, p. 29 (MvT).*

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

De bestuursrechtelijke premie wordt vanuit de (verhoogde) beslagvrije voet voldaan. Dit heeft tot gevolg dat de verzekeringnemer periodiek een lager bedrag dan de beslagvrije voet in handen krijgt. Volgens de wetgever is van het aantasten van het bestaansminimum echter geen sprake. De beslagvrije voet strekt ertoe dat de schuldenaar genoeg in handen krijgt om in de lopende kosten van zich en de zijnen te voorzien, waaronder de betaling van de lopende premie voor een zorgverzekering.³⁴⁷ Bleef de schuldenaar voorheen verplicht om vanuit de beslagvrije voet de zorgpremie te voldoen, de directe inning van de bestuursrechtelijke premie maakt feitelijk dat die verantwoordelijkheid de schuldenaar uit handen is genomen.

Wordt voor de inning van de bestuursrechtelijke premie derdenbeslag op periodieke betalingen gelegd, dan stelt artikel 18f lid 10 Zvw dat de beslagvrije voet allereerst aangepast dient te worden op grond van artikel 475d lid 5 sub a. Een aanvullende verlaging van de beslagvrije voet is bij een derdenbeslag slechts aan de orde wanneer geen, of slechts gedeeltelijk gebruik is gemaakt van de broninhouding.

Artikel 18f lid 10 Zvw dient te bewerkstelligen dat het in artikel 18f lid 5 Zvw beschreven resultaat ook in het geval van derdenbeslag op periodieke betalingen wordt bereikt. In artikel 18f lid 10 Zvw is in wezen geregeld dat het ZiN, ook voor toekomstige termijnen,³⁴⁸ als enige schuldeiser beslag kan laten leggen op de in de beslagvrije voet opgenomen (nominale) premiecomponent.

Ook de aanvullende verlaging van de beslagvrije voet op grond van dit artikel behoort niet tot gevolg te hebben dat de schuldenaar onder het sociaal minimum komt. Het huidige systeem is immers gebaseerd op de gedachte dat de lopende bestuursrechtelijke premie onderdeel uitmaakt van de periodieke verplichtingen van de schuldenaar, die vanuit de beslagvrije voet moeten kunnen worden voldaan.

Het ligt voor de hand dat een schuldenaar hier anders over denkt. Hij ontvangt een lager bedrag dan de beslagvrije voet ter vrije besteding. Daarnaast kan niet onbelicht blijven dat de schuldenlast van de schuldenaar door de bestuursrechtelijke premie (verder) wordt verzwaaard. Die premie kan vervolgens met voorrang worden verhaald. Dit betekent dat andere schuldeisers, waaronder de zorgverzekeraar, langer moeten wachten op betaling.³⁴⁹

Momenteel is het wetsvoorstel Verbetering wanbetalersmaatregelen aanhangig.³⁵⁰ De regering onderkent daarin dat de hoogte van de bestuursrechtelijke premie, in combinatie met een geringe afloscapaciteit, de uitstroom uit het bestuursrechtelijke premiereregime kan bemoeilijken.³⁵¹

347 *Kamerstukken II* 2008/09, 31 736, nr. 7, p. 5.

348 Art. 18f lid 9 Zvw biedt de mogelijkheid om beslag te leggen voor toekomstige vorderingen (vgl. de broninhouding). Uiteraard is dit laatste alleen mogelijk als het dwangbevel (mede) op deze vorderingen betrekking heeft; art. 5 lid 6 Beleidsregels inning bestuursrechtelijke premie Zorgverzekeringswet 2012.

349 In het rapport *Paritas passé* is reeds op dit effect gewezen; Jungmann e.a. 2012, p. 95.

350 Nr. 33 683.

351 *Kamerstukken II* 2012/13, 33 683, nr. 3, p. 2 (MvT).

De regering zoekt naar wegen om terugkeer naar het reguliere premieregime te stimuleren. Dit blijkt niet eenvoudig te zijn. Van de afschrikwekkende werking van de bestuursrechtelijke premie wil de regering geen afstand doen. Dat neemt niet weg dat een wanbetaler die actief meewerkt aan het oplossen van zijn schuldenproblematiek in het wetsvoorstel tegemoet wordt gekomen.

Door te differentiëren in de hoogte van de bestuursrechtelijke premie, moet het mogelijk worden om een onderscheid te maken in groepen wanbetalers.³⁵² Die differentiatie zal vervolgens doorwerken in de beslagvrije voet die op grond van artikel 18f Zvw is aangepast. Het ZiN heeft vraagtekens geplaatst bij de uitvoerbaarheid van een gedifferentieerde bestuursrechtelijke premie.³⁵³

De actief meewerkende schuldenaar zou volgens het wetsvoorstel ook beloond kunnen worden door een betalingsregeling met zijn zorgverzekeraar te treffen voor de betaling van de achterstallige zorgpremie. De schuldenaar zou de bestuursrechtelijke premie dan niet meer verschuldigd zijn.³⁵⁴ Dat roept de vraag op hoe de schuldenaar aan die vrijwillige betaling kan voldoen. Wanneer er nog andere schuldeisers zijn die derdenbeslag hebben gelegd voor de inning van hun vordering, kan het niet anders dan dat die achterstallige zorgpremie vanuit de beslagvrije voet moeten worden voldaan. Een daadwerkelijke inbreuk op de beslagvrije voet is dan een feit.

4.3.5 Het Vrij te laten bedrag

De Wet schuldsanering natuurlijke personen³⁵⁵ is op 1 december 1998 in werking getreden en per 1 januari 2008 ingrijpend gewijzigd.³⁵⁶ De Wsnp heeft als hoofddoel tegen te gaan dat natuurlijke personen die in een problematische financiële situatie terecht zijn gekomen tot in lengte van jaren door hun schulden en schuldeisers kunnen worden achtervolgd.³⁵⁷ De regeling toont verwantschap met het faillissement en de surseance van betaling in die zin dat in beginsel het gehele vermogen van de schuldenaar in de te liquideren boedel valt.³⁵⁸ De schuldsanering dient dus wezenlijk te worden onderscheiden van de situatie in geval van het derdenbeslag. De Wsnp is als zelfstandige regeling opgenomen in titel III van de Faillissementswet. De uitvoering van een individuele schuldsanering ligt grotendeels in handen van de bewindvoerder, dit onder toezicht van de rechter-commissaris.³⁵⁹

Evenals bij de regeling van de beslagvrije voet bij het beslag onder derden, kent ook de schuldsanering een regeling die het beslag op het inkomen van een schuldenaar dusdanig beperkt dat niet het volledige inkomen onder het beslag valt. Waar artikel 475d spreekt van 'de beslag-

352 Idem, nr. 3, p. 17 en 18.

353 Bijlage bij *Kamerstukken II* 2013/14, 33 683, nr. 23.

354 *Kamerstukken II* 2012/13, 33 683, nr. 2, p. 2.

355 Wet van 25 juni 1998, *Stb.* 1998, 445.

356 Doel van deze wijziging was het slagingspercentage van het minnelijke schuldhelpverleningstraject te verhogen (*Kamerstukken II* 2004/5, 29 942, nr. 3, p. 12 (MvT)), alsmede de instroom in de Wsnp te beperken (*Kamerstukken II* 29 942, nr. 7, p. 49). Een belangrijk instrument hierbij was de invoering van het zogeheten dwangakkoord van artikel 287a Fw. Zie over de wisselwerking tussen het minnelijke traject en de Wsnp uitgebreid: Jungmann 2006.

357 *Kamerstukken II* 1992/93, 22 969, nr. 3, p. 9 MvT.

358 Bij surseance vormt fixatie en niet liquidatie van de boedel het hoofddoel; vlg. art. 230 Fw.

359 Art. 314-321 Fw.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

vrije voet', daar wordt het beslagvrije deel in de Wsnp in artikel 295 lid 2 en 3 Fw aangeduid met het begrip 'Vrij te laten bedrag'.

De regeling in de Wsnp bouwt voort op de regeling van de beslagvrije voet van artikel 475d en kent een aantal uitbreidende mogelijkheden.

Ter uniformering van de uitvoering van de bepalingen van de Wsnp en ter voorkoming van willekeur heeft het landelijk overleg van rechters-commissarissen Insolventies (Recofa) Richtlijnen voor schuldsaneringsregelingen³⁶⁰ opgesteld. Paragraaf 3.8 van de Richtlijn verwijst naar het Vtlb-rapport, dat voorziet in een rekenmethode voor het vaststellen van het Vtlb.³⁶¹ Deze rekenmethode wordt tevens gehanteerd door de bij buitengerechtelijke schuldhulpverlening betrokken publieke en private organisaties die zijn aangesloten bij de NVVK.³⁶²

In een recente uitspraak van het Hof Den Bosch is bepaald dat het Vtlb ook in het minnelijke traject een juiste maatstaf vormt voor het bepalen van de aflossingscapaciteit van een schuldenaar.³⁶³ Deze bevestiging van de uitbreiding van het toepassingsbereik van het Vtlb rechtvaardigt des te meer een vergelijking tussen de beslagvrije voet en het Vtlb.

4.3.5.1 Kader

Artikel 295 Fw bepaalt de omvang van de schuldsaneringboedel en is daarmee de tegenhanger van de artikelen 20-22a Fw, die de omvang van de boedel in een faillissement weergegeven.³⁶⁴ Voor de bepaling van het Vtlb zijn vooral het tweede en derde lid van belang, in samenhang met artikel 22 Fw in het geval de schuldenaar is gehuwd of een geregistreerd partnerschap is aangegaan.³⁶⁵

---

360 De meest recente versie stamt uit 2009 en is te raadplegen via: www.rechtspraak.nl/Naar-de-rechter/Formulieren/Documents/Recofa-richtlijnen-schuldsaneringsregelingen.pdf.

361 De rekenmethodiek, die tevens door veel gerechtsdeurwaarders wordt gebruikt ter vaststelling van de hoogte van de beslagvrije voet, wordt in verband met de periodieke wijzigingen van de bijstandsnormen en huurtoeslag telkens per 1 januari en 1 juli herzien. De meest recente versie stamt uit januari 2014 en is te raadplegen via: www.rvr.org/binaries/wsnp/vtlb-rapport-januari-2014-.pdf.

362 Zie: Vtlb-rapport januari 2014, p. 5.

363 Hof Den Bosch 13 maart 2014, zaaknr. HV 200.139.778/01 (niet gepubliceerd). In deze uitspraak maakte het UWV bezwaar tegen het door de rechtbank aan haar opgelegde dwangakkoord ter buitengerechtelijke schuldsanering van schuldenaar (x). Het UWV grondt haar bezwaar mede op de argumentatie dat de beslagvrije voet ten onrechte wordt verhoogd met bedragen vastgesteld conform de regeling van het Vtlb-rapport, waaronder de reserverings-toeslag.

364 Art. 21 sub 2 Fw laat het in faillissement aan levensonderhoud te besteden bedrag over aan de discretionaire bevoegdheid van de R-C. Zie uitgebreid over art. 21 Fw het KBvG-preadvies van twee jaar geleden: Rijdsijk & Nijenhuis 2012 (red.), p. 195 en 196.

365 Art. 295 lid 6 Fw.

Artikel 295 lid 2 en 3 Fw luidt als volgt:

2. Van het inkomen en van periodieke uitkeringen onder welke benaming ook die de schuldenaar verkrijgt, wordt, onverminderd het derde lid, slechts buiten de boedel gelaten een bedrag gelijk aan de beslagvrije voet bedoeld in artikel 475d van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.
3. De rechter-commissaris kan op verzoek van de schuldenaar, de bewindvoerder dan wel ambtshalve bij schriftelijke beschikking het bedrag, bedoeld in het tweede lid, verhogen met een in die beschikking vast te stellen nominaal bedrag. De rechter-commissaris kan aan zijn beschikking voorwaarden verbinden en terugwerkende kracht verlenen.

De regeling van het tweede en derde lid is uitputtend. Inkomen of een uitkering, van welke aard dan ook, kan alleen op grond van het tweede of derde lid buiten de boedel vallen.³⁶⁶ Het Vtlb valt aldus uiteen in twee componenten: een bedrag ter hoogte van de beslagvrije voet op basis van het tweede lid en een door de rechter-commissaris vast te stellen (aanvullend) nominaal bedrag ex het derde lid.

Op basis van artikel 295 lid 2 Fw valt het bedrag aan inkomen en periodieke uitkeringen van de beslagvrije voet van rechtswege buiten de boedel, waardoor in tegenstelling tot bij een faillissement, geen beschikking van de rechter-commissaris noodzakelijk is. Vanwege de expliciete aansluiting die is gezocht bij artikel 475d, is al het daaromtrent bepaalde eveneens van toepassing op de vaststelling van dit bedrag. Mocht de schuldenaar van mening zijn dat een verhoging van de door de bewindvoerder vastgestelde beslagvrije voet geïndiceerd is, dan kan hij daartoe een verzoek ex artikel 317 Fw indienen.³⁶⁷

Bij de vaststelling van het bedrag van de beslagvrije voet wordt aangeknoopt bij genoemde regeling uit het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Maar zoals gezegd is de rechter-commissaris op grond van het derde lid tevens bevoegd om in de wettelijke schuldsaneringsregeling de schuldenaar naast het bedrag dat hem overeenkomstig de beslagvrije voet toekomt, een extra nominaal bedrag toe te kennen. De handvatten voor de berekening van dit bedrag worden aangereikt door het eerdergenoemde Vtlb-rapport.

De twee belangrijkste componenten waaruit dit nominale bedrag kan worden opgebouwd zijn respectievelijk de reserverings- en de arbeidstoeslag:

Reserveringstoeslag

De reserveringstoeslag bedraagt 5% van de Wwb-norm en heeft als doel het vormen van een buffer voor het doen van grotere uitgaven, bijvoorbeeld voor vervanging van inboedelgoederen, het betalen van niet verzekerde ziektekosten en ter dekking van kosten die niet kunnen

³⁶⁶ Kamerstukken II 1992/93, 22 969, nr. 3, p. 41 (MvT).

³⁶⁷ HR 30 oktober 2009, RvdW 2009, 1273, NJB 2009, 2044, NJ 2009, 539, en het vervolg hierop: Hof Den Bosch 14 december 2010, ECLI:NL:GHSHE:2010:BO7704.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

worden voldaan uit de beslagvrije voet, maar wel noodzakelijk zijn voor het huishouden van de schuldenaar. Voor schuldenaren met partner geldt dat deze toeslag wordt berekend over het bedrag dat overblijft na de inkomensaf trek van deze partner.³⁶⁸

Arbeidstoeslag

Naast de verhoging met de reserveringstoeslag komen schuldenaren met inkomen uit arbeid, mits zij minimaal 18 uur per week werken, in aanmerking voor de arbeidstoeslag. Deze toeslag bedraagt eveneens 5% van de bijstandsnorm. Doel van deze toeslag is het bieden van een forfaitaire vergoeding voor beroepskosten. In beginsel wordt deze verhoging slechts één keer uitgekeerd, ook indien sprake is van twee werkende partners. Slechts in bijzondere gevallen, indien beide partners werken en zij een substantieel deel van hun inkomen afdragen aan de boedel, kan de rechter-commissaris bepalen dat beide partners een toeslag van 5% ontvangen.³⁶⁹ Voor de reiskosten die zijn gemoeid met het woon-werkverkeer geldt dat de door de werkgever betaalde reiskostenvergoeding wordt aangemerkt als inkomen en bijgevolg in de boedel valt. De daadwerkelijk gemaakte reiskosten worden, al dan niet met behulp van een forfaitair bedrag, bij de beslagvrije voet opgeteld als onderdeel van het nominale bedrag en komen bovenop de arbeidstoeslag.³⁷⁰

Schuldenaren in de Wsnp met een baan van minimaal 18 uur per week ontvangen dus de beslagvrije voet van 90% van de bijstandsnorm verhoogd met 5% reserveringstoeslag en 5% arbeidstoeslag, te verhogen met een bedrag voor de kosten gemoeid met het woon-werkverkeer.

Overige componenten van de nominale verhoging

Naast de hierboven genoemde componenten van het nominale bedrag, zijn nog tal van andere verhogingen mogelijk. Voor een volledig overzicht daarvan wordt kortheidshalve verwezen naar het uitvoerige overzicht in het al eerdergenoemde Vtlb-rapport.³⁷¹

Een tweetal daarin genoemde verhogingen verdient het echter wel om hier te worden genoemd, omdat deze qua uitkomst een wezenlijk verschil opleveren met de enkelvoudige toepassing van artikel 475d. Deze verhogingen hebben een grote impact op de hoogte van het Vtlb. Het gaat om de verhogingen die betrekking hebben op woonkosten en op kosten gemoeid met kinderopvang.

Bij de berekening van de beslagvrije voet wordt rekening gehouden met de woonkosten van de schuldenaar: de beslagvrije voet kan voor de woonkosten worden verhoogd tot maximaal het bedrag van de maximaal mogelijke huurtoeslag. Met het meerdere van woonkosten, die dan worden beschouwd als bovenmatige woonkosten, wordt in geval van een derdenbeslag op periodieke inkomsten geen rekening gehouden.

368 Art. 475d lid 3 in samenhang met Vtlb-rapport januari 2014, p. 14.

369 Vtlb-rapport januari 2014, p. 15.

370 Idem, p. 18.

371 www.wsnp.rvr.org/download/vtlb/Vtlb-rapport%20januari%202014%20.pdf

Dit kan tot onwenselijke situaties leiden, bijvoorbeeld in het geval dat de schuldenaar niet in aanmerking komt voor goedkopere woonruimte omdat zijn inkomen daarvoor te hoog is, of indien goedkopere woonruimte eenvoudigweg niet voorhanden is.

In dergelijke gevallen kan bij de nominale verhoging een correctie worden toegepast. Die correctie zal zodanig zijn dat de volledige woonkosten zijn opgenomen in het Vtlb.

Ook ten aanzien van de kosten van kinderopvang wordt in de nominale verhoging een correctie toegepast. Indien de kinderopvang noodzakelijk is voor het verwerven van inkomen, worden de netto-kosten voor kinderopvang volledig gecompenseerd.

Aan de nominale verhoging ex 295 lid 3 Fw kunnen evenwel voorwaarden worden verbonden, een belangrijk verschil met de beslagvrije voet ex 475d.

De meest belangrijke verplichting is om alle voor de schuldsanering relevante informatie te vermelden aan de bewindvoerder, zoals informatie omtrent huwelijk, scheiding, samenwonen, zwangerschap, geboorte, ontslag, promotie, etc. Tevens kan de saniet verplicht worden werk te zoeken, meer uren te gaan werken bij een parttimedienstverband of om een beter betaalde baan te zoeken. Onder omstandigheden kan het voorkomen dat de schuldenaar verplicht wordt goedkopere woonruimte te zoeken en te betrekken of een (her)keuring aan te vragen in geval van arbeidsongeschiktheid. Naast deze meest voorkomende verplichtingen kunnen echter nog aanvullende verplichtingen worden opgelegd.³⁷²

4.3.5.2 *Vergelijking met de beslagvrije voet*

Het meest in het oog springende verschil tussen artikel 475d en artikel 295 Fw is dat artikel 295 Fw de rechter-commissaris de bevoegdheid geeft om de beslagvrije voet berekend via artikel 475d met de in 295 lid 3 Fw opgenomen mogelijkheden te verhogen met een nominaal bedrag. Het standaardkarakter van de reserveringstoeslag maakt dat het Vtlb minimaal 95% van de bijstandsnorm bedraagt, hetgeen een bonus van 5% inhoudt ten opzichte van het regime onder de beslagvrije voet. De overige mogelijkheden tot verhoging van het nominale bedrag die zijn opgenomen in het Vtlb-rapport, maken dat de verschillen in uitkomst aanzienlijk kunnen zijn, in het voordeel van de Wsnp-saniet. Het uitgebreide instrumentarium biedt ook meer mogelijkheden tot maatwerk, zij het dat de toch al niet eenvoudige berekening van de beslagvrije voet wordt uitgebreid met een regeling die het vaststellen van het Vtlb tot een ingewikkelde opgave maakt.

De regeling van de Wsnp onderscheidt zich in meerdere opzichten van het beslag onder derden. Zo zal een beslag op inkomen blijven bestaan tot de gehele vordering uit het beslag is voldaan. De periode van de schuldsanering bedraagt meestal 'slechts' drie jaar. Echter, anders dan bij een faillissement herkrijgen schuldeisers, ook als zij niet zijn voldaan, niet hun

---

372 Zie de daarop betrekking hebbende informatie op de website van het onder de Raad voor de Rechtsbijstand in Den Bosch ressorterende Bureau Wsnp: www.wsnp.rvr.org/faq.cfm?cat_seq=6555C299-AF5A-472E-4D63BC82E2651A29&vraag_seq=65706F20-0AAD-47EF-3D2552033861C748.

4 De beslagvrije voet nader beschouwd

rechten. De restantvorderingen worden omgezet in niet-afdwingbare, natuurlijke verbintenissen.³⁷³ Deze ‘schone lei’ vormt de kern van de Wsnp.

Tegenover dit voordeel staan echter wel een aantal beperkingen. Naast de eerdergenoemde voorwaarden die op basis van artikel 295 lid 3 Fw kunnen worden gesteld, geldt ook dat de schuldenaar te allen tijde ‘te goeder trouw’ dient te zijn. Hiervan moet de schuldenaar zowel bij de aanvraag, tijdens het schuldsaneringstraject als daarna blijk geven.³⁷⁴ Deze ‘goede trouw’ moet bovendien actief worden verdiend door zo groot mogelijke inspanningen te leveren om de activa van de boedel te vergroten op straffe van tussentijdse beëindiging of zelfs faillissement.³⁷⁵ In die zin is de beslagvrije voet meer ‘moreel neutraal’. Het derdenbeslag is dan ook voor iedere executeerbare vordering toepasbaar, de Wsnp is dat alleen voor uitzonderlijke gevallen. Zo is bij de wetwijziging van 1 januari 2008 beoogt de instroom te beperken voor die gevallen die de oorzaken van het schuldenpatroon reeds hebben aangepakt of onder controle hebben.³⁷⁶

4.4 Conclusie

In dit hoofdstuk is de regeling van de beslagvrije voet uitvoerig besproken. Duidelijk is geworden dat de beslagvrije voet – negen tienden van ieders ‘bijstandsnorm – van toepassing is op derdenbeslag op periodieke betalingen. De vorderingen waaraan een beslagvrije voet is verbonden, zijn limitatief opgesomd in artikel 475c. Het betreft de klassieke inkomensbronnen: loon, uitkering, pensioen en de voorlopige teruggaaf inkomstenbelasting. De beslagvrije voet omvat geen algemeen beslagverbod op de genoemde periodieke betalingen, maar slechts een gedeeltelijk. De vordering blijft buiten het beslag tot aan de beslagvrije voet. Met andere woorden, alleen datgene dat meer is dan de beslagvrije voet blijft buiten het beslag.

De regeling kent twee uitzonderingen: een negatieve en een positieve. De negatieve uitzondering wordt gevonden in artikel 475e. Hierin is bepaald dat wanneer een schuldenaar niet in Nederland woont of vast verblijft, geen beslagvrije voet geldt bij beslag op vorderingen. Artikel 475f bepaalt verder, als positieve afwijking, dat wanneer beslag is gelegd op een periodieke uitkering (lees: wekerende betaling) die niet is genoemd in artikel 475c, er onder omstandigheden toch een beslagvrije voet door de kantonrechter van toepassing kan worden verklaard.

Ook bleek in dit hoofdstuk dat in diverse andere wetten de verhaalsbevoegdheid van de schuldeiser wordt beperkt, doordat aansluiting wordt gezocht bij de beslagvrije voet. Het gedeelte van het inkomen waarop de schuldeiser zich kan verhalen, verschilt echter van regeling tot regeling. Soms wordt het verschil veroorzaakt door de situatie waarin de schuldenaar zich bevindt (Wsnp), soms ook door de bijzondere positie van de schuldeiser (overheidsvordering, bestuursrechtelijke premie en de terugvorderingsbepalingen in de sociale zekerheidswetgeving). De conclusie die aan de hand van de besproken regelingen kan worden getrokken, is dat het door de

---

373 Art. 358 Fw.

374 Zie: artt. 288 lid 1 sub b, 350 lid 3, 354, 358 lid 2 en 358a Fw.

375 Art. 350 lid 5 Fw.

376 Zie art. 288 lid 3 Fw en Kamerstukken II 29 942, nr. 7, p. 49.

beslagvrije voet gegarandeerde bestaansminimum in andere wetgeving, uitgezonderd de Wsnp, onder druk staat.

Naar aanleiding van dit hoofdstuk zou dan ook een principiële discussie gevoerd moeten worden over de vraag in hoeverre een inbreuk op dit bestaansminimum wel toelaatbaar is. Daarvoor valt nog wel iets te zeggen als er sterke vermoedens zijn dat de schuldenaar een hoger inkomen heeft dan hij aangeeft en via de officiële kanalen kan worden achterhaald, zoals de gedachte was achter de zogenaamde ‘Vrijplaatsenbrief’ van de staatssecretaris van Financiën uit 2004. De schuldenaar is dan niet te goeder trouw en – als het vermoeden juist is – zal hij in feite toch nog steeds over voldoende inkomsten beschikken om een zeker bestaansminimum te kunnen garanderen.

Een inbreuk op het bestaansminimum bij wijze van sanctie, maar zonder aanwijzingen dat de schuldenaar inkomsten aan het verhaal van zijn schuldeiser(s) onttrekt, lijkt echter dubieus en strijdig met de basisgedachte dat voor een ieder een zeker bestaansminimum beschikbaar moet zijn. Bovendien versterken dergelijke bevoegdheden de rechtsongelijkheid tussen de diverse schuldeisers, terwijl juist het uitgangspunt van de gelijkheid van schuldeisers zoveel mogelijk gehandhaafd en gewaarborgd zou moeten blijven. Dat dit niet het geval is, bleek in dit hoofdstuk. Of in de woorden van Huls: “De paritas creditorum is totaal versplinterd.”³⁷⁷

---

377 *De Gerechtsdeurwaarder* 2014, nr. 1, p. 14.

5

Stakeholders aan het woord

Hoofdstuk 5

Stakeholders aan het woord¹

B.J. van Ratingen² en J. Rijdsdijk

5.1 Inleiding

Derdenbeslag op periodieke uitkeringen of loon – ook wel kortweg als inkomensbeslag aangeduid – is een belangrijke verhaalsmogelijkheid. Sterker nog, inkomensbeslag is de meest voorkomende vorm van beslag. Een trend die zich de afgelopen jaren alleen maar verder heeft versterkt. Des te meer zorgen baart het dat de regeling van de beslagvrije voet, die juist beoogt dat een schuldenaar genoeg in handen krijgt om in de eerste levensbehoeften van zich en de zijnen te voorzien, steeds vaker onderwerp van kritiek is.

Verschillende oorzaken zijn daarvoor in de voorgaande hoofdstukken aangedragen, maar de belangrijkste is toch wel dat veel wijzigingen van de beslagvrije voet niet het gevolg waren van aanpassingen in de regeling zelf, maar van die in andere wetgeving, met name in de Wwb. Met de effecten van die wijzigingen op de beslagvrije voet is vervolgens onvoldoende rekening gehouden. Dat heeft ertoe geleid dat het systeem is vastgelopen.

Het is daarom interessant te bezien hoe voor de KBvG belangrijke stakeholders uit de politiek en de praktijk denken over een herziening van de beslagvrije voet. Daartoe zijn in het kader van dit preadvies een aantal politici geïnterviewd. De uitkomsten van deze vraaggesprekken zijn in dit hoofdstuk bijeengebracht. De geïnterviewden waren:

- Pieter Heerma (CDA);
- Gert-Jan Segers (CU);
- Tunahan Kuzu (PvdA);
- Jan de Wit (SP);³
- Foort van Oosten en Sjoerd Potters (VVD).⁴

---

1 Het eerste deel van dit hoofdstuk is een samenvatting van vijf interviews die in volledige vorm zijn gepubliceerd in *de Gerechtsdeurwaarder* 2014, nr. 2. In dit nummer is ook een verslag van de ronde tafel, het tweede deel van dit hoofdstuk, opgenomen, zij het in minder uitgebreide vorm.

2 Mr. B.J. van Ratingen is journalist en heeft in opdracht van de KBvG de genoemde interviews afgenomen, alsmede het verslag van de ronde tafel geschreven. Hij behoort niet tot de schrijvers van dit preadvies.

3 De Wit heeft de Tweede Kamer per 1 april 2014 verlaten.

4 Art. 475d sluit voor de berekeningswijze van de beslagvrije voet aan bij de Wwb. Gelet op deze koppeling koos de VVD ervoor om zowel de woordvoerder Venj (Van Oosten) als de woordvoerder SZW (Potters) aan het interview te laten deelnemen.

Teneinde de mening van de praktijk in kaart te brengen, heeft de KBvG op 20 november 2013 een ronde tafel georganiseerd over de praktische toepassing van de beslagvrije voet. Een tiental organisaties gaf acte de préséance en voorzag de schrijvers van waardevolle input. Input die in het wetsvoorstel is terug te vinden. Een verslag van deze bijeenkomst maakt deel uit van dit hoofdstuk.

De onderwerpen waarover de stakeholders uit de politiek en praktijk zich in het onderstaande uitspreken, zijn de positie van de overheid als schuldeiser, het bestaansminimum, nut en noodzaak van een herziening van de beslagvrije voet, de eigen verantwoordelijkheid van de schuldenaar en het beslagregister.

5.2 De mening van de politiek

5.2.1 Herziening van de regeling

Foot van Oosten vindt de regeling van de beslagvrije op zichzelf voldoende en ziet niet direct de noodzaak in om deze te wijzigen – al zegt hij zijn verantwoordelijkheid als Kamerlid te zullen nemen als hij signalen krijgt dat aanpassingen noodzakelijk zijn. Van Oosten meent dat gerechtsdeurwaarders vooral moeite hebben om het volledige financiële plaatje op tafel te krijgen en dat dit niet zelden komt omdat de beslagene zelf geen deugdelijke boekhouding voert of willens en wetens niet alle informatie verstrekt die nodig is. “Ik vind dat we van mensen die wel in staat zijn om geld te lenen en verplichtingen aan te gaan, ook mogen verwachten dat ze bijhouden waar en hoeveel verplichtingen ze zijn aangegaan. En dat ze daar desgevraagd openheid van zaken over geven”, aldus de VVD-er.

Zijn collega Sjoerd Potters erkent dat de berekening van de beslagvrije voet ingewikkeld is. Hij vindt het echter vooral belangrijk dat de uitkomst een signaal is aan de schuldenaar dat het maken van schulden financiële consequenties heeft. Een beslagvrije voet van 90% van de bijstandsnorm vindt hij legitiem.

Pieter Heerma is van mening dat de beslagvrije voet een absolute en onaantastbare bodem moet vormen die een bestaansminimum garandeert voor de schuldenaar én een zekere aflossingscapaciteit ten behoeve van alle schuldeisers geeft. Met dit in het achterhoofd voldoet de huidige regeling volgens hem niet, zoals ook blijkt uit het rapport *Paritas passé*. Heerma: “In de praktijk blijkt er door de stapeling van bronheffingen en preferente beslagen noch sprake te zijn van een gegarandeerd bestaansminimum, noch van een reële kans om ooit nog alle of een deel van je schulden af te kunnen lossen. Het komt op mij over als een systeem van ‘pakken wat je pakken kunt’. Het rapport beschrijft heel goed hoe mensen daar de dupe van worden.”

5.2.2 Duivels dilemma

Kuzu is het met Van Oosten eens dat artikel 475d, het artikel dat aan de berekening van de beslagvrije voet ten grondslag ligt, sec genomen tamelijk overzichtelijk is. Hij zegt: “Als de informatie over de schuldenaar compleet is, zou de gerechtsdeurwaarder de rekensom

moeten kunnen maken. Er wordt rekening gehouden met de hoogte van de woonkosten, de premie ziektekostenverzekering... Het probleem is dat de afgelopen jaren aan tal van schuldeisers bijzondere bevoegdheden zijn toegekend. Dat heeft het systeem in de uitwerking complex gemaakt. Daarbij komt dat er doorgaans meerdere partijen betrokken zijn bij mensen in een problematische schuldsituatie. Verschillende informatiestromen leiden er dan al snel toe dat er verschillen ontstaan in de vaststelling van de beslagvrije voet.”

Jan de Wit vindt de berekeningsmethode van de beslagvrije voet op zijn beurt complex. Hij noemt de stapeling van beslagen door preferente schuldeisers bovendien maatschappelijk onwenselijk. De Wit: “Ik heb de wetsbepaling er nog eens op nageslagen en ik sta er niet van te kijken dat meerdere beslagleggers tot een verschillende beslagvrije voet komen. Dat was in mijn tijd als advocaat al zo en dat is niet verbeterd. De regeling is gecompliceerd, vooral als het mensen betreft die al op bijstandsniveau leven en die een woonkosten- en een zorgtoeslag hard nodig hebben om rond te kunnen komen.⁵ Strikt genomen valt er wel wat voor te zeggen om de bijstandsnorm als ondergrens te nemen, in plaats van de huidige norm van 90%, of 95% daarvan, zoals Dittrich en Noorman-den Uyl in het verleden hebben voorgesteld.⁶ Dan is het duidelijk: de bijstandsnorm is echt het minimum.⁷ De keerzijde is dan dat mensen in de bijstand geen verhaal meer bieden en dat is ook niet wenselijk. Het is een duivels dilemma.”

Gert-Jan Segers constateert tot slot dat het huidige systeem niet afdoende werkt: er zijn in Nederland wel degelijk mensen die te weinig overhouden om van te leven. De politicus zegt dit soort signalen ook te krijgen vanuit de kerken.⁸ Segers: “Kortom, er is werk aan de winkel om de wet- en regelgeving op dit punt te verbeteren. En dan denk ik inderdaad in de eerste plaats aan de positie van schuldeisers met bijzondere bevoegdheden en aan de overheidsvoering.”

5.2.3 Gulzige spin

Over die laatste onderwerpen bestaat opvallend veel overeenstemming tussen de ondervraagde politici, ongeacht hun politieke kleur. Zo zegt Van Oosten: “De beslagvrije voet ‘an sich’ staat wat de VVD betreft niet ter discussie en ook niet dat het een gegarandeerd minimum moet zijn. En dan kom je vanzelf op het onderwerp dat als gevolg van die schuldeisers met bijzondere bevoegdheden mensen uiteindelijk onder die 90%-norm terechtkomen. We hebben die discussie in de Tweede Kamer gevoerd en ook wij als VVD hebben vanuit ons liberaal uitgangspunt van sociale rechtvaardigheid gezegd: ‘dit kan niet’. De conclusie is nu: overheden moeten intern hun richtlijnen nakijken. Ik heb begrepen dat de Belastingdienst dat nu ook aan het doen is, beter kijken naar wat nu precies de beslagvrije voet is. Bij het CJIB schijnt dat lastiger te liggen. Hoe dan ook, het onderwerp staat nu wel op de agenda.”

5 Deze problematiek wordt beschreven in het rapport *Paritas passé*; Jungmann e.a. 2012.

6 *Kamerstukken II 1994/95*, 22 969, nr. 27.

7 In hfdst. 3 werd duidelijk dat veel wetgevers elders in Europa het minimumloon als ondergrens hanteren bij het loonbeslag. Schuldenaren die het minimumloon of minder verdienen, bieden in die landen geen verhaal. Een bewuste keuze van de betreffende wetgevers.

8 In het rapport *Armoede in Nederland 2013* beschrijft Crutzen hoe de kerken betrokken zijn bij de armoedebestrijding in ons land; Crutzen 2013.

Kuzu vindt dat er enerzijds veel voor te zeggen valt om schulden die je bij de samenleving hebt uitstaan preferent te maken in de aflossing. Anderzijds is hij van mening dat de (semi-)overheid die preferente positie niet mag aanwenden om de beslagvrije voet te ondergraven. Kuzu: “Dat gebeurt nu wel – en daarover moeten we een politieke discussie voeren. Als je van private schuldeisers vraagt om rekening te houden met de beslagvrije voet, dan kan het toch niet zo zijn dat je als overheid zegt: ‘jullie moeten rekening houden met de beslagvrije voet, maar ik ben overheid, dus ik ga vrijuit mijn gang’.”⁹

Heerma zegt dat ervaringen uit de schuldhulpverlening leren dat mensen uiteindelijk hun leven financieel weer op de rit kunnen krijgen en schuldenvrij worden. Schuldeisers kunnen deels gecompenseerd worden. Maar dat lukt niet als de overheid zelf een systeem optuigt dat elke vorm van sanering doorkruist, vindt hij. “Ik heb het afgelopen jaar (bedoeld wordt 2013, schr.) in elk debat over armoede en schulden, dit onderwerp aan de orde gesteld en gezegd: ‘overheid, kijk nou eens kritisch naar je eigen rol daarin’. De overheid zit als een spin in het web en is tevens de grootste en meest gulzige spin,” aldus Heerma.

5.2.4 Ontspoord

De Wit gaat nog een stap verder. Hij noemt het feit dat niet alleen de Belastingdienst, maar ook een steeds groter aantal (semi-)overheidsdiensten gerechtigd zijn zonder rechterlijke tussenkomst beslag te leggen, iets dat indruist tegen het rechtsgevoel.¹⁰ Niet alleen omdat moeilijk te verdedigen is dat aflossing van bepaalde schulden kennelijk belangrijker is dan de aflossing van andere schulden, maar ook omdat de lasten van het niet betaald worden exclusief worden gelegd bij de concurrente schuldeisers, aldus de voormalig advocaat. Die moeten vaak jaren op hun geld wachten. “Bij het innen van de zorgpremie zou je vanuit de solidariteitsgedachte¹¹ nog een zekere preferentie kunnen verdedigen, maar in het rapport *Paritas passé* wordt heel goed omschreven hoezeer het stelsel is ontspoord,” zegt De Wit. “Onlangs werd in de Kamer nog gesproken over een soort preferent loonbeslag om de alimentatie, of op zijn minst de kinderalimentatie zeker te stellen. Dus dan wordt de moeder bij wijze van spreken preferent schuldeiser ten opzichte van de vader, of omgekeerd. Het punt is: naarmate je meer preferenties creëert, wordt het instrument ook botter. Ik vind het de moeite waard om daar eens kritisch naar te kijken.”

9 Een voorbeeld van een vergaande bevoegdheid van de overheid biedt art. 19 lid 1 IW 1990. Tijdens de parlementaire behandeling van de Wet versterking fiscale rechtshandhaving, die o.a. heeft geleid tot een aanpassing van dit artikelid, vroegen verschillende Kamerleden aan de minister van Financiën waarom de fiscus de beslagvrije voet zou mogen aantasten en andere schuldeisers niet. De minister antwoordde hierop dat de “fiscale betalingsverplichting met verreweg de meeste andere betalingsverbindenissen verschilt in die zin dat zij uit de wet ontstaat. Dat betekent onder meer dat de Belastingdienst, anders dan andere schuldeisers, niet betrokken is bij het ontstaan van de betalingsverbindenissen en dus ook niet in de gelegenheid is om, zoals andere schuldeisers dat wel plegen te doen, voorwaarden te stellen die ertoe strekken de betaling in meer of mindere mate te garanderen”; *Kamerstukken II 2005/06*, 30 322, nr. 9, p. 5 (NV II). Zie voor een bespreking van art. 19 IW 1990: hfdst. 4, par. 4-3-1.

10 Dit wordt ook wel vereenvoudigd derdenbeslag genoemd.

11 De solidariteit in het huidige zorgstelsel komt tot uitdrukking in een verzekeringsplicht voor de burgers en een acceptatieplicht voor de zorgverzekeraars; T&C Zvw (*Beerepoot*), aant. 1.2 bij Zvv (*Historische ontwikkeling van het stelsel van ziektekostenverzekeringen*).

In de filosofie van de CU heeft de overheid een grote verantwoordelijkheid voor de burger en diens welbevinden. Segers: “En dus moet diezelfde overheid niet het bestaansminimum ondermijnen door zelf met invorderingen de beslagvrije voet aan te tasten, of andere instellingen de mogelijkheid te geven dat te doen. Ook de overheid moet de beslagvrije voet respecteren.”

Bijna alle ondervraagden denken dat een beslagregister een goede stap is om de problemen in de praktijk tenminste gedeeltelijk te ondervangen en sommigen zien de instantie die dit register zal gaan beheren ook als de aangewezen partij om de beslagvrije voet te berekenen. Met name Kuzu is een uitgesproken voorstander van een centrale instantie die de beslagvrije voet bepaalt. Andere instanties zouden daaraan moeten worden gekoppeld, de Belastingdienst inclusief. Wel pleit de PvdA-er voor voldoende waarborgen om de privacy van schuldenaren te waarborgen.

Van Oosten denkt dat als er eenmaal een beslagregister is, een gerechtsdeurwaarder eenvoudig kan zien of een of meer collega's al beslag hebben gelegd. Hij kan dan eventueel van het leggen van beslag afzien, als daardoor het bestaansminimum van de schuldenaar wordt gegarandeerd. “Dit lijkt mij ook de plek waar je een eventuele beslagvrije voet zou kunnen berekenen en registreren, al kan ik dat op dit moment onvoldoende overzien,” zegt hij. “Maar hoe dan ook: een dergelijk register mag mensen die schulden maken niet van de plicht ontslaan om ook zélf bij te houden wat je hebt gedaan.”

5.2.5 Niet pampere maar helpen

Potters ziet een dergelijk register eveneens als een goede eerste stap, maar hij is ook kritisch. Hij zegt: “Het nadeel van al die registers en systemen is dat schuldenaren passief worden en denken: ‘ze kloppen wel aan de deur als het niet goed is’. En dat is natuurlijk niet de bedoeling. Ik heb mij als wethouder ook veel met schuldhulpverlening beziggehouden en de crux is dat je mensen leert met hun schulden om te gaan. Dat kan betekenen dat iemand lang bezig is met afbetalen, maar dan kan hij daarna wel weer een normaal financieel huishouden runnen. De discussie zou moeten gaan over: hoe kun je ervoor zorgen dat mensen zich sneller bewust zijn van hun financiële positie en ook van de dingen die fout gaan? Als iemand zijn energierekening niet betaalt is dat niet alleen een signaal voor het energiebedrijf, maar moet de gemeente ook in actie komen. Niet om iemand te pampere, maar om hem te helpen, het taboe van schulden bespreekbaar te maken en hem te leren financiële verantwoordelijkheid te nemen.”

Ook volgens De Wit zou het goed zijn als er een instantie kwam waar het ‘financiële huishoudboekje’ van mensen met problematische schulden bekend is en waar iedereen die beslag wil leggen op een inkomenscomponent zich vooraf moet melden. “Ik besef wat ik zeg. Het gaat om honderdduizenden huishoudens, dus de vraag is al gauw: hoe maak en houd je zoiets hanteerbaar? Aan de andere kant hebben we ook zoiets als het Handelsregister en dat werkt ook. Volgens mij zou een beslagregister zo ingericht moeten zijn dat niet alleen duidelijk is dat er bij mevrouw A een beslag ligt op een inkomenscomponent, maar ook dat mevrouw A een inkomen heeft dat er zo en zo uitziet. Zodat de instantie die het beslagregister beheert ook eenduidig de beslagvrije voet kan vaststellen, die vervolgens bindend is voor alle partijen, de overheid inclusief.”

De Wit wijst, net als Kuzu, op het belang het beslagregister met voldoende waarborgen te omgeven. Het mag niet zo zijn dat het inkomen van vele duizenden burgers openbaar wordt gemaakt aan eenieder die daarom vraagt, zegt hij. “Je zult dus het belang van beide partijen moeten beschermen. Bijvoorbeeld wel de schuldeiser wiens vordering door de rechter is erkend, maar niet het incassobureau dat gewoon aan het vissen is of er nog wat ‘te halen’ valt. Dat is een kwestie van vormgeving.”

5.2.6 Een vorm van bescherming

De Wit denkt dat een goede afscherming van persoonsgegevens schuldenaren er ook eerder toe zal aanzetten om volledige openheid van zaken te geven – iets dat nu vaak niet gebeurt, erkent hij. “Het moet voor schuldenaren duidelijk zijn dat een zuiver en conform de werkelijkheid vastgesteld inkomen in het beslagregister ook een vorm van bescherming biedt.”

Segers vindt een betere afstemming tussen de verschillende beslagleggers van groot belang. De inrichting van een landelijk beslagregister ziet hij als een eerste stap. Het neerleggen van de verantwoordelijkheid voor het vaststellen van de beslagvrije voet bij een instantie kan een goede vervolgstap zijn. Op die manier wordt voorkomen dat instanties langs elkaar heen werken. Segers: “Wel moet er zorgvuldig bekeken worden waar de verantwoordelijkheid voor het vaststellen van de beslagvrije voet komt te liggen en hoe we dat dan precies verder gaan regelen. Ik denk dat het komende preadvies van de KBvG daar een grote bijdrage aan kan leveren.”

5.3 Verslag van de ronde tafel

Op 20 november 2013 heeft de KBvG een ronde tafel georganiseerd met mensen uit de praktijk over de praktische toepassing van de beslagvrije voet. Het is de politiek die het wettelijk kader bepaalt, het zijn de mensen uit de praktijk die met de regeling werken. Hun input is van onschatbare waarde bij een voorstel tot herziening van de beslagvrije voet. Bovendien brengt het verrichten van wetenschappelijk onderzoek met zich mee dat een onderwerp vanuit verschillende perspectieven wordt bekeken. Tien organisaties hebben op uitnodiging van de KBvG aan de bijeenkomst deelgenomen. Nooit eerder spraken zij met elkaar over dit onderwerp. Dat maakte het tot een bijzondere middag. Deze paragraaf bevat een samenvatting van de belangrijkste knelpunten en oplossingsrichtingen die tijdens de rondetafelbijeenkomst zijn geconstateerd dan wel aangedragen.

5.3.1 Mutatiegevoeligheid

Peter Kuus, juridisch adviseur bij de afdeling Werk en Inkomen van de gemeente Utrecht, ziet vier belangrijke knelpunten. Om te beginnen is de berekening van de beslagvrije voet complex, mede omdat er gebruik wordt gemaakt van informatie die in beginsel door de schuldenaar moet worden aangeleverd, zoals het inkomen van de partner, woonlasten en zorgpremie. Dat levert een bewerkelijk, arbeidsintensief proces op. Daarnaast noemt Kuus de bijzondere bevoegdheden van bepaalde schuldeisers om rechtstreeks beslag te leggen op de zorg- of huuro toeslag. Als beslag is gelegd op de zorgtoeslag, mag de beslagvrije voet daar niet langer mee worden verhoogd.

Bovendien kan de hoogte van de beslagvrije voet per beslaglegger verschillen: als de gemeente voor de verrekening van een eigen vordering bij een klant in de bijstand de beslagruimte heeft bepaald, komt het regelmatig voor dat door een gerechtsdeurwaarder of andere beslaglegger, een lagere beslagvrije voet wordt gehanteerd. Reden daarvan is volgens Kuus dat al dan niet bewust geen rekening wordt gehouden met de verschillende ophogingscomponenten. Tot slot concludeert hij dat als gevolg van de toerekening van de ophogingscomponenten, al dan niet in combinatie met reeds gelegd beslag op de toeslagen en de inning van de zorgpremie door middel van bronheffing, bij de inkomens op of net boven bijstandsniveau, vrijwel geen beslagruimte (meer) aanwezig is.

Zijn collega Eelco Bruinsma van de gemeente Rotterdam wijst erop dat dit laatste duidelijk in strijd is met de bedoeling van de wetgever. Volgens hem blijkt uit de wetgeschiedenis dat de wetgever aanvankelijk, ook bij inkomens op minimumniveau, een zekere aflossingscapaciteit heeft willen veiligstellen.¹² Bruinsma somt vervolgens nog een aantal aanvullende knelpunten op, waaronder de mutatiegevoeligheid. De hoogte van de beslagvrije voet verandert ten minste twee keer per jaar, als gevolg van wijzigingen in bijstandsnormen, woonlasten en premies. Dat maakt geautomatiseerde berekening lastig. Bovendien zijn zowel schuldeisers als schuldenaren volgens Bruinsma te passief: zij benutten de wettelijke mogelijkheden om de beslagvrije voet juist te laten berekenen niet voldoende. Tot slot is het weinig praktisch dat er twee regelingen naast elkaar bestaan: de beslagvrije voet en het Vrij te laten bedrag.

5.3.2 Hoge woonlasten

Karin Boog van de VEH geeft aan dat de beslagvrije voet onvoldoende rekening houdt met hypotheeklasten. De berekening geschiedt op basis van artikel 475d en de normpercentages zoals vastgesteld door het ministerie van Veiligheid en Justitie. De woonkosten die in de berekening worden betrokken, zijn volgens Boog gebaseerd op een (sociale) huurwoning en niet op een koopwoning. Zo wordt er binnen de regeling van uitgegaan dat het mogelijk moet zijn om € 194 per maand aan woonlasten te betalen. Voor tweepersoonshuishouden mogen deze woonlasten met € 257 per maand worden verhoogd. Dit is vaak te weinig voor een huiseigenaar, die hierdoor nog verder in de problemen komt, aldus Boog.

Ook Katrijn van Weegberg van Bureau Wsnp stelt dat de berekening van de beslagvrije voet onvoldoende rekening houdt met de werkelijke woonlasten. Steeds meer schuldenaren hebben hoge woon- of hypotheeklasten. Zij kunnen met toestemming van de rechter-commissaris een extra correctie voor de woonlasten krijgen in de Vtlb-berekening, maar niet binnen de beslagvrije voet. Daar geldt dat maximaal het bedrag gecorrigeerd wordt overeenkomstig de huurtoeslag die iemand ontvangt met een inkomen op bijstandsniveau.¹³ Het feit dat mensen

---

12 De wetgever heeft ervoor gekozen om de beslagvrije voet op negen tienden van de bijstandsnorm vast te stellen. Hij motiveerde deze keuze als volgt: "Dit maakt het mogelijk ook degenen met een minimuminkomen aansprakelijk te houden en enig verhaal te laten bieden voor schulden die zij aangaan. Zou de beslagvrije voet de bijstandsnorm evenaren, dan zouden zij geen enkel verhaal bieden. Voor sommigen van hen zou dat de verleiding kunnen inhouden schulden aan te gaan zonder die te willen betalen. Anderzijds zou menigeen weigeren hun krediet te geven, zodat iemand met een minimuminkomen zelfs niet, als dat eens nodig mocht zijn, zijn levensbehoeften op krediet zou kunnen kopen"; *Kamerstukken II 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 9 (MvT)*.

13 Art. 475d lid 5 sub b.

met een hoger inkomen ook niet in aanmerking komen voor goedkopere woonruimte maakt dat zij de facto in de knel raken.¹⁴

Volgens Karin Stoffels van de NVVK begint het zich te wreken dat de huidige wetgeving is gemaakt in vroeger tijden toen er nog sprake was van een kostendeekkende huurtoeslag, van vaste gezinspatronen en loondienstverbanden met relatief stabiele inkomens en zaken als zorgtoeslagen, heffingskortingen en gedifferentieerde incassotrajecten nog niet waren uitgevonden. De tijden zijn sindsdien veranderd.¹⁵ Volgens Stoffels is het zaak weer te zoeken naar een begrijpelijk en eenvoudiger instrument dat recht doet aan de essentie en oorsprong van de gedachte achter de beslagvrije voet.

Stoffels ziet het eveneens als een knelpunt dat artikel 475d is gekoppeld aan de Wet op de Huurtoeslag. Hoewel de NVVK geen voorstander is van onbeperkte correctie van woonlasten, is de situatie nu doorgeslagen naar de andere kant: weinig mensen hebben vanuit de beslagvrije voet voldoende middelen om hun woonlasten te kunnen voldoen. De brancheorganisatie voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren constateert bovendien dat er in onvoldoende mate rekening wordt gehouden met onvermijdelijke kosten van een schuldenaar, zoals het eigen risico, alimentatie en kosten van kinderopvang. Dat maakt het vrijwel onmogelijk om binnen de grenzen van de beslagvrije voet geen nieuwe schulden te laten ontstaan. Dit geldt in nog sterkere mate voor de nieuwe groep schuldenaren met een eigen huis, die voorheen over een hoger inkomen beschikte.¹⁶

5.3.3 Onderzoeksplicht

Ruud Nicolaas van de SVB constateert dat de beslagvrije voet om meerdere redenen aan effectiviteit verloren heeft. Niet alleen gaat een aantal gerechtsdeurwaarders weinig zorgvuldig om met het vaststellen van de beslagvrije voet, ook de overheid en de rechterlijke macht frustreren het uitgangspunt van de regeling. Zo komt het in de praktijk voor dat verschillende beslagleggers tot een andere beslagvrije voet komen, wordt aan vakantie-uitkeringen geen beslagvrije voet verbonden en wordt de beslagvrije voet bij langjarige loonbeslagen stelselmatig niet meegeïndexeerd met de bijstandsnormen. Ook blijkt de overheid in een aantal gevallen de door haar zelf gegarandeerde beslagvrije voet niet te respecteren. De verschillende rekenmethoden zorgen daarnaast nog eens voor extra misstanden, aldus een kritische Nicolaas.

Marja Ververs van de gemeente Den Haag oppert de mogelijkheid te onderzoeken of de beslagvrije voet die door de gemeente is vastgesteld, niet automatisch zou kunnen worden overgenomen door gerechtsdeurwaarders en andere partijen. Verder pleit zij voor een wettelijke bepaling, die niet alleen uitgaat van een actieve opstelling van de schuldenaar, maar ook van een onderzoeksplicht voor de gerechtsdeurwaarder om de componenten die nodig zijn voor het berekenen van de beslagvrije voet te achterhalen. Ook het vastleggen van de beslagvrije voet in een centraal register zou volgens haar een positieve uitwerking kunnen

14 De inkomensgrens van een sociale huurwoning bedraagt in 2014 € 34.678. Wie meer verdient, is aangewezen op een huurwoning in de vrije sector, met een huur van minimaal € 699,48.

15 Voor een beschrijving van de toenemende complexiteit van de samenleving wordt verwezen naar: hfdst. 2, par. 2.3.

16 Akkermans & Van den Heuvel 2013, p. 10-12.

hebben, uiteraard onder de voorwaarde dat de privacy van de schuldenaar zoveel mogelijk is gewaarborgd.

Haar collega Marcel Thijssen van de gemeente Amsterdam pleit eveneens voor het inrichten van een beslagregister. De gemeente Amsterdam staat, aldus Thijssen, ook volledig achter de andere aanbevelingen uit het rapport *Paritas passé*. Zo zou de gemeente graag zien dat de bronheffing en bestuursrechtelijke premie worden afgeschaft en dat de boete wordt omgezet in een regeling om de schuld af te betalen. Verder wil Thijssen een algeheel beslagverbod op toeslagen (inclusief de huidige verrekening door de Belastingdienst), zodat schuldenaren niet meer onder de beslagvrije voet kunnen uitkomen. Ook zou een meer eenvoudige berekeningswijze van de beslagvrije voet volgens hem bijdragen aan een betere handhaving in de praktijk.

5.3.4 Stringentere richtlijnen

Hans Kappen van de Belastingdienst – waarschijnlijk 's lands grootste beslaglegger – pleit voor een verregaande vereenvoudiging van de beslagvrije voet. Het meest ideaal zou volgens hem een beslagvrije voet zijn die voor iedere categorie schuldenaren uitgaat van een standaardbedrag, dat al dan niet is opgebouwd uit onderliggende standaardforfaits. Het is dan niet langer nodig om gegevens van de schuldenaar op te vragen en zowel de schuldenaar als de schuldeiser kunnen heel gemakkelijk de juiste beslagvrije voet bepalen. De haalbaarheid van dit voorstel is afhankelijk van de vraag of betrokkenen er in een concreet geval op voor- of achteruit gaan ten opzichte van de huidige situatie. Een te grofmazige regeling verhoogt de kans op onwenselijke uitkomsten. Mocht het niet mogelijk zijn om de beslagvrije voet te vereenvoudigen, dan is Kappen voorstander van de instelling van een centrale instantie die de beslagvrije voet berekent, zowel voor gerechtsdeurwaarders als voor overheidsschuldeisers. Voordeel van deze optie is dat de beslagvrije voet in alle gevallen op dezelfde manier wordt berekend. Dat verhoogt de betrouwbaarheid.

Diederick Kraak van het UWV stelt dat het uitvoeringsinstituut alleen vanuit haar rol als lijdelijk derde-beslagene kan spreken. Niettemin ziet hij wel een aantal mogelijke 'oplossingsrichtingen' om de huidige regeling te verbeteren. Zo zou het UWV graag zien dat het verschil in behandeling tussen beslag schuldenaren en schuldenaren die in de Wsnp zitten, wordt opgeheven. Ook een minder fijnmazig systeem zou het UWV toejuichen. Tot slot pleit Kraak voor de oprichting van een centrale instantie – de B(eslag) A(afdracht) en V(erdeel) A(utoriteit) – die in alle gevallen de regie neemt bij het vaststellen van de hoogte van de beslagvrije voet en de geïnde gelden verdeelt.¹⁷

Walter van den Berg van het Bureau Nationale ombudsman breekt tot slot een lans voor een verregaande vereenvoudiging van de regeling – bij voorkeur gebaseerd op vaste bedragen die uit een tabel zijn af te leiden. Hij wijst in dat kader op het Duitse systeem, waar voor de vaststelling van de beslagvrije voet enkel de inkomsten van de beslagene (verstrekkt door de werkgever),

17 Een bij de ronde tafel als toehoorder aanwezige vertegenwoordiger van het ministerie van Financiën gaf aan dat het oprichten van een dergelijk orgaan in de huidige politieke context van bezuinigingen "volstrekt onhaalbaar is."

de samenstelling van het gezin (GBA) en de inkomsten van de partner nodig zijn.¹⁸ Alleen die laatste gegevens zouden dan door de beslagene zelf moeten worden aangeleverd. Daarnaast is hij een voorstander van een actieve 'informatieverzamelplicht' voor gerechtsdeurwaarders en stringenter richtlijnen vanuit de KBvG voor het snel en juist berekenen van de beslagvrije voet.

5.4 Conclusie

De politici zijn ongeacht hun politieke kleur van mening dat de beslagvrije voet een gegarandeerd bestaansminimum zou moeten zijn. De praktijk wijst echter anders uit. Met enige regelmaat komen schuldenaren onder de beslagvrije voet. De politici geven aan dat de Tweede Kamer eens kritisch moet kijken naar de bevoegdheden die de overheid in de loop van de tijd heeft gekregen. De middelen zijn het doel, mede onder druk van het op orde brengen van de rijksbegroting, voorbij geschoten. Dat geldt met name voor de overheidsvordering. Het is tijd voor een herbezinning.

De informatieverplichting van de schuldenaar wordt als het grootste knelpunt van de regeling gezien. De politici denken dat als een gerechtsdeurwaarder zoveel mogelijk beschikt over de informatie die nodig is voor het berekenen van de beslagvrije voet, het voor hem mogelijk moet zijn om de beslagvrije voet met meer zekerheid vast te stellen. Dat komt zowel de rechtszekerheid van de schuldenaar als die van de schuldeiser ten goede. De politici hebben daarbij hoge verwachtingen van het beslagregister, dat in hun ogen een groot deel van de ondoorzichtigheid van de huidige regeling kan wegnemen. Zij geven aan dat dit niet ten koste mag gaan van de privacy van de schuldenaar.

De deelnemers aan de ronde tafel vinden net als de politici dat de informatieverplichting van de schuldenaar niet voldoet, maar zij gaan nog een stapje verder: buiten het feit dat dit knelpunt, in hun ogen het grootste hiaat van de huidige regeling, moet worden opgelost, zouden zij ook graag zien dat de regeling wordt vereenvoudigd. De ene deelnemer gaat daarbij verder dan de andere: sommigen pleiten voor het verminderen van het aantal variabelen, anderen zouden het liefst werken met vaste normbedragen en een enkeling wil, onder het motto van 'maximale transparantie', zelfs zo ver gaan dat iemands beslagvrije voet simpelweg uit een tabel kan worden afgeleid.

De deelnemers aan de ronde tafel constateren daarnaast dat het instrument van de beslagvrije voet aan effectiviteit heeft ingeboet. De samenleving is sinds de inwerkingtreding van de regeling in 1991 ingrijpend veranderd en de wetgever heeft daarop onvoldoende geanticipeerd. Daardoor is de regeling nog altijd gebaseerd op de gedachte dat sprake is van een kostendekkende huurtoeslag, van vaste gezinspatronen en loondienstverbanden met relatief stabiele inkomens. Ook waren begin jaren negentig zaken als zorgtoeslagen, heffingskortingen en gedifferentieerde incassotrajecten nog niet uitgevonden. Het wordt tijd dat de beslagvrije voet binnen de kaders van een veranderde samenleving weer de onaantastbare bodem gaat vormen die zij ooit was. Het onderhavige preadvies kan daaraan een bijdrage leveren.

---

18 Zie voor een bespreking van het Duitse systeem: hfdst. 3, par. 3.4.

6

Gerechtsdeurwaarders aan het woord

Hoofdstuk 6

Gerechtsdeurwaarders aan het woord

J. Rijsdijk, J. Nijenhuis, B.T.M. Duivenvoorden en A.W. Jongbloed

6.1 Inleiding

In dit preadvies is al veel aan de orde gekomen. Een belangrijk aspect mag onder geen beding ontbreken: hoe denkt de beroepsgroep zelf over de beslagvrije voet? Dat is een belangrijke vraag, omdat in 2013 met enige regelmaat klonk dat de beslagvrije voet schuldenaren niet langer een bestaansminimum zou garanderen, doordat de samenleving sinds de inwerking-treding van de regeling steeds complexer is geworden. Een conclusie die door de stakeholders in het vorige hoofdstuk werd onderschreven.

Daarom heeft de KBvG in een poging representatieve gegevens te verkrijgen allereerst aan haar leden gevraagd hoe zij de beslagvrije voet in de praktijk toepassen. Waar zitten de knelpunten? In combinatie daarmee is gevraagd hoe wordt gedacht over een herziening van de beslagvrije voet. Moet er gekozen worden voor meer maatwerk, of heeft een versimpeling de voorkeur? En hoe kan het bestaansminimum worden gegarandeerd?

Bijna 400 reacties (namelijk 367) kwamen binnen en dat benadert de helft van de beroepsgroep die uit 979 gerechtsdeurwaarders bestaat.¹ Daarom mag worden geconcludeerd dat de in dit hoofdstuk gepresenteerde cijfers in belangrijke mate overeenkomen met de opvattingen van de beroepsgroep.

In een aparte paragraaf zal aandacht worden besteed aan artikel 478. Dit artikel bepaalt dat het bij een cumulatief derdenbeslag de oudste gerechtsdeurwaarder is die verdeelt, indien niet bij voorbaat duidelijk is dat uit het beslagene alle beslagleggers kunnen worden voldaan. Uit de enquête bleek dat toepassing van dit artikel in de praktijk soms aanleiding geeft tot problemen, zeker in relatie tot preferente beslagen.

---

¹ Stand per 1 mei 2014.

6.2 De uitkomsten van vraag 1

Hoe beoordeelt u de praktische toepassing van de beslagvrije voet?

Waar zitten volgens u de knelpunten?

6.2.1 Positief over de werking van de beslagvrije voet

106 respondenten (29%) zijn positief over de werking van de beslagvrije voet. Zij geven aan de systematiek van de regeling logisch te vinden: artikel 475d moet in een vaste volgorde worden doorlopen om de beslagvrije voet te kunnen uitrekenen. Al bestaat in de praktijk wel discussie over de vraag welke volgorde dat zou moeten zijn.² Daarnaast bestaan er rekenprogramma's die kunnen helpen bij het uitrekenen van de beslagvrije voet.³ Wel maken de respondenten zich zorgen over het toenemend aantal schuldeisers met bijzondere bevoegdheden, die een inbreuk op de beslagvrije voet kunnen maken. Het bestaansminimum is daardoor niet langer gegarandeerd.

6.2.2 Negatief over de werking van de beslagvrije voet

261 respondenten (70%) zijn negatief over de werking van de beslagvrije voet. Zij ervaren de toepassing van de regeling als ingewikkeld en signaleren een aantal problemen die niet met behulp van rekenprogramma's zijn te ondervangen, maar die het gevolg zijn van enerzijds onvolkomenheden in de regeling zelf en anderzijds in het systeem van het executie- en beslagrecht en het invorderingsrecht. Uit de aangedragen punten kan de volgende top vijf worden gedestilleerd:⁴

1. de regeling is door het aantal categorieën schuldenaren dat wordt onderscheiden bewerkelijk;
2. onduidelijkheid over de termijn van terugwerkende kracht bij een wijziging van omstandigheden;
3. meerdere instanties die de beslagvrije voet naast elkaar kunnen uitrekenen, met veelal een verschillende uitkomst tot gevolg;
4. het toenemend aantal schuldenaren met preferente bevoegdheden dat een inbreuk op de beslagvrije voet kan maken;
5. de regels omtrent cumulatief derdenbeslag worden als lastig ervaren.

6.2.3 De praktijk van de huidige regelgeving

Bij het beantwoorden van deze vraag lijkt een verschil in perspectief een rol te hebben gespeeld. De respondenten die positief zijn over de werking van de beslagvrije voet, hebben naar de regeling 'an sich' gekeken. Zij zien het wettelijk kader als een vaststaand gegeven. Degenen die negatief zijn over de toepasbaarheid van de beslagvrije voet hebben niet alleen naar de regeling zelf gekeken, maar de werking daarvan ook beoordeeld binnen het bredere kader van het executie- en beslagrecht en het invorderingsrecht. Daarbij hebben zij een aantal

2 In hfdst. 4, par. 4.2.4.5 wordt ingegaan op de discussie die in de praktijk wordt gevoerd over de volgorde van verhogen en verlagen van art. 475d en op het aanhangige wetsvoorstel dat hier mogelijk een einde aan maakt.

3 Zoals die op www.kbvg.nl.

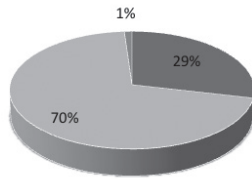
4 De informatieverplichting van de schuldenaar – in de ogen van de respondenten het grootste knelpunt van de huidige regeling – komt zelfstandig aan de orde bij vraag 3.

6 Gerechtsdeurwaarders aan het woord

knelpunten gesignaleerd, waarvan de belangrijkste hierboven zijn opgesomd. Daarnaast zijn zij nog een stapje verder gegaan: zij hebben het wettelijk kader niet als uitgangspunt genomen, maar hebben ook nagedacht over de vraag hoe dat verbeterd zou kunnen worden. De toepassing van de beslagvrije voet laat in hun ogen te wensen over door de vele categorieën schuldenaren die worden onderscheiden.⁵ Dat zou pleiten voor minder maatwerk en dus voor een vereenvoudiging van de regeling,⁶ waarover meer bij vraag 4.

Voldoet de beslagvrije voet in de praktijk?

- 105 respondenten (29%) beantwoordden deze vraag positief
- 258 respondenten (70%) beantwoordden deze vraag negatief
- 4 respondenten (1%) namen geen standpunt in

Top 5 knelpunten

- 1 Bewerkelijke regeling
- 2 Onduidelijkheid over termijn van terugwerkende kracht
- 3 Meerdere instanties die de beslagvrije voet kunnen uitrekenen
- 4 Toenemend aantal schuldeisers met bijzondere bevoegdheden
- 5 Regeling van het cumulatief derdenbeslag

6.3 De uitkomsten van vraag 2

In hoeverre stelt de beslagvrije voet volgens u schuldenaren in staat om in hun levensonderhoud te kunnen blijven voorzien?

6.3.1 Schuldenaren zijn in staat om in hun levensonderhoud te voorzien

214 respondenten (57%) zijn van mening dat de beslagvrije voet schuldenaren in staat stelt om in hun levensonderhoud te voorzien. Het gaat er niet om dat de schuldenaar zijn huidige levensstandaard kan voortzetten, maar dat hij kan voorzien in zijn eerste levensbehoeften.⁷ Een beslag mag daarom best als knellend worden ervaren. De respondenten wijzen erop dat met

5 Art. 475d onderscheidt drie categorieën: alleenstaande, alleenstaande ouder en gezin. Vervolgens vindt een verdere verfijning van de berekening plaats op basis van de leeftijd van de beslagen schuldenaar. Voor iedere categorie wordt tot slot verwezen naar een op die categorie van toepassing verklaard onderdeel van art. 20 Wwb.

6 Verschillende stakeholders pleitten daar ook voor in hfdst. 5.

7 Dit uitgangspunt ligt ook ten grondslag aan het beslagverbod roerende zaken. Jongbloed verwoordt het in relatie tot de art. 447 en 448 aldus: "Wie een luxe Italiaanse keuken met een waarde van € 20.000 bezit, wie in dure merkkleding rondloopt of in een luxe auto rondrijdt, en ook wie een dure parketvloer heeft laten aanleggen, zij allen moeten een stapje terug doen en zich tevreden stellen met een doorsnee keuken, kleding uit een warenhuis, een tweedehands gezinsauto en doorsnee vloerbedekking"; Jongbloed 2003, p. 53. En dat geldt ook voor iemand die wordt geconfronteerd met een loonbeslag.

name kleine ondernemers in de problemen komen als gevolg van mensen die hun rekening niet betalen.⁸ Een aspect dat in hun ogen niet onbelicht mag blijven.

6.3.2 Schuldenaren zijn niet in staat om in hun levensonderhoud te voorzien

153 respondenten (40%) geven aan dat de beslagvrije voet schuldenaren niet in staat stelt om in hun levensonderhoud te voorzien. Dat komt voor een groot deel doordat de gerechtsdeurwaarder niet over alle informatie beschikt om de juiste beslagvrije voet te kunnen vaststellen, waardoor hij in eerste instantie uitgaat van de basisbeslagvrije voet. Daarnaast zien zij een probleem bij de hogere inkomens, voor wie de terugval in inkomsten bij een loonbeslag wel erg groot is.⁹ Mensen kunnen hun vaste lasten niet van de ene op de andere dag aanpassen. Dat werkt problematische schuldsituaties in de hand.¹⁰

6.3.3 De praktijk van de huidige regelgeving

De beslagvrije voet beoogt schuldenaren een bestaansminimum te garanderen, door te bepalen dat op een bepaald gedeelte van het inkomen geen beslag mag worden gelegd. De wetgever verwoordde het aldus: “De gedachte (achter de regeling) is dat degene die, hetgeen regel is, zijn noodzakelijke uitgaven uit deze periodieke inkomsten moet bekostigen, voor de lopende kosten van het bestaan nog juist genoeg in handen moet krijgen, ook al ligt er beslag op dit inkomen.”¹¹ Uit de gegeven antwoorden kan geconcludeerd worden dat de regeling in dit opzicht onder druk staat. Zelfs de respondenten die vinden dat de beslagvrije voet schuldenaren in staat stelt om in hun levensonderhoud te voorzien, geven aan dat zij dan wel over de juiste informatie moeten beschikken. Dat dit zelden het geval is, leren de antwoorden op de volgende vraag.

Verder is het opvallend dat alle schuldenaren, ongeacht de hoogte van hun periodieke uitkering(en), bij een loonbeslag terugvallen tot 90% van de voor hen geldende Wwb-norm. De respondenten geven aan dat deze soms grote terugval in inkomsten in de praktijk tot problemen leidt. Ook kan het als een gebrek in de huidige regeling worden beschouwd dat het voor schuldenaren niet lonend is om meer te gaan werken. Een staffel of glijdende schaal, zoals die in sommige andere landen wordt gehanteerd, kan uitkomst bieden: naarmate een schuldenaar meer verdient, kan van dat meerdere – telkens wanneer het een bepaalde grens overschrijdt – een oplopend percentage in beslag worden genomen. Zo betaalt een schuldenaar die meer verdient zijn schulden sneller af, maar daar staat tegenover dat hij ook iets meer overhoudt. Een (te) grote terugval in inkomsten kan op die manier voorkomen worden. Het mes snijdt zo aan twee kanten en dat is ook in het belang van de schuldeiser, wiens gerechtvaardigde belangen niet uit het oog mogen worden verloren.

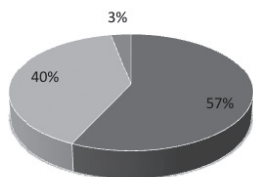
8 www.zzp-nederland.nl/nieuws/82565-zzper-in-problemen-door-niet-betaalde.

9 Immers, wie zich met een loonbeslag geconfronteerd ziet, valt terug tot 90% van de voor hem geldende bijstandsnorm.

10 Deze problematiek wordt omschreven in het rapport *Paritas passé*; Jungmann e.a. 2012.

11 Het aantal inkomensbeslagen is sindsdien aanzienlijk toegenomen: www.nrc.nl/nieuws/2012/08/11/forse-toename-in-loonbeslagen-door-krimp-van-inkomsten/.

Zijn schuldenaren in staat om in hun levensonderhoud te voorzien?

- 209 respondenten (57%) beantwoordden deze vraag positief
- 147 respondenten (40%) beantwoordden deze vraag negatief
- 11 respondenten (3%) namen geen standpunt in

6.4 De uitkomsten van vraag 3

*Hoe kijkt u aan tegen de informatieverplichting van de derde en de schuldenaar?
Beschikt u naar uw inschatting in het merendeel van de gevallen over alle benodigde informatie?
Zo nee, hoe gaat u daarmee om?*

6.4.1 Informatieverplichting derde voldoet

251 respondenten (66%) zijn van mening dat de informatieverplichting van derden voldoet. Zij geven aan dat derden, zeker de salarisadministratie bij de grotere bedrijven, vaak al bekend zijn met de procedure rondom een loonbeslag. Dat vergemakkelijkt de beslaglegging aanzienlijk. De verstrekte informatie is in bijna alle gevallen compleet; meestal na een keer vragen. Als negatieve uitzonderingen worden het UWV en gemeenten genoemd.

6.4.2 Informatieverplichting derde voldoet niet

116 respondenten (29%) vinden dat de informatieverplichting van de derde niet voldoet. Zij constateren dat de bereidwilligheid van de derde om aan een loonbeslag mee te werken sinds het uitbreken van de crisis is afgenomen. De respondenten kunnen wel enig begrip opbrengen voor deze houding: de derde wordt geconfronteerd met een beslag waar hij in feite buitenstaat. Dat neemt niet weg dat hij aan zijn informatieverplichting zal moeten voldoen.

6.4.3 Informatieverplichting schuldenaar voldoet

87 respondenten (23%) vinden dat de informatieverplichting van de schuldenaar voldoet. Zij beschikken in de meeste gevallen over alle informatie. Als kanttekening plaatsen zij dat het veel moeite kost om de benodigde informatie te vergaren. Dat lukt bijna nooit in een keer: pas na de nodige brieven en telefoontjes en als in het uiterste geval de basisbeslagvrije voet (lees: een te lage beslagvrije voet) is vastgesteld, leveren schuldenaren de gevraagde informatie aan. Soms ook wordt de beslagvrije voet gehalveerd, teneinde de benodigde informatie te verkrijgen.¹²

¹² Dit is uitsluitend toegestaan als de schuldenaar desgevraagd niet aan de beslaglegger of diens vertegenwoordiger opgeeft of en hoeveel inkomen toekomt aan degene aan wie samen met hem gezinsbijstand zou kunnen toekomen; vlg. art. 475g lid 2.

6.4.4 Informatieverplichting schuldenaar voldoet niet

280 respondenten (75%) zijn van mening dat de informatieverplichting van de schuldenaar niet voldoet. Zij spreken hun verbazing uit over het feit dat de gerechtsdeurwaarder voor het vaststellen van de beslagvrije voet afhankelijk is van door de schuldenaar aan te leveren informatie. De schuldenaar levert deze gegevens niet of veel te laat aan, vaak pas nadat de basisbeslagvrije voet is vastgesteld. De respondenten hebben nooit het gevoel over alle informatie te beschikken. Een enkele gerechtsdeurwaarder steekt de hand in eigen boezem: blijkbaar schieten wij te kort in onze voorlichtende taak.¹³

6.4.5 De praktijk van de huidige regelgeving

Het is de schuldenaar die op verzoek van de gerechtsdeurwaarder de informatie moet aanleveren die nodig is voor het vaststellen van de beslagvrije voet.¹⁴ Die keuze van de wetgever is achteraf gezien geen gelukkige geweest. Schuldenaren leveren de informatie niet of veel te laat aan, zo blijkt uit de antwoorden op deze vraag. Dit noopt gerechtsdeurwaarders ertoe uit te gaan van de basisbeslagvrije voet, de voor een schuldenaar geldende Wwb-norm zonder verhogen en verlagingen. Dat heeft twee vervelende effecten: enerzijds beschikken schuldenaren over een te lage beslagvrije voet, en dat terwijl het niet voor beslag vatbare deel van het inkomen juist als het minimum gezien zou moeten worden, anderzijds leidt het tot rechtsonzekerheid voor de schuldeiser, omdat de beslagvrije voet soms meerdere keren moet worden aangepast. De gelden die dan te veel zijn ingehouden, moeten worden terugbetaald. Als de gerechtsdeurwaarder (een deel van) de gelden al aan de schuldeiser heeft afgedragen, kan dat tot complicaties leiden.¹⁵

Kan het de schuldenaar verweten worden dat hij gebrekkige informatie verstrekt? Ja en nee. Een deel van de schuldenaren is weigerachtig en tracht de gang van zaken rond een loonbeslag te frustreren. Wellicht speelt daarbij een rol dat de wetgever geen sanctie heeft gesteld op het niet voldoen aan de informatieverplichting.¹⁶ Een ander deel van de schuldenaren loopt weg voor zijn problemen, of is niet in staat om de noodzakelijke gegevens aan te leveren.¹⁷ Blijkbaar slagen gerechtsdeurwaarders er onvoldoende in de laatste groep te bereiken, zoals

13 Dat is ook de conclusie die de Nationale ombudsman trekt in zijn rapport *Met voeten getreden*; N.o. 2 november 2013, rapport 2013/150, p. 15-22.

14 Art. 475g lid 1.

15 De KvG heeft in haar uitspraak van 18 oktober 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:YB0730 bepaald dat de gerechtsdeurwaarder slechts die gelden hoeft terug te betalen, die hij nog onder zich heeft. Dat houdt overigens niet in dat de beslaglegger dat niet hoeft, zo blijkt uit de uitspraak van de Vzr. Arnhem van 1 maart 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BV8597.

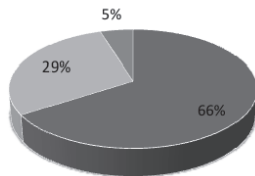
16 De wetgever motiveerde dit als volgt: "Er is van afgezien om op deze verplichting een bijzondere sanctie te stellen. Een boete komt in dit geval niet in aanmerking, sterkere sancties evenmin en een zwakkere sanctie, schadevergoeding, zou tot weinig leiden, omdat de schade eerst wordt aangetoond, als de bron van inkomsten bekend wordt, en de schuldeiser dan zijn vordering toch al daarop kan verhalen. Het doorlopen van de wettelijke rente is al een prikkel voor de schuldenaar om deze verplichting na te leven, evenals wellicht het dreigement dat anders faillissement wordt aangevraagd met de kans dat de mededelingsplicht daarna met de sancties van de Faillissementswet kan worden afgedwongen; *Kamerstukken II 1982/83, 17 897, nrs. 1-3, p. 21 (MvT)*.

17 Jungmann e.a. 2012, p. 60 en 61.

6 Gerechtsdeurwaarders aan het woord

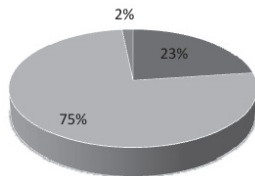
sommige respondenten opmerkten.¹⁸ De genoemde problemen spelen niet, of in ieder geval veel minder, ten aanzien van de derde: veelal een professionele partij, die bekend is met de procedure rondom een loonbeslag.

Voldoet de informatieverplichting van de derde?

- 242 respondenten (66%) beantwoordden deze vraag positief
- 107 respondenten (29%) beantwoordden deze vraag negatief
- 18 respondenten (5%) namen geen standpunt in

Voldoet de informatieverplichting van de schuldenaar?

- 84 respondenten (23%) beantwoordden deze vraag positief
- 277 respondenten (75%) beantwoordden deze vraag negatief
- 6 respondenten (2%) namen geen standpunt in

6.5 De uitkomsten van vraag 4

*Is de beslagvrije voet naar uw mening aan herziening toe?
Waarom wel/niet?*

6.5.1 Voor een herziening van de beslagvrije voet

292 respondenten (76%) zijn voor een herziening van de beslagvrije voet. Een groot deel van de beroepsgeroep pleit voor een vereenvoudiging van de regeling, hoewel erkend wordt dat hieraan ook nadelen kleven. De huidige regeling is ingewikkeld, maar stelt een gerechtsdeurwaarder wel in staat om in individuele gevallen maatwerk te leveren. Dat zal bij een vereenvou-

18 In zijn reactie op het rapport *Met voeten getreden* (N.o. 2 november 2013, 2013/150) gaat de staatssecretaris van VenJ in op de rol die de gerechtsdeurwaarder heeft bij het verkrijgen van de informatie die nodig is om de juiste beslagvrije voet te kunnen vaststellen: "Het is essentieel dat de gerechtsdeurwaarder op een duidelijke en opvallende wijze, in begrijpelijke taal en in een zo vroeg mogelijk stadium aan de beslagene kenbaar maakt dat het in zijn eigen belang is om zo snel mogelijk de door de gerechtsdeurwaarder gevraagde informatie te verstrekken om daarmee de beslagvrije voet te kunnen berekenen waarop beslagene in zijn specifieke (financiële) situatie recht heeft. Vervolgens zal de vastgestelde beslagvrije voet – en de mogelijkheden om een eventuele foutieve vaststelling te corrigeren – duidelijk en transparant aan de beslagene gecommuniceerd moeten worden"; brief van 13 maart 2014, te raadplegen via: www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brieven/2014/03/19/bijlage-reactie-rapport-nationale-ombudsman.html.

digde regeling minder het geval zijn. Een oplossing kan eventueel worden gevonden door het percentage van het inkomen dat vrij van beslag blijft te verhogen.¹⁹ De gerechtsdeurwaarders die zich niet expliciet voor vereenvoudiging uitspreken, zouden wel graag zien dat de andere, onder vraag 1 genoemde knelpunten worden opgelost.

6.5.2 Tegen een herziening van de beslagvrije voet

75 respondenten (21%) zijn tegen een herziening van de beslagvrije voet. De meesten vrezen dat een nieuwe regeling ook weer onderwerp van kritiek zal zijn. Bij het vaststellen van de beslagvrije voet zijn veel partijen betrokken, elk met een eigen belang, en het gaat toch niet lukken om iedereen op een lijn te krijgen. Het huidige systeem is bewerkelijk, maar heeft zijn weg in de praktijk gevonden. Enigszins in het verlengde hiervan geven anderen aan geen idee te hebben hoe de huidige regeling herzien zou moeten worden. Zij willen daarom alles bij het oude laten: iedereen weet nu tenminste waar hij aan toe is.

6.5.3 De praktijk van de huidige regelgeving

Deze vraag is ook voorgelegd in het kader van het preadvies over de herziening van het beslagverbod. 71% van de respondenten, een percentage dat iets lager ligt dan nu, sprak zich toen uit voor een herziening van het beslagverbod. Maar dat niet alleen, een groot aantal gerechtsdeurwaarders gaf ook aan op welke wijze het beslagverbod in hun ogen gemoderniseerd zou kunnen worden. Verschillende mogelijkheden werden aangedragen, maar opvallend vaak werd de suggestie gedaan om aansluiting te zoeken bij het 'niet-bovenmatigheids criterium' van artikel 295 lid 4 onder b Fw.²⁰ Een suggestie die ook is meegenomen in het uiteindelijke voorstel.²¹

Hoe anders was dat deze keer. De gerechtsdeurwaarders die zich uitspraken voor een herziening van de beslagvrije voet kwamen vaak niet verder dan dat de huidige regeling versimpeld zou moeten worden. Een verklaring voor dit verschil in uitkomst kan mogelijk worden gevonden in het verschillende karakter van de beide regelingen: waar het beslagverbod een concreet aantal zaken van beslag uitzondert,²² bevat de beslagvrije voet een abstract geheel van regels aan de hand waarvan de beslagvrije voet moet worden vastgesteld. Een herziening van de beslagvrije voet raakt direct aan de berekeningswijze. Het is waarschijnlijk dat gegeven dat een deel van de beroepsgroep ervan weerhoudt zich voor een herziening van de beslagvrije voet uit te spreken.

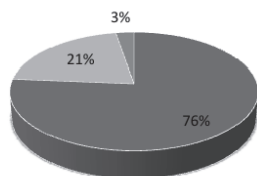
19 Daartegen pleit het in 1996 verschenen evaluatierapport over de 90%-norm van de beslagvrije voet. In dit rapport komt o.m. naar voren dat bij een vergelijking tussen personen met een schuld en personen met meerdere schulden en/of beslagen geen verband bestaat tussen factoren als inkomen en de hoogte van de maandelijkse inhouding enerzijds en het ontstaan van (meerdere) schulden anderzijds. Het onderzoek geeft daarmee aan dat bij beslagsschuldenaren de invloed van de hoogte van de beslagvrije voet op het ontstaan van nieuwe schulden sterk gerelativeerd moet worden; Beekmans, Nieboer & Van der Werf 1996, p. xv.

20 Rijdsdijk & Nijenhuis (red.) 2012, p. 221-224.

21 Idem, p. 251-278.

22 Het gaat om bed, beddengoed, kleding, gereedschappen en de voorraad eten en drinken voor een maand (art. 447). Vakliteratuur wordt tot een bepaald bedrag vrijgesteld van beslag, net als gereedschappen en werktuigen, dienend tot enig onderwijs of de beoefening van kunsten en wetenschappen (art. 448).

Is de beslagvrije voet aan herziening toe?

- 280 respondenten (76%) beantwoordden deze vraag positief
- 77 respondenten (21%) beantwoordden deze vraag negatief
- 10 respondenten (3%) namen geen standpunt in

6.6 De uitkomsten van vraag 5

Vindt u dat er een koppeling gemaakt moet worden tussen de beslagvrije voet en het bankbeslag, in de zin dat een bepaald deel van het saldo op een bankrekening niet vatbaar is voor beslag (voor zover het de periodieke uitkeringen van de schuldenaar betreft)?

6.6.1 Beslagvrije voet gekoppeld aan bankbeslag

219 respondenten (59%) vinden dat er een koppeling gemaakt moet worden tussen de beslagvrije voet en het bankbeslag. De regels van de beslagvrije voet kunnen dan niet langer omzeild worden. Het is belangrijk dat het bestaansminimum van de schuldenaar gegarandeerd is, omdat de schulden anders alleen maar verder toenemen. Wel stellen de respondenten enige voorwaarden aan de koppeling: het moet gaan om de rekening waarop de periodieke uitkeringen worden gestort en de gerechtsdeurwaarder zou toegang moeten hebben tot alle informatie die nodig is om de beslagvrije voet juist te kunnen vaststellen.

6.6.2 Beslagvrije voet niet gekoppeld aan bankbeslag

144 respondenten (39%) vinden dat er geen koppeling gemaakt moet worden tussen de beslagvrije voet en het bankbeslag. De jurisprudentie is duidelijk: een verkapt loonbeslag is niet toegestaan. Zij vinden dat een voldoende praktische rem. Het is aan de gerechtsdeurwaarder om op grond van zijn beroepsethiek een juiste afweging te maken. Daarnaast wijzen zij erop dat het hier om twee verschillende componenten gaat: inkomen en vermogen. Die kunnen niet op een lijn met elkaar worden gesteld.

6.6.3 De praktijk van de huidige regelgeving

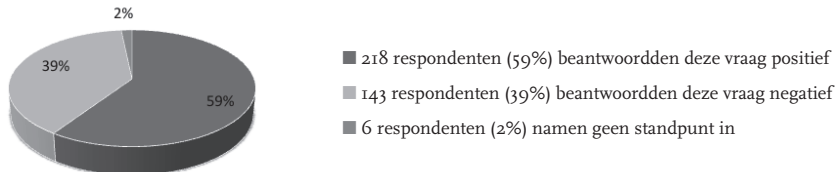
De gerechtsdeurwaarder neemt een onafhankelijke positie in het rechtsbestel in. Hij dient zowel rekening te houden met de belangen van de schuldeiser als met die van de schuldenaar.²³ Hij krijgt soms het verwijt zich te veel met zijn opdrachtgever te vereenzelvigen. De antwoorden op deze vraag laten echter zien dat gerechtsdeurwaarders wel degelijk oog hebben voor de positie van de schuldenaar en dat zij niet schromen om hun maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen als dat nodig is. Op het moment dat de beslagvrije voet ook van toepassing wordt verklaard bij een bankbeslag, betekent dit dat de mogelijkheden voor de

²³ Kamerstukken II 1993/94, 22 775, nr. 3, p. 3 en 4 (MvT).

gerechtsdeurwaarder om de vordering van de schuldeiser voldaan te krijgen, afnemen. Ook zal het in sommige gevallen langer duren voordat iemand zijn schuld heeft afbetaald.

De respondenten die aangeven dat in de jurisprudentie is uitgemaakt dat een verkapt loonbeslag niet is toegestaan, hebben gelijk. Dat zou inderdaad een voldoende praktische rem moeten zijn, maar dat is het in de praktijk niet altijd. Een gerechtsdeurwaarder die ten onrechte een bankbeslag legt is daar zowel civiel- als tuchtrechtelijk voor aansprakelijk, maar het is de schuldenaar die enige tijd zonder inkomen zit.²⁴ Hij zal naar de rechter moeten om het vexatoire karakter van het beslag aan te tonen.²⁵ Op het moment dat iemand niets meer te besteden heeft, lopen zijn schulden snel op. De vaste lasten kunnen immers niet worden stopgezet. Dat wringt, zeker als de beslagvrije voet die de schuldenaar juist van een bestaansminimum tracht te voorzien, wordt omzeild.

Moet er een koppeling worden gemaakt tussen de beslagvrije voet en het bankbeslag?

6.7 De afwikkeling van het derdenbeslag: artikel 478

In hoofdstuk 5 is aan de orde gekomen hoe stakeholders uit de politiek en praktijk denken over een mogelijke herziening van de beslagvrije voet, terwijl in de vorige paragrafen de uitkomsten van een afgenomen enquête onder (kandidaat-)gerechtsdeurwaarders aan de orde zijn gekomen. De knelpunten die de beroepsgroep in de praktijk bij de toepassing van de beslagvrije voet ervaart, zijn de revue gepasseerd. Een van de knelpunten die naar voren kwam, hoewel niet direct verbonden aan de beslagvrije voet, is de toepassing van artikel 478, voornamelijk in relatie tot preferente beslagen. In deze paragraaf wordt hier aandacht aan besteed.

6.7.1 Algemeen

De (N)BW-wetgever heeft de afwikkeling van het executoriale derdenbeslag in handen van de gerechtsdeurwaarder gelegd. Betekende deze afwikkeling onder het tot 1992 geldende Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering een kostbare en moeizame verklaringsprocedure, in het huidige recht is gekozen voor een ‘informele’ afwikkeling zonder rechterlijke tussenkomst. Deze weg is eenvoudig en goedkoop: net als in bijna het gehele executierecht speelt de rechter

24 Zie voor een bespreking van (de jurisprudentie over) het verkapt loonbeslag: hfdst. 1, par. 1.3.2 en hfdst. 4, par. 4.2.3.10.

25 De schuldenaar heeft in dat geval de mogelijkheid om een executiegeschil te starten op grond van art. 438 lid 2.

in beginsel geen rol als de derde de op hem drukkende verplichtingen nakomt en de onder hem berustende zaken, goederen of gelden aan de gerechtsdeurwaarder overdraagt dan wel ter beschikking stelt.

Evenals bij het beslag op (on)roerende zaken heeft de wetgever gekozen voor de oudste (executoriale) beslaglegger. In tegenstelling tot het beslag op roerende zaken bestaat bij derdenbeslag wel de mogelijkheid dat een advocaat het beslag afwikkelt,²⁶ zij het met instemming van alle belanghebbenden; dus ook van de schuldenaar, al zal zijn instemming meestal ontbreken. Artikel 478 regelt de gang van zaken met betrekking tot de inning van gelden en geeft aan welke wegen te bewandelen zijn als een of meerdere beslagleggers het beslag niet vervolgen of tegengestelde belangen hebben. Het regelt dus niet de verdeling van de gelden, dat doen de artikelen 480 e.v.

Het stelsel van artikel 478 is niet exclusief: het wordt onder andere doorkruist door artikel 19 lid 1 IW 1990, dat bepaalt dat de penningen die de derde onder zich heeft aan de ontvanger moeten worden afgedragen, los van de vraag of sprake is van een bevoorrechte vordering. Verder kent artikel 479e in het alimentatiebeslag de bijzondere figuur van de afdracht aan de executant zelf.

6.7.2 Enkelvoudige en meervoudige beslagen

Het systeem van het oude beslagrecht was problematisch. De derde was enkel verplicht in een procedure bij de rechtbank te verklaren. Cumulerende beslagleggers werden in een eventuele verdeling meegenomen als zij maar voor het wijzen van het vonnis (!) waarbij de verklaring werd goedgekeurd, beslag hadden gelegd en hun vorderingen ten tijde van het eerste beslag bestonden.²⁷ Dit problematische systeem, met al haar voetangels en klemmen, wordt door Broekveldt in zijn dissertatie omschreven.²⁸

De huidige praktijk kent het enkelvoudige (een executant) en het meervoudige (meerdere executanten) beslag.²⁹ Indien er een executant is, zal zonder meer duidelijk zijn wie tot het beslagene gerechtigd is. Uiteraard kan discussie ontstaan over de bedragen, maar er zullen geen verdeelvragen rijzen. Overigens valt een enkelvoudig beslag ook onder de reikwijdte van artikel 478, omdat dit artikel duidelijk stelt dat een beslag moet worden afgewikkeld door de gerechtsdeurwaarder die het oudste executoriale beslag heeft gelegd.³⁰ In de praktijk blijken gerechtsdeurwaarders de afwikkeling regelmatig aan derden over te laten; wat tot een tuchtrechtelijk verwijt³¹ en aansprakelijkstelling³² kan leiden. Een derde is een ander persoon dan de oudste beslagleggende gerechtsdeurwaarder. Deze overdracht heeft vooral praktische motieven: de opdrachtgevende gerechtsdeurwaarder heeft vaak veel meer dossierkennis en

26 Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 176 (MvA II Inv.).

27 Art. 754 (oud). Zie ook: HR 10 april 1953, NJ 1953, 587 (*Ede/Ontvanger*) m.nt. Houwing en HR 10 april 1964, NJ 1965, 32 (*Ontvanger/Smit*).

28 Broekveldt 2003, p. 729 e.v.

29 Er is ook sprake van meerdere executanten indien het beslag voor meerdere executanten in een proces-verbaal is opgenomen.

30 Rb. Amsterdam 15 september 2004, JOR 2005, 45.

31 KvG 14 januari 2003, zaaknr. 32.2002 (op het moment van schrijven niet online beschikbaar).

32 Hof Arnhem 13 maart 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BV9682.

wil direct 'aan de geldstroom zitten'. Het eerste argument zal enkel hout snijden als men ook echt de eerste beslagleggende gerechtsdeurwaarder is, het tweede argument draagt een zekere mate van wantrouwen in zich, want de eerste beslagleggende gerechtsdeurwaarder moet de opdrachtgevers met enige regelmaat inlichten en gelden afdragen.

Bij meervoudige beslagen is het relevant wie het oudste executoriale beslag heeft gelegd. Daarbij moet worden bedacht dat de oudste beslaglegger ook degene kan zijn die als eerste conservatoir beslag heeft gelegd, maar wiens beslag op grond van artikel 704 is overgegaan in een executoriaal beslag. Dat artikel stelt cumulatief de voorwaarden voor een dergelijke overgang. Artikel 722 geeft op haar beurt aan dat betekening aan de derde binnen een maand moet plaatsvinden, willen betalingen van onwaarde zijn. Heeft die betekening niet of niet tijdig plaatsgevonden, dan blijven betalingen aan de derde van waarde. In de jurisprudentie is nooit de vraag opgeworpen of het conservatoire beslag dan al executoriaal wordt. De redactie van artikel 704 leidt ook tot een negatief antwoord, want de betekening aan de schuldenaar is hoe dan ook vereist binnen het systeem van artikel 704 en voor derdenbeslag wordt de betekening aan de derde daar nog aan toegevoegd.

Cumulerende beslagen hoeven niet tot discussie te leiden. Die discussie ontstaat pas als er onvoldoende gelden zijn om alle schuldeisers (ineens) te voldoen, een situatie die meer regel dan uitzondering is. Beslagleggers kunnen elk hun eigen rechten vervolgen op grond van artikel 477a en dus nakoming vorderen dan wel een verklaring betwisten, maar dat doet niet af aan het wettelijke uitgangspunt dat aan de oudste beslagleggende gerechtsdeurwaarder moet worden afgedragen. Het bijzondere effect daarvan is dat de oudste gerechtsdeurwaarder gelden moet innen die enkel aan een beslaglegger toekomen en die dus niet onder het collectief verdeeld moeten worden. Deze situatie zal zich overigens niet snel voordoen bij een beslag op een periodieke uitkering. In het kader van dit preadvies zal alleen aandacht worden besteed aan de inning van gelden c.q. geldswaarden.

6.7.3 De rol van de gerechtsdeurwaarder

Artikel 478 luidt:

1. Indien onder de derde-beslagene ten laste van de geëxecuteerde ook andere beslagen zijn gelegd en niet bij voorbaat vaststaat dat alle beslagleggers uit de door de derde-beslagene verschuldigde geldsommen zullen kunnen worden voldaan, int de deurwaarder die het oudste executoriale beslag heeft gelegd, voor de gezamenlijke beslagleggers hetgeen de derde-beslagene heeft te betalen of af te geven. Wordt de executie door de legger van dit beslag niet voortgezet, dan neemt de deurwaarder die het daaropvolgende executoriale beslag heeft gelegd, de inning over.
2. Een derde-beslagene die een betaling of afgifte heeft gedaan aan een deurwaarder die een der andere executoriale beslagen heeft gelegd, is niettemin bevrijd. De deurwaarder die de gelden of goederen heeft ontvangen, draagt deze onverwijld af aan de deurwaarder die ze had behoren te ontvangen.
3. Ieder der deurwaarders die beslag hebben gelegd, is verplicht de anderen zodra mogelijk van het door hen gelegde beslag op de hoogte te brengen. De derde is verplicht

ieder van hen desgevraagd in te lichten omtrent andere beslagen, de namen en gekozen woonplaatsen van de andere beslagleggers en het beloop van hun vorderingen. Deze verplichtingen gelden ook voor en jegens degene op wiens last beslag is gelegd op de grondslag van het Wetboek van Strafvordering.

4. Ieder der beslagleggers kan tussen komen in een procedure als bedoeld in artikel 477a.

In het systeem dat de wetgever heeft bedacht, is het de derde die de gerechtsdeurwaarders van elkaars beslag op de hoogte brengt en zij zijn het die op hun beurt aan de hand van de verklaring(en) van de derde vaststellen wie voor de afwikkeling van het/de beslag(en) verantwoordelijk is.³³ Na ruim twintig jaar mag worden geconcludeerd dat de wetgever er goed aan heeft gedaan om het stelsel van de afwikkeling van derdenbeslagen te vereenvoudigen, want gezien de grote hoeveelheid derdenbeslagen die sinds 1992 zijn gelegd, zou alleen al de rechterlijke macht onder die last zijn bezwaken.³⁴

Bij het opstellen van het huidige beslagrecht heeft de wetgever uiteraard niet stilgestaan bij ontwikkelingen zoals het opvragen van inkomensgegevens via UWV-polis en het in ontwikkeling zijnde beslagregister. Artikel 478 gaat uit van de gedachte dat gerechtsdeurwaarders via de verklaring(en) van een derde van elkaars beslag op de hoogte worden gebracht. De huidige praktijk is zoals gezegd anders: de gerechtsdeurwaarder achterhaalt (meestal) via UWV-polis de werkgever of uitkeringsinstantie en vraagt daar vervolgens de inkomensgegevens van de schuldenaar op. Ook zal hij de werkgever of uitkeringsinstantie vragen of er andere beslagleggers of omstandigheden zijn die in dit verband van belang kunnen zijn, zoals verrekening, cessie of verpanding van loon. Een positief antwoord op de vraag aangaande eerdere beslagleggers zal leiden tot navraag bij zo'n eerdere beslaglegger, vooral om vast te stellen voor welk bedrag dat beslag is gelegd en voor welk bedrag nog dient te worden ingehouden.

Om af te dwingen dat die informatie ook verstrekt wordt, heeft de KBvG de 'Richtlijn informatieverstrekking door de eerste beslaglegger' opgesteld, die in een procedure bij de tuchtrechter is getoetst.³⁵

In de praktijk werd en wordt veel geklaagd over het (veel te) laat informeren van de eerste beslaglegger bij cumulatief beslag, dan wel het (veel te) laat vaststellen van een verdeelsleutel door die eerste beslaglegger. De 'laatkomers' vragen vaak om verdeling met terugwerkende kracht. Dat is hun goed recht, want het beslag is het moment waarop men aanhaakt in de verdeling,³⁶ maar het veroorzaakt veel extra rekenwerk. Vaak zullen gelden al verdeeld en overgemaakt zijn. De nakomende beslaglegger verliest zijn rechten op de gelden niet, maar zal zo nodig een rangregeling moeten openen; geen aantrekkelijk perspectief.

33 Art. 476a lid 2 sub d.

34 Uitgaande van de 400.000 beslagen die naar schatting van de Nationale ombudsman in 2013 zijn gelegd, zou het terugerekend naar 1992 gaan om miljoenen beslagen, N.o. 2 november 2013, 2013/150 (*Met voeten getreden*), p. 5.

35 Hof Amsterdam 23 augustus 2007, ECLI:NL:GHAMS:2007:BB3779.

36 Art. 480 Rv. Zie ook: HR 29 april 2011, *RvdW* 2011, 565, *JOR* 2011, 208 m.nt. Van Hees, *RN* 2011, 69, *JBPr* 2011, 28, *NJB* 2011, 982, *NJ* 2011, 372 m.nt. Van Mierlo.

Dit heeft het bestuur van de KBvG gebracht tot het opstellen van de bestuursregel van 30 november 2012,³⁷ waarin het zijn visie op het systeem duidelijk maakt:

“Artikel 478 Rv bepaalt dat als onder de derde beslagene ten laste van de geëxecuteerde ook andere beslagen zijn gelegd en niet bij voorbaat vaststaat dat alle beslagleggers uit de door de derde-beslagene verschuldigde geldsommen zullen kunnen worden voldaan, dat de deurwaarder die het oudste executorialie beslag heeft gelegd voor de gezamenlijke beslagleggers int hetgeen de derde-beslagene heeft te betalen of af te geven. De deurwaarder die het oudste executorialie beslag heeft gelegd int het beslagene overeenkomstig het bepaalde in artikel 477 lid 2 en zorgt daarna voor verdeling tussen de verschillende beslagleggers. Ook deurwaarders met een preferente vordering moeten zich melden bij de oudste beslaglegger. Daarbij wordt de grondslag van de preferentie vermeld. De oudste beslaglegger draagt zorg voor de juiste verdeling van de gelden.”

Het bestuur heeft er, ondanks aandringen van verschillende kanten, van afgezien om een vaste termijn op te nemen en heeft ermee volstaan te stellen dat de termijn redelijk moet zijn. Gezien de stand van de automatisering kan een dergelijke kennisgeving in beginsel binnen 24 uur plaatsvinden: direct na het leggen van het cumulatieve beslag, want als de gerechtsdeurwaarder bekend is met een eerder beslag staat niets aan onmiddellijke kennisgeving in de weg. Dit is uiteraard niet het geval bij beslagen die niet onder de werking van artikel 475c vallen, omdat gerechtsdeurwaarders dan geheel afhankelijk zijn van de verklaring(en) van de derde.

Het is niet duidelijk hoe de aansprakelijkheid van de gerechtsdeurwaarder moet worden beoordeeld. Indien een gerechtsdeurwaarder een bankbeslag afwikkelt met de eerste beslaglegger omdat hem geen cumulatieve beslagen bekend zijn, kan later een beslaglegger aangemeld worden die nog voor de uitbetaling door de derde beslag heeft gelegd. In de casus die ten grondslag lag aan de hiervoor in noot 32 genoemde uitspraak van het Hof Arnhem had de beslagleggende gerechtsdeurwaarder dit risico onderkend en hier navraag naar gedaan. De derde informeerde hem echter onjuist (!): er waren volgens hem geen cumulanten. Dit roept de vraag op wat de positie van de gerechtsdeurwaarder zou zijn geweest als hij geen navraag had gedaan. Daarbij moet onder ogen worden gezien dat de derde geen verplichting heeft op dergelijke vragen van de eerste beslaglegger te antwoorden.

In de praktijk komt het tevens voor dat de oudste beslaglegger zijn beslag opheft, indien hij geconfronteerd wordt met een groot cumulatief beslag. Dit staat hem uiteraard vrij, want niemand kan hem verplichten een tenuitvoerlegging voort te zetten. De opdracht aan de gerechtsdeurwaarder eindigt dan op dit punt.

Om de afwikkeling van beslagen te vereenvoudigen en onnodige kosten voor de schuldenaar te voorkomen, heeft het bestuur van de KBvG het plan ontwikkeld om te komen tot een beslagregister. De focus ligt daarbij met name op het derdenbeslag als meest voorkomende beslagvorm.

---

37 Te raadplegen via: http://schuldinginfo.nl/fileadmin/Deurwaarders/Bestuursregel_KBvG_afwikkeling_derdenbeslagen.pdf.

De bouw van het register is inmiddels in volle gang. Het is de bedoeling dat zoveel mogelijk informatie voor potentiële beslagleggers wordt ontsloten. In het ontwerp is ervoor gekozen om ook de namen van de beslagleggers op te nemen, omdat de aard van een beslaglegger (bijv. de rijksontvanger) vaak ook preferentie impliceert.

Het in het voorgaande beschreven systeem van beslag leggen en terugzenden wordt daarbij geïnstitutionaliseerd. Dit is praktisch, maar zonder wetswijziging is het in strijd met de wet die alleen de situatie kent dat de eerste beslaglegger niet verdeelt en dit overlaat aan de tweede beslaglegger.

Het register zal voor transparantie zorgen en kantoren veel werk uit handen nemen, omdat de gerechtsdeurwaarder via het BSN van betrokkene (vooropgesteld dat dat er is) direct inzicht krijgt in de schuldenlast met bijbehorende actoren. In het huidige systeem is de gerechtsdeurwaarder afhankelijk van UWV-polis en bevraging van de andere beslagleggers en heeft hij alleen zicht op beslagen op periodieke inkomsten. De schuldenaar is gebaat bij het voorkomen van onnodige kosten: het register zal daartoe bijdragen.

Is de wetgever nalatig (geweest)? De praktijk die sinds 1992 is ontstaan, rechtvaardigt de conclusie dat het systeem van derdenbeslag zowel qua leggen als afwikkeling goed doordacht is geweest. Enkel het punt van nakomende beslagen is een pijnpunt gebleken, maar heeft vanuit de praktijk niet tot een grote roep om aanpassing geleid: men lijkt het als een bedrijfsrisico te zien.

6.7.4 Complicaties

Het beschreven systeem wordt doorkruist door artikel 19 lid 1 IW 1990, dat bepaalt dat een derde na een vordering van de Ontvanger verplicht is om rechtstreeks aan de Ontvanger af te dragen. Dat de Ontvanger inderdaad artikel 478 'omzeilt', is ruim twintig jaar geleden bevestigd in een uitspraak van de Rb. Maastricht.³⁸ De rechtbank overwoog:

“De rechtbank is van oordeel dat de vordering van de ontvanger ex art. 19 lid 5 lw, hoewel deze kan worden aangeduid als een vereenvoudigd beslag, geen beslag is in de zin van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, en dat er dan ook geen sprake is van samenloop van beslagen in de zin van art. 478 Rv. De extra bevoegdheid van de ontvanger op grond van art. 19 lw is in deze wet opgenomen om op een eenvoudige wijze belastingaanslagen van een belastingschuldige te verhalen op hetgeen een derde aan die belastingschuldige is verschuldigd of ten behoeve van die belastingschuldige onder zich heeft. Dit is om te voorkomen dat de tijdrovende en kostbare weg van het executoriale derdenbeslag van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering moet worden bewandeld en te bewerkstelligen dat er geïnd kan worden zonder dat de rechter hierbij betrokken wordt.”

---

38 Rb. Maastricht 25 augustus 1994, V-N 1994, 2838 m.nt. Kluwer.

Zij vervolgt:

“Art. 19 lw doorkruist het systeem van art. 478 Rv. De derde behoeft slechts niet te voldoen aan de in de eerste volzin van het vijfde lid opgelegde betalingsverplichting, indien onder hem beslag is gelegd of indien verzet is gedaan ten behoeve van een schuldeiser die hoger bevoorrecht is dan de fiscus. Nu door partijen niet is gesteld noch op een andere wijze aan de rechtbank is gebleken dat zich een van de uitzonderingen van art. 19, lid 5, tweede volzin, voordoet, kan ook het onder 2 gevorderde worden toegewezen.”

In de noot in *V-N* wordt dit punt verder uitgewerkt en wordt terecht gesteld dat er sprake is van een grote samenloop van artikel 19-vorderingen met derdenbeslagen.

A. van Eijsden heeft reeds in juli 1992 (...) in een uitvoerige beschouwing aandacht gevraagd voor de onderwerpelijke problematiek. (...) Uit die bijdrage blijkt dat schrijver van mening is dat te allen tijde, dus ongeacht volgtijdigheid van vordering en beslag en ongeacht eventuele preferentie, aan de ontvanger dient te worden afgedragen. Hij beroept zich daarbij op de parlementaire geschiedenis Invoeringswetgeving NBW, Boeken 3-6, eerste gedeelte, bevattende wijziging van Rv, de Wet RO en de Fw. In de MvA, EK, vergaderjaar 1984-1985, 16 593, nr. 141a, is namelijk de samenloopproblematiek reeds aan de orde geweest. (...) Het gaat er bij de onderwerpelijke rechtsvraag slechts om wie de beslagen bate overeenkomstig art. 480 Rv e.v. verdeelt. Het antwoord op die vraag heeft namelijk financiële consequenties. Het belang voor de fiscus én voor de schuldenaar is gelegen in het feit dat de gerechtsdeurwaarders op grond van het Deurwaardersreglement (thans Btag, red.) kosten berekenen voor de verdeling ex art. 480 e.v. en dat de ontvanger dat niet doet. Dat gegeven gevoegd bij de grote aantallen vorderingen die jaarlijks door de rijksbelastingdienst en lagere overheden worden gedaan, dwingt tot duidelijkheid. Overigens is het belang ook in relatieve zin groot, met name wanneer het gaat om kleinere (veelal gemeentelijke) belastingaanslagen waarvan het bedrag de hoogte van de kosten benadert.”

Sinds 1992 is het invorderingslandschap ingrijpend gewijzigd en is steeds minder sprake van beslagen op roerende zaken als het om particulieren gaat en wordt vooral gekozen voor het massaal inzetten van de artikel 19-vordering onder derden, vooral omdat deze zo gemakkelijk te automatiseren is.

Broekveldt staat in zijn dissertatie uitvoerig bij deze samenloop stil en ondersteunt (hoe kan het ook anders gelet op zijn toenmalige werkkring als rijksadvocaat) de beslissing.³⁹ In de praktijk conformeert men zich hieraan, maar zonder problemen is dit niet, omdat de Ontvanger standaard weigert inlichtingen aan de beslagleggende gerechtsdeurwaarder(s) te verstrekken. Dit betekent dat de inlichtingen door de derde zullen moeten worden verschaft, maar die heeft daartoe geen wettelijke verplichting. Een artikel 19-vordering wordt immers niet als een beslag gezien. Overigens zijn de argumenten die onder (oud) Rv golden niet meer relevant, omdat de verklaringsprocedure (in het begin van deze paragraaf is hier al bij stilgestaan) niet meer

39 Broekveldt 2003, p. 822 en 823.

bestaat en vervangen is door de buitengerechtelijke verklaring van artikel 476a. Uiteraard geldt artikel 19 IW 1990 voor iedere ontvanger, niet alleen voor die van de rijksbelastingen.

In de praktijk leidt dit systeem tot uitvoeringsproblemen, omdat de Ontvanger Rijksbelastingen niet mag openbaren voor welke vorderingen en bedragen hij vordert dan wel wat het saldo is. Daarnaast blijkt ook dat de Ontvanger gemakshalve iedere vordering als preferent aanmerkt, terwijl van preferentie lang niet altijd sprake is. Bij invordering door lagere overheden zal die preferentie zelden aanwezig zijn. In de praktijk schrikt die laatste groep executanten vaak terug van de problemen die een verdeling met zich meebrengt en laten zij die conform artikel 478 aan de gerechtsdeurwaarder. Feitelijk is dat onjuist en wordt de belastingplichtige benadeeld, omdat ontvangers geen verdeelkosten rekenen.⁴⁰

Het systeem wordt niet doorkruist door het zogenaamde vereenvoudigd derdenbeslag van artikel 479e dat gelegd wordt op loon en/of periodieke uitkeringen. Deze bepaling geldt exclusief voor de daarin geregelde rechtsverhouding tussen derde en beslagene. Een beslagene die als zzp'er werkt, valt dus niet onder deze regeling.

Dit beslag is speciaal ontwikkeld voor onderhoudsvorderingen en maakt het mogelijk dat het LBIO bij eenvoudige kennisgeving beslag kan leggen. Bijzonder is dat afdracht aan het LBIO dient te geschieden en in geval van een formeel beslag het geld aan de beslaglegger zelf mag worden overgemaakt. Een dergelijk beslag loopt in beginsel door tot het einde van de onderhoudsverplichting: dat is gebeurd om te voorkomen dat de onderhoudsgerechtigde voor nieuwe termijnen opnieuw beslag zou moeten leggen.

Een 'gewoon' derdenbeslag ex artikel 475 doorkruist het vereenvoudigd derdenbeslag: de afdracht van gelden dient dan weer overeenkomstig artikel 478 te geschieden.

In een aantal socialezekerheidswetten heeft de wetgever ook gekozen voor de systematiek van artikel 479e, zoals in de WW (art. 27g) en de WIA (art. 96 lid 4). Bedacht moet echter worden dat de genoemde wetten preferentieregels kennen die soms zelfs de regeling van de beslagvrije voet opzij zetten.

Het Wetsvoorstel voorrang vorderingen bij faillissement⁴¹ dat preferenties zou regelen, staat al ruim 20 jaar op de agenda van de Tweede Kamer zonder dat enige voortgang in de behandeling wordt geboekt. De enige reden dat het voorstel niet wordt ingetrokken, is dat die intrekking tot verval van het fiscale bodemrecht zou leiden.⁴²

---

40 In tegenstelling tot de gerechtsdeurwaarder op grond van art. 3 Btag.

41 Nr. 22 942.

42 Art. 70 IW 1990 bevat een zogenaamde horizonbepaling. Door onoplettendheid is het wetsvoorstel in 2010 bijna ingetrokken; *Kamerstukken II* 2010/11, 22 942, nr. 10.

Looncessies zijn ook een beproefd middel en vinden zowel hun grens in artikel 7:633 BW als in faillissement of Wsnp.⁴³ De WCK stelt enige beperkingen aan een looncessie⁴⁴ en art. 3:83 BW doet dat ook. Een cessie zal moeten worden opgemaakt na het ontstaan van een schuld. In de praktijk passen gerechtsdeurwaarders artikel 3:94 BW en dan met name het in 2004 gewijzigde derde lid⁴⁵ niet altijd goed toe: cessies kunnen ook hun werking hebben als ze niet zijn betekend.

Kortom, het systeem van artikel 478 is op zichzelf duidelijk, het venijn zit vooral in de verdeling en in de vraag of er wel iets door de gerechtsdeurwaarder te verdelen valt, iets wat onder het bestek van de artikelen 480 e.v. valt.

6.8 Conclusie

Uit de reacties blijkt dat het merendeel van de respondenten (70%) vindt dat de werking van de beslagvrije voet in de praktijk te wensen overlaat. Zij ervaren de toepassing van de beslagvrije voet als ingewikkeld en signaleren een aantal problemen die het gevolg zijn van enerzijds onvolkomenheden in de regeling zelf en anderzijds in het systeem van het executie- en beslagrecht en het invorderingsrecht. Zou een top 5 van de grootste knelpunten worden samengesteld, dan luidt die als volgt:

1. de regeling is door het aantal categorieën schuldenaren dat wordt onderscheiden bewerkelijk;
2. onduidelijkheid over de termijn van terugwerkende kracht bij een wijziging van omstandigheden;
3. meerdere instanties die de beslagvrije voet naast elkaar kunnen uitrekenen, met veelal een wisselende uitkomst tot gevolg;
4. het toenemend aantal schuldenaren met bijzondere bevoegdheden dat een inbreuk op de beslagvrije voet kan maken;
5. de regels omtrent cumulatief derdenbeslag worden als lastig ervaren.

Een kleine minderheid (29%) is positief over de werking van de beslagvrije voet. Zij geven aan de systematiek van de regeling logisch te vinden: artikel 475d moet in een vaste volgorde worden doorlopen om de beslagvrije voet te kunnen uitrekenen. Al bestaat in de praktijk wel discussie over de vraag welke volgorde dat zou moeten zijn. Daarnaast bestaan er rekenprogramma's die kunnen helpen bij het uitrekenen van de beslagvrije voet.

Uit onderzoek blijkt dat de beroepsgroep verdeeld is over de vraag of de beslagvrije voet schuldenaren in staat stelt om in hun levensonderhoud te voorzien. Volgens de respondenten die deze vraag positief hebben beantwoord, gaat het er niet om dat de beslagvrije voet schuldenaren in staat stelt om hun huidige levensstandaard voort te zetten, maar dat zij kunnen voorzien in hun eerste levensbehoeften. Dat is een wezenlijk verschil. Degenen die van mening zijn

43 HR 10 januari 1992, NJ 1992, 744 (*Ontwanger/NMB*) m.nt. H.J. Snijders.

44 Art. 33 WCK.

45 Wet van 30 juni 2004, *Stb.* 2004, 314.

dat de beslagvrije voet in dit opzicht tekortschiet, wijzen erop dat dit voor een groot deel komt doordat de gerechtsdeurwaarder niet over alle informatie beschikt om de juiste beslagvrije voet te kunnen vaststellen, waardoor hij in eerste instantie uitgaat van de basisbeslagvrije voet.

Opmerkelijk zijn uitkomsten op de vraag of de informatieverplichting van de schuldenaar voldoet. Liefst 280 respondenten (75%) geven aan dat dit niet het geval is. Zij spreken hun verbazing uit over het feit dat de gerechtsdeurwaarder voor het vaststellen van de beslagvrije voet afhankelijk is van door de schuldenaar aan te leveren informatie. De schuldenaar levert deze gegevens niet of veel te laat aan, vaak pas nadat de basisbeslagvrije voet is vastgesteld. De respondenten hebben nooit het gevoel over alle informatie te beschikken. Een enkele gerechtsdeurwaarder steekt de hand in eigen boezem: blijkbaar schieten wij te kort in onze voorlichtende taak. Aanmerkelijk positiever zijn de respondenten over de informatieverplichting van de derde, veelal een professionele partij die bekend is met de procedure rondom een loonbeslag.

Een groot deel van de 367 respondenten – circa 80% – vindt dat de regeling van de beslagvrije voet vereenvoudigd zou moeten worden. Men erkent dat aan een eventuele vereenvoudiging ook nadelen kleven, omdat het een gerechtsdeurwaarder minder in staat stelt om in individuele gevallen maatwerk te leveren. Een oplossing zou gevonden kunnen worden door het beslagvrije deel van het inkomen te verhogen. De gerechtsdeurwaarders die zich niet expliciet voor vereenvoudiging uitspreken, zouden wel graag zien dat de eerder gesignaleerde knelpunten worden opgelost.

Degenen die een herziening van de beslagvrije voet niet nodig vinden, voeren daarvoor diverse argumenten aan. Allereerst vrezen zij dat een nieuwe regeling ook weer onderwerp van kritiek zal zijn. Daarnaast hebben velen geen idee hoe de huidige regeling herzien zou moeten worden. Zij willen daarom alles het liefst bij het oude laten. Iedereen weet nu tenminste wat hij heeft en dat is wellicht het minste van twee kwaden. Maar ook wordt betoogd dat het huidige systeem weliswaar bewerkelijk is, maar dat het zijn weg in de praktijk gevonden heeft.

Interessant is de uitkomst dat een aanzienlijk deel van de respondenten (60%) vindt dat er een koppeling gemaakt moet worden tussen de beslagvrije voet en het bankbeslag. Het voordeel daarvan is dat de regels van de beslagvrije voet niet langer omzeild kunnen worden. Wel stellen zij enige voorwaarden aan deze koppeling: het moet gaan om de rekening waarop de periodieke inkomsten van de schuldenaar worden gestort en de gerechtsdeurwaarder moet toegang hebben tot alle informatie die nodig is om de beslagvrije voet te kunnen uitrekenen. Slechts een kleine minderheid oordeelt anders en vindt dat in de jurisprudentie voldoende is uitgekristalliseerd dat een verkapt loonbeslag niet is toegestaan.

Op grond van de resultaten van de enquête is het mogelijk de opvattingen van de beroepsgroep te schetsen en te toetsen of voorstellen tot wijziging op voldoende draagvlak kunnen rekenen. Zoals vermeld laat de werking van de beslagvrije voet nu in de praktijk te wensen over, maar wordt de wet aangepast, dan dienen die knelpunten te worden opgelost. Dat is zowel in het belang van de schuldenaar als in dat van de schuldeiser.

7

**Op welke manier dient de
regeling van de beslagvrije
voet te worden herzien?**

Hoofdstuk 7

Op welke manier dient de regeling van de beslagvrije voet te worden herzien?

F.R. Salomons en J. Rijsdijk

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk, het slotakkoord van het onderhavige preadvies, wordt voortgebouwd op de basis die is gelegd door de voorafgaande hoofdstukken. Hoofdstukken die elk vanuit hun eigen perspectief duidelijk maken dat de huidige regeling van de beslagvrije voet niet langer voldoet en waarom dat zo is, en suggesties bevatten voor het oplossen van de gesignaleerde knelpunten. Net als het KBvG-preadvies van twee jaar geleden mondt dit preadvies uit in een conceptwetsvoorstel met memorie van toelichting en daarnaast in een reeks aanbevelingen aan de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Daarmee legt de KBvG de bal voor de wetgever weer op de penaltystip.

Het preadvies is erop gericht de lezer een beeld voor te houden van de mogelijkheden om de beslagvrije voet te herzien. De weg daarnaartoe was geen gemakkelijke. Bij de besprekingen die gedurende de totstandkoming van dit preadvies zijn gevoerd, is herhaaldelijk de vraag aan de orde geweest op welke wijze de beslagvrije voet gewijzigd moet worden. De schrijvers van dit preadvies zijn met het bestuur van de KBvG van mening dat de huidige regeling niet meer voldoet, maar hoe een nieuwe beslagvrije voet vorm moet krijgen, was veel minder duidelijk. Het vinden van een ‘oplossing’ was dan ook geen sinecure. De onder de leden van de beroepsgroep gehouden enquête over de praktische toepassing van de beslagvrije voet en de met politici gevoerde gesprekken gaven een eerste richting. De ronde tafel die de KBvG op 20 november 2013 heeft georganiseerd en de input die de schrijvers van dit preadvies hebben gekregen van de expertgroep ‘Beslagvrije voet’ hebben verdere verdieping gebracht. Ook het rechtsvergelijkend onderzoek heeft bijgedragen aan het verkrijgen van inzicht in deze ingewikkelde materie.

De voorgaande hoofdstukken hebben duidelijk gemaakt dat veel veranderingen die de regeling sinds haar inwerkingtreding heeft ondergaan, het gevolg waren van wijzigingen in andere wetten, waarbij de wetgever niet steeds voldoende oog heeft gehad voor de vraag hoe die voor

---

¹ De expertgroep ‘Beslagvrije voet’ bestond uit mr. J.J.L. Boudewijn, mr. B.T.M. Duivenvoorden, W.W.M. van de Donk, mr. J. Feikema, mr. O.M. Jans, mr. A.J. Moerman, mr. S.N. Peijnenburg, mr. E. van der Ploeg en mr. L.J. Saarloos.

de toepassing van de beslagvrije voet zouden uitpakken. Ook bleek dat de waarborging van een minimaal inkomen aan de nodige dynamiek onderhevig is. Het door de beslagvrije voet gegarandeerde bestaansminimum staat in andere wetgeving onder druk. Hetzelfde geldt voor de positie van de concurrente schuldeisers. Dat maakt dat gezocht moet worden naar een nieuw evenwicht. In dit hoofdstuk presenteren wij daarvoor een tweetrapsraket, met zowel een voorstel voor de korte termijn als voorstellen voor de langere termijn.

In paragraaf 7.2 worden de beide ‘trappen’ eerst kort toegelicht tegen de achtergrond van de huidige maatschappelijke context. Vervolgens wordt in paragraaf 7.3 een voorstel voor een Wet tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met de herziening van de regeling van de beslagvrije voet (Wet herziening beslagvrije voet) geformuleerd, met een memorie van toelichting. In paragraaf 7.4 worden de aanbevelingen aan de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voor de lange termijn op een beschouwende wijze uiteengezet. Het hoofdstuk sluit in paragraaf 7.5 af met een korte slotbeschouwing.

7.2 Een vereenvoudiging in een tweetrapsraket

De keuze om tot een voorstel te komen dat een tweetrapsraket bevat, vraagt om een toelichting. Het lijkt op het eerste gezicht niet logisch om nu een voorstel te doen om te komen tot vereenvoudiging van de beslagvrije voet op korte termijn, en tegelijk ook aanbevelingen te doen voor een verdergaande wijziging op langere termijn. Waarom kan dat niet in een keer? Het antwoord luidt dat de problemen met de beslagvrije voet zodanig zijn dat wijzigingen op korte termijn onontbeerlijk zijn. Met die wijzigingen kan echter de verregaande vereenvoudiging van de beslagvrije voet die de schrijvers van het preadvies voor ogen staat, niet in een keer worden gerealiseerd, mede gelet op de huidige maatschappelijke context.

Na jaren van crisis krabbelt de Nederlandse economie langzaam uit het dal. Het kabinet is nog druk doende om de groei van de overheidsfinanciën voor toekomstige generaties beheersbaar te maken, zo kwam in hoofdstuk 2 al aan de orde. Dat gaat gepaard met hervormingen, onder meer in de sociale zekerheid. In hoofdstuk 4 is het wetsvoorstel Wwb-maatregelen (nr. 33 801), dat op het moment van schrijven bij de Eerste Kamer aanhangig is, kort besproken. Dit wetsvoorstel beoogt een kostendelersnorm in te voeren, op grond waarvan een uitkeringsgerechtigde die zijn woning deelt met anderen die ook een inkomen hebben, een lagere uitkering ontvangt, omdat hij bepaalde kosten met die anderen kan delen. Dit voorstel raakt ook aan de beslagvrije voet (het wordt moeilijker om de berekening te maken, omdat met meer factoren rekening moet worden gehouden). Met het wetsvoorstel is een bezuiniging van circa € 95 miljoen per jaar gemoeid, die tot doel heeft om het stelsel van sociale uitkeringen ook op de langere termijn betaalbaar te houden.

Tegen deze achtergrond vonden wij het niet opportuun om voor de korte termijn een voorstel tot vereenvoudiging van de beslagvrije voet voor te stellen waarbij de kostendelersnorm meteen weer uit de regeling verdwijnt. Dat neemt niet weg dat wij kritisch staan tegenover de invoering van deze norm en dat in het voorstel voor de langere termijn wel afscheid wordt genomen

van de kostendelersnorm als onderdeel van de beslagvrije voet. Bovendien is de beslagvrije voet geen geïsoleerde regeling, maar raakt zij aan tal van andere wetten. Een eerste indruk daarvan is gegeven in hoofdstuk 4. In dat hoofdstuk, is in navolging van hoofdstuk 2, ook ingegaan op de wildgroei die met name de laatste jaren, in het streven om de rijksbegroting op orde te brengen, is ontstaan op het terrein van de bijzondere incassomaatregelen. Daar is uiteengezet dat niet alleen tot een transparante en meer inzichtelijke regeling van de beslagvrije voet zou moeten worden gekomen, maar ook dat de beslagvrije voet weer de solide bodem moet vormen die zij ooit was en die een schuldenaar in staat stelt om in de eerste levensbehoeften van zich en de zijnen te voorzien. Dat vraagt om een aantal principiële keuzes van de wetgever, die ook de ‘paritas creditorum’, de uit het privaatrecht voortvloeiende gelijkheid van schuldeisers, in ere herstelt. Die keuzes zijn niet op korte termijn te maken, omdat zij een brede visie van de wetgever veronderstellen op het huidige, onoverzichtelijke geheel van beslag- en incassobevoegdheden dat in het rapport *Paritas passé* zo goed omschreven wordt. Daarom wordt voor de langere termijn een reeks aanbevelingen gedaan, omdat het een gemiste kans zou zijn als die principiële keuzes aan een verbetering van de beslagvrije voet op de korte termijn in de weg zouden staan.

Voor de keuze van een tweetrapsraket pleit ook dat het kabinet in zijn reactie op het al genoemde *Paritas passé* heeft aangegeven een aantal adviezen over te nemen om bepaalde scherpe kantjes van de huidige systematiek af te slijpen. Zo heeft het kabinet het advies overgenomen om een integrale rijksincassovisie te ontwikkelen, waardoor er een breed toetsingskader zal ontstaan ten behoeve van toekomstige incassowetgeving. Het kabinet heeft ook de aanbeveling overgenomen om in overleg met de KBvG werk te maken van een beslagregister.² Tevens zijn de eerste stappen gezet naar het vereenvoudigen en transparanter maken van het toeslagenstelsel en de bijbehorende beslag- en incassobevoegdheden. Het kabinet heeft het voornemen om in navolging van het voorstel van de commissie-Van Dijkhuizen de huidige toeslagen te stroomlijnen en te vereenvoudigen door de invoering van de huishoudentoeslag. Het zal duidelijk zijn dat al deze veranderingen niet van de ene op de andere dag gerealiseerd zullen zijn. Sterker nog, het aanvankelijke plan om de huishoudentoeslag vanaf 2015 gefaseerd in te voeren,³ is inmiddels door geconstateerde problemen van uitvoerbaarheid voorlopig uitgesteld.⁴ De voorgenomen veranderingen zijn bouwstenen in de zoektocht naar een nieuw evenwicht. Een nieuw evenwicht dat volop mogelijkheden biedt voor een verregaande vereenvoudiging van de beslagvrije voet als begrijpelijk en inzichtelijk instrument teneinde schuldenaren een minimaal inkomen te garanderen.

---

2 Brief van 8 april 2013 van de staatssecretaris van SZW, mede namens haar collega van VenJ, aan de Tweede Kamer met de kabinetsreactie op het rapport *Paritas passé*; www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/04/08/kamerbrief-kabinetsstandpunt-paritas-passe.html. De bouw van het beslagregister is inmiddels in volle gang.

3 Zie: *Miljoenennota 2014*, p. 75 e.v., te raadplegen via: www.rijksfinancien.nl/fbcontent.ashx/downloads/Miljoenennota_2014.pdf#page=75.

4 Brief van 14 april 2014 van de minister van SZW en de staatssecretaris van Financiën aan de Tweede Kamer over de huishoudentoeslag, te raadplegen via: www.rijksoverheid.nl/ministeries/szw/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2014/04/14/kamerbrief-over-de-huishoudentoeslag.html.

7.3 Het wetsvoorstel⁵

Concept voor een voorstel van wet (met memorie van toelichting)

Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met de herziening van de regeling van de beslagvrije voet (Wet herziening beslagvrije voet)

Voorstel van wet

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is om het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering te wijzigen in verband met de aanpassing van de beslagvrije voet;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL I

Het Tweede Boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 475, vierde lid, wordt in de derde zin het woord “gegevens” vervangen door: gegeven.

B

Artikel 475a wordt als volgt gewijzigd:

i. Met vernummering van lid 3 tot lid 4 wordt na lid 2 een lid ingevoegd, luidende:

3. Het beslag is niet geldig op vergoedingen, ongeacht of deze als loon of bezoldiging moeten worden beschouwd, voor kosten die de schuldenaar redelijkerwijs moet maken ter verwerving van zijn inkomen. Met betrekking tot deze vergoedingen kan onze Onze Minister van Veiligheid en Justitie nadere regels stellen.

C

Artikel 475d komt te luiden als volgt:

Artikel 475d

1. De beslagvrije voet bedraagt negentig procent van de norm, bedoeld in § 3.2 van de Wet werk en bijstand die op de schuldenaar van toepassing zou zijn. De in de eerste

---

⁵ Het format van par. 7.3 wijkt af van dat van de rest van het preadvies, omdat in deze paragraaf een conceptwetsvoorstel met memorie van toelichting is opgenomen, die geschreven zijn conform de Aanwijzingen voor de regeling.

7 Op welke manier dient de regeling van de beslagvrije voet te worden herzien?

zin bedoelde norm wordt verhoogd tot 90 procent van het periodieke inkomen inclusief de vakantie-aanspraak van de schuldenaar, doch ten hoogste met het bedrag, genoemd in artikel 25, tweede lid, van de Wet werk en bijstand, indien de schuldenaar voor die toeslag in aanmerking komt of zou kunnen komen.

2. Indien de schuldenaar ter verzorging of verpleging is opgenomen in een daartoe bestemde inrichting als bedoeld in artikel 3, eerste lid, onder f van de Wet werk en bijstand, bedraagt de beslagvrije voet, in afwijking van het eerste lid, de prijs die is verschuldigd voor verzorging dan wel verpleging, vermeerderd met twee derden van de norm, bedoeld in artikel 23, eerste lid, van die wet en van de verhoging, bedoeld in artikel 23, tweede lid, van die wet.
3. De beslagvrije voet wordt verhoogd overeenkomstig de volgende bepalingen:
  - a. de beslagvrije voet wordt verhoogd met de premie van de door de schuldenaar gesloten ziektekostenverzekering, verminderd met de normpremie, bedoeld in artikel 2 van de Wet op de zorgtoeslag, voor zover reeds begrepen in de bijstandsnorm zoals die voor de schuldenaar geldt ingevolge het eerste en tweede lid, en met de krachtens die wet door de schuldenaar ontvangen zorgtoeslag waarop geen beslag ligt, telkens wanneer deze premie vervalt terwijl het beslag ligt;
  - b. de beslagvrije voet wordt verhoogd met de voor rekening van de schuldenaar komende woonkosten, verminderd met ontvangen huurtoeslag of woonkostentoeslag waarop geen beslag ligt, voor zover de woonkosten na deze vermindering meer bedragen dan de basishuur, bedoeld in art. 16 van de Wet op de huurtoeslag, met dien verstande dat de verhoging van de beslagvrije voet niet meer bedraagt dan het huurtoeslagbedrag waarop de schuldenaar, uitgaande van de laagste inkomenscategorie, krachtens artikel 21 van de Wet op de huurtoeslag ten hoogste aanspraak zou kunnen hebben.
  - c. voor de toepassing van de onderdelen a en b wordt met de schuldenaar gelijkgesteld degene die op grond van artikel 3 van de Wet werk en bijstand als echtgenoot van de schuldenaar kan worden aangemerkt.
4. De beslagvrije voet wordt voor een gedeelte verminderd met het eigen, niet onder beslag liggende periodieke inkomen inclusief vakantie-aanspraak van degene die op grond van artikel 3 van de Wet werk en bijstand als echtgenoot van de schuldenaar kan worden aangemerkt. Dit gedeelte komt overeen met de verhouding tussen het inkomen van diegene en het totaal van beider inkomens, waarbij ontvangen zorg-, huur- of woonkostentoeslag niet als inkomen geldt.
5. De beslagvrije voet wordt vermindert met:
  - a. het bedrag dat krachtens de wet wordt ingehouden op de vordering waarop beslag ligt, voor zover die inhouding betrekking heeft op privégebruik van aan de schuldenaar beschikbaar gestelde vervoermiddelen en de schuldenaar niets heeft nagelaten om die inhouding zo spoedig mogelijk te doen eindigen;
  - b. de voor beslag vatbare periodieke inkomsten van de schuldenaar waarop geen beslag ligt;
  - c. het normbedrag voor de kosten van levensonderhoud en de toeslag voor een partner of eenoudergezin, begrepen in aan de schuldenaar toegekende studiefinanciering of tegemoetkoming in de studiekosten die niet vatbaar is voor beslag.

6. Met wijziging van omstandigheden die de beslagvrije voet verhogen, moet de beslaglegger onverwijld rekening houden, zo nodig met terugwerkende kracht van ten hoogste één jaar vanaf het tijdstip dat de wijziging aan de beslaglegger, zijn advocaat, zijn gemachtigde of de deurwaarder is aangetoond of anderszins is gebleken. De beslaglegger is verplicht van de verhoging en het tijdstip van ingang daarvan kennis te geven aan degene die de periodieke betaling moet verrichten, onmiddellijk nadat de grond daarvoor aan hem, zijn advocaat, zijn gemachtigde of de deurwaarder is aangetoond of anderszins is gebleken. Is bij de vaststelling van de beslagvrije voet uitgegaan van nadien onjuist gebleken gegevens, dan zijn de eerste en tweede zin van overeenkomstige toepassing.
7. Tenzij alle betalingen wekelijks geschieden, worden zij, evenals inkomsten van degene aan wie samen met de schuldenaar gezinsbijstand zou kunnen toekomen, voor de toepassing van dit artikel berekend per maand.

D

Artikel 475e komt te luiden als volgt:

1. Indien beslag is gelegd op een vordering tot wekerende betalingen die niet in artikel 475c is omschreven en de schuldenaar onvoldoende andere middelen van bestaan heeft, kan de kantonrechter op zijn verzoek de artikelen 475b en 475d mede op die vordering van toepassing verklaren.
2. Geen beslagvrije voet geldt voor vorderingen van een schuldenaar die niet in Nederland woont of vast verblijft. Indien hij evenwel aantoont dat hij buiten deze vorderingen onvoldoende middelen van bestaan heeft, kan de kantonrechter op zijn verzoek een beslagvrije voet vaststellen voor zijn vorderingen op schuldenaren die woonplaats hebben in Nederland. Bij de beoordeling of de schuldenaar onvoldoende middelen van bestaan heeft, slaat de kantonrechter indien mogelijk acht op de hoogte van de uitkeringen die op grond van artikel 4, eerste en tweede lid, van de Remigratiewet zijn vastgesteld voor het land waar de schuldenaar woont of vast verblijft.
3. Indien de hoogte van de beslagvrije voet kennelijk onvoldoende is om onevenredige hardheid voor de schuldenaar te voorkomen, kan de kantonrechter op zijn verzoek tijdelijk een hogere beslagvrije voet vaststellen. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen dienaangaande nadere regels worden vastgesteld.
4. Geschillen met betrekking tot de beslagvrije voet kunnen, al dan niet in kort geding, worden gebracht voor de kantonrechter. Artikel 438 is zoveel mogelijk van overeenkomstige toepassing.

E

Artikel 475f vervalt.

7 Op welke manier dient de regeling van de beslagvrije voet te worden herzien?

F

Artikel 475g wordt als volgt gewijzigd:

1. De tweede zin van het eerste lid wordt vervangen door drie zinnen, luidende:

Een deurwaarder die beslag heeft gelegd op een vordering waaraan een beslagvrije voet is verbonden, verschaft de schuldenaar informatie over:

- a. de wijze waarop de beslagvrije voet wordt berekend;
- b. de omstandigheden die tot verhoging dan wel tot vermindering van de beslagvrije voet kunnen leiden;
- c. de wijze waarop de schuldenaar de gegevens die van belang zijn voor de juiste vaststelling van de beslagvrije voet, aan de deurwaarder kan verstrekken;
- d. de wijze waarop in geval van wijziging van omstandigheden of gebleken onjuistheid van de berekening aanpassing van de beslagvrije voet kan worden bewerkstelligd. Voorts geeft de deurwaarder aan de schuldenaar op hoeveel zijn beslagvrije voet bedraagt, uitgaande van de aan de deurwaarder bekende gegevens. De eerste en tweede zin zijn van overeenkomstige toepassing in de gevallen, bedoeld in artikel 475e, eerste en tweede lid, met dien verstande dat de deurwaarder dan tevens informatie verschaft over de mogelijkheid om de kantonrechter te verzoeken een beslagvrije voet vast te stellen.

2. Het tweede lid komt te luiden:

2. Met omstandigheden die tot verhoging van de beslagvrije voet leiden, wordt geen rekening gehouden zolang daarvan niet door de schuldenaar aan de beslaglegger of diens vertegenwoordiger opgave is gedaan of anderszins is gebleken. Degene aan wie samen met de schuldenaar gezinsbijstand zou kunnen toekomen, wordt vermoed eigen periodiek inkomen te hebben van gelijke omvang als dat van de schuldenaar, zolang door de schuldenaar aan de beslaglegger of diens vertegenwoordiger geen opgave is gedaan of en hoeveel inkomen diegene heeft, of daarvan anderszins is gebleken.

4. Het vijfde lid komt te luiden:

5. De deurwaarder is bevoegd bij de basisadministratie personen het burgerservicenummer van de schuldenaar op te vragen teneinde met behulp van dit nummer:
  - a. de in het derde en vierde lid bedoelde gegevens op te vragen bij personen en instanties, bedoeld in het derde en vierde lid, die zelf reeds gerechtigd zijn tot het gebruik van het nummer;
  - b. de schuldenaar te identificeren bij het leggen van beslag onder personen of instanties, bedoeld in het derde lid, die zelf reeds gerechtigd zijn tot het gebruik van dit nummer, alsmede bij verdere kennisgevingen die strekken tot uitvoering van zijn wettelijke taken in het kader van dat beslag.

5. Het zesde lid komt te luiden:

6. De deurwaarder gebruikt het burgerservicenummer uitsluitend voor het in het vijfde lid omschreven doel, onverminderd een bevoegdheid tot gebruik krachtens andere wetsbepalingen.

G

Na artikel 475g wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 475ga

1. De deurwaarder die beslag heeft gelegd op een vordering waaraan een beslagvrije voet is verbonden, is bevoegd ten behoeve van de vaststelling van de beslagvrije voet aan een door Onze Minister van Veiligheid en Justitie aangewezen bestuursorgaan dat belast is met de verwerking van gegevens met betrekking tot periodieke betalingen, te vragen om opgave van de volgende gegevens:
  - a. het periodieke inkomen van de schuldenaar;
  - b. het periodieke inkomen van de echtgenoot van de schuldenaar;
  - c. zorgtoeslag, huurtoeslag en woonkostentoeslag waarop de schuldenaar of zijn echtgenoot aanspraak heeft;
  - d. de naam en de leeftijd van elke persoon die met de schuldenaar in dezelfde woning zijn hoofdverblijf heeft.Het bestuursorgaan is verplicht de gegevens desgevraagd schriftelijk te verstrekken.
2. Voor de toepassing van het eerste lid gelden als echtgenoten degenen die op grond van artikel 3 van de Wet werk en bijstand als zodanig worden aangemerkt. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld met betrekking tot de gegevens, bedoeld in het eerste lid. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kan de in het eerste lid bedoelde bevoegdheid worden uitgebreid met andere gegevens die voor de berekening van de beslagvrije voet van belang zijn.
3. Teneinde te kunnen nagaan of de beslagvrije voet moet worden aangepast, is de deurwaarder bevoegd de vraag om opgave van de gegevens, bedoeld in het eerste en tweede lid, te herhalen zo vaak als hij daarvoor redelijke grond aanwezig acht.
4. De deurwaarder gebruikt de op grond van dit artikel verkregen gegevens uitsluitend voor de vaststelling van de beslagvrije voet.

H

Artikel 478 wordt als volgt gewijzigd:

1. Aan het eerste lid worden na de tweede zin twee zinnen toegevoegd, luidende:

De inning geschiedt in afwijking van de eerste, onderscheidenlijk tweede zin, door een andere deurwaarder die ten laste van de geëxecuteerde onder de derde-beslagene beslag heeft gelegd, indien daarover tussen deze deurwaarder en de deurwaarder, bedoeld in de eerste, onderscheidenlijk tweede zin, overeenstemming bestaat. De deurwaarder die de inning overneemt, stelt de derde-beslagene en de geëxecuteerde daarvan onverwijld op de hoogte.

7 Op welke manier dient de regeling van de beslagvrije voet te worden herzien?

I

Artikel 479e, eerste lid, komt te luiden:

1. Van de dag van het beslag af is de derde-beslagene verplicht om, zolang de executant dit verlangt en onder hem ten laste van de geëxecuteerde niet ook andere beslagen zijn gelegd, naar gelang hij loon of andere periodieke uitkeringen aan de geëxecuteerde verschuldigd is het door de executant aangegeven achterstallig bedrag en de termijnen van de uitkering tot welker verhaal het beslag is gelegd, aan de executant te betalen.

J

Artikel 479g wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid vervalt in de eerste zin de zinsnede “de raad voor de kindbescherming executant is dan wel, indien” en vervalt in de tweede zin de zinsnede “de raad voor de kindbescherming of.”
2. In het tweede lid wordt de zinsnede “De raad voor de kindbescherming en het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen kunnen” vervangen door: Het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen kan.
3. Na het derde lid wordt een lid toegevoegd, luidende:
4. Indien onder een derde beslag is gelegd zowel op de gewone wijze als op de wijze, bedoeld aan het slot van het eerste lid, eerste zin, is artikel 478 van overeenkomstige toepassing. Het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen wordt voor de toepassing van artikel 478, tweede en derde lid, aangemerkt als deurwaarder.

ARTIKEL II

(...)

ARTIKEL III

Deze wet wordt aangehaald als: Wet herziening beslagvrije voet

ARTIKEL IV

Deze wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

[De Minister van Veiligheid en Justitie,]

MEMORIE VAN TOELICHTING

Algemeen

Wie schulden maakt, zal ervoor moeten zorgen dat die schulden worden voldaan. Gebeurt dat niet, dan kunnen schuldeisers zich verhalen op het vermogen van de schuldenaar. In beginsel is verhaal mogelijk op ‘alle goederen’ van de schuldenaar (art. 3:276 BW). Op dat uitgangspunt bestaan echter uitzonderingen, waarvan de voornaamste wordt gevormd door de regeling van de beslagvrije voet (art. 475b e.v. Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (hierna: Rv). De regeling van de beslagvrije voet in zijn huidige opzet dateert van 1 april 1991 (Wet van 13 december 1990, *Stb.* 605). Nadien is de regeling vele malen gewijzigd. De regeling is daardoor steeds gedetailleerder geworden. Het thans in de Eerste Kamer aanhangige voorstel van wet 33 801 (Wet maatregelen Wet werk en bijstand en enkele andere wetten), introduceert een zogenoemde ‘kostendelersnorm’ in de Wet werk en bijstand, die eveneens van invloed is op de regeling van de beslagvrije voet. In de praktijk gaan de laatste jaren steeds meer stemmen op dat de regeling te ingewikkeld is geworden en dat de toepassing in vele gevallen aanleiding geeft tot problemen. Er wordt dan op gewezen dat de positie van schuldenaren vaak in de knel komt doordat er sprake is van problematische schuldsituaties, waarbij verschillende schuldeisers naast elkaar verhaal zoeken op de schuldenaar. Kritiek wordt geuit op de overheid, die door middel van wettelijke maatregelen voor vele overheidsorganen bijzondere verhaalsmogelijkheden heeft geschapen, waarbij voldoende samenhang met de gewone verhaalsmogelijkheden voor schuldeisers wordt gemist. Bovendien wordt erop gewezen dat de functie van de beslagvrije voet om de schuldenaar te verzekeren van de mogelijkheid om in elk geval te kunnen blijven voorzien in een bestaansminimum, door de bijzondere verhaalsmogelijkheden van de overheid in de knel komt. Vermelding verdient hier het onderzoeksrapport “*Paritas passé. Debiteuren en crediteuren in de knel door ongelijke incassobevoegdheden*” dat in 2012 in opdracht van de KBvG is verschenen. Ook de Nationale ombudsman heeft nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de complexiteit en de problemen in de toepassing van de beslagvrije voet.

Het kabinet heeft in zijn reactie op *Paritas passé* onder meer de aanbeveling overgenomen om een landelijk beslagregister in te richten en te komen tot een integrale rijksincassovisie (*Kamerstukken II 2012/13, 24 515, nr. 255*). Doel daarvan is ook om een betere toepassing van de beslagvrije voet als waarborg van het bestaansminimum te bevorderen (*Kamerstukken II 2012/13, 24 515, nr. 265*). Recent heeft het kabinet de Tweede Kamer geïnformeerd over een bijeenkomst met een groot aantal organisaties over rijksincassoactiviteiten, waarbij een breed draagvlak bleek te bestaan voor de noodzaak om maatregelen te nemen om het bestaansminimum van mensen beter te waarborgen en waarbij onder de oplossingsrichtingen ook is gewezen op de wenselijkheid van het vereenvoudigen van de regels rond de beslagvrije voet (*Kamerstukken II 2013/14, 24 515, nr. 281*). De werking van de beslagvrije voet in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering kan worden verbeterd. Daarover bestaat bij alle betrokkenen overeenstemming. Tegelijkertijd moet worden onderkend dat door de samenhang van de regeling met incasso-instrumenten in andere wetten een integrale herziening niet op korte termijn kan worden gerealiseerd. Het valt toe te juichen dat de KBvG voor een dergelijke integrale herziening het initiatief heeft genomen door een onderzoek waarbij de beslagvrije voet in een breed perspectief (o.a.

historisch en rechtsvergelijkend) wordt geplaatst en waarbij aan de hand van inbreng van Kamerleden, ‘stakeholders’ en (andere) deskundigen tot belangwekkende bevindingen wordt gekomen. Het onderzoek bevestigt dat onderscheid gemaakt moet worden tussen wijzigingen die op korte termijn zijn te realiseren en wijzigingen waarvoor een langere adem nodig is. In aansluiting op het onderzoek (dat hierna ook wel zal worden aangeduid als het KBvG-preadvies) zijn in dit wetsvoorstel wijzigingen van de beslagvrije voet opgenomen die op korte termijn kunnen worden gerealiseerd. De wijzigingen beperken zich tot het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Aan de voorstellen ligt de gedachte ten grondslag dat binnen het kader van de bestaande regeling belangrijke verbeteringen mogelijk zijn, maar dat deze niet de wenselijkheid wegnemen om te bezien of door middel van een verdergaande herziening, bijvoorbeeld aan de hand van voorbeelden uit ons omringende landen, een eenvoudiger stelsel voor de bescherming van een minimale levensstandaard voor schuldenaren kan worden bereikt. In het KBvG-preadvies wordt gesproken van een tweetrapsraket, een beeldspraak die het belang onderstreept dat de maatregelen voor de ‘lange termijn’ moeten voortbouwen op die voor de korte termijn. Zo zal de verbetering die op korte termijn wordt nagestreefd ten aanzien van het verzamelen van de juiste gegevens die noodzakelijk zijn om de beslagvrije voet vast te stellen, het op termijn wellicht eenvoudiger maken om bij samenlopende beslagen de vaststelling van de beslagvrije voet in één hand te leggen, zodat het aantal gegevensopvragingen ook zo beperkt mogelijk wordt gehouden. In dit verband kan hier in het midden blijven of die rol vervuld moet worden door een centrale autoriteit – al dan niet de houder van het beslagregister – dan wel de deurwaarder die de inning voor de gezamenlijke beslagleggers verzorgt.

De KBvG verwacht binnenkort de bouw van het beslagregister gereed te hebben. Op basis van de eerste ervaringen die met dit register zullen worden opgedaan, kan dan – zo heeft het kabinet de Tweede Kamer onlangs bericht – een verdere ontwikkeling naar een breder beslagregister worden bezien en vormgegeven (*Kamerstukken II 2013/14, 24 515, nr. 281*). Dit wetsvoorstel bevat derhalve geen bepalingen over het beslagregister.

Verwijzingen naar bepalingen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering die in het wetsvoorstel gewijzigd worden, betreffen steeds de voorgestelde bepalingen, tenzij uitdrukkelijk is vermeld of uit de context blijkt dat de verwijzing betrekking heeft om een bepaling zoals die thans geldt.

Voornaamste wijzigingen die in dit wetsvoorstel worden voorgesteld

Het wetsvoorstel beperkt zich tot wijzigingen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering die een oplossing inhouden voor knelpunten die op korte termijn kunnen worden opgelost. Hierna worden de voornaamste wijzigingen kort uiteengezet.

a. Informatieverstrekking door de deurwaarder

De verantwoordelijkheid van de deurwaarder voor het verstrekken van informatie aan de schuldenaar over de beslagvrije voet, de voor vaststelling daarvan benodigde gegevens en de mogelijkheden voor de schuldenaar om de beslagvrije voet te laten wijzigen, wordt in de wet verankerd (art. 475g lid 1 en 2 Rv). Voor een betere werking van de beslagvrije voet is het essentieel dat de deurwaarder sneller en gemakkelijker de beschikking krijgt over de juiste gegevens. De schuldenaar heeft thans vaak niet de beschikking over de juiste gegevens en beseft ook onvoldoende het belang van het verstrekken daarvan aan de deurwaarder. Door

de deurwaarder nadrukkelijk op te dragen de schuldenaar van deze informatie te voorzien, wordt de schuldenaar beter in staat gesteld mee te werken aan een juiste vaststelling van de beslagvrije voet en kan er ook sneller rekening worden gehouden met wijzigingen.

b. Gegevensverkrijging uit Suwinet

Met het oog op nauwkeuriger en doelmatiger vaststelling van de beslagvrije voet kan de deurwaarder voortaan de vereiste gegevens ook opvragen van een daartoe aangewezen bestuursorgaan, zodat de vaststelling, inclusief periodieke wijzigingen, minder afhankelijk wordt van gegevensverstrekking door de schuldenaar (art. 475ga Rv). Met deze wijziging is beoogd om elektronische opvraging van deze gegevens via Suwinet mogelijk te maken. Dit vormt een uitbreiding van de mogelijkheid die de deurwaarder thans al heeft op grond van art. 475g lid 5 Rv. Deze uitbreiding is gerechtvaardigd omdat het vaststellen van de beslagvrije voet zowel in het belang van de schuldenaar als de beslaglegger is en de regeling zo ingewikkeld is dat zij thans geregeld aanleiding geeft tot problemen die met een aanvullende bevoegdheid als hier bedoeld ondervangen kunnen worden.

Voor het verkrijgen van sommige gegevens blijft medewerking van de schuldenaar vereist. Iemand die in een inrichting verblijft, zal bijvoorbeeld zelf moeten aangeven wat de hoogte is van zijn eigen bijdrage voor het juist kunnen vaststellen van de beslagvrije voet. De eigen verantwoordelijkheid van de schuldenaar blijft derhalve van belang (vgl. ook onder e).

c. Inkomsten van echtgenoot

Met de inkomsten van de partner van de schuldenaar wordt eerlijker rekening gehouden, door de beslagvrije voet toe te rekenen aan de schuldenaar resp. aan zijn echtgenoot, geregistreerde partner of buitenhuwelijkse samenlevingspartner naar rato van hun inkomens (art. 475d lid 4 Rv).

d. Hardheidsclausule

Er komt een mogelijkheid om de beslagvrije voet tijdelijk hoger vast te stellen om onevenredige hardheid te voorkomen door een te sterke terugval in besteedbaar inkomen (art. 475e lid 3 Rv). Daarmee kan tegemoetgekomen worden aan de belangen van schuldenaren met een wat hoger inkomen en schuldenaren met hogere vaste lasten. Een loonbeslag leidt bij hen tot een (aanzienlijke) terugval in inkomen, met het risico dat de schulden oplopen en nieuwe schulden ontstaan. De kantonrechter krijgt de mogelijkheid om op verzoek tijdelijk een hogere beslagvrije voet vast te stellen als onmiddellijke toepassing van de wettelijke beslagvrije voet een onevenredige hardheid zou betekenen.

e. Wijziging met terugwerkende kracht

Op praktische gronden wordt een regeling getroffen voor de terugwerkende kracht waarmee wijzigingen van de beslagvrije voet kunnen worden toegepast (art. 475d lid 6 Rv). Dit doet recht aan de eigen verantwoordelijkheid die de schuldenaar heeft voor het verstrekken van de juiste gegevens voor de vaststelling van de beslagvrije voet. Worden wijzigingen van omstandigheden te laat gemeld, dan behoeft daarmee tot maximaal één jaar voorafgaand aan verstrekking van de juiste gegevens rekening te worden gehouden.

7 Op welke manier dient de regeling van de beslagvrije voet te worden herzien?

f. Onkostenvergoedingen

Vastgelegd wordt dat reële onkostenvergoedingen van de schuldenaar buiten een derdenbeslag vallen (art. 475a lid 2 Rv). Dit vormt vastlegging van bestaande jurisprudentie en sluit voorts aan bij wat is bepaald in de Ambtenarenwet.

g. Kosten zorgverzekering en woonkosten bij echtgenoten

Bij de verhogingen van de beslagvrije voet in verband met de kosten voor zorgverzekering en woonkosten wordt ook rekening gehouden met de echtgenoot of andere partner van de schuldenaar (art. 475d lid 3 Rv). Daarbij worden deze kosten derhalve gezien op gezinsniveau en doet niet ter zake of er voor beide partners een afzonderlijke zorgverzekering is gesloten dan wel een gezamenlijk verzekering door één van hen en doet ook voor de woonkosten niet ter zake voor wiens rekening deze feitelijk komen. Dit sluit aan bij het uitgangspunt van gezinsbijstand in de Wet werk en bijstand.

h. Privégebruik auto van de zaak

Met de fiscale bijtelling voor privégebruik van een vervoermiddel wordt in de beslagvrije voet nog slechts tijdelijk rekening gehouden (art. 475d lid 5 onder a Rv).

i. Redactionele vereenvoudiging

De redactie van wat thans is geregeld in art. 475d lid 1 en 2 Rv wordt sterk vereenvoudigd (art. 475d lid 1 Rv).

j. Schuldenaren in het buitenland

De wijze waarop de kantonrechter een beslagvrije voet vaststelt voor schuldenaren die buiten Nederland wonen, wordt verduidelijkt (art. 475e lid 2 Rv). De beslagvrije voet op grond van art. 475d Rv wordt omgerekend naar de bijstandsnorm die geldt in het land waar de schuldenaar woont of vast verblijft (woonlandbeginsel) tot een maximum van honderd procent. Voor zover mogelijk wordt aangesloten bij de Remigratiewet.

k. Bevoegdheid kantonrechter

De kantonrechter wordt aangewezen als rechter voor alle geschillen over de beslagvrije voet (art. 475e lid 4 Rv). Daarmee wordt voorzien in een laagdrempelige procedure zonder verplichte inschakeling van een advocaat.

l. Gebruik burgerservicenummer

Er komt verduidelijking en een doelmatiger regeling van het gebruik van het burgerservicenummer door de deurwaarder in verband met de beslagvrije voet (art. 475g lid 5 en 6 Rv).

m. Samenlopende derdenbeslagen

Bij samenlopende derdenbeslagen ten laste van dezelfde schuldenaar komt er een mogelijkheid voor de betrokken deurwaarders om af te spreken welke deurwaarder de inning verzorgt (art. 478 Rv). De behoefte hieraan in de praktijk is gegroeid doordat sinds de invoering van de Gerechtsdeurwaarderswet voor deurwaarders een landelijke bevoegdheid tot het verrichten

van ambtshandelingen geldt, waardoor vaker dan voorheen verschillende deurwaarders bij beslagen betrokken zijn.

n. Samenloop met vereenvoudigd derdenbeslag door het LBIO

Er komt een regeling voor de inning in geval van samenloop van gewoon derdenbeslag met vereenvoudigd derdenbeslag door het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen (art. 479e Rv en art. 479g Rv).

Artikelen

Artikel I

A (artikel 475 Rv)

Het vierde lid van art. 475 Rv is tot stand gekomen door de Wet van 30 oktober 2008 tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Gerechtsdeurwaarderswet in verband met de bevoegdheid van deurwaarders om informatie op te vragen en elektronisch te betekenen in geval van derdenbeslag (Stb. 435). In de derde zin is daarbij een verschrijving opgetreden. Deze wordt thans hersteld.

B (artikel 475a Rv)

Het komt in de praktijk regelmatig voor dat een schuldenaar naast zijn salaris ook vergoedingen ontvangt voor bepaalde kosten die hij in verband met zijn werk moet maken. Gedacht kan worden aan een reiskostenvergoeding of bijvoorbeeld aan een vergoeding voor door chauffeurs tijdens hun werk genoten maaltijden. Indien de kosten waarop zij betrekking hebben, rechtstreeks door de werkgever zouden worden voldaan, zouden de daarmee gemoeide bedragen uiteraard niet kunnen worden beslagen. Het is daarom niet redelijk als dit wel mogelijk zou zijn als die kosten door de schuldenaar zelf moeten worden voldaan en hij daarvoor een vergoeding van de werkgever ontvangt. In de huidige regeling van het derdenbeslag wordt met vergoedingen als deze geen rekening gehouden. Naar de letter van de wet zijn kostenvergoedingen derhalve vatbaar voor beslag ten laste van de schuldenaar. Ook bij de hoogte van de beslagvrije voet is er geen wettelijke regel die het mogelijk maakt om de vergoedingen buiten het beslag te laten. In de rechtspraak is niettemin wel aangenomen dat onkostenvergoedingen niet vatbaar is voor beslag. Zo oordeelde de Rechtbank Rotterdam in een beslissing van 17 september 1998 (*Prg.* 1999, 5095) als volgt: “Wanneer een werknemer tijdens de uitoefening van zijn dienstbetrekking onkosten maakt en deze onkosten volgens een speciale Cao-regeling door de werkgever dienen te worden vergoed, valt deze vergoeding in beginsel buiten het loonbeslag. Dit is slechts anders indien het om een zodanige vergoeding zou gaan dat van verkapt inkomen kan worden gesproken. Nu niet is betwist dat de onderhavige Cao-vergoeding een vergoeding voor reële kosten is, kan van verkapt inkomen niet gesproken worden.” Uit deze beslissing wordt niet duidelijk op grond waarvan een vergoeding, ook al is deze niet als loon te beschouwen, buiten het beslag zou blijven (vgl. ook KvG 26 januari 2010, ECLI:NL:RBAMS:2010:YB0365). Voor ambtenaren bevat de wet daartoe thans wel een voorziening: volgens art. 116 lid 2 Ambtenarenwet zijn kostenvergoedingen welke verband houden met de dienstverrichting niet vatbaar voor beslag.

7 Op welke manier dient de regeling van de beslagvrije voet te worden herzien?

Overigens zal art. 116 Ambtenarenwet vervallen bij aanvaarding van het thans in de Eerste Kamer aanhangige initiatiefvoorstel van de leden Van Weyenberg en Van Hijum tot het in overeenstemming brengen van de rechtspositie van ambtenaren met die van werknemers met een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht (*Kamerstukken II, 2010-2011, 32 550*).

Voorgesteld wordt om, in aansluiting op wat thans nog in art. 116 lid 2 Ambtenarenwet is bepaald, van beslag uit te sluiten alle vergoedingen voor kosten die de schuldenaar redelijkerwijs moet maken ter verwerving van zijn inkomen. Daarbij doet niet ter zake of de kostenvergoeding als loon of als bezoldiging moet worden beschouwd. Er is immers geen reden om aan het antwoord op die vraag als zodanig betekenis toe te kennen voor de al dan niet vatbaarheid voor beslag. Wel wordt grond gezien om rekening te houden met de mogelijkheid dat in de praktijk blijkt van wenselijkheid van nadere normering, bijvoorbeeld ten aanzien van de hoogte van bepaalde vergoedingen, om te voorkomen dat door het vaststellen van hoge vergoedingen in feite een beloning kan worden uitgekeerd waarop geen beslag mogelijk is. In de tweede zin van het voorgestelde lid 3 wordt daartoe bepaald dat bij ministeriële regeling nadere regels kunnen worden gesteld met betrekking tot deze vergoedingen.

C (artikel 475d Rv)

Art. 475d lid 1 Rv

Het voorgestelde lid 1 van art. 475d vervangt de huidige leden 1 en 2, waarin schuldenaren voor de vaststelling van de beslagvrije voet worden onderscheiden in negen categorieën, die corresponderen met bijstandsnormbedragen uit § 3.2 van de Wet werk en bijstand (hierna: Wwb). Voor elk van deze categorieën, met uitzondering van die, bedoeld in lid 1 onder b, geldt dat de beslagvrije voet gelijk is aan negentig procent van de bijstandsnorm die – in geval van bijstandsverlening – op de schuldenaar van toepassing zou zijn. In de eerste zin van het voorgestelde lid 1 wordt volstaan met deze omschrijving. Een vereenvoudiging als hier voorgesteld is in de literatuur eerder voorgesteld (Groene Serie Burgerlijke Rechtsvordering, Aantekening 4 op art. 475d (Van Mierlo)).

De tweede zin van het voorgestelde lid 1 betreft schuldenaren die alleenstaande of alleenstaande ouder zijn en derhalve in aanmerking (zouden) kunnen komen voor de toeslag, bedoeld in art. 25 lid 2 Wwb. Die toeslag wordt toegekend voor zover de betrokkene hogere algemeen noodzakelijke kosten van bestaan heeft dan waarin de basisnorm voor deze categorie voorziet, als gevolg van het niet of niet geheel kunnen delen van deze kosten met een ander. In dat geval kan de beslagvrije voet worden verhoogd met het ten hoogste het in art. 25 lid 2 genoemde bedrag van de maximale toeslag. Voor de verhoging zal in de eerste plaats moeten worden vastgesteld dat de schuldenaar behoort tot de hier bedoelde categorie schuldenaren en in de tweede plaats dat zijn feitelijk inkomen zodanig is dat dit tot een verhoging aanleiding geeft. Ter bepaling van dit laatste wordt uitgegaan van negentig procent van het periodieke inkomen, inclusief vakantie-aanspraak, ongeacht of het vakantiegeld feitelijk per maand wordt uitgekeerd, van de schuldenaar. Vormt dit een bedrag dat hoger is dan de zojuist bedoelde basisnorm, dan wordt de beslagvrije voet verhoogd tot dat bedrag, met dien verstande dat de verhoging is begrensd door het bedrag van de maximale toeslag. De regeling komt materieel overeen met de huidige regeling.

In de hier voorgestelde regeling is nog geen rekening gehouden met de wijzigingen die zijn voorgesteld met het thans in de Eerste Kamer aanhangige voorstel van wet 33 801 (Wet maatregelen Wet werk en bijstand en enkele andere wetten), dat voorziet in de introductie van een zogenoemde 'kostendelersnorm'. Als wetsvoorstel 33 801 in werking treedt, vervalt art. 25 Wwb en kan het hier voorgestelde art. 475d lid 1, tweede zin, dat verwijst naar die bepaling, vervallen.

Art. 475d lid 2 Rv

Deze bepaling is ontleend aan het huidige art. 475d lid 4 Rv. Deze bepaling ziet, maar dat komt in de huidige opzet onvoldoende tot uitdrukking, op mensen die in een inrichting verblijven en alleen nog zak- en kleedgeld overhouden om maandelijks van te leven. Ten opzichte van de huidige bepaling zijn de volgende wijzigingen aangebracht.

In de eerste plaats is getracht te verduidelijken wat moet worden verstaan onder "inrichting, bestemd voor verpleging of verzorging". Dit is gedaan door te laten uitkomen dat de bepaling ziet op instellingen in de zin van art. 3 lid 1, onder f, Wwb. Het hoeft derhalve – gelet op het tweede deel van de daar gegeven omschrijving – niet steeds te gaan om een instelling als bedoeld in art. 1, onder e, onder 1°, van de AWBZ (inrichtingen in de zin van de Wet toelating zorginstellingen). Anderzijds vallen daaronder doorgaans niet sociale pensions, opvang van dak- en thuislozen en blijf-van-mijn-lijf-huizen, zoals eveneens wordt aangenomen in het (in het kader van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen gehanteerde) rapport van de Werkgroep Rekenmethode Vtlb van Recofa, p. 13. Omdat een nauwkeuriger omschrijving van de hier in aanmerking te nemen inrichtingen niet goed mogelijk lijkt, zal in geval van twijfel over de toepasselijkheid van art. 475d lid 2 Rv de kantonrechter uitkomst kunnen bieden in een procedure op de voet van het in dit wetsvoorstel opgenomen art. 475e lid 4 Rv.

In de tweede plaats is duidelijkheidshalve expliciet tot uitdrukking gebracht dat de regeling een afwijking inhoudt van het eerste lid.

In de derde plaats is verduidelijkt dat het in art. 23 lid 2 Wwb bedoelde bedrag van de normpremie ziektekostenverzekering waarmee de basisnorm voor personen in een inrichting wordt verhoogd, voor twee derden (en derhalve niet: volledig) wordt opgeteld bij de beslagvrije voet. Deze benadering ligt reeds besloten in de huidige tekst van art. 475d lid 4 Rv, hoewel daarvan een afwijkende uitleg wordt voorgestaan door het reeds genoemde rapport van de Werkgroep Rekenmethode Vtlb van Recofa (p. 13), de belastingdienst en het LOSR. Voor een aanpassing van de regeling in de zin zoals zij wordt verstaan door de zojuist genoemde instanties, bestaat geen goede grond. Niet valt immers in te zien dat voor personen in een inrichting de beslagvrije voet volledig verhoogd zou moeten worden met de normpremie, terwijl personen die niet in een inrichting verblijven, de normpremie dienen te voldoen uit 90% van de voor hun geldende Wwb-norm.

Art. 475d lid 3 Rv

Thans voorziet art. 475d lid 5 in een tweetal verhogingen van de beslagvrije voet: (1) een verhoging voor boven de kosten van zorgverzekering, voor zover deze hoger zijn dan de som van het in de toepasselijke bijstandsnorm begrepen bedrag van de normpremie en de door de schuldenaar ontvangen zorgtoeslag en (2) een verhoging voor woonkosten, voor zover deze hoger zijn dan de som van het toepasselijke normbedrag uit de Wet op de huurtoeslag en

7 Op welke manier dient de regeling van de beslagvrije voet te worden herzien?

een ter zake van die kosten ontvangen huur- of woonkostentoeslag. In dit voorstel zijn beide verhogingen in licht gewijzigde redactie opgenomen in lid 3 onder a en b. In lid 3 onder c is rekening gehouden met de omstandigheid dat als de schuldenaar een echtgenoot heeft, de kosten van zorgverzekering en wonen veelal gezamenlijke kosten vormen.

Art. 475d lid 3 onder a Rv

Onderdeel a van lid 3 komt grotendeels overeen met het huidige onderdeel a van lid 5. Anders dan in de huidige bepaling is uitdrukkelijk bepaald dat voor vermindering met de ontvangen zorgtoeslag geen plaats is als daarop beslag ligt en derhalve niet daadwerkelijk door de schuldenaar wordt ontvangen. De voorgestelde regeling sluit op dit punt onder meer aan bij een beslissing van de Rechtbank Den Bosch van 22 juli 2010 (ECLI:NL:RBSHE:2010:BP9407). Voorts is rekening gehouden met de aanpassingen die het wetsvoorstel inhoudt ten opzichte van de huidige leden 1, 2 en 4, en is op redactionele gronden “een zorgverzekering” vervangen door “de zorgverzekering”.

Art. 475d lid 3 onder b Rv

Ook bij de verhoging voor woonkosten wordt in het wetsvoorstel met huurtoeslag of woonkostentoeslag geen rekening gehouden voor zover daarop beslag ligt. Dit sluit aan bij de hiervoor bij de toelichting op onderdeel a bedoelde jurisprudentie.

Voorts is in onderdeel b tot uitdrukking gebracht dat de verhoging (behoudens het daarbij geldende maximum) wordt berekend als het bedrag waarmee de woonkosten, verminderd met de niet-beslagen huur- of woonkostentoeslag, meer bedragen dan de in art. 16 van de Wet op de huurtoeslag bedoelde basishuur. Er wordt derhalve niet vergeleken met de (iets lagere) normhuur, bedoeld in art. 17 lid 2 van die wet. Deze wijziging is ingegeven door de overweging dat dit – zoals in paragraaf 4.2.4.4 van het preadvies nader uiteengezet – overeenstemt met de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever. Nu bij latere wijzigingen van de wet niet is gebleken dat de wetgever op dit punt van een andere bedoeling heeft gekregen, komt het juist voor om de tekst van de wet wederom met de oorspronkelijke bedoeling in overeenstemming te brengen. Deze benadering stemt overeen met wat thans in de praktijk wel wordt verdedigd, doch wijkt af van de schaarse jurisprudentie ter zake, die overigens niet op de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever ingaat (Vzr. Zwolle 11 april 2006, ECLI:NL:RBZLY:2006:BA8615 en Rb. Arnhem 26 november 2007, JWWB 2008, 36).

Ten slotte is in dit onderdeel verduidelijkt dat voor het maximumbedrag van de verhoging moet worden uitgegaan van de zogenoemde ‘abstracte methode’: het gaat er niet om welk bedrag aan huurtoeslag de schuldenaar, indien hij tot de laagste inkomenscategorie zou behoren, met de door hem concreet verschuldigde woonkosten aanspraak heeft (‘concrete methode’), maar om het bedrag waarop hij in de laagste inkomenscategorie maximaal aanspraak zou kunnen maken (ook als zijn woonkosten hoger zouden zijn). De juistheid van deze – eenvoudiger – abstracte methode wordt thans vrij algemeen aanvaard en blijkt ook uit de woorden ‘ten hoogste’ in de huidige wettekst. Niettemin komt het nuttig voor haar nader te onderstrepen door de woorden ‘zou kunnen hebben’ (i.p.v. ‘heeft’).

Indien het thans in de Eerste Kamer aanhangige voorstel van wet 33 801 (Wet maatregelen Wet werk en bijstand en enkele andere wetten), dat voorziet in de introductie van een zogenoemde ‘kostendelersnorm’, wordt ingevoerd, zal voor het geval dat de schuldenaar zijn

woning deelt met een of meer kostendelers moeten worden voorzien in een toerekening van een gedeelte van de woonkosten aan die kostendelers. Daartoe kan worden aangeknoopt bij het in wetsvoorstel 33 801 voorziene art. 475d lid 4 Rv.

Art. 475d lid 3 onder c Rv

Heeft de schuldenaar een echtgenoot, dan zullen de kosten van zorgverzekering en de woonlasten doorgaans gezamenlijk worden gedragen, waarbij het betrekkelijk willekeurig is wie deze kosten daadwerkelijk aan de zorgverzekeraar of verhuurder voldoet. Voor de toepassing van de beslagvrije voet ligt het daarom in de rede om voor de berekening van de verhogingen rekening te houden met de voor beiden echtgenoten verschuldigde zorgverzekeringspremie en ontvangen zorg-, huur- of woonkostentoeslag. Niet ter zake doet daarbij of de premies c.q. woonkosten verschuldigd zijn door de schuldenaar of door de echtgenoot en evenmin door wie de zorgtoeslag, dan wel huur- of woonkostentoeslag wordt ontvangen. Er vindt dus een optelling plaats van de verschillende componenten van de verhoging. Met eventuele eigen inkomsten van de echtgenoot wordt rekening gehouden in het kader van lid 4.

Door voor het begrip ‘echtgenoot’ te verwijzen naar art. 3 van de Wwb, wordt enerzijds een uitbreiding bewerkstelligd, in die zin dat ook geregistreerde partners en ongehuwde samenlevingspartners als echtgenoten gelden, terwijl anderzijds een beperking is gelegen in het feit dat duurzaam gescheiden levende echtgenoten aldaar, en dus ook voor de toepassing van de beslagvrije voet, niet als echtgenoten worden aangemerkt (art. 3 lid 2 onder b Wwb).

Art. 475d lid 4 Rv

De bepaling komt in de plaats voor het huidige lid 3. In de voorgestelde regeling komt de bepaling derhalve na de bepaling over de verhogingen voor zorgverzekeringskosten en woonkosten. Deze verplaatsing strekt ertoe om, duidelijk te maken dat voor de vaststelling van de beslagvrije voet eerst de in lid 3 (nieuw) geregelde verhogingen in verband met ziektekostenverzekering en woonkosten moet worden toegepast. Deze volgorde sluit aan bij wat inmiddels in de praktijk gebruikelijk is geworden en bij wat is voorgesteld in het wetsvoorstel 33 801 (*Kamerstukken I 2013-2014*, 33 801, A, p. 23). Heeft de echtgenoot (in de zin van art. 3 Wwb) van de schuldenaar ook eigen inkomen, dan geeft dat aanleiding tot vermindering van de beslagvrije voet. Onder inkomen van de echtgenoot valt hier ook de algemene heffingskorting.

Het huidige recht voorziet in een vermindering van ten hoogste de helft van de beslagvrije voet. Door bij verhaal op het inkomen van een echtgenoot steeds ten minste de helft van de beslagvrije voet in aanmerking te nemen, wordt er geen rekening mee gehouden dat echtgenoten tegenwoordig veelal naar evenredigheid van hun beider inkomens zullen bijdragen in de kosten van de huishouding. Heeft de schuldenaar zelf slechts een gering inkomen en zijn echtgenoot een hoger inkomen, dan is volgens de huidige regeling beslag ten laste van de schuldenaar niet mogelijk, althans niet als zijn inkomen niet hoger is dan de helft van de beslagvrije voet. Omgekeerd is in een dergelijke situatie voor een schuldeiser van de echtgenoot beslag tot een hoger bedrag mogelijk dan wanneer de beslagvrije voet over de echtgenoten zou worden verdeeld naar rato van hun inkomens. Voorgesteld wordt daarom om de beslagvrije voet van de schuldenaar te verminderen voor een gedeelte, dat evenredig is aan het aandeel van zijn echtgenoot in het ‘gezinsinkomen’. Bij de vaststelling van dit gedeelte

7 Op welke manier dient de regeling van de beslagvrije voet te worden herzien?

blijven eenvoudigheidshalve de ontvangen toeslagen als inkomen buiten beschouwing, zodat niet ter zake doet wie van de echtgenoten deze feitelijk ontvangt.

Aangezien de voorgestelde berekeningswijze bij de meestverdienende partner tot een beperking van de beslagruimte leidt en bij de minstverdienende partner tot een dienovereenkomstige verruiming van de beslagruimte, verandert voor schuldeiser per saldo het voor verhaal beschikbare inkomen niet. Wel zullen schuldeisers die verhaal hebben op het inkomen van de minstverdienende partner enig voordeel van de wijziging hebben, doordat zij minder vaak geconfronteerd worden met een beslagvrije voet die het gehele inkomen omvat. Daar staat tegenover dat schuldeisers die zich verhalen op het inkomen van de meestverdienende partner rekening ermee moeten houden dat dat inkomen voor een groter deel door de beslagvrije voet wordt beschermd.

Stel bijvoorbeeld dat de ene partner een inkomen van 2.300 heeft en de ander een inkomen van 200 (samen dus 2.500) en dat de beslagvrije voet 1.200 belooft. Naar huidig recht komt dan bij beslag onder de meestverdienende partner op de beslagvrije voet het volledig inkomen van de andere partner in mindering, aangezien dat inkomen (200) lager is dan de helft van 1.200 (600). Als beslag wordt gelegd op het inkomen van 2.300, belooft de beslagvrije voet dus $(1.200 - 200) = 1.000$, zodat het beslag geldig is voor $(2.300 - 1.000) = 1.300$.

In het voorstel is de vermindering van de beslagvrije voet beperkt tot $200/2.500$ van 2.500, d.w.z. tot 96. Na vermindering wordt de beslagvrije voet bij de man in aanmerking genomen voor $(1.200 - 96) = 1.104$. Het beslag is dan dus geldig voor $(2.300 - 1.104) = 1.196$.

Het voorbeeld illustreert dat in een dergelijk geval voor maximaal verhaal eventueel ook beslag ten laste van de andere echtgenoot nodig is (op grond van art. 1:96 lid 1 BW dan wel via art. 1:85 BW). Hierin is vanuit het perspectief van schuldeisers van de meestverdienende echtgenoot een zeker nadeel gelegen. Het staat de deurwaarder echter vrij om de beslagene voor te stellen om, ter vermindering van de daaraan verbonden extra kosten, ermee in te stemmen dat de volledige inkomsten van de andere echtgenoot in mindering worden gebracht. Daartegen weegt in elk geval op het voordeel dat de noodzakelijke uitgaven voor het gezin niet langer voor een onevenredig groot deel ten laste van de partner van de schuldenaar, gehuwd of ongehuwd, moeten worden gebracht.

Uit de verwijzing naar art. 3 Wwb blijkt dat in deze bepaling, net als in lid 1 (oud) onder 'echtgenoten' ook worden begrepen geregistreerde partners en ongehuwde samenlevingspartners als bedoeld in art. 3 lid 2 onder a Wwb, maar niet degenen die duurzaam gescheiden leven (art. 3 lid 2 onder b Wwb).

Art. 475d lid 5 Rv

Hier is geregeld met welke bedragen de beslagvrije voet, in aanvulling op de vermindering van lid 4, verder nog wordt verminderd. Onderdeel a is nieuw; de onderdelen b en c zijn ontleend aan het huidige lid 6.

Onderdeel a ziet op de fiscale bijtelling voor privégebruik van een auto (of ander vervoermiddel) van de zaak. Zolang de bijtelling niet in mindering wordt gebracht op de beslagvrije voet, komt het privégebruik van de auto in feite ten laste van schuldeisers, die hun verhaalsmogelijkheden dan immers door een hogere inhouding op het loon beperkt zien. Van de schuldenaar kan

gevergd worden dat hij de fiscale last die verbonden is aan het privégebruik van meer dan 500 kilometer per kalenderjaar, voldoet uit zijn vrijgelaten inkomsten dan wel afziet van dat privégebruik en op die grond de inhouding ter zake daarvan doet eindigen. Daartoe kan hij bij de Belastingdienst een zogenoemde ‘Verklaring van geen privégebruik’ aanvragen. In de praktijk zal de schuldenaar hiervoor enige tijd gelaten moeten worden: het is pas mogelijk de fiscale bijtelling te doen eindigen met ingang van 1 januari volgend op het beslag. Uiteraard zal bij een beslag op 30 december aan de schuldenaar niet kunnen worden verweten dat hij nalatig is geweest als de bijtelling niet reeds de twee dagen later beëindigd wordt. Teneinde discussies te vermijden, doet de deurwaarder er goed aan om – in het kader van zijn informatieplicht op grond van art. 475g lid 1 Rv – de schuldenaar er uitdrukkelijk op te wijzen wat er in dit opzicht van hem verwacht wordt.

De hier voorgestelde wijziging sluit aan bij de wijze waarop in het kader van de toepassing van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen met auto’s van de zaak wordt omgegaan. Zie het reeds genoemde rapport van de Werkgroep Rekenmethode Vtlb van Recofa (p. 20). De geformuleerde regel heeft niet alleen betrekking op auto’s, maar kan bijvoorbeeld ook worden toegepast op ‘fiets privé’-regelingen, waarvan de fiscale gevolgen na het leggen van het beslag eveneens slechts beperkte tijd ten laste van de schuldeisers behoren te komen.

Art. 475d lid 6 Rv

De bepaling is gebaseerd op het huidige lid 7. In de eerste zin is toegevoegd dat de beslagvrije voet in voorkomende gevallen ook met terugwerkende kracht moet worden verhoogd. Dit is in overeenstemming met de bedoeling van de wetgever en met wat in de huidige praktijk wordt aangenomen (bijvoorbeeld: Ktr. Leiden 27 februari 2002, *Prg.* 2002, 5857, en Ktr. Zwolle 13 december 2012, *ECLI:NL:RBZLY:2012:BY8876*). Met het oog op de rechtszekerheid wordt deze terugwerkende kracht beperkt tot een jaar. Op deze wijze wordt op billijke wijze recht gedaan aan zowel de belangen van de schuldenaar als die van de beslaglegger. Ook de deurwaarder heeft bij de termijn van een jaar een belang, omdat het vaststellen van de juiste beslagvrije voet vaak lastig is, zeker als het gaat over een langere periode, en hij tuchtrechtelijk verantwoordelijk kan worden gehouden voor wat op grond van de betaling zal moeten worden terugbetaald als hij de teveel ontvangen gelden nog onder zich heeft (*KvG* 22 april 2014, zaaknr. 27.2014).

De uiterste termijn van terugwerking wordt in het voorstel berekend vanaf het tijdstip dat de wijziging is ‘aangetoond of anderszins is gebleken’. Hiermee wordt uitgedrukt dat het in de eerste plaats op de weg ligt van de schuldenaar – aan wie de deurwaarder volgens het voorstel nadrukkelijker de voor begrip van zijn positie benodigde informatie zal verstrekken – om gewijzigde omstandigheden ter kennis van de deurwaarder te brengen. De schuldenaar kan daarbij niet volstaan met een kale mededeling dat hij recht heeft op een hogere beslagvrije voet: hij dient ook aan te geven welke (gewijzigde) omstandigheden daartoe grond geven en deze omstandigheden zo nodig met bewijsstukken te onderbouwen. Wel is het natuurlijk zo dat als bepaalde gegevens reeds op andere wijze aan de deurwaarder zijn gebleken, met die gegevens ook zonder mededeling door de schuldenaar rekening moet worden gehouden. Te denken valt aan wijzigingen in de voor de vaststelling van de beslagvrije voet relevante wetgeving (bijvoorbeeld *Wwb*-normbedragen).

7 Op welke manier dient de regeling van de beslagvrije voet te worden herzien?

Voor wijzigingen van wat op de voet van art. 19 Invorderingswet 1990 moet worden afgedragen aan de belastingdienst geldt op grond van de Leidraad invordering eveneens een mogelijkheid van terugwerkende kracht. Daarbij is evenwel in de meeste gevallen de terugwerkende kracht beperkt tot slechts één maand (zie art. 19.3.4 Leidraad invordering 2008).

Een zekere beperking van de terugwerkende kracht heeft ook de instemming van de LOSR (Mensen met schulden in de knel, p. 28). Terugwerkende kracht van één jaar is ook tot uitgangspunt genomen in Rb. Leeuwarden 14 maart 2012, zaaknr. 371218 CV EXPL i 1-5231.

In de tweede zin, die is gebaseerd op de tweede zin van het huidige lid 7, is de woordvolgorde enigszins gewijzigd, dit op redactionele gronden. Verder is het woord 'reden' vervangen door het in dit verband taalkundig juistere 'grond' en zijn de woorden 'is aangetoond' aangevuld met 'anderszins is gebleken', teneinde net als in de eerste zin te doen uitkomen dat als de beslaglegger anders dan door gerichte informatie van de zijde van de schuldenaar zelf op de hoogte raakt van een omstandigheid die grond geeft tot verhoging van de beslagvrije voet, hij niet kan blijven afwachten of de schuldenaar zich zal melden om de grond aan te tonen.

Ten slotte is, in de derde zin, een regeling getroffen voor de situatie dat aan de berekening ten grondslag gelegde gegevens achteraf onjuist blijken en de juiste gegevens leiden tot een hogere beslagvrije voet. Ook in dat geval is het redelijk dat de beslagvrije voet alsnog wordt aangepast, in voorkomende gevallen met terugwerkende kracht van ten hoogste een jaar. Eerder is op deze mogelijkheid van aanpassing met terugwerkende kracht in geval van eerder onjuist opgegeven gegevens al gewezen door de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, die daarvoor een uitdrukkelijke wettelijke regeling zelfs niet nodig achtte (*Kamerstukken II 2007/08, 24 515, nr. 138, p. 3 en 4*).

Er is geen aanleiding gezien om ook een regeling voor te stellen voor het geval dat gedurende zekere tijd is uitgegaan van een te hoge beslagvrije voet. De huidige regeling bevat hiervoor geen bepaling, omdat verrekening met nog uit te keren bedragen volgens de wetgever te zware gevolgen zou kunnen hebben (*Kamerstukken II 1986/87, nr. 5, p. 13*).

Art. 475d lid 7 Rv

Het voorgestelde lid 7 komt overeen met het huidige lid 8.

D (artikel 475e Rv)

Art. 475e lid 1 Rv

Lid 1 komt – behoudens een redactionele wijziging ter vermijding van een nodeloze lijdende vorm – overeen met het thans geldende art. 475f Rv, dat o.m. aan ZZP'ers en schuldenaren met inkomsten uit verhuur een mogelijkheid biedt om een beslagvrije voet te laten vaststellen voor hun vorderingen op vaste opdrachtgevers.

Art. 475e lid 2 Rv

De eerste en tweede zin van lid 2 zijn ontleend aan het huidige art. 475e Rv. Voor de bevoegde rechter heeft de verzoeker hier de keuze tussen de mogelijkheden, genoemd in art. 262 Rv (eventueel ook art. 269 Rv) en die in 438 lid 1 Rv. Hier geldt niet de exclusieve regeling van art. 438a Rv, aangezien die bepaling slechts van toepassing is als een verzoek moet worden gedaan aan de voorzieningenrechter, terwijl het in art. 475e lid 2 Rv gaat om een verzoek aan de kantonrechter.

In de voorgestelde derde zin, die in de huidige regeling ontbreekt, wordt tot uitdrukking gebracht dat de kantonrechter bij de vaststelling van een beslagvrije voet voor een elders dan in Nederland wonende of vast verblijvende schuldenaar rekening houdt met de levensstandaard ter plaatse. Dit doet de kantonrechter door acht te slaan op de (bruto) uitkeringsbedragen die voor het desbetreffende land zijn vastgesteld op grond van de Remigratiewet. Een uitkering op grond van de Remigratiewet kan niet hoger zijn dan een uitkering in Nederland. De woorden 'indien mogelijk' zijn toegevoegd omdat niet voor alle landen ter wereld uitkeringsbedragen zijn vastgesteld. Per 1 juli 2014 wordt de Remigratiewet ingrijpend gewijzigd en worden de thans op deze wet gebaseerde lagere regelingen vervangen door het Remigratiebesluit en de Remigratieregeling. Hiermee is in de redactie van de onderhavige bepaling reeds rekening gehouden.

Art. 475e lid 3 Rv

Voor schuldenaren met hogere inkomens kan een beslag leiden tot een grote inkomensterugval. Hoewel in het algemeen de beslagvrije voet voldoende moet worden geacht om te voorzien in de noodzakelijke kosten van bestaan, kan het voor dergelijke schuldenaren in de praktijk uiterst moeilijk zijn om het vaste uitgavenpatroon van de ene op de andere dag aan te passen. Aan vele bestedingen liggen overeenkomsten ten grondslag die niet op korte termijn kunnen worden beëindigd of aangepast. Te denken valt bijvoorbeeld aan de hypothecaire lening die is aangegaan ter financiering van de eigen woning. Bepaald niet denkbeeldig is het dat een beslag in zo'n geval slechts de opmaat blijkt voor een faillissement of toepassing van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen. Zeker wanneer voor de schuldenaar bij inachtneming van een zekere aanpassingstermijn een insolventie kan worden vermeden, zou onverkorte toepassing van de beslagvrije voet een onevenredige hardheid jegens de schuldenaar opleveren. Voor dergelijke gevallen voorziet het voorgestelde art. 475e lid 3 in de mogelijkheid dat de kantonrechter tijdelijk een hogere beslagvrije voet vaststelt. Aldus kan de schuldenaar een overgangperiode worden geboden om de tering volledig naar de nering te zetten. Niet in algemene zin kan worden aangegeven hoe lang een dergelijke overgangperiode kan zijn. In het algemeen zal een termijn van hooguit enkele maanden moeten volstaan. Een langere termijn is echter niet uitgesloten, bijvoorbeeld in geval van hoge hypotheeklasten die niet op korte termijn omlaag kunnen worden gebracht.

Overwogen is om bij de vormgeving van de regeling aan te sluiten bij art. 3:13 BW (misbruik van recht) om duidelijk te maken in welke gevallen een hogere beslagvrije voet vastgesteld kan worden. Gelet op het arrest *HR 12 augustus 2005, JOR 2005/257 (Payroll)* dient echter te worden aangenomen dat een schuldeiser niet snel misbruik van recht maakt door onverkorte betaling te verlangen en daarvoor maximaal verhaal te zoeken. Om die reden is gekozen voor een zelfstandig criterium, te weten dat van 'onevenredige hardheid'. De regeling is verder met opzet eenvoudig gehouden. Zo is er geen mogelijkheid van verlenging of tussentijdse beëindiging geformuleerd. Het kan aan de rechtspraak worden overgelaten aan de regeling waar nodig een nadere uitwerking te geven.

De tweede zin van lid 3 voorziet in de mogelijkheid van nadere regels bij algemene maatregel van bestuur. Die nadere regels kunnen zowel van materiële aard zijn en bijvoorbeeld betrekking hebben op de duur van de verhoging in bepaalde gevallen, als van formele aard, d.w.z. in verband met kwesties van procedurele aard. Voor het geval de praktijk zou uitwijzen

7 Op welke manier dient de regeling van de beslagvrije voet te worden herzien?

dat het wenselijk is om de nadere regels met enige regelmaat aan te passen, kunnen deze ook worden vastgesteld bij ministeriële regeling ('krachtens algemene maatregel van bestuur').

Art. 475e lid 4 Rv

Het voorgestelde lid 4 voorziet in de mogelijkheid dat geschillen die kunnen rijzen met betrekking tot de beslagvrije voet, ter beslechting worden gebracht voor de kantonrechter. Doordat in de tweede zin aansluiting is gezocht bij art. 438 Rv, is duidelijk welke rechter bevoegd is (art. 438 lid 1 Rv), gelden voorts enige regels over de verhouding tussen de mogelijkheden van een kort geding dan wel een bodemprocedure (art. 438 lid 2 en 3 Rv), en is buiten twijfel dat ook de deurwaarder zich tot de kantonrechter kan wenden (art. 438 lid 4 Rv). De voorgestelde mogelijkheid laat de bestaande mogelijkheden onverlet, zodat de noodzaak van een scherpe afbakening wordt vermeden. Verwacht mag worden dat in de overgrote meerderheid van gevallen dat over de beslagvrije voet een rechterlijk oordeel nodig is, de kantonrechter zal worden benaderd. Opmerking verdient nog dat het hier niet gaat om een verzoekschriftprocedure maar – zoals gebruikelijk in het executierecht – om een dagvaardingsprocedure.

E (artikel 475f Rv)

Art. 475f Rv kan vervallen, nu hetgeen daar is geregeld, in het voorstel wordt ondergebracht in art. 475e lid 1 Rv.

F (artikel 475g Rv)

Art. 475g lid 1 Rv

De informatievoorziening door de schuldenaar aan de deurwaarder vormt een belangrijk knelpunt in de huidige toepassingspraktijk van de beslagvrije voet. Zowel uit de ronde tafel met 'stakeholders' die op 20 november 2013 heeft plaatsgevonden als uit de enquête die is gehouden onder deurwaarders, komt naar voren dat die informatievoorziening zou kunnen worden verbeterd als de deurwaarder de schuldenaar duidelijk(er) informeert over de beslagvrije voet en de wijze waarop die wordt berekend. Het grote belang hiervan heeft ook de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie benadrukt: "Het is essentieel dat de gerechtsdeurwaarder op een duidelijke en opvallende wijze, in begrijpelijke taal en in een zo vroeg mogelijk stadium aan de beslagene kenbaar maakt dat het in zijn eigen belang is om zo snel mogelijk de door de gerechtsdeurwaarder gevraagde informatie te verstrekken om daarmee de beslagvrije voet te kunnen berekenen waarop beslagene in zijn specifieke (financiële) situatie recht heeft. Vervolgens zal de vastgestelde beslagvrije voet – en de mogelijkheden om een eventuele foutieve vaststelling te corrigeren – duidelijk en transparant aan de beslagene gecommuniceerd moeten worden" (brief van 18 maart 2014 aan de waarnemend Nationale ombudsman over het ombudsman-rapport *Met voeten getreden*).

Thans wordt in art. 475 lid 1 Rv op de deurwaarder wel de plicht gelegd om aan de schuldenaar op wiens vordering hij beslag heeft gelegd, op te geven hoeveel zijn beslagvrije voet bedraagt, berekend volgens art. 475d, eerste lid, maar niet om de schuldenaar daaraan voorafgaand te informeren over de wijze waarop de beslagvrije voet wordt berekend en wat daarbij van de schuldenaar wordt verwacht. Hoewel de verwijzing in de huidige bepaling zich beperkt tot het

eerste lid, een beperking die door de sedert de invoering van deze verplichting toegenomen complicering van de berekening te beperkt is geworden, vooronderstelt reeds de huidige bepaling dat de deurwaarder beschikt over informatie over de persoonlijke omstandigheden van de schuldenaar (zodat hij de toepasselijke bijstandsnorm kan bepalen). Gelet op het belang dat bij alle betrokkenen bestaat bij een juiste vaststelling van de beslagvrije voet, wordt in de voorgestelde regeling de op de deurwaarder rustende verplichting tot informatieverstrekking aan de schuldenaar nader geaccentueerd en uitgebreid. Dit komt niet alleen het inzicht van de schuldenaar in zijn positie te goede, het strekt er ook toe de schuldenaar te stimuleren tot het verstrekken van de voor de berekening van zijn beslagvrije voet relevante gegevens. Het ligt voor de hand dat de in de eerste zin bedoelde informatie schriftelijk wordt verstrekt, bijvoorbeeld ter gelegenheid van de betekening aan de schuldenaar als bedoeld in art. 475i Rv, in voorkomende gevallen voorzien van een mondelinge toelichting als daaraan behoefte bestaat. Het spreekt vanzelf dat de door de deurwaarder te verstrekken informatie over de beslagvrije voet en over de berekening daarvan ten aanzien van de schuldenaar, duidelijk en voor de schuldenaar voldoende begrijpelijk dient te zijn. Wellicht kan daarbij gebruik worden gemaakt van een door de KBvG op te stellen 'bijsluiter' of modelformulier.

In de tweede nota van wijziging bij wetsvoorstel 33 801 (Wet maatregelen Wet werk en bijstand en enkele andere wetten) is voorgesteld uit de verwijzing – zonder specifieke toelichting – de woorden 'eerste lid' te schrappen: *Kamerstukken II 2013-2014*, 33 801, nr. 25, p. 4. Die wijziging houdt reeds een uitbreiding in van de informatieverplichting van de deurwaarder, waarbij de thans voorgestelde wijziging aansluit. Een verplichting tot informatieverstrekking sluit ook goed aan bij wat voor deurwaarders al geldt op grond van art. 7 van de Verordening KBvG Normen voor kwaliteit (Stcrt. 2010, nr. 4928) ("De gerechtsdeurwaarder draagt zorg voor eenduidige, volledige en juiste informatieverstrekking aan de justitiabele. Hij verstrekt de justitiabele tevens ter zake doende informatie over zijn rechtspositionele mogelijkheden"). Lid 1, derde zin. Als beslag is gelegd op een vordering waaraan geen beslagvrije voet is verbonden, doordat de vordering niet valt onder de opsomming van art. 475c Rv of de schuldenaar niet in Nederland woont of vast verblijft, dient de deurwaarder de schuldenaar te wijzen op de mogelijkheid dat de kantonrechter desverzocht een beslagvrije voet vaststelt. Aangenomen kan worden dat ook hier een verplichting tot behoorlijke informatieverstrekking thans reeds kan voortvloeien uit art. 7 van de Verordening KBvG Normen voor Kwaliteit.

Art. 475g lid 2 Rv

Het nieuwe lid 2 regelt hoe de beslagvrije voet moet worden vastgesteld zo lang de schuldenaar nog geen opgave heeft gedaan van alle mogelijk relevante omstandigheden. Met omstandigheden die de beslagvrije voet verhogen (dat zijn in het bijzonder de woonkosten – in voorkomende gevallen de eigen bijdrage voor het verblijf in een inrichting – en de ziektekostenverzekering) kan dan vanzelfsprekend geen rekening worden gehouden, voor zover die gegevens niet al uit andere bron bekend zijn (eerste zin). Zo zouden bijvoorbeeld gegevens over een (collectieve) ziektekostenverzekering bekend kunnen zijn uit de verklaring van de werkgever onder wie beslag is gelegd.

In wetsvoorstel 33 801 (Wet maatregelen Wet werk en bijstand en enkele andere wetten) is voorgesteld om lid 2 uit te breiden met een zin die luidt: "Indien het periodieke inkomen van de alleenstaande of alleenstaande ouder niet bij de beslaglegger bekend is, bedraagt de beslagvrije

7 Op welke manier dient de regeling van de beslagvrije voet te worden herzien?

voet 72% van de voor de beslagene geldende bijstandsnorm". Aangezien volgens de thans voorgestelde eerste zin voor een schuldenaar die alleenstaande of alleenstaande ouder is, ook de hoogte van het inkomen een omstandigheid vormt die tot verhoging van de beslagvrije voet kan leiden, is de in wetsvoorstel 33 801 opgenomen uitbreiding dan verder overbodig.

Met het inkomen van de echtgenoot van de schuldenaar is het enigszins anders: dat inkomen, indien aanwezig, leidt niet tot verhoging maar tot verlaging van de beslagvrije voet. De schuldenaar zou derhalve in de verleiding kunnen verkeren om van dat inkomen geen opgave te doen. Art. 475g lid 2 Rv voorziet daarom thans in een halvering van de beslagvrije voet zo lang de schuldenaar omtrent dat inkomen geen opgave doet. Omdat wordt voorgesteld de beslagvrije voet anders te berekenen, waarbij deze wordt toegerekend aan de schuldenaar respectievelijk aan zijn echtgenoot naar rato van beider inkomens, is een halvering van de beslagvrije voet niet zonder meer op zijn plaats. Een vergelijkbaar resultaat wordt evenwel bereikt door een wettelijk vermoeden dat de echtgenoot van de schuldenaar eigen periodiek inkomen heeft van gelijke omvang als dat van de schuldenaar. In beginsel vindt daardoor derhalve, bij gebreke van nadere gegevens omtrent het partnerinkomen, een halvering plaats van de overeenkomstig art. 475d lid 1 of lid 2 Rv te berekenen beslagvrije voet met inbegrip van de eventuele verhoging op de voet van art. 475d lid 3 Rv. Het vermoeden behoort niet alleen te wijken indien, zoals het huidige art. 475 lid 2 Rv bepaalt, de schuldenaar het juiste inkomen heeft opgegeven, maar ook als de onjuistheid van het vermoeden anderszins is gebleken. De voorgestelde regeling houdt ook met die laatste mogelijkheid rekening.

Er is een verband tussen het voorgestelde art. 475g lid 2 Rv en het voorgestelde art. 475d lid 7 Rv. In laatstgenoemde bepaling wordt geregeld dat een aanpassing van de beslagvrije voet op grond van gewijzigde omstandigheden of gecorrigeerde gegevens (derde zin) weliswaar mogelijk is, maar daarbij is terugwerkende kracht beperkt tot ten hoogste één jaar. De schuldenaar heeft er dus belang bij de juiste gegevens te verstrekken: bij te lang talmen loopt hij het risico dat de beslagvrije voet niet over de hele periode wordt aangepast.

Art. 475g lid 5 Rv

Voor een behoorlijke uitoefening van zijn wettelijke taken in het kader van beslag dient de deurwaarder het burgerservicenummer van de schuldenaar niet slechts te kunnen gebruiken om de gegevens, bedoeld in art. 475g derde en vierde lid op te vragen, maar dient hij vervolgens dat burgerservicenummer ook te kunnen gebruiken ter identificatie van de schuldenaar bij het leggen van beslag onder personen of instanties, bedoeld in lid 3 en bij verdere communicatie in het kader van dat beslag. Zonder gebruik van het burgerservicenummer kunnen fouten worden gemaakt, zoals beslaglegging ten laste van de verkeerde persoon, die eenvoudig kunnen worden vermeden door het nummer te gebruiken. In de praktijk blijkt het voorts ook voor doelmatige communicatie met werkgevers of uitkeringsinstanties, die gerechtigd zijn tot gebruik van burgerservicenummers, noodzakelijk om gebruik te maken van het burgerservicenummer van de schuldenaar. Ook met het oog daarop ligt een uitbreiding van de bestaande bevoegdheid van de deurwaarder dan ook in de rede.

In de nieuwe redactie zijn de eerste en tweede zin op redactionele gronden in elkaar geschoven: het doel van de bevoegdheid tot het opvragen van het burgerservicenummer en de wijze waarop daarvan gebruik mag worden gemaakt kunnen immers heel wel in één zin worden omschreven. De tekst van de nieuwe bepaling laat ook toe dat de deurwaarder het

burgerservicenummer uitsluitend opvraagt met het oog op het tweede doel, de identificatie van de schuldenaar bij het leggen van het beslag. Dat kan nodig en gerechtvaardigd zijn, bijvoorbeeld in een geval dat de deurwaarder reeds bekend is met de werkgever van de schuldenaar, maar gebruikmaking van het nummer gewenst is om de werkgever in staat te stellen op doelmatige wijze aan het beslag gevolg te geven.

Art. 475g lid 6 Rv

De wijziging van art. 475g lid 6 Rv ligt in het verlengde van de wijziging van lid 5. Tegelijk met de (bescheiden) uitbreiding van de bevoegdheid van de deurwaarder tot gebruikmaking van het burgerservicenummer bij derdenbeslag, dient ook de doelbeperking in lid 6 dienovereenkomstig te worden aangepast. Daarbij kan de redactie van de bepaling worden bekort. Ter vermindering van een misverstand dat in de praktijk anders zou kunnen rijzen, wordt in lid 6 met zoveel woorden rekening gehouden met de mogelijkheid dat aan de deurwaarder op grond van andere wetsbepalingen, zoals art. 11 van de Wet algemene bepalingen burgerservicenummer, bevoegdheden tot gebruik van het burgerservicenummer toekomen. De strekking van art. 475g lid 6 Rv is uiteraard niet om afbreuk te doen aan gebruiksbevoegdheden die hun grondslag elders dan in art. 475g lid 5 Rv vinden.

G (artikel 475ga Rv)

De regeling van de informatieverkrijging door de deurwaarder (artikel 475g Rv) is zowel tijdens de door de KBvG georganiseerde ronde tafel van 20 november 2013 als in de bijeenkomst van de expertgroep ter voorbereiding van het preadvies over de beslagvrije voet als 'het grote probleem' gekenschetst. Dit wordt ook bevestigd door de uitkomsten van de KBvG-enquête over de praktische toepassing van de beslagvrije voet. Het is daarom van belang om de regeling zodanig aan te passen dat de benodigde informatie, zoals het inkomen van de schuldenaar en zijn echtgenoot of andere partner en de ontvangen toeslagen, zoveel mogelijk ook zonder medewerking van de schuldenaar kan worden verkregen. Een verruiming is opgenomen in een afzonderlijke bepaling, art. 475ga Rv, omdat art. 475g Rv een regeling inhoudt voor het verkrijgen van informatie met het oog op het bepalen of en zo ja onder wie beslag kan worden gelegd en de voorgestelde regeling betrekking heeft op informatie in het kader van de vaststelling van de beslagvrije voet voor het geval dat beslag is gelegd.

De voorgestelde mogelijkheid voor de deurwaarder om voor de beslagvrije voet relevante gegevens op te vragen op grond van art. 475ga Rv, doet niet af aan de verantwoordelijkheid van de schuldenaar om de gerechtsdeurwaarder van de benodigde informatie te voorzien. Voor een doelmatige uitvoering van de regeling van de beslagvrije voet kan echter met die eigen verantwoordelijkheid van de schuldenaar niet langer worden volstaan. Daarom dienen de bevoegdheden van de deurwaarder, óók in het belang van de schuldenaar, te worden uitgebreid op de wijze als hier voorgesteld. De uitbreiding sluit nauw aan op de bevoegdheden op grond van art. 475g Rv.

Art. 475ga lid 1 Rv

In lid 1 is in de eerste plaats omschreven wanneer en met het oog op welk doel de deurwaarder gegevens mag opvragen, is voorts omschreven welke gegevens het betreft en is ten slotte omschreven bij wie de gegevens kunnen worden opgevraagd. Het doel met het oog waarop de

hier geformuleerde bevoegdheid wordt gegeven is omschreven door de woorden ‘ten behoeve van de vaststelling van de beslagvrije voet’. Het woord ‘berekening’ in plaats van vaststelling zou te beperkt zijn, onder meer omdat in lid 3 aan de deurwaarder ook de bevoegdheid wordt verleend om periodiek te controleren of de beslagvrije voet moet worden aangepast, waarvoor het woord ‘berekening’ minder juist zou zijn. De bevoegdheid kan slechts worden benut door een deurwaarder ‘die beslag heeft gelegd’: het is derhalve niet toegestaan om voorafgaand aan een beslaglegging op de voet van art. 475ga Rv gegevens op te vragen om, bijvoorbeeld, te onderzoeken of beslaglegging zinvol is.

Er is van afgezien het ingangstijdstip van de bevoegdheid op een later tijdstip te stellen dan dat van de beslaglegging, bijvoorbeeld pas als er door de derde-beslagene verklaring is gedaan. Het is immers juist ook in het belang van de schuldenaar dat bij de vaststelling van de beslagvrije voet voortvarendheid wordt betracht.

Voor vorderingen als bedoeld in art. 475e lid 1 en lid 2 Rv gaat de bevoegdheid pas in als de kantonrechter een verzoek als daar bedoeld heeft toegewezen. Dat vloeit voort uit de woorden “waaraan een beslagvrije voet is verbonden”. Overigens zullen in dergelijke gevallen voor de vaststelling relevante gegevens al aan de rechter zijn overgelegd, zodat de informatiebevoegdheid van de deurwaarder vooral nog van belang zal zijn met het oog op latere aanpassingen van de beslagvrije voet.

Net als in art. 475g lid 4 Rv kan de deurwaarder de gegevens opvragen van een door de Minister van Veiligheid en Justitie aangewezen bestuursorgaan, dat verplicht is de gegevens desgevraagd schriftelijk te verstrekken. Op de voet van art. 475g lid 4 Rv heeft aanwijzing plaatsgevonden van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) in het Besluit van de Staatssecretaris van Justitie van 3 juni 2009, nr. 5602950/09/6 (Strct. 2009, 110). De op grond van die bevoegdheid op te vragen gegevens kan de deurwaarder in de praktijk ook geautomatiseerd verkrijgen via het krachtens de Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen (Wet suwi) ingerichte ‘Suwinet’, zulks op grond van art. 5.9 van het op die wet gebaseerde Besluit suwi. Het ligt voor de hand, zo is ook bij de voorbereiding van dit wetsvoorstel uit uitingen van diverse ‘stakeholders’ gebleken, om eenzelfde benadering te volgen voor de informatie die op de voet van art. 475ga Rv opgevraagd mag worden en daartoe derhalve het UWV aan te wijzen en opvraging via Suwinet mogelijk te maken in het Besluit suwi.

In de onderdelen a tot en met d zijn de gegevens omschreven die de deurwaarder ten behoeve van de vaststelling van de beslagvrije voet mag opvragen. Onderdeel a betreft het periodieke inkomen van de schuldenaar, onderdeel b het periodieke inkomen van de echtgenoot van de schuldenaar. Het begrip echtgenoot is hier, zo volgt uit art. 475ga lid 2, eerste zin, Rv, gelijk aan dat in art. 3 Wwb. Mocht dat nodig blijken, dan zullen hieromtrent eventueel nadere regels kunnen worden gegeven in een regeling bij of krachtens een algemene maatregel van bestuur op de voet van datzelfde lid.

Anders dan in art. 475g lid 3 Rv, dat opvraging van gegevens bij de vermoedelijke werkgever of uitkeringsinstantie betreft, zijn in het voorgestelde onderdeel a en b niet tevens vermeld de termijn van de betalingen en hun omvang na aftrek van de in art. 475a Rv genoemde inhoudingen alsmede eventuele gelegde beslagen. Mocht dat in de praktijk nodig blijken, dan zou de bevoegdheid nog kunnen worden uitgebreid met die gegevens, door middel van een algemene maatregel van bestuur op de voet van het voorgestelde art. 475ga lid 2, derde zin, Rv. In onderdeel c worden genoemd de zorgtoeslag, de huurtoeslag en de woonkostentoeslag

waarop de schuldenaar of zijn echtgenoot (in de zin van art. 3 Wwb) aanspraak heeft. Geen van deze toeslagen behoort (thans) tot het periodieke inkomen als omschreven in art. 475c Rv, maar zijn wel van belang om de beslagvrije voet vast te stellen (art. 475d lid 3 Rv). Om die reden zijn zij hier afzonderlijk vermeld.

Onderdeel d heeft betrekking op de naam en de leeftijd van elke persoon die met de schuldenaar in dezelfde woning zijn hoofdblijf heeft. Deze gegevens kunnen van belang zijn om vast te stellen of de schuldenaar samenwoont met iemand die als zijn echtgenoot zou kunnen gelden dan wel of de schuldenaar als alleenstaande ouder in de zin van de Wwb kan gelden. Daarnaast zijn de gegevens van belang voor het geval wetsvoorstel 33 801 (Wet maatregelen Wet werk en bijstand en enkele andere wetten) wordt aangenomen: de hier bedoelde personen kunnen immers, voor zover zij meerderjarig zijn, ook gelden als 'kostendelers' als bedoeld in het voorgestelde art. 22a Wwb.

Art. 475ga lid 2 Rv

Hiervoor is er reeds op gewezen dat in art. 475ga lid 1 Rv wordt uitgegaan van het begrip echtgenoot zoals dat in art. 3 Wwb wordt gehanteerd. Voorts is reeds aan de orde geweest dat er behoefte kan zijn aan een nadere regeling met betrekking tot de in het eerste lid omschreven gegevens. De tweede en derde zin van lid 2 maken het zowel mogelijk de gegevens nader te specificeren als om andere gegevens te omschrijven die desgevraagd aan de deurwaarder moeten worden verstrekt. De gebleken complexiteit van de regeling van de beslagvrije voet maakt het wenselijk dat de informatiebevoegdheid van de deurwaarder zo nodig snel kan worden aangepast aan ontwikkelingen en in de praktijk gebleken nadere behoeften, zonder dat daarvoor een wet in formele zin nodig is.

Art. 475ga lid 3 Rv

Omdat de gegevens die bepalend zijn voor de hoogte van de beslagvrije voet aan verandering onderhevig plegen te zijn, is het van belang dat de deurwaarder ook de bevoegdheid krijgt om de gegevens op een later tijdstip te controleren en die controle ook periodiek te herhalen. Een periodieke gegevensuitvraag met een halfjaarlijkse frequentie is in beginsel redelijk te achten. In de voorgestelde formulering wordt het aan het oordeel van de deurwaarder overgelaten te bepalen wanneer er een redelijke grond is om de noodzaak van wijziging te onderzoeken. Uiteraard dient de deurwaarder niet onnodig van zijn bevoegdheid gebruik te maken (al zal gebruikmaking van die bevoegdheid bij geautomatiseerde gegevensverstrekking voor het aan te wijzen bestuursorgaan niet snel belastend zijn). De wijze waarop de deurwaarder van zijn bevoegdheid gebruik maakt, kan door de schuldenaar tuchtrechtelijk ter discussie worden gesteld, als de deurwaarder heeft nagelaten om van zijn bevoegdheid gebruik te maken terwijl daarvoor wel aanleiding bestond (bijvoorbeeld in geval van reguliere aanpassingen van uitkeringsbedragen). De toekenning van een informatiebevoegdheid schept voor de deurwaarder derhalve niet alleen een recht, maar ook de verplichting om de schuldenaar te beschermen in zijn belang bij een correct berekende beslagvrije voet: 'noblesse oblige'.

Art. 475ga lid 4 Rv

In lid 4 is een doelbinding geformuleerd, analoog aan de doelbinding van art. 475g lid 6 Rv.

H (artikel 478 Rv)

De huidige regeling van art. 478 Rv voorziet erin dat bij samenlopende derdenbeslagen de inning van de door de derde-beslagene aan de geëxecuteerde af te dragen gelden of goederen plaatsvindt door de deurwaarder die het eerste executoriaal beslag heeft gelegd of – indien de oudste beslaglegger de executie niet doorzet – de deurwaarder die het daaropvolgende beslag heeft gelegd. In de praktijk blijkt er regelmatig behoefte te bestaan aan de mogelijkheid om de afwikkeling over te dragen aan een andere deurwaarder. Zonder wettelijke grondslag kan dat naar huidig recht aanleiding kan geven tot een tuchtrechtelijk verwijt en zelfs aansprakelijkstelling (vgl. KvG 14 januari 2003, 32.2002 KvG, alsmede Hof Arnhem 13 maart 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BV9682, r.o. 10). Voor een uitvoerige behandeling van de problemen waartoe art. 478 Rv in de praktijk aanleiding kan geven, zij hier verwezen naar paragraaf 6.7 van het preadvies.

Voorgesteld wordt dat de inning in plaats van door de deurwaarder die het oudste beslag heeft gelegd ook kan plaatsvinden door een andere deurwaarder die beslag heeft gelegd ten laste van dezelfde geëxecuteerde onder de derde-beslagene. Daarbij wordt de voorwaarde gesteld dat over de overneming van de inning overeenstemming bestaat tussen de deurwaarder die de inning overlaat aan de andere deurwaarder en die laatste. Gevolg van de overneming is dat de eerste deurwaarder niet langer tot inning verplicht is en dat de overnemende deurwaarder ook degene is met de in art. 480 Rv geregelde taken in het kader van de verdeling.

Naar huidig recht kan een deurwaarder de inning wel overlaten aan een andere deurwaarder, maar daarbij loopt hij dan, als gezegd, het risico op aansprakelijkheid voor diens handelen. De voorgestelde regeling brengt mee dat de eerste deurwaarder voor eventuele tekortkomingen door de overnemende deurwaarder niet verantwoordelijk of aansprakelijk is. Voor de goede orde dient de overnemende deurwaarder van de overneming onverwijld mededeling te doen aan de derde-beslagene en de geëxecuteerde. Dit voorschrift, vervat in de voorgestelde vierde zin van lid 1, is niet gesteld op straffe van nietigheid, omdat daaraan gelet op art. 478 lid 2 Rv geen behoefte bestaat.

I (artikel 479e Rv)

De wijziging houdt verband met de wijziging van art. 479g Rv en zal hierna in verband met laatstbedoelde wijziging worden toegelicht (onderdeel J, onder 3).

I (artikel 479g Rv)

1 en 2. De raad voor de kinderbescherming heeft geen taken meer op het gebied van inning van levensonderhoud (Wet van 23 maart 1995, Stb. 198). De vermeldingen van de raad voor de kinderbescherming in art. 479g Rv is om die reden achterhaald. Voorgesteld wordt om de vermeldingen te schrappen.

3. De regeling van art. 478 Rv voor de wijze van inning in geval van cumulerende derdenbeslagen is op grond van de huidige wettekst niet zonder meer toe te passen als één (of meer) van die beslagen een vereenvoudigd derdenbeslag betreft op de voet van art. 479g door het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen (hierna: LBIO). Aldus ook Rechtbank Maastricht 25 augustus 1994, V-N 1994, 2838, voor een geval van samenloop van een gewoon derdenbeslag met de uitoefening door de Ontvanger van zijn bevoegdheid op grond van art. 19 Invorderingswet 1990, die ook wel is aangeduid als ‘vereenvoudigd beslag’. In de praktijk

leveren dergelijke gevallen van samenloop nogal eens onduidelijkheden en problemen op bij de beslagvrije voet, zoals ook naar voren komt uit de enquête die in het kader van het preadvies is gehouden. In de literatuur is bepleit om in dergelijke gevallen art. 478 Rv toe te passen en de inning in elk geval te doen plaatsvinden door een gerechtsdeurwaarder (Groene Serie Burgerlijke Rechtsvordering, artikel 479e Rv, aant. 2 (prof. mr. A.I.M. van Mierlo)). Dat komt inderdaad juist voor. Voor de deurwaarder behoort de executie en daaropvolgende verdeling tot de kern van zijn beroepswerkzaamheden, zodat mag worden aangenomen dat deze werkzaamheden door hem op de meest efficiënte wijze worden uitgevoerd. Van belang is ook dat bij betrokkenheid van de gerechtsdeurwaarder bij de verdeling (art. 480 Rv) de kosten van verdeling in aanmerking worden genomen op grond van het Besluit tarieven ambtshandelingen gerechtsdeurwaarder (Btag). Bij verdeling anders dan met betrokkenheid van de gerechtsdeurwaarder, worden de kosten uit de algemene middelen voldaan en komen zij derhalve voor rekening van de belastingbetaler. Feit is dat gerechtsdeurwaarders zodanig op verdeelzaken zijn ingericht dat zij het vast en zeker veel kostenefficiënter hebben ingericht dan een (overheids-)partij die slechts incidenteel verdelingen doet.

De voorgestelde eerste zin van lid 4 brengt mee dat art. 478 Rv van overeenkomstige toepassing is op gevallen van samenloop van een gewoon derdenbeslag, waarbij dus een gerechtsdeurwaarder is betrokken, en een vereenvoudigd derdenbeslag als bedoeld aan het slot van art. 479 lid 1, eerste zin. Daarbij is in de tweede zin bepaald dat het LBIO (slechts) voor de toepassing van art. 478 lid 2 en lid 3 wordt aangemerkt als deurwaarder. Voor de toepassing van art. 478 lid 1 Rv geldt het LBIO niet als deurwaarder. Daarmee is beoogd te bereiken dat in het kader van de toepassing van art. 478 lid 1 Rv de inning zal moeten worden overgelaten aan de deurwaarder die betrokken is bij het oudste executoriale beslag, hetgeen hier uiteraard wil zeggen: het oudste beslag dat door een deurwaarder is gelegd.

Ter toelichting van de wijziging van art. 479e lid 1 Rv dient het volgende. Uit de huidige redactie volgt dat als het door het LBIO vereenvoudigd gelegde beslag het oudste beslag is, een daarna op de gewone wijze gelegd beslag geen aanleiding geeft tot inning door de bij dat latere beslag betrokken deurwaarder, indien dat latere beslag is gelegd voor een vordering met lagere rang. Nu kan zich dat geval bij verhaal door het LBIO in de huidige praktijk eigenlijk niet voordoen, nu de wet aan vorderingen tot het verstrekken van levensonderhoud geen voorrecht of andere vorm van voorrang verbindt. Hoewel hierover wel discussie bestaat, ziet het er ook niet naar uit dat de wetgever binnen afzienbare termijn zal besluiten om aan vorderingen tot het verstrekken van levensonderhoud een vorm van voorrang te verlenen (zie de initiatiefnota van de leden Van der Steur, Recourt en Berndsen over partneralimentatie, *Kamerstukken II* 2011-2012, 33 312, nr. 2, p. 4). Denkbaar is hooguit dat het latere beslag is gelegd voor een vordering waaraan een achterstelling in de zin van art. 3:277 lid 2 BW is verbonden, hetgeen uiteraard wel een hoge zeldzaamheid zal zijn. Van groter belang is evenwel dat de bevoegdheid tot vereenvoudigde beslaglegging van art. 479g Rv door de wetgever in art. 60 lid 5 Wwb ook is toegekend aan het college van burgemeester en wethouders voor de terugvordering van kosten van bijstand als bedoeld in art. 58 en 59 Wwb en aan deze vordering een algemeen voorrecht is verbonden (art. 60 lid 7 Wwb). In dat verband kan zich dus het geval van een vereenvoudigd beslag, gevolgd door een gewoon derdenbeslag voor een vordering van lagere rang, wel degelijk voordoen. Volledigheidshalve zij erop gewezen dat als het college het vereenvoudigd

7 Op welke manier dient de regeling van de beslagvrije voet te worden herzien?

beslag tegelijkertijd aanwendt voor het verhalen van een bestuurlijke boete algemene bijstand (art. 60 lid 4 Wwb), het hier bedoelde geval zich niet voordoet, aangezien aan de bestuurlijke boete geen wettelijke preferentie is verbonden. Vergelijkbare bevoegdheden tot vereenvoudigd beslag op de voet van art. 479g Rv bestaan ook in vele andere wetten voor het UWV en de SVB (o.m. de artikelen 17g lid 4 AKW, 17g lid 4 Anw, 17i lid 4 AOW, 14g lid 4 Tw, 27g lid 4 WW, 29g lid 4 WAO).⁶

In de gevallen van samenloop, bedoeld in de tweede zin van de vorige alinea, zijn de latere gewone beslagen voor vorderingen van lagere rang dus niet van invloed op de verplichting tot afdracht aan de executant die eerder vereenvoudigd beslag heeft gelegd. Was het gewone beslag echter als eerste gelegd, dan geschiedt de inning thans wél door de deurwaarder, ook als nadien vereenvoudigd beslag voor een vordering met hogere rang wordt gelegd. Aan die ongerijmdheid maakt de voorgestelde wijziging van art. 479e lid 1 Rv een einde, en wel in die zin dat in geval van samenloop van een gewoon derdenbeslag met een vereenvoudigd beslag, de in art. 479e lid 1 Rv geregelde verplichting tot afdracht aan de executant niet (of niet langer) bestaat, ongeacht welk beslag als eerste was gelegd. Steeds zal dan derhalve art. 478 Rv toepassing moeten vinden. Derhalve vindt dan de inning door de deurwaarder plaats voor de gezamenlijke beslagleggers.

Een regeling als hier gegeven is ook wenselijk voor de samenloop van gewoon derdenbeslag met de loonvordering op grond van art. 19 lid 1 Invorderingswet 1990. Daaraan zal in het bijzonder behoefte bestaan als de loonvordering betrekking heeft op een vordering van een provincie, gemeente of waterschap, waaraan geen wettelijke voorrang is verbonden. Een dergelijke regeling valt echter buiten het kader van dit wetsvoorstel, dat zich beperkt tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

ARTIKEL II

Het wetsvoorstel zal bij invoering dienen te voorzien in overgangsrecht. Er is van afgezien dat hier al uit te werken.

ARTIKEL III

Het artikel voorziet in een citeertitel.

ARTIKEL III

Het artikel regelt de inwerkingtreding van het wetsvoorstel.

[De Minister van Veiligheid en Justitie,]

---

⁶ In al die bepalingen dient in plaats van 'raad voor de kindbescherming' te worden gelezen: Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen.

7.4 Lange termijn

Realisering van de voorstellen die in paragraaf 7.3 zijn gepresenteerd in de vorm van een wetsvoorstel, is van groot belang om knelpunten weg te nemen en de beslagvrije voet beter te laten functioneren. Dat kan op korte termijn. Wij zouden zeggen: wetgever, aan de slag!

Er is echter meer nodig. De beslagvrije voet zal ook met de hiervoor gepresenteerde voorstellen een ingewikkelde regeling blijven. En nog ingewikkelder worden als de nieuwe regels over kostendelers en kindregelingen ingevoerd worden. Verdergaande ingrepen zijn daarom op termijn onontkoombaar als de regeling eenvoudig en evenwichtig moet zijn, en als zij weer moet beantwoorden aan de belangrijkste doelstelling: het waarborgen dat de schuldenaar van zijn inkomsten juist voldoende overhoudt om van te leven. De beslagvrije voet slaagt daar thans niet in: te vaak worden schuldenaren door een veelheid aan beslagen en bijzondere incassomaatregelen financieel zo in het nauw gedreven dat zij in een uitzichtloze schuldsituatie raken. Door schuldenaren dan wat meer lucht te laten, wordt het belang van de schuldenaren gediend, maar ook de belangen van de schuldeisers en per saldo het maatschappelijk belang. Het is van groot belang dat de overheid wil komen tot een rijksincasso-visie. Maar een visie alleen is niet voldoende. Er zijn ingrijpende maatregelen nodig, waaronder maatregelen om meer lijn te brengen in de wildgroei die is ontstaan op het terrein van de bijzondere incassomaatregelen.

Tot de aanbevelingen die wij in deze paragraaf formuleren, behoort niet de inrichting van een beslagregister. Dat is immers niet voor de lange termijn, maar een ontwikkeling die al in volle gang is. Op diverse plaatsen in hoofdstuk 5 is gebleken hoezeer een beslagregister wordt beschouwd als noodzakelijk om nodeloze en kansloze beslagen te voorkomen. In de huidige verhaalspraktijk is er vaak een 'run' van schuldeisers op inkomsten en andere vermogensbestanddelen van de schuldenaar. Door ontbreken van voldoende coördinatiemogelijkheden dreigt de schuldenaar daarbij nogal eens onder de voet te worden gelopen. Daarom is de spoedige inrichting, en wettelijke verankering, van een beslagregister belangrijk.

Zowel van de zijde van de politici met wie wij voor dit preadvies hebben gesproken (par. 5.2.4) als tijdens de ronde tafel (par. 5.3.4) deed in verband met het beslagregister de gedachte opgeld dat er een instantie zou moeten komen die de beslagvrije voet vaststelt. Tegelijkertijd werd onderkend dat voor het inrichten van een nieuw overheidsorgaan als 'autoriteit beslagvrije voet' politiek draagvlak waarschijnlijk moeilijk te vinden zal zijn. Wij zijn tot de slotsom gekomen dat het inrichten van een apart orgaan voor de berekening van de beslagvrije voet niet nodig is. Voldoende is het om de berekening van de beslagvrije voet zo veel als mogelijk te vereenvoudigen, het voorhanden zijn van de juiste informatie zoveel mogelijk te verzekeren en ten slotte de regie meer dan thans in handen van een gerechtsdeurwaarder te leggen. Het wetsvoorstel bevat hiervoor aanzetten. Verdergaande maatregelen worden hieronder omschreven.

Het wetsvoorstel in paragraaf 7.3 beperkt zich tot wijzigingen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Dat vormt een helder kader. De materie hangt echter zeer nauw samen met

andere regelingen. Dat bleek vooral bij de wijzigingen die worden voorgesteld voor de artikelen 478, 479e en 479g, omdat die wijzigingen doorwerken in de regelingen waar artikel 479g van overeenkomstige toepassing is verklaard. Benadrukt moet worden dat voor een afgewogen stelsel van verhaalsmaatregelen de overheidsvorderingen van artikel 19 IW 1990 niet buiten beschouwing kunnen blijven. Wij komen daarop straks nog terug. Op deze plaats mag de samenhang worden onderstreept door te wijzen op het in paragraaf 7.3 voorgestelde artikel 475e lid 3. De schuldenaar kan op grond van die bepaling om tijdelijke verhoging van de beslagvrije voet vragen, indien de hoogte van de wettelijke beslagvrije voet kennelijk onvoldoende is om onevenredige hardheid voor de schuldenaar te voorkomen. Waar artikel 19 lid 1 IW 1990 voor de reikwijdte van de 'loonvordering' aanknoopt bij de regeling voor de beslagvrije voet – en daar vaak nog eens 10% afschraapt –, zal de procedure tot tijdelijke verhoging ook van belang zijn wanneer de Ontvanger zich voor verhaal van de loonvordering bedient.

Wij komen tot de volgende aanbevelingen.

1. Vervang het huidige ingewikkelde systeem van aanknoping bij de veelheid aan toepasselijke bijstandsnormen door een progressief staffelsysteem

In zijn huidige vorm is artikel 475d zeer moeilijk te lezen en toe te passen. De leesbaarheid wordt in het wetsvoorstel op onderdelen verbeterd, maar de toepassing blijft complex. Aangeknoopt wordt bij de normen uit de Wet werk en bijstand, die nu eenmaal uitgaan van een fijnmazige systematiek (die door invoering van maatregelen als de kostendelersnorm alleen maar fijnmaziger zal worden). Deze fijnmazige systematiek is in het kader van de verlening van bijstandsuitkeringen te begrijpen en vanuit het oogpunt van beheersing van de overheidsuitgaven wellicht ook noodzakelijk. Maar waarom zou de hoogte van de beslagvrije voet wijziging moeten ondergaan doordat in het kader van de bijstandsverlening op budgettaire gronden een noodzaak wordt gevoeld voor invoering van de kostendelersnorm? En waarom zouden, om rekening te houden met redelijke kosten van zorgverzekering en woonkosten, zo gedetailleerde regels nodig zijn dat daarin direct en indirect maar liefst naar drie andere wetten wordt verwezen? Naar onze overtuiging is deze mate van gedetailleerdheid in het kader van de beslagvrije voet helemaal niet nodig. Hij kan vervangen worden door een eenvoudiger regeling, waarbij van het inkomen van de schuldenaar boven een bepaald basisbedrag een vast percentage voor beslag beschikbaar is. Voor zover het inkomen boven een nader te bepalen grensbedrag uitstijgt, kan naarmate dat inkomen hoger is op een steeds groter gedeelte daarvan beslag worden gelegd. Behalve de eenvoud is hiermee ook het belang gediend dat de schuldenaar van inkomsten die boven een nader te bepalen minimumniveau uitstijgen zelf ook ten minste een deel mag behouden. Niet alleen doet dit recht aan het gegeven dat naarmate mensen een hoger inkomen hebben, het voor hen ook moeilijker is om de maandelijks (vaste) lasten terug te brengen tot een bedrag van 90% (of zelfs minder) van de toepasselijke bijstandsnorm. Maar ook zal daarvan een activerende werking kunnen uitgaan, in die zin dat de schuldenaar een direct belang heeft bij het verwerven van extra inkomsten omdat hij daarvan een deel kan aanwenden anders dan voor de aflossing van zijn schulden.

Regelingen als deze treffen wij aan in verschillende ons omringende landen. In paragraaf 3.2 kwam de Belgische regeling aan de orde, dat het inkomen verdeeld in een vijftal tranches met een oplopend verhaalspercentage. Een vergelijkbaar systeem kent Frankrijk (paragraaf 3.3). In beide landen wordt in zekere mate rekening gehouden met de vraag wie er naast de schuldenaar van diens inkomen afhankelijk zijn, door middel van extra vrijstellingen voor dergelijke personen. Ook Duitsland en Schotland kennen een progressieve staffel voor beslag op periodieke inkomsten, evenals Spanje (par. 3.4, 3.6 en 3.II.3). De regeling in Spanje komt ons in zijn eenvoud aantrekkelijk voor, met een zestal tranches en bijbehorende verhaalspercentages van 0% in de laagste categorie tot 90% voor elk bedrag boven een bedrag van vijfmaal het minimumloon en waarbij een zekere aanpassing van de percentages kan worden verkregen op grond van de gezinsomstandigheden van de schuldenaar. Anders dan in Spanje zouden wij, evenals in de huidige Nederlandse regeling, niet het gehele minimumloon vrij willen stellen van beslag: dat zou op gespannen voet staan met het uitgangspunt dat iedereen, ook als hij het minimumloon verdient in zekere mate met een deel van zijn inkomsten borg dient te staan voor de voldoening van zijn schulden. Schuldenaren met hogere inkomens lossen hun schulden sneller af, maar houden ook iets meer over. Daarbij moet bedacht worden dat deze schuldenaren geen toeslagen ontvangen ter compensatie van zorgverzekerings- en woonkosten. Een staffel voorkomt dat zij met een al te grote terugval in besteedbaar inkomen te maken krijgen.

Behalve met de inkomsten van de schuldenaar zal ook rekening gehouden moeten worden met de inkomsten van de echtgenoot of andere partner van de schuldenaar. De regeling van art. 475d lid 4, zoals voorgesteld in paragraaf 7.4, kan daarbij als richtsnoer gelden.

Wij stellen ons voor dat de gerechtsdeurwaarder die beslag legt, informeert naar het totale inkomen van de schuldenaar en zijn eventuele echtgenoot of andere partner. Bij het toepassen van de staffel wordt uitgegaan van het inkomen dat in de maand voorafgaand aan de beslaglegging is genoten. Zou dit leiden tot onbillijke uitkomsten, bijvoorbeeld omdat het inkomen in die maand toevallig hoger was dan normaal, dan dient een hardheidsclausule, zoals het door ons voorgestelde art. 475e lid 3, toepassing te kunnen vinden. Voorts beziet de gerechtsdeurwaarder periodiek of er reden is de beslagvrije voet naar boven of naar beneden aan te passen. Als referentiemaanden dienen daarbij niet de maanden mei en december (in verband met vakantiegeld en eindejaarsuitkeringen).

2. Vervang de opsomming van periodieke inkomsten waaraan een beslagvrije voet is of kan worden verbonden door een omschrijving, die in de plaats komt van artikel 475c en het voorgestelde artikel 475e lid 1

Het lijkt ons wenselijk om af te stappen van de limitatieve opsomming in artikel 475c van periodieke inkomsten waaraan een beslagvrije voet is verbonden. Limitatieve opsommingen hebben het nadeel dat zij bij nieuwe ontwikkelingen veelal niet (tijdig) worden aangepast. Een omschrijving die de verschillende categorieën omvat verdient de voorkeur. In de eerste plaats kan gedacht worden aan inkomsten van ZZP'ers, die tegenwoordig van veel groter belang zijn dan voorheen en thans door de schuldenaar slechts op de wijze als voorzien in artikel 475f

7 Op welke manier dient de regeling van de beslagvrije voet te worden herzien?

(in het wetsvoorstel opgenomen als art. 475e lid 1) onder de beslagvrije voet kunnen worden gebracht. Ook kan gedacht worden aan vaste inkomsten uit bijvoorbeeld kamerverhuur. Vergelijk voorts bijvoorbeeld de algemene heffingskorting, waarmee in de toelichting op het wetsvoorstel rekening wordt gehouden in verband met artikel 475d lid 4 (alsmede eventueel aan toeslagen, waarop wij hierna onder 3 nog terugkomen).

Een benadering als door ons voorgestaan leidt ertoe dat de gerechtsdeurwaarders dient na te gaan welke inkomsten van de schuldenaar onder de algemene omschrijving vallen en dat hij over het totaal de beslagvrije voet dient te bepalen aan de hand van de staffel die wij hiervoor hebben aanbevolen. Inkomsten die buiten de huidige omschrijving van artikel 475c vallen, zullen dan dus enerzijds onder de bescherming van de beslagvrije voet vallen, maar anderzijds ook in aanmerking worden genomen bij de bepaling of de schuldenaar voldoende vrijgelaten inkomsten overhoudt. In geval van twijfel of bepaalde inkomsten in aanmerking dienen te worden genomen, beslist de kantonrechter (zie het door ons voorgestelde art. 475e lid 4). Een dergelijke benadering is evenwichtig.

Indien wordt uitgegaan van een omschrijving van periodieke inkomsten waaraan een beslagvrije voet is verbonden, dient deze ook te worden verwerkt in artikel 19 lid 1 IW 1990.

3. Heroverweeg artikel 45 Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen

In het rapport *Paritas passé* is op p. 88 de aanbeveling gedaan om een algeheel verbod van beslag op toeslagen in te voeren. Voor het geval deze aanbeveling niet zou worden overgenomen, is aanbevolen om de mogelijkheid van beslag zodanig te beperken dat geïnde bedragen slechts aangewend mogen worden voor de lopende betalingsverplichtingen waarvoor de toeslagen ontvangen worden. Helaas heeft het kabinet in zijn reactie op *Paritas passé* laten weten deze aanbeveling niet over te nemen. Vanuit de expertgroep Beslagvrije voet die wij hebben geconsulteerd bij het voorbereiden van het preadvies is de aanbeveling in *Paritas passé* wederom breed onderschreven. Dat sterkt ons in de overtuiging dat artikel 45 Awir zodanig moet worden aangepast, dat beslag op toeslagen niet langer mogelijk zal zijn, althans niet wanneer het beslag strekt tot iets anders dan verzekering van de nakoming van de lopende verplichtingen in verband waarmee aanspraak op de desbetreffende toeslag bestaat (dus bijv. voor de lopende premieverplichting jegens de zorgverzekeraar). Aldus wordt voorkomen dat schuldenaren door beslaglegging gedwongen worden de lopende verplichtingen waarop de toeslagen betrekking hebben, te voldoen uit andere middelen waarover zij in de praktijk veelal niet meer de beschikking hebben. Anders gezegd: daarmee wordt een einde gemaakt aan het vullen van het ene gat met het andere, waartoe artikel 45 Awir thans leidt. Verder zou het overnemen van deze aanbeveling bijdragen aan de vereenvoudiging van het systeem van verhaalsmaatregelen, doordat een uitzondering wordt geschrapt.

Wij dringen er in dit verband ook op aan, maar dan subsidiair, dat de toeslagen zullen worden begrepen in de generieke omschrijving van periodieke inkomsten waaraan een beslagvrije voet is verbonden. Daarmee doen wij dus niet af aan de aanbeveling om artikel 45 Awir te wijzigen. Voor zover echter beslag nog wel mogelijk zal zijn, dient in elk geval te worden voorkomen dat

zich de verdringing van schuldeisers voordoet waartegen in *Paritas passé* (p. 87) nadrukkelijk is gewaarschuwd. De totale beslagdruk mag niet verzwaaard worden wanneer behalve door gewone schuldeisers ook beslag gelegd wordt door een zorgverzekeraar of verhuurder op een toeslag. Dat sluit materieel ook aan bij de jurisprudentie over artikel 475d lid 5, genoemd in paragraaf 4.2.4.9.

4. Tref een regeling waardoor tot aan de beslagvrije voet geen verhaal kan worden genomen op een bankrekening waarop de schuldenaar zijn periodieke uitkeringen ontvangt

In de jurisprudentie wordt terecht aangenomen dat beslag op een bankrekening niet mag worden misbruikt om de regeling van de beslagvrije voet te ontgaan. Een van de uitkomsten van onze enquête onder gerechtsdeurwaarders over de praktische toepassing van de beslagvrije voet is dat een aanzienlijk deel van de 367 respondenten (70%) vindt dat er ook een beslagvrije voet zou moeten gelden voor het beslag op een bankrekening, voor zover op die rekening de periodieke uitkeringen van de schuldenaar worden overgemaakt. Wij zijn met die meerderheid van mening dat de bescherming van schuldenaren op dit punt een wettelijke verankering behoeft, aangezien het leerstuk van misbruik van bevoegdheid (art. 3:13 BW) gereserveerd behoort te zijn voor uitzonderingsgevallen, terwijl het hier gaat om iets dat categorisch zou moeten worden uitgesloten. De regeling zou ook moeten gelden voor de mogelijkheid voor de overheid om verhaal op bankrekeningen te nemen door middel van de 'overheidsvordering' van artikel 19 lid 4 IW 1990, ten einde het bestaansminimum van de schuldenaar niet in de knel te laten komen. Op deze plaats merken wij overigens – terzijde – op dat de bevoegdheid om de overheidsvordering ook aan te wenden voor uitwinning van de kredietruimte van de schuldenaar leidt tot verhaal door de ene schuldeiser (overheid) ten laste van een andere schuldeiser (de bank), die wij volstrekt uit den boze achten en waarvoor het argument dat de overheid haar schuldenaren niet uitzoekt, geenszins overtuigt.

In verschillende ons omringende landen bestaat een regeling als door ons bepleit (België, Frankrijk, Duitsland, Schotland), waaraan inspiratie kan worden ontleend.

Om te beginnen dient te worden bepaald of schuldenaren daarvoor een bijzondere rekening moeten aangaan, zoals naar wij begrijpen in Duitsland het geval is. Uit oogpunt van overzichtelijkheid lijkt dat aantrekkelijk, maar wij zijn er niet zeker van of daaraan niet zodanige kosten zijn verbonden dat dit onaantrekkelijk is. Een andere mogelijkheid is dat op verzoek van de schuldenaar, al dan niet via de bank of een gerechtsdeurwaarder die beslag legt, in het beslagregister wordt aangetekend dat een bepaalde bankrekening de hier bedoelde bescherming dient te genieten.

Wij stellen ons verder voor dat als beslag wordt gelegd op een 'beschermd' bankrekening, door de gerechtsdeurwaarder aan de hand van het beslagregister wordt nagegaan of voor deze schuldenaar reeds een beslagvrije voet is vastgesteld, waarbij kan worden aangesloten. Dat zal meestal het geval zijn. Is dit niet het geval, dan dient de gerechtsdeurwaarder die het beslag onder de bank heeft gelegd zelf de beslagvrije voet te bepalen. De bank heeft vervolgens tot

7 Op welke manier dient de regeling van de beslagvrije voet te worden herzien?

taak periodieke inkomsten die op de bankrekening worden gestort tot aan de beslagvrije voet exclusief beschikbaar te houden voor de schuldenaar zelf: verhaal door middel van beslag of verrekening is niet mogelijk, evenmin als cessie. Net als (in elk geval) in Duitsland is niet van belang of de schuldenaar het beslagvrije deel van zijn inkomsten in de maand van ontvangst opmaakt. Wordt het bedrag niet geheel benut, dan wordt het surplus toegevoegd aan het beslagvrije deel voor de volgende kalendermaand.

Overwogen kan worden om te regelen dat de schuldenaar aan de bank dient op te geven van wie hij dergelijke inkomsten ontvangt.

5. Verbeter de samenhang tussen de algemene beslagregels en de bijzondere incassomogelijkheden van de overheid

Hiervoor benadrukten wij dat voor een afgewogen stelsel van verhaalsmaatregelen de overheidsvorderingen van artikel 19 IW 1990 niet buiten beschouwing kunnen blijven. Ook de overheid realiseert zich dat inmiddels terdege, zoals blijkt uit het overnemen van de aanbeveling in *Paritas passé* om te komen tot een rijksincassovisie. Aan de samenhang die bestaat tussen het verhaalsrecht van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de bijzondere verhaalsmogelijkheden van de overheid, hebben wij in het in paragraaf 7.4 gepresenteerde wetsvoorstel niet geheel recht kunnen doen. Het wetsvoorstel bevat immers geen wijzigingen in andere wetten dan het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Dat wil niet zeggen dat de voorgestelde wijzigingen niet van invloed zijn op de positie van de overheid. Wij wezen er immers al op dat de mogelijkheid van tijdelijke verhoging op grond van het voorgestelde artikel 475e lid 3 ook toegepast kan worden in geval van een loonvordering op grond van artikel 19 lid 1 IW 1990.

Een ander punt waaraan wij in dit verband belang hechten is het volgende. De overheid beschikt in een aantal gevallen over de mogelijkheid om verhaal te nemen tot onder de beslagvrije voet (zie o.m. art. 19 lid 1 tweede zin IW 1990). Wij zijn erg kritisch over deze mogelijkheden, althans wanneer zij toepassing vinden ten opzichte van schuldenaren aan wie niet een reëel verwijt kan worden gemaakt. Door het gebruik te beperken tot schuldenaren die worden bestempeld tot 'notoire wanbetalers', lijkt er in dit opzicht geen reden tot zorg, maar in de praktijk is dat begrip in feite helemaal niet geoperationaliseerd op een wijze die recht doet aan de situatie. De uitzondering die de overheid voor zichzelf heeft gecreëerd, vindt in de praktijk een veel te ruime toepassing. Wij verwijzen voor nadere gegevens naar paragraaf 4.1.3.4. De wetgever dient de reikwijdte van de uitzondering in de wet op een behoorlijke manier in te kaderen.

Ten slotte noemen wij het probleem van samenloop van gewone beslagen, vereenvoudigde beslagen en de loonvorderingen op grond van artikel 19 IW 1990. In het wetsvoorstel is opgenomen dat in gevallen van samenloop van gewone beslagen en vereenvoudigde beslagen steeds de inning van hetgeen moet worden afgedragen geschiedt door een gerechtsdeurwaarder. Wij verwijzen in dit verband naar de memorie van toelichting bij de voorstellen voor de artikelen 478, 479e en 479g. Zoals daar uiteengezet, is het van belang dat in geval van samenlopende

beslagen de inning steeds in handen is van een gerechtsdeurwaarder. Dit geldt ook voor de samenloop van gewoon beslag met vereenvoudigd beslag, een situatie waarbij naar het huidige recht nog een rol speelt welke rang de verschillende vorderingen hebben waarvoor beslag is gelegd en ook de chronologie tussen de beslagen. In het wetsvoorstel wordt hier klare wijn geschonken: in alle gevallen van samenloop int een gerechtsdeurwaarder. De gerechtsdeurwaarder is immers in onze rechtsorde de openbaar ambtenaar die bij uitstek is toegerust en aangewezen om ten behoeve van schuldeisers in naam van de overheid verhaalsmaatregelen uit te voeren. De daaraan verbonden kosten zijn wettelijk genormeerd (Btag) en komen – op goede gronden – ten laste van de schuldenaar en niet van de belastingbetaler.

Een dergelijke regeling is ook wenselijk voor de samenloop van gewoon derdenbeslag met de loonvordering op grond van artikel 19 lid 1 IW 1990. De behoefte daaraan zal zich in het bijzonder, maar niet alleen, voordoen als de loonvordering betrekking heeft op een vordering van een provincie, gemeente of waterschap, waaraan geen wettelijke voorrang is verbonden. Bij samenloop van een loonvordering op grond van artikel 19 IW 1990 door (bijv.) een waterschap (niet preferent) en een gewoon derdenbeslag worden de gelden nu geïnd door dat waterschap. Vervolgens blijkt dat de verdeling van de gelden onder de diverse medegerechtigde schuldeisers in de praktijk nogal eens moeizaam verloopt. Maar ook als de fiscus een loonvordering heeft gedaan op een moment dat er al een gewoon beslag ligt, verloopt niet alles altijd zoals het zou moeten. De fiscus int in zo'n geval de bedragen waarvoor zij de loonvordering heeft gedaan en behoudt die op grond van de fiscale voorrang. Vervolgens zou de gerechtsdeurwaarder de verdere inning weer moeten uitvoeren, maar in de praktijk wordt de gerechtsdeurwaarder daarvan niet op de hoogte gesteld en blijkt nogal eens dat de derde de betalingen aan de beslagene heeft hervat. Om deze redenen achten wij het resultaat waartoe de Rb. Maastricht in zijn uitspraak van 25 augustus 1994, V-N 1994, 2838 kwam, minder gelukkig. Wij bevelen aan om hetgeen in het wetsvoorstel wordt voorgesteld voor de samenloop van beslagen, uit te breiden tot de samenloop met vorderingen op grond van artikel 19 lid 1 IW 1990. Het gevolg daarvan is dat het altijd een gerechtsdeurwaarder is die verdeelt, ook in die gevallen waarin een overheid het eerste beslag heeft gelegd en de gerechtsdeurwaarder dus in feite de tweede beslaglegger is.

6. Belast de gerechtsdeurwaarder die de leiding heeft bij de inning in geval van samenlopende beslagen (art. 478), ook met de vaststelling van de beslagvrije voet ten behoeve van de andere beslagleggers

Deze aanbeveling ligt na het voorgaande voor de hand. Als de informatie die nodig is ter vaststelling van de beslagvrije voet beter toegankelijk wordt voor de gerechtsdeurwaarder, is er geen reden om de vaststelling in handen te leggen van een apart orgaan, schreven wij al. In het verlengde daarvan zou wat ons betreft de vaststelling van de beslagvrije voet door de gerechtsdeurwaarder die met de inning is belast, ook bindend kunnen zijn voor andere schuldeisers die beslag hebben gelegd.

In dat verband kan ook artikel 475b lid 2 in beeld komen, dat leidt tot een herrekening van de beslagvrije voet op periodieke inkomsten uit de ene bron op het moment dat ook op andere periodieke inkomsten van dezelfde schuldenaar beslag wordt gelegd. Als het beslagregister

7 Op welke manier dient de regeling van de beslagvrije voet te worden herzien?

eenmaal functioneert en er een gerechtsdeurwaarder is die de verantwoordelijkheid heeft voor de vaststelling van de beslagvrije voet en de inning van de beslagen gelden, bestaat er een beter beeld van de verschillende bronnen van inkomsten van de schuldenaar en de reeds gelegde beslagen. Er is dan voor andere schuldeisers geen goede reden meer om beslag te leggen op nog onbeslagen periodieke inkomsten, wanneer duidelijk is dat daardoor niet een groter bedrag voor de gezamenlijke schuldeisers beschikbaar komt. In zo'n geval zou zo'n extra beslag alleen leiden tot extra kosten en derhalve achterwege moeten blijven. In plaats daarvan zouden deze andere schuldeisers zich moeten aansluiten bij de reeds gelegde beslagen.

7.5 Conclusie

Nu is het tijd om de vraag die in dit hoofdstuk centraal staat – op welke manier dient de regeling van de beslagvrije voet te worden herzien? – te beantwoorden. In de voorafgaande paragrafen is daartoe een voorstel gepresenteerd in de vorm van een tweetrapsraket: een concept-wetsvoorstel voor de korte termijn en een reeks aanbevelingen voor de langere termijn. Uitvoerig toegelicht is waarom in de ogen van de schrijvers van dit preadvies op de korte termijn een verbetering van de praktische toepasbaarheid van de beslagvrije voet nodig is en ook waarom op de langere termijn tot een verdergaande vereenvoudiging van de beslagvrije voet kan – en moet – worden gekomen. Dat laatste vraagt om een aantal principiële keuzes van de wetgever. Die keuzes zal de wetgever moeten maken op grond van een, thans nog ontbrekende, brede visie hoe meer samenhang kan worden gebracht in het huidige, onoverzichtelijke geheel van beslag- en incassobevoegdheden.

De belangrijkste wijzigingen voor de korte termijn zijn:

- a. De verantwoordelijkheid van de gerechtsdeurwaarder voor het verstrekken van informatie over de beslagvrije voet wordt in de wet verankerd (art. 475g lid 1 en 2);
- b. De informatie die de gerechtsdeurwaarder nodig heeft om de beslagvrije voet te kunnen vaststellen, wordt minder afhankelijk van gegevensverstrekking door de schuldenaar (art. 475ga);
- c. Met de inkomsten van de partner van de schuldenaar wordt eerlijker rekening gehouden (art. 475d lid 4);
- d. Er komt een mogelijkheid om de beslagvrije voet tijdelijk hoger vast te stellen om onevenredige hardheid te voorkomen door een te sterke terug in besteedbaar inkomen (art. 475e lid 3);
- e. Op praktische gronden wordt een regeling getroffen voor de terugwerkende kracht waarmee wijzigingen van de beslagvrije voet kunnen worden toegepast (art. 475d lid 6);
- f. Vastgelegd wordt dat reële onkostenvergoedingen van de schuldenaar buiten een derdenbeslag vallen (art. 475a lid 2);
- g. Bij de verhogingen van de beslagvrije voet in verband met de kosten voor zorgverzekering en woonkosten wordt ook rekening gehouden met de echtgenoot of andere partner van de schuldenaar (art. 475d lid 3);
- h. Met de fiscale bijtelling voor privégebruik van een vervoermiddel wordt in de beslagvrije voet nog slechts tijdelijk rekening gehouden (art. 475d lid 5 onder a);
- i. De redactie van art. 475d lid 1 en 2 wordt sterk vereenvoudigd (art. 475d lid 1);

- j. De wijze waarop de kantonrechter een beslagvrije voet vaststelt voor schuldenaren die buiten Nederland wonen, wordt verduidelijkt (art. 475e lid 2);
- k. De kantonrechter wordt aangewezen als rechter voor alle geschillen over de beslagvrije voet (art. 475e lid 4);
- l. Er komt verduidelijking en een doelmatiger regeling van het gebruik van het burgerservicenummer door de gerechtsdeurwaarder in verband met de beslagvrije voet (art. 475g lid 5 en 6);
- m. Bij samenlopende derdenbeslagen ten laste van dezelfde schuldenaar komt er een mogelijkheid voor de betrokken gerechtsdeurwaarders om af te spreken welke gerechtsdeurwaarder de inning verzorgt (art. 478);
- n. Er komt een regeling voor de inning in geval van samenloop van gewoon derdenbeslag met vereenvoudigd derdenbeslag door het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen (art. 479e Rv en art. 479g Rv).

De aanbevelingen voor de langere termijn zijn:

1. Vervang het huidige ingewikkelde systeem van aanknopings bij de veelheid aan toepasselijke bijstandsnormen;
2. Vervang de opsomming van periodieke inkomsten waaraan een beslagvrije voet is of kan worden verbonden door een omschrijving, die in de plaats komt van artikel 475c en het voorgestelde artikel 475e lid 1;
3. Heroverweeg artikel 45 Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen;
4. Tref een regeling waardoor tot aan de beslagvrije voet geen verhaal kan worden genomen op een bankrekening waarop de schuldenaar zijn periodieke uitkeringen ontvangt;
5. Verbeter de samenhang tussen de algemene beslagregels en de bijzondere incassobevogdheden van de overheid;
6. Belast de gerechtsdeurwaarder die de leiding heeft bij de inning in geval van samenlopende beslagen (art. 478), ook met de vaststelling van de beslagvrije voet ten behoeve van de andere beslagleggers.

De schrijvers van dit preadvies zijn ervan overtuigd dat met het conceptwetsvoorstel de praktische toepassing van de beslagvrije voet op de korte termijn zal verbeteren en dat de reeks aanbevelingen voor de langere termijn de wetgever een goed kompas biedt om – tegen de achtergrond van de in paragraaf 7.2 geschetste ontwikkelingen – tot een nieuw evenwicht te komen tussen de schuldenaar en al degenen die verhaal zoeken voor zijn schulden. Een evenwicht dat recht doet aan de positie van de schuldenaar, maar daarnaast ook aan die van de andere schuldeisers, waaronder de concurrente schuldeisers, en dat uitgaat van een begrijpelijke, eenvoudig toe te passen en solide beslagvrije voet. De wetgever is aan zet!

Afronding

Al geruime tijd klinken geluiden dat de regeling van de beslagvrije voet te wensen overlaat. Omdat de berekening van de beslagvrije voet soms tamelijk ingewikkeld is valt voor de justitiabele (c.q. degene die deze bijstaat) niet eenvoudig te controleren of de gemaakte berekening klopt. Daar komt bij dat er diverse websites zijn die een rekenprogramma kennen, maar die komen niet altijd tot hetzelfde bedrag. Ook gerechtsdeurwaarders klagen met een zekere regelmaat over de te maken berekeningen. Met enige regelmaat klinkt de vraag of een meer gestandaardiseerde berekening met enkele forfaitaire bedragen (die niet leidt tot een becijfering tot op de euro nauwkeurig) niet is te verkiezen boven een becijfering tot op de eurocent nauwkeurig. Degenen die hiervoor pleiten wijzen er daarbij op dat de betrokkene in veel gevallen niet de juiste cijfers aanlevert zodat in de praktijk vaak schattingen worden gemaakt en herberekeningen moeten plaatsvinden als de juiste cijfers wel worden verschaft. Ook speelt de recente kritiek van de Nationale ombudsman dat gerechtsdeurwaarders vaak de beslagvrije voet onjuist toepassen een rol. De beroepsgroep herkent zich niet in die kritiek omdat uit het oog wordt verloren hoeveel malen jaarlijks de beslagvrije voet wordt berekend en dat de onjuiste gegevens vaak door de betrokkene zelf zijn aangeleverd. Maar al voordat de Nationale ombudsman zich in de discussie mengde heeft het bestuur van de KBvG gemeend het onderwerp serieus te moeten (laten) bestuderen opdat meer duidelijkheid zou ontstaan. Een aantal deskundigen van binnen en buiten de beroepsgroep is gevraagd om te adviseren en dit preadvies is de neerslag daarvan. Terzijde kan worden opgemerkt dat dit preadvies nauw aansluit bij het vorige: J. Rijsdijk en J. Nijenhuis (red.), *Herziening van het beslagverbod roerende zaken*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2012.

Met dit preadvies wordt enerzijds beoogd (meer) inzicht te verkrijgen in de opzet en werking van de regeling van de beslagvrije voet zoals die sinds 1 april 1991 in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is neergelegd en anderzijds tot een wetenschappelijke verkenning te komen naar de mogelijkheid de regeling te herzien. Dit laatste uitmondend in een wetsvoorstel met memorie van toelichting en een reeks aanbevelingen aan de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De hoofdvraag is geformuleerd als: moet de beslagvrije voet worden herzien en zo ja, op welke manier? Daarbij werd aangegeven dat voor beantwoording van die hoofdvraag een antwoord moest worden gegeven op tien deelvragen die aan de orde zijn gekomen in de respectievelijke hoofdstukken.

Nadat in *hoofdstuk 1* de contouren van het derdenbeslag en de plaats van de beslagvrije voet zijn geschetst, kwam in *hoofdstuk 2* de voorgeschiedenis van de beslagvrije voet (de periode van circa 1800 tot 1981) en de sociaal-maatschappelijke context van de afgelopen dertig jaar aan de orde. Met beide hoofdstukken wordt een fundament gelegd voor de verdere bestudering van het onderwerp. Zo zijn in het eerste hoofdstuk in kaart gebracht vragen en knelpunten van derdenbeslagrechtelijke aard, die zich bij de toepassing (en ook de berekening van) de beslagvrije voet kunnen voordoen. Aandacht is besteed aan het gegeven dat de beslagvrije voet moet worden gezien in het kader van derdenbeslag als verhaalsbeslag. Daarbij werd aandacht

besteed aan de vraag in hoeverre beslag mogelijk is op bestaande en toekomstige geldvorderingen (kan nu al beslag worden gelegd op toekomstig loon?), aan de gevolgen van een eventueel faillissement van de derde-verkrijger voor de beslaglegger, de verklaringplicht van artikel 476a en tot slot aan de verhouding tussen derdenbeslag en wilsrechten, opschortingsrechten en verrekening.

Voor velen lijkt het vanzelfsprekend dat de regeling van de beslagvrije voet aansluit bij de hoogte van de Wwb-uitkering (zijnde 90% van de voor de schuldenaar toepasselijke bijstandsnorm), maar pas na een lange parlementaire voorgeschiedenis werd begin twintigste eeuw (toen de arbeidsovereenkomst wettelijk werd geregeld) voor het eerst voorzien in een beperking op het beslag op loon onder de werkgever en de net genoemde koppeling kwam pas in 1981 tot stand, waardoor de beslagvrije voet in het kader van de sociale zekerheidswetgeving werd geplaatst. In hoofdstuk 2 worden de diverse ontwikkelingen beschreven en de beslagvrije voet bekeken in het licht van de verzorgings-, de welvaarts- en de participatiestaat.

In het rechtsvergelijkende *hoofdstuk 3* is de huidige Nederlandse regeling vergeleken met de beslagvrije som in 24 Europese landen. Slechts door rechtsvergelijking kan het eigen rechtstelsysteem op de juiste waarde worden geschat en kan worden beoordeeld of een ander systeem c.q. een andere 'inkleuring' van dat systeem tot een beter resultaat leidt. Zo is het mogelijk dat elders is gekozen voor een minder gedetailleerd systeem waarbij dan de vraag moet worden gesteld in hoeverre dat tot onredelijke oplossingen leidt. Een pluspunt zou kunnen zijn dat het voor de schuldenaar eenvoudiger is na te gaan welk bedrag van toepassing is en of in de berekening een fout is gemaakt. Een minpunt zou kunnen zijn dat bepaalde groepen eerder 'in de knel' komen, omdat geen rekening wordt gehouden met de daadwerkelijke situatie maar wordt gewerkt met forfaits. Gekozen is voor een uitgebreide(re) inhoudelijke bespreking van de beslagvrije voet in de ons omringende landen. Het betreft een bespreking van het recht in landen ten zuiden (België en Frankrijk), ten oosten (Duitsland) en ten westen (Engeland en Schotland) van Nederland. Dat aan deze landen uitgebreid aandacht wordt besteed heeft er ook mee te maken dat het daar geldende recht niet te ver van de Nederlandse situatie af staat, zodat mag worden verwacht dat daarin de nodige aanknopingspunten te vinden zijn. Een belangrijke vraag was: wat kan de Nederlandse wetgever c.q. rechter leren van het recht in deze landen? Daarmee is tevens verklaard waarom de meeste aandacht uitgaat naar België: buurland, vergelijkbaar rechtstelsel, zelfde taal en de meeste informatie beschikbaar. Daarnaast is aandacht besteed aan tal van andere landen omdat daar vaak recente(re) wetgeving is ingevoerd en soms meer aandacht wordt besteed aan de beslagvrije voet in het licht van de sociale zekerheid. Interessant is dat in sommige landen gewerkt wordt met een gefragmenteerd stelsel waarbij verschillende percentages per inkomensschaal gelden: hoe hoger het inkomen des te meer kan in beslag worden genomen.

In het belangrijke *hoofdstuk 4* is de huidige stand van zaken ter zake van de beslagvrije voet besproken. Daarbij is aandacht besteed aan de relevante literatuur en rechtspraak alsook de verschillen in inzicht die in de praktijk bestaan aangaande de toepassing van de regeling. In hoeverre wordt toepassing gegeven aan de uitgangspunten van artikel 3:276 BW ("Tenzij de wet of een overeenkomst anders bepaalt, kan een schuldeiser zijn vordering op alle goederen

van zijn schuldeiser verhalen”) en artikel 435 lid 1 (“Het staat de executant vrij te gelijker tijd beslag te leggen op alle voor verhaal vatbare goederen, waartoe hij bevoegd is zijn vordering te verhalen”) en welke nuancering biedt artikel 6:2 BW, waarvan het eerste lid bepaalt dat schuldeiser en schuldenaar zich jegens elkaar hebben te gedragen overeenkomstig de eisen van redelijkheid en billijkheid?

Daarbij is niet alleen de beslagvrije voet zoals geregeld in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering aan de orde gekomen, maar ook andere regelingen komen aan bod als onder de loep genomen worden de voorlopige belastingteruggave, sociale uitkeringen, pensioenen, lijfrente en uitkeringen van lijfrentespaarverzekering, verzekeringsuitkeringen, alimentatie, de uitkeringen aan oorlogsgetroffenen en de bezoldiging van ambtenaren. Ook passeren de revue de overheidsvordering (art. 19 IW 1990), de terugvordering in de sociale zekerheidswetgeving (art. 60 Wwb), de bestuursrechtelijke premie (art. 18f Zvw) en het Vrij te laten bedrag in het kader van de schuldsanering (art. 295 lid 2 en 3 Fw).

Het spreekt voor zich dat de voorstellen die gedaan worden in vruchtbare aarde moeten vallen. In *hoofdstuk 5* komt een voor de KBvG belangrijke groep personen c.q. organisaties uit de politiek en de praktijk aan het woord over een mogelijke herziening van de beslagvrije voet. Behalve de mening van Tweede Kamerleden is ook die gepeild van vertegenwoordigers van belastingdienst, gemeenten, Bureau Nationale ombudsman, Bureau Wsnp, NVVK, SVB, UWV en Vereniging Eigen Huis. Daarmee werd duidelijk welke problemen in de praktijk bestaan en welke oplossingen op voldoende draagvlak kunnen rekenen.

Dat draagvlak moet ook bestaan onder (kandidaat-)gerechtsdeurwaarders. Een belangrijke vraag is daarom: hoe denkt de beroepsgroep zelf over de beslagvrije voet? Dat is een belangrijke vraag, omdat in 2013 met enige regelmaat klonk dat de beslagvrije voet schuldenaren niet langer een bestaansminimum zou garanderen, doordat de samenleving sinds de inwerking-treding van de regeling steeds complexer is geworden. In *hoofdstuk 6* komt de beroepsgroep zelf (ongeveer de helft van de KBvG-leden reageerde zodat sprake is van een representatieve opinie) aan het woord over een vereenvoudiging van de artikelen 475b-g en is ingegaan op de afwikkeling van het derdenbeslag (art. 478), mede in relatie tot preferente vorderingen.

Het blijkt dat het merendeel van de respondenten (70%) vindt dat de werking van de beslagvrije voet in de praktijk te wensen overlaat. Zij ervaren de toepassing van de beslagvrije voet als ingewikkeld en signaleren een aantal problemen die het gevolg zijn van enerzijds onvolkomenheden in de regeling zelf en anderzijds in het systeem van het executie- en beslagrecht en het invorderingsrecht. Een kleine minderheid (29%) is daarentegen positief over de werking van de beslagvrije voet. Zij geven aan de systematiek van de regeling logisch te vinden: artikel 475d moet in een vaste volgorde worden doorlopen om de beslagvrije voet te kunnen uitrekenen. Al bestaat in de praktijk wel discussie over de vraag welke volgorde dat zou moeten zijn. Daarnaast bestaan er rekenprogramma's die kunnen helpen bij het uitrekenen van de beslagvrije voet.

Het laatste *hoofdstuk* 7 bevat voorstellen tot herziening van de beslagvrije voet en aanbevelingen aan de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Omdat wetgeving een complex en vaak langdurig proces is worden twee oplossingen gepresenteerd. Een oplossing voor op de korte termijn, omdat van belang is dat binnen afzienbare termijn meer inzichtelijk wordt hoe de beslagvrije voet wordt berekend. Dit korte-termijnmodel heeft tot doel binnen de bestaande maatschappelijke context de praktische toepasbaarheid van de beslagvrije voet op de korte termijn te verbeteren. Met name de voorgestelde aanpassingen van artikel 475g en het nieuwe artikel 475ga moeten daaraan bijdragen.

Voor de lange(re) termijn moet de wetgever meer structurele herzieningen voorbereiden om het huidige stelsel te vereenvoudigen. Die veranderingen kunnen niet los worden gezien van andere aan te brengen wijzigingen waarbij andere departementen zijn betrokken. Te wijzen valt op onder meer de plannen om de belastingwetgeving te herzien (vgl. rapport van de commissie-Van Dijkhuizen) en om fraude met toeslagen uit te bannen (ook al blijkt de introductie van een huishoudentoeslag op de korte termijn niet mogelijk). In dat kader worden de contouren geschetst van de factoren die in ogenschouw te nemen zijn. Hier valt te wijzen op:

1. het komen tot een algemene definitie van het begrip ‘vorderingen tot periodieke betalingen’ zodat de limitatieve opsomming van artikel 475c kan worden geschrapt (en ook artikel 475f kan vervallen) en recht wordt gedaan aan het huidige tijdgewricht met veel zzp'ers;
2. artikel 475d in de huidige vorm moet worden geschrapt en worden vervangen door een staffel dan wel glijdende schaal (bijv. naar Frans of Duits model), om op die manier tot een activerende beslagvrije voet te komen, waarbij ook de terugval in inkomen voor de hogere inkomens kan worden verzacht;
3. in lijn met het rapport *Paritas passé* dient het beslag op toeslagen te worden beperkt zodat beslag alleen nog mogelijk is voor de ‘oude’ schuld en moet een evenwicht worden gecreëerd tussen de bestaande incassomaatregelen; en
4. een koppeling met het bankbeslag, zodat verkapte loonbeslagen tot het verleden behoren.

Dit alles biedt perspectief voor een verdere vereenvoudiging van de beslagvrije voet op de langere termijn. Daarmee is de subtitel van het preadvies verklaard: vereenvoudiging in een tweetrapsraket.

De KBvG meent met dit preadvies duidelijk te hebben gemaakt dat de huidige regeling aanpassing behoeft. Er worden mogelijkheden aangedragen om tot een wijziging te komen op korte en langere termijn, zodat de Nederlandse wetgeving op dit punt meer in de pas loopt met de buitenlandse. Zoals vermeld spelen rechtspolitieke overwegingen een rol, maar met dit preadvies wordt in ieder geval een aanzet tot de discussie gegeven en in het preadvies kunnen argumenten worden gevonden voor die discussie. Het is nu aan de wetgever en/of de rechterlijke macht om een vervolg te geven aan dit preadvies!

Literatuurlijst

Akkermans & Van den Heuvel 2013

C. Akkermans & I. van den Heuvel, 'Nieuwe groep schuldenaren vergt nieuwe aanpak', *SB* 2013-3, p. 10-12.

T&C Arbeidsrecht 2012

P.F. van der Heijden e.a., *Arbeidsrecht. Tekst & Commentaar*, Deventer: Kluwer 2012.

Van Asperen 1987

R. van Asperen, 'Onrechtvaardige beperking beslagmogelijkheden?', *Prg.* 1987-3, p. 141-143.

Asser 2012 (3)

W.D.H. Asser, *Procesrecht. Deel 3. Bewijs*, Deventer: Kluwer 2012.

Asser/Bartels & Van Mierlo (3-IV)

S. Bartels & T. van Mierlo, *Mr. C. Asser's handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk recht. 3. Vermogensrecht algemeen. Deel IV. Algemeen goederenrecht*, Deventer: Kluwer 2013.

Asser/Hartkamp & Sieburgh 2011 (6-I*)

A.S. Hartkamp & C.H. Sieburgh, *Mr. C. Asser's handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk recht. 6. Verbintenissenrecht. Deel I. De verbintenis in het algemeen, eerste gedeelte*, Deventer: Kluwer 2011.

Ter Beek e.a. 1995

G. ter Beek e.a., *Uit de zijlijn, Brochure*, Leidschendam: Werkgroep De arme kant van Nederland/EVA 1995.

Beekhoven van den Boezem 2003

F.E.J. Beekhoven van den Boezem, *Onoverdraagbaarheid van vorderingen krachtens partijbeding* (diss. Groningen RUG), Deventer: Kluwer 2003.

Beekmans, Nieboer & Van der Werf 1996

M.L.J.M. Beekmans, N.E.T. Nieboer & C. van der Werf, *Beslaglegging op loon of uitkering. Evaluatie van de beslagvrije voet*, Leiden: Research voor Beleid 1996.

Bles 1907

A.E. Bles, *De Wet op de arbeidsovereenkomst. Geschiedenis der wet van den 13den Juli 1907 (Staatsblad no. 193), tot wijziging en aanvulling van de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek. Verzameling van ontwerpen, gewisselde stukken, gevoerde beraadslagingen, enz., Deel II*, Den Haag: Belinfante 1907.

Bles 1908

A.E. Bles, *De Wet op de arbeidsovereenkomst. Geschiedenis der wet van den 13den Juli 1907 (Staatsblad no. 193), tot wijziging en aanvulling van de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek. Verzameling van ontwerpen, gewisselde stukken, gevoerde beraadslagingen, enz., Deel III*, Den Haag: Belinfante 1908.

Van Boetzelaer 1902

H.J.H. van Boetzelaer, *De uitkeering van arbeidsloon* (diss. Utrecht RUU), Utrecht: P. den Boer 1902.

Boon 2012

S. Boon, *De Geldbubbel*, Amsterdam: Atlas Contact 2012.

Broekveldt 2003

L.P. Broekveldt, *Derdenbeslag* (diss. Leiden UL), Deventer: Kluwer 2003.

Broekveldt 2004

L.P. Broekveldt, 'Een grensverleggend arrest: belastingaanslag tóch 'eis in de hoofdzaak'', *WFR* 2004-6571, p. 532 e.v.

Broekveldt I 2005

L.P. Broekveldt, 'Kroniek beslag- en executierecht (HR 20 oktober 2004, RvdW 2004, 123, inzake beslag op kredietruimte)', *TCR* 2005-1, p. 18-25.

Broekveldt II 2005

L.P. Broekveldt, 'Uitwinning van aan een beslagen vordering verbonden zekerheden (HR 11 maart 2005, RvdW 2005, 39)', *TCR* 2005-4, p. 106-113.

Broekveldt 2007

L.P. Broekveldt, 'Derdenbeslag en onverschuldigde betaling (Een paar opmerkingen n.a.v. HR 24 november 2006, RvdW 2006, 1104)', *NTBR* 2007, 49, p. 353.

Broekveldt 2010

L.P. Broekveldt, *Vormering, beslag, rangorde en de notaris, Ars Notariatus*, Deventer: Kluwer 2010.

Broekveldt 2011

L.P. Broekveldt, 'Als 'eis in de hoofdzaak' óók vordering van benadeelde in Belgische strafzaak'; HR 21 oktober 2011, NJ 2011/493', *BER* 2011-3, p. 4-5.

Broekveldt 2012

L.P. Broekveldt, 'Derdenbeslag en bewijs', *BER* 2012-1, p. 17-22.

Broekveldt 2013

L.P. Broekveldt, 'Op zoek naar de grenzen van beslag op toekomstige vorderingen', *BER* 2013-4, p. 23-29.

Broekveldt I 2013

L.P. Broekveldt, 'Conservatoire beslagen tot afgifte en levering. Een studie naar de werking en problematiek van het 730-Rv beslag, mede in rechtshistorisch perspectief, diss', *RM Themis* 2013-5.

Broekveldt II 2013

L.P. Broekveldt, 'Algemeen bewijsbeslag: tekort in huidig recht (art. 730 jo. art. 843a Rv) én in komend recht', *NTBR* 2013-15, p. 125 e.v.

Broekveldt III 2013

L.P. Broekveldt, 'Op zoek naar de grenzen van beslag op toekomstige vorderingen', *JBPr* 2013-1, p. 3-15.

Broekveldt IV 2013

L.P. Broekveldt, 'Vormerkung, derdenbeslag, opheffing en betaling: quid iuris?', *BER* 2013-5, p. 24-29.

Broekveldt 2014

L.P. Broekveldt, 'Drie beginselen van derdenbeslagrecht', *BER* 2014-2, p. 27-32.

Broekveldt (art. 475a)

L.P. Broekveldt, *Groene Serie Burgerlijke Rechtsvordering*, aantekeningen bij artikel 475a Rv, Deventer: Kluwer (losbl.).

Broekveldt (art. 475)

L.P. Broekveldt, *Groene Serie Burgerlijke Rechtsvordering*, aantekeningen bij artikel 475 Rv, Deventer: Kluwer (losbl.).

Brunt, Grotenberg & Ronden 1993

L. Brunt, H. Grotenberg & H. Ronden, *Frauderen: achtergronden van uitkeringsfraudeurs en uitkeringsfraude*, Amsterdam: Het Spinhuis 1993.

Burger 2002

C.M.G. Burger, 'De beslagvrije voet; meer dan alleen een tabel', *Executief* 2002-9, p. 140-146.

T&C Burgerlijke Rechtsvordering 2012

A.I.M. van Mierlo, C.J.J.C. van Nispen & M.V. Polak (red.), *Burgerlijke Rechtsvordering. Tekst & Commentaar*, Deventer: Kluwer 2012.

Cohen 1932

I.B. Cohen, *Behoeft de regeling van beslag onder derden wijziging?*, NJV-praeadvies 1932, Den Haag: Belinfante 1932.

Crutzen 2013

O. Crutzen, *Armoede in Nederland 2013. Onderzoek naar hulpverlening door diaconieën, parochiële caritasinstellingen en andere kerkelijke organisaties in Nederland*, Bunnink: Libertas 2013.

Van Dam e.a. 1955

J.C. van Dam, *Maatschappelijke zorg in historisch perspectief. Honderd jaar Armenwet 1854-1954*, Alphen aan den Rijn: N. Samsom N.V. 1955.

Diepenhorst 1930

P.A. Diepenhorst, *De Nederlandsche Arbeidswetgeving, deel II*, Zeist: G.J.A. Ruys 1930.

Commissie-Van Dijkhuizen 2013

Naar een activerender belastingstelsel, Eindrapport, Commissie inkomstenbelasting en toeslagen, Van Dijkhuizen e.a., juni 2013.

Van Duin 2013

G.M. van Duin, *Beslagvrije voet*, Rotterdam: mijnbestseller.nl 2013.

Emmerzael 1991

I.A. Emmerzael, 'Uitkeringsbeslag en de gevolgen voor schuldsanering: compensatie, een alternatief?', *SB* 1991-7/8, p. 10-12.

Engbersen, Vrooman & Snel 1999

G. Engbersen, J.C. Vrooman & E. Snel, *Armoede en Verzorgingsstaat*, Amsterdam: Amsterdam University Press 1999.

Ernste 2012

P.E. Ernste, *Bindend advies* (diss. Nijmegen RUN), Deventer: Kluwer 2012.

Evans 1999

B. Evans, *Thatcherism and British politics – 1975-1999*, Stroud: Sutton 1999.

Faber 2005

N.E.D. Faber, *Verrekening* (diss. Nijmegen RUN), Deventer: Kluwer 2005.

Faber e.a. (red.) 2009

N.E.D. Faber e.a. (red.), *Knelpunten bij beslag en executie*, Deventer: Kluwer 2009.

Friedman 1988

B. Friedman, *Day of Reckoning – the consequences of American Economic Policy under Reagan and After*, New York: Random House 1988.

Fruin 1892

T.A. Fruin, *Het deel van het vermogen dat niet voor executie vatbaar is* (diss. Utrecht UU), Utrecht: J.L. Beyers 1892.

Fukkink 1948

H. Fukkink, *De Armenwet 1912 in tekst en uitleg*, IJmuiden: Vermande 1948.

De Gerechtsdeurwaarder 2014

De Gerechtsdeurwaarder 2014, nr. 1.

De Gerechtsdeurwaarder 2014

De Gerechtsdeurwaarder 2014, nr. 2.

T&C Gezondheidsrecht 2013

G.R.J. de Groot e.a. (red.), *Gezondheidsrecht. Tekst & Commentaar*, Deventer: Kluwer 2013.

Goudswaard 2011

K. Goudswaard, 'Hervorming van de arbeidsongeschiktheidsregelingen, in: G. Jehoel-Gijsbers (red.), *Op weg naar een inclusieve arbeidsmarkt*, Den Haag: SCP 2011.

Staatscommissie-Gratama 1920

Ontwerp tot vaststelling van een wetboek van burgerlijke rechtsvordering (met toelichting). Der Koningin aangeboden door de staatscommissie voor de herziening van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering, ingesteld bij Koninklijk Besluit van 4 november 1911, nr. 40.

Staatscommissie-Haardt 1973

Herziening van het executoriaal beslag onder derden en in verband daarmee tot herziening van het conservatoir derdenbeslag. Ontwerp van Wet met Memorie van Toelichting Opgesteld door de Staatscommissie voor de Nederlandse Burgerlijke Wetgeving, Den Haag: Staatsuitgeverij 1973.

Harenberg 1991

W.L. Harenberg, 'Het loonbeslag: beslagvrije voetangels en klemmen', *Aanspraak* 1991-9, p. 10-15.

Harreman 2007

M.M.L. Harreman, *Conservatoire beslagen tot afgifte en levering. Een studie naar de werking en problematiek van het 730 Rv-beslag, mede in rechtshistorisch perspectief* (diss. Rotterdam EUR), Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2007.

P.F. van der Heijden 1988

P.F. van der Heijden, 'Het loonbeslag en de zorgzame huisgenoot', *Sociaal Recht* 1988-3, p. 71.

Th.J. Van der Heijden 1976

Th.J. van der Heijden, 'Loonbeslag', *Prg.* 1976-10, p. 285-290.

Van den Heuvel 2009

N.W.M. van den Heuvel, 'Verhaal op een goed van een derde', *WPNR* 2009-6808, p. 668-673.

Van den Heuvel (art. 700 Rv)

N. van den Heuvel, *Groene Serie Burgerlijke Rechtsvordering*, aantekeningen bij artikel 700 Rv (lid 3) Rv, Deventer: Kluwer (losbl.).

Van der Hoeden 1999

E. van der Hoeden, 'Loonbeslag, vakantiegeld en woonkosten', *PP* 1999-4, p. 69-71.

Hugenholtz/Heemskerk 2012

W.H. Heemskerk (bew.), *Hoofdlijnen van Nederlands burgerlijk procesrecht*, Dordrecht: Convoy Uitgevers 2012.

Huls 1989

N.J.H. Huls, 'De wet op het Uitkeringsbeslag: Levenslang voor iedereen?', *NJB* 1989, p. 521-525.

Huls 1992

N.J.H. Huls, 'De ambtenaar als bespeler van de politieke opinie', in: W.J. Witteveen e.a. (red.), *Het bereik van de wet, Serie Recht, Staat en Sturing*, Zwolle: Tjeenk Willink 1992.

Huydecoper 2011

J.L.R.A. Huydecoper, *Reële executie, Monografieën BW*, Deventer: Kluwer 2011.

Iest 1991

K. Iest 1991, 'Algemene regeling van beslag op loon, sociale uitkeringen en andere periodieke betalingen', *AA* 1991-7/8, p. 573-575.

Janssen 2011

M.A.J.G. Janssen, 'Wat is een eis in de hoofdzaak ex art. 700 lid 3 Rv? Een overzicht', *BER* 2011-2, p. 15-20.

Jongbloed 2003

A.W. Jongbloed, *Bijzondere beslagen* (oratie Utrecht), Deventer: Kluwer 2003.

Jongbloed 2008

A.W. Jongbloed, 'Op de rand of net er over', *AA* 2008-3, p. 196-198.

Jongbloed 2011

A.W. Jongbloed, *Executierecht*, Deventer: Kluwer 2011.

Judt 2005

T. Judt, *Postwar – A history of Europe since 1945*, Londen: Pimlico 2005.

Jungmann 2006

N. Jungmann, *De Wsnp. Bedoelde en onbedoelde effecten op het minnelijk traject* (diss. UL), Leiden: Leiden University Press 2006.

Jungmann e.a. 2012

N. Jungmann e.a., *Paritas passé. Debiteuren en crediteuren in de knel door ongelijke incasso-bevoegdheden*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2012.

Klaassen e.a. (red.) 2012

C.J.M. Klaassen e.a. (red.), *SDU Commentaar Burgerlijk Procesrecht*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2012.

Van der Kwaak 2009

D. J. van der Kwaak, 'Beschikkingsonbevoegdheid, zaaksgevolg en relatieve nietigheid als mogelijke rechtsgevolgen van beslag', *TCR* 2009-4, p. 132-139.

Van der Kwaak 2011

D.J. van der Kwaak, 'Bijzonder beslag en faillissement', *TvL* 2011-3, p. 69-79.

Lambert 1897

M. Lambert, *Essai sur la protection du salaire. Économie politique et législation comparée*, Parijs: L. Larose 1897.

Van der Lely & De Bruyn Ouboter 2001

A.J. van der Lely & J. de Bruyn Ouboter, 'Derdenbeslag onder de bank en kredietruimte', *Vennootschap & Onderneming* 2001-11, p. 190-191.

Van Loon 2012

A. van Loon, 'Vervreemding in weerwil van een verhaalsbeslag: hoe ver moet de bescherming van de beslaglegger gaan?', *NTBR* 2012-3, p. 95-104.

Van Mierlo/Bart 2002

A.I.M. van Mierlo, F.M. Bart, *Parlementaire Geschiedenis Burgerlijk Procesrecht*, Deventer: Kluwer 2002.

Van Mierlo (475b)

A.I.M. van Mierlo, *Groene Serie Burgerlijke Rechtsvordering*, aantekeningen bij artikel 475b Rv, Deventer: Kluwer (losbl.).

Mijnssen 1983

F.H.J. Mijnssen, *Algemene aspecten van beslag en executie, preadvies Koninklijke Notariële Broederschap*, Deventer: Kluwer 1983.

Mijnssen & Van Mierlo 2009

F.H.J. Mijnssen & A.I.M. van Mierlo, *Materieel beslagrecht, Monografieën Privaatrecht*, Deventer: Kluwer 2009.

Meijknecht 1987

P.A.M. Meijknecht, *Armoede, rijkdom en privaatrecht, Preadvies*, Nijmegen: Thijmgenootschap 1987.

Moerman 2001

A.Moerman, 'Grenzen aan de wijze van executie van geldvorderingen (1), Beslag op loon en uitkering', *Rechtshulp* 2001-8/9, p. 26-36.

MOgroep/LOSR 2008

Mensen met schulden in de knel! Misstanden bij de invordering van schulden (rapport van 12 maart 2008), Utrecht: MOgroep/LOSR 2008.

MOgroep/LOSR 2014

Beter ten hele gekeerd. Verbetervoorstellen wetswijziging beslagvrije voet, LOSR/MOgroep, A.J. Moerman, M. Bockting, Utrecht 2014.

Mullainathan & Shafir 2013

S. Mullainathan & E. Shafir, *Scarcity – Why Having Too Little Means So Much*, New York: Times Books 2013.

Nationale ombudsman I 2013

Met voeten getreden, Schending van de beslagvrije voet door gerechtsdeurwaarders, Rapport 2013/150, W.C.P. van den Berg, L. Booi, S. Beer, 2 november 2013.

Nationale ombudsman II 2013

In het krijt bij de overheid. Verstandig invorderen met oog voor maatschappelijke kosten, Rapport 2013/003, Y.M. van der Vlugt, W.C.P. van den Berg, M.M. van Steenberg, 17 januari 2013.

Parl. Gesch. Wijziging Boek 6

C.J. van Zeben en J.W. du Pon, met medewerking van M.M. Olthof, *Parlementaire geschiedenis van het nieuwe Burgerlijk Wetboek*, Boek 6, *Algemeen gedeelte van het verbintenissenrecht*, Deventer: Kluwer 1981.

Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6)

C.J. van Zeben (eindred.), door W.H.M. Reehuis en E.E. Slob, *Parlementaire Geschiedenis Nieuw Burgerlijk Wetboek*, Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de Wet op de Rechterlijke Organisatie en de Faillissementswet, Deventer: Kluwer 1993.

Parser 1932

G. Parser, *Behoeft de regeling van beslag onder derden wijziging?*, NJV-praeadvies 1932, Den Haag: Belinfante 1932.

Pyttersen e.a. 1894

H. Pyttersen Tz., *Prae-adviezen over de vragen: Behoort het beginsel der armenwet, dat de burgerlijke overheid slechts bij gebleken volstrekte onvermijdelijkheid onderstand mag verleen, te worden gewijzigd, en zo ja, in welken zin?: Door wie behooren de kosten der openbare armenzorg te worden gedragen?*, *Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek*, Haarlem: Enschedé 1894.

Rijsdijk & Nijenhuis (red.) 2012

J. Rijsdijk & J. Nijenhuis (red.), *Herziening van het beslagverbod roerende zaken. Een achterhaalde regeling bij de tijd gebracht*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2012.

Roebroek & Hertogh 1998

J.M. Roebroek & M. Hertogh, *De beschavende invloed des tijds. Twee eeuwen politiek, verzorgingsstaat en sociale zekerheid in Nederland*, Den Haag: VUGA uitgeverij 1998.

Van Schaik 1991

F. van Schaik, 'De beslagvrije voet in de praktijk', *Prg.* 1991, 601-607.

Schell 1995

J.L.M. Schell, *De Algemene Bijstandswet*, Tilburg: Tilburg University Press.

Schoute 1892

P.H. Schoute, *Het Truck-stelsel* (diss. RUG), Groningen: J.B. Wolters 1892.

Schuyt & Taverne 2000

C.J.M. Schuyt & E. Taverne, *Welvaart in zwart-wit*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2000.

SCP/Nibud 2009

S. Hoff e.a., *Genoeg om van te leven. Focusgroepen in discussie over de minimale kosten van levensonderhoud*, Den Haag: SCP 2009.

Smissaert 1912

H. Smissaert, *De armenwet toegelicht uit de schriftelijke en mondelinge gedachtenwisseling tusschen regering en Staten-Generaal*, Haarlem: Tjeenk Willink 1912.

Smit 2012

G.P. Smit, *Poenae sunt servanda. Voorziet de wettelijke verhoging van artikel 7:625 BW in een 'adequate penalty or appropriate remedy' in de zin van artikel 15 onder c ILO-Verdrag nr. 95, als deze door de rechter bestendig wordt gematigd?* (masterscriptie Heerlen OU), 2012.

Snijders 2001

W. Snijders, 'Derdenbeslag leidt – anders dan andere vormen van executie – niet tot executoriale verloop maar tot inning', *RM Themis*, 2001-2.

Snijders, Klaassen & Meijer 2011

H.J. Snijders, C.J.M. Klaassen & G.J. Meijer, *Nederlands burgerlijk procesrecht*, Deventer: Kluwer 2011.

Soede, Vrooman & Wildeboer Schut 2009

A. Soede, C. Vrooman & J.M. Wildeboer Schut, 'De inkomenspositie van werklozen', in: C. Vrooman (red.), *Werkloos in crisistijd – Baanverliezers, inkomensveranderingen en sociale gevolgen; een verkenning*, Den Haag: SCP 2009.

Stal, Van Ruth & Woldringh 1993

P.C. Stal, A.G.P. van Ruth & C. Woldringh, *Fraude en Fraudebestrijding: een onderzoek bij sociale diensten*, Den Haag: VUGA 1993.

Stein 2010

H.A. Stein, *Goed beslagen*, Deventer: Kluwer 2010.

Stein/Van Mierlo (art. 475)

P.A. Stein, A.I.M. van Mierlo, *Groene Serie Burgerlijke Rechtsvordering*, aantekeningen bij artikel 475 Rv, nr. 6, Deventer: Kluwer (losbl.).

Stein/Rueb 2013

P.A. Stein/A.S. Rueb (bew.), *Compendium Burgerlijk procesrecht*, Deventer: Kluwer 2013.

Stein & Westenberg 2013

H.A. Stein & J.W. Westenberg, 'Hoe beslagvrij is de beslagvrije voet?', *BER* 2013-2, p. 21-25.

Streefkerk 2006

C.A. Streefkerk, *Opschortingsrechten, Monografieën BW*, Deventer: Kluwer, 2006.

Thoe Schwartzberg 2011

H.W.B. thoe Schwartzberg, *Civiel bewijsrecht voor de rechtspraktijk*, Apeldoorn/Antwerpen: Maklu 2011.

Trommel & Van der Veen 1999

W. Trommel & R. van der Veen, *De herverdeelde samenleving*, Amsterdam: Amsterdam University Press 1999.

Uitdehaag 2013

A.C.C.M. Uitdehaag, *Observations on the Georgian enforcement system. The Georgian enforcement system in its national and international context*, published with support of European Union, European Neighbourhood and Partnership Instrument (ENPI), 2013.

Verdaas 2009

A.J. Verdaas, 'De blokkerende werking van een beslag op een roerende zaak en faillietverklaring van de beslagdebiteur en/of de derde-verkrijger: een intrigerende cocktail', *NTER* 2009-9, p. 342-347.

Verdult 1996

E.H.B. Verdult, 'Beslag op vakantiegeld', *de Gerechtsdeurwaarder* 1996-6, p. 93-95.

T&C Vermogensrecht 2013

J.H. Nieuwenhuis e.a (red.), *Vermogensrecht. Tekst & Commentaar*, Deventer: Kluwer 2013.

De Vries 1955

C.W. de Vries, *Bestaanszekerheid. Wetsontwerp tot het beschermen van de levensstandaard van de economisch minst draagkrachtige volksgroep (herziening armenwet)*, Alphen aan den Rijn: N. Samsom N.V. 1955.

Vtlb-rapport 2014

Vtlb-rapport. Berekening van het vtlb bij toepassing van de Wet schuldsanering natuurlijke personen, Versie januari 2014, Werkgroep Rekenmethode vtlb van Recofa.

Van der Wiel-Rammeloo 2008

D.V.E.M. van der Wiel-Rammeloo, *De loonbetrekking in drievoud. Het bereik in arbeidsrecht, fiscaal recht en socialeverzekeringsrecht, Fiscale Monografieën*, Deventer: Kluwer 2008.

Jurisprudentieoverzicht

Jurisprudentie beslagvrije voet

- HvJ EG 19 juni 2003, *NJ* 2004, 231 (*Pasquini/NPS*) m.nt. Westenberg
- HR 20 september 1991, *RvdW* 1991, 201, *NJ* 1992, 552 (*Tripels/Mason*) m.nt. Vrancken, *V-N* 1993, 858 m.nt. Kluwer
- HR 23 januari 1996, *NJ* 1998, 627 m.nt. Schalken
- HR 3 december 1999, *RvdW* 1999, 185, *NJ* 2000, 86
- HR 10 september 2010, *RvdW* 2010, 1021, *NJB* 2010, 1698, *JAR* 2010, 254
- HR 14 februari 2014, *Prg.* 2014, 101
- CRvB 13 maart 1998, *RSV* 1998, 169
- CRvB 14 maart 2006, *JWWB* 2006, 126
- CRvB 10 juli 2008, *PJ* 2009, 39
- CRvB 30 juni 2009, ECLI:NL:CRVB:2009:BJ6529
- CRvB 17 augustus 2010, *JWWB* 2010, 103, *RSV* 2010, 266, *USZ* 2010, 266
- CRvB 21 december 2010, *JWWB* 2011, 42, *RSV* 2011, 46, *USZ* 2011, 46 m.nt. Red.
- CRvB 31 januari 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BV3467
- Hof Amsterdam 25 januari 2007, ECLI:NL:GHAMS:2007:BA5935
- Hof Amsterdam 24 mei 2007, ECLI:NL:GHAMS:2007:BB3135
- Hof Amsterdam 16 februari 2010, *NJF* 2010, 214
- Hof Amsterdam 7 september 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BN7340
- Hof Amsterdam 7 juni 2011, ECLI:NL:GHAMS:2011:BQ8689
- Hof Amsterdam 5 februari 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:CA3062
- Hof Amsterdam 18 juni 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:2457
- Hof Arnhem 20 oktober 2009, ECLI:NL:GHARN:2009:BL3575
- Hof Arnhem-Leeuwarden 17 december 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:9623.
- Hof Den Bosch 15 augustus 2007, ECLI:NL:RBSHE:2007:BB1694
- Hof Den Bosch 29 juni 2010, *JPF* 2010, 135
- Hof Den Bosch 26 april 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BQ2759
- Hof Den Haag 2 april 2008, ECLI:NL:GHSGR:2008:BC9533
- Hof Leeuwarden 30 maart 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BL9953
- Rb. Alkmaar 13 november 2012, ECLI:NL:RBALK:2012:BY2955
- Rb. Arnhem 26 november 2007, *JWWB* 2008, 36
- Rb. Oost-Brabant 23 december 2013, zaaknr. 2544988 EJ VERZ 13-937 (niet gepubliceerd)
- Rb. Breda 1 oktober 2008, ECLI:NL:RBBRE:2008:BG3683
- Rb. Dordrecht 3 februari 2010, *RFR* 2010, 66
- Rb. Haarlem 7 november 1995, *V-N* 1995, 26 m.nt. Kluwer
- Rb. Maastricht 26 november 2002, ECLI:NL:RBMAA:2002:AF1281
- Rb. Noord-Nederland 13 februari 2014, zaaknr. 2633114 EJ VERZ 13-327 (niet gepubliceerd)
- Rb. Rotterdam 17 september 1998, *Prg.* 1999, 5095
- Rb. Rotterdam 15 november 2006, ECLI:NL:RBROT:2006:AZ5356

- Rb. Zwolle 3 november 2005, *Prg.* 2006, 8, *JPF* 2006, 13
- Rb. Zwolle 13 december 2012, ECLI:NL:RBZLY:2012:BY8876
- Vrz. Almelo 18 juni 2010, *NJF* 2010, 236, *Prg.* 2010, 182
- Vrz. Almelo 21 mei 2013, ECLI:NL:RBOVE:2013:CA1168
- Vrz. Amsterdam 16 november 2009, ECLI:NL:RBAMS:2009:BK3544
- Vrz. Amsterdam 29 juli 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BR3777
- Vrz. Arnhem 13 maart 2007, *NJF* 2007, 429, *RAR* 2007, 146
- Vrz. Arnhem 1 maart 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BV8597
- Vrz. Assen 19 februari 2009, *NJF* 2010, 136
- Vrz. Den Bosch 22 juli 2010, *JHV* 2011, 113 m.nt. Gardenbroek
- Vrz. Gelderland 19 april 2013, *PJ* 2013, 138
- Vrz. Haarlem 16 juli 2009, ECLI:NL:RBHAA:2009:BJ3023
- Vrz. Haarlem 18 maart 2011, *PJ* 2011, 68
- Vrz. Middelburg 5 oktober 2010, ECLI:NL:RBMIDD:2010:BR4215
- Vrz. Rotterdam 20 maart 2014, zaaknr. 2740764 VV EXPL 14-52 (niet gepubliceerd)
- Vrz. Utrecht 5 augustus 2009, ECLI:NL:RBUTR:2009:BJ4893
- Vrz. Zwolle 11 april 2006, ECLI:NL:RBZLY:2006:BA8615
- Vrz. Zwolle 4 november 2009, ECLI:NL:RBZLY:2009:BL0084
- Vrz. Zwolle 15 maart 2012, zaaknr. 1950720 (niet gepubliceerd)
- Pres. Groningen 19 april 1996, *V-N* 1996, 2382
- Pres. Leeuwarden 22 maart 1995, *V-N* 1995, 1707, *KG* 1995, 214
- Pres. Leeuwarden 26 november 1997, *KG* 1998, 64
- Ktr. Alkmaar 6 december 1995, *V-N* 1996, 692
- Ktr. Amsterdam 22 juli 1993, *JABW* 1993, 215
- Ktr. Amsterdam 29 april 2013, zaaknr. 1406129 EA VERZ 13-61 (niet gepubliceerd)
- Ktr. Arnhem 20 oktober 2010, *NJF* 2010, 458, *JHV* 2011, 15 m.nt. Gardenbroek
- Ktr. Arnhem 25 juli 2011, ECLI:NL:RBARN:2011:BR5805
- Ktr. Arnhem 9 oktober 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BY5724
- Ktr. Bergen op Zoom 29 november 1995, *NJ* 1996, 415
- Ktr. Den Bosch 10 april 2008, ECLI:NL:RBSHE:2008:BC9363
- Ktr. Brielle 8 januari 2013, *NJF* 2013, 372
- Ktr. Den Haag 9 januari 1995, *V-N* 1995, 872 (*Indonesië*)
- Ktr. Den Haag 13 maart 1996, *Prg.* 1996, 4614
- Ktr. Den Haag 3 april 1996, *Prg.* 1996, 4557
- Ktr. Den Haag 3 mei 2012, te raadplegen via: http://schulldinfo.nl/fileadmin/Rechtspraak/Rb_Den_Haag_3_mei_2012.pdf
- Ktr. Heerlen 27 september 1996, *V-N* 1996, 4686 (*Canada*)
- Ktr. Hoorn 3 oktober 2013, ECLI:NL:RBNHO:2013:13365
- Ktr. Leeuwarden 25 april 2002, *JAR* 2002, 117
- Ktr. Leiden 27 februari 2002, *Prg.* 2002, 5857 m.nt. Kuhlman
- Ktr. Maastricht 12 juni 2006, ECLI:NL:RBMAA:2006:ay7608.
- Ktr. Rotterdam 14 juli 1995, *V-N* 1996, 498, 27 m.nt. Kluwer
- Ktr. Tiel 9 oktober 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BY5724.

- Ktr. Utrecht 13 december 2013, te raadplegen via: http://schuldinginfo.nl/fileadmin/Rechtspraak/Rb_Utrecht_13_december_2013.pdf
- Ktr. Zutphen 30 juni 2010, zaaknr. 408617/AZ10-03, te raadplegen via: http://schuldinginfo.nl/fileadmin/Rechtspraak/Rb_Zutphen_kanton_30_juni_2010.pdf
- Ktr. Zwolle 13 december 2012, ECLI:NL:RBZLY:2012:BY8876
- KvG 18 januari 2005, zaaknr. 214.2003, te raadplegen via: http://schuldinginfo.nl/fileadmin/Kamer_voor_gerechtsdeurwaarders/2003.214.pdf
- KvG 27 februari 2007, ECLI:NL:RBAMS:2007:YB0090
- KvG 7 juli 2009, ECLI:NL:RBAMS:2009:YB0317
- KvG 26 januari 2010, ECLI:NL:RBAMS:2010:YB0365
- KvG 30 maart 2010, ECLI:NL:RBAMS:2010:YB0407
- KvG 31 augustus 2010, ECLI:NL:RBAMS:2010:YB0426
- KvG 29 maart 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:YB0556
- KvG 7 juni 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:YB0644
- KvG 18 oktober 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:YB0730
- KvG 20 december 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:YB0745
- KvG 6 maart 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:YB0790
- KvG 27 maart 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:YB0797
- KvG 26 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:YB0854
- KvG 22 april 2014, zaaknr. 27.2014 (niet gepubliceerd)
- N.o. 19 oktober 2011, 2011/312

Overige jurisprudentie

- HR 10 mei 1929, NJ 1929, 1378 (*Mr. Huizinga/Ontvanger*)
- HR 7 juni 1929, NJ 1929, 1285 (*Girobeslag-arrest*) m.nt. Scholten
- HR 25 februari 1932, NJ 1932, 301 (*Loonbeslag-arrest*) m.nt. Scholten
- HR 21 juli 1944, NJ 1944/45, 576 (*Landbouwersbank/Ringel*)
- HR 10 april 1953, NJ 1953, 587 (*Gemeente Ede/Ontvanger*) m.nt. Houwing
- HR 18 december 1953, NJ 1954, 242 (*Zaal/Gossink*) m.nt. Houwing
- HR 30 januari 1959, NJ 1959, 548 (*Quint/Te Poel*) m.nt. Veegens
- HR 20 maart 1959, NJ 1959, 246 (*Smits/Heyman en Potter q.q.*)
- HR 10 april 1964, NJ 1965, 32 (*Ontvanger/Smit*)
- HR 26 maart 1982, NJ 1982, 615 (*Stichting Visserij/ABN*) m.nt. Kleijn
- HR 20 januari 1984, NJ 1984, 512 (*Ontvanger/Barendregt*) m.nt. Van der Grinten
- HR 3 februari 1984, NJ 1984, 752 (*Van Hese/Broos*) m.nt. Kleijn
- HR 25 januari 1991, NJ 1992, 172 (*Van Berkel/Tribosa*) m.nt. H.J. Snijders
- HR 10 januari 1992, NJ 1992, 744 (*Ontvanger/NMB*) m.nt. H.J. Snijders
- HR 25 maart 1994, NJ 1995, 638 (*HBV/De Leeuw*) m.nt. Van Schilfgaarde.
- HR 20 januari 1995, NJ 1995, 415 (*Smokehouse/Culimer*) m.nt. Ras
- HR 24 maart 1995, NJ 1996, 447 (*Jahn c.s./Nask*) m.nt. H.J. Snijders
- HR 23 februari 1996, NJ 1996, 434 (*DKHB/KIVO*)
- HR 26 februari 1999, NJ 1999, 719 (*Ajax/Reule*) m.nt. H.J. Snijders
- HR 21 mei 1999, NJ 2001, 630 (*Bahceci/Van der Zwan q.q.*) m.nt. S.C.J.J. Kortmann, JOR 1999, nr. 157 m.nt. Faber

- HR 21 januari 2000, NJ 2000, 237 (*Stet/Braaksma*)
- HR 26 mei 2000, NJ 2001, 388 ((*Ontvanger Aruba/Boeije*) m.nt. H.J. Sniijders
- HR 12 januari 2001, NJ 2002, 371 (*Koren q.q./Tekstra q.q.*)
- HR 12 oktober 2001, NJ 2001, 635, JAR 2001, 117 (*Huize Bethesda*)
- HR 30 november 2001, NJ 2002, 419 (*De Jong/Carnifour*) m.nt. H.J. Sniijders
- HR 13 juni 2003, NJ 2004, 196 (*Pro-Call/Beatrix Ziekenhuis*) m.nt. Kleijn
- HR 3 oktober 2003, NJ 2004, 557 ((*Ontvanger/Heemhorst*) m.nt. H.J. Sniijders
- HR 29 oktober 2004, RvdW 2004, 123 (*Van den Bergh/Van der Walle en ABN-AMRO*), JOW 2005, 59, JOR 2004, 338 m.nt. Van Hees, JOL 2004, 558, JBPr 2004, 68 m.nt. Jongbloed, NJ 2006, 203 m.nt. H.J. Sniijders, TvI 2005, 9 m.nt. Verstijlen, *Ondernemingsrecht* 2005, 23 m.nt. Spanjaard
- HR 3 december 2004, NJ 2005, 200 (*Mendel q.q./ABN AMRO*) m.nt. Van Schilfgaarde
- HR 21 januari 2005, NJ 2006 310 ((*Ontvanger/De Vlaanderen*) m.nt. H.J. Sniijders
- HR 11 maart 2005, NJ 2006, 362 (*Rabobank/Stormpolder en Hengstmengel*) c.s. m.nt. H.J. Sniijders
- HR 24 november 2006, NJ 2007, 540 ((*FIC/Van Lieshout*) m.nt. H.J. Sniijders
- HR 26 januari 2007, NJ 2007,76 (*Ontvanger/Fruitveiling*)
- HR 21 september 2007, NJ 2009, 50 (*Ammerlaan/Enthoven*) m.nt. Hijma
- HR 5 september 2008, NJ 2009, 154 (*Forward/Huber*) m.nt. Van Mierlo, JBPr 2008, 5, nr. 52 m.nt. Loesberg, JOR 2008, 11, nr. 320 m.nt. Steneker
- HR 13 februari 2009, NJ 2009, 106, JBPr 2009, 3, nr. 24 ((*Bos/Ontvanger*) m.nt. Wieten
- HR 20 februari 2009, NJ 2009, 376 (*Ontvanger/De Jong q.q.*) m.nt. Van Mierlo, JOR 2009, 4, nr. 120 m.nt. Rijckenberg en JBPr 2009, 4, nr. 36 m.nt. Broekveldt,
- HR 30 oktober 2009, RvdW 2009, 1273, NJB 2009, 2044, NJ 2009, 539
- HR 3 september 2010, NJ 2013, 329 (*HCB/DHV*) m.nt. Van Mierlo
- HR 8 oktober 2010, NJ 2012, 212 (*Van den Berg Makelaardij/Bernhard*) m.nt. Hijma en Van Mierlo
- HR 29 april 2011, RvdW 2011, 565, JOR 2011, 208 m.nt. Van Hees, RN 2011, 69, JBPr 2011, 28, NJB 2011, 982, NJ 2011, 372 m.nt. Van Mierlo
- HR 27 januari 2012, NJ 2012, 244 (*Gangadin/Sheorotan*) m.nt. Wortmann
- HR 17 februari 2012, NJ 2012, 605 (*Rabobank/Kézér q.q.*) m.nt. Verstijlen, JBPr 2012, 3 m.nt. Broekveldt, JOR 2012, 7 m.nt. Schuyling
- HR 12 juli 2013, RvdW 2013, 878 (*Van Egmond/Rosendaal c.s.*)
- HR 13 september 2013, RvdW 2013, 1059 (*Molenbeek Invest/Begeer c.s.*)
- HR 20 december 2013, NJ 2014, 36 (*K./Staat*)
- HR 17 januari 2014, RvdW 2014, 164 (*Kenter/Slierings*)
- CRvB 17 februari 2009, ECLI:NL:CRVB:2009:BH4372
- CRvB 30 november 2010, ECLI:NL:CRVB:2010:BO6538
- CRvB 27 februari 2013, USZ 2013, 104, RSV 2013, 147
- CRvB 9 april 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:BZ6744
- CRvB 1 mei 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:BZ9428
- Hof Amsterdam 24 mei 2007, ECLI:NL:GHAMS:2007:BB3135
- Hof Amsterdam 23 augustus 2007, ECLI:NL:GHAMS:2007:BB3779
- Hof Amsterdam 15 april 2008, NJF 2008, 478 (*Fortis/Alba*)

- Hof Amsterdam 10 april 2012, *NJF* 2012/246 (*Llanos/RBS*)
- Hof Arnhem 13 maart 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BV9682
- Hof Arnhem-Leeuwarden 17 december 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:9623
- Hof Den Bosch 14 december 2010, ECLI:NL:GHSHE:2010:BO7704
- Hof Den Bosch 3 september 2013, *NJF* 2014, 46
- Hof Den Bosch 13 maart 2014, zaaknr. HV 200.139.778/01 (niet gepubliceerd)
- Hof Den Haag 19 april 1973, *NJ* 1973, 513
- Hof Den Haag 7 juni 2011, *JBPr* 2013, 4 m.nt. Broekveldt
- Hof Leeuwarden 5 maart 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ3264
- Rb. Amsterdam 15 september 2004, *JOR* 2005, 45
- Rb. Amsterdam 16 april 2006, *NJF* 2006, 347 (*Curatoren Jomed/Chubb*)
- Rb. Amsterdam 20 mei 2009, *JBPr* 2010, 1, nr. 13 m.nt. Van Rijswijk, *JOR* 2009, 10, nr. 270
- Rb. Arnhem 7 maart 2007, *NJF* 2007, 208
- Rb. Oost-Brabant 24 juli 2013, *JBPr* 2014, 1, nr. 11 m.nt. Van Hooff
- Rb. Dordrecht 12 februari 1986, *NJ* 1987, 372
- Rb. Maastricht 25 augustus 1994, *V-N* 1994, 2838 m.nt. Kluwer
- Rb. Middelburg 30 juni 2010, ECLI:NL:RBMID:2010:BO3667
- Rb. Noord-Nederland 8 mei 2013, *NJF* 2013, 282
- Rb. Rotterdam 2 oktober 2013, *JOR* 2013, 12, nr. 352 m.nt. Steneker
- Vzr. Arnhem 13 maart 2007, *NJF* 2007, 429
- Vzr. Assen 19 februari 2009, *NJF* 2010, 136
- Pres. Dordrecht 24 juli 1991, *KG* 1991, 289
- KvG 14 januari 2003, zaaknr. 32.2002 (op het moment van schrijven niet online beschikbaar)

Trefwoordenregister

A

aflossingscapaciteit	198, 251, 253
alimentatie	187
jurisprudentie	211
Akkoord van Wassenaar	101
Algemene bijstandswet	106
alimentatie	187
jurisprudentie	211
alimentatiebeslag	281
alleenstaande	193
alleenstaande ouder	193
Aow-uitkering	
jurisprudentie	217
arbeidstoelage	253
armoede	114
artikel-477a-procedure	56
Azerbeidzjan, rechtsvergelijking	155

B

bankbeslag	181, 279
jurisprudentie	191
bankencrisis	111
bankvordering	238, 240
belastingvoordeel	203
beleggingsrekening	240
België, rechtsvergelijking	132
bepierking omvang derdenbeslag	178
beschikkingsonbevoegdheid	47
beslag op sociale uitkeringen	108
beslagregister	124, 207, 260, 263, 284, 302, 324, 331
beslagvrije voet	
bankvordering	240
conceptwetsvoorstel	296
herziening van	277
korte termijn wijzigingen	294, 301, 303, 324, 331
kritiek op	117
lange termijn wijzigingen	303, 324, 331
meerdere inkomstenbronnen	179
nabetaling	180
niet-beslagen inkomsten	204

praktische toepassing	272
uitbreiding van	219
uitzonderingen op	213
verbonden vorderingen	177, 183, 255
verplichte	183
wijzigingen met terugwerkende kracht	304, 312, 317
bestaande vorderingen	34
Bestek 81	101
bestuurlijke boete	243
bestuursrechtelijke premie	246, 248
betaling in strijd met gelegd beslag	47
bewijslast art.-477a-procedures	59
bezoldiging	188
bijstandsuitkering	187
blokkeringsregel	46
BSN	285
buitengerechtigde verklaring	56, 287
buitenlandse woonplaats	213
Bulgarije, rechtsvergelijking	157
burgerservicenummer	228, 317

C

cessie	288, 329
commissie Van Dijkhuizen	116, 295
congruentiebeginsel	44
conservatoir beslag	52, 47, 282
co-ouderschap	198
bankvordering	220

D

Duitsland, rechtsvergelijking	142
dwangbevel	232

E

echtgenoot	193, 198
eis in de hoofdzaak	52
Engeland, rechtsvergelijking	144
Estland, rechtsvergelijking	151
European Currency Unit	100
executoriaal beslag	281

F		kindgebonden toeslagen	112
faillissement derde-verkrijger	50	kostendeler	324
fooiën 184		kostendelersnorm	112, 196, 302, 310
Frankrijk, rechtsvergelijking	138	kostenvergoeding	306
		krediet economie	105
		kredietruimte	239
G		L	
geheimhoudingsplicht	226	landelijk beslagregister	124
geldvorderingen		langdurigheidstoelage	123
bestaande en toekomstige	34	langlopende schulden	111
Georgië, rechtsvergelijking	154	Letland, rechtsvergelijking	151
geregistreerd partner	193, 198	lijfrente	187
Griekenland, rechtsvergelijking	165	Litouwen, rechtsvergelijking	153
		loonvordering	39, 233
H		loonbegrip	184
hardheidsclausule	143, 304, 314	loonbeslag	
Hongarije, rechtsvergelijking	157	beperkingen op	87
huishoudentoeslag	116, 128, 295	historisch perspectief	84
jurisprudentie	221	loonvordering	39, 233
hypotheeklasten	265		
		M	
I		maaltijdcheque	133
incassobevoegdheden	115, 302	maandbedragen	207
informatiebevoegdheid	320	Melkert-banen	106
informatieverplichting	275	Mensen met schulden in de knel,	
derden	225	rapport	122, 206
inkomsten partner	224	Met voeten getreden, rapport	126
jurisprudentie	229	minimumbehoeftefunctie	102
schuldenaar	223	mutatiegevoeligheid	264
<i>In het krijt bij de overheid</i> , rapport		Moldavië, rechtsvergelijking	159
Ombudsman	115, 124		
informatieverstrekking	331	N	
inkomsten partner	224	nabetaling	180
jurisprudentie	210	nemo plus-regel	40
inrichting	197	neoliberalisme	100
		Nixon-shock	99
K		non peius-regel	42
kabinet-Den Uyl	101	Noorwegen, rechtsvergelijking	148
kabinet-Kok II	105	normhuur	200
kabinet-Van Agt-Wiegel	101	normpremie ziektenkostenverzekering	308
kinderalimentatie		Nota Selectieve Groei	101
jurisprudentie	189, 211	notoire wanbetaler	236, 235, 247, 329
kinderbijslag	187	nullijn	112
kinderopvang	253		

Trefwoordenregister

NVVK	251, 266	Mensen met schulden in de knel (LOSR)	206
O		Met voeten getreden (Nat. ombudsman)	126
offshore toelage	181	Paritas Passé (KBvG)	115, 123
oliecrisis	99	Sta op je beslagvrije voet (Nat. ombudsman)	125
onderhuurder	204	Rapport inzake Heroverweging van het Stelsel van Sociale Zekerheid	102
onjuiste gegevens verstrekken	227	recidiveboete	245
onkostenvergoeding	184, 305, 306	regel van gebondenheid	40
jurisprudentie	188	reiskosten	253
ontwerp van wet tot wijziging van de grens van twintig gulden in Titel VIIA van het Derde Boek van het Burgerlijk Wetboek	93	remigratie-uitkering	
onderzoeksplicht	266	jurisprudentie	217
oorlogsgetroffenen	188	reserveringstoeslag	253, 254
opschortingsrechten	64	Revenu de solidarité active	138
orderpapieren	32	Roemenië, rechtsvergelijking	162
ouderdomspensioen	187	Roerende zaken	32
overbedelingsvordering	187	rijksincassovisie	116, 128, 295, 302, 302, 329
overheidsvordering	232	S	
overlijdensuitkering	187	schone lei	255
overwerktoeslag	181	Schotland, rechtsvergelijking	146
overwerkvergoeding, jurisprudentie	189	schuldsanering	250, 256
P		schuldsaneringsregeling	248, 312, 314
Paritas passé, rapport	115, 123	schuldsituaties	
participatiestaat	110	problematisch	302
Participatiewet	112	Servië, rechtsvergelijking	167
partner	193	Slovenië, rechtsvergelijking	169
informatieverplichting inkomsten	224	sociale uitkeringen	187
inkomsten	198	sociale vernieuwing	105
periodieke betalingen	35, 178	socialezekerheidswetgeving	242
Pfändungsschutzkonto	144	Solde bancaire insaisissable	141
plan Brady	109	spaarrekening	240
Polen, rechtsvergelijking	160	Spanje, rechtsvergelijking	166
politieke standpunten	260	Sta op je beslagvrije voet, rapport	125
Portugal, rechtsvergelijking	165	Staatscommissie-Haardt	91
pensioen	187	standaardmodel vragenformulier	122
preferentie	287, 323	Subcommissie Burgerlijke Rechtsvordering	91
R		SVB	74, 77, 323
rapport			
In het krijgt bij de overheid (Nat. ombudsman)	115, 124		

T		vragenformulier	122
territorialiteitsbeginsel		vrijplaatsen	235
jurisprudentie	216	vordering tot levering van een goed op naam	32
terugvorderingsregeling			
uitkeringsfraude	243		
Thatcherisme	100	W	
toonderpapieren	32	wachtgeld	188
Tsjechië, rechtsvergelijking	163	Wales, rechtsvergelijking	144
toekomstige vorderingen	35	WCK	288
		wekerende betalingen	178, 219
U		welvaartsstaat	104
uitkeringsfraude	242	Wet aanpassingsmechanismen	
UWV	227, 267, 323	minimumloon en sociale	
UWV-polis	285	uitkeringen	103, 106
		Wet aanscherping handhaving en	
V		sanctiebeleid SZW-wetgeving	243
vakantie-uitkering	94	Wet koppeling met afwijkings-	
vakantiegeld		mogelijkheden	106
jurisprudentie	190	Wet op de arbeidsovereenkomst	86
loon	184	Wet op het consumentenkrediet	109
nabetaling	181, 182	Wet schuldsaneringsregeling	
verdeelkosten	285	natuurlijke personen	110
vereenvoudigd loonbeslag	232	Wet tot wijziging van het loonbeslag	92
verekening uit te keren bedrag	311	Wet werk en bijstand	112
verhaalsbeslag	30	wetsvoorstel Verbetering wanbetalers-	
verkapt loonbeslag	238	maatregelen	249
verklaringsplicht	54	wilsrechten	61
verpleegde in inrichting	197	windhappers	235
verplichte beslagvrije voet	183	woonkosten	120, 122, 150, 198, 198,
verrekening	66		253, 305, 309, 310, 331
verrekening uit te keren bedrag	313	woonkostenverhoging	120
vervreemding in strijd met gelegd		woonlasten	265
beslag	47	woonruimte	254
verzekeringsmaatschappij		woonwagenkamp	235
informatieplicht	226	Writ of Fieri Facias	144
verzekeringsuitkering	187	Writ of Sequestration	146
verzorgde in inrichting	197	Wsnp	110, 250, 252
verzorgingsstaat	100		
transitie van	105	Z	
verzwaarde motiveringsplicht	60	zaaksgevolg	48
Vtlb	251, 312	ziektegeld	187
voedselbank	113	ziektekosten	198
voorlopige teruggaaf	186	zorgtoeslag	199
vorderingen, bestaande en toekomstige	34	jurisprudentie	221

Trefwoordenregister

zorgverzekering	246, 305
Zweden, rechtsvergelijking	149

Over de auteurs

mr. J.J.L. Boudewijn is gerechtsdeurwaarder in Amsterdam.

mr. dr. L.P. Broekveldt is voormalig Rijksadvocaat en oprichter van Broekveldt Legal.

mr. M.I. Cazemier is jurist bij De Witte Raaf Juristen.

mr. B.T.M. Duivenvoorden is toegevoegd kandidaat-gerechtsdeurwaarder.

mr. J. Feikema is toegevoegd kandidaat-gerechtsdeurwaarder.

mr. O.M. Jans is bestuurslid van de KBvG met als portefeuille Ambtsuitoefening en toegevoegd kandidaat-gerechtsdeurwaarder.

prof. mr. A.W. Jongbloed is hoogleraar beslag- en executierecht aan de Faculteit Recht, Economie, Bestuur en Organisatie van de Universiteit Utrecht.

J. Nijenhuis is gerechtsdeurwaarder in Amersfoort.

mr. E. van der Ploeg is toegevoegd kandidaat-gerechtsdeurwaarder.

mr. J. Rijdsdijk is juridisch medewerker bij het Bureau van de KBvG.

prof. mr. F.R. Salomons is hoogleraar privaatrecht aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam.

A.C.C.M. Uitdehaag is bestuurslid van de KBvG met als portefeuille Internationaal en gerechtsdeurwaarder in Etten-Leur.